

ΑΡΧΕΙΟΝ

ΤΟΥ

ΘΡΑΚΙΚΟΥ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟΥ

ΚΑΙ

ΓΛΩΣΣΙΚΟΥ ΘΗΣΑΥΡΟΥ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΥΠΟ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΘΡΑΚΩΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΠΑΥΛ. ΠΑΠΑΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

ΤΟΜΟΣ Θ΄.

ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ 1939

Handwritten: 315-316

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΤΥΠΟΣ "ΠΟΛΥΒΙΟΤΕΧΝΙΚΗΣ,"
1942-43

Παρ' όλες τις φοβερές οικονομικές δυσχέρειες, πού πήγασαν από τις ανωμαλίες του πολέμου και τις εργατικές δυσκολίες των τυπογραφείων, ο Η' τόμος τυπώθηκε και κυκλοφόρησε, όπως και οι προηγούμενοι, λαμπρός και πολύτιμος.

Θά εΐταν καιρός τώρα ν' αναπαυθοῦμε για τὸν ἄθλο αὐτό, μὰ ἐμεῖς δὲ θὰ προτιμήσουμε τὴν ἀνάπαυση. Ἀρχίζουμε τὴν ἐκτύπωση τοῦ Θ' τόμου μὲ τὸ περισπούδαστο ὕλικὸ πὸν περισυλλέξαμε, δουλεύοντας μέρα καὶ νύχτα.

Ἡ πνευματικὴ μας κίνηση δὲν πρέπει νὰ σταματήσει, ὅσο αὐτὸ δὲν προέρχεται ἀπὸ ξένη βία. Θὰ ζητήσουμε κατὰ τὴν ἐκτύπωση ἀπλῶς τὴν οικονομικὴ ἐνίσχυση τῶν συμπατριωτῶν μας, τῶν ἄλλων φίλων τῆς ἐπιστήμης καὶ τῶν γραμμάτων, τῆς Κυβερνήσεως καὶ τῶν Τραπεζῶν — πὸν αὐτὲς δὰ τόσο φειδωλεύονται για πνευματικὰ ἔργα — καὶ θὰ ὑπάρξουν καὶ θὰ βρεθοῦν ἀνάμεσά τους κείνοι, πὸν θὰ μᾶς βοηθήσουν ν' ἀντικρύσουμε τὰ ἑκατοντάπλασια καὶ πλέον ἔξοδα τῆς ἐκτυπώσεως, συγκινούμενοι ἀπὸ τὸ ὄλο **ὀκτάτομο** ἔργο, πὸν κατέκτησε τὴν πρέπουσα θέση, ἀνάμεσα στὰ ἐπίλεκτα περιοδικὰ τῆς πνευματικῆς μας κινήσεως καὶ τῆς καλλιέργειας τῆς ἐπιστήμης. Μὲ τὴν ἴδια ἄλλως τε προσπάθεια περατώσαμε καὶ τὸν Η' τόμο, μ' όλες τις δυσπρόβλεπτες οικονομικὲς καὶ τεχνικὲς δυσκολίες.

Καὶ ἀρχίζοντας τὸν ἑνατο τόμο, πρέπει νὰ θυμηθοῦμε καὶ νὰ μνημονεύσουμε μὲ εὐλάβεια τὸν καλὸ κι' ἐργατικὸ, τὸν πατριώτη κι' ἐπιστήμονα, τὸν ἱστορικὸ τῆς Θράκης Κ. Μ. Ἀποστολίδη, πὸν μᾶς ἐγκατέλειψε για πάντα κατὰ τὴν ἐκτύπωση τοῦ Η' τόμου, κουρασμένος ἀπὸ τις κακουχίες τῆς ζωῆς καὶ τὴν ἐξάντληση. Ἡ ὀδυνηρὴ ἀπουσία του ἀπὸ τοῦ μέσου μας θ' ἀναπληρωθῇ ἀπὸ τις ἐργασίες του, πὸν μᾶς ἀφήκε για δημοσίευση.

"Έτσι, ενώ κείνος θ' αναπαύεται κάτω από την Αττική γη, οι ανέκδοτες εργασίες του θα δημοσιεύονται για να μᾶς εμπνέουν με τὰ διδάγματά τους. Ἡ ἱστορία τῆς Βορείου Θράκης θα ξεκαθαρίζεται ἀκόμα ἀπὸ τὸν ἀκούραστο αὐτὸ ἄνθρωπο, ποὺ τόσα σημεῖα τῆς ξεκαθάρισε τίμια, κι' ἐρεύνησε καὶ διελεύκανε ἀντικειμενικὰ γιὰ νὰ συνδέσῃ τὸνομά του αἰώνια μαυτὴν, καὶ τόσο τὴν ἀγάπησε, ὁ καθηγητὴς, ὁ ποιητὴς, ὁ διηγηματογράφος, ὁ ἱστορικός. Ἡ ἱστορία τῆς Φιλίλεως, ποὺ τὴν ἔγραψε μὲ τόσους κόπους κι ἔρευνες, μὲ γνώμονα τὴν ἀλήθεια, δὲ θὰ μείνῃ ἀνέκδοτη σὲ τόμο. Τὸ ἐλπίζουμε, γιὰτι μᾶς τὸ ὑποσχέθηκε ὁ κ. Φίλιππος Δραγούμης, ὅτι θὰ πραγματοποιηθῇ ἡ δημοσίευση διὰ τοῦ Παγκείου Κληροδοτήματος, γιὰ νὰ λαμπρυνθῇ τὸνομα τῆς Θράκης καὶ νὰ διαλάμψῃ ἡ ἱστορικὴ ἀλήθεια.

"Ἄς ἐλπίσουμε πὼς σὶδὸ δύσκολό μας δρόμο θὰ μᾶς ξεκουράσῃ καὶ ἕνας καὶ δυὸ πατριῶτες, δίνοντας τὴν οἰκονομικὴ τους ἐνίσχυση γιὰ τὴν ἐκτύπωση τοῦ ἔργου, ποὺ «*ὑπεραθλοῦντες*» ἀνελάβαμε μὲ θάρρος κι ἐλπίδα γιὰ τὴ Θράκη.

Η ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ

Ο ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΚΩΔΙΚΑΣ ΤΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΣΤΕΝΙΜΑΧΟΥ ΑΝ. ΡΩΜΥΛΙΑΣ

Τῆς Ἑλλ. Σχολῆς Στενιμάχου ὑπῆρχε κένας ἄλλος κώδικας, ὅπως σημείωσα στὸ *Ἐπιτύμβιο Χρήστου Τσοῦντα* σελ. 660 κ ἔξ. δημοσιεύοντας συνοπτικὰ τὸ περιεχόμενον τοῦ β' κώδικα τῆς ἀκροπόλεως αὐτῆς τοῦ Ἑλληνισμοῦ στὴν Ἀν. Ρωμυλία 1). Ὁ κώδικας ἐκεῖνος εἶχε μιὰ εἰσαγωγή γιὰ τὰ σχολεῖα γενικὰ τοῦ Στενιμάχου καὶ μερικὲς σκέψεις τοῦ Βλασίου Γ. Σκορ-

1) Ὁ μακ. Κ. Μ. Ἀποστολίδης, Ἱστορία Στενιμάχου κεφ. XVI Τὰ Σχολεῖα τοῦ Ἑλληνικοῦ Στενιμάχου, λέγει εἰς ὑποσημείωσιν: «Αἱ περὶ συστάσεως τοῦ πρώτου δημοσίου σχολείου εἰδήσεις αὐτὰ στηρίζονται κυρίως ἐπὶ χειρογράφου ἐκθέσεως, ἐπιγραφομένης: «Εἰσαγωγή εἰς τὰ πρακτικὰ τοῦ Ἑλλην. σχολείου Στενιμάχου», συντεθείσης ὑπὸ τοῦ διδασκάλου καὶ μαθητοῦ τοῦ σχολείου Ἀριστείδου Γ. Σκορδέλη ἐν ἔτει 1851 ἐν Στενιμάχῳ. Ἡ ἐκθεσις καταλαμβάνουσα τὰς πρώτας σελίδας τεύχους ἱκανῶς πολυφύλλου, δεδεμένου ἐν εἴδει βιβλίου, οὗ ἡ τύχη νῦν μᾶς εἶναι ὅλως ἀγνωστος, εὑρέθη ἐν τοῖς βιβλίοις τοῦ ἀοιδίμου Γεωργίου Μουσαίου, πρῶτον καθηγητοῦ. Ἐν τῷ τεύχει, ὅπερ περιῆλθεν εἰς χεῖράς μου μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μουσαίου, παραχωρηθὲν μοι πρὸς ἀνάγνωσιν ὑπὸ τοῦ Φιλιππουπολίτου δικηγόρου κ. Ἀλεξάνδρου Πέεφ, λαβόντος αὐτὸ ἐπὶ ἐπιστροφῇ παρὰ τοῦ ὁμογενοῦς ἐν Στενιμάχῳ φαρμακοποιοῦ κ. Ἀθανασίου Λεμονίδου, μετὰ τὴν *Εἰσαγωγὴν* ἐν ἧ ἑξιστορεῖται ἐπιτροχάδην καὶ οὐχὶ ἀμερολήπτως ἡ κατάστασις τῶν σχολείων τοῦ Στενιμάχου μέχρι 1 Σεπτεμβρίου τοῦ 1851 καὶ ἐν παρέργῳ λέγονται τινὰ ἐν ἀρχῇ περὶ τῆς Σχολῆς Φιλιππουπόλεως, ὧν πολλὰ ἀνακριβῆ, ἠκολούθουν *ἀπομνημονεῦματά* τινὰ τῶν ἐτῶν 1860—63 γραφέντα ὑπὸ τοῦ Βλ. Γ. Σκορδέλη, διευθυντοῦ τῆς Ἑλλ. κεντρικῆς σχολῆς Στενιμάχου καὶ ἀφορῶντα εἰς τὴν σύγχρονον τῶν Στενιμαχιτῶν κατάστασιν, μετὰ μικρᾶς ἐν τέλει στατιστικῆς περὶ τῆς Ἑλλ. σχολῆς καὶ ἐκκλήσεως πρὸς τοὺς μῆπω γεννηθέντας. Μετὰ τινὰς κενὰς σελίδας ἐφέρετο ἀντιγεγραμμένη διὰ χεῖρός τοῦ Μουσαίου καὶ τῆς κυρίας Ἑλένης Ἰω. Λιόλτσου, ὡς μὲ διεβεβαίωσεν αὐτὴ αὕτη, ἡ τοῦ Γάλλου Louis Petit εἰσαγωγὴ εἰς τὸ τυπικὸν τῆς μονῆς τῆς Παναγίας τῆς Πετριτσονιτίσεως ἢ Βατσκόβου γαλλιστὶ καὶ τὸ τυπικὸν αὐτὸ τῆς μονῆς μεθρμηνευμένον ἐν τῇ ἀπλοελληνικῇ. Αὕτη ἡ περὶ τῶν σχολείων τῆς Στενιμάχου ἐκθεσις ἐδημοσιεύθη ἐν τοῖς *Θρακικοῖς Ἀθηνῶν* ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «τὰ πρακτικὰ τῆς σχολῆς Στενιμάχου» (τόμ. I. σελ. 350—362, ἔτ. 1928) κατ' ἀντίγραφον ἀποστολῆν, ὡς σημειοῦται, πρὸ ἐτῶν τοῦ Μουσαίου εἰς τὸν καθηγ. τοῦ Ἐθν. Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Ἀνδρεάδην καὶ ἀποδίδεται εἰς τὸν Βλάσιον Γ. Σκορδέλην πρὶν ἢ μεταβῆ εἰς τὰς Ἀθήνας πρὸς φοίτησιν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον. Ἐξ οὗ τεκμαίρεται ὅτι ὁ Σκορδέλης πρὸς τῷ ὀνόματί του Βλάσιος εἶχε καὶ δευτέρον—Ἀριστείδης. Τοῦτο διαπιστοῦται καὶ ἐκ τοῦ καταλόγου τῶν φιλομούσων συνδρομητῶν τοῦ ἐκδόθεντος ἐν Βιέννῃ τῷ 1851 ὑπὸ τοῦ Γ. Τσουκαλᾶ συγγράμματος «Ἱστοριογεωγραφικὴ περιγραφή τῆς ἐπαρχίας Φιλιππουπόλεως», ἐν ᾧ καταλόγῳ μεταξὺ τῶν ἐν Στενιμάχῳ συνδρομητῶν (σελ. 85) φέρεται καὶ ὁ Β. Ἀριστείδης Γεωργίου, ὅστις εἶναι αὐτὸς οὗτος ὁ Σκορδέλης. Κατ' ἀντιγραφὴν τοῦ αὐτοῦ Μουσαίου ἐδημοσιεύθησαν ἐν τοῖς *Θρακικοῖς* καὶ τὰ «Ἀπομνημονεῦματά» (τόμ. II. σ. 121—128, ἔτ. 1929).

δέλη Στενιμαχίτου, πού τὸν ἔλεγαν καὶ Ἀριστείδη καὶ εἶταν βοηθὸς τοῦ διευθυντοῦ Κ. Σαϊτίδου κύστερα, σὰ σπούδασε, διευθυντὴς τῆς Σχολῆς ὡς τὰ 1863. (Δές. Το. Εὐαγγελίδης ἐκτ. παραρτ. Θρακικῶν 1931, σελ 155. Γ. Σκορδέλης). Ὁ κώδικας αὐτός, σὰν ἀπέθανε ὁ Γ. Μουσαῖος, πρῶην καθηγητῆς, ἔπεσε στὰ χέρια τοῦ Ἀθ. Λεμονίδου, φαρμακοποιοῦ κι ἀπὸ τὰ χέρια του στὰ χέρια τοῦ δικηγ. Β. Παπαδοπούλου. Παραθέτω ἀμέσως τὰ δύο γράμματά τους, πού μοῦστειλαν δίνοντας πληροφορίες γιὰ τὸν κώδικα αὐτόν, γιὰ νὰ γνωσθῆ πῶς χάθηκε ὁ ἀ' κώδικας. Τοῦ κώδικα κείνου τὴν εἰσαγωγή γιὰ τὰ Σχολεῖα τοῦ Στενιμάχου ἔως τὰ 1851 δημοσίεψε στὰ Θρακικὰ (τομ. I, σελ. 350—362 ἔτ. 1929) ὁ Κ. Μ. Ἀποστολίδης, τίς δὲ σκέψεις στὸν ἀκόλουθο τόμο. Τὸν κώδικα ἀνέγνωσε ὁ ἴδιος Ἀποστολίδης ὕστερ' ἀπὸ τὸ 1924 (Δές σημ. 1, σελ. 42, Κ. Μυρτ. Ἀποστολίδου, ὁ Στενίμαχος).

Ἐν Θεσσαλονίκῃ τῇ 10 Ἰανουαρίου 1937

Κύριε Πολύδ. Παπαχριστοδούλου

Εἰς Ἀθήνας

Εἰς τὸν Α' Τόμον τοῦ Περιοδικοῦ «Θρακικὰ» εἰς σελ. 350 ἀναγράφεται ὅτι τὸ Βιβλίον τὸ ὁποῖον κατεῖχεν ὁ Μουσαῖος καὶ τὸ ὁποῖον ἀνέγραφε διάφορα ἔγγραφα, ἀφιερῶματα καὶ διαφόρους πληροφορίας διὰ τὰ Σχολεῖα καὶ ἐν γένει διὰ τὸν Στενίμαχον δὲν εἶνε γνωστὸν τί ἀπέγινε μετὰ τὸν θάνατόν του.

Τὸ βιβλίον λοιπὸν τοῦτο ὁ μακαρίτης Μουσαῖος, μεταβαίνων κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας τῆς ζωῆς του πρὸς θεραπείαν εἰς νοσοκομεῖον τῆς Φιλιππουπόλεως, ὅπου καὶ ἀπέθανεν ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν, τὸ εἶχεν ἐμπιστευθῆ εἰς ἐμὲ καθὼς καὶ ἄπασαν τὴν κινητὴν αὐτοῦ περιουσίαν, ὅπως παραδώσω αὐτὴν εἰς τοὺς κληρονόμους του μετὰ θάνατον, ὅπερ καὶ ἐγένετο. Τὸ βιβλίον τὸ ἐκράτουν μετὰ τὴν πρόθεσιν, ὅταν θὰ μετηνάστευον εἰς τὴν Ἑλλάδα νὰ τὸ παραδώσω εἰς τὴν Ἐθνικὴν Βιβλιοθήκην. Ἀλλὰ πρὸ τῆς μεταναστεύσεώς μου εἶχεν ἀφιχθῆ εἰς Σόφίαν ὁ σύγγαβρός μου Στενιμαχίτης δικηγόρος κ. Βασίλειος Παπαδόπουλος, ὁ ὁποῖος διὰ τοῦ ἀνεπιού του Ἀποστόλου Παπαναστάσογλου μοι τὸ ἐζήτησε διὰ νὰ τὸ μελετήσῃ καὶ λάβῃ πληροφορίας περὶ τῆς Σταυροπηγιακῆς Μονῆς Βατοκόβου, τὴν κυριότητα τῆς ὁποίας διεξεδίκουν οἱ Βούλγαροι, πρὸς διευκρίνησιν δὲ τοῦ ζητήματος τούτου εἶχε συσταθῆ μικτὴ Ἑλληνοβουλγαρικὴ Ἐπιτροπὴ τῆς ὁποίας μέλος ἦτον καὶ ὁ κ. Παπαδόπουλος.

Χάριν λοιπὸν ἐνὸς τοιοῦτοῦ ἐθνικοῦ σκοποῦ ἐνεπιστεύθην τὸ βιβλίον εἰς τὸν κ. Ἀπ. Παπαν, ἔκτοτε ὅμως οὐδεμίαν πληροφορίαν ἔλαβον περὶ τῆς τύχης αὐτοῦ, ἂν καὶ ἐπανεπιλημένως ἔγραψα εἰς Σόφίαν εἰς τὸν Παπαν... Λοιπὸν κατὰ πᾶσαν πιθανότητα τὸ βιβλίον εὗρισκεται εἰς τὰς χεῖρας τοῦ κ. Βασ. Παπαδοπούλου, διαμένοντος εἰς Ἀθήνας, δύνασθε λοιπὸν, ἔὰν ἐπι-

θυμεῖτε, εἴτε κατ' εὐθεῖαν ἀπὸ αὐτὸν νὰ τὸ ζητήσητε ἢ καὶ καλλίτερον μέσον, ἐπίσης, τοῦ συγγάμβρου μου κ. Ἀποστόλου Δοξιάδου, ἱατροῦ. Καλὸν θὰ ἦτον ν' ἀσφαλίζετο εἰς τὴν Ἑθν. Βιβλιοθήκην, διότι περιέχει ἀρκετὰ ἐνδιαφέροντα διὰ τὴν Στενιμάχον.

Διατελῶ μετὰ τιμῆς

Α. Λεμονίδης

Ἀθῆναι 26/6 1940

Ἀξιότιμε κ. Π. Παπαχριστοδούλου

Εἰς ἀπάντησιν τῆς ἀπὸ χθεσινῆς χρονολογίας ἐπιστολῆς σας δι' ἧς γνωρίζοντές μοι ὅτι περιῆλθεν εἰς γνῶσίν σας ὅτι εἰς χεῖράς μου εὐρίσκειται ἰδιόγραφον βιβλίον τοῦ ἀοιδίου Γ. Μουσαίου κατοικοῦ Στενιμάχου καὶ πρώην Διευθυντοῦ τῶν ἐκπαιδευτηρίων τῆς Κοινότητός της καὶ ὅτι ἐπιθυμεῖτε νὰ λάβητε γνῶσιν αὐτοῦ, ἔχω τὴν τιμὴν νὰ δηλώσω ὅτι τοιοῦτον βιβλίον οὔτε κατέχω οὐδὲ περιῆλθέ ποτε εἰς χεῖράς μου.

Πράγματι τῷ 1927 προκειμένου νὰ ἐκδικασθῶσιν ὑπὸ τῆς Ἑλληνο-Βουλγαρικῆς ἐπιτροπῆς αἱ δίκαι τῶν πρώην Ἑλλ. Κοινοτήτων, τῶν διαλυθεισῶν, συνελεύσεως τῆς μεταναστεύσεως τῶν μελῶν αὐτῶν, πρὸς διεκδίκησιν τῶν περιουσιῶν αὐτῶν κειμένων ἐν Βουλγαρίᾳ τῇ ὑποδείξει τῆς συνομοσπονδίας τῶν ἐν Θεσσαλονίκῃ ἰδρυθέντων συλλόγων Στενιμάχου, Φιλιππουπόλεως καὶ Βάρνης, ἡ Ἑλληνικὴ Ἀντιπροσωπεῖα παρὰ τῇ Ἑλληνο-Βουλγαρικῇ Ἐπιτροπῇ μὲ διώρισε πληρεξούσιον αὐτῆς ὅπως ἀπὸ νομικῆς, ἱστορικῆς καὶ πάσης ἄλλης ἀπόψεως ὑποστηρίξῃ τὰ δίκαια τῶν Κοινοτήτων ἐνώπιον τῆς εἰδικῆς Ἐπιτροπῆς ἐδρευούσης ἐν Σοφίᾳ.

Ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ ἐφωδιάσθη δι' ὄλων τῶν ἐπισήμων ἐγγράφων ἦτοι κωδίκων, τίτλων ἰδιοκτησίας, συμβολαίων κ.λ.π. μετὰ δὲ τῶν ἄλλων περιῆλθεν εἰς χεῖράς μου καὶ εἰς παλαιὰς κώδῆξ τῆς Κοιν. Στενιμάχου δακτυλίσκος εὐρίσκειτο εἰς τὰ ἔγγραφα τοῦ ἀοιδίου Γ. Μουσαίου ὑπὸ τὴν ιδιότητά του ὡς διατελέσαντός ποτε Διευθυντοῦ τῶν ἐκπαιδευτηρίων τῆς Κοιν. Στενιμάχου.

Δηλῶ ὅτι ἐκτὸς τοῦ ἐγγράφου τούτου οὐδὲν βιβλίον, εἴτε ἰδιόχειρον εἴτε ἰδιόκτητον τοῦ ἀοιδίου Γ. Μουσαίου περιῆλθεν εἰς χεῖράς μου.

Εὐχαριστῶ διὰ τὴν εὐγενῆ πρόσκλησίν σας νὰ σὰς ἐπισκεφθῶ οἴκοι, πλὴν λόγῳ γήρατος, οὐχὶ ὅ,τι ἐπιθυμοῦμεν ἀλλ' ὅ,τι δυνάμεθα πράττομεν.

Εἰς τὴν οἰκίαν μου δέχομαι πᾶσαν Πέμπτην καὶ Σάββατον 10,30—12,30 καὶ ἂν ἐπιθυμεῖτε, ἐλεύθερα δύνασθε, πρὸς μεγάλην μου εὐχαρίστησιν νὰ μὲ ἐπισκεφθῆτε καὶ νὰ λάβητε γνῶσιν καὶ τοῦ βιβλίου τούτου.

Διατελῶ μετὰ τιμῆς

Β. Παπαδόπουλος

Τοῦ β' κώδικα, ποὺ τὸν παρέδωσα ἤδη στὸ Τμήμα Χειρογράφων τῆς Ἑθν. Βιβλιοθήκης, δημοσιεύω παρακάτω ἅπ' ὅλα τὰ περιεχόμενα ἔγγραφα αὐτὰ ποὺ φέρουν ἀριθ. 1, 19, 33, 41, 46, 48, 57, 56, 65. Εἶναι τὰ πιὸ ἐνδιαφέροντα στοὺς ἀγῶνες τῶν προϋχόντων γιὰ τὴν συντήρηση τῶν Σχολίων, τὸν τρόπο ποὺ λειτουργοῦσαν καὶ τὸ ἐκπαιδευτικὸ τους πρόγραμμα τὸν καιρὸ ποὺ ὁ Βουργαρισμὸς κοιμώταν καὶ ἄφαντος σκιαζόταν κάτω ἀπὸ τὰ φτερά τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Χεῖρες (γραφεῖς) ξεχωρίζουν 8—9. Δυὸ εἶναι τοῦ Σαίτιδη καὶ τοῦ Σκορδέλη ποὺ διαπιστώνεται ἀπὸ τὶς αὐτόγραφες ὑπογραφές τους.

Ἀριθ. ἔγγρ. 1

Τροχὸς ἀροματος γὰρ οἷα
βίотος τρέχει κυλισθεῖς
Ὅλιγη δὲ κεισόμεθα
Κόνις, ὀστέων λυθέντων.

1.—Ναί, ἀκαταπαύστως κυλίνεται οὗτος ὁ βίотος καὶ ἂν θέλωμεν ἐπωφελῶς νὰ διατρέξωμεν τὸ ὁποῖον εἰς καθένα ἦνοιξεν ἡ Πρόνοια στάδιον μικρὸν ἢ μέγα, ἀνάγκη νὰ σημειώνεται πᾶσα οἰαδήποτε πράξις ἀφορῶσα ἢ μερικὰ ἢ μίαν Κοινότητα, διότι τῆς σημειώσεως καὶ ἀντιγραφῆς τὸ χροῖμα τόσον ἀναγκαῖον καὶ οὐσιῶδες εἶναι εἰς τὸν φρόνιμον ἄνθρωπον, ὅσον ὁ λόγος, διὰ τὸν ὁποῖον ὑψώνεται ὑπὲρ πᾶσαν τὴν Κτίσιν. Καὶ ἂν πιστῶς ἐσημειώνετο πᾶσα ὁποσδήποτε συμβᾶσά ὑπόθεσις, ἀφοῦ εὐρέθησαν τὰ γράμματα, τοῦτο τὸ οὐράνιον δῶρον, δὲν ἠθέλωμεν εἰσθε θεράποντες ληστῶν καὶ ἀνδραποδῶν.

2.— Πολλὰ μερικὰ καὶ γενικὰ πρακτικὰ ἔμειναν ὑπὸ τὸν βυθὸν τοῦ σκότους, φωτιστικὰ εἰς τὴν γνῶσιν τῆς ἀληθείας. Πολλὰ ἐξ ἐναντίας ἀπίστως σημειωθέντα ἐδέσμευσαν τὸν ἐλευθὲρὸν νοῦν πολλοτάτων ἀνθρώπων· ὅθεν ἐκ τούτων προέκυψαν προλήψεις καὶ δεισιδαιμονίαι, δλεθριώτατα κακὰ τοῦ ἀνθρωπίνου προορισμοῦ. Ἀξιοθρήνητος ὁ ἐν τῷ σκότει ὀδεύων· διότι εἶναι «*Δυσμενέσι μὲν χάριμα, κατηφεῖς δὲ σοὶ αὐτῷ*», ὡς λέγει εἰς τῶν προγόνων μας ποιητῶν.

Ἀθλιεστάτη δὲ λογίζεται ἐκείνη ἡ Κοινότης, ἡ ὁποία δὲν καταγράφει, ἢ δὲν ἀντιγράφει πᾶν συμπίπτον, εἴτε ἐκκλησιαστικόν, εἴτε πολιτικόν, ἢ ὁποιοσδήποτε ἄλλο, ἀλλὰ τὸ παραδίδει εἰς τὴν ἀδιαφορίαν, καὶ ἐκ ταύτης εἰς τὴν λήθην, τὴν μητέρα τῶν κακῶν.

3.—Καθὼς ὁ φρόνιμος ἔμπορος διὰ τῆς πιστῆς καὶ τακτικῆς σημειώσεως τῶν καθ' ἑκάστην συμπιπτούσων πράξεων ἐνεργεῖ τὸ ἐμπόριόν του, καὶ ἐκ τῆς συγκρίσεως τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων ἠξεύρει ποῦ καὶ πῶς βαδίζει, καὶ οὕτως ἀξάνει τὰς ἐπιχειρήσεις, καὶ τὸν πλοῦτόν του, καὶ ἐπομένως διὰ τῆς χρηστῆς διαγωγῆς του ἐκτείνει τὰς ἐμπορικὰς πράξεις του κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν, οὕτω καὶ Κοινότης τις σημειόνουσα τὰ ἀφορῶντα τὴν κοινωφέ-

λειαν, πλουτεῖ, προάγεται καὶ καταφθάνει εἰς ἀνέλπιστον εὐτυχίαν καὶ φήμην.

4.—Ἐπειδὴ δὲ ἐκ τῶν Σχολείων πηγάζει πᾶν κοινωφελές, τούτων μάλιστα πᾶσα πράξις, ἀφορῶσα ἢ ἐφόρους, ἢ διδασκάλους, ἢ μαθητάς, ἢ ὅποιονδήποτε, ἀναγκαίως πρέπει νὰ σημειωθῇ· διότι οὕτω αὐξάνει καὶ τὸ χρηματικόν, οὕτω διακρίνονται οἱ μετὰ πατριωτικοῦ ζήλου διέποντες τὰ πράγματα τῶν ἱερῶν Καταστημάτων, οὕτω διακρίνονται οἱ ἱκανοὶ καὶ φιλογενεῖς διδασκαλοὶ, ἢ οἱ ἀνίκανοι καὶ κερδοσκόποι, οὕτω διακρίνονται οἱ εὐφυεῖς καὶ ἐπιμελεῖς σπουδασταί, καὶ τέλος, οὕτω συντηρεῖται καὶ προάγεται Σχολεῖον. Ἐπομένως δὲ καὶ εἰς τοὺς μεταγενεστέρους μένει διαγεγραμμένος δρόμος ἐπὶ τοῦ ὁποίου, ὡς σοφώτεροι, ἀπαρεγκλίτως βαδίζουσι.

5.—Πολὺ δὲ συντελεστικώτερον πρὸς πρόοδον κρίνεται, ἔαν καταγράφεται πᾶν ὅ,τι προσφέρεται εἰς τὸ Κατάστημα ἢ παρὰ τινος τῶν ἐν ἀλλοδαπῇ συμπατριωτῶν, ἢ ἄλλου τινὸς φιλογενοῦς. Τοῦτο καὶ ὁ λόγος καὶ ἡ πείρα ἀπέδειξε πόσον συγκινεῖ καὶ τοὺς μεταγενεστέρους εἰς μίμησιν ἀξιολογωτέρων κατορθωμάτων.

6.—Ἄλλὰ κατ' ἀτυχίαν εἰς πολλὰ μέρη ἀμελεῖται ἢ ἀγνοεῖται τοῦτο τὸ σωτήριον μέσον, ἢ ἂν γνωρίζεται, ἐπιπολαίως πως καὶ ἀδιαφόρως εἶναι εἰς ἐνέργειαν, καὶ τοῦτο συμβαίνει ἢ διὰ τὴν ἀπειροκαλίαν, ἢ διότι ὡς ἐπουσιῶδές τι κρίνεται ἢ μάθησις. Καὶ μὰ τὴν ἀλήθειαν οἱ πλείστοι θέλουσι τὴν παιδείαν ἀνήκουσαν εἰς ἀνωτέραν τάξιν τῶν πολιτῶν, ἄλλοι δὲ τὴν θεωροῦσιν ὡς περιττόν τι, ἐκθειάζοντες τὰ μάταια καὶ κενὰ τῶν δυνατωτέρων τῶν, καὶ ἄλλοι ἄλλως πως κρίνοντες τυφλῶς περὶ τῆς παιδείας, μόνον σκιὰν Σχολεῖου ἔχουσι. Ἐπομένως ποῖα καλὰ ἐκπηγάζουσιν ἐκ τῶν τοιούτων Σχολείων; ἢ στάσις, ἢ ὀπισθοδρόμησις, ἢ τέλος καταστροφή, καὶ οἱ ταῦτα συνεργοῦντες δὲν λογίζονται ἄλλο τι, εἰμὴ δλετήρες τῆς ὁποίας εἶναι κοινότητος.

7.—Ἀμερολήπτως καὶ εἰλικρινῶς ὁμολογῶ, ὅτι οἱ νῦν ἐφορευόντες τὸ Σχολεῖον τοῦ Στενημάχου, ὡς φιλόκαλοι καὶ ἀθάνατα διανοούμενοι, ἀφ' ἑαυτῶν ἠθέλησαν τὴν κατάστροφον καὶ ἀντιγραφὴν πάσης ὁποιασδήποτε πράξεως, συντεινούσης πρὸς πρόοδον τοῦ Σχολεῖου τῶν. Διὸ καὶ τὸ Κατάστημα θέλει προάγεσθαι καὶ ἀξιομίμητον παράδειγμα καταλείπουσιν εἰς τὴν ἐπερχομένην γενεάν· παραλείπουσι κάτοπτρον τῶν διανοημάτων καὶ πράξεων αὐτῶν.

8.—Ὁμολογούμενον εἶναι, ὅτι οὐσιωδῶς εἰς τὴν ἐφορείαν δρεῖλεται ἢ συντήρησις, ἢ μᾶλλον ἢ πρόοδος τῶν τοιούτων ἱερῶν Καταστημάτων, ἢ τοῦναντίον ὀπισθοδρόμησις ἢ στάσις. Ὅθεν τὸ ἐφορευεῖν εἶναι ἴδιον ἀνδρὸς φιλογενοῦς καὶ δραστηρίου ζήλου πρὸς τὴν παιδείαν. Διότι πρὸς τοῦτο χρειάζεται φρόνησις, ἐπαγούρησις, εἰς τὴν διοίκησιν τῶν ἀναγκαίων, προσοχὴ εἰς τὰ χρέη τῶν διδασκάλων, φρόνιμος καὶ εἰλικρινὴς διαχείρησις τῶν ἐμπιστευθέντων χρηματικῶν μέσων, ἐπιτόνησις πόρων ὑπὲρ τοῦ Καταστήματος, ἐπιτηδειότης εἰς τὸ ἐμπνεῖν φιλοτιμίαν καὶ αἰδημοσύνην εἰς τοὺς

σπουδαστάς, φρόνησιν εἰς τὸ προσφέρεσθαι πρὸς τοὺς τυχόντας ἱκανοὺς μὲν, ἀλλὰ ἰδιοτρόπους διδασκάλους.

9.—Τῶν ἀναγκαιοτάτων ἐν κρίνεται καὶ οἱ διδάσκαλοι νὰ εἶναι... ἐδῶ χρειάζεται σπουδαιότερα καὶ ἐμβριθέστερα νὰ εἶπω τὴν γνώμην μου, ὅσον κρίνω. Δὲν εἶναι τόσον ἀξιολύσιμος ὁ διδάσκαλος διὰ πολυμαθειαν, ὅσον διὰ τὴν ἀμειπτον διαγωγὴν του· ὅστις γνωρίζει τὸ ἐπάγγελμα τοῦτο ὡς ἱερὸν, καὶ μεταχειρίζεται αὐτὸ μετὰ ζήλου, οὐδενὸς φειδόμενος πόνου καὶ μεγάλῃ ἔχων ὑπομονήν, καὶ ταύτην μεγίστην τῶν πόνων ἀμοιβὴν ὑπολαμβάνων, τὴν κατόρθωσιν τοῦ ἱεροῦ σκοποῦ καὶ εἰς μόνην τὴν ἐπιστήμην ἀφοσιωμένος, οὗτος εἶναι ὁ ἀξιὸς καὶ προτιμητέος εἰς τὸ ἱερὸν καὶ ὑψηλὸν ἐπάγγελμα, εἰς τὸν τοιοῦτον πρέπει οἱ γονεῖς νὰ ἐμπιστεύωνται τῶν ἰδίων τέκνων τὴν λογικὴν καὶ ἠθικὴν ἀνάπτυξιν. Ἐγνώρισα μερικοὺς διδασκάλους, οἵτινες, ἄλλως ἱκανοὶ καὶ πολυμαθεῖς καὶ δραστήριοι εἰς χρῆσιν τοῦ ἐπαγγέλματος αὐτῶν, ἀλλ' ἀνεπιτήδειοι εἰς τὸ νὰ ἐμπνέωσιν εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτῶν σέβας καὶ ζῆλον πρὸς τὴν παιδείαν, ὅχι μόνον δὲν ὠφέλησαν, ἀλλὰ καὶ αἴτιοι κατέστησαν τοῦ νὰ μισῆται ἡ παιδεία παρὰ τῶν νέων, καὶ οἱ γονεῖς αὐτῶν νὰ συλλάβωσι ψυχρότητα καὶ πρὸς συντήρησιν σχολείων καὶ πρὸς αὐτὴν τὴν παιδείαν. Καὶ τὸ κακόν, ὅτι οἱ τῶν τοιούτων διδασκάλων μαθηταί, ἀφοῦ παύσωσι τοῦ νὰ συχνάζωσι εἰς τὸ σχολεῖον, λησμονοῦσι καὶ τὰναγκαῖα ὅσα ἐδιδάχθησαν ἠθικὰ.

10.—Καὶ τοῦτο συντελεστικὸν πρὸς συντήρησιν καὶ προαγωγὴν Σχολείων κρίνω, ὅτι ὅχι μόνον ἐν ᾧ διδάσκεται ὁ μαθητής, πρέπει νὰ περιποιεῖται εἰς τὴν διάνοιαν αὐτοῦ πλοῦτον γνώσεων, καὶ τὴν αἴσθησιν τοῦ καλοῦ νὰ ὀξύνῃ, ἀλλὰ ἀποφοιτήσας, ὁ μαθητής, πρέπει εἰς τὰ διδασθέντα μαθήματα νὰ ἐνδιατριβῇ ὡς περὶ φίλτατα σπουδάσματα, κατὰ τὰς ὥρας τῆς ἀνέσεως, καὶ μεγίστην ἠδονὴν νὰ νομίζῃ τὴν ἀνάγνωσιν ὠφελίμων βιβλίων καὶ τοῦτο νὰ προτιμᾷ πάσης ἄλλης συναναστροφῆς, δυναμένης νὰ διαφθείρῃ τὰ ὁποῖα ἐμόρφωσε χρηστὰ ἦθη, διδασκόμενος ἔτι εἰς τὸ Σχολεῖον. Πολλοὺς ἐγνώρισα τοιούτους νέους, οἵτινες, καὶ ἀφοῦ ἀπεφοίτησαν, ὑπερεπλούτησαν τὰς γνώσεις των ἐκ τῆς ἀναγνώσεως ὠφελίμων βιβλίων καὶ θαυμασιῶς συνέτεινον εἰς διάδοσιν ἀληθειῶν εἰς τὴν κοινωνίαν· καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν ἐμπειρικοὺς ὄρθῶν γνώσεων κατέστησαν τοῖς συναναστρεφόμενοις. Καὶ μὰ τὴν ἀλήθειαν εἰς τοιούτους νέους ὀφείλει τὴν πρὸς τὰ καλὰ πρόοδον μία κοινωνία, διότι ἀποθησαυρίσαντες αὐτοὶ πᾶν ἠθικὸν καὶ προσδευτικόν, διδασκόμενοι ἔτι εἰς τὸ Σχολεῖον, ἐκ πατριωτισμοῦ φιλοτιμοῦνται νὰ συνηθίσωσι καὶ γονεῖς καὶ φίλους εἰς τὴν προσοχὴν, εἰς τὴν τάξιν, εἰς τὴν ἀγάπην τῆς ἀληθείας, καὶ εἰς τὴν ἀποστροφὴν τοῦ ἀσχημίζοντος τὸ λογικὸν ψεύδους, προλήψεων καὶ δεισιδαιμονιῶν. Καὶ ἐν ἐνὶ λόγῳ ἀπὸ τοιούτους ἐλπίζεται ἡ εὐτυχία Πατρίδος, οἱ τοιοῦτοι νέοι καθοδηγοῦσι τὴν κοινωνίαν εἰς τὴν ἀρετὴν καὶ λόγῳ καὶ παραδείγματι καὶ ζῆλον δικαιοσύνης ἐμφυ-

τεύουσι καὶ ἔρωτα Πατρίδος ἐμποιοῦσι, ἐρμηνεύοντες τὰς μεγάλας πράξεις καὶ κατορθώματα τῶν ἐνδόξων προγόνων μας καὶ τὰ ἠθικὰ ἀξιώματα συστήνοντες.

11.—Καὶ τῇ ἀληθείᾳ ἢ πείρᾳ διεβεβαίωσε, πόσον ἀναγκαῖον εἶναι καὶ τῶν ἀναγκαιοτάτων κρίνεται τὸ νὰ ἀναφέρωνται τὰ φρονήματα καὶ ἀξιώματα τῶν μεγάλων προγόνων μας καὶ ἐκ τούτων λαβόντες οἱ νέοι μας ἰσχυρὰν ὁρμὴν πρὸς τὰ καλὰ, παρασκευάζονται εἰς τὸ νὰ ζῶσι χρησίμως καὶ εἰς ἑαυτοὺς καὶ εἰς τὴν κοινωνίαν, πάντα τὰ χρεῖα ἑαυτῶν γινώσκοντες καὶ ἐπιτελοῦντες.

Ἄργά, ἢ ὀλοσδιόλου δὲν θ' ἀνθρωπισθῶμεν, ἂν σύγκαιρα μὴ ἐμφυτεύσωμεν εἰς τὰς ἀπαλὰς ψυχὰς τῶν νέων τὸ μέγα τῶν προγόνων φρόνημα. Ἄειποτε ἔρμαιον τῶν ληστῶν καὶ ἀνδραπόδων καὶ ἐξουθένημα ἀλλοφύλων θέλομεν εἶσθαι, ἂν μὴ συγκινηθῶμεν καὶ φιλοτιμηθῶμεν, ἑλληνιστὶ νὰ ζυμωθῶμεν.

12 —Εἶναι καὶ ἄλλο ἀναγκαῖον μέσον πρὸς συντήρησιν καὶ ἐπίδοσιν τῶν Σχολείων ἢ δραστήριος τῶν γονέων πρόνοια περὶ τῶν ἰδίων αὐτῶν τέκνων. Παρατηρεῖται, ὅτι οὔτινος σπουδαστοῦ οἱ γονεῖς συνεργοῦσι δραστηρίως μετὰ τοῦ διδασκάλου εἰς τὴν λογικὴν καὶ ἠθικὴν μόρφωσιν αὐτοῦ, οὗτος βέβαια ὁ σπουδαστὴς προοδεύει καὶ προογνοῖται, ὅτι τῶντι σπουδαῖον, καὶ ἀξιὸν τῆς κοινωνίας μέλος μέλλει νὰ φανῆ. Καὶ ἀπὸ τοὺς γονεῖς λέγω, ἐξαορτάται ἢ μέλλουσα τῆς Πατρίδος εὐτυχία, ἢ κακοδαίμονία: Πιστεύσατέ μοι, ἀδελφοί μου, ὅτι πρὸς χαρὰν ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος· διότι ὁ ὁ Θεὸς πλήρης αἰωνίου ἀγάπης, πλάσας τοῦτον τὸν κόσμον δὲν κατέστησε τὸν ἄνθρωπον εἰς οἰκητήριον τῆς λύπης καὶ τῶν ταλαιπωριῶν. Χαρᾶς λοιπὸν καὶ εὐφροσύνης πρόξενοι πρέπει νὰ εἶναι οἱ γονεῖς εἰς τὰ ἴδια ἑαυτῶν τέκνα μετὰ πραότητος καὶ ἀγαθωσύνης, καθοδηγοῦντες αὐτὰ εἰς τὴν ἀρετὴν. Ὁ λόγος καὶ ἀψευδὴς ἱστορία μᾶς πληροφοροεῖ, ὅτι ἀπὸ τὰ παρόντα παραγνοῖται ἢ μέλλουσα τῶν μεταγενεστέρων εὐδαιμονία ἢ κακοδαίμονία. Νὰ προσπαθῶμεν λοιπὸν, ἀδελφοί μου, χουσοῦν θεμέλιον νὰ προϋποθέσωμεν διὰ τοὺς μεταγενεστέρους, ὡς τῆς Κολάσεως τοὺς δαίμονας νὰποφεύγωμεν τοὺς περιφρονοῦντας τὴν χρηστὴν ἀνατροφήν τῶν τέκνων μας, νὰ ἐξελέγχομεν τὰς διαστραμμένας τῶν τοιούτων ἰδέας, νὰ τοὺς προφυλατῶμεθα τοὺς τοιούτους, δι' ὄνομα Θεοῦ, διότι μᾶς μολύνουσι, μᾶς διαφθείρουσι καὶ μανθάνομεν τὰς ἀντιχριστιανικὰς αὐτῶν ἰδέας καὶ εἰσηγήσεις. «Ἐμίγησαν τοῖς ἔθνεσι καὶ ἔμαθον τὰ ἔργα αὐτῶν», λέγει τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον. Καὶ ἄλλος τις ἐκ τῶν προγόνων μας λέγει: «Πρὸς τὰς τύχας γὰρ τὰς φρένας κεκτήμεθα».

13.—Καὶ τῇ ἀληθείᾳ κατὰ τὴν κοινωνίαν, κατὰ τὰς περιστάσεις καὶ τύχας σχηματίζονται καὶ μορφώνονται οἱ ἄνθρωποι. Ταλαιπῶροι δμως καὶ κακοδαίμονες, ὅσοι εὐθεῖῳ εἰς ὀλεθρίους περιστάσεις, εἰς διαστραμμένην

δηλαδή κοινωνίαν ἀγόμενοι καὶ φερόμενοι ἀπὸ πονηροῦς καὶ ἀντιθέου ἰδέας· βέβαια ἡ ὁργὴ τοῦ Θεοῦ τοὺς ἐμπλέξεν εἰς τοιοῦτους δαίμονας, καταστρεπτικοὺς παντὸς ἀγαθοῦ.

14.—Ἐπαναλαμβάνω. Οἱ ἴδιοι οἱ γονεῖς εἶναι μορφωταὶ κακοδαιμόνων ἢ εὐδαιμόνων τέκνων καὶ δημιουργοὶ τῆς κοινῆς εὐδαιμονίας ἢ κακοδαιμονίας. Δὲν θέλομεν δυνηθῆ ἄλλῶς νὰ ἐκριζόσωμεν τὴν πολυχρονιωτάτην λέπραν μας, τὴν ὁποίαν μᾶς ἐφύτευσαν μαχαιοφόροι, πολέμιοι τοῦ ἑλληνικοῦ ὀνόματος καὶ ὑποκριταὶ Φαρισαῖοι, ἀσύνητοι καὶ ἰσχυρογνώμονες εἰς τὰς ἀληθείας τοῦ αἰωνίου, δὲν θέλομεν δυνηθῆ ἄλλῶς εἰμὴ συντηροῦντες καὶ προάγοντες τὰ ἐκπαιδευτικὰ καταστήματα καὶ ἐμπνέοντες εἰς τοὺς νέους, πρῶτον μὲν τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, δεύτερον δὲ μορφόνοντες αὐτοὺς μὲ τὰ ἠθικὰ ἀξιώματα τῶν προγόνων.

15.—Ἐμπειρικῶς πληροφορούμεθα, ὅτι μεγάλα τέκνα ἔδειξαν εἰς τὴν κοινωνίαν ὅσοι γονεῖς ἐγκαίρως ἐπηγούνησαν, νὰ ἐκριζόσωσι τὰς ἀναπτυσσομένας κακὰς τῶν τέκνων κλίσεις καὶ νὰ καταστέλλωσι τὰς ἀλόγους ὁρέξεις. Ὅχι τῶν διδασκάλων μόνον χρέος ἀπαραίτητον εἶναι, ἀλλὰ καὶ τῶν γονέων ἀναγκαιότατον τὸ νὰ προσέχωσιν, ὥστε τὰ τέκνα αὐτῶν, νὰ μὴ κατατρίβωσιν εἰς μάτην τὸν πολῦτιμον τῆς νεότητος χρόνον, μηδὲ νὰ φεύγωσι τοὺς κόπους, ἀλλὰ πάντοτε νὰ γυμνάζωσι καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα. Ἡ λιτότης, ἡ αὐτάρκεια καὶ ἡ ἐγκράτεια εἶναι τὰ μόνα ἰσχυρότατα μαθήματα τῆς εὐζωίας καὶ ἀσφαλείας. Σύνωρα ἀναγκαιοῦσι τὰ τρία ταῦτα καλὰ νὰ ἐμπνευσθῶσιν εἰς τοὺς νέους μας, αὐτὰ εἶναι ἱκανὰ νὰ καταστήσωσιν αὐτοὺς καλοὺς ἀγαθοῦς καὶ χρηστούς. Ἡ περὶ τὸν βίον ἐπιστήμη εἶναι ἡ γεννήτρια παντὸς ἀγαθοῦ. Ἀπὸ τοῦς ἰδίους γονεῖς πρέπει νὰρχίση αὕτη καὶ ἀπὸ τοῦς διδασκάλους ἐπομένως πραγματικῶς νὰ ἀναπτύσσεται εἰς τοὺς σπουδαστάς. Ἡ ἐντονωτέρα ἐπὶ τοὺς νέους προσοχὴ τῶν διδασκάλων καὶ τῶν γονέων πρέπει νὰ ποτείνεται εἰς τὴν ἐκτὸς τῶν Σχολείων συναναστροφὴν μετὰ συγγενῶν, φίλων καὶ ξένων, διότι ἡ χρηστὴ συναναστροφὴ πρακτικὸν πρὸς τὴν ἀρετὴν κάμνει τὸν νέον, ἡ δὲ πονηρὰ καὶ κακὴ ἐξαλείφει πᾶν ὅ,τι ἀγαθὸν ἐνσπερίζει ὁ διδάσκαλος ἢ οἱ γονεῖς. «Ἐσθλῶν μὲν ἐπ' ἔσθλα μαθήσεται, ἦν δὲ κακοῖσι συμμιχθῆς, ἀπολείς καὶ τὸν ἔόντα νόον». Τοῦτο εἶπεν εἰς ἕκ τῶν προγόνων ποιητῶν καὶ πόσον ὠφελιμώτατον εἶναι ἐν καιρῷ ἐρμηνεύσας ὁ διδάσκαλος νὰ τὸ ἐντυπώσῃ εἰς τὴν ψυχὴν τῶν μαθητῶν του, ὥστε ὡς ἰερωτάτην προσευχὴν νὰ τὸ ἐπαναλαμβάνωσι πρῶταν καὶ ἔσπεραν.

16.—Ἄλλ' ἐπανελέθωμεν εἰς τὸ προκείμενον. Εἶπα τὴν γνώμην μου πόσον ἀξιώπαινον καὶ κοινωφελὲς εἶναι νάντιγορᾶν πασαδῆποτε πράξις ἀφορῶσα τὸ Σχολεῖον. Καὶ γράμματα συνεισφορῶν, καὶ συνδρομαί, καὶ ἀπαντήσεις, καὶ τῶν ἐφόρων καὶ διδασκάλων γράμματα νάντιγορᾶνται

πιστῶς καὶ καθ' ἡμερομηνίαν. Ὅθεν καὶ τὸ παρὸν βιβλίον φέρει ἐπιγραφὴν: Ἡ ἀλληλογραφία τοῦ Σχολείου Στενιμάχου.

10 8]βθίου 1851 ἐν Στενιμάχῳ Κ. Σ.
(*Κωνσταντῖνος Σαϊτίδης διδάσκαλος*)

Σημ Ὁ Κ. Σαϊτίδης εἶταν ἀπὸ τὴν Περιστέρα τῆς Ροδόπης, ἀποικίας Μοσχοπολιτῶν, ἀπεφοίτησε ἀπὸ τὴν Ἑλλην. Κεντρ. Σχολὴ Φιλίεως καὶ ἔγινε ὁ πρῶτος διευθυντὴς καὶ ὀργανωτὴς τῆς Ἑλλην. κεντρικῆς Σχολῆς Στενιμάχου διωρισμένος ἀπὸ τὸ 1848. (Δέξ, ὁ Στενιμάχος Κ. Μ. Ἀποστολίδου σ. 42 καὶ ἐξῆς).

Στὴν ἀρχὴν ἐπεδίωξε τὸ ἐμπόριον, τὸν κερδοῦν Ἑρμῆν, ἀποτυχημένος ὁμοῦς γιὰ τὴν ἄλλειψη πείρας «προσέφυγεν εἰς τὴν Ἀθηνᾶν» ὡς ὁ ἴδιος γράφει στὸ φίλο καὶ συμπαθητῆ του μεγαλέμπορο Στενιμαχίτη Ἀθ. Φιλιππίδῃ ἀπὸ 12 Νοεμβρ. 1848 (Κῶδιξ ἔγγρ. 7). Διωρίσθηκε στὸ Στενιμάχο στὶς 8 Ὀκτωβρ. 1848. Τὸν κάλεσαν ἀπὸ τὴν Φιλίην, ὅπου εἶταν βοηθὸς τοῦ σχολάρχου Διαμαντάκη ἀπὸ τὰ 1844 (Κῶδιξ Κυρίλλου II, ἱερᾶς μητρ. Φιλίεως σ. 193). Στὸ αὐτονομιακὸ καθεστῶς τῆς Ἀν. Ρωμυλίας διωρίσθηκε ἀνώτερος διοικητικὸς ὑπάλληλος ἐπαρχος.

Ἀριθ. ἔγγρ. 19

Αὐγούστου 8 1851 ἐν Στενιμάχῳ

Ἐντιμίαι τοὶ Κύριοι Π. καὶ Κ. Παππαδάτοι!

Ὡς ἐξ ἀγαθῆς διαταγῆς τοῦ ἐν Μόσχῃ, φιλογενεστάτου Ἰπλότου κυρίου Ἀντ. Κομιζοπούλου καὶ ὑμετέρας ἀγαθοσύνης μοὶ ὤμιλήσατε προχθὲς ἐν Φιλιππουπόλει, λάβετε κατὰ τὴν θέλησίν σας τὰ ἐπόμενα εἰς σημείωσιν.

Τὸ Δημόσιον ἐκπαιδευτικὸν κατὰστημα τοῦ Στενιμάχου περιέχει εἰς μὲν τὴν Ἀλληλοδιδασκτικὴν αἴθουσαν 150 μαθητὰς, εἰς δὲ τὴν Ἑλληνικὴν 77, οἵτινες εἶναι διαιορημένοι εἰς τὰ ἀκόλουθα τμήματα.

Τμήμα Α' τὸ Ἀνώτατον μαθηταὶ 5	Τὰ τέσσαρα ἀπλὰ πάθη τῆς ἀριθμητικῆς.
Ἱερά κατήχησις	Ἀπομνημονεύματα Ξεν. καὶ Οἰκονομικὸς αὐτοῦ
Ἑλληνικὴ Μυθολογία	Τὸ Συντακτικὸν τοῦ Βάμβα
Γοργίας καὶ Κρατύλος τοῦ Πλάτωνος	Ἡ γραμματικὴ τοῦ Γενναδίου
Συντακτικὸν Ἀσωπείου	Ἑτυμολογικὴ Τεχνολογία
Ἑτυμολογικὴ Τεχνολογία	Ἀυτοσχέδια Γυμνάσματα εἰς τὴν Νεοελληνικὴν γλῶσσαν
Μαθηματικὴ Γεωγραφία	Εἰς ταῦτα ἐξετασθήσονται.
Τὰ τέσσαρα κλασματικὰ πάθη	
Ἀυτοσχέδια αὐτῶν γυμνάσματα εἰς τὴν Νεοελληνικὴν γλῶσσαν	
Εἰς ταῦτα περὶ τὰς 20 Αὐγούστου θέλουσιν ἐξετασθῆναι.	
Τμήμα Β' — μαθηταὶ... 5	Τμήμα Γ' — μαθηταὶ... 10
Ἱερά κατήχησις	Ἐκ τῆς πολιτικῆς Γεωγρ. ἢ Ἐδρώπη
Μαθηματικὴ Γεωγραφία	Σύνοψις ἀνθρωπολογίας
	Πρακτικὴ Ἀριθμητικὴ Βάβα
	Ὁ Μῦθος τοῦ Προδίκου καὶ τεμάχια

ἐκ τῶν Ἀπομνημονευμάτων Ξεν.
 Τὸ Κανονικὸν μέρος τῆς Γραμματικῆς
 τοῦ Γενναδίου
 Κανονικὴ Τεχνολογία
 Ἠθικὰ αὐτοσχέδια τεχνάσματα εἰς τὴν
 Νεοελληνικὴν γλῶσσαν
 Ἐκ τοῦ Συντακτικοῦ τοῦ Βάμβα ἢ
 Ρηματικῆ σύνταξις
 Εἰς ταῦτα ἐξετασθήσονται.

Τμήμα Δ' — μαθηταί.. 7

Περίληψις Νέας Διαθήκης
 Ἐκ τῆς πολιτικῆς Γεωγρ. ἢ Εὐρώπη
 Πρακτικῆ ἀριθμητικῆ
 Ἐνύπνιον τοῦ Λουκιανοῦ
 Τεμάχια ἐκ τῶν Ἀπομνημ. Ξενοφ.
 Ἐκ τῆς γραμμ. Γενναδίου
 Τὸ κανονικὸν τῶν ὀνομάτων
 Αὐτοσχέδια ἠθικὰ Γυμνάσματα εἰς τὴν
 Νεοελληνικὴν γλῶσσαν
 Εἰς ταῦτα ἐξετασθήσονται.

Τμήμα Ε' — μαθηταί... 15

Περίληψις παλαιᾶς διαθήκης

Πρακτικὴ γραμματικὴ
 Ἄρχαι πολιτικῆς Γεωγραφίας
 Αἰσώπειοι μῦθοι καὶ ἀποφθέγματα
 φιλοσόφων
 Οἱ τύποι τῶν Ρημάτων
 Εἰς ταῦτα ἐξετασθήσονται.

Τμήμα ΣΤ' — μαθηταί. 12

Περίληψις παλαιᾶς Διαθήκης
 Ὁ τύπος τῶν ὀνομάτων
 Τεχνολογία
 Πρακτικὴ ἀριθμητικῆ
 Σχολαστικοὶ καὶ Αἰσώπειοι Μῦθοι
 Καλλιγραφία
 Εἰς ταῦτα ἐξετασθήσονται.

Τμήμα Ζ' — μαθηταί... 20

Ἠθικὰ παραγγέλματα
 Καλλιγραφία
 Οἱ τύποι τῶν ὀνομάτων
 Ἄρχαι ἀριθμητικῆς
 Εἰς ταῦτα ἐξετασθήσονται.

Τὸ ὅλον μαθηταί 77

Ἰδοῦ, Κύριοι, οἱ μαθηταί τοῦ Σχολείου καὶ τὰ μαθήματα αὐτῶν. Εἶδο-
 ποιήσατε ὅμως, ὅτι τὸ μὲν Α' τμήμα πρὸ τριῶν περιῖπου ἐτῶν προσεβιβάσθη
 ἐκ τῆς Ἀλληλοδιδασκτικῆς εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Σχολήν, τὸ δὲ Β' πρὸ δύο ἐτῶν,
 τὸ δὲ Γ' πρὸ ἑνὸς καὶ ἡμίσεος, τὸ δὲ Δ' πρὸ ἑνὸς ἐτους, τὸ δὲ Ε' πρὸ ἐννέα
 μηνῶν, τὸ δὲ ΣΤ' καὶ Ζ' πρὸ ἕξ μηνῶν. Ἡ φιλομάθεια ὅμως καὶ ὁ πρὸς
 τὴν παιδείαν ζῆλος αὐτῶν εἶναι σπάνια, καθὼς ἢ εὐφυτὰ καὶ τὸ εὐπλαστον
 πρὸς χρηστὴν διαγωγὴν.

Οἱ δὲ σπουδασταί τῆς Ἀλληλοδιδασκτικῆς Σχολῆς μὲ τὸ αὐτὸ πνεῦμα
 ἐξακολουθοῦσιν εἰς τὰ γνωστὰ ταύτης τῆς Μεθόδου μαθήματα.

Δέξασθε, φίλοι τὰ σεβάσματά μου καὶ κατὰ τὸν φιλομαθῆ σας ζῆλον
 συντελεῖτε εἰς τὸν φωτισμὸν τῆς Στενιμαχιώτιδος Νεολαίας, διὰ τὸ ὁποῖον
 ἐγὼ μᾶλλον εὐγνωμονῶν διατελῶ, καὶ εἰς τὰς διαταγὰς σας πρόθυμος.

Κ. Σαϊτίδης

ΣΗΜ. Οἱ ἀδελφοὶ Παπαδάτοι ἦταν στὴ Φιλιππούπολη ἀνταποκριταί τοῦ
 Ἀντ. Κομιζοπούλου, ἐμπόρου στὴ Μόσχα, πού χορηγοῦσε γιὰ τὴ συντήρησιν τῆς
 Σχολῆς Στενιμάχου. Γιαυτὸν στέλνει τὸ πρόγραμμα τῆς διδασκομένης ὕλης ὁ Κ.
 Σαϊτίδης στοὺς ἀδελφούς Παπαδάτοι.

Ἀριθ. ἔγγρ. 33.

Πρὸς τὸν Πατριώτατον Ἀρχιμανδρίτην τοῦ Παναγίου Τάφου Κύριον
 Χ' Διοτίσιον τὸν περιπόθητον καὶ σεβαστὸν ἡμῶν συμπατριώτην
 Ἐν Ἰασίῳ

Εὐλαβῶς ἀσπαζόμενοι τὴν δεξιάν σας, ἔχομεν τὴν τιμὴν νὰ σᾶς ἀναγγέλωμεν εὐαγγέλια περὶ τῆς πατρίδος ἡμῶν Στενίμαχος, ἡ μέχρι τοῦδε ταπεινὴ εἰς τὰ μεσόγεια τῆς Θράκης Ἑλληνικὴ φωνεᾷ συναισθανθεῖσα τὸν λήθαργον τῆς ἀπαιδευσίας ἄρχισε νὰ συγκινῆται εἰς ζήτησιν τῆς θεραπείας τῆς. Πρὸ πέντε ἐτῶν ἕκ μικρῶν συνεισφορῶν ἀνεγείραμεν δημόσιον ἀλληλοδιδασκτικὸν Σχολεῖον συντηρούμενον διὰ μερικῶν καὶ μικρῶν συνδρομῶν πρὸς μισθοδοσίαν διδασκάλου, καὶ ἐπάντησιν μικρῶν τοῦ καταστήματος χροειδῶν, οὕτω λοιπὸν κατ' ἀρχᾶς μικρὸν τι συνεκινήθημεν, ἐπομένως βλέποντες τὸ πρᾶγμα προοδεῦον, οἱ μὲν μαθηταὶ ἡμέρα τῇ ἡμέρα νὰ πολλαπλασιάζωνται καὶ θαυμασίαν πρόοδον νὰ δεικνύουν, ἠναγκάσθημεν νὰ μισθώσωμεν καὶ ἑλληνικὸν διδάσκαλον καὶ ἤδη ἐντὸς μικροῦ καταστήματος, συγχάζουσι διακόσιοι πενήντα μαθηταὶ ἕως ἑξήντα τὰ Ἑλληνικὰ διδασκόμενοι, οἱ δὲ λοιποὶ τὰ Ἀλληλοδιδασκτικά καὶ μέχρι τοῦδε διατηρούμενοι τὸ Σχολεῖον ὑπὸ κοινὴν σύμπνοιαν καὶ ἀδιάστατον ὁμοφροσύνην, προσλαμβάνει ἐξειδικιασμένην ὑπόληψιν, καὶ ὑπὸ αἰσίους οἰωνοὺς βαδίζει ἐπὶ τοῦ δρόμου, τὸν ὁποῖον ἔχομεν διαγεγραμμένον.

Τὰ πρὸς ἀσφαλῆ ὅμως συντήρησιν καὶ προαγωγὴν χρηματικὰ μέσα λίαν ἀνεπαρκῆ εἶναι, ἀλλ' ὅτι δυνάμεθα νὰ καταθέσωμεν χρήματα, διότι οἱ Στενημαχιῶται σας φιλοπονῶτατοι μὲν εἶναι, μόλις τὰ ἀναγκαιότατα ὅμως προσπορίζονται καὶ ἄλλως κάλλιστα ἐξεύρετε τὰ ἀλλεπάλληλα βάρη καὶ οὕτω λοιπὸν ὅσον ἐπιδίδει τὸ ἐκπαιδευτικὸν κατάστημα, τόσον θλίβονται οἱ εὐεσθητότεροι ἡμῶν καὶ φοβοῦνται μήπως καταλυθῇ τὸ θεάρεστον τοῦτο ἔργον διὰ τὴν ἔνδειαν τῶν ἀναγκαιῶν. Ὁμολογοῦμεν τὰ ὧμά μας ἦθη, γνωρίζομεν ὅτι μόνη ἡ παιδεία δύναται νὰ μᾶς μορφώσῃ τῷ ὄντι ἀνθρώπους ἀρεστοὺς καὶ τῷ Θεῷ καὶ τοῖς ἀνθρώποις, καὶ ἀξίους τοῦ προγονικοῦ ὀνόματος, γνωρίζομεν, ὅτι μεγάλως θέλομεν καταισχυθῆ, ἂν καταλυθῇ τὸ τοιοῦτον κατάστημα, ἂν ἀποσβεσθῇ ὁ μόλις ἐξημμένος πρὸς τὰ φῶτα ζῆλος τῶν τέκνων τῆς ταιλαιπύρου Πατρίδος μας καὶ ἐπομένως διαμένωμεν εἰς τὴν ἀξιόμεμπτον ἐκείνην ἠθικὴν διαφθοράν, ἀλλὰ τί ποιητέον; σφάλλομεν ἐξ αἰτίας δὲν ἔχομεν χρήματα; δὲν ἀγωνιζόμεθα; δὲν συντριβόμεθα; διὰ νὰ μορφώσωμεν τὰ τέκνα μας; διὰ νὰ ἐξυπνήσωμεν εἰς ἐμπόρια, εἰς εὐτυχεῖς ἐπιχειρήσεις, ὅσαι δύνανται νὰ φέρωσι πολυειδῆ ἀγαθὰ, διὰ νὰ γνωρίζωμεν, ἐν ἐνὶ λόγῳ, τὰ πρὸς τὸν πλάστην μας καθήκοντα, τὰ πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς, καὶ τὰ πρὸς τὸν πλησίον; δὲν συναισθανόμεθα; δὲν εἴμεθα βαρβάρων προγόνων ἀπόγονοι, ἀλλ' ἐκείνων, οἵτινες ὑπῆρξαν καὶ ὑπάρχουσι

σωτήρες τῶν ἀνθρώπων διὰ τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν, γνωρίζομεν τὴν προγονικὴν ἄκλειαν, ἀλλὰ τόσον ἔλεεινοὶ ἀπόγονοι αὐτῶν εἴμεθα διὰ τὴν βαρβαρωθεῖσαν κατάστασιν μας καὶ διὰ τὴν ἐσχάτην ἀμάθειαν. Τρέμομεν ἀκούοντες πυκνότατα ἐκεῖνο τοῦ προφήτου «**Δράξασθε παιδείας, μήποιε ὀργισθῆ Κύριος καὶ ἀπολεισθε ἐξ ὁδοῦ δικαίας**» καὶ θλιβόμεθα καὶ τρέμομεν ἀλλ' ἢ ἠμποροῦμεν ν' ἀποζῶμεν, ἂν ἀφήσωμεν ἐκ χειρῶν τὴν δικέλην ; τὸ μόνον ἰδικόν μας ὄργανον πρὸς διατροφήν καὶ ἀπάντησιν τόσων ἀνυποφόρων δεινῶν ; ὃ ἐπάρατος ἔνδεια ! Καλὰ τὸ εἶπεν ἐκ τῶν προγόνων τις, ὅτι ἀθλιότατον ἐκ τῶν ζώων μόνον ὁ ἔνδεης ἄνθρωπος εἶναι.

Ἄλλὰ μόνον ὅτι κατεχόμεθα ἀπὸ τοῦτον τὸν φόβον μήπως διαλυθῆ τὸ φίλτατόν μας ἐκπαιδευτικὸν κατὰστημα μόνον τοῦτο δὲν ἀπελπίζομεθα, διότι τὰ καλὰ κόπῳ καὶ μόχθῳ ἀποκτῶνται εἰς τὰ τοιαῦτα ἀρωγὸς εἶναι ὁ ὕψιστος πατήρ, πασιδῆλον εἶναι, ὅτι καὶ εὐκατάστατοι Κοινότητες ὄχι ὀλίγον ὕδρωσαν καὶ ὕδρουν εἰς στερέωσιν καὶ πρὸς κοινωφελῶν καταστημάτων ἀναντίρρητον εἶναι, ὅτι δὲν διασώζονται τὰ τοιαῦτα καταστήματα, ἂν δὲν συνδράμωσι καὶ ἐξωτερικαὶ συνεισφοραί. Ἐπὶ τοῦτω λοιπὸν στεριζόμενοι καὶ οἱ ἐδικοί σας συμπατριῶται καὶ πρὸ πολλοῦ ἀποφασίσαντες κοινῇ γνώμῃ διὰ τὴν ἐπικαλεσθῶμεν τὴν γενναιοφροσύνην καὶ τὸν πρὸς τὰ καλὰ ζῆλον τῆς ὑμετέρας φιλελεήμονος πανοσιότητος, ἐπέψαμεν τὴν παροῦσαν ταπεινὴν μακρὰν γραφὴν μας, ὑπερβέβαιοι ὄντες, ὅτι ὅσα ἀγαθὰ παρὰ τοῦ Οὐρανοῦ δωροδότου ἠξιώθητε, ἠξέυρετε νὰ τὰ μεταχειρίζησθε εἰς ἀγαθοεργίας, ἐπληροφορήθητε, ὅτι ὁ πλοῦτος εἰς μὲν τὰς ταπεινάς καὶ εὐγενεῖς ψυχὰς γεννᾷ τύφον ἔλεεινόν, εἰς δὲ τὰς εὐγενεῖς μεγαλοφροσύνην, ἢ πολυχρόνιος πείρα καὶ ἢ ἱκανὴ φρόνησις σᾶς πείθει ὅτι καὶ εἰς τὸ εὐτελέστατον ἀνδράποδον δυνατὸν πολλάκις ἢ τύχη νὰ δώσῃ θησαυροὺς μεγάλους χρημάτων, ἀλλὰ μόνον ὅστις ἔχει γενναίαν ψυχὴν ἠξέυρει τὴν ἀληθῆ χρῆσιν τοῦ πλοῦτου. Αὐτὴ ἢ ἀληθῆς χρῆσις τοῦ πλοῦτου εἶναι καὶ λογίζεται ἀπὸ τὸν γενναιοφρονα πατριώτην ἡμῶν Διονύσιον ἀνεκτίμητος θησαυρὸς καὶ δόξα τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ εἰς τὸ νὰ θεραπεύσῃ τὴν καταπληγωμένην καὶ νοσοῦσαν πατρίδα αὐτοῦ, αὐτὸς ἠξέυρει ν' ἀγοράξῃ τὰ φάρμακα, αὐτὸς μόνον δύναται νὰ ἐπιχέῃ οἶνον καὶ ἔλαιον εἰς τὰς νοσοῦσας ἀπὸ τὴν ἀμάθειαν ψυχὰς τῶν πατριωτῶν αὐτοῦ. Καὶ ἡμεῖς οἱ Στενημαχιῶται, ὡς καὶ ἄλλοι ἄλλων πατρίδων πατριῶται, καυχώμεθα ὅτι ἔχομεν ἐν ἀλλοδαπῇ συμπατριώτην πλούσιον καὶ φιλόπατριον καὶ φιλόμουσον, τὸν Ἀρχιμανδριτὴν Διονύσιον, καὶ ὁ ἰδικός μας οὔτος, ὡς οἱ ἀθάνατοι Ζωσιμάδοι δύναται καὶ θέλει νὰ μᾶς στολίσῃ με μαργαρίτας· διότι καὶ θέλομεν καὶ ἄξιοι εἴμεθα νὰ στολιζόμεθα, καὶ ἢ νεολαία μας πνευματώδης καὶ ἐπιμελής, καὶ ἄξια τοῦ νὰ καυχᾶται τῶν ἀθανάτων προγόνων γνήσιος κλάδος.

Φιλομαθέστατε Πατριῶται ἡμῶν, ἠξέυροντες, ὅτι καὶ ὁ ὁρθὸς λόγος καὶ ἢ θρησκεία ὑπαγορεύει καὶ ὑποχρεώνει πάντα συμπατριώτην νὰ μετέχη

καὶ τῶν καλῶν καὶ κακῶν τῆς Πατρίδος, καὶ ὅτι ἀγιώτατον δικαίωμα ἔχει ἡ Πατρίς εἰς τὰς δυνάμεις, εἰς τὴν παιδείαν, εἰς πολιτικὸν βαθμὸν, εἰς τὸν πλοῦτον τοῦ γνωστοῦ τέκνου τῆς, παύομεν τῆς μακρᾶς ὀμιλίας, πεπεισμένοι εἰς τὴν ἀγαθὴν διάθεσιν καὶ εἰς τὰ ἐθνωφελῆ αἰσθήματα τῆς ὑμετέρας Πανοσιότητος, ὅτι θέλετε ἐγκολπωθῆ τὸ Σχολεῖον τῆς Πατρίδος συνδράμοντες, ὅπως συνετώτερα καὶ φιλανθρωπότερα κρίνετε, ἀγία πρόθεσις πρόκειται καὶ τὸ ὄνομά σας νὰ ἀποθανατήσητε, ἐξυμνούμενον ἀπὸ τὰς ἐπερχομένας *γενναίως* καὶ τὴν πατρίδα σας νὰ κηρύξητε εἰς τὸν κόσμον ὅτι φωτίζεται καὶ φιλοτιμεῖται νὰ ἀνθρωπιζῆται. Εὐλογωτάτη αἰτία ὑπάρχει ν' ἀφήσητε ἀείμνηστον τὸ ὄνομά σας. Φανταχθῆτε, γενναίῳ ψυχῇ Διονύσιε, ὅτι διακόσιοι πάμπτωχοι μαθηταί, ἐνθουσιασμένοι συχνάζουν εἰς τὸ Σχολεῖον διὰ νὰ ἀνθρωπισθοῦν. Φανταχθῆτε ἐνώπιον σας τοὺς πατριώτας μὲ χεῖρας ἀνατεταμένους, καὶ θερμοπααρακαλοῦντάς σας νὰ ὁμολογήτε καὶ κηρυχθῆτε πατὴρ τῶν τέκνων τῶν ὡς πότε δι' ὄνομα Θεοῦ! ἢ ἀ περιφρονούμεθα ὡς βάρβαροι καὶ ἀμαθεῖς! ὡς πότε δι' ὄνομα Θεοῦ! ἢ ἀ εἴμεθα ὄνειδος καὶ ἐξουθένημα ἄλλων! ἡμεῖς οἱ ὁποῖοι μόνον εἰς τὴν γωνίαν ταύτην διεσώσαμεν μόνην τὴν γλῶσσαν, ἡμεῖς, ἐξουθένημα, οἱ ἀπόγονοι τοῦ εὐγενεστάτου ἔθνους τοῦ κόσμου; Ἀρκοῦν τόσα, συμπαθητικὰ Συμπατριῶτα. Ἄπασα ἡ κοινότης εὐλαβῶς ἀσπαζομένη τὴν δεξιάν σας, σὰς πληροφορεῖ ὅτι ὅσον καλὸν μᾶς προσφέρει τις φιλογενῆς μένει ἀναφαίρετον καὶ αἰώνιον διότι στεριάζεται εἰς ἀδιάσπαστον ὁμοφροσύνην, εἰς τὸν θρησκευτικὸν ζῆλον καὶ εἰς τὴν συνετὴν διεύθυνσιν τῆς Κοινότητος ἡμῶν ὑπὸ τὴν ἐφορίαν ἡμῶν τῶν τριῶν ἀτόμων, (ὁ Γεώργ. Διαμαντῆ Μεζεβίρης, Βασίλειος Χ. Μεζεβίρης καὶ Ἀπόστολος Γ. Τζιούνας). Ἐν τούτοις προσφέροντες καὶ ἡμεῖς τὰ Σεβάσματα πρὸς τὴν ὑμετέραν Πανοσιότητα, διαμένομεν δλοπρόθυμοι εἰς τὰς διαταγὰς τῆς.

Τῇ 10 Ὀκτωβρίου 1851 ἐν Στενιμάχῳ

Γεώργ. Α. Μεζεβίρης, Βασίλ. Χ. Μεζεβίρης, Ἀπόστ. Χ' Μεζεβίρης, Βασίλ. Χ' Νικολάου, Ἰωάν. Χ' Νικολάου, Ἰωάν. Χ' Καρανάση, Ἰωάνης Α. Τζιάντζιου, Ἀπόστολος Γ. Τζιούνας

Σημ. Διτηρήσαμε τὴν ὀρθογραφίαν καὶ στίξιν τοῦ κειμένου, καθὼς καὶ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 1 ἐγγράφου, ὅπως εἶναι στὸ χειρόγραφο.

Ἀριθ. ἐγγρ. 41

*Πρὸς τὸν Κύριον Π. Φοῖβον
ὕποπρόξενον τῆς Ἀ. Μ. τοῦ Βασιλέως τῆς Ἑλλάδος
Εἰς Φιλippiνούπολιν*

Ἐκπληροῦντες χρέος ἱερὸν οἱ εὐσεβᾶτως ὑποσημειούμενοι καὶ συνεπῆς πρὸς τὴν δοθεῖσαν ὑπόσχεσιν εὐχαρίστως σπεύδομεν νὰ φέρωμεν εἰς γνῶσιν ὑμῶν διὰ συντόμου ἐκθέσεως τὴν κατάστασιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Σχο-

λείου τῆς Πατρίδος ἡμῶν κατὰ τὸ λῆξαν Σχολιακὸν ἔτος. Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐφοίτησαν εἰς τὸ Ἑλλ. Σχολεῖον μαθηταὶ 38. Οὗτοι διηρημένοι εἰς κλάσεις τρεῖς ἠκροάσαντο τῶν ἐξῆς μαθημάτων:

Τῆς μὲν Α' ἦτοι κατωτάτης κλάσεως Ἑλληνικῶν τῶν διὰ τοὺς ἀρχαίους ἀπλῶν φράσεων, τῶν Σχολαστικῶν, Αἰσωπειῶν μύθων, τοῦ Ἐνυπνίου τοῦ Λουκιανοῦ μετὰ τοῦ τυπικοῦ τῆς γραμματικῆς, — Μικρᾶς πολιτικῆς Γεωγραφίας. — Πρακτικῆς Ἀριθμητικῆς μέχρι τῶν δεκάδων — Ἱερᾶς Ἱστορίας.

Τῆς δὲ Β' κλάσεως.

Ἑλλην. τοῦ βίου Κίμωνος ἐκ τοῦ Πλουτάρχου, καὶ τῆς πρὸς Δημόγιον παραινέσεως, τοῦ Ἰσοκράτους μετὰ τοῦ Τεχνολογικοῦ. Κατηχήσεως τῆς Ὁρθοδόξου ἡμῶν πίστεως. — Πολιτικῆς γεωγραφίας. — Πρακτικῆς ἀριθμητικῆς μέχρι τέλους. Ἦσκούντο δὲ καθ' ἑβδομάδα καὶ περὶ τὴν ἔκθεσιν τῶν ἰδεῶν εἰς τὴν καθομιλουμένην γλῶσσάν μας.

Τῆς δὲ Γ' ἦτοι ἀνωτάτης κλάσεως

Ἑλλην. τοῦ λόγου Λυκούργου κατὰ Λεωκράτους καὶ τοῦ Προοιμίου τοῦ Θουκυδίδου μετὰ συντάξεως. Στοιχειῶδους Γεωμετρίας. Γενικῆς Ἱστορίας. Στοιχειῶδους ἀνθρωπολογίας (τοῦ Α' μέρους). Ἀρχῶν τῆς Λατινικῆς Γλώσσης. Ἀρχῶν τῆς Γαλλικῆς.

Ἦσκούντο δὲ καθ' ἑβδομάδα καὶ περὶ τὴν ἔκθεσιν τῶν ἰδεῶν εἰς τὴν καθομιλουμένην γλῶσσαν. Περὶ δὲ τῆς οἰασδῆποτε προόδου τοῦ Σχολείου μας κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο κρίνομεν περιττὸν ἡμεῖς νὰ γράψωμέν τι, καθ' ὅσον τιμήσας αὐτὸς ὁ ἴδιος διὰ τῆς εὐγενοῦς παρουσίας ὑμῶν εἶσθε εἰς καταλληλοτάτην θέσιν νὰ κρίνετε περὶ αὐτῆς ὡς αὐτόπτης.

Γνωρίζετε δέ, Κύριε Πρόξενε, ὅτι τὰ ἀνωτέρω μαθήματα εἰς τὰς τρεῖς τάξεις παρεδόθησαν ὑφ' ἑνὸς καὶ μόνοι *διδασκάλου* καὶ ἐννοοῦμεν μὲν ὅτι ἀναγκαιοτάτη καθίσταται ἡ προσθήκη καὶ ἄλλων διδασκάλων εἰς τὸ Σχολεῖον πρὸς πρόοδον καὶ βελτίωσιν αὐτοῦ, καὶ μάλιστα τώρα, ὅτε θέλει προστεθῆ καὶ τετάρτη κλάσις, διὰ τοῦ προβιβασμοῦ μαθητῶν ἐκ τοῦ Ἀλληλοδιδασκτικοῦ, ἀλλ' οἱ πόροι μας εἶναι τόσον περιορισμένοι, ὥστε μετὰ μεγίστης δυσκολίας ἀπαντῶνται τὰ παρόντα ἔξοδα.

Πρέπει δὲ νὰ σημειώσωμεν, ὅτι εἰς τὸ Σχολεῖόν μας προσέρχονται μαθηταὶ ἐκ τῶν πλησίον χωρίων καὶ μάλιστα τῶν ἐπὶ τῆς Ροδόπης κειμένων, ἐν οἷς ὡς γινώσκετε, ἐπικρατεῖ ἡ βουλγαρικὴ γλῶσσα, καίπερ Ἑλλήνων ὄντων κατὰ τὴν καταγωγὴν τῶν κατοίκων. Καὶ βεβαίως τὸ Σχολεῖόν μας ἠδύνατο τὰ μέγιστα νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν διάδοσιν τοῦ καταδιωκομένου Ἑλληνισμοῦ, λαμβάνον καλλιτέραν ἀνάπτυξιν.

Τοιαύτη ἡ παροῦσα κατάστασις τοῦ Ἑλληνικοῦ Σχολείου μας, εἰς δὲ τὸ Ἀλληλοδιδασκτικὸν φοιτῶσιν περὶ τοὺς 150 μαθητὰς καὶ εἰς τὸ Παρθενα-

γαγεῖον, διευθυνόμενον ὑπὸ τῆς εὐμαθοῦς Ἀγγελικῆς Ἰακίνθου Ἀθηναίας περὶ τὰς 45 μαθητρίας.

Τολμῶμεν δέ, Κύριε Πρόξενε, νὰ παρακαλέσωμεν Ὑμᾶς, ὅπως τὴν ἔκθεσιν ἡμῶν ταύτην περὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Σχολείου μας διαβιβάσετε πρὸς τὸ Σ. Β. Ὑπουργεῖον τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως.

Ἀσπαζόμενοι Ὑμᾶς ὑποσημειούμεθα μὲ ὄλον τὸ προσῆκον Σέβας,

Τῇ 10 Αὐγούστου 1859 ἐν Στενιμάχῳ

Οἱ Ἐφοροὶ τοῦ Ἑλλ. Σχολείου

σανκελλάριος π' ἄ γεώργιος Χ' Δημ., σταθρος κωνσταντίνου, ἀναστάσιος ἀγγιριτζογλου, Χ' γιάνκος παναγιότου.

Ὁ διδάσκαλος τῆς Ἑλλ. Σχολῆς καὶ μέλος τῆς ἐν Ἀθήναις Ἑλλ. Ἀρχ. Ἐταιρείας
Βλάσιος Γ. Σκορδέλης

Σημ.— Καὶ ἡ σύνταξη καὶ ἡ ὑπογραφή τοῦ ἐγγράφου εἶναι ἰδιόχειρη τοῦ Βλ. Σκορδέλη σχολάρχου.

Ἀριθ. ἐγγρ. 46

*Τῷ Πανιερωτάτῳ καὶ Σεβασμιωτάτῳ Τοποτηρητῇ
τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου καὶ τῇ Ἁγίᾳ καὶ Ἱερᾷ Συνόδῳ
τῆς Μ. τοῦ Χρ. Ἐκκλησίας
ταπεινῶς προσκυνοῦμεν.*

Οἱ εὐσεβᾶστος τε καὶ ταπεινῶς ὑποσημειούμενοι εὐπειθέστατα τέκνα τῆς Μητρὸς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, σπεύδομεν, ἵνα ταπεινῶς ἀναφέρωμεν τὴν ἐξῆς ὑπόθεσιν, ἕξαιτούμενοι θερμῶς τὴν ὑμετέραν ἀντίληψιν.

Γνωστὸν ἐστὶν ἡμῖν, ὅτι πρὸ τεσσάρων περιόπου ἐτῶν ἡ Κοινότης Στενιμάχου γιγνώσκουσα τὸν πρὸς τὰ καλὰ ζῆλον τῆς Μ. τοῦ Χρ. Ἐκκλησίας, ἀπετάθη θαρραλέως πρὸς Αὐτήν, ἱκετεύουσα, ὅπως εὐαρεσθηθεῖσα διατάξῃ τὴν Σταυροπηγιακὴν Μονὴν Βατοκόβου, ἵνα δίδῃ συνδρομὴν τινα τοῖς κοινοῖς τῆς Πατρίδος ἡμῶν ἐκπαιδευτηρίοις. Ἡ δὲ Μ. Ἐκκλησία μητρικῶς φερομένη καὶ τρανότερα παρεχομένη δείγματα τῆς ὑπὲρ τοῦ πιστοῦ αὐτῆς ποιμνίου μερίμνης, προθύμως πάνυ ἔσπευσεν, ἵνα πατριαρχικῶς τε καὶ συνοδικῶς διατάξῃ τὸν Ἠγούμενον τῆς εἰρημένης Ἁγίας Μονῆς Βατοκόβου, ἵνα δίδῃ ἐτησίως τοῖς Ἐκπαιδευτηρίοις ἡμῶν 6 χιλ. γροσίων.

Ἄλλ' ὁ Ἅγιος Ἠγούμενος, οὐκ ἴσμεν ὅπως ποτὲ φερόμενος, τὸ μὲν πρῶτον ἔτος ἐξετέλεσε τὴν διαταγὴν, δὸς τῇ Σχολῇ τὴν ὀρισθεῖσαν ἐπιχορήγησιν, μετὰ δὲ ταῦτα μέχρι σήμερον κωφεύει εἰς τὰ παρακλήσεις τῶν Ἐφόρων τῶν ἡμετέρων Σχολείων καὶ τῶν πολιτῶν, καὶ οὐδ' ὀβολὸν δίδει. Ἐκ δὲ τούτου μεγίστη προξενεῖται ζημία εἰς τὰ Σχολεῖα καὶ ἐπομένως εἰς τὴν σπουδάζουσαν Νεότητα ἑκατέρων τῶν φύλων, διότι μὴ δεδομένης τῆς

ἐπιχορηγήσεως ταύτης καὶ τῶν πόρων ἡμῶν ὄντων πάνυ μικρῶν, τὰ Σχολεῖα περιήλθον εἰς παραλυσίαν. Διότι ἡ Πατρις ἡμῶν πεποιθὺν τῇ κατὰ διαταγὴν τῆς Μ. Ἐκκλησίας συνδρομῇ ταύτῃ τοῦ Βατοκόβου, παρεκινήθη φιλοτιμίως, ἵνα συστήσῃ καὶ Παρθενωγωγεῖον, καὶ μόλις ἐξοικονομοῦντο τὰ βαρέα ἔξοδα τοῦ Ἑλληνικοῦ, Ἀλληλοδιδασκτικοῦ καὶ τοῦ νεοσυστάτου Παρθενωγωγείου διὰ τῆς προσθήκης τῆς γενναίας συνδρομῆς τοῦ Πατριαρχείου εἰς τοὺς ὑπάρχοντας μικροὺς πόρους τῶν ἐκπαιδευτηρίων μας. Ἄλλ' ἤδη ἐκ τῆς ἀρνήσεως τοῦ Ἡγουμένου περὶ τῆς πληρωμῆς τῶν 6 χιλ. γρ. παραλύουσι τὰ κοινὰ Ἐκπαιδευτήρια καὶ ἀσχέουσι δεινῶς.

Ὅθεν θερμότατα παρακαλοῦμεν καὶ ἐκτετεύομεν τὴν ὑμ. Πανιερότητα καὶ τὴν ἁγίαν καὶ ἱερὰν Σύνοδον, ὅπως διατάξῃ τὸν Ἡγούμενον τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Βατοκόβου, ἵνα ἐκτελέσῃ τὴν Πατρ. καὶ Συνοδικὴν διαταγὴν ἀποδίδων τοῖς Σχολείοις ἡμῶν τὴν ἐπιχορήγησιν τῶν 6 χιλ. γρ. καὶ μὴ γίνεταί αἴτιος τῆς ὀπισθοδρομήσεως καὶ παραλύσεως τῶν ἱερῶν Καθιδρυμάτων.

Πεποιθότες εἰς τὰς καλὰς διαθέσεις τῆς Μητρὸς Μ. τοῦ Χρ. Ἐκκλησίας, ὅτι θέλει εἰσακουσθῆ ἡ ταπεινὴ ἡμῶν παράκλησις, ὑποσημειούμεθα μετὰ τοῦ προσήκοντος σεβασμοῦ.

Τῇ 25ῃ Ἰουλίου 1860

τέκνα ἐν Χριστῷ εὐπαιδেষτατα

ἐν Στενιμάχῳ (Τόπος Σφρ.) *Οἱ προύχοντες τῆς Κοιν. Στενιμάχου*

Ἀριθ. ἐγγρ. 47

(Κατὰ συνέπειαν τῆς ἀνωτέρω ἐπιστολῆς ἐστάλη παρὰ τοῦ Τοποτηροτοῦ ἡ ἑξῆς ἀπάντησις πρὸς τε τοὺς ἐπιτρόπους καὶ τοὺς πατέρας τῆς Μονῆς). (¹)

† Ὁσιώτατοι ὃ τε Ἡγούμενος καὶ λοιποὶ Πατέρες τοῦ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Φιλίππου κειμένου ἱεροῦ καὶ σεβασμίου Πατριαρχικοῦ Σταυροπηγικοῦ Μοναστηρίου τῆς Ἁγίας Τριάδος τοῦ ἐπιλεγομένου Πατοκόβου, καὶ τιμιώτατοι ἐπίτροποι αὐτοῦ, τέκνα ἐν Κυρίῳ ἡμῶν ἀγαπητὰ καὶ περιπόθητα πατρικῶς ὑμᾶς ἐν Κυρίῳ εὐχόμεθα. Οἱ τιμιώτατοι Προεστῶτες τῆς Κοινότητος Στενιμάχου ἀνηνέχθησαν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν δι' ἀναφορᾶς των, φερούσης καὶ τὴν σφραγίδα τῆς Σχολῆς, παραπονούμενοι ἐναντίον ὑμῶν ὡς δόντων μὲν κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος ἦτοι κατὰ τὸ 1857 τὴν συνοδικῶς ἐγκριθεῖσαν καὶ ἀποφασισθεῖσαν ἐτήσιαν ἐπιχορήγησιν γροσίων ἑξ χιλιάδων εἰς τὰ κοινὰ καταστήματα τῆς Παιδείας ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ ὑμῶν Μοναστηρίου,

¹) Τὸ γράμμα τοῦτο στάλθηκε ἀπὸ τὸν τοποτηρητὴ στοὺς πατέρας καὶ ἐπιτρόπους τοῦ μοναστηρίου ὅσορα ἀπὸ τὴν παραπάνω αἴτησιν τῶν πρόκριτων τοῦ Στενιμάχου. Ὡς φαίνεται ὅμως τὸ μοναστήρι δὲ φάνηκε πρόθυμο νὰ καταβάλλῃ τὰ καθυστερημένα στὴν Κοινότητα καὶ γι' αὐτὸ ἀκολούθησε τὸ παρακάτω (ἐπ' ἀριθ. 56) γράμμα τοῦ πατριάρχου Ἰωακείμ.

καθυστερούντων δὲ τὰ λοιπὰ μέχρι τοῦδε ἐτήσια, καὶ μὴ προθύμου ποιουμένων εἰς τὴν τούτων ἀπόδοσιν, καίτοι ζητηθέντων πολλάκις ὑπὸ τε τῶν ἐφόρων τῶν Σχολείων καὶ τῶν προκρίτων τῆς Κοινότητος ταύτης. Ἡ ἐκ μέρους τῆς ἱερᾶς ὑμῶν Μονῆς συνεισφορὰ καὶ ἐπιχορήγησις αὕτη καθορισθεῖσα ὑπὸ τῆς ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Μ. Ἐκκλησίας διὰ κοινῆς συνοδικῆς ἀποφάσεως καὶ θεωρηθεῖσα καὶ παρ' ὑμῶν δικαία καὶ εὐλογος, διενηργήθη ἀμέσως παρ' ὑμῶν, οἷς οὐδεὶς λόγος ἦδη ὑπολείπεται, ὅπως, ἐμμένητε εἰς τὴν καθυστέρησιν ἱεροῦ καὶ ἀναποφεύκτου ὀφλήματος καὶ παρέχετε οὔτε στενοχωρίας εἰς τὰ κοινὰ ἐκπαιδευτικὰ καταστήματα τῆς ρηθείσης κωμοπόλεως Στενιμάχου, κινδυνεύοντα ὑποστῆναι παράλυσιν, ὡς ἐξέθεντο δεινοπαθῶς πρὸς τὴν ἐκκλησίαν οἱ διαληφθέντες. Ἐφ' ᾧ καὶ γράφοντες διὰ τῆς παρουσίας ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν ἐπιστολῆς ἐντελλόμεθα καὶ προτρεπόμεθα μετ' εὐχῶν ἐγκαρδίων τῇ τε ὑμῶν Ὁσιότητι καὶ τῇ ὑμετέρα Τιμιότητι, ὅπως ἐννοοῦντες, ὅτι τὸ ὡς ἀνωτέρω καθορισθὲν ἐτήσιον τῶν 82 χιλ. γρ. δυνάμει τῆς ὑπὸ ἡμερομηνίαν κτ' Φεβρουαρίου 1857 ἐκδοθείσης πατριαρχικῆς καὶ συνοδικῆς ἐπιστολῆς ὑπάρχει τοῖς ὅλοις ἀναπόφευκτον, καθόσον ἡ ἱερὰ αὕτη Μονὴ πλουτεῖ εἰσοδημάτων λαμπρῶν, καὶ ὀφείλει συντελέσαι ὑπὲρ τῶν κοινῶν ἐκπαιδευτικῶν καταστημάτων τῆς γειννιαζούσης Κωμοπόλεως, σπεύσῃτε μετὰ φιλοδότημον προθυμίας, ἵν' ἀποδώσῃτε ἀνελλιπῶς καὶ ἀπροφασίστως τὰ τέως καθυστερούμενα ἐτήσια, ἐξακολουθοῦντες καὶ τοῦ λοιποῦ τὴν ἔγκαιρον καὶ τακτικὴν ἀπόδοσιν τῶν ὀρισμένων γρ. 82 χιλ. εἰς ἅ σαλεύουσι (;) τὰς ἐλπίδας τῶν οἱ εἰρημένοι χριστιανοὶ πρὸς ἐξοικονόμησιν τῶν ἀναγκῶν τῶν σχολείων αὐτῶν, ἐπαπειλουμένων ἄλλως ὑπὸ παραλύσεως, μομφῆν φερούσης τῇ ἱερᾷ ὑμῶν Μονῇ ἀντὶ τῆς εὐλαβείας καὶ τοῦ ζήλου τῶν χριστιανῶν, ὅπερ οὐκ ἀνεχθήσεται ὅλως ἡ Ἐκκλησία. Εἶεν δὲ τὰ ἔτη ὑμῶν θεόθεν ὅτι κλειστοῦν καὶ ὑγιεινὰ καὶ εὐτυχῆ!

1860 Αὐγούστου 19'

(ὑπογρ.) Ὁ Τοποτηρητὴς τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου ἐν Χριστῷ εὐχέτης.

Νικαίας Ἰωαννίκιος

(κατεστρώθη ὑπ' ἀριθ. 144).

Τοῖς Ὁσιωτάτοις τῷ τε Ἡγουμένῳ καὶ λοιποῖς πατρᾶσι τοῦ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Φιλίππεως κειμένου ἱεροῦ καὶ σεβασμίου Πατριαρχικοῦ καὶ Σταυροπηγιακοῦ Μοναστηρίου τῆς ἁγίας Τριάδος τοῦ ἐπιλεγομένου Πατοκόβου καὶ τοῖς τιμιωτάτοις ἐπιτρόποις αὐτοῦ, τέκνοις ἐν Κυρίῳ ἡμῶν ἀγαπητοῖς καὶ περιποθήτοις εὐχετικῶς.

Ἀριθ. ἔγγρ. 48

*Τῷ Παναγιωτάτῳ, Θειωτάτῳ καὶ Σοφωτάτῳ Οἰκουμενικῷ Πατριάρχῃ
Κυρίῳ Κυρίῳ Ἰωαννίμ καὶ τῇ περὶ αὐτὸν Ἁγίᾳ καὶ Ἱερᾷ Συνόδῳ.*

Ἄπαντος τοῦ ὀρθοδόξου πληρώματος ἐν ἐγκαρδίῳ χαρᾷ πανηγυρι-

ζοντος καὶ ἐπευφημοῦντος τὴν ὁμοθύμῳ εὐχῇ καὶ ψήφῳ σύμπαντος τοῦ ἔθνους καὶ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἀνάρρησην τῆς ὑμετέρας Θειοτάτης Παναγιότητος εἰς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριαρχικὸν θρόνον, σπεύδομεν ὁμοφώνως καὶ ἡμεῖς οἱ εὐσεβᾶτως τε καὶ ταπεινῶς ὑποσημειούμενοι τέκνα ἐν Κυρίῳ πιστὰ καὶ πειθίγια τῆς τοῦ Χριστοῦ Μ. Ἐκκλησίας ὅπως ἐκπληροῦντες χρέος ἱερώτατον ὁμοφώνως ἐν ὀνόματι τῆς γλυκείας ἡμῶν Πατρίδος ἐγκαρδίως καὶ ὀλοψύχως συγχαρῶμεν τῇ Ὑμ. Θειοτάτῃ καὶ σοφωτάτῃ Παναγιότητι ἐπὶ τῇ εἰς τὸν Οἰκουμενικὸν Θρόνον ἀναγόρευσιν Αὐτῆς ἐπὶ χρηστοτάταις ταῖς ἐλλίσιν βελτιώσεως καὶ διαρρυθμίσεως τῶν τε ἐκκλησιαστικῶν καὶ ἔθνικῶν πραγμάτων ἡμῶν καὶ ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τῶν κατατρεχόντων ἀπὸ τινος χρόνου τὸ ἔθνος ἡμῶν καὶ ἰδίᾳ τὴν ἐπαρχίαν Φιλιππουπόλεως ἀνεκφράστων δεινῶν, ὧν καὶ ἡ ἡμετέρα Πατρίς οὐκ ὀλίγον ἐδοκίμασε τὴν πικρίαν, προσενέγκωμεν δὲ Αὐτῇ τὸν βαθύτατον ἡμῶν σεβασμὸν καὶ τὴν τελείαν ἡμῶν ὑπακοὴν καὶ ἀφοσίωσιν ἐπικαλούμενοι συγχρόνως τὰς πατρικὰς αὐτῆς εὐχὰς καὶ εὐλογίας.

Ἄμα δὲ δραττόμενοι τῆς περιστάσεως ταύτης, λαμβάνομεν τὴν τόλμην ὅπως αὐθόρμητοι ὑποβάλωμεν ταπεινῶς τῇ ὑμετέρᾳ Θειοτάτῃ Παναγιότητι καὶ τῇ περὶ αὐτὴν ἀγίᾳ καὶ Ἱερᾷ Συνόδῳ θερμὴν παράκλησιν καὶ ἰκεσίαν.

Γνωστὸν ἔστι τῇ Μ. τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίᾳ, ὅτι ἀποδημήσαντος πρὸς Κύριον τοῦ εὐαρέστου Δημητρίκα Μήτσορα ἐπιτρόπου τῆς Πατριαρχικῆς καὶ Σταυροπηγιατικῆς Μονῆς τῆς Ἁγίας Τριάδος τῆς ἐπιλεγομένης τοῦ Βατοκόβου μένει χειρεύουσα ἡ σπουδαία αὐτῆ θέσις, ἐπειδὴ δὲ οὐ μικρὸν μέλει τῇ Ὑμ. Πατρίδι περὶ τῆς ὡς οἶόν τε καλῆς καταστάσεως καὶ προαγωγῆς τῆς Ἱερᾶς ταύτης Μονῆς, ἄλλως τε καὶ γειτονεύσεως τῇ Πατρίδι ἡμῶν ἐν ἣ καὶ τὰ πλείστα τῶν κτημάτων αὐτῆς κεῖται, τολμῶμεν, ὅπως ἱκετευτικῶς συστήσωμεν τῇ Ἁγίᾳ καὶ Μεγάλῃ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίᾳ ὡς καταλληλότατον καὶ ἀρμοδιώτατον εἰς τὸ ἀναπληρῶσαι τὴν χηρεύουσαν ταύτην θέσιν ἐπ' ἀγαθῷ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς ἄνδρα διαπρέποντα ἐπὶ θρησκευτικῷ ζήλῳ καὶ ὑπὲρ τῶν καλῶν προθυμίᾳ ἐφάμιλλον ταῖς ἀρεταῖς τοῦ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει Δημητρίκα καὶ γνωστὸν τῇ Μεγάλῃ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ τὸν εὐγενέστατον Κύριον Μιχαλάκην Α. Γκιουμουσγκερδάνην παρακαλέσωμεν δὲ θερμῶς τὴν Ὑμ. Θειοτάτην Παναγιότητα καὶ τὴν περὶ αὐτὴν Ἁγίαν καὶ Ἱερὰν Σύνοδον, ὅπως εὐδοκήσῃται διορίσαι αὐτὸν εἰς τὴν χηρεύουσαν θέσιν τοῦ ἐπιτρόπου τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Βατοκόβου.

Πεποίθαμεν, ὅτι ἡ Μ. τοῦ Χρ. Ἐκκλησία παρεχομένη νέον δεῖγμα τῆς μητρικῆς αὐτῆς φιλοστοργίας ὑπὲρ τοῦ πιστοῦ αὐτῆς ποιμνίου, εὐδοκήσει ὅπως εἰσακούσῃ τῆς ὁμοθύμου ταύτης εὐχῆς καὶ παρακλήσεως ἀπάντων τῶν κατοίκων τῆς ἡμ. Πατρίδος εὐχῆς, ἣν ἀποδέχονται οἷτε Ἅγιοι Πατέρες τῆς εἰρημένης Μονῆς, καὶ οἱ τῶν πέριξ χωρίων Χριστιανοί. Προσκυνοῦντες

Ἑμῖν ταπεινότητα, ὑποσημειούμεθα μετὰ τοῦ προσήκοντος ἀπεριορίστου σεβασμοῦ.

Ἐν Στενημάχῳ τῇ 1α Ὀκτωβρίου 1860

Τῆς Ἑμ. Θειοτάτης Παναγιότητος τέκνα ἐν Χριστῷ παιθήνια

Οἱ πρόκριτοι τῆς Κωμοπόλεως

(Ἔπονται αἱ ὑπογραφαὶ τῶν πατέρων τῆς Μονῆς καὶ τῶν προκριτῶν).

Ἀριθ. ἐγγρ. 52.

Ἰωακείμ ἐλέφ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

Ὅσιότατοι, ὃ τε Ἠγούμενος καὶ λοιποὶ πατέρες τοῦ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Φιλιππουπόλεως κειμένου ἱεροῦ καὶ Σεβασμίου ἡμετέρου Πατριαρχικοῦ καὶ Σταυροπηγιακοῦ Μοναστηρίου τοῦ Βατζκόβου, τέκνα ἐν Κῶ ἡμῶν ἀγαπητὰ χάρις εἴη ὑμῖν καὶ εἰρήνη παρὰ Θεοῦ. Κατὰ συνέπειαν προγεγονυίας τῷ ἀπύρῳ ἔτι κατὰ Φεβρουάριον Πατριαρχικῆς καὶ Συνοδικῆς ἀποφάσεως ἐξεδόθη καὶ ἐπὶ τοῦ Τοποτηρητοῦ τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου ἐκκλησιαστικῆ διαταγῇ περὶ τῶν ἀποφασισθέντων τότε, δίδοσθαι ἐτησίως παρὰ τοῦ ἱεροῦ ἡμῶν Μοναστηρίου πρὸς τὴν ἐν Στενημάχῳ κοινὴν Σχολὴν γροσίαι ἐξ ἑξ. χιλ., ἅτινα μετὰ τὴν πρώτην Συνοδικὴν ἀπόφασιν ἐν μόνον ἔτος πληρώσαντες ἢ Ὅσιότης ὑμῶν ὕστερον ἐπαύσατε, καθυστερήσαντες μέχρι τοῦ νῦν τῆς βοηθείας ταύτης ἀπόδοσιν. Τούτων γνωσθέντων ἤδη ἡμῖν, ἐπειδὴ συγχρόνως ἐδηλώθη, ὅτι ἡ τῆς ἐτησίας ταύτης συνδρομῆς πρὸς τὴν σχολὴν ἔλλειψις οὐ μικρὰν ἐπέφερεν ἀνωμαλίαν εἰς τὴν οἰκονομίαν αὐτῆς, διὰ ταῦτα καὶ ἡμεῖς ἐπαναλαμβάνοντες τὰς ἐκκλησιαστικὰς ἐκείνας προτροπὰς παραγγέλλομεν καὶ παραινοῦμεν τῇ ἡμῶν ὀσιότητι διὰ τῆς παρουσίας πατριαρχικῆς ἐπιστολῆς, ὅπως ἐπιμεληθῆτε φιλοκάλως εἰς τὴν ἀπόδοσιν τῶν Συνοδικῶς ἀποφασισθέντων χρημάτων πρὸς τὴν ρηθείσαν ἐν Στενημάχῳ Σχολὴν καὶ ἐξακολουθῆτε καὶ τοῦ λοιποῦ τὴν ἐτησίαν ταύτην χορηγίαν τῶν ἐξ ἑξ. χιλ. γροσίων, ἅμα μὲν ὑπέκοντες τῇ Ἐκκλησιαστικῇ διαιτήσῃ καὶ ἀποφάσει, ἅμα δὲ καὶ φιλοτιμούμενοι φαίνεσθαι, συντελεστικοὶ ὑπὲρ τοῦ φωτισμοῦ καὶ τῆς ἐκπαίδευσσεως τῶν χριστιανῶν, ὅπερ ὁμολογουμένως οὐ μόνον περιποιεῖ ἔπαινον καὶ εὐκλειαν τῇ Ἱερῇ ὑμῶν Μονῇ ἀλλὰ καὶ τὴν ἀμοιβαίαν προθυμίαν τῶν χριστιανῶν διεγείρει καὶ τὴν εὐγνώμονα καὶ εὐλαβητικὴν διάθεσιν αὐτῶν ὑπὲρ αὐτῆς καὶ πρὸ πάντων κατορθοῖ τῇ ὑμῶν Ὅσιότητι καὶ τὰς παρὰ Θεοῦ ἀμοιβὰς καὶ ἀντιμισθίας. Ποιήσατε τοίνυν καθὼς ὑμῖν γράφοντες προτροπέομεθα, ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις καὶ τὸ ἀκείρον ἔλεος εἴη μετ' ὑμῶν ὡς ἀ Μαρτίου κ'

Ὁ Κωνσταντινουπόλεως εὐχέτης ἐν Χριστῷ.

(Πεβλ. τὴν ὑπ' ἀριθ. 64 αἴτηση στὸν αὐτὸν κώδικα πρὸς τὸν ἐν Κων) πόλει

συνοδικὸν μητρ. Φιλ)πλόεως Πανάρετον πρὸς ὑποστήριξιν παρὰ τῇ Συνόδῳ τῆς αἰτήσεως τῶν προυχόντων τῆς Κοινότητος Στενιμάχου ἀπὸ 20 Ἰαν. 1868).

Ἀριθ. ἔγγρ. 56. (¹)

Ἰωακείμ ἑλέῳ Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κων)λεως Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

Ὅσιώτατοι, ὃ τε Ἠγούμενος καὶ λοιποὶ Πατέρες τοῦ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Φιλ)λεως κειμένου Ἱεροῦ καὶ σεβασμίου ἡμετέρου Πατριαρχικοῦ καὶ Σταυροπηγιακοῦ Μοναστηρίου τῆς Ἁγίας Τριάδος τοῦ ἐπιλεγομένου Πατρ)κόβου, τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητὰ χάρις εἴη ὑμῖν καὶ εἰρήνη παρὰ Θεοῦ. Ἐδηλώθη ἡμῖν παρὰ πᾶσαν ἐλπίδα, ὅτι τὰ πρὸς τὸ Παρθεναγωγεῖον τῆς Κωμοπόλεως Στενιμάχου ὀφειλόμενα χρήματα παρὰ τοῦ ἱεροῦ αὐτοῦ Μοναστηρίου, οὔτε ἀπεδώκατε μέχρι τοῦ νῦν, καίτοι λαβόντες ἐπανειλημμένας ἐκκλησιαστικὰς ἡμῶν διαταγὰς περὶ τῆς τούτων ἀποδόσεως καὶ προτροπὰς ἐντόνους ἀποδεικνυούσας τὸ εὐλογον καὶ ἀναγκαῖον τῆς τοιαύτης βοηθείας, πρὸς τὸ κοινωφελὲς τοῦτο κατὰστημα. Ὁ τρόπος ὑμῶν οὗτος οὐ μόνον ἐμφαίνων ἔλλειψιν φιλοκάλου καὶ φιλογενοῦς γνώμης καὶ προαιρέσεως, ἀλλὰ καὶ παρακοὴν κατάκριτον καὶ ἀδιαφορίαν πρὸς τὰς ἐντολὰς τῆς Ἐκκλησίας, διήγειρεν, ὡς εἰκὸς, τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἀγανάκτησιν, καὶ ἔδει κατὰ λόγον δικαίου, ἵνα λάβωμεν δραστηριώτερα μέτρα κατὰ τῆς τοιαύτης διαγωγῆς ὑμῶν, ἥτις καθιστᾷ ὑμᾶς ἐνόχους παραβάσεως ἱεροῦ καθήκοντος ἐνώπιον τῆς Ἐκκλησίας, μὴ διακρίνοντας ἄλλως μὴ τε τὸ ἐκ τῆς χορηγίας ταύτης ἀποβλεπόμενον ὄφελος τῆς εὐκλείας καὶ τοῦ σεβασμοῦ τῶν χριστιανῶν πρὸς τὴν ἱερὰν Μοῆν, μῆτε τὸν ἀτομικὸν ὑμῶν ἔπαινον καὶ τὴν παρὰ Θεοῦ μισθαποδοσίαν. Ὅθεν, ἐπειδὴ οὐδαμῶς ἀνεχόμεθα τῆς καθυστερήσεως τῶν ἀπαξ ἀποφανθέντων ἐκκλησιαστικῶς καὶ ὀρισθέντων ἀναποφεύκτων δικαίων τοῦ ρηθέντος Παρθεναγωγείου καὶ πᾶσα ἀντίστασις εἰς ὑπεκφυγὴν αὐτῶν πρὸς τῷ μηδὲν κατορθοῦν ἀποβαίνει εἰς πρόσκρουσμα καὶ εὐθύνην τοῦ τε τοῦ ἡγουμένου καὶ ἡμῶν, ἰδοὺ καὶ αὐθις τελευταῖον γράφοντες διὰ τῆς παρουσίας ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν ἐπιστολῆς, ἐντελλόμεθα καὶ ἀμεταθέτως παραγγέλλομεν ὑμῖν, ὅπως ἄνευ τῆς παραμικρᾶς ἀποφάσεως καὶ ἀναβολῆς ἐξοικονομήσαντες ἀποδώσητε ἐξ ἅπαντος πρὸς τοὺς ἐφόρους τοῦ εἰρημένου καταστήματος τὰ ὀφειλόμενα ἐτήσια, ὡς προεγράψαμεν ὑμῖν, ἐξακολουθοῦντες καὶ τοῦ λοιποῦ τακτικῶς τὴν ἔγκαιρον ἀπόδοσιν τῆς ὀρισμένης ταύτης βοηθείας, χωρὶς νὰ φαντασθῆτε δυνατὴν τὴν ἀποφυγὴν αὐτῆς καὶ γινώσκοντες καλῶς, ὅτι καὶ ἐὰν μετὰ τὴν τελευταίαν ταύτην διαταγὴν τῆς ἐκκλη-

¹) Κώδιξ ἀλληλογραφίας σχολ. Στενιμάχου, ἀριθ. ἔγγρ. 52. Ἐπειδὴ δὲ συμμορφώθηκε τὸ μοναστήρι οὕσα διετάχθηκε εἴτε ἀπὸ ἀνεπάρκεια πόρων εἴτε ἀπὸ τὴν πλεονεξία τοῦ ἡγουμένου τῆς, τὸ πῶς πιθανό, ἀκολούθησε τὸ παραπάνω στὸ μοναστήρι γράμμα τοῦ Πατριάρχου, ἀπειλητικὸ πλέον, ποὺ ἔφερε ἀπρότελεσμα.

σίας φανήτε ἀδιαφοροῦντες, θέλετε ἀναγκασθῆ ὕστερον καὶ ἄκοντες ἐν μεταμελείᾳ ὑμῶν εἰς τὴν ἀπόδοσιν, ἐφέλκοντες καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἀγανάκτησιν, Ποιήσατε τοίνυν ὡς ὑμῖν γράφομεν, ὅτι περιμένομεν, ἵνα παρ' ὑμῶν πληροφορηθῶμεν τὴν ἐν ὀφειλετικῇ εὐπειθείᾳ ἐκτέλεσιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀποφάσεως. Ἐπὶ τούτοις παραγγέλλομεν ὑμῖν ἐκκλησιαστικῶς, ὅπως ἐλθόντων αὐτόθι τῶν τιμιωτάτων Ἐφόρων καὶ Ἐπιτρόπων τοῦ ἱεροῦ ὑμῶν Μοναστηρίου, καθὰ ἐγράψαμεν αὐτοῖς δι' ἐπιστολῆς ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν ἐπιστολῆς, παραδώσῃτε τῇ τιμιότητι τῶν τοῦς τέως ἀθεωρητοῦς μείναντας μοναστηριακοῦς λογαριασμοῦς κατὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν τάξιν. Ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις εἴη μεθ' ὑμῶν.

Κωνσταντινουπόλεως ἐν Χ. εὐχέτης φωξβ Μαρτίου κ'

Σημ. Ὁ Μιχ. βέης Γκιουμουσγκερδάνης ἐνήργησε καὶ ἐξεδόθη ἡ Πατριαρχικὴ διαταγὴ εἰς τὴν Μονὴν Πετριτσονιτίσσης νὰ χορηγῆ τὸ Ἑλλ. Σχ. Στενημ. με 6 χιλ. γρ. γιὰ συντήρησίν της. Αὐτὸ γίνονταν ὡς τὰ 1892, ποὺ οἱ Βούλγ. κατέλαβαν τὸ Μοναστήρι, με κάποιες καθυστερήσεις τῆς Μονῆς καὶ διαμαρτυρίες τῶν Ἐφόρων.

Ἐπιθ. ἐγγρ. 65

Πρὸς τὴν Ἀυτοῦ Παναγιότητα, τὸν Οἰκουμενικὸν καὶ Θεϊότατον Πατριάρχην κ. κ. Γρηγόριον καὶ τὴν περὶ αὐτὸν ἱερὰν καὶ σεβασμίαν Σύνοδον.

Ἐδσεβάστωι προσκυνοῦμεν

Παναγιώτατε καὶ ἱερὰ Σύνοδος,

Βαθυσεβάστωι ἐμφανιζόμενοι, ταπεινῶς ὑποβάλλομεν τὴν ταπεινὴν ταύτην ἀναφορὰν ἡμῶν ὑπὸ τὴν ὑμετέραν εὐθυδικίαν, πεποιδότες, ὅτι θὰ ἀξιωθῶμεν δικαιοσύνης παρ' Αὐτῆ.

Ναὶ ἀγροικότατα ὑποθέτει ἡ καύχησις καὶ περιαιτολογία, κατεπίγουσα ὅμως ἀνάγκη ἀναγκάζει ἡμᾶς νὰ περιαιτολογήσωμεν.

Ὅμολογούμενον εἶναι, Παναγιώτατε καὶ Σεβασμίᾳ Σύνοδος, ὅτι περὶ τὰ τέλη τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος τῇ βοηθείᾳ ἡμῶν τῶν Στενιμαχιτῶν διεσώθη τὸ παρ' ἡμῖν ἱερὸν καὶ Σταυροπηγιακὸν Μοναστήριον τῆς ἁγίας Τριάδος τὸ ἐπικαλούμενον τοῦ Βατζκόβου, ἐνῶ ἐπαπειλεῖτο ἄρδην νὰ καταστραφῆ διὰ πυρὸς καὶ σιδήρου ὑπὸ ἰσχυρᾶς καὶ ἀγρίας τουρκοληστρικῆς συμμορίας. Ὅμολογούμενον εἶναι ὅτι ὀλίγον μετὰ τοῦτο τὸ συμβάν, δι' ἰδίων ἡμῶν χρηματικῶν θυσιῶν διέφυγε ὁμοιον κίνδυνον τοῦτο τὸ Μοναστήριον, ἀφεύκτως κινδυνεῦον νὰ γίνῃ λεία ἄλλης παρομοίας τουρκοληστρικῆς συμμορίας. Ὅμολογούμενον ἐπίσης εἶναι, Παναγιώτατε καὶ Σεβασμίᾳ Σύνοδος ὅτι ἡμῶν αὐτῶν τῶν Στενιμαχιτῶν χρήματα 200 ἕως 250 χιλ. γροσίων νέμεται τὸ Μοναστήριον ἐτήσιον πρόσοδον ἐκ τῶν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Κοινότητι κτημάτων αὐτοῦ, ὅσον μύλων, ἀποθηκῶν, ἐργαστηρίων, ἀμπελώνων καὶ τῶν λοιπῶν. Ἡμεῖς αὐτοὶ πρὸς τούτοις εὐλαβείας χάριν ἐργαζόμεθα δωρεὰν τοὺς ἀμπελώννας καὶ ἄλλας αὐτοῦ προσοδοφόρους γαίας.

Ἀπέναντι δὲ τούτων, συνεπεῖα κοινῆς ἀναφορᾶς ἡμῶν πρὸς τὴν Μητέρα ἡμῶν Μεγάλην Ἐκκλησίαν τὸ 1857 ὁ τότε πατριαρχεὺν Πατριάρχης Κύριος . . . ἐγκρίσει τῆς ἱερᾶς Συνόδου διέταξε πρὸς τὸν τότε Ἐγούμενον τοῦ Μοναστηρίου καὶ τοὺς Ἐπιτρόπους αὐτοῦ δι' ἐκκλησιαστικῆς ἐπιστολῆς ὡς ὀφειλομένων καὶ διαρκῶς ἐτησίαν ἐπιχορήγησιν νὰ δίδωσιν 6 χιλ. γρ. εἰς τοὺς Ἐφόρους τῶν κοινῶν ἐκπαιδευτικῶν Καταστημάτων ἡμῶν ἰδίως πρὸς συντήρησιν τοῦ ἀρτίως τότε συσταθέντος Παρθεναγωγείου. Ἀλλὰ τὸ 1857 ἔτος μόνον ἐπλήρωσαν τὴν ἐτησίαν ἐπιχορήγησιν αὐτὴν 6 χιλ. γρ. τὰ δὲ ἐπόμενα τέσσαρα ἔτη οὔτε ὀβολὸν ἔδωκαν δυστροπήσαντες. Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως τῶν τεσσάρων τούτων ἐτῶν συνεπεῖα ἀλλεπαλλήλων ἀναφορῶν ἡμῶν ὁ μὲν πατριαρχικὸς Τοποτηρητὴς Κύριος Ἰωαννίκιος Νικαίας τῇ 20 Μαρτίου 1860 ἐντονώτερον ἐπέστησε τὴν ἐπιχορήγησιν αὐτὴν εἰς τοὺς διέποντας τὰ μοναστηριακά, ἐπομένως δὲ ὁ Πατριάρχης κύριος Ἰωακείμ διὰ πατριαρχικῆς καὶ συνοδικῆς ἐπιστολῆς ἐπιπληκτικώτατα ἐνετείλατο καὶ ἐπέταξεν ὡς ὀφειλομένην ἄνευ οὐδεμιᾶς προφάσεως νὰ πληρῶνωσι διαρκῶς τὴν ἀπαξ ὀρισθεῖσαν ταύτην ἐπιχορήγησιν.

Κατὰ συνέπειαν τῶν ἐντύπων τούτων διαταγῶν ἀπὸ τοῦ 1863 ἕως τοῦ 1867 τὰ τέσσαρα ταῦτα ἔτη ἔλαβον οἱ ἔφοροι τῶν σχολείων μας ἀνὰ 6 χιλ. γρ. Τὸ ἤδη παρελθὸν ὅμως ἔτος 1867 δὲν ἠδυνήθησαν νὰ λάβωσι καίτοι ἐπαναληπτικῶς ζητήσαντες. Τελευταίως δὲ ὀριστικῶς ἀπήνητησεν ὁ νῦν ἡγουμενεύων κύριος Βενέδικτος, ὅτι δὲν δύναται νὰ πληρῶσῃ, κατὰ τὴν ρητὴν διαταγὴν τῶν λαϊκῶν Ἐφόρων τοῦ Μοναστηρίου καὶ ἰδοὺ ἡ προφάσις. Ἐπειδὴ δὲν παραχωροῦμεν νὰ ἰδιοποιήσωσι κτῆμα τοῦ Μοναστηρίου δάσος τι, κτῆμα τῆς ὑμετέρας Κοινότητος, ἀναγνωριζόμενον δι' ἐπισήμου ἐγγράφου (χουδουτναμέ) τῆς σεβαστῆς Κυβερνήσεως ἡμῶν. Παραχωροῦμεν ὅμως ὡς ἀνέκαθεν ἦτον ἐλεύθερον, καὶ νὰ ξυλεῦῃ τὸ Μοναστήριον καὶ τὰ κτήνη αὐτοῦ νὰ βόσκασι.

Ἐπειδὴ, Παναγιώτατε καὶ Σεβασμία Σύνοδος, κατὰ τὰ προειρημένα τέσσαρα συνεχῆ ἔτη δὲν ἐπλήρωσαν τὴν ἐπιχορήγησιν, ἵνα μὴ διαλυθῇ τότε τὸ Παρθεναγωγεῖον μας, ἠναγκάσθημεν δι' ἐντόκων δανείων 30 χιλ. γρ. νὰ τὸ διατηρήσωμεν, σταθερῶς ἐλπίζοντες ὅτι οὐδόλως ἤθελε ἀνεχθῆ τὸ Πατριαρχεῖον καὶ ἡ Ἱερὰ Σύνοδος δι' ἐντόκων δανείων νὰ διατηρῆται τούτο τὸ Παρθεναγωγεῖον, ἀφοῦ ὑπὲρ αὐτοῦ τισάκις ἐπέταξεν διαρκῶς καὶ ἀπροφάσιστον νὰ τελῇ τὸ Μοναστήριον τὴν ἐτησίαν ταύτην ἐπιχορήγησιν, καὶ ἐν ᾧ καταδεικνύουσι τισαύτην μέριμναν περὶ τοῦ ὑποστηρίζειν καὶ κρατύνειν τὰ ἐθνικὰ ἐκπαιδευτικὰ Καταστήματα.

Ἦδη δὲ βιαζόμενοι νὰ πληρῶσωμεν τὰ ἔντοκα ταῦτα δάνεια καὶ μὴ δυνάμενοι νὰ κάμωμεν νέας συνδρομὰς, διότι δυστυχεῖ ἡ πατρις ἡμῶν καὶ διότι 25 χιλ. γρ. ἐτησίαν δαπάνην ἀπαιτοῦσι τὰ ἐκπαιδευτήρια ἡμῶν, διὰ ταῦτα μετὰ πικρίας ἀναγκαζόμεθα νὰ διαλύσωμεν τὸ Ἑλλην. Σχολεῖόν μας

καὶ τὸ Παρθεναγωγεῖον.

Ὅτι δὲ ἀληθῆ λέγομεν, Παναγιώτατε καὶ Σεβασμία Σύνοδος, καὶ ὅτι τὰ πλούσια τοῦ Μοναστηρίου τούτου ἐτήσια εἰσοδήματα γίνονται θῦμα τῆς πλεονεξίας, δύναται νὰ βεβαιωθῇ ἡ Μ. Ἐκκλησία ἀφοῦ ἀποστείλῃ Πατριαρχικὸν ἄνδρα εὐσυνείδητον καὶ φιλογενῆ πρὸς ἀκριβῆ ἔρευναν καὶ πιστοποίησιν περὶ τῶν εἰρημένων, καὶ τότε βεβαιότατα καὶ τὸ ἱερὸν Μοναστήριον, θὰ διασώσῃ λυμαινόμενον ὑπὸ τῆς ἱεροσυλίας καὶ τῶν ἄλλων καταχρήσεων καὶ αἰσχροτήτων.

Ἐν τούτοις ἐνθέρμως ἐπικαλούμενοι τὴν ταχύτεραν πατρικὴν πρόνοιαν καὶ τὴν θερμὴν ἀντίληψιν τῆς Ὑμ. Παναγιότητος καὶ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἐξαιτούμεθα εὐσεβάστως τὰς σωτηρίους ἡμῶν εὐχὰς Ὑμῖν, καὶ διατελοῦμεν

Τῆς Ὑμ. Παναγιότητος καὶ τῆς Ἱερᾶς καὶ Σεβασμίας Συνόδου

πειθήνια τέκνα

Οἱ πρόκριτοι τῆς πόλεως Στενιμάχου

Ἐν Στενιμάχῳ τῇ 20 Ἰανουαρίου 1868 ὁ

ΠΟΛΥΔ. ΠΑΠΑΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

Ἰουνίου 1942 Ἀθῆναι

1) Τὸ ἔγγραφο στάλθηκε στὸ Μητροπολίτη Φιλ(ιλ)λεως Πανάρετο ἀπὸ τὴν Εὐάνθη νὰ ἐπιδοθῇ, στὸ Πατριαρχεῖο καὶ συνοδεύτηκε μὲ μακρὸ γράμμα καὶ στὸν ἴδιο, ποὺ λέγει σχεδὸν τὰ ἴδια (ἀριθ. ἔγγρ. 64.) Δὲ ξαίρουμε πῶς ἐνήργησε τὸ Πατριαρχεῖο γιὰ νὰ ἀποδοθῇ ἡ ζητουμένη δικαιοσύνη. Ἄν ὅμως κρίνῃ κανεὶς ἀπὸ ὅτι τὸ Μοναστήριον πλήρωσε ἀνελλιπῶς καὶ τακτικῶς τὴν Κοινότητα Στενιμάχου τὴν ἐπιχορήγησιν γιὰ τὰ ἔξοχα ἕως ὅτου τὸ πῆραν οἱ Βούλγαροι (1892), εἶναι βέβαιο ὅτι τὸ ζήτημα λύθηκε εὐχάριστα γιὰ τὴν Κοινότητα. Ἄλλως τε ἡ βοήθεια τοῦ Μοναστηρίου στὰ σχολεῖα τοῦ Στενιμάχου συμφωνεῖ μὲ τὸ καταστατικὸ τοῦ Μοναστηρίου, ποὺ στὸ κεφάλ. λα', ὠριξε "σχολεῖον ἐν τῇ Μονῇ", ὅπου ἔπρεπε μικρὰ παιδιὰ νὰ ανατρέφονται καὶ νὰ ἐκπαιδεύωνται τὰ ἱερὰ γράμματα. Τέτοιον σχολεῖο λειτουργοῦσε στὰ πρῶτα χρόνια τῆς τουρκοκρατίας στὸ φρούριον τοῦ Πετριτσῶ. (Βλέπε Ἰστ. Στενιμάχου κεφ. XI) Κ. Μ. Ἀποστολίδου,

ΟΙ ΤΑΦΟΙ ΛΑΛΟΥΣΙΝ

(*Ἐπιτάφια μνημεῖα καὶ ἐπιγραφαὶ τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων Φιλιππουπολιτῶν*)

Τῆς πρὸς τοὺς προσφιλεῖς νεκροὺς των λατρείας καὶ ἀγάπης τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων Φιλιππουπολιτῶν τρανὰ τεκμήρια κατάκεινται ἐν τῷ ἔκτος τῆς πόλεως τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν κοινῷ νεκροταφείῳ τὰ ἐπιτάφια ἐνεπιγράφα μνημεῖα, ὡσπερ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις αὐτῶν προγόνοις. 1) Τούτων ἀξιοσημείωτα εἶναι τινὰ διὰ τὸ κάλλος τῶν ἐπιτυμβίων στηλῶν ἢ πλακῶν καὶ τὰ ἐπιγράμματα, ἕτερα διὰ τὴν παλαιότεραν χρονολογίαν αὐτῶν, τῶν πλακῶν των ἢ τῶν στηλῶν μετακομισθεισῶν ἐκ τῶν περὶ τὰς ἐκκλησίας τῆς πόλεως αὐτῶν, ἐν αἷς ἐπὶ τουρκοκρατίας ἦσαν τὰ κοιμητήρια τῶν ἐνοριτῶν, καὶ ἄλλα διὰ τὴν ἱστορίαν τῶν ἐκλιπουσῶν ἑλληνικῶν οἰκογενειῶν.

Σημειωτέον δὲ ὅτι τὰ ἐν τοῖς κοιμητηρίοις τῶν ἐκκλησιῶν σωζόμενα ἐπιτάφια μνημεῖα τῶν ἀοθέντων ἤδη τάφων ἀπὸ τοῦ 1878, ἀφ' οὗ χρόνου δηλαδὴ ἤρξατο λειτουργοῦν τὸ προσειρημένον νεκροταφεῖον, κατεστράφησαν ὡς ἄχρηστον ὑλικὸν ὑπὸ τῶν Βουλγάρων ἐπιτρόπων μετὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἐκκλησιῶν, ἔκτος πλακῶν τινων ἐπεστρωμένων ἐν ταῖς αὐλαῖς τῶν ἐκκλησιῶν τῆς Παναγίας καὶ τοῦ ἁγίου Δημητρίου. Ἀλλὰ καὶ ὁ τῶν ἐν τῷ νεκροταφείῳ Ἑλληνικῶν τάφων ἔξαφανισμὸς ἤρξατο ἤδη ἀπὸ τοῦ 1906, καθ' ὅσον πολλοὶ τούτων ἔκτοτε δὲν διακρίνονται τῶν Βουλγαρικῶν. Τὰ ἐπιτάφια αὐτῶν μνημεῖα φέρουσι Βουλγαρικὰς ἐπιγραφὰς 2) ἕνεκα τοῦ καταδιωγμοῦ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ἐξ ἀδίκου φόβου ἢ προνοίας, ὅπως μὴ ὑπὸ τινων ἐξημμένων βεβηλωθῶσι τὰ μνημεῖα διὰ τὸς Ἑλληνικὰς ἐπιγραφὰς, ἐπὶ ἐνίων δὲ παλαιότερων αἱ Ἑλληνικαὶ ἐπιγραφαὶ ἀπεξέσθησαν ὑπὸ συγγενῶν τῶν νεκρῶν Βουλγάρων καὶ ἀντ' αὐτῶν ἐχαράχθησαν ἄλλαι ἄλλων νεκρῶν ἐν Βουλγαρικῇ γλώσσῃ. Ὡσαύτως ἐκ τῶν σωζομένων μέχρι τοῦ 1926 τάφων πολλοὶ ἤρθησαν καὶ τὰ ἐπιτάφιά των μνημεῖα κατεστράφησαν ἢ ἐπωλήθησαν εἰς μαρμαρογλύφους ἕνεκα τῆς ὑπὸ τοῦ δήμου νέας διαρρυθμίσεως καὶ ρυμοτομίας τοῦ νεκροταφείου, ἕτερα δὲ καταπεσόντα κατὰ τὸν σεισμὸν τοῦ 1928 δὲν ἦνωρθώθησαν.

Φαίνεται μοι δὲ ὅτι μετὰ πάροδον ἐνίων δεκάδων ἐτῶν οὐδεὶς ἢ ἐλά-

1) Ἰκανὰ ἐπιτάφια ἐπιγράμματα ἐπὶ λαρνάκων καὶ στηλῶν περιεσώθησαν τῶν Φιλιππουπολιτῶν ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς ρωμαιοκρατίας.

2) Οἶον τῶν τάφων τῶν Ἑλλήνων ὑπηκόων Βλασίου καπνεμπόρου, Ἀναστασίου ἀλευροβιομηχάνου, Ρακιτζῆ κτηματίου καὶ τῶν Βουλγάρων ὑπηκόων Ἰωάννου κτηματίου καὶ ἐπὶ ἐτῆ ἐπιτρόπου τοῦ μητροπολιτικοῦ ναοῦ τῆς ἁγίας Μαρίνης, Πολημέρη Δημητριάδου καπνεργοστασιάρχου, Σιαγκουνίδη ὀδοντοίατροῦ, Δόβρογλου ἐμπόρου καὶ ἄλλων.

χιστοὶ τῶν Ἑλληνικῶν μετὰ μνημείων τάφων θὰ ὑπολειφθῶσι καὶ ἐγ τῷ νεκροταφείῳ. Διότι διὰ τῆς ἀπὸ τοῦ 1930 ἀποφάσεως τοῦ δημοτικοῦ τῆς πόλεως συμβουλίου, ὅπως ἕκαστος τάφος ἐξαγοράζεται αὐθις μεθ' ἑκάστην δεκαετίαν ἐκ τοῦ χρόνου τοῦ τελευταίου ἐν αὐτῷ ταφέντος καὶ τούτου μὴ γινομένου ὅπως πωλῆται οὗτος μὲν εἰς ἄλλους, τὸ δὲ ἐπ' αὐτοῦ μνημείον ὡς ὑλικὸν πρὸς ὄφελος τοῦ νεκροταφείου, θὰ ἐξαφανισθῶσιν οἱ Ἑλληνικοὶ τάφοι μὴ ἐναπομεινάντων ἕνεκα τῆς μεταναστεύσεως καὶ ἀπελάσεως συγγενῶν, τῶν νεκρῶν πρὸς ἑκάστοτε τῶν τάφων ἐξαγόρασιν.

Πρὸς αἰωνίαν τοῦ ἐκλιπόντος Ἑλληνισμοῦ τῆς ἐνδόξου τοῦ Φιλίππου πόλεως μνήμην περιγράφω ἐνταῦθα τοὺς διασφραζομένους κατὰ τὰ ἔτη 1925—1928 Ἑλληνικοὺς τῆς νεκρουπόλεως τάφους μετὰ τῶν ἐνεπιγραφῶν ἐπιταφίων των μνημείων. Ἐννοεῖται ὅτι πλὴν τούτων εἶναι καὶ ἄλλοι πολλοί, οἱ τῶν ἀπόρων καὶ ἀγνώστων, οἱ τῶν ἀωνύμων, οἵτινες ἔχουσι μόνον ξύλινον σταυρὸν μετὰ κυλινδροειδοῦς παρ' αὐτῷ κεραμείου κανδηλοδόχου.

§ 1. Αἱ ἐν ταῖς ἀύλαις τῶν ἐκκλησιῶν περισωθεῖσαι ἐπιτάφια ἐνεπιγραφοὶ πλάκες εἶναι ἐν τῇ τῆς Παναγίας, ὀπισθεν τοῦ ἁγίου Βήματος ἐπεστρωμένα ἐπὶ τῆς θέσεως τῶν τάφων των :

—α'.) ἡ τοῦ *Παναγιώτου Δημητριάδου Πελοποννησίου*, θανμασία ἐκ λευκοῦ μαρμάρου, μήκους ὑπὲρ τὰ δύο μέτρα καὶ πλάτους 0,90 τοῦ μ., μετ' ἐγγλύπτου τοῦ *Βυζαντιακοῦ* δικεφάλου ἀετοῦ κατὰ τὸ ἄνω μέρος. Τὸ ἐπ' αὐτῆς κεφαλαίως καὶ συμπλεγμένοις γράμμασι κεχαραγμένον ἔλεγέον ἔχει :

« † Γούνος μὲν Πελοπιείης χώρας, Παναγιώτα,
ἦς, Δημητριάδη, ἀμφεκάλυψε δέ σε
Θρήκης ἠδὲ κόνης νῦν ἀριπρεπέα, ὀσθέ,
εἰν ἀρετῆσι μέγαν ὄντ' ἐνὶ πολλέσσιν.
Εἰ ζῶουσ' οὖν εὐσεβέες μετὰ τέρμα βίαιο
ναιετάοντες εἰν φωτὶ ἀκηρασίῳ,
φίλε, σὺ νῦν ζῶεις, σὺ κάθηναι, ἀλλὰ σὲ τούτων
ἀθανάτων χώρη δέξατο ρ' ἀσπασίως.»

Παρὰ τοῦ παροδίου πρὸς τὴν γῆν :

«Παμμῆτορ γῆ, χαῖρε, σὺ τὸν πάρος σὺ βαρὸν εἰς σέ
Παναγιώτην καυτῇ νῦν ἀδαρῆς ἐπέχοις ἄν.»
«Ἐν ἔτει 1838 Νοεμβρίου 25.»

Κάτωθεν τοῦ ὄλου ἐπιγράμματος ἐγλυπται τράπεζα μετὰ μελανοδοχείου, πέννας ἐπ' αὐτοῦ καὶ χάρτου ἀνειλιγμένου παρ' αὐτῷ, ἐξ οὗ εἰκάζεται ὅτι ὁ μακαρίτης ἦτο λόγιος. Ἐγγονος αὐτοῦ ἦτο ὁ Ἰωάννης (Jean) Παναγιωτόπουλος, διδάκτωρ τῆς νομικῆς τοῦ ἐν Ἀθήναις Πανεπιστημίου καὶ ἐφέτης ἐν Βουλγαρίᾳ τὰ μάλιστα τοῖς πᾶσιν ἀγαπητὸς ὡς ὁ πάππος του.

—β'.) ἡ τοῦ *Ἰωάννου Δημητρίου Σισιάνη Ἀγραφιῶτου*, ὁμοία καὶ παραπλεύρως τῇ προειρημένη κειμένη, ἔχουσα καὶ αὕτη ἄνωθι μὲν τὸν

δικέφαλον αἰτόν, κάτωθι δὲ ἀραβουργήματα καὶ κάλαθον πλήρη σταφυλῶν. Ἐπ' αὐτῆς ἀναγινώσκεται κεφαλαίως γράμμασι κεχαραγμένη ἡδε ἡ δωδεκάστιχος ἐν πεζῷ ἐπιγραφῇ:

«Κρύπτει τάφος μὲν σῶμα πρεσβύτου ἤδη τοῦ ἐξ Ἀγράφων Ἰωάννου Δημητρίου Σιτσιάνη, τετελευτηκότος ἐν ἔτει 64 τῆς ἡλικίας αὐτοῦ. Τοῦτου δὲ πνεῦμα οὐρανοῦς νῦν μετέβη λαβεῖν βραβεῖα τῶν αὐτοῦ πεπραγμένων. Ὅν διατάξοι Θεὸς ἐν σκηναῖς δικαίων. Νοεμβρίου 28, 1857 ἐν Φιλιππουπόλει».

Ὁ μακαρίτης ἦτο μεγαλέμπορος καὶ τραπέζιτης, γόνος τῆς ἐξ Ἀγράφων μεταναστευσάσης εἰς τὴν πόλιν κατὰ τὸν 18ον αἰῶνα οἰκογενείας τῶν Σιτσιάνηδων. Συνειργάζετο μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Ἀποσιφίου, πενθεροῦ τοῦ μεγαλεμπόρου Ἀργυρίου Ἰακώβου (πατρὸς τῶν Ἀργυριαδῶν-μεγαλεμπόρων). Ἡ οἰκογένεια ἀπεσβέσθη ἐλλείψει ἀρρενογονίας.

—γ') ἡ τῆς Ἑλένης Σιογιάννου Θεοδώρου καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτῆς Θεοδωράκι, θαυμασία, περιθεομένη ὑπὸ ἐγγλύπτου μαιάνδρου καὶ ἔχουσα τὸν δικέφαλον αἰτόν. Μετὰ Βουλγαρικὴν κατὰ τὸ ἄνω μέρος ἐπιγραφὴν, καθ' ἣν ἡ Ἑλένη ἀπέθανε τῇ 27 Δεκεμβρίου τοῦ 1848, ἀκολουθοῦσι καλλιτεχνικοῖς κεφαλαίως γράμμασι τὰ ἐπιγράμματα ἀπὸ τοῦ μέσου τῆς πλακός.

«† Ἐδῶ κεῖται τεθαμμένη ἡ Ἑλένη, ἡ γυνὴ
τοῦ Σιογιάννου Θεοδώρου, δούλη τοῦ Χριστοῦ πιστή.»

καὶ τὸ δωδεκάστιχον:

«Θεοδωράκη τοῦ Σιογιάννου κόριν καλύπτει: αὐτὸς ὁ λίθος,
ὅστις ἀπίρους ἀρετὰς ἔσχεν εἰς τὸ γενναῖον αὐτοῦ τὸ στήθος.

Κι' ἡ μὲν κόριν ἐνταῦθα κεῖται, ἀλλ' ἡ ψυχὴ του ἐνδαικτάται
ἐν οὐρανίαις σκηναῖς καὶ κήποις καὶ μετ' ἀγγέλων συναμιλλᾶται.

Ἔστι καὶ ἔσται ἡ μνήμη τοῦτου κεχαραγμένη ἐν ταῖς καρδίαις
καὶ ἐν ταῖς γλώσσαις τὸ ὄνομά του θέλει προφέρεσθ' ἐν εὐφημίαις».

† Τῇ 22α Ἰουλίου 1856.

Ἡ Ἑλένη θυγάτηρ τοῦ καρμποατζῆ Πολίτογλου, πρῶην χήρα τοῦ Σωτηρίου Κεντιντένογλου, συνεζεύχθη τὸν ζάπλουτον ἱεροπατῆ Σιογιάννον Θεοδώρου Τσαλίκογλου ἢ Τσαλόγλου, βελικτοῦν, Βούλγαρον ἀλλ' ἑλληνίζοντα τότε, ἐγκαταστάνατα ἐξ Ἀβραδάλων εἰς Φιλιππούπολιν καὶ δημογέροντα τῆς κοινότητος διατελέσαντα. Ἐξ αὐτοῦ ἐκτίσασθαι τὴν Μαρίαν σύζυγον τοῦ βελικτοῦ Δημητρίου Μήτσορα, Μετσοβίτου, προὔχοντος Φιλιππουπόλιτου, τὸν Γεωργάκιν-βέην, πρωτοστατήσαντα κατὰ τὸν ἐκκλησιαστικὸν τῶν Βουλγάρων ἀγῶνα καὶ τὸν Θεοδωράκιν, ἀποθανόντα Ἕλληνα. 1)

—δ') Ἐτέρα μικρὰ ἔχουσα ἐγγλύπτον τὸν δικέφαλον αἰτόν ἀνωθι

1) Ἴδε, Κ. Μυρτ. Ἀποστολίδου, ἡ ἱερὰ τῆς Φιλιππουπόλεως μητροπόλις καὶ οἱ κώδικες αὐτῆς, Ἀρχεῖον τοῦ Ὀρθοδόξου λαοῦ καὶ γλωσσ. θησαυροῦ τόμ. Ε', σελ. 16, σημ. 13.

καὶ κρίνα κάτωθι, περιθεομένη δὲ ὑπὸ μαιάνδρου ἐξ ἀνθέων μετὰ τοῦ ἐπιγράμματος :

« † Μήτηρ, μήτέρ μου φιλάτη,
νὰ τοῦ κόσμου ἡ ἀπάτη
εἰς τὸν τάφον ἦλθον νέος,
τῶν ὠδίνων σου τὸ κλέος ».

«Κωνσταντῖνος Ἀνδρέου Γεωργιάδης, (γεννηθεὶς τῇ 9 Μαρτίου 1854), ἐτελεύτησε τῇ 9 Ἰουνίου 1854».

Πρόκειται περὶ τοῦ πρωτοτόκου υἱοῦ τοῦ μεγαλεμπόρου Ἀνδρέα Γεωργιάδου ἐξ Ἀγρᾶφων.

—ε΄.) Ἐτέρα ὁμοία μετὰ τῆς τετραστίχου ἐπιγραφῆς :

«Ἐνθάδε κείτε ἡ δούλη τοῦ θεοῦ Ἀναστασία τοῦ ποτε Κωνσταντίνου Νούτζη. Αἰωνία ἡ μνήμη τῆς ἀξιομακαρίστου ἀδελφῆς. Τῇ 21 Ἰανουαρίου 1852».

Κάτωθεν τῆς ἐπιγραφῆς δύο ἔγγλυπτοι λαμπάδες.

—ς΄.) Ἐν τῇ αὐτῇ τῆς ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Δημητρίου ἐπὶ τῆς νοτιο-ανατολικῆς γωνίας τοῦ τοίχου τοῦ ἱεροῦ βήματος εἶναι ἐντετοιχισμένον θαυμάσιον ἐπιτύμβιον μαρμαρίνον μνημεῖον, σχήματος ἀρχαίου ναῖσκου, ἐν παραστάσει μετ' αἰτώματος. Ἐν τῷ ναῖσκῳ ὑπάρχει ἔκτυπον ἀνάγλυφον ἀγγέλου (θανάτου) κατ' ἐνώπιον μετ' ἀνεσταλμένων τῶν πτερούγων, ὅστις διὰ τοῦ ἀριστεροῦ ποδὸς ἐπιβαίνει τοῦ βάρθρου ὑψηλοῦ τάφου, ἐφ' οὗ στήριζει διὰ τῆς ἀριστερᾶς μὲν χειρὸς τὴν κεκλιμένην πρὸς κεφαλὴν του πρὸ κάλπης, διὰ δὲ τῆς δεξιᾶς κρατεῖ μικρὰν λαμπάδα ἀνεστραμμένην καὶ ἐσβεσμένην. Ὑπὸ τὸ ἀνάγλυφον κεφαλαίοις γράμμασιν ἀναγινώσκεται τόδε ἐν ἰάμβοις ἐπίγραμμα :

«Εὐγνώμονας γόνους ἐκθρέψασα μήτηρ,
βιώσσο' εὐσεβῶς ἀπῆλθεν ἡ Ἄννα,
συμβία γαθῇ προσηγῆς Ἰωάννου
τοῦ Νέμτσουλου, γόνου καλοῦ ἐξ Ἀγρᾶφων».

Καὶ μικροῖς γράμμασι : «Δεκεμβρίου 20, ἔτος 1868».

Ἡ Ἄννα θυγάτηρ τοῦ μεγαλεμπόρου Καραμπατζῆ Ἰωάννου Θεοδοσίου Σλαβουῖα καὶ τῆς Σουλτανίτσης Τζελεμπῆ Μιχαλάκι Κύρου δευτερότοκος ἐκ τεσσάρων θυγατέρων ¹⁾, ἦτο σύζυγος τοῦ ἐξ Ἀγρᾶφων μεγαλεμπόρου καὶ τραπεζίτου Ἰωάννου Δημητρίου Νέμτσουλου, ἐξ οὗ ἐκτίσαστο δύο υἱοὺς καὶ τρεῖς θυγατέρας. Δισέγγονος αὐτῆς ὁ ἐν Ἀλεξανδρεῖα ὀδοντοῖατρος Ζήσης Δημητρίου Νέμτσουλου καὶ ἑγγονος ἐκ θυγατρὸς ὁ ἐν Ἀθήναις Ζήσης

1) Κῶδιξ ἱερᾶς μητροπόλεως I (1731—1843) σελ. σκζ' (235). Ἴδε Ἀρχεῖον ἐνθ. ἀνωτέρω τόμ. Ε΄, σελ. 23.—Ἴδε καὶ ἀριθ. ισ.

Χ΄ Βασιλείου, συνταξιοῦχος ἀνώτερος ὑπάλληλος τοῦ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργείου.

—ζ΄) Ἐν τῇ αὐτῇ αὐτῇ βορειοανατολικῶς τοῦ ἱεροῦ βήματος τῆς ἐκκλησίας εἶναι ἐπεστρωμένη ἐφ' οὗ χώρου ἄλλοτε ἔκειτο ὁ τάφος ἐπιταφία μαρμαρίνη πλάξ πλαισιουμένη ὑπὸ μαιάνδρου ἐξ ἀνθέων ἑγγλύπτου, ἔχουσα ἄνωθι ἑγγλυπτον ἐξ ἀνθέων στέφανον μετὰ ταινιῶν καὶ κάτωθι ἑγγλυπτά ἀνθέμια. Ἐν τῷ μεταξύ εἶναι κεχαραγμένον κεφαλαίσις γράμμασι τὸδε τὸ δεκάστιχον ἐπίγραμμα :

«Εἶς τὴν ἐνδόμυχον, θνητέ, πεποιθῆσίν σου μεῖνε,
προσκαίρου ἐξορίας γῆ ὁ κόσμος αὐτος εἶναι
τὸ δῶμα τοῦ δημιουργοῦ ὁ οὐρανὸς πατρὶς σου
τῆς ἄλλης τῆς παντοτεινῆς καὶ εὐδαίμονος ζωῆς σου».

«Ἐγεννήθη τῇ 24ῃ Ὀκτωβρίου 1840, ἐκοιμήθη τῇ 17ῃ Ἰουνίου 1873».

Δυστυχῶς τὸ ὄνομα τοῦ νεκροῦ δὲν φέρεται ἐπὶ τῆς πλακός, διότι ἦτο κεχαραγμένον ἐπὶ τῆς πρὸ τοῦ τάφου ἐπιτυμβίας πρισματσειδοῦς στήλης, ἑξαφανισθείσης. Ἄν ὅμως ὁ μνήμη μὴ ἀπατᾷ ἡμᾶς, καθ' ὅσον οἱ τάφοι διεσφύζοντο μέχρι τῆς καταλύσεως τῆς Ἑλληνικῆς κοινότητος (1906), ὁ τάφος ἀγῆκεν εἰς τὴν πολυμελῆ οἰκογένειαν τῶν ποτε μεγαλεμπόρων Μοσχοπολιτῶν **Σιαγκούνη**, ὧν ἀπόγονοι ζῶσιν ἐν Βουλγαρίᾳ τε καὶ Ἑλλάδι.

—η΄) Παραπλεύρως εἶναι ἑτέρα ἐπιταφία πλάξ ἐπεστρωμένη ὡσαύτως παρὰ τῷ τοίχῳ τῆς ἐκκλησίας. Ἔχει ἄνωθι ἑγγλυπτον τὸν δικέφαλον αἰτὸν καὶ κάτωθι αὐτοῦ κεφαλαίσις γράμμασι τὴν πεντάστιχον ἐπιγραφὴν :

«Ἐπὸ τὸν λίθον τοῦτον τέθαπται ὁ Δημήτριος Ἀχλανῆς, ἐν κατατάξῃ Κυρίου ἐν σκηναῖς δικαίων 1850, Δεκεμβρίου 11».

Κάτωθι τῆς ἐπιγραφῆς εἶναι ἐγγεγλυμένα ἀνθη ἐπὶ ἀνθοδοχείου καὶ ἑκατέρωθεν αὐτῶν κρῖνοι καὶ ρόδα. Ἡ πλάξ ἀνήκει εἰς τὸν τάφον τοῦ εὐπατρίδου καρραμπατζῆ καὶ μεγαλοκτηματίου **Δημητρίου Ἀχλανῆ** ¹⁾ ἐπονομασθέντος οὕτω ἐκ τῶν παρὰ τῇ κώμῃ Ἀχλὰν κειμένων πολλῶν γαιῶν αὐτοῦ. Οἱ ἕγγονοι αὐτοῦ, ὧν δύο ἐπιστήμονες νομικὸς καὶ ἰατρός, ζῶσιν ἐν Ἑλλάδι.

—θ΄) Ἐν τῷ μικρῷ μετὰ φρέατος (ἀγιάσματος) παρεκκλησίῳ τοῦ ἁγίου Κηρύκου ἐν τῇ αὐτῇ τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας νοτιοδυτικῶς ἐν ᾧ παμπάλαιαι εἰκόνες, κατάκειται περισυλλεγείσα πρισματσειδῆς μαρμαρίνη ἐπιτυμβία στήλη ἑνὸς περίπου μέτρου ὕψους, ἐπὶ τῶν τεσσάρων πλευρῶν, ἧς κεφαλαίσις γράμμασιν εἶναι κεχαραγμένη ἡ ἐπιγραφὴ :

«Τάφος οἰκογενείας Ἀρναούτογλου. Κωνσταντῖνος Χρ. Ἀρναούτογλου

1) Πρβλ. τὰ ἐπάνωμα Φιλιππουπολιτῶν **Μαρολῆς** (Γρηγόριος πατὴρ τοῦ ἐθνικοῦ εὐεργέτου), **Καραιακαλῆς** (Γεώργιος Σιταρᾶς) ἐκ τῶν προαστείων τῆς πόλεως **Μαράσι** καὶ **Καραι-ακὰ** ἐνθα εἶχον ἀποθήκας.

ἔμπορος, γεννηθεὶς τῇ 4ῃ Δεκεμβρίου 1780 ἀπεδήμησε πρὸς Κύριον τῇ 19ῃ Ἰανουαρίου 1831, Σύζυγος δὲ ἀξία αὐτοῦ ἦν Ἑλένη Ἡλιοῦ ἱερέως, ἣτις γεννηθεῖσα τῇ 10ῃ Φεβρουαρίου 1786 καὶ μεταστᾶσα τῇ 1ῃ Σεπτεμβρίου 1871 ἔσχε καὶ τέκνα, ἕξ μὲν θήλεα Ἀναστασίαν, Μαριώραν, Θεοπῆν, Σμυράτταν, Ἐλισάβετ καὶ Ζωὴν καὶ τέσσαρα ἄρρενα Ἀπόστολον, Ἀργύριον, Γεώργιον καὶ Ἰάκωβον, οὓς ἅπαντας ὄδε ὁ τάφος καλύπτει, τὸν μὲν Ἰάκωβον γεννηθέντα τῇ 1ῃ Ἰουνίου 1831, μετελθόντα εὐδοκίμως τὸν ἱατρὸν ἐν Ἀδριανουπόλει καὶ πρὸς Κύριον μεταστάντα τῇ 29ῃ Ἰουνίου, τῷ νόστω(;) αὐτοῦ κομισθέντα ἐνταῦθα ὑπὲρ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Γεωργίου, τὸν δὲ Γεώργιον γεννηθέντα τῇ 10ῃ Δεκεμβρίου 1825, μετελθόντα πρῶτον τὸν διδάσκαλον, εἶτα δὲ τὸν στρατιώτην ἐν Ἑλλάδι καὶ τέλος τὸν ἔμπορον, ἀγαπητοτάτους εἰς πάντας καὶ ἡγαπημένους παρὰ πάντων».

Ὁ τάφος τῆς πολυμελοῦς ταύτης οἰκογενείας ἔκειτο ἐν τῇ ἀλλῇ τῆς Ἐκκλησίας ἔχων ἀναμφιβόλως καὶ ἐπιταφίαν, ὡς εἶθιστο, πλάκα. Ἡ οἰκογένεια τῶν Ἀρναούτογλου ἐκλιποῦσα ἤδη ἀνῆκεν εἰς τὰς παλαιὰς τῆς πόλεως ἔμπορικὰς οἰκογενείας. Ἦτο δὲ ὁ Κωνσταντῖνος Ἀρναούτογλου πρωτομαῖστωρ τῶν κωνσταντιζήδων κατὰ τοὺς κώδικας τῆς μητροπόλεως, δξύθυμος καὶ λίαν τραχὺς πρὸς τοὺς οἰκείους καὶ τοὺς ὑπαλλήλους του, ὄθιν καὶ τὸ παροιμιώδες καταστὰν δίστιχον: «Ἀμάν! τοῦ Ἀρναούτογλου ὁ θυμός, — θρηῆνος, κλαυθμὸς καὶ ὄδυρμός».

— ι'.) Ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ὄλου σχεδὸν τοῦ αὐτοῦ παρεκκλησίου εἶναι ἐπιστρωμέναι μαρμαρίναι ἐπιτάφιαι πλάκες, ληφθεῖσαι ἐκ τοῦ ἐν τῇ ἀλλῇ τῆς Ἐκκλησίας ἐνοριακοῦ κοιμητηρίου ἔχουσιν ἄνωθι ἑγγλυπτον τὸν δικέφαλον αἰτόν. Δυστυχῶς αἱ ἐπ' αὐτῶν ἐπιγραφαί, — Ἑλληνικαὶ πᾶσαι, — εἶναι τετριμμέναι καὶ δυσανάγνωστοι πλὴν δύο. Αἱ ἀναγινωσκόμεναι ἔχουσιν:

«Ἐνθάδε κεῖται ὁ δοῦλος τοῦ θεοῦ Δημήτριος Χρυσοχόου Μιχαήλ, 1852 Δεκεμβρίου 28» καὶ «Ἐνθάδε κεῖται ὁ δοῦλος τοῦ θεοῦ Ἀθανάσιος Δημητρίου, Δεκεμβρίου 14. 1844», 1)

— ια'.) Ἐν τῷ ἀριστερῷ μέρει τοῦ περιβόλου τῆς Ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου ἐκ τῶν πολλῶν μαρμαρίνων ἐπιταφίων πλακῶν ἐσώζετο μέχρι τοῦ 1929 μόνον μία, 2) θαυμασία ἐκ πορφυρίτου, μήκους δύο

1) Πατὴρ καὶ υἱὸς ἐν δυοῖν τάφοις κεχωρισμένοι προφανῶς ἕνεκα τῆς ταφῆς εἰς τὸν τάφον τοῦ υἱοῦ, τὸν οἰκογενειακόν, ἄλλου τῆς οἰκογενείας μέλους προαποθανόντος ὀλίγον χρόνον τοῦ πατρὸς.

2) Τὸ μνημεῖον διετηρεῖτο τῇ ἀξιώσει τοῦ ἐνορίτου ἐγγόνου ἐκ θυγατρὸς τοῦ μακαρίτου Χατζῆ Λουκᾶ (Χατζηλούκωφ) ἀνωτέρου ὑπαλλήλου τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τελειοφοίτου τῆς Ἑλλ. κεντρικῆς σχολῆς, βουλγαρισαντος. Ἐξηφανίσθη ὑπὸ τῶν ἐπιτρόπων κατὰ τὴν ὑπὸ τῆς διεθνοῦς μικτῆς ἐπιτροπείας ἐκδίκασιν τῶν κτημάτων τῆς διαλυθείσης Ἑλληνικῆς Κοινότητος πρὸς ἔκλειψιν παντὸς τεκμηρίου τῆς Ἑλληνικότητος τῆς Ἐκκλησίας!

καὶ πλέον μέτρων, ἐξαφανισθεῖσα καὶ αὕτη ὑπὸ τῶν Βουλγάρων ἐπιτρόπων, ἐφ' ἧς ἀνωθι ἦτο γεγλυμμένος διαβήτης, ἄγκυρα καὶ κηρύκειον ἀρμονικῶς συμπλεγμένα, ὑφ' ἧ ἡ πεντάστιχος μικροῖς γράμμασιν κεχαραγμένη ἐπιγραφή:

«Ἰωάννη Παπαγεωργίω. προέδρῳ τοῦ ἐμποροδικείου Φιλιππουπόλεως, ἐδδομηκοντούτῃ πλέον εὐσεβῶς βιώσαντι, σεβασμῶ καὶ μνήμῃ αἱ υἱοὶ αὐτοῦ τόδε ἀντιθεῖσιν, ᾧ ἔσ', Ἰουλίου β'».

Εἶτα κάτωθι αὐτοῦ ἀκολουθεῖ κεφαλαίοις γράμμασι τόδε τὸ δωδεκάστιχον ἔμμετρον ἐπιτύμβιον:

«Στερεὶ τὸ γῆρας καὶ νόσος ἅμα τοὺς κηδεμένους τῆς κοινωνίας.
Τὰ πάντα φροῦδα, θνητὸς ὁ βίος, πλήρης ὑπάρχει ἀδημονίας.
Ἦλθεσ, ἀπῆλθεσ, ὦ Ἰωάννη, τιμὴν τῷ οἴκῳ τῷ σῶ προσδώσας,
ἐμποροδίκου τὸν τίτλον φέρων καὶ μετὰ θάνατον διασώσας,
ἀξίους γόνους ἐγκαταστήσας ἰδαιωνίζοντας τὸ νόμα σου
καὶ μκακρίζοντας ἐπαξίως τὸ ἐν φρονήσει ἰδίωμα σου».

Κάτωθεν τοῦ ἐπιγράμματος ἦσαν γεγλυμμένα σταυροειδῶς δύο λαμπάδες. Ὁ μακαρίτης μεγαλέμπορος καὶ ἐπὶ ἔτη πρόεδρος τοῦ ἐμποροδικείου Φιλιππουπόλεως ἀνήκεν εἰς παλαιὰν καὶ πρόκριτον οἰκογένειαν τῶν καραμπατζήδων Παπάζογλου ἢ Παπᾶ, ἧς ἀπόγονοι σῶζονται σήμερον ἐν Ἀθήναις.

—(β') Ἐντὸς τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας ἀριστερὰ τῷ εἰσερχομένῳ ἐν τῇ γωνίᾳ παρὰ τῷ παγκρατίῳ εἶναι ἐπιστρωμένοι δύο θαυμάσια ἐπιτάφια ἐκ λευκοτάτου μαρμάρου πλάκες, ἔχουσαι ὁμοιοτρόπως γεγλυμμένον τὸν δικέφαλον αἰετὸν καὶ συμπλεγμένοις κεφαλαίοις γράμμασιν ἐπιγραφάς, αἵτινες δυστυχῶς κατὰ τὰ τρία τέταρτα εἶναι κεκαλυμμένοι ὑπὸ σανιδώματος ὡς δαπέδου. Ἐκ τῆς ἀριστερόθεν κειμένης ἀναγινώσκονται:

«ἐνθάδε κείτονται αἱ δούλοι τοῦ θεοῦ Ἐλευθέριος...» καὶ τὸ ἔτος τοῦ θανάτου αὐτῶν 1795· ἐπὶ δὲ τῆς δεξιόθεν κειμένης ὁμοίως γράμμασιν:

«ἐνθάδε κείται ὁ δούλος τοῦ θεοῦ...!» καὶ τὸ ἔτος τοῦ θανάτου αὐτοῦ 1810.

Ἐκ τῆς χρονολογίας φαίνεται ὅτι αἱ πλάκες προέρχονται ἐκ τοῦ ἐν τῇ αὐτῇ κοιμητηρίου τῆς παλαιότερας ἐκκλησίας. ¹⁾ ἥτις καταρριφθεῖσα ἀνω

1) Ἐνορίτης τῆς Ἐκκλησίας ταύτης ὢν ἐξήτησα ἐπανειλημμένως, ὅπως ἀρθῆ τὸ βαρὺ μέγα σκινίδωμα, ὅπερ καλύπτει τὰς πλάκας ταύτας καὶ πλυθῶσιν αὐταί, ἵνα τὰς φωτογραφίσω καὶ ἀναγνώσω. Ἐδόθη μοι παρὰ τῶν ἐπιτρόπων ἡ ὑπόσχεσις μεσολαβούντος τοῦ φίλου δικηγόρου Ἀλεξ. Πέεφ, Φιλιππουπολίτου. Ὅτε ὁμως μετὰ τὴν πλύσιν τοῦ δαπέδου τῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ τῇ ἐπικειμένη ἐορτῇ τῆς μνήμης αὐτῆς τοῦ 1929 μετέβημεν πρὸς φωτογράφειαν τῶν πλακῶν, ἀπηγορεύθη ἡμῖν ὑπὸ τοῦ νεωκόρου ἢ εἰς τὴν ἐκκλησίαν εἰσοδος κατὰ διαταγὴν τῶν ἐπιτρόπων μετὰ δευτέραν σκέψιν. Αἱ ἐπιγραφαὶ ὡς Ἑλληνικαὶ δὲν ἔπρεπε προφανῶς ν' ἀναγνωσθῶσι καὶ πιστωθῆ δι' αὐτῶν ἡ ἐθνικότης τῶν κατακειμένων καὶ

κοδομήθη ἐκ βάρθρων τῷ 1832 καὶ ἐμεγεθύνθη. Ὡσαύτως ἐπὶ τῆς ἕξ ἀνατολῶν κλίμακος εἰς τὴν ἀλλὴν τῆς ἐκκλησίας ὑπάρχει ἐπιστρωμένον τμήμα ἐπιταφίου μαρμαρίνης πλακῶς μετ' ἑγγλύφων ἀνθεμίων καὶ τοῦ ἔτους τοῦ θανάτου τοῦ μακαρίου 1789.

— § 2) 1) γ') Τάφος τῆς οἰκογενείας τῶν εὐπατριδῶν **Γκιουμουσγερδάνη**, μεγαλοκτηματιῶν. Στήλη μαρμαρίνη μετὰ κιονοκράνου Κορινθιακοῦ ρυθμοῦ ἀνεστραμμένου, ἐφ' οὗ ἡ προτομή (buste) τοῦ Μιχαήλ-βῆ Ἀθανασίου Γκιουμουσγερδάνη μετὰ παρασήμων ἐπὶ τοῦ στήθους, ἀποθανόντος τῷ 1880. Ἐπὶ τοῦ πρώτου κάτωθεν βάρθρου ἔκτυπα ἀνθέμια μετ' ἰχθύων. Ἐπὶ τοῦ δευτέρου δένδρον παρεμφερὲς ἀπὸ τῶν φύλλων πρὸς κάκτον. Ἐπὶ τῆς στήλης ἀνάγλυφος ἔκτυπος πεπλοφόρος γυνή, γονυπετῆς πρὸ τάφου μετὰ σταυροῦ καὶ τὴν μὲν ἀριστερὰν χεῖρα ἐπέχουσα ἐπὶ τοῦ στήθους, διὰ δὲ τῆς δεξιᾶς τείνουσα πρὸς τὸν τάφον δέλτον ἀνειλιγμένην. Τὸ ἀνάγλυφον εἶναι καλῆς τέχνης καὶ ἔργον τῶν ἀδελφῶν Παλαμαρῶν, ὡς σημειοῦται. Δυστυχῶς σὺδμεῖα χρονολογία εἶναι κεχαραγμένη περὶ τοῦ θανάτου τῶν ἐν τῷ τάφῳ κειμένων Μιχαήλ-βῆ, ἀνδρὸς τὰ μάλιστα δρασαντος ἐπὶ τουρκοκρατίας καὶ μεγάλου εὐεργέτου τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος 2) καὶ τοῦ καλοῦ καὶ ἀγαθοῦ αὐτοῦ υἱοῦ Ἀθανασίου, δημογέροντος, ἀποθανόντος τῷ 1904.

Ἐπὶ τοῦ τάφου ἐπίκειται μαρμαρίνη πλάξ, 3) ἐν τῷ ἄνω μέρει ἧς

ἡ Ἑλληνικότης τῆς ἐκκλησίας, ἧτις τῶν ἐπὶ τῶν εἰκόνων καὶ τοιχογραφιῶν Ἑλληνικῶν ἐπιγραφῶν ἀπαλειφθεισῶν καὶ ἀντικατασταθεισῶν διὰ Σλαβικῶν ὑποστηρίζεται ὅτι εἶναι ἀνεκᾶθεν Βουλγαρική, διότι οἱ Φιλιππουπολίται κατ' αὐτοὺς ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Κρούμου τῶν ἦσαν Σλαβοβούλγαροι. Ἀποτέλεσμα ταύτης τῆς ἐνεργείας μου ἦτο καὶ ὁ ἐξαφανισμὸς τοῦ προειρημένου ἐπιταφίου μνημείου τοῦ Ἰωάννου Παπαγεωργίου. Καὶ ὅμως ὁ δῆμος τῆς πόλεως συνέστησεν ἐκ καθηγητῶν τοῦ Πανεπιστημίου καὶ λογίων Βουλγάρων ἐπιτροπεῖαν πρὸς συλλογὴν ἱστορικῆς καὶ ἀρχαιολογικῆς ὕλης διὰ τὴν συγγραφὴν τῆς ἱστορίας τῆς πόλεως καὶ ἐνῶ δεκάδες χιλιάδων λεβίων διατίθενται κατ' ἔτος πρὸς διενέργειαν ἀνασκαφῶν ἐπὶ τῶν λόφων, ἵνα διαλευκανθῇ τὸ προϊστορικὸν τῶν ἐπ' αὐτῶν συνοικισμῶν παρελθόν, ἀποκρύπτονται καὶ καταστρέφονται τὰ ἀπὸ τουρκοκρατίας Ἑλληνικά ἐν τῇ πόλει μνημεῖα !!

1) Ἐν τῇ § 2 καταγράφονται ὅσοι τῶν ἐν τῇ νεκροπόλει τάφων ἔχουσιν ἐπικειμένους ἐπιταφίους πλάκας μετακομισθείσας ἐκ τῶν ἐν ταῖς ἀύλαις τῶν ἐνοριακῶν ἐκκλησιῶν κοιμητηρίων ἐπὶ τουρκοκρατίας. Πᾶσαι ἔχουσι τὰς αὐτὰς διαστάσεις, ἧτοι μῆκος ἄνω τῶν δύο μέτρων, πλάτος ἑνὸς περίπου μέτρου καὶ πάχος μέχρι 0.40 τοῦ μέτρου. Εἶναι μαρμάρειναι, αἱ δ' ἐπ' αὐτῶν ἐπιγραφαὶ κεφαλαίοις γράμμασι κεχαραγμένα.

2) Περὶ τῶν Γκιουμουσγερδανῶν ἴδε *Κ. Μυρτ.* Ἀποστολίδου, Μνημόσυνα, Θεσσαλικά, τόμ. Γ' (1932), σελ. 400 καὶ ἑξῆς.

3) Μετεκομίσθη ἐκ τοῦ κοιμητηρίου τῆς ἐνοριακῆς τῆς οἰκογενείας ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Δημητρίου.

ἔγγλυπτος ὑπάρχει ὁ δικέφαλος αἰετὸς καὶ ἐν τῷ κάτω τράπεζα μετὰ μελανοδοχείου καὶ ἐν τῷ μεταξὺ τῶν ἀναγλύφων τὸ ἐπίγραμμα τοῦδε :

« † Μνημεῖον εἰπὲ τίνα καλύπτεις ἔνδον ;
 Ἐθανάσιον τὸν Χατζηδημητρίου
 Γκιουμουσγερδάνη, ἄνδρα γενναῖον μάλα
 καὶ φιλόπατριν· πρὸς δὲ τὴν σύζυγον τοῦτου
 Ζωὴν, Μιχαὴλ Κύρου εὐγενῆ γόνον,
 ἄμφω βιώσαντάς γε λαμπρῶς, κοσμίως,
 τὸν μὲν ἔθ' ἐξήκοντα, τὴν δὲ πενήκονθ',
 οὖς, Χριστέ, τάξον ἐν χορῶ τῶν δικαίων,
 κόλπους Ἀθραάμ καὶ ζωῆς τῆς ἀγήρω
 τῶν ἀρετῶν ἄξια λαβεῖν βραβεῖα,
 1838, Ἰουνίου 27».

Τὸ ἐπίγραμμα ἀναφέρεται εἰς τοὺς εὐγενεῖς γονεῖς τοῦ Μιχαήλ-βέη καὶ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ Δημητρίου καὶ Γεωργίου. Ὁ Ἐθανάσιος Χατζηδημητρίου Γκιουμουσγερδάνης μεγαλέμπορος καρμποπατζῆς, ¹⁾ πρόκοιτος καὶ δημογέρον τῆς κοινότητος, δυνατὸν νὰ θεωρηθῆ ὡς ἀρχηγέτης τῆς ζαπλοῦτου καὶ κοινωφελοῦς ἐπὶ αἰῶνα καὶ πλέον οἰκογενείας τῶν Γκιουμουσγερδανῶν. Ἡς ἀπόγονοι σφύζονται ἐν Ἑλλάδι μεταναστεύσαντες.

—ιδ'.) Τάφος οἰκογενείας **Πέντοσοβιτς** μεγαλεμπόρων.

Στήλη μαρμαρίνη τετράπλευρος ὕψους 1,50 τοῦ μέτρου, ἐφ' ἧς ἔμπροσθεν μὲν ἡ τριστίχος ἐπιγραφή: «Ἐδε κεῖται ὁ Δημήτριος Χ' Πέντοσοβιτς. Ἀπέθανε τῇ 15ῃ Ἀπριλίου 1882», ὀπισθεν δὲ ἡ ἐπιτίστιχος: «Ἐθανθία Σταύρου Χ' Πέντοσοβιτς, θυγάτηρ Γεωργίου καὶ Ραλλοῦς Τσουκαλά γεννηθεῖσα τῇ 17ῃ Μαρτίου 1850 ἀπέθανε τῇ 4ῃ Αὐγούστου 1873».

Ἐπὶ τοῦ τάφου πλάξ, ²⁾ ἐν τῷ ἄνω μέρει ἧς ἔγγλυπτος σταυρὸς μετὰ ταινίας, ἐφ' ἧς κεχαραγμένον: «1873, Αὐγούστου 4», ἐν τῷ κάτω δὲ δύο λαμπάδες ἔγγλυπτοι ἀνημμένοι καὶ σταυροειδῶς κείμενοι, ὑφ' ἧς: «αἰωνία τῆς ἡ μνήμη». Μεταξὺ τῶν ἔγγλύπτων ἐν τῷ μέσῳ τῆς πλακὸς τὸ ἐπίγραμμα:

1) Ἀνηγορεύθη μαῖστορ τῇ 19. Ἰουνίου 1793, υἱὸς ἑνὸς μαῖστορος, ὅθεν ἐπλήρωσε τὸ ἡμισυ τῶν τελῶν (*M. Apostolidis, Archiv des abadjis à Plovdiv, ἔτ. 1931 annuaire de la bibliothèque nat. à Plovdiv, σελ. 22*). Ὑπογράφεται πολλακίς ἐν τοῖς ἀρχείοις τοῦ ρουφετίου μεταξὺ τῶν πρώτων καὶ ἐν τοῖς πρακτικοῖς τῆς μητροπόλεως ὡς δημογέρον. Ἡ διαθήκη του ἀπὸ 19 Ἰανουαρίου 1838 εἶναι κατακεχωρισμένη ἐν τῷ I Κυριλλεῖῳ κώδικι σελ. σπς'. (296). Ἴδε, Ἀρχεῖον Ἰθρακικοῦ Λαογρ. καὶ γλωσσ. θησαυροῦ, τόμ. 5' ἔγγρ. 41, σελ. 72.

2) Μετεκομίσθη ἐκ τοῦ κοιμητηρίου τῆς ἐνοριακῆς ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Δημητρίου.

«Εὐχαρισ, κλυκεῖα ἦσο καὶ εἰς ἀκμαίαν ἡλικίαν,
 δεῖ ὁ θάνατος σ' ἀφείλε τὴν ἐν βίῳ παρουσίαν.
 Ἄπο σύζυγον, μητέρα καὶ ὁμιλίμονας νῦν μία,
 μί' ἀκούεται θρηνηώδης καὶ σπαρακτικῆ φωνή :

—μᾶς ἀφήκες, Εὐανθία,—

παρὰ τὸν ψυχρὸν σου τάφον τ' ὄμμα μας νὰ σὲ θρηνηῖ».

Ἡ μακαρίτις ἦτο θυγάτηρ τοῦ ἱστοριογράφου τῆς Φιλιππουπόλεως καὶ διδασκάλου Γεωργίου Τσουκαλά, τοῦ Ζακυνθίου. 1) Οἱ ἀδελφοὶ Πέντοσοβιτς ἦσαν ἐκ Καρλόβου Βούλγαροι μὲν τὴν καταγωγὴν, ἀλλ' ἐξηλληνισμένοι, μεγαλέμποροι.

—ιε'. Τάφος οἰκογενείας **Γεωργίου Σερραίου**, ἐμπόρου.

Μαρμαρῖνη ἐπιταφία πλᾶξ ἐν τῷ ἄνω ἡς μέρει μεταξὺ ἀνθέων ἐγλυπται σταυρός, ἐν δὲ τῷ κάτω θυμιατήριον. Ἐπ' αὐτῆς τὸ ἐπίγραμμα :

«Χρηστὸς ἀνὴρ εἰς ἱερὸν ἐδῶ κοιμᾶται τόπον,
 ἦτον ἡ ζωσα ἀρετὴ ἐν μέσῳ τῶν ἀνθρώπων·
 ἦτον ἡ εὐτυχία μου, ὁ φύλαξ ἄγγελός μου,
 φιλόστοργος τῶν τέκνων μου πατὴρ καὶ σύζυγός μου.
 Ἦτον, ἀλλ' ἤδη φεῦ! αὐτοῦ δεινῶς ὠρφανισμένη
 τὸν βίον θὰ διέρχωμαι εἰς λύπην βυθισμένη
 κι' εἰς τὸ ψυχρὸν τοῦ μάρμαρον μετὰ τῶν ὄρφανῶν μου
 εἰς θρήνους θέλω ἐκζητεῖ τὴν λύσιν τῶν δεινῶν μου».

Μαριώρα Σερραίου.

Ἡ ἐπὶ τῆς πλακὸς χρονολογία τοῦ θανάτου δυσδιάκριτος, προγενεστερά ὅμως τοῦ 1878. 2)

Ὁ μακαρίτης κατήγετο ἐκ Σερραῶν (Σέρρες) πατρόθεν, ἔγημε δὲ τὴν Στενιμαχιώτισσαν Μαριώραν, γόννον τῆς μεγάλης καὶ εὐπόρου οἰκογενείας τοῦ Τσατσου.

—ιγ') Τάφος οἰκογενείας τῶν εὐπατριδῶν **Νέμισογλου**, μεγαλεμπόρων.

Στήλη μαρμαρῖνη ὕψους δύο μέτρων καὶ πλάτους 0.80 τοῦ μέτρου στενουμένη μικρὸν πρὸς τὰ ἄνω ἐπὶ βάθρου καὶ κορυφουμένη εἰς ἀνθία, ἐφ' ὧν ἐπίκειται σταυρός. Ἐν τῷ ἄνω τῆς στήλης μέρει κάτωθεν τῶν ἀνθεμίων κεφαλὴ ἀνδρὸς γεγλυμμένη ἔκτυπος πρὸς δεξιὰ καὶ κάτωθεν αὐτῆς γυνὴ πεπλοφόρος ὀρθὴ καὶ κλαίουσα, περιβάλλουσα διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς στήλην ἐπὶ τάφου μετὰ σταυροῦ, ἐφ' οὗ ἐρείδεται πῶς κρατοῦσα στέ-

1) Ἴδε κατωτέρω τάφον ὑπ' ἀρ. κ'.

2) Ἡ πλᾶξ μετεκομισθὴ ἐκ τοῦ κοιμητηρίου τῆς ἐνοριακῆς Ἐκκλησίας τῆς ἁγίας Κυριακῆς, ἐν ᾗ ἐτάφη ὁ Γεώργιος, καὶ ἐτέθη ἐπὶ τοῦ τάφου τῆς ὀλίγα ἔτη μετ' αὐτὸν ἀποθανούσης συζύγου του Μαριώρας καὶ ταφείσης ἐν τῷ νεκροταφείῳ.

φανον ἀνθέων, διὰ δὲ τῆς δεξιᾶς τεταμένης πρὸς τὰ κάτω κρατοῦσα θυμιατήριον. Τὸ ἀνάγλυφον εἶναι ἐκ τῶν καλλίστων τῆς νεκροπόλεως, ἔργον τοῦ Δ. Παλαμᾶρα. Ὑπὸ τὸ ἀνάγλυφον τὸ ἐπίγραμμα :

«Πολίτης ἐντίμως βιώσας ἐνταῦθ' ἀνεπαύθη
Μιχαῆλ Ἰωάννου τοῦ Νέμτσουλου γόνος,
ἄφεις συγγενεῖς καὶ γονεῖς του ἐν πένθει
καὶ πρὸς μνήμην αὐτοῦ αἰωνίαν
ὡς ὑστατον δῶρον αὐτῶν ὁ τύμβος ἐτέθη.
Ὁ θεὸς τὴν ψυχὴν ἐν σκηναῖς τῶν δικαίων
ἦ εἰς εὐφρόσυνον χώραν ἀγνὴν ἀναπαύσῃ.
Ἀπέθανε τῇ 18ῃ Αὐγούστου 1881»

Ἐπὶ τοῦ πρώτου ὑπὸ τὴν στήλην τοῦ ἀναγλύφου βάθρου ἡ ἐπιγραφή : «Ἐνθάδε κεῖνται Ζήσης Ἰωάννου Νέμτσουλου, ἀπέθανεν 20 Ἀπριλίου 1894.—Θεοφανῶ Ζ. Νέμτσουλου, ἀπέθανε 19 Φεβρουαρίου 1923». Ἐπὶ δὲ τοῦ τάφου λαμπρὰ ἐκ πορφυρίτου πλάξε, μήκους 2 μέτρων, πλάτους 0,90 καὶ ὕψους 0.60 τοῦ μέτρου, ἔχουσα ἔγγλυπτα ἐπιμελῶς τὸ κηρύκειον καὶ τὴν ἄγκυραν σταυροειδῶς ἐντὸς στεφάνου ἐξ ἀνθέων καὶ κεφαλαίοις γράμμασι τὸ ἐπίγραμμα :

«Νεκρὸν ὁ ζηλωτότατος τῶν ᾧδε οὗτος τάφων
τὸν Ἰωάννην Νέμτσουλου δηλοῖ τῶν ἐξ Ἀγράφων
ἀλλὰ τοῦ μάκαρος ἀνδρὸς αἱ ἀρεταὶ φθιμένοι
ζῶσι καὶ ζήσονται ἐς αἰεὶ ἐνθάδε μετ' ἐπαίνου
καὶ μνησεται τοῦ εὐσεβοῦς χριστιανοῦ εὐφύμως
εὔτε παθῶν καὶ τιμηθεὶς ὁ τῆς Φιλίππου δήμος,
ἡ δὲ πατρὶς τὸν ἀριστον ὑμνήσει πατριώτην,
τὸν τῶν Μουσῶν προκροιστήν καὶ τῶν χαρίτων δότην.
Αὐτὸς δὲ νῦν ἐν οὐρανοῖς, οὐκέτι ἐξ Ἀγράφων,
ἀλλ' ἐκ θεοῦ ἠξίωται τῶν τῆς ζωῆς ἔγγράφων.

Ἐτελεύτησε τῇ 12ῃ Μαρτίου σωτηρ. ἔτει 1862, ἐτῶν 78».

Κάτωθεν τοῦ ἐπιγράμματος εἶναι ἔγγεγλυμμένα δύο λαμπάδες ἀνημμένα σταυροειδῶς. Ἡ πλάξ ἀνήκει εἰς τὸν ἐν τῷ κοιμητηρίῳ τῆς ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Δημητρίου τάφον ὁ τοῦ μεγαλεμπόρου λογίου Ἰωάννου Δ. Ἰωαννίδου Νέμτσουλου, δρᾶσαντος κοινωφελῶς καὶ ἐθνικῶς ἐν Φιλίππουπόλει, πατέρα δὲ τῶν ἐν τῷ τάφῳ κατακειμένων Ζήση καὶ Μιχαῆλ. Ἡ οἰκογένεια τοῦ Μιχαῆλ ἐξέλιπεν ὁ).

ιζ). Τάφος οἰκογενείας Ἰωάννου Γκρούγιου, ἐμποροκτηματίου.

1) Ἴδε ἀνωτέρω αὐτόθι, ἀριθ. 5.

2) Οἱ δύο υἱοὶ αὐτοῦ Ἰωάννης—ιατρὸς καὶ Χρῆστος ἠλεκτρολόγος ἀπέθανον ἄτεκνοι.

Μικρὰ μαρμαρίνη πρισματοειδῆς στήλη ἀπολήγουσα εἰς σταυρόν, ἐφ' ἧς ἡ τρίστιχος ἐπιγραφή: «Ἄννα Ἰωάννου Γκρούγιου, ἐγεννήθη τῇ 14ῃ Σεπτεμβρίου 1820, ἀπέθανε τῇ 4ῃ Ἰουνίου 1880». Ἐπὶ τοῦ τάφου ὅμως ἐπίκειται θαυμασίας λευκότητος μαρμαρίνη πλάξ ¹⁾ ἔχουσα ἐν τῷ ἄνω μέρει ἀνάγλυπτον σταυρὸν περιεστεμμένον δι' ἐκτύπων ἀνθέων καὶ ταινιῶν, ἐν δὲ τῷ κάτω θυμιατήριον ἔκτυπον. Ἐν τῷ μέσῳ τῆς πλακὸς τὸ ἐπίγραμμα:

«Ὁ μικρὸς οὗτος καὶ πολὺτροπος βίος
τροχὸς ὡς ἐστὶν ἀστάτως πεπηγμένος·
ἄνω κινεῖται καὶ περισπᾶται κάτω,
οὐχ ἴσταται γάρ, κἂν δοκῇ πεπηγένας.
Ἵς ἄλλ' οὐδὲν ὄντα τὸν βίον διαγράψω
ἢ καπνὸν ἢ ὄνειρον ἢ ἄνθος χλόης».

Κάτωθεν τοῦ ἐπιγράμματος θυμιατήριον ἔκτυπον. Τὸ ἐπίγραμμα ἀναφέρεται εἰς τὸν Ἰωάννην Γκρούγιον, οὗ ὁ πατὴρ ἦτο Μοσχοπολίτης ἐγκαταστάς εἰς Φιλιππούπολιν φθίνοντος τοῦ 18ου αἰῶνος. Ἡ οἰκογένεια ἐξέλιπεν ἑλλείψει ἀρρένων ἐγγόνων.

— ιη) Τάφος οἰκογενείας **Βαρουσιάδου**, ἐμποροκτηματίου.

Στήλη μαρμαρίνη ἐπὶ βάθρου ἀπολήγουσα εἰς σταυρὸν ὕψους περὶ τὰ δύο μέτρα. Ἐν τῷ ἄνω μέρει αὐτῆς ἔκτυπος ἀνάγλυφος στέφανος ἐξ ἰάσμων μετὰ ταινιῶν καὶ ἐν τῷ μέσῳ αὐτοῦ δάφνης κλῶνος πρὸς τὰ κάτω ἑστραμμένος. Κάτωθεν τοῦ στεφάνου ἡ ἐξάστιχος ἐπιγραφή:

«Εὐφροσύνη Α. Βαρουσιάδου — Καζαντζόγλου, † 18 Μαρτίου 1908.
Εὐχου ὑπὲρ αὐτῆς».

Ἐπὶ τοῦ τάφου μαρμαρίνη πλάξ περιθεομένη πάντοθεν ὑπὸ ἐντύπου ἀναγλύφου ἐξ ἀνθέων μαιάνδρου. Ἐν τῷ ἄνω αὐτῆς μέρει ταινία ἀνάγλυφος, ἐφ' ἧς ἡ ἐπιγραφή «1865 Νοεμβρίου δ'», ἧς κάτωθεν τὸ τρίστιχον:

«Μὲ βλέπεις εἶμαι χῶμα,
ἀλλ' ἡ ψυχὴ στὸν οὐρανόν,
ἐδῶ μόνον τὸ σῶμα».

Ἡ ἐπὶ τῆς πλακὸς ἡμερομηνία τοῦ θανάτου, ὡς καὶ ἡ πλάξ αὐτὴ ἀνῆκεν εἰς τὸν πρόκριτον Δημ. Καζαντζόγλου, ἐκ παλαιᾶς οἰκογενείας καρμπατζήδων, ²⁾ πατέρα τῆς Εὐφρ. Α. Βαρουσιάδου. Συνταφέντος τοῦ γαμβροῦ του τῷ 1878 ἐχαράχθη ἐπὶ τῆς πλακὸς τὸ ἐπίγραμμα ³⁾.

1) Μετεκομισθὴ ἐκ τοῦ κοιμητηρίου τῆς ἐνοριακῆς ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Δημητρίου.

2) Ἀρχηγέτης τῆς πολυμελοῦς ταύτης οἰκογενείας ἦτο ὁ Μανόλ. Καζαντζόγλου, ἀναγορευθεὶς μαῖστωρ ἀμπατζῆς τῇ 10 Ἰανουαρίου 1719 (*Μυρτ.* Ἀποστολίδου, archiv des abadjis κτλ. τόμ. I σελ. 22).

3) Ἡ πλάξ μετεκομισθὴ ἐκ τοῦ ἐν τῇ αὐτῇ Ταξιαρχῶν κοιμητηρίου τῆς ἐνοριακῆς ἐκκλησίας τῆς Ἁγίας Μαρίας.

«Εἰς τὴν θύραν τῆς αἰωνιότητος θανῶν κείμει,
 τῆς ματαιότητος ταύτης τῆς γῆς παράδειγμα φεῦ! εἶμαι
 Ἀργύριος Βαρούσογλου τὸ ὄνομά μου ἦτον,
 τὸν βίον μου δὲ ἀνετον στὴν γῆν ἐπάνω εἶχον·
 ἀλλ' αἴφνης μοῖρα ἄωρος στὸν τάφον μὲ βυθίζει,
 συζύγου μου καὶ ὄρφανῶν φιλιτάτων μὲ χωρίζει.
 Ὁ χωρισμὸς πλὴν πρόσκαιρος· εἰς νέαν ἕζωτὴν ἄλλην
 ὁ πλάστης μας ὁ εὐσπλαχνος θὰ μᾶς ἐνώσῃ πάλιν».

1836—1878

Ὁ Δημ. Καζαντζόγλου ἐπὶ ἔτη ἦτο ἐπίτροπος τοῦ μητροπολιτικοῦ τῆς ἁγίας Μαρίνης ναοῦ, ὅστις ὑπ' αὐτοῦ ἀνεκτίσθη ἐκ βάρων, ὡς ἔχει σήμερον, πρὸς δὲ δημογέρον τῆς κοινότητος καὶ μιλετ—βεκιλ (ἐπίτροπος τοῦ γένους παρὰ τῆ τοπικῆ διοικήσει). Ἡ οἰκογένειά του ἐξέλιπεν ἑλλείψει ἀρρενογονίας, ἢ τοῦ Βαρούσογλου (Βαρουσιάδου), παλαιὰ καὶ αὐτὴ τοῦ Βαροῦτ—κεχαγιά κατὰ τοὺς κώδικας τῆς μητροπόλεως διασφύζεται.

—1θ'.) Τάφος οἰκογενείας τῶν εὐπατριδῶν **Παπασαοῦλ**, μεγαλεμ-
 πόρων.

Ἐπὶ μαρμαρίνης ἐπιταφίου πλακός, ἐφ' ἧς ἀνάγλυφος μετ' ἀνθέων γάστρα ἄνωθι καὶ τράπεζα μετὰ μελανοδοχείου, πέννας καὶ κλειδὸς κάτωθι ἢ ἀκόλουθος ἐπιγραφή κεφαλαίοις συμπεπλεγμένοις γράμμασι :

«Γεώργιον Παπασαοῦλ καλύπτει τόδε μνήμα,
 τὸν χοῦν ἀφήσας ἐπὶ γῆς κατηύθυνε τὸ βῆμα
 πρὸς τὴν οὐράνιον μονήν.

Ἔ, ἐνθυμοῦ, γέρον χρηστέ, τῶν ἐπὶ γῆς σου φίλων,
 τὴν σύζυγον, τὰ τέκνα σου καὶ πρὸς αὐτὰ νῦν στείλον
 μίαν σου πατρικὴν εὐχὴν.

Γεννηθεὶς τῇ 16 Μαρτίου 1802 ἀπεβίωσε τῇ 18 Νοεμβρίου 1856»¹⁾.

Ἡ οἰκογένειά, ἧς καὶ ἐν μέλος ἦτο ἐπιστήμων ἱατρὸς καὶ ἐφορὸς τῶν σχολείων, ἐξέλιπεν.

κ'.) Τάφος οἰκογενείας **Γεωργίου Τσουκαλά**, διδασκάλου κτηματίου.

Ἐπὶ ὁμοίας μαρμαρίνης πλακός ἢ ἐπιγραφή κεφαλαίοις γράμμασι :²⁾

«Γεώργιον τὸν Τσουκαλά ἐνθα καλύπτει λίθος,
 Παλλοῦν δὲ σύζυγον αὐτοῦ· ὁ κόσμος, φίλε, μῦθος.
 Σὺν αὐτοῖς δὲ καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν

1) Μετεκομίσθη ἐκ τοῦ κοιμητηρίου τῆς ἐνοριακῆς ἐκκλησίας τῆς ἁγίας Κυριακῆς.

2) Μετεκομίσθη ἐκ τῆς αὐλῆς τῆς ἰδιοκτητοῦ ἐκκλησίας ἐν τῷ Ροδοκίπῳ τοῦ ἁγίου Διονυσίου καταρριφθεῖσης καὶ ἐπετέθη ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ υἱοῦ τοῦ Γεωργίου τοῦ Διονυσίου Τσουκαλά, ἀποθανόντος ἐν προβεβηκυῖα ἡλικίᾳ τῷ 1922.

Δημήτριον ἑπταετῆ καὶ Ἰωάννην τριακονταετῆ.
 Ὑψιστε, γεννηθῆτω τὰ ὠτά σου προσέχοντα
 εἰς τὴν φωνὴν τῆς δεήσεώς μου.
 Ὑψιστε, σὲ παρακαλῶ ἡ θεία σου εὐσπλαγγνία
 ἃς παραβλέψῃ πατρικῶς τὴν πᾶσαν μου ἁμαρτία.
 Μὴ μου μνησθῆς νεότητος πταίσματα καὶ ἀγνοίας,
 ὡς ὁ Δαυὶδ φωνάζω σε μὲ συντριβὴν καρδίας:
 ἡμαρτον καὶ συγχώρησον, δέσποτα, τὴν ψυχὴν μου
 κι' ἐπὶ τοὺς κόλπους Ἀβραάμ δὸς τὴν ἀνάπαυσίν μου,
 ἵνα δοξάζων προσκυνῶ μετὰ τῶν ἐκλεκτῶν σου
 τὴν δόξαν τὴν ἀπόρρητον καὶ τὴν αἰώνιον σου.
 Ἦλθον, εἶδον καὶ ἀπῆλθον τῇ 18 Ἰανουαρίου 1872».

Ὁ μακαριότης τελειόφοιτος τῆς θεολογικῆς σχολῆς τῆς Ἰονίου ἀκαδημείας διετέλεσε διευθυντῆς τῆς ἐν Φιλιππουπόλει Ἑλληνικῆς κεντρικῆς σχολῆς. Συζευχθεὶς δὲ μετὰ τῆς Ραλλοῦς Φιλιππουπολίτιδος, τῆς εὐγενοῦς οἰκογενείας Κύρου, ἐτρόπη εἰς τὴν ἐμπορίαν καὶ ἔδρασεν ἐθνικῶς κατὰ τοὺς ἐκκλησιαστικὸν τῶν Βουλγάρων ἀγῶνας. Συνέγραψε τῷ 1852 τὴν ἱστορίαν Φιλιππουπόλεως καὶ ἄλλα. Ἀπόγονοι αὐτοῦ σφύζονται ἐν Ἑλλάδι μεταναστεύσαντες.

—α.) Τάφος οἰκογενείας **X' Κωνσταντίνου**, μεγαλεμπόρου.

Ἐπὶ μαρμαρίνης ὁμοίας ἐπιταφίου πλακός, 1) ἐφ' ἧς ἐν τῷ ἄνω μέρει ἔγγλυπτος σταυρὸς ἢ ἀκόλουθος ἐπίστιχος ἐπιγραφή:

«Ἐνθάδε κεῖται ὁ νεκρὸς τοῦ X' Γεωργίου X' Κωνσταντίνου ἐμπόρου, γεννηθέντος τῇ 9 Σεπτεμβρίου 1821, ἀποβιώσαντος τῇ 16 Φεβρουαρίου 1879. Σὺ δέ, ὦ ἀναγνώστα, σκεπτόμενος τὴν ματαιότητα τῆς προσκαιροῦ ζωῆς δέου ὑπὲρ αὐτοῦ πρὸς Κύριον».

Ἀπόγονοι τῆς παλαιᾶς ταύτης οἰκογενείας καραμπατζήδων, ἐκ τοῦ Κωνσταντίνου ἱατροῦ ζῶσιν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ.

ιβ.) Τάφος οἰκογενείας **Γ. Σιαγκούνη** μεγαλεμπόρου.

Ἐπὶ μαρμαρίνης ὁμοίας ἐπιταφίου πλακός, 2) ἐφ' ἧς ἀνάγλυφος ὁ δικέφαλος αἰετὸς ἢ δεκάστιχος ἐπιγραφή:

«Ἐνθάδε κεῖται ὁ νεκρὸς τοῦ ἐντίμου Γ. Δ. Σιαγκούνη ἀποβιώσαντος αἴφνης καὶ ἐν γένει πρὸς ἅπαντας λύπην προξενήσαντος τὴν δ' Μαρτίου αἰωνά. Γαῖαν ἔχεις ἐλαφράν.—Μαριώρα Γ. Σιαγκούνη, 20 Ἰανουαρίου 1874.—Δημήτριος Γ. Σιαγκούνη, 19 Ἀπριλίου 1880».

Κάτωθεν τῆς ἐπιγραφῆς ἐπὶ τραπέζης ἔγγλυπτου μετὰ μελανοδοχείου

1) Μετεκομίσθη ἐκ τοῦ κοιμητηρίου τῆς ἐνοριακῆς ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Δημητρίου.

2) Αὐτόθεν.

γάστρα μετ' ἀνθέων καὶ ἐκατέρωθεν ἀνὰ μία κυψάρισσος, ἐπὶ τῆς κορυφῆς ὧν πτηνόν. Ὁ μακαρίτης κατήγετο ἐκ προγόνων Μοσχοπολιτῶν. Ἀπόγονοι ἐν Ἑλλάδι.

κγ'.) Τάφος οἰκογενείας **Καζάση**, μεγαλεμπόρου.

Ἐπὶ μαρμαρίνης ὁμοίας πλακὸς ἐπιταφίου, ¹⁾ ἐχούσης ἐν τῷ ἄνω μέρει ἑγγλύπτον σταυρόν, οὗ ἐκατέρωθεν Χερουβεϊμ, ἐν δὲ τῷ κάτω θυμιατήριον, ἢ ἀκόλουθος πεντάστιχος ἐπιγραφή:

«Ἐνθάδε κεῖται ὁ δοῦλος τοῦ θεοῦ Λάμπρος Πέτρου Καζάσης, Ἰουνίου 16 1850.—Μαρία Ἀθνασίου, Δεκεμβρίου 26 1872.—Μιχαὴλ Πέτρου προσκυνητῆς Καζάσης. Αἰωνία των ἡ μνήμη».

Ἀπόγονοι τῆς οἰκογενείας σώζονται ἐν Ἑλλάδι.

—κδ'.) Τάφος οἰκογενείας **Κώστογλου**, ἐμπόρου.

Ἐπὶ μαρμαρίνης ἐπιταφίας πλακός, ἀλλ' ἄνευ τινὸς διακόσμου ²⁾ ἢ ἀκόλουθος τετράστιχος ἐπιγραφή:

«Ὡδε κεῖτε ἡ Σοφοῦλα Γ. Κώστογλου γεννηθεῖσα ἐν ἔτει 1772 ἐζήσεν εὐσεβῶς· ἐπλήρωσε τὸ κοινὸν χρέος τὴν 4 Ὀκτωβρίου 1857 ἐν Φιλιππουπόλει». Ἡ παλαιὰ αὕτη τῶν καραμπατζήδων οἰκογένεια ἐξέλιπεν ἐλλείψει ἀρρενογονίας.

κε'.) Τάφος οἰκογενείας **Γιάγκου Χ' Παύλου**, μεγαλεμπόρου καραμπατζῆ.

Ἐπὶ μαρμαρίνης ὁμοίας πλακός ἢ ἀκόλουθος πεντάστιχος ἐπιγραφή: ³⁾

«Γιάγκος Χ' Παύλου ἐν τιμῇ καὶ ὑπολήψει τὰς ἐμπορικὰς ἡμέρας διελθὼν ἀπῆλθεν ἐντεῦθεν· τοῦ ἀπλοῦ χρηστοῦ πολίτου ὧδε τύμβος ἀνετέθη καὶ πρὸς μνήμην καὶ πρὸς γνῶσιν τῶν τε συγγενῶν καὶ φίλων. Ἐγενήθη τῇ 1805 Ἰουλίου 15, ἀπεβίωσεν Ἰανουαρίου 27 τῷ 1867».

Ὁ μακαρίτης διετέλεσε πρωτομαστῶρ τῶν ἀμπατζήδων (1844—1846). Ἡ παλαιὰ αὕτη οἰκογένεια ἐξέλιπεν ἐσχάτως.

—κς'.) Τάφος οἰκογενείας **Χαιζῆ Ἰωάννου Κωνταντίνου Τιούτιου**, ⁴⁾ καλπακτζῆ.

Μαρμαρίνη ἐπιταφία πλάξ μετὰ τοῦ δικεφάλου ἀετοῦ ἑγγλύπτου καὶ

1) Ἐκ τοῦ κοιμητηρίου τῆς ἐνοριακῆς ἐκκλησίας τῆς ἀγίας Κυριακῆς.

2) Ἐκ τοῦ τῆς ἐνοριακῆς ἐκκλησίας τοῦ ἀγίου Δημητρίου.

3) Ἀδόθην.

4) Ἡ προσωνομία **Τιούτιος** (Tütius) ἀπενέμετο σεβασμοῦ χάριν εἰς τοὺς γέροντας καὶ πρεσβυτέρους· συνεκδοχικῶς εἶτα ἐσήμαινε **μεγός**, **παλίμπαις** ὡς γέρον. Ἡ ἔτυμολογία του ἢ ἐκ τοῦ **τοιούτος**, καθ' ἣν σημασίαν εἶχεν ἐνίοτε παρὰ τοῖς Ἀτικοῖς ἢ ἀντωνυμία προσεμφαινουσα **μέγας**, **ἐξοχος**, **ἐξάιρετος**, ἀλλὰ καὶ τὰνάπαλιν **μικρός**, **ἀσήμαντος** ἢ ἐκ τοῦ Λατινικοῦ **tius** (thius=θεῖος), **tiutus-tiutius**. Εἰρήσθω δὲ ὅτι ἐν ἐπιγραφαῖς ἀπὸ τῆς ρωμαϊοκρατίας ἀπαντᾷ τὸ Θρακικὸν ὄνομα **Τιούτη—Τιούτα—Τούτη**.

ἐντὸς κυκλοτεροῦς περιγράμματος ἔχουσα τὴν τετραστικὸν ἐπιγραφὴν: 1)

«1857. Ἐνθάδε κεῖτε ὁ δούλος τοῦ θεοῦ Χατζῆ Ἰωάννης Κωνσταντίνου Τσιούτιου. Ἐτελεύτησε Δεκεμβρίου 20».

Ὁ μακαρίτης, ὡς καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Κωστάκις, ἦτο πιλοποῖός. Ἀπόγονοι αὐτοῦ σφύζονται.

κξ'.) Τάφος οἰκογενείας **Ταχτζῆ**, μαρμαρογλύφου.

Μαρμαρίνη ἐπιταφία πλάξ ἄνευ διακόσμου 2) μετὰ τῆς διστίχου ἐπιγραφῆς:

«Δημήτριος Πέτρου Ταχτζῆς. Ἀπεβίωσεν ἐν ἔτει 1869, Ἀπριλίου 16».

Παρὰ τῇ πλακί μαρμαρίνη ἀπλῆ στήλη, ἐπὶ τοῦ βάθρου ἧς μικροῖς γράμμασιν τὸ εὐαγγελικόν:

«Καὶ ἐκπορεύονται οἱ τὰ ἀγαθὰ ποιήσαντες εἰς ἀνάστασιν ζωῆς, οἱ δὲ τὰ φαῦλα πράξαντες εἰς ἀνάστασιν κρίσεως».

Οἱ ἀπόγονοι τῆς οἰκογενείας ταύτης—μαρμαρογλύφαι, σφύζονται,

κη'.) Τάφος οἰκογενείας **Ἰακώβου Ζαφειριάδου**, ἐμπόρου.

Μαρμαρίνη ἐπιταφία πλάξ, ἐφ' ἧς ἔγγλυπτος σταυρὸς περιεζωσμένος ὑπὸ στεφάνου ἐξ ἀνθέων, ὅφ' ὄν τὸ τετραστικὸν ἐπίγραμμα: 3)

«Γῆς ἐπέβην γυμνός, γυμνός δ' ὑπὸ γαῖαν ἄπαμ· καὶ τί μάτην μοχθῶ γυμνὸν ὄρων τὸ τέλος;»

Κάτωθι τῆς ἐπιγραφῆς θυμιατήριον ἔκτυπον. Ἐπὶ μαρμαρίνης δὲ ἀπλῆς στήλης ὑπὸ ἔκτυπον ἀστέρα ἢ ἐπτάστικος ἐπιγραφὴ:

«Ἰάκωβος Ζαφειριάδης. Ἐγενν. 1831, ἀπεβίωσε τὴν ζωὴν τῇ 26 Ὀκτωβρ. 1879»,

Ἡ οἰκογένεια ἐξέλιπεν. 4)

κθ'.) Τάφος οἰκογενείας **Γ. Παπακωνσταντίνου Μουσικοῦ**, ἱεροψάλτου—διδασκάλου.

Ἐπιταφία ὁμοία μαρμαρίνη πλάξ, ἐφ' ἧς τὸ ἐπίγραμμα: 5)

«Ἐδῶ ὄν ὁ τόπος, παῦ ὁ καθεῖς

ξεκουράζεται ἀπ' τὰ τῆς γῆς

1) Ἡ πλάξ μετεκομίσθη ἐκ τοῦ κοιμητηρίου τῆς ἐνοριακῆς ἐκκλησίας τῆς ἁγίας Κυριακῆς.

2) Ἐκ τοῦ κοιμητηρίου τῆς ἐνοριακῆς ἐκκλησίας τῆς ἁγίας Παρασκευῆς.

3) Ἐκ τοῦ κοιμητηρίου τῆς ἐνοριακῆς ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Δημητρίου.

4) Ὁ μακαρίτης ἦτο Ἕλλην ὑπήκοος καὶ δεῖνός μισοβούλγαρος. Ἀποθνήσκων ἀφῆκε κατάραν εἰς τὰς τρεῖς θυγατέρας του, ἂν ἐνυμφεύοντο Βουλγάρους. Καὶ αἱ τρεῖς, ἀπόφοιτοι τῶν Ζαριφείων διδασκαλείων, ἀψηφίσασαι τὴν πατρικὴν κατάραν ἐνυμφεύθησαν Βουλγάρους, ἢ πρωτότοκος δικαστικὸν καὶ αἱ ἄλλαι ἀξιωματικούς. Ὁ υἱὸς του Ζαφειρίου, συμμαθητὴς τοῦ γράφοντος ταῦτα, σκουδάζων ἐν Γερμανίᾳ τὴν ἰατρικὴν ἔπαθεν ἐξ ἀνιάτου νοσήματος καὶ παρεφρόνησεν.

5) Ἡ πλάξ μετεκομίσθη ἐκ τοῦ κοιμητηρίου τῆς ἐνοριακῆς ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου.

πικροβάσανα και παρευθὺς
πάντας και πάντ' ἀποχαιρετᾶ.
Νὰ τ' ἀποφύγη δύναται... τίς ;»

Τὸ ὄνομα και ἡ χρονολογία τοῦ θανάτου τοῦ μακαρίτου ἦσαν κεκα-
ραγμένα ἐπὶ στήλης ἐξαφανισθείσης. Ἡ παλαιὰ αὕτη οἰκογένεια ἱερέων,
ἱεροφαλιτῶν και ἀλληλοδιδασκάλων ἐξέλιπεν. ¹⁾

— λ') Τάφος **Μανουήλ**, ἀγνώστου ἐπωνύμου.

Μαριμαρίνη ἐπιταφία πλάξ μετ' ἀναγλύφου δικεφάλου ἀετοῦ, ὕφ' ὄν
τὸ ἐπίγραμμα :

«Γνωρίζεις, ὦ θεατά,
πῶς ᾗδε κείνται τὰ δοτᾶ
Μανουήλ και Θεοφανοῦς,
συζύγου τῆς ἀγαπητοῦ,
ψυχαι δ' αὐτῶν ἐν οὐρανῷ
και τῶν δικαίων ἐν χορῷ ;
1849, Μαρτίου 25».

Κάτωθεν τοῦ ἐπιγράμματος ἐπὶ τριῶν ἐγγλύπτων γαστρῶν κρῖνοι. ²⁾

— λα') Τάφος οἰκογενείας **Μπαρέκου** ἀλευρεμπόρου.

Σταυρὸς μαριμαρίνος ἐπὶ τοῦ βάθρου οὗ ἡ ἐπίτασιχος ἐπιγραφή :

«Χρῆστος Βασιλείου Μπαρέκου, Ἡπειρώτης ἐκ τοῦ χωρίου Πλεσιδί-
της τῆς ἐπαρχίας Φιλιππῶν τοῦ νομοῦ Ἰωαννίνων. Ἐγεννήθη τῷ 1830 και
ἀπεθίωσε τῷ 1873, Δεκεμβρίου 18».

Ἐπὶ παλλεύκου δὲ ἐπιταφίου πλακὸς τὸ ἐπίγραμμα :

«Χρῆστος μὲν τὸ ὄνομα, τὸν βίον δὲ χρηστὸς
ᾗδε κείται εὐσεβὴς πολίτης κι' ὀτρηρὸς,
ἐγκαίρως δὲ τὰ χρέη κι' ἐπαξίως ἐκτελέσας
πολίτου Ἑλλήνος ἀνδρὸς γνησίου και χρηστοῦ
και στέφανον ἀμάραντον εἰς ἑαυτὸν συμπλέξας
πιστὸν τέκνον ὀρθοδοξίας και Ἑλληνισμοῦ
ἀνεδείχθη κι' ἐν βροτῶν μὲν βίβλοις ἐπὶ γῆς
ἀρθιτον ἐκτῆσατο μνήμην· ἐν οὐρανοῖς
κι' ἐν δικαίων τῷ χορῷ ἐν δεξιᾷ Κυρίου

1) Περὶ τοῦ Γεωργίου Παπακωνσταντίνου, ἴδε, Κ. Μυρτ. Ἀποστολίδου
Θρησκιακά τόμ. ΙΒ' (1939), σελ. 412 και σημειώσιν, ἔνθα δημοσιεύεται στιχοῦργημα
τι αὐτοῦ.

2) Ἐκ τῶν ὀνομάτων τῶν ἐγγόνων αὐτῶν Θεοφανῶ και Μανόλης εἰκάξω
ὅτι ὁ τάφος ἀνήκεν εἰς τὴν οἰκογένειαν τοῦ ζαχαροπλάστου Μανολάκη Στενιμαχί-
του. Ἡ πλάξ οὕτω μετεκομισθῆ ἐκ τοῦ κοιμητηρίου τῆς ἐνοριακῆς ἐκκλησίας τῆς
ἀγίας Κυριακῆς.

εἶη σοι τὸ σκῆνωμα, ὦ γόνε τῆς Ἡπείρου». ¹⁾

Οἱ υἱοὶ αὐτοῦ ἐκκληροδόμησαν εἰς τὸ ἑλληνικὸν κράτος 6000 χρυσῶν φράγκα πρὸς ἀνέγερσιν ἰδιοκτητῶν προξενικῶν μεγάρων ἐν Φιλιππουπόλει.

²⁾ Ἀπόγονοι τῆς οἰκογενείας ἐν Βουκουρεστίῳ.

— λβ'.) Τάφος ἀγνώστου οἰκογενείας.

«Ἐνθάδῃ κῆτε ἡ δούλη τοῦ Θεοῦ Ἰλένκου».

Κάτωθεν τῆς ἐπιγραφῆς ἐγγλυπτα ἄνθη ³⁾.

— λγ'.) Τάφος οἰκογενείας **Παναγιώτου**.

⁴⁾ Ἐπὶ μαρμαρίνης πλακός, ἐν ἣ ἄνωθι μὲν ἐγγλυπτος στέφανος, κάτωθι δὲ θυμιατήριον, ἡ πεντάστιχος ἐπιγραφή:

«Ἀρθρίτζα Παναγιώτου, ἐν Ἀγράφοις γεννηθεῖσα καὶ ὑπὲρ γονέων πονηράσῃ οὗτος ὁ τύμβος ἀνετέθη, Φεβρουαρίου 25, ἔτους 1830:».) ⁵⁾

— § 3 ¹⁾ λδ'. Τάφος οἰκογενείας **Ἀργύρογλου**, μεγαλεμπόρου προκρίτου.

²⁾ Ἐπὶ ὑψηλοῦ μαρμαρίνου βάθρου στήλη ὕψους μέτρου, πλάτους 0.60 καὶ πάχους 0.40 τοῦ μέτρου βαθμηδὸν μικρὸν στενουμένη, ἐφ' ἧς ἀνάγλυφον ἔκτυπον: ἄγγελος μετὰ συνεπτυγμένων τῶν πτερυγῶν κάθηται ἐπὶ ἑδράνου πρὸ κάλπης ἰσταμένης ἐπὶ στήλης, ἣν στέφει διὰ τῆς δεξιᾶς χειρὸς διὰ στεφάνου, τὴν ἀριστερὰν κρατῶν ἐπὶ τοῦ στήθους. Ἄνωθεν τοῦ ἀναγλύφου ἡ ἐπιγραφή:

«Γεωργίῳ Χ'' Ἀργύρογλου, Σουλτάνῃ Χ'' Ἀργύρογλου

Δεκεμβρ. 11, 1879 † Ἀπριλίου 22, 1878,

τῆδε κειμένοις φιλοστόργοις γονεῦσιν

1) Ἡτε πλάξ καὶ ὁ σταυρὸς μετεκομίσθησαν ἐκ τοῦ κοιμητηρίου τῶν Ταξιαρχῶν τῆς ἐνοριακῆς ἐκκλησίας τῆς ἁγίας Μαρίας.

2) Ἡ πλάξ προέρχεται ἀπὸ τοῦ χρόνου τῆς τουρκοκρατίας· διότι μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Ρώσων ἀπελευθέρωσιν τῆς πόλεως καὶ τὴν ἴδρυσιν τοῦ ἐντὸς τῆς πόλεως νεκροταφείου, ἀπαγορευθεῖσης οὐδὲποτε ταφῆς ἐν τοῖς κοιμητηρίοις τῶν ἐκκλησιῶν, δὲν συνειθίζετο πλέον ἢ κατασκευὴ ἐπιταφίων πλακῶν. τῶν μνημείων περιοριζομένων μόνον εἰς στήλας. Τότε πλάκες τινές, ὡς αἱ προμνημονευθεῖσαι μετεκομίσθησαν ἐκ τῶν κοιμητηρίων τῶν ἐκκλησιῶν εἰς τὸ νεκροταφεῖον καὶ ἐπετέθησαν ἐπὶ τῶν νέων τάφων τῶν οἰκογενειῶν. Ἡ μακαρίτις φαίνεται ὅτι ἀνήκεν εἰς ἀγράμματόν τινα οἰκογένειαν, πιθανῶς ἐκ Στενιμάχου, ἀν κρὶνῃ τις ἐκ τῆς κωφώσεως τοῦ φθόγγου ε καὶ ο — Ἐλέγκω — Ἰλέγκω. Ἄγνωστον ἐκ τίνος κοιμητηρίου μετεκομίσθη ἡ πλάξ.

3) Πιθανῶς ἕγγονος αὐτῆς ὁ πρακτικὸς ἀρχιτέκτων μάστορ—Παναγιώτης ἡ ὁ ἔμπορος Παναγιώτης. οὗ ἀπόγονος ἐν Ἀθήναις. Οὕτω ἡ πλάξ μετεκομίσθη ἐκ τοῦ κοιμητηρίου τῆς ἐνοριακῆς ἐκκλησίας τῆς ἁγίας Κυριακῆς.

4) Ἐν τῇ § 3 καταγράφονται ὅσοι τῶν τάφων ἔχουσιν ἐπιτάφια μνημεῖα μετὰ καλλιτεχνικῆς τίνος ἀξίας. Σημειωτέον δὲ ὅτι πάντα ταῦτα τὰ μνημεῖα εἶναι ἔργα ἑλλήνων γλυπτῶν, ὅλον τῶν ἀδελφῶν Παλαμαρῶν, τοῦ Εὐσταθίου Ἀράβογλου, τοῦ Δημ. Ταχισῆ, τοῦ Παναγιωτοπούλου καὶ ἄλλων.

ἀνέθεντο τόνδε τὸν τύμβον τὰ τέκνα
εἶναι τε καὶ εὖ εἶναι παρ' αὐτῶν ἄτε λαβόντα».

Ἐπιπέφυκε τῆς ἐπιγραφῆς τρεῖς ἔκτυποι ἀνάγλυφοι ρόδακες. Ἐπὶ τῆς στήλης κιονόκρανον Κορινθιακοῦ ρυθμοῦ ἀνεστραμμένον, ἐφ' οὗ σταυρὸς ὕψους μέτρου ἔχων ἐπὶ τῶν τριῶν τοῦ ἄκρων ἀνὰ ἓνα ἔκτυπον ἀστέρα. Ἀπόγονοι τῆς παλαιᾶς ταύτης εὐγενοῦς οἰκογενείας ζῶσιν ἐν Ἀθήναις.

—λε'.) Τάφος οἰκογενείας **Σωτηρίου Ἀντωνιάδου**, ἱατροῦ, προέδρου τῆς ἐφοροδημογεροντίας Φιλιππουπόλεως καὶ βουλευτοῦ Στενιμάχου.

Στήλη ἐπὶ βάρθρου μαρμαρίνη, ἐφ' ἧς ἄγγελος ἀνάγλυφος ἔκτυπος μετὰ συνεπτυγμένων τῶν περὺγων ὀλοφύρεται ἔχων κεκλιμένην τὴν κεφαλὴν ἐπὶ ἀμφορέως. Ἐπιπέφυκε τοῦ ἀναγλύφου ἡ τετράστιχος ἐπιγραφή:

«Ἀπόστολος Ἀντωνιάδης, ἱατρὸς ἐκ Στενιμάχου, ἐγεννήθη 21 Ἰαννουαρίου 1849, Ἀπέθανεν 11 Ἰουλίου 1881».

Ἐπὶ τοῦ τάφου πλαῖε μαρμαρίνη ἐπὶ κρηπιδώματος, ἐν τῷ ἄνω μέρει ἧς ἔκτυπον ἀνάγλυφον δύο Χερουβείμ συμπλεγμένων ἐντὸς φύλλων κισσοῦ, ἀμπέλου καὶ βύτρουων, ὑφ' οὗ ἡ τετράστιχος ἐπιγραφή:

«Ἀσημῶ Σ. Ἀντωνιάδου, τὸ γένος Παπαδάτη, ἐγεννήθη 24 Ὀκτωβρίου 1851, ἀπέθανε 16 Μαΐου 1890».

Ἀπόγονοι τῆς προκρίτου ταύτης οἰκογενείας ζῶσιν ἐν Ἀθήναις.

—λς'.) Τάφος οἰκογενείας **Βενθόλου**, ἱατροῦ.

Μαρμαρίνη τετράπλευρος πρισματοειδῆς στήλη ἐπὶ βάρθρου, ἔχουσα ὕψος ὑπὲρ τὰ δύο μέτρα, ἐφ' ἧς ἡ προτομὴ (buste) τοῦ νεκροῦ μετὰ τοῦ σταυροῦ τοῦ Σωτήρος ἐπὶ τοῦ στήθους, ἔργον τοῦ ἐν Ἀθήναις γλύπτου Φιλιππίου, ὡς σημειοῦται ὀπισθεν. Ἐπὶ τῆς στήλης ἔμπροσθεν ἔκτυπος ἀνάγλυπος στέφανος ἐξ ἀνθέων μετὰ δάφνης εὐτεχνῆς, ὑφ' οὗ ἡ τριόστιχος ἐπιγραφή:

«Ἀριστοβούλω Ι. Βενθόλω, ἱατρῷ, ἀποθανόντι τῷ 1899».

Ἐπὶ δὲ τοῦ βάρθρου κύκλω:

«Ἡ πενθοῦσα σύζυγος μετὰ τῶν τέκνων τὸ μνημα ἀνέστησεν. Ἐγεννήθη τῷ 1832». 1)

Ὁ νεκρὸς ἦτο υἱὸς τοῦ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν καθηγητοῦ Βενθόλου, ζήσας καὶ ἑξασηκῆσας τὸ ἐπάγγελμα του ἐν Φιλιππουπόλει. Ἡ εὐγενὴς αὕτη οἰκογένεια ἐκλείπει ἑλλείπει ἀρρονογονίας.

—λς'.) Τάφος οἰκογενειῶν **Βλάδου** ἱατροῦ καὶ **Τσοῦντα** ἱατροῦ, γαμβροῦ, ἐπ' ἀδελφῆ τοῦ Βλάδου.

Ἐπὶ μαρμαρίνης στήλης, ληγουσῆς εἰς εὐτεχνῆ ἀνθέμια, ἐφ' ὧν

1) Τὸ μνημεῖον κατέπεσεν ἐκ τοῦ σεισμοῦ τοῦ 1928. Ἡ προτομὴ ἐλήφθη τῷ 1938 καὶ κατετέθη ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ ὁμογενοῦς Ἰ. Τσιμίδου, ὅπως μὴ ἐξαφανισθῇ.

ἐπίκειται κάλπη, ἀνάγλυφος ἔκτυπος ἄγγελος, γονυπετής μετὰ συνεπτυγμένων τῶν πτερύγων πρὸ τάφου, μετὰ σταυροῦ, οὗ ἄνωθι ψυχὴ ἀνιπταμένη, ἐπέχων τὴν ἀριστερὰν χεῖρα ἐπὶ τῆς καρδίας, διὰ δὲ τῆς δεξιᾶς κρατῶν δέλτον ἀνειλιγμένην, ἣν τείνει πρὸς τὸν τάφον. Κάτωθεν τοῦ ἀναγλύφου ἡ ἐννεάστιχος ἀκόλουθος ἐπιγραφή:

«**Ραλλοῦ Α. Βλάδου**, γεν. 1814, ἀποθ. 1892, Ἰαν. 20 καὶ ἡ θυγάτηρ αὐτῆς **Μαριώρα Ι. Ζακρειιάδου**, γεν. 1830, ἀποθ. 22 Δεκεμ. 1880.—**Γεώργιος Α. Τσουντζας**, διδάκτωρ τῆς ἱατρικῆς ἀποθ. 20 Ἀπριλ. 1891 ἐν ἡλικίᾳ 46 ἐτῶν».

Ἡ οἰκογένεια τοῦ Βλάδου, ἱατροῦ φιλανθρωποῦ καὶ τὰ μάλιστα κοινωφελοῦς καὶ ἐθνικοῦ ἀνδρὸς ὡς δημογέροντος καὶ ἐφόρου τῶν σχολῶν ἐξέλιπεν ἄλλοιφει, ἀρρονογονίας. Τοῦ Τσουντζα **Στενιμαχίτου** ἀπόγονοι ζῶσιν ἐν Βουλγαρίᾳ καὶ ἐν Αἴγυπτῳ.

—λη.) Τάφος οἰκογενείας **Παππαδάτη**, μεγαλειπόρου προκρίτου.

Στήλη πρισματοειδῆς τετραπλευρὸς ἐκ λευκοῦ λαμπροῦ μαρμάρου, ὕψους περὶ τὰ δύο μέτρα ἐπὶ βάθρου. Ἐκάστη τῶν πλευρῶν αὐτῆς ἄνωθι πλαισιοῦται ὑπὸ ἀετώματος. Ἐπὶ τῆς κορυφῆς σταυρός. Ἐπὶ τοῦ μέσου τῆς στήλης ἔμπροσθεν ἔκτυπα ἄνθη μετὰ ταινιῶν λεπτῶς ἐπεξεργασμένα καὶ κάτωθεν αὐτῶν ἡ τρίστιχος ἐπιγραφή:

«**Ἰωάννης Κ. Παππαδάτης**, ἐγεννήθη τῇ 1 Ἰανουαρίου 1850. ἀπέθανε τῇ 18 Ἀπριλίου 1903».

Ἀπόγονοι τῆς οἰκογενείας ζῶσιν ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν Θεσσαλονίκῃ.

—λθ.) Τάφος οἰκογενείας **Κλεάνθους**, μεγαλειπόρου προκρίτου.

Ἐκ τῶν εὐτεχεσετέρων μνημείων τοῦ νεκροταφείου. Ἔργον τῶν ἀδελφῶν Παλαμαρῶν. Ἐπὶ πέντε ἐπαλλήλων μαρμαρίνων βάθρων λίθρα ὕψους μέτρου, κεκοσμημένη δι' ἀνθεμίων καὶ ἀνθέων λίαν τεχνηέντως. Ἐπὶ τοῦ ἀνωτάτου βάθρου ἀνάγλυφον ἔκτυπον γυναικὸς λυσικόμου καθημένης ἐπὶ λίθου καὶ διὰ μὲν τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς κρατοῦσης δέλτον, διὰ δὲ τῆς δεξιᾶς, ἧς ὁ ἀγκὼν ἐρείδεται ἐπὶ κάλπῃς κεκαλυμμένης πέλλῳ πρὸ ξηροῦ κορμοῦ δένδρου, στηριζούσης τὴν κεκλιμένην τῆς κεφαλῆν. Ἄνωθεν τοῦ ἀναγλύφου ἡ πεντάστιχος ἐπιγραφή:

«**Γεωργίῳ Κλεάνθει** ἐμπόρῳ Φιλιππουπολίτῃ, ἀποβίωσαντι τῇ 6ῃ Ἀυγούστου 1880 πέντε πρὸς τοὺς ἑβδομήκοντα ἐτῶν ἡλικίας, ἡ οἰκογένεια αὐτοῦ ἀλγοῦσα τὸν τύμβον τόνδε ἀνέθηκεν».

Ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς πλευρᾶς τοῦ αὐτοῦ βάθρου ἔκτυπον ἀνάγλυφον Χερουβεὶμ πεπλοφόρου, ἵπταμένου ἐπὶ νεφῶν κατ' ἐνώπιον καὶ διὰ μὲν τῆς δεξιᾶς κρατοῦντος στέφανον ἀνθέων, τὴν δὲ ἀριστερὰν ἔχοντος τεταμένην πρὸς τὰ ἄνω. Κάτωθεν τούτου τὸ ἐπίγραμμα:

«**Φύλαχ' το, πλάστα, φύλαχ' το τὸ παραπονεμένο,**

γονεῖς δὲν τὸ χαρήκανε δυὸ χρόνια ἀνθισμένοι».

«Ἀνδρέας Β. Κλεάνθους, ἐγένν. 21 Νοεμβρ. 1882, ἀπέθ. 21 Μαρτ. 1884».

Ἐπὶ δὲ τῆς ἀριστερᾶς πλευρᾶς τὸ ἐπίγραμμα :

«Μία ἡμέρα ἔλειπε τὰ ἄνθη σου νὰ θρέψῃς
τοῦ ἔτους δέκα πρὸς δεκά, ὦ κάλλος, καὶ ἀπέπτῃς
εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ Θεοῦ.

Ἀσπασία Γ. Κλεάνθους, γεννηθεῖσα τῇ 29 Ὀβρίου 1857, ἀποβίωσασα τῇ 28 Ὀβρίου 1875».

Ἡ οἰκογένεια ἐκ τῶν παλαιότερων τῆς πόλεως ἐκλείπει ἑλλείψει ἀρρε-
γονοῦν.

— μ'.) Τάφος οἰκογενειῶν τῶν ἀδελφῶν **Μανωλίδων**, ἐμπόρων.

Στήλη μαρμαρίνη ἐν τῷ ἄνω ἥς μέρος εἶναι γεγλυμμένη κεφαλὴ ἀνδρός· κάτωθεν τῆς κεφαλῆς σταυρὸς μετ' ἀνθῶν, ὑφ' ὧν ἡ τριστιχος ἐπι-
γραφή : «Βλάσιος Δ. Μανωλίδης, ἐγεννήθη 1851 Μαρτίου 16, ἀπέθανε 1881
Δεκεμβρίου 6».

ὑφ' ἧν τὸ ἐπίγραμμα :

«Ὁ διαβάτα πρόσεχε ζτὸ στάδιον τοῦ βίου
κί' ἔσο συλλέκτης ἀρετῶν ζτὸν θρόνον τοῦ Κυρίου»,

μεθ' ὧν ἡ τετραστιχος ἐπιγραφή :

Ἀσπασία Θ. Μανωλίδου, ἀπέθ. 5 Δεκεμβρίου 1907, ἔτων 43.— Χ'
Θεμιστοκλῆς Δ. Μανωλίδης, ἀπέθ. 11 Ἰαν. 1921, ἔτων 76».

Ἀπόγονοι ζῶσιν ἐν Φιλιππουπόλει.

— μα'.) Τάφος οἰκογενείας **Μάρδα**, μεγαλεμπόρου καὶ καπνοβιο-
μηχάνου.

Ἐπὶ δύο παρακειμένων στηλῶν παρακειμένων ἀλλήλαις, αἱ ἐκ χαλκοῦ
προτομαὶ (bustes) ἀνδρός καὶ γυναικὸς πρεσβυτῶν. Ἐφ' ἑκατέρας τῶν στη-
λῶν ἡ τετραστιχος ἐπιγραφή :

«Ἰωάννης Μάρδας 7 Σεπτεμβρ. 1890—Κυριακὴ Μάρδα, 17 Ἰουλίου 1893».

Ἀπόγονοι τῆς οἰκογενείας ζῶσιν ἐν Γερμανίᾳ καὶ Ἀθήναις¹⁾ Ὁ
μακαρίτης ἦτο μέτοικος ἐκ Στενιμάχου.

— μβ'.) Τάφος οἰκογενείας **Σκούρτα**, ἀμπελοκτῆμονος καὶ οἰνεμ-
πόρου.

Στήλη μαρμαρίνη, ἐφ' ἧς προτομὴ (buste) ἀνδρός πρεσβύτου φεσο-
φόρου. Ἐπὶ τῆς στήλης ἡ δεκάστιχος ἐπιγραφή :

«Ζήσας ἔτη 75 ἐτελεύτησε τῇ 31 Ἰανουαρίου 1884 δ' ἐκ τοῦ Ζαγορο-
χωρίου τῆς Ἠπείρου Σωποτσελίου καὶ ἐνταῦθα κείμενος Ἀναστάσιος Ἰω,

1) Ὁ τάφος μετὰ τοῦ μνημείου ἤρθη ἀπὸ τοῦ 1927 ἕνεκα τῆς νέας ἐν τῷ
νεκροταφείῳ ρυμοτομίας.

Σκοόρτα. Αἰωνία αὐτοῦ ἡ μνήμη.—Καὶ ἡ σύζυγός του Μαργιώλα, ἀποθανοῦσα τῇ 1 Φεβρουαρίου 1909 ἐν ἡλικίᾳ 75 ἐτῶν».

Ἡ οἰκογένεια ἐξέλιπεν ἑλλείψει ἀπογόνων ¹⁾.

—μγ'.) Τάφος οἰκογενείας **Εὐσταθίου Ἀράβογλου**, γλύπτου.

Ἐπὶ πολλαπλοῦ μαρμαρίνου βάθρου στήλη κυλινδροειδῆς μετὰ κιονοκράνου Κορινθιακοῦ ρυθμοῦ. Τὴν στήλην περιθέει ταινία ἐξ ὑφάσματος κολλουμένου ἄνωθεν ἐκάστου κόλπου ἀστήρ· κάτωθεν τῆς ταινίας σταυρός ἐξ ἀνθέων, ὑφ' ὃν δέλτος ἀνειλιγμένη, ἐφ' ἧς ἡ τριστιχος ἐπιγραφή:

«Εὐφροσύνη Εὐσταθίου, ἐγεννήθη τῇ 18 Ἀπριλίου 1878, ἀπέθνε τῇ 1 Ἰουνίου 1902».

Ἄνωθεν τοῦ κιονοκράνου ἄβαξ, ἐφ' οὗ Χερουβεὶμ μετὰ συνεπτυγμένων πτερόγων, ἔχον τὰς χεῖρας συμπελεγμένας ἐν σιάσει ἱκεσίας καὶ τὴν κεφαλὴν πρὸς τὸν οὐρανὸν ἀνατεταμένη ἐν θλίψει. Ἐπὶ τοῦ πρώτου κάτωθεν βάθρου ἡ τριστιχος ἐπιγραφή:

«Θεοφανὴ Ἀράβογλου, ἀπέβισε τῇ 9 Σεπτεμβρ. 1920, ἡλικίας 22 ἐτῶν».

Ἐπὶ τοῦ δευτέρου βάθρου ἡ τετράστιχος ἐπιγραφή:

«Ἐνθάδε κεῖται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ Σωτήριος Κ. Ἀράβογλου. Ἀπέβισε τῇ 14 Φεβρουαρίου ἐτῶν 90 ἔτει 1909».

Ἐπὶ τοῦ τρίτου βάθρου ἡ τριστιχος ἐπιγραφή:

«Σμαράγδα Σ. Ἀράβογλου. Ἀπέβισε 6 Μαρτίου 1918, ἡλικίας 70 ἐτῶν».

Ἡ οἰκογένεια αὕτη μέτοικος ἐκ Θεσσαλίας ἀπὸ τοῦ 18ου ἤδη αἰῶνος μετενάστευσεν εἰς τὰς Ἀθήνας τῷ 1926.

—μδ'.) Τάφος οἰκογενείας **Θεοδώρου**, ἐργοστασιάρχου καὶ κτηματίου.

Τὸ κοιμητορπέστατον τῶν ἐν τῷ νεκροταφείῳ μνημείων, ἔργον Ἰταλοῦ καλλιτέχνου. Ἐπὶ πολλῶν ἐπαλλήλων βάθρων ἐκ λευκοτάτου μαρμάρου ἀρχαῖος ναῖσκος ἐν παραστάσει μεθ' ὄλων τῶν ἐπ' αὐτοῦ παραρημάτων, ἰ. ἔ. κιονοκράνων, ζωφόρου, ἀετώματος, γείσου καὶ ἀκρωτηρίων. Ἐπὶ τοῦ ἑσωτερικοῦ τοῦ σηκοῦ τοίχου ἐπὶ ἐκτύπου ἐντέχνου ἀνθοδέσμης ἢ ἐπὶ πορσελάνης νεοῦ γυναικὸς εἰκῶν. Ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῆς τοῦ ναῖσκου στέγης σύμπλεγμα Χερουβεὶμ, ἐφ' οὗ σταυρός. Κάτωθεν τοῦ ναῖσκου ἐπὶ τοῦ ἀμέσου βάθρου ἐπὶ δέλτου τεταμένης καὶ περιβεβλημένης διὰ φύλλων ροδῆς καὶ ρόδων ἐκτύπων ἡ τριστιχος ἐπιγραφή: ²⁾

«Ἐλένη Μ. Θεοδώρου. Ἐγεννήθη 9 Νοεμβρ. 1887. Ἀπέβισε 1 Αὐγούστου 1918».

Ἡ οἰκογένεια ζῆ ἐν Φιλιππουπόλει.

—με'.) Τάφος οἰκογενείας **Θεοδώρου Ἀθ. Παπάξογλου**, ἱατροῦ.

1) Ὁσαύτως καὶ οὗτος. Τὰ μνημεῖα ἐξηφανίσθησαν.

2) Ἐνεκα τῆς νέας ρυμοτομίας καὶ διευθετήσεως τοῦ νεκροταφείου τὸ μνημεῖον ἀρθέντος τοῦ τάφου μετετοπίσθη καὶ μετεβλήθη εἰς κρήνην.

Στήλη πρισματοειδῆς τετράπλευρος ἐκ μαρμάρου ἐπὶ βάθρου, ὕψους ἐν ὄλῳ δύο μέτρων ἐκάστης πλευρᾶς κορυφουμένης εἰς ἀέτωμα καὶ ἐπὶ τῆς κορυφῆς φέρουσα κάλπην κεκαλυμμένην διὰ πέπλου. Ἐν τῷ ἄνω τῆς στήλης μέρει γέγλυπται στέφανος ἐξ ἀνθῶν ἔκτυπος, οὗ κάτωθεν ἢ ἐπὶ πορσελάνης εἰκῶν νεαρᾶς γυναικὸς ὑφ' ἣν ἡ τρίστιχος ἐπιγραφή :

«Θεοφανῶ Θ. Παπάζογλου, γεννηθεῖσα 11 Φεβρουαρ. 1882, τελευτήσασα 22 Μαΐου 1908».

Ἐπὶ δὲ τοῦ μαρμαρίνου βάθρου φέρεται μικροῖς γραμμασι κεχαραγμένον τὸ ἐπιγράμμα :

«Τρισευτυχῆς διεγέλα ἡ γλυκεῖα ζωὴ της
ἐν ἀμοιβαίᾳ λατρείᾳ πιστοῦ καὶ φιλάτου συντρόφου.
δαίμων ἀλάστωρ ἐφθόνησεν ὁμως τὴν τόσην χαρὰν της
κι ἐξακοντίζει σκληρὸν κατ' αὐτῆς καὶ θανάσιμον βέλος.
Τώρα τίς πλέον θνητός, τίς εὐήθης ποτὲ θὰ πιστεύσῃ
εἰς εὐτυχίαν τοῦ κόσμου αὐτοῦ ἢ εἰς πλάνους ὀνειρούς ;
Δάκρυα μόνον καὶ θλίψεις ὁ βίος μας ἔχει δι' ὅλους
εἶναι ὁ κόσμος αὐτὸς ἡ κοιλὰς εἶν' αὐτὴ τοῦ κλαυθμῶνος».

Ὁ ἰατρός Θ. Παπάζογλου ἀπέθανεν ἐν τῇ γενετείῳ του Περιστερᾷ τῷ 1926, ὅπου μετακομισθὲν τὸ μνημεῖον ἐστήθη ἐπὶ τοῦ τάφου του. Ὁ υἱὸς του ζῆ ἐν Ἑλλάδι. Γόνος τῆς πολυμελοῦς τῶν Παπάζογλου ἐν Περιστερᾷ ἐκ Μοσχοπόλεως οἰκογενείας.

—μς'.) Τάφος οἰκογενείας **Κ. Μυρτίλου Ἀποστολίδου**, φιλολόγου-καθηγητοῦ. Ἐκ τῶν σεμνῶν καὶ χαριέντων τοῦ νεκροταφείου μνημείων. Ἐπὶ δύο ἐκ γρανίτου ἐπαλλήλων βάθρων τέσσαρα μαρμάρινα κλιμακῆδόν, ἐφ' ὧν μαρμαρίνος σταυρὸς ὕψους ὑπὲρ τὸ μέτρον καὶ τῶν ἄλλων διαστάσεων αὐτοῦ ἀναλόγων, τῶν σκελῶν αὐτοῦ κεκαλυμμένων μετὰ τέχνης διὰ ρόδων, φύλλων καὶ ταινιῶν ἐκτύπων. Ἐν τῷ κάτω μέρει τοῦ καθέτου τοῦ σταυροῦ σκέλους ἐντὸς στεφάνου ἐξ ἰάσμων ἐκτύπων ἢ εἰκῶν νεαρᾶς γυναικὸς ἐπὶ πορσελάνης. Ἐπὶ τοῦ πρώτου βάθρου ἄνωθεν ἡ ἐξάστιχος ἐπιγραφή :

«Σμαρῶ Κ. Μυρτίλου Ἀποστολίδου, Φιλιππουπολίτις, ἀπέθανεν ἀκμάζουσα καὶ ὄραϊα ἐν τοῖς παρὰ τῷ Αἴμφω λουτροῖς τοῦ Χισᾶρ τῇ 8ῃ Σεπτεμβρίου 1921».

Ἐπὶ τοῦ τρίτου βάθρου τὸ Πινδαρικόν :

«Ἐπάμεροι· τί δέ τις ; τί δ' οὐτίς σικᾶς ὄναρ ἀνθρωποι».

Ἐπισηθὲν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ :

«Σμαρῶ χρηστή, χαῖρε».

Ἡ οἰκογένεια, μέτοικος ἐκ Πωγωνίου τῆς Ἠπειροῦ ἀπὸ τοῦ 18ου αἰῶνος, ἐκλείπει ἐλλείπει ἀπογόνων.

—μς'.) Τάφος οἰκογενείας **Πινδίου**, λογίου-κτηματίου.

Στήλη μαρμαρίνη ἐπὶ βάθρων ἐπαλλήλων καταλήγουσα εἰς ἀνθέμια, ἐφ' ὧν κάλλιπ. Ἐν τῷ ἄνω τῆς στήλης μέρει ἐντὸς κύκλου προτομὴ ὠραίου ἀγγέλου μετ' ἀνειμένης κόμης. Ὁ κύκλος ἀνωθι πλαισιοῦται δι' ὠραίων ἀνθέων δέσμης ἐκτύπων. Κάτωθεν αὐτοῦ ἡ τετράστιχος ἐπιγραφή:

«Ἀγγελος Πίνδιος, γεννηθεὶς τῇ 3 Νοεμβρ. 1832 ἀπέθανε τῇ 20 Ὀκτωβρ. 1900. Αἰωνία του ἡ μνήμη».

Ἐπὶ τοῦ τρίτου πρὸς τὰ ἄνω μαρμαρίνου βάθρου ἡ πεντάστιχος ἐπιγραφή:

«Τηλέμαχος Α. Πίνδιος, γεννηθεὶς τῇ 10 Σεπτεμβρ. 1887 ἀπέθανε τῇ 11 Ἀπριλίου 1901. Γαίαν ἔχει ἐλαφράν».

Ἡ οἰκογένεια, ἧς οἱ πρόγονοι Μοσχοπολίται, ἐξέλιπεν, ἀποθανόντος ἀγάμου ἐν Ἀθήναις τοῦ Θεσέως, διευθυντοῦ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ὁδείου, μη'.) Τάφος οἰκογενείας **Δερμεντζοπούλου**, καπνοεργοστασιαρχου.

Τετράπλευρος ἐπὶ βάθρου μαρμαρίνου στήλη, ἀπολήγουσα εἰς τέσσαρα ἀετώματα περιφερῆ, ἐπὶ τῶν γωνιῶν ὧν ἀνά ἓν ἀνθέμιον. Ἐπὶ τοῦ ἐμπροσθίου ἀετώματος ρόδαξ ἐκτυπος, οὗ ἄνωθι Χερουβεῖμ. Ἐπὶ τῆς στήλης σταυρὸς δι' ἀνθέων πεποικιλμένος. Ἐπὶ δέλτου ἐπὶ τῆς στήλης περιβαλλομένης διὰ πέπλου ἡ ἐξάστιχος ἐπιγραφή:

«Νικόλαος Σ. Δερμεντζόπουλος. Ἐγεννήθη ἐν Ἀδριανουπόλει τῷ 1841, ἀπέθανε τῇ 8 Νοεμβρίου 1904».

Ἡ οἰκογένεια μετενάστευσε εἰς τὴν Ἑλλάδα.

—μθ'.) Τάφος οἰκογενείας **Σταματιᾶδων**, καπνοεργοστασιαρχῶν.

Τὸ μνημεῖον παρόμοιον τῷ ἀνωτέρῳ πλὴν τοῦ ὅτι ἡ ἐπὶ τῆς δέλτου ἐπιγραφή εἶναι δίγλωσσος ἐν Ἑλληνικῇ καὶ Βουλγαρικῇ γλώσσῃ. Ἡ δεκάστιχος Ἑλληνικὴ ἐπιγραφή ἔχει:

«Σταβρος Γεωργίου Σταματιᾶδης. Ἐγεννήθη τῇ 9 Δεκεμβρίου 1843 ἔτος. Ἀνεπαύθη τῇ 18 Νοεμβρίου 1906 ἔτος. Αἰωνία ἡ μνήμη του».

Ἡ οἰκογένεια ἐγκατέστη εἰς τὰς Ἀθήνας.

—ν'.) Τάφος οἰκογενείας **Ἀντωνίου Ἀντώνογλου**, μεγαλεμπόρου.

Στήλη μαρμαρίνη πρισματοειδῆς τετράπλευρος μετὰ μετωπῶν καὶ ἀκρωτηρίων καὶ σταυροῦ. Ἐπ' αὐτῆς ἀνάγλυφον ἐκτυπον γυναικὸς γονυπετοῦς πρὸ τάφου μετὰ σταυροῦ, κρατούσης διὰ τῆς δεξιᾶς χειρὸς τεταμένης πρὸς τὸν τάφον ἀνειλιγμένην δέλτον, τὴν δ' ἀριστερὰν ἐχούσης ἐπὶ τῆς καρδίας. Κάτωθεν τοῦ ἀναγλύφου ἡ πεντάστιχος ἐπιγραφή:

«Ἀντώνιος Χ' Ἀντώνογλου, ἀποβίωσας τῇ 13 Νοεμβρ. 1893 ἐν ἡλικίᾳ 71 ἐτῶν. Ἡ οἰκογένεια αὐτοῦ ἀλγοῦσα τὸν τύμβον τὸν δε ἀνέθηκεν».

Ἀπόγονοι τῆς οἰκογενείας ζῶσιν ἐν Ἀθήναις καὶ Ἀμερικῇ.

να'.) Τάφος οἰκογενείας **Βασιλείου Ζαφειριάδου**, μεγαλεμπόρου.

Στήλη μαρμαρίνη ὕψους δύο περίπου μέτρων μετὰ κιονοκράνου ἐξ

ἀνθεμίων, ἐφ' οὗ σταυρός. Ἐπὶ τῆς στήλης ἀνάγλυφος ἔκτυπος ἄγγελος μετὰ συνεπτυγμένων περυγίων ἔχων κεκλιμένην τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς ἐρειδομένης ἐπὶ στήλης, διὰ δὲ τῆς δεξιᾶς τεταμένης πρὸς τὰ κάτω κρατῶν στέφανον ἐξ ἀνθέων. Ἄνωθεν τοῦ ἀναγλύφου ἡ τριστιχος ἐπιγραφή :

«Θεοπῆ Β. Ζαφειριάδου. Ἐγεννήθη 7 Ἀπριλίου 1841. Ἀπέθανεν 1 Αὐγούστου 1892».

Ἡ οἰκογένεια ἐξέλιπεν. Ὁ Βασίλειος ἦτο ἀδελφὸς καὶ συνέταιρος τοῦ Ἰακώβου τοῦ ὑπ' ἀριθ. κη' τάφου.

—νβ'.) Τάφος οἰκογενείας **Βασιλείου**, σανδαλοποιοῦ.

Ἐπὶ μαρμαρίνης στήλης ὕψους περὶ τὰ δύο μέτρα ἀποληγούσης εἰς σταυρὸν ἐπὶ βάρθρου ἀνάγλυφον ἔκτυπον ἐξόχου τέχνης. Ἄγγελος μετὰ συνεπτυγμένων τῶν περυγίων ἴσεται κλίνων τὴν κεφαλὴν πρὸ τεθραυσμένης στήλης, ἐφ' ἧς στηρίζει τὴν δεξιάν, δι' ἧς κρατεῖ τὴν κεφαλὴν, διὰ δὲ τῆς ἀριστερᾶς τεταμένης πρὸς τὰ κάτω κρατεῖ στέφανον. Ἄνωθεν τοῦ ἀναγλύφου ἡ πεντάστιχος ἐπιγραφή : 1).

«Δημήτριος Βασιλείου, Φιλιππουπολίτης, ἐγεννήθη 1912. II. 1. Ἀπέθανε 1938. VII. 3. Χαῖρε, παροῦτα».

—νγ'.) Τάφος οἰκογενείας ἀδελφῶν **Τσιολακιδῶν**, σιτεμπόρων.

Μαρμαρίνη στήλη ὕψους περὶ τὰ δύο μέτρα ἀπολήγουσα εἰς σταυρὸν ἐπὶ βάρθρου. Ἐν τῷ ἄνω μέρει τῆς στήλης ἀνάγλυφον μετ' ἀνθέων ἀνθοδοχείον καὶ ἐν τῷ κάτω μέρει θυμιατήριον λαμπρᾶς τέχνης. Ἐν τῷ μέσῳ τῆς στήλης ἡ τριστιχος ἐπιγραφή :

«Ζωὴ Τσιολακίδου. Φεβρουαρίου 12, 1890».

§ 4. 2) νδ'.) Τάφος οἰκογενείας **Φιλίπποβιτς**, ἐμπόρου προκρίτου.

Στήλη ἐκ φαιοῦ μαρμάρου ἐπὶ βάρθρου μετὰ κιονοκράνων ἐξ ἀνθεμίων. Ἐν τῷ ἄνω τῆς στήλης μέρει σταυρὸς ἔγγλυπτος μετὰ στεφάνου ἐξ ἀνθέων, ὑφ' ὧν ἡ πεντάστιχος ἐπιγραφή :

«Ἀντώνιος Ν. Φιλίπποβιτς. Ἐγεννήθη 5 Μαρτίου 1857, ἀπέθανεν 8 Ὀκτωβρ. 1886.—Μαρία Ν. Φιλίπποβιτς. Ἐγενν. τῷ 1826, ἀπέθ. 16 Αὐγούστου 1906».

Ἀπόγονοι τῆς παλαιᾶς ταύτης οἰκογενείας ἐκ Στενιμάχου μετοίκου ζῶσιν ἐν Ἑλλάδι.

1) Τὸ ἀνάγλυφον εἶναι ἔργον τοῦ γλύπτου Παλαμαρᾶ, οὗ σημειοῦται τὸ ὄνομα.

2) Ἐν τῇ § 4 καταγράφονται ὅσοι τῶν τάφων ἔχουσι μνημεῖα τῆς αὐτῆς ἡ ἥττους καλλιτεχνικῆς ἀξίας ἢ ἔχουσιν ἐμμέτρους ἐπιγραφὰς ἀνήκοντες εἰς προκρίτας τῆς πόλεως τὸ πλεῖστον παλαιᾶς οἰκογενείας ἐμπόρων.

—νε΄.) Τάφος οἰκογενείας **Ἄργυρις Θεοχαρίδου**, ἐμπόρου προκρίτου.

Στήλη μαρμαρίνη, εἰς ἀνθέμια κορυφουμένη ἐφ' ὧν σταυρός. Ἐπ' αὐτῆς ἀνωθι ἔγγλυπτον Χερουβείμ καὶ κάτωθι ἀνάγλυφος γυνὴ λυσίκομος, γονυπετῆς καὶ ὀλοφυρομένη πρὸ ἀνημένης λαμπάδος. Μεταξὺ τῶν δύο ἀναγλύφων ἐν τῷ μέσῳ τῆς στήλης ἡ δεκαεξάστιχος ἐπιγραφή:

«Ὡ σὺ διαβάτα, στήθι καὶ ρίψον κανὲν βλέμμα, θαλερὸν δὲ χύσον δάκρυ ἐπὶ τῆς ψυχρᾶς πλακῶς· αἰωνία δὲ ἡ μνήμη· εἰπέ τοῦ ἡμετέρου Ἄργυρίου Ἄργυρις, Θεοχαρίδου τοῦπίκλην, ταῖς ἀρεταῖς οἴμοι! πολλὰς πεπρωτισμένου νέου καὶ ἐν τιμῇ βιώσαντος καὶ ὑπὲρ τιμῆς θανόντος· ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς αἰωνία αὐτοῦ ἡ μνήμη. Ἐγεννήθη 14 Φεβρουαρίου 1855, ἀπέθανεν 9 Αὐγούστου 1881»¹⁾

Ἡ οἰκογένεια ἐκ τῶν παλαιῶν ἐξέλιπεν.

—νΓ΄.) Τάφος οἰκογενείας **Ἀργ. Κοϊμτζόγλου**, ἐμπόρου προκρίτου.

Στήλη μαρμαρίνη ἀπολήγουσα εἰς ἀνθέμιον· ἐν τῷ ἄνω αὐτῆς μέρει ἔκτυπος ἀνάγλυφος κεφαλὴ ἀνδρὸς λαμπρᾶς τέχνης, ὑφ' ἣν ἡ τετράστιχος ἐπιγραφή:

«Ἀργύριος Κοϊμτζόγλου, γεννηθεὶς τῇ 10ῃ Νοεμβρ. τοῦ ἔτους 1838 ἀπέβιασε τῇ 27 Μαΐου τοῦ ἔτους 1897. Γαίαν ἔχει ἐλαφράν».

Ὁ τάφος ἀνήκει εἰς κλάδον τῆς μεγάλης καὶ παλαιᾶς προκρίτου μεγαλεμπόρων οἰκογενείας τῶν Κοϊμτζόγλου, ὧν κλάδοι τοῦ ἐν Μόσχᾳ Κομιζοπούλου καὶ ὁ τοῦ ἐν Ὀδησῶν Μαρασλῆ. Ἀπόγονοι ἐν Βερολίνῳ καὶ Ἀθήναις.

—νΔ΄.) Τάφος οἰκογενείας **Γ. Σιταρᾶ**, σιτεμπόρου καὶ κτηματίου.

Στήλη μαρμαρίνη ἐπὶ ἐπαλλήλων βάθρων, ἐπὶ τοῦ τρίτου ὧν ἴα ἀνάγλυπτα ἔκτυπα. Ἐπὶ τῆς στήλης ἀνάγλυφον γυναικὸς πεπλοφόρου κατ' ἐνώπιον καθήμενης ἐπὶ πετρῶν καὶ ἔρειδούσης τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τῆς δεξιᾶς χειρὸς στηριζομένης διὰ τοῦ ἀγκῶνος ἐπὶ νεκροδόχου κάλπης, διὰ δὲ τῆς ἀριστερᾶς κρατούσης δέλτον ἀνειλιγμένην. Ἄνωθεν τοῦ ἀναγλύφου ἡ δίστιχος ἐπιγραφή:

«Ἐλένη Γ. Θεοδώρου Σιταρᾶ γεννηθεῖσα 1853, ἀποθανοῦσα 1887».

Μικροῖς εἶτα γράμμασι, ἡ τετράστιχος ἐπιγραφή:

«Φίλον οὐζυγον τετράδα τε τέκνων ἀκμαῖς ἡλικίας λιποῦσα ἀρετὴν μόνην τῶν ἐν τῷ βίῳ ἀθάνατον οὐσαν ἀσκεῖν πᾶσι κελεύω».

1) Ὁ νέος ὑπῆρξε μοναδικὸν παράδειγμα φιλικῆς αὐταπαρνησίας καὶ αὐτοθυσίας. Ὡν ὁ μόνος μάρτυς ἐν δικαστηρίῳ ὑπὲρ φιλικῆς οἰκογενείας κλητευθεὶς κατὰ φίλου τοῦ ἐπιστηθίου διὰ λόγους τιμῆς προετίμησε τὴν προτεραιάν τῆς δίκης ν' αὐτοκτονήσῃ, ὅπως μὴ βλάβῃ τὸν φίλον του, ἀδικήσῃ δὲ τὴν οἰκογένειαν. Πρόγονος τῆς οἰκογενείας ὁ Μανολάκης Σ. Θεοχάρης ἀναγορευθεὶς μαῖστωρ ἀμπατζῆς τῷ 1717 (M. Apostolidis, Archiv des abadjis τόμ. 3, σελ. 21).

Ἀπόγονοι τῆς οἰκογενείας ἑλκούσης τὴν καταγωγὴν ἐκ Χίου ζῶσιν ἐν Φιλιππουπόλει καὶ Ἀθήναις.

—νθ'.) Τάφος οἰκογενείας *Μεταξᾶ* ἐμπόρου.

Στήλη μαρμαρίνη ἐπὶ βάνθρου, ἐφ' οὗ ἀνάγλυφον θυμιατήριον. Ἐπὶ τῆς στήλης ἀνάγλυφος γυνὴ καθήμενη ἐπὶ πετρῶν καὶ ὀλοφυρομένη πρὸ τάφου. Ἡ στήλη κορυφοῦται εἰς ἀνθέμια καὶ δύο χειρουβείμ, ἐφ' ὧν σταυρός. Ἄνωθεν τοῦ ἀναγλύφου. ἡ δωδεκάστιχος ἐπιγραφή :

«Ἰωάννης Βούλκου *Μεταξᾶς* ἀπεβίωσε ἐξηκοντούτης τῆ 6 Φεβρουαρίου 1880. Μῆδὲν ἐν χερσὶν ἔχων ἐκτίσαστο πολλά, οὐ τύχης καὶ ἀνέμων, ἀλλ' ἀρετῆς καὶ ρεκτικότητος καὶ ἰδίας ἰκανότητος ποικίλα ἀγαθὰ. Πλὴν εὐπατριδουργῶν εἰς πάντα συνετέλεσε· μὴ εὐπατρίδης ὧν πλείστους ὑπερέτηρσε».

Ἀπόγονοι αὐτοῦ ζῶσιν ἐν Ἑλλάδι καὶ Ἀμερικῇ.

—νθ'.) Τάφος οἰκογενείας *Σταματιᾶδων*, τοῦπίκλιν *Κρασοβυτινογλου* (1) ἀλευροβιομηχάνων καὶ μεγαλεμπόρων.

Στήλη μαρμαρίνη, ἐφ' ἧς κάλπη μετὰ δύο ὄψεων ἐκατέρωθεν ὡς ὠτίδων καὶ ἐπὶ τῆς κάλπης σταυρός. Ἐν τῷ ἄνω τῆς στήλης μέρει ἔντεχρον ἔκτυπον Χειρουβείμ ἐπὶ δέσμης ἀνθέων κρατοῦν δι' ἀνυψωμένων τῶν χειρῶν ἄνωθι τῆς κεφαλῆς του ταινίαν ἀνθέων. Κάτωθεν τοῦ ἀναγλύφου ἡ τετράστιχος ἐπιγραφή :

«Ἀγαθῇ τύχῃ. Εὐστάθιος Α. *Σταματιᾶδης*, ἐγεννήθη 1847, ἀπέθανεν 7 Ἀπριλίου 1917».

Ἐπὶ παρακειμένης ὁμοιοτύπου στήλης μικροῖς μὲν γράμμασιν ἡ τρίστιχος ἐπιγραφή :

«Μὲ βλέπεις εἶμαι χῶμα, ἀλλ' ἡ ψυχὴ στὸν οὐρανόν, ἐδῶ μόνον τὸ σῶμα».

Κεφαλαίοις δὲ ἡ ἐξάστιχος :

«Ἐνθάδε ἀναπαύεται ὁ δοῦλος τοῦ θεοῦ Γεώργιος *Σταματιᾶδης* Μολωνᾶς. Ἐγεννήθη τῷ 1824, Ἀπριλίου 15, ἀπέθανεν ἐλεύθερος τῷ 1878, Σεπτεμβρίου 29».

Ἀπόγονοι τῆς παλαιᾶς ταύτης οἰκογενείας ζῶσιν ἐν Ἑλλάδι.

—ξ'.) Τάφος οἰκογενείας *Δημητριάδου*, ἐρογολάβου-κτηματίου.

Στήλη μαρμαρίνη ἀπολήγουσα εἰς ἀνθέμιον, ἐφ' οὗ σταυρός. Ἐν τῷ ἄνω τῆς στήλης μέρει ἀνάγλυπτος ἄγγελος γονυκλινῆς πρὸ κάλπης καὶ ὀλοφυρόμενος, ὑφ' ὃν ἡ τετράστιχος ἐπιγραφή :

«X" *Στέργιος Δημητριάδης* ἐκ *Στένιμάχου* γεννηθεὶς τῇ 4ῃ Μαρτίου 1858 ἀπεβίωσε τῇ 19ῃ Νοεμβρίου 1895».

1) Μέλος τῆς παλαιᾶς οἰκογενείας Χατζηβυτίνα ἀναγορεύεται μαῖστωρ ἀμπατζῆς τῷ 1705 Μαΐου 30. (Archiv des abatis, τόμ. I, σελ. 13 ἐνθ. ἄνωτ.)

Ἐπί τῆς στήλης ἡ τετραστίχος ἐπιγραφή :

—ξβ΄.) Τάφος οἰκογενείας **Θωμίδου**, μεγαλεμπόρου προκριτοῦ.

Στήλη μαρμαρίνη πρισματοειδής, περιβαλλομένη κατὰ τὰς γωνίας ὑπὸ τεσσάρων κυλινδροειδῶν κιονίσκων, ὧν αἱ κορυφαὶ ἐπιστέφονται δι' ἀνθεμίων. Ἐπὶ τῆς στήλης ἡ τετραστίχος ἐπιγραφή :

«Ἀθανάσιος Θωμίδης. Μνήμης μνήμα. Ἐγεννήθη τῇ 5ῃ Νοεμβρίου 1828. † τῇ 8ῃ Ὀκτωβρίου 1896».

Αὕτη ἡ εὐγενὴς οἰκογένεια ἀπεσβέσθη διὰ τοῦ μοιραίου θανάτου πάντων τῶν ἀρρένων γόνων τῆς ἐν ἀκμαίᾳ ἡλικίᾳ.

—ξβ΄.) Τάφος οἰκογενείας **Σωτηριάδου**, ἐμπόρου.

Στήλη μαρμαρίνη ἀπολήγουσα εἰς ἀνθέμιον, ἐφ' οὗ σταυρός. Ἐπὶ τῆς στήλης ἀνάγλυφον Χερουβεὶμ, ὑφ' ὃ ἡ ἐπιγραφή : «Χρῆστος Σωτηριάδης ἐμπορικᾶδος» καὶ τὸ δικτάστιχον ἐπίγραμμα ὑπ' αὐτῆν :

«Πρὶν ἢ χαρῶ τὰ θέλγητρα καὶ τὰ καλὰ τοῦ κόσμου,
σκληρὰ νόσος μ' ἐμάρανε καὶ ἔσβεσε τὸ φῶς μου.

Μὲ πόσα ὄνειρα γλυκὰ μ' ἐμύρων' ἡ νεότης
καὶ αἴφνης ἐνόησα τὸ πᾶν ὅτ' εἶναι ματαιότης.

Ἐγενν. 25 Νοεμβρ. 1855, ἀπέθ. 6 Ἰανουαρ. 1887».

Ἡ οἰκογένεια ἐξέλιπεν.

—ξγ΄.) Τάφος οἰκογενείας **Πολυζώιδου** ἱατροῦ.

Στήλη μαρμαρίνη ἀπολήγουσα εἰς ἀνθέμιον, ἐφ' οὗ σταυρός. Ἐν τῷ ἄνω μέρει αὐτῆς δύο ὀρθὰ γυμνὰ Χερουβεὶμ ἀντιμέτωπα, ἀνάγλυφα ἔκτυπα θαυμασίας τέχνης, κρατοῦσι στέφανον τειταινωμένον ἰστάμενα ἐπὶ νεφελῶν. Ὑπὸ ταῦτα ἡ δικτάστιχος ἐπιγραφή :

«Ἡ Μαρτῶρα Χ' Κωνσταντίνου Σταμούλη, ἐκ Σηλυβρίας τῆς Θράκης οὕζυγος Θ. Πολυζώιδου ἱατροῦ, ἤγουσα τὸ 28ον περίπου τῆς ἡλικίας αὐτῆς ἔτος ἀπέθανε τῇ 23ῃ Αὐγούστου τοῦ 1883 καὶ ἐτάφη ἐνταῦθα».

Ἐπί τῆς στήλης ἡ δεκαστίχος ἐπιγραφή :

—ξδ΄.) Τάφος οἰκογενείας **Γιόντισογλου**, ἐμπόρου.

Στήλη μαρμαρίνη ἀπολήγουσα εἰς ἀέτωμα, ἐν ᾧ ἔκτυπος ρόδαξ. Ἐπὶ ταύτης σταυρός. Ἐν τῷ ἄνω τῆς στήλης μέρει ἔκτυπος ἀνάγλυφος ἔξ ἀνθέων στέφανος, ἐν ᾧ ἐπὶ πορσελάνης δύο εἰκόνες, ἀνδρὸς ἐφήβου καὶ πρεσβύτου. Ἐπὶ δέλτου ἡ δεκαεννάστίχος ἐπιγραφή :

«Ἀθανάσιος Γ. Γιόντισογλου, ζήσας ἐν εὐσεβείᾳ καὶ ἀρετῇ ἀνεπαύθη ἐν Κυρίῳ τῇ 1 Ἀπριλίου τοῦ 1910 ἐν ἡλικίᾳ 65 ἔτων. Αἰωνία σου ἡ μνήμη, ἀλησμόνητε σύζυγε καὶ ἀγαπητὲ πάτερ.—Γεώργιος Ἰ. Γιόντισογλου, ἐγεννήθη τῇ 7ῃ Σεπτεμβρ. 1891, προσεδλήθη ὑπὸ νόσου ἐν τῷ πεδίῳ τῶν μαχῶν κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον ἀπέθανε τῇ 1 Δεκεμβρίου 1916 εἰς τὸ χωρίον Βρόνια (Βιτωλίων) εἰς τὸ ἄνθος τῆς ἡλικίας 25 ἔτων. Αἰωνία σου ἡ μνήμη, ἀλησμόνητε υἱὲ καὶ προσφιλέστατε ἀδελφέ».

Ἡ οἰκογένεια ζῆ ἐν Φιλιππουπόλει μετ' ἀπογόνων.

ξέ'.) Τάφος οἰκογενείας **Καρύδη**, ἐμπόρου.

Σταυρὸς μικρὸς μαρμαρίνος, ἐφ' οὗ κεχαραγμένον μικροῦς γράμμασι τὸ εὐαγγελικόν:

«Καὶ ἐκπορεύονται οἱ τὰ ἀγαθὰ ποιήσαντες εἰς ζωὴν αἰώνιον, οἱ δὲ τὰ φαῦλα πράξαντες εἰς ἀνάστασιν κρίσεως».

Ἐπὶ τοῦ τάφου ὅμως θανατοῖα μαρμαρίνη ἐπίκειται πλάξ, ἐφ' ἧς κεχαραγμένη ὠραίοις γράμμασιν ἡ ἐννεάστιχος ἐπιγραφή: 1)

«Πρῶως καὶ ταπεινῶς τὸν βίον διανύσασα παρὰ Κυρίου εἰς χώραν τοῦ οὐρανοῦ ἐκλήθη ἡ Αἰκατερίνη Χριστοδούλου Καρύδη, γεννηθεῖσα τῷ 1831 καὶ ἀποβιώσασα τῇ 27 Μαΐου 1821. Γαῖαν ἔχοις ἐλαφράν».

Κάτωθεν τῆς ἐπιγραφῆς ἀνθοδοχεῖον ἔκτυπον μετ' ἀνθέων.

Ἡ οἰκογένεια, παλαιά, 2) ἐξέλιπεν ἄλλοτε ἀρρενογονίας.

—ξστ'.) Τάφος οἰκογενείας **Σταυρίδου**, καπνοεργοστασιάρχου.

Στήλη μαρμαρίνη ἐπὶ ἐπαλλήλων βάθρων καταλήγουσα εἰς ἀνθέμια. ἐφ' ὧν σταυρὸς. Ἐν τῷ ἄνω αὐτῆς μέρει στέφανος ἀνάγλυφος ἔκτυπος ἐξ ἀνθέων, ὑφ' ὧν ἡ ὀκτάστιχος ἐπιγραφή.

«Τῇ θυγατρὶ καὶ ἀδελφῇ αὐτῶν Αἰκατερίνῃ 1869—1889. Τῷ συζύγῳ καὶ πατρὶ αὐτῶν Δημητρίῳ Σταυρίδῃ (1839—1901) οἱ ἐπιζῶντες συγγενεῖς ἱερὸν».

Ἡ οἰκογένεια ὠρμαῖο ἐξ Ἀδριανουπόλεως. Ἀπόγονοι αὐτῆς ζῶσιν ἐν Ἑλλάδι.

—ξζ'.) Τάφος **Μιχάλου**, σιτεμπόρου.

Ἐπὶ ἐπαλλήλων μαρμαρίνων βάθρων, οὗ τὸ ἀνώτατον περιβάλλεται ὑπὸ ἀετωμάτων, στήλη τετραπλευρὸς πυραμοειδῆς, ἐφ' ἧς ἔγγλυπτος σταυρὸς περιεζωσμένος στεφάνῳ ἐξ ἀνθέων. Κάτωθι αὐτοῦ ἡ πεντάστιχος ἐπιγραφή:

«Σταμάτιος Κ. Μίχαλος. Ἐγεν. ἐν Καλλιμασίᾳ τῆς Χίου ἐν ἔτει 1842, ἀπεβίωσεν ἐν Φιλιππουπόλει τῇ 28 Ἰανουαρίου 1895».

1) Ἡ πλάξ μετεκομισθῆ ἐκ τοῦ κοιμητηρίου τῆς ἐνοριακῆς ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου.

2) Θανάσις υἱὸς τοῦ Καρύδου ἀναγορεύεται μαῖστωρ ἀμπατζῆς τῷ 1730 Ἰουνίου 1 (Archiv κ.τ.λ. ἐνθ. ἀνωτ. σελ. 28). Χατζῆ-Κωνσταντῖνος Καρύδης, μαῖστωρ δανεῖζεται χρήματα ἐκ τοῦ ταμείου τοῦ ρουφείου τῷ 1745 (αὐτόθι, σελ. 36). Γεώργιος Καρύδης ἀναγορεύεται μαῖστωρ τῷ 1749 Ἰουλίου 12 αὐτόθι σελ. 40). Ὁσαύτως ὁ Δημήτριος Καρύδης τῷ 1758 Αὐγούστου 1 (αὐτόθι, σελ. 48). Ὁ Γεώργιος Χατζῆ Κωνστ. Καρύδουλου ἀποθνήσκει ἐν Καλκούτῃ τῶν Ἰνδιῶν, ὅπου ἐμπορεύετο καταλιπὼν διαθήκην τῷ 1793. (Κώδιξ Κυρίλλου II σελ. ια'. *Μυρτίλου Ἀποστολίδου*, ἡ ἱερὰ μητρόπολις τῆς Φιλιππουπόλεως κτλ. Ἀρχεῖον Θρακ. Θεσσαυροῦ, τόμ. Ε' σελ. 15).

Ἐπίγραμμα ἀπὸ τοῦ ἐν Χίῳ.

—§ 5. 1) ξη.) Τάφος οἰκογενείας **Τσικερδέκη**, κτηματίου-ἐμπόρου.

Στήλη πρισματοειδῆς ἐπὶ βάθρου μαρμαρίνη. 2) Ἐν ταῖς πλευραῖς αὐτῆς ἡ δεκαεξάστιχος ἐπιγραφή κεφαλαίοις καὶ μικροῖς γράμμασιν.

«Σ. Τσικερδέκη, πατρὶ ἀγαθῷ, εὐσεβεῖ τε ἅμα οἱ πενθοῦντες υἱοί. 1865 Αὐγούστου δ', ἐν Φιλιππουπόλει. Ταχὺς φεῦ! ὁ χρόνος τὰ πάντα μαραίνει καὶ τῆς ζωῆς ὁ δρόμος αὐτὸς ὁ τοῦ θανάτου. Τοῦ παρελθόντος, μέλλοντος καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐνεστώτος λαμπρὸς ἀδάμας ἢ ἀρετὴ καὶ πέραν τοῦ κράτους τοῦ θανάτου ὡς στέμμα ὠραίξει».

Οἱ ἀπόγονοι τῆς οἰκογενείας Τσικερδέκη, πρωτοτόκου υἱοῦ τοῦ ἱερέως καὶ πρώτου ἱστοριογράφου τῆς Φιλιππουπόλεως καὶ διευθυντοῦ τῆς Ἑλληνικῆς κεντρικῆς σχολῆς Κωνσταντίνου Οἰκονόμου ζῶσιν ἐν Ἑλλάδι.

—ξη.) Τάφος οἰκογενείας **Δημητρίου**, ἐμπόρου.

Στήλη μαρμαρίνη ἐπὶ βάθρου ἀπολήγουσα εἰς ἀνθέμιον. Ἐν τῷ ἄνω αὐτῆς μέρει ὠραία δέσμη ἐκτύπων ἀνθέων, ὑφ' ἣν ἡ δεκάστιχος ἐπιγραφή :

«Χαρίκλεια Δημητρίου. Ἐγεννήθη τῇ 31 Ἰανουαρίου 1850, ἀπεβίωσε τῇ 10 Ἰανουαρίου 1888.—Φίλον σύζυγον ξυνωρίδα τε τέκνων ἀκμαῖς ἡλικίας λιποῦσα τὸ ἐφήμερον καὶ ἀπατηλὸν τοῦ παρόντος βίου πᾶσιν ἐνθένδε ἀγγέλων».

Ἐπὶ δὲ τοῦ βάθρου ἡ τριστιχος ἐπιγραφή :

«Ἰωάννης Δημητρίου, ἐγεννήθη ἐν ἔτει 1832, ἀπέθανε τῇ 20 IV 1914»

Ἡ οἰκογένεια μετενάστευσεν εἰς τὴν Ἑλλάδα.

—ο.) Τάφος οἰκογενείας πρωθιερέως τῆς ἁγίας Κυριακῆς **Γεωργίου**.

Στήλη μαρμαρίνη ἀπολήγουσα εἰς ἀνθέμιον. Ἐπὶ ταύτης ἀνάγλυφος στέφανος ἕξ ἀνθέων, ὑφ' ὧν ἡ τετραστιχος ἐπιγραφή :

«Ἐνθάδε κεῖται ὁ Γεώργιος Λάμπρου, ἱερεὺς ἀρχιμανδρίτης. Ἐγεννήθη ἐν Βωδηνῷ τῇ 2 Ἰαν. 1818 καὶ ἀπεβίωσε τῇ 29 Ὀκτωβρ. 1896».

Ἐἵτα ἀκολουθεῖ τὸ δεκάστιχον ἐπίγραμμα :

«Μὴ παροδεύσης ἀνθρωπε, σταμάτησε τὸ βῆμα
καὶ χύσε δάκρυ θαλερὸν εἰς τὸ ψυχρὸν μου μνήμα,
ἔτι καὶ μετὰ θάνατον ὑπὲρ ἑσοῦ καὶ μόγου
τὰς χεῖράς μου ἐκέτιδας πρὸς τὸν θεὸν ὑψώνων».

1) Ἐν τῇ § 5 καταγράφονται ὅσοι τῶν τάφων ἔχουσιν ἀπλοῦστερα μνημεῖα, στήλας—πλάκας, ὧν ἔναι μετεκομίσθησαν ἐκ τῶν κοιμητηρίων τῶν ἐκκλησιῶν, ἀλλ' ἀνήκουσιν εἰς παλαιὰς οἰκογενείας προκρίτων ἢ ἄλλως εὐφήμως γνωστῶν πολιτῶν.

2) Ἡ στήλη μετεκομίσθη ἐκ τοῦ κοιμητηρίου τῆς ἐνοριακῆς ἐκκλησίας τῆς Παναγίας.

Ἡ πολυμελής οἰκογένεια τοῦ σεβαστοῦ παρὰ πᾶσι τούτου ἱερέως ἐκ μοιραίων θανάτων ἐξέλιπε πᾶσα.

—α΄.) Τάφος οἰκογενείας **Καμπέρη**, ἐμπόρου.

Στήλη μαρμαρίνη, ἐφ' ἧς σταυρός. Ὑπὸ ἔκτυπον ἄγγελον ἠ-ἐξάστιχος ἐπιγραφή :

«Βασίλειος Δ. Καμπέρη. Ἐγεννήθη τῷ 1830. Ἀπέθανε τῷ 1892 Νοεμβρίου 13».

Εἶτα τὸ δίστιχον ἐπίγραμμα ἐν ὀκτώ γραμμαῖς :

«Θέλεις, φίλε, νὰ ἀκούσης τὴν ἀλήθειαν γυμνήν :

θ' ἀποθάνης· ἐτοιμάζου πρὸς ζωὴν παντοτεινὴν».

«Ἀναστασία Β. Καμπέρη».

Ἡ οἰκογένεια, ἧς μέλος καὶ ἰατρός ὁ Χρῆστος Καμπέρης, ἐξέλειπεν ἑλλείπει ἀρρονογονίας.

—β΄.) Τάφος οἰκογενείας Ἐργυρίου Ἰακώβου, μεγαλεμπόρου καὶ τραπέζιτου.

Στήλη πρισματοειδῆς μαρμαρίνη. Ἡ τὸ ἐπ' αὐτῆς ἐπιστήλιον, ἐφ' οὗ ἦτο κεχαραγμένον τὸ ὄνομα τοῦ κατακειμένου ἑλλείπει. Ἐπὶ τῆς ἐμπροσθίας πλευρᾶς καὶ τῆς ὀπισθίας τὰ ἐπιγράμματα :

«Τὴν ἀρετὴν ἐργάζεσθε, λιμὴν εἶναι ὁ τάφος·

ἀν τὴν κακίαν (οὐ) φοβῆ, ἀπόλλυται τὸ σκάφος ; »

1868 Νοεμβρ. 5.

«Τῆς ἀληθείας ἐραστὰ τοὺς τάφους ἐπισκέπτου·

τὸ πᾶν ἐκτὸς τῆς ἀρετῆς οὐ ἀποθνήκει σκέπτου».

Ἐπὶ δὲ τῆς δεξιᾶς πλευρᾶς ἀνωθεν ἐγγλύπτου σταυροῦ ἡ τετραστίχος ἐπιγραφή :

«Πατρὶ ἀγαθῷ καὶ φιλάτῳ οἱ εὐσεβεῖς υἱοὶ ἀνατιθέασιν».

Υἱὸς τοῦ μακαρίτου ἦτο ὁ πρόκριτος Δημήτριος Ἐργυριάδης, διατελέσας πρόεδρος τῆς ἐφοροδημογεροντίας κοινότητος Φιλιππουπόλεως καὶ βουλευτῆς Καβακλῆ, οὗ ὁ τάφος ἐν τῷ πρώτῳ τῶν Ἀθηνῶν κοιμητηρίῳ. Ἀπόγονοι αὐτοῦ ἐν Ἑλλάδι.

—γ΄.) Τάφος οἰκογενείας Ἰωάννου Χ' Κωστάκι Κοϊμτζόγλου, μεγαλοκτηματίου προκρίτου.

Στήλη ἐκ μαυρωποῦ μαρμάρου ἐπὶ τριῶν ἐπαλλήλων βάθρων ὕψους περὶ τὰ δύο μέτρα. Ἐντὸς ἐγγλύπτου ἐπ' αὐτῆς στεφάνου ἐκ δάφνης εἰκὼν ἀνδρός ἐπὶ πορσελάνης. Ὑπὸ αὐτὴν ἡ ἐξάστιχος ἐπιγραφή :

«Ἰωάννης Χ' Κωστάκι Χ' Ἰωάννου Κοϊμτζόγλου Φιλιππουπολίτης. Ἀπέθανεν ἐν ἡλικίᾳ 68 ἐτῶν τῇ 6ῃ Ἀυγούστου 1917. Γαίαν ἔχει ἐλαφράν».

1) Ἡ στήλη μετεκομίσθη ἐκ τοῦ κοιμητηρίου τῆς ἐνοριακῆς ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Δημητρίου καὶ ἐτέθη ἐπὶ τοῦ τάφου ἀπογόνου τινὸς τοῦ μακαρίτου.

Ἐπὶ τοῦ τάφου μαρμαρίνη πλάξ μετ' ἑγγλύπτου αἰετοῦ, ἐφ' ἧς ἡ τετραστικός ἐπιγραφή :

«Ἐνθάδε κῆτε ἡ δούλη τοῦ Θεοῦ Μηλάχρου τοῦ Χατζῆ—Γιωβανῆ θυγατέρα, 1835 Μαρτίου πρώτῃ».

Ὁ κλάδος οὗτος τῆς εὐπορωτάτης οἰκογενείας τοῦ Χατζῆ—Γιωβανῆ ἐκ τῶν τοῦ Κοϊμιτζόγλου ¹⁾ ἐξέλιπεν.

—οδ'.) Τάφος οἰκογενείας **Πέτρογλου** ἐμποροπαντοπωλῶν.

Στήλη μαρμαρίνη λευκὴ μετὰ κιονοκράνου ἀρχαϊκοῦ ἐπὶ βάρθρου, ἐφ' ἧς ἡ ἐννεάστικος ἐπιγραφή :

«Αἰκατερίνη Δημητρίου, γεννηθεῖσα 1862, τελευτήσασα 1882. Τόνδε τὸν τύμβον ὁ αὐτῆς πρὶν ζωῆς οὕζυγος ἀνέθετο Ἀθανάσιος Στοιλάδης τῇ 1 Ἰουνίου 1882».

Κάτωθεν τῆς ἐπιγραφῆς ἔκτυπον ἀνάγλυφον πεπλοφόρου καὶ λυσικόμου γυναικός, ἐχούσης τὴν μὲν δεξιὰν ἐπὶ τῆς καρδίας, ἐν δὲ τῇ ἀριστερᾷ θυμιατήριον. Ἐπὶ τοῦ βάρθρου ἡ τριστικός ἐπιγραφή :

«Κων. Πέτρογλου, γενν. τῷ 1838 ἀπεβίωσε τῇ 10 Ἰουνίου 1903».

Τὸ ὄνομα τῆς πολυμελοῦς οἰκογενείας ταύτης ἐξέλιπεν ἑλλείπει ἀρρενογονίας.

—οε'.) Τάφος οἰκογενείας **Κ. Κυτανίδου**, μεγαλεμπόρου καὶ κτηματίου.

Ἐπὶ μαρμαρίνης μελαίνης στήλης ἑγγλυπτος σταυρός, ἐφ' ὃν ἡ ἐννεάστικος ἐπιγραφή :

«Κωνσταντῖνος Χ. Κυτανίδης. Ἐγεννήθη τῷ 1828, ἀπέθανε τῇ 1ῃ Μαΐου 1883. Αἰωνία ἡ μνήμη του».

Ἐν τῇ ὀπισθίᾳ πλευρᾷ τῆς στήλης ἡ πεντάστικος ἐπιγραφή :

«Συζύγῳ ἀγαθῷ καὶ πατρὶ φιλοστόργῳ εὐγνώμων συμβία καὶ τέκνα πενθοῦντα ἀνατιθέασιν».

Ἐν δὲ τῇ ἀριστερᾷ πλευρᾷ ἡ δεκαεννεάστικος ἐπιγραφή :

«Ἐλένης Κ. Κυτανίδου. Εἴκοσι Μαΐους τὰ ρόδ' ἀνθοῦντα ἰδοῦσα νεᾶνις ἀνηρπάγη ἐκ τοῦ προσκαίρου βίου τὸν μάταιον ἐνταῦθα κόσμον καταλιποῦσα τὴν θέσιν τῆς κατέσχε πλησίον τοῦ Κυρίου. Ἐγεννήθη τῇ 18ῃ Ἰουνίου 1873, ἀπέθανε τῇ 14ῃ Ἀπριλίου 1893».

Ἀπόγονοι τῆς οἰκογενείας ζῶσιν ἐν Ἑλλάδι καὶ ἐν Γαλλίᾳ.

—ος'. Τάφος οἰκογενείας **Κάβρα** ἐμπόρου πρώτομαϊστόρος τῶν γουναράδων.

Σταυρός μαρμαρίνος ἐπὶ τοῦ καθέτου σκέλους οὗ ἄνωθι ἑγγλυπτον αὐτοκρατορικὸν μετὰ σταυροῦ στέμμα.

1) Ἡ πλάξ μετεκομίσθη ἐκ τοῦ κοιμητηρίου τῆς ἐνοριακῆς ἐκκλησίας τῆς ἁγίας Κυριακῆς. Ἴδε καὶ τὸν ὕψ' ἀρ. νς'. τάφον.

Ἐπὶ τοῦ ὀριζοντίου σκέλους ἡ ἐπιγραφή :

«X" Νικόλαος Εὐθυμίου Κάβρας».

Ἐπὶ δὲ τοῦ καθέτου ἡ ἐξάστιχος :

«Ἐξ Ἀμπελακίων Θεσσαλίας. Ἀπέθανε 16 Φεβρ. 1883, ἐτῶν 71. Δέεσθε ὑπὲρ αὐτοῦ. Χ' Ἄννα Λ. Μανωλίδου. Ἀπεβ. 22 Δεκεμβρίου 1907, ἐτῶν 85».

Ἀπόγονοι τῆς οἰκογενείας ζῶσιν ἐν Ἑλλάδι καὶ ἐν Γαλλίᾳ.

—οζ'.) Τάφος οἰκογενειῶν **Κατσιόγρα** καὶ **Γεωργιαδῶν**, μεγαλεμπόρων.

Στήλη μαρμαρίνη πρισματοειδῆς ἐπὶ βάθρου. Ἐν τῇ ἐμπροσθίᾳ πλευρᾷ ἡ τετραστίχος ἐπιγραφή :

«Γεώργιος Κατσιόγρας. Ἀπεβίωσε 8 Φεβρουαρίου 1885.—Κωνσταντῖνος Χρ. Γεωργιάδης. Ἀπεβίωσεν 11 Ἀπριλίου 1916».

Ἐν δὲ ταῖς ἄλλαις πλευραῖς μικροῖς γράμμασι τὸ ἐπίγραμμα :

«Θαρρεῖτε, θαρρεῖτε, ἄς παύσουν αἱ θρήνη,
ἐδῶ εἶν' εἰρήνη»

ἐδῶ εἰς τὸ σκότος τὸ φῶς ἀνατέλλει

καὶ τοῦτο νὰ δύση οὐδέποτε μέλλει.

Σταμάτησον τὸ βῆμά σου, ὦ φίλε διαδάτα,

διδάσκεται τις ἄρκετὰ εἰς τὴν σιγὴν τῶν τάφων,

Εἰς σκάφος πλέομεν σαθρὸν εἰς τῆς ζωῆς τὴν τύρβην,

μὰς σφίζει μόνη ἀρετὴ, εὐσέβεια καὶ πίστις».

Ἀπόγονοι τῶν παλαιῶν τούτων προκρίτων οἰκογενειῶν ὧν ὁ γενάρχης τῆς πρώτης (πενθεροῦ) ἦτο ἐκ Στενιμάχου, τῆς δὲ δευτέρας (γαμβροῦ ἐπὶ θυγατρὶ) ἐξ Ἀγράφων, ζῶσιν ἐν Ἑλλάδι.

—ση'.) Τάφος οἰκογενείας **Παυλίτου**, μεγαλεμπόρου προκρίτου.

Στήλη μαρμαρίνη, ἐφ' ἧς δάφνη ἀνάγλυφος. Ἐπὶ δέλτου ἡ ἐπτάστιχος ἐπιγραφή :

«Νικόλαος Ἀργ. Παυλίτης. Τέθνηκε τῇ 29 IV 1912. Ἐτῶν 50.—

Ἐνταῦθε κεῖντε καὶ Ἀργύριος Θ. Παυλίτης.—Μαριόλα Θ. Παυλίτου. Γαῖαν ἔχουεν ἐλαφράν».

Τῆς παλαιᾶς ταύτης ἐκ Στενιμάχου οἰκογενείας, ἧς ὁ Νικόλαος ἦτο νομικὸς καὶ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἰάκωβος ἰατρός, ἀπόγονοι ζῶσιν ἐν Βουλγαρίᾳ.

οθ'.) Τάφος οἰκογενείας **Κενδιδένογλου**, κτηματίου προκρίτου.

Στήλη ἐκ μέλανος μαρμάρου, ἐφ' ἧς ἐπὶ πορσελάνης εἰκὼν ὠραίου ἐφήβου. Ἐπὶ τοῦ βάθρου ἡ τετραστίχος ἐπιγραφή καὶ κάτωθεν αὐτῆς τὸ ἐπίγραμμα :

«Ἐνθάδε κεῖται Μήμης Ν. Κενδιδένογλου. Ἐγενήθη 28. III. 1885.

Ἐδολοφονήθη 22. IX. 1921.

Τὴν ἄμορφη ζωὴ του σταματήσανε

τῶν δολοφόνων σφαῖρες τοῦ θανάτου
 κι ἡ μάσκα, ποὺ πικρότατα τὸν θρήνησε,
 ἀθανασία δίνει τὸ ὄνομά του».

Παραπλευρῶς ἐτέρᾳ στήλῃ ἐκ λευκοῦ μαρμάρου καταλήγουσα εἰς ἀνθέμιον, ἐφ' ἧς ἐπὶ πορσελάνης εἰκὼν μεσήλικος γυναικός, ὑφ' ἣν τὸ ἐπίγραμμα :

«Οἱ σφαῖρες, ποὺ ἐπῆρανε τοῦ Μήμη τὴ ζωὴ,
 ἐρρίψανε καὶ σένα στὸν τάφο ζωντανή».

Ἐπὶ τοῦ τάφου δύο μαρμάρου πλάκες, ¹⁾ ὧν δυστυχῶς ἀπεξέσθησαν αἱ ἐπιγραφαί, ὅπως χαραχθῶσιν ἄλλαι. Ἀναμφιβόλως ἡ μὲν ἀνήκει εἰς τὸν τάφον τοῦ πάππου τοῦ ἐφήβου Γεωργίου Κεντιδένογλου μεγαλεμπόρου εὐπατρίδου, ἡ δὲ εἰς τὸν τοῦ Πεπέ, πάππου τῆς κειμένης. Αἱ παλαιαὶ αὗται τῶν προκρίτων καρραπατζήδων καὶ μεγαλεμπόρων οἰκογενεαὶ τῶν Κεντιδένογλου καὶ Πεπέ ²⁾ ἐξέλιπον τοῦ τελευταίου γόνου αὐτῶν Μήμη Κεντιδένογλου δολοφονηθέντος ὑπὸ τῶν Βουλγάρων καὶ τοῦ Γεωργίου Πεπέ ἀποθανόντος ἀγάμου.

—π'.) Τάφος οἰκογενείας τοῦ εὐπατρίδου **Μαυρίδου**, μεγαλεμπόρου. ³⁾

Στήλῃ μαρμαρίνῃ ἀπλῇ, ἐφ' ἧς ἡ δωδεκάστιχος ἐπιγραφή :

«Γεώργιος Α. Μαυρίδης.—Ζωὴ Γ. Μαυρίδου.—Κωνσταντῖνος Α. Μαυρίδης. Ἐγεννήθη 10 Μαΐου 1903. Ἀπέθανε 15 Ἰουλίου 1904.—Ἀριστόβουλος Α. Μαυρίδης. Ἐγεννήθη 21 Φεβρουαρίου 1899. Ἀπέθ. 27 Μαΐου 1905».

Ἀπόγονοι τῆς εὐγενοῦς ταύτης οἰκογενείας ζῶσιν ἐν Ἑλλάδι. Ὁ Γεώργιος Α. Μαυρίδης μετὰ τῆς συζύγου του Ζωῆς εἶχον ταφῆ ἐν τῷ κοιμητηρίῳ τῆς ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Δημητρίου, ὁπόθεν μετεκομίσθησαν τὰ ὀστέα εἰς τὸν τάφον τοῦτον τῶν ἐγγόνων των, τέκνων τοῦ Ἀχιλλέως Μαυρίδου, ἐγκρίτου δικηγόρου ἀποθανόντος ἐν Ἀθήναις.

—πα'.) Τάφος οἰκογενειῶν **Κωνσταντινίδου Μουμιτζόγλου** ⁴⁾ καὶ **Κύρου**, προκρίτων.

Στήλῃ μαρμαρίνῃ, ἐπὶ τοῦ βύθρου ἧς ἡ πεντάστιχος ἐπιγραφή :

1) Ἐκομίσθησαν ἐκ τοῦ κοιμητηρίου τῆς ἐνοριακῆς ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Δημητρίου.

2) Πρόγονοι τούτων εἶναι ὁ Κωνσταντῖνος υἱὸς τοῦ Κεντιντὲν-ἁγᾶ, ἀναγορευθεὶς μαῖστωρ ἀμπατζῆς τῷ 1697 (Ἀρχεῖον ἀμπατζήδων ἐνθ. ἀνωτ. σελ. 10) καὶ ὁ Μιχαὴλ Πεπέ, υἱὸς μαῖστορος, ἀναγορευθεὶς μαῖστωρ τῷ 1749 (Αὐτόθι σελ. 40).

3) Πρόγονος τῆς εὐγενοῦς ταύτης οἰκογενείας εἶναι ὁ ἄρχων Χατζῆ—Μαυρουδῆς ἀποθανὼν τῷ 1713, Ἰουλίου 10 (Ἀρχεῖον κτλ. σελ. 16).

4) Πρόγονος τῆς οἰκογενείας ὁ Κωνσταντῖνος Μουμιτζόγλου, ἀναγορευθεὶς μαῖστωρ ἀμπατζῆς τῷ 1688 (Αὐτόθι, σελ. 6). Ἀπόγονοι αὐτοῦ πλείστοι μαῖστορες.

«Θεμιστοκλῆς Κωνσταντινίδης. Ἀπεβίωσε 31)3 Νοεμβρίου 1916 καὶ Εὐφροσύνη Κύρου».

Ἀμφότεραι αἱ οἰκογένειαι αὐταὶ ἐξέλιπον, ὧν ἡ δευτέρα ἦτο ἐκ τῶν παλαιωτάτων εὐγενῶν, ἧς ὁ τελευταῖος γόνος Γεώργιος, δικηγόρος, ἐφορός καὶ δημογέρον ἀπέθανε τῷ 1936.

—πβ'.) Τάφος οἰκογενείας **Ἀχλανλῆ**, μεγαλεμπόρου κτηματίου, προκρίτου.

Στήλη μαρμαρίνη μετὰ σταυροῦ, ἐφ' ἧς ἡ δίστιχος ἐπιγραφή:

«Κωνσταντῖνος Α. Ἀχλανλῆς. Ἐγεννήθη τῷ 1817, ἀπέθανεν Αὐγούστου 28 τῷ 1890». 1)

—πγ'.) Τάφος οἰκογενείας **Οἰκονομίδου**, ἐμπόρου.

Ἐπὶ τετραπλεύρου μαρμαρίνου πλακὸς ἀνακεκλιμένης ἐπὶ στηλοβάτου καὶ ἐξούσης μορφῆν ἐξωφύλλου εὐαγγελίου δύο εἰκόνες ἐπὶ πορσελάνης, ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς μεσηλικῶν, ὑφ' ὧς ἡ τετράστιχος ἐπιγραφή:

«Ἐνθάδε ἀναπαύεται ἡ καλλίστη μήτηρ, μάμμη **Μαρία Γ. Οἰκονομίδου**, τελευτήσασα τῇ 1 Ἀπριλίου 1920».

Ἡ εἰκὼν τοῦ ἀνδρὸς εἶναι ἡ τοῦ συζύγου της, ἀποθανόντος κατόπιν. Ἀπόγονοι τῆς οἰκογενείας, ἑτέρου κλάδου 2) τῆς ἀπὸ τοῦ ἱερέως Κ. Οἰκονόμου ὡς γενάρχου μεγάλης οἰκογενείας ζῶσιν ἐν Ἑλλάδι.

—πδ'.) Τάφος οἰκογενείας **Ματαιώνη**, ἐμπόρου.

Ἐπὶ ὁμοιοτύπου τῷ προηγουμένῳ μνημείου ἐντὸς κυκλοτεροῦς περιγράμματος περικεκοσμημένου ἡ τριστιχος ἐπιγραφή:

«Θεανῶ Δ. **Ματαιώνη**. Ἐγεννήθη τῇ 12 Ἰανουαρίου 1834, ἀπεβίωσε τῇ 19 Ἰανουαρίου 1911».

Ἡ οἰκογένεια ἐκλείπει ἑλλεῖψει ἀρρενογονίας.

—πε'.) Τάφος οἰκογενείας **Μανίτσα**, κτηματίου.

Ἐπὶ ὁμοιοτύπου μνημείου τοῖς ἀνωτέρω ἡ τριστιχος ἐπιγραφή:

«Ἐλένη Β. **Μανίτσα**. Ἐγεννήθη τῷ 1851, ἀπεβίωσε τῇ 3. ΙΙ, 1915».

Ἡ οἰκογένεια μέτοικος ἐκ Στενιμάχου ἐξέλιπεν ἑλλεῖψει ἀρρενογονίας.

—πστ'.) Τάφος οἰκογενείας **Καζαντζόγλου**, μεγαλεμπόρων, προκρίτων.

Σταυρὸς μαρμαρίνος, ἐφ' οὗ ἡ τετράστιχος ἐπιγραφή:

«**Μελαχρῆ Καζαντζόγλου**, σύζυγος Ἀθανασίου Ἐμμανουήλ, ἀποβίωσασα τὴν 31 Ἰουλίου 1881, ἐν ἡλικίᾳ 35 ἐτῶν».

Ἡ παλαιὰ πολυμελῆς οἰκογένεια τῶν **Καζαντζόγλου** 3) ἐξέλιπεν ἤδη.

1) Ἴδε ἀνωτέρω τάφον ἀριθ. η'.

2) Ἴδε τάφον ὑπ' ἀρ. ξη'.

3) Πρόγονος τῆς οἰκογενείας ὁ Μανόλης Καζαντζόγλου, ἀναγορευθεὶς ματσωρ ἀμπατζῆς τῷ 1719 (ἀρχεῖον ἀμπατζῆδων ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 23). Τούτου ἀπόγονοι πλείστοι ἀμπατζῆδες. Ἴδε καὶ τάφον ὑπ' ἀριθ. ιη'.

Ἡ τοῦ γαμβροῦ ὄμως αὐτοῦ Ἀθανασίου οὐχί Ἀθανασιάδαι ζῶσιν ἐν Φιλιππουπόλει (ιατρός), Γαλλία (μηχανικός), Ἀθήναις (ἔμπορος).

—πζ'.) Τάφος οἰκογενείας **I. Δαγαρία**, ὀδοντοῖατροῦ.

Ἐπὶ ὁμοιοτύπου μνημείου τοῦ ὑπ' ἀριθ. πγ' εἰκῶν ἐπὶ πορσελάνης νεαρῆς γυναικὸς, περὶ ἣν ἡ πεντάστιχος ἐπιγραφή :

«Ἀναστασία Ἰωάν. Δαγαρία, τὸ γένος Καλαμάντη, ἐκ Στενιμάχου. Ἐγενν. 7 Μαρτ. 1886, ἀπέθανε 4 Ἀπριλ. 1914».

Ἡ οἰκογένεια μετενάστευσεν εἰς τὴν Ἑλλάδα.

—πη'.) Τάφος οἰκογενείας **Παναγιώτου Τερζοπούλλου**, κτηματίου.

Στήλη ἐκ μέλανος μαρμάρου τετράπλευρος ὕψους περὶ τὸ 1.50 τοῦ μέτρου ἐφ' ἧς ἔγγλυπτος σταυρὸς ὑφ' ὃν ἡ εἰκὼν γυναικὸς ἐπὶ πορσελάνης καὶ ἡ ἑξάστιχος ἐπιγραφή :

«Εὐγένεια Κ. Γουλεαῦ, ἐκ Λεωνιδίου τῆς Κυνουρίας, ἔγεν. 26 VII 1858, ἀπέθ. 8 III, 1932. Γαίαν ἔχει ἐλαφρὰν».

Ἡ κειμένη ἦτο πενθερὰ τοῦ Τερζοπούλλου, ζῶντος ἐν Πύργῳ τῆς Βουλγαρίας.

—πθ'.) Τάφος οἰκογενείας **Μιχαηλίδου**, ἐμπόρου.

Στήλη μαρμαρίνη ἀπολήγουσα εἰς κιονόκρανον. Ἐν τῷ ἄνω μέρει αὐτῆς εἰκὼν γυναικὸς ἐπὶ πορσελάνης, ὑφ' ἣν ἀνάγλυφον ἄνθος καὶ ἡ τρίστιχος ἐπιγραφή :

«Ἐλένη Μιχαηλίδου, ἐτῶν 55, ἀπεβίωσε τῇ 11 X. 1899».

Ἡ οἰκογένεια μετενάστευσεν εἰς Κωνσταντινούπολιν.

—ρ'.) Τάφος οἰκογενείας **Τριανταφύλλου**, καπνοεργοστασιάρχου.

Στήλη μαρμαρίνη μετὰ κιονοκράνου, ἐφ' οὗ σταυρὸς. Ἐν τῷ ἄνω μέρει αὐτῆς εἰκὼν μεσήλικος ἀνδρὸς ἐπὶ πορσελάνης, ὑφ' ἣν ἡ πεντάστιχος ἐπιγραφή :

«Ἐνθάδε κεῖται Θεόδωρος Τριανταφύλλου. Ἀπεβίωσε 49 ἐτῶν τῇ 3 Μαΐου 1908. Αἰωνία ἡ μνήμη σου».

Ἐπὶ τὴν ἐπιγραφὴν ἄγγελος ἔκτυπος ἀνάγλυφος γονυπετῆς πρὸ κάλπης καὶ κλαίων.

Ἡ οἰκογένεια μετενάστευσεν εἰς τὴν Ἑλλάδα.

—ρα'.) Τάφος οἰκογενείας **Ἑλληνα**, ἐμπόρου.

Στήλη μαρμαρίνη ἐπὶ βάθρου κορυφουμένη εἰς σταυρὸν ἐπὶ κιονοκράνου κείμενον.

Ἐν τῷ μέσῳ τῆς στήλης ἡ ἐπιγραφή :

«Οἰκογενειακὸς τάφος Ἑλληνα».

ρβ'.) Τάφος οἰκογενείας **Δημητρίου Κοντοδήμου**, κτηματίου.

1) Μαρμαρίνον μνημεῖον ὕψους περὶ τὸ 1,50 μέτρο. ἐπὶ τοῦ ἄνω μέρους οὗ ἡ εἰκὼν μεσήλικος ἀνδρὸς ἐπὶ πορσελάνης. Κάτωθι ταύτης ἐπὶ

πλακὸς οἰονεὶ ἐπικειμένης ἐπὶ τοῦ ὄρθου μνημείου ἢ τριστιχος ἐπιγραφὴ καὶ τὸ ἐπίγραμμα.

«Δημήτριος Κ. Κοντοδήμος. Ἐγεννήθη τῇ 18 Δεκεμβρίου 1862. Ἀπέθανε τῇ 2 Ἰουνίου 1927».

«Δημήτριος τὸ ὄνομα, γόνος τοῦ Κοντοδήμου, γέννημα δὲ καὶ ἀνάθρεμμα τοῦ Πλησιβίστης (τῆς) δήμου, χώρας Ἠπείρου ἐπαινετῆς καὶ ἱστορικῶς ἐξακουστῆς νεκρὸς ἐνταῦθα κεῖται. Διαβάται συγχωρεῖτε».

2. Μαρμαρίνη ἐπὶ βάρθρου στήλη, ἐφ' ἧς ὑπ' ἀνάγλυφον σταυρὸν ἢ ἐπιτάστιχος ἐπιγραφὴ:

«Μαρία Κ. Κοντοδήμου, Ἠπειρώτις, γεννηθεῖσα τῷ 1833, ἀπέθανε τῇ 12 Ἰανουαρίου 1921.—Σεβαστοῖς γονεῦσιν ὁ εὐγνώμων υἱὸς αὐτῶν Δημήτριος ἀνέθηκεν».

Ἐπὶ δὲ ἐπιταφίας μαρμαρίνης πλακὸς ἐντὸς περιγράμματος ἢ τριστιχος ἐπιγραφὴ:

«Ἐνθάδε κεῖται ὁ δούλος τοῦ Θεοῦ Κωνσταντῖνος Κοντοδήμος. Ἐγεν. τῷ 1822 καὶ ἀπέθ. τῷ 1879, Δεκεμβ. 30».

3. Ἐπὶ πανομοιότυπου τῆς προηγουμένης στήλης ἢ τετράστιχος ἐπιγραφὴ:

«Μαρία Δ. Κοντοδήμου. Ἐγεν. τῷ 1872, ἀπέθ. 2 Ὀκτωβρίου 1921. Ἐναρέτω γυναικὶ ὁ πενθῶν σύζυγος ἀνέθηκεν».

4. Ἐπὶ ἄλλης ὁμοίας στήλης ἢ ἐξάστιχος ἐπιγραφὴ:

«Κωνσταντῖνος Δ. Κοντοδήμος. Ἐγεννήθη 24)16. VIII. 1891, ἀπέθανεν 28)10, II, 1921. Ἀξιαγαπήτω υἱῷ ὁ τεθλιμμένος πατήρ ἀνέθηκεν».

Οἱ τάφοι εἶναι διεσκορπισμένοι ἐν τῷ νεκροταφείῳ. Ὁ μακαρίτης ἦτο μέγας εὐεργέτης τοῦ δήμου τῆς Φιλιππουπόλεως ὑπὲρ τοῦ ὀρφανοτροφείου. Διετέλεσε ἐπὶ ἔτη ἐπίτροπος τοῦ μητροπολιτικοῦ ναοῦ τῆς ἁγίας Μαρίας καὶ ταμίας διαφόρων κοινωφελῶν συλλόγων. Γόνου αὐτοῦ ζῶσιν ἐν Φιλιππουπόλει καὶ ἐν Ἀθήναις.

—§ 6. 1) αγ'.) Τάφος οἰκογενείας *Κυριτσίδου Πέτρου*, διδασκάλου τοῦ γένους.

Στήλη μαρμαρίνη ἀπλῆ πυραμοειδῆς τετράπλευρος, ὕψους ὑπὲρ τὸ μέτρον, ἐφ' ἧς ἢ πεντάστιχος ἐπιγραφὴ:

«Περσεφὼν Π. Κυριτσίδου. Ἠπειρώτις κόρη γένος, 1876—1896».

Ἐπὶ δὲ τῆς ὀπισθίας τῆς στήλης πλευρᾶς τὸ πλατωνικὸν ἐν τέσσασι στίχοις:

«Φερρέφατα, ἢ τοῦ βίου ἀπαλλαγὴ κακοῦ τινος εἰς ἀγαθὸν μεταβολή».

1) Ἐν τῇ § 6 καταγράφονται τάφοι μεθ' ἄλλων μνημείων γνωστῶν εὐπολήτων οἰκογενειῶν ἐμπόρων, ἐπιτηδευματιῶν, ἐπιστημόνων.

Ἡ οἰκογένεια ἐξέλιπεν ἑλλείψει ἀρρενογονίας.

—αδ'.) Τάφος οἰκογενείας **Ἀράβογλου**, ἀδελφῶν ὄρολογοποιῶν. 1)

Στήλη μαρμαρίνη ἀπλῆ ἀπολήγουσα εἰς σταυρὸν, ἐφ' ἧς κάτωθεν ἐγγλύπτου ὄρολογίου τὸ δεκάστιχον ἐπίγραμμα :

«Νικόλαον Ἀράβογλου δ τάφος οὗτος κρύπτει,
ἀλλὰ τὰς ἀρετὰς αὐτοῦ ἡ λήθη δὲν καλύπτει.
Τὸν βίον του διήνυσεν ὦν φίλεργος τεχνίτης,
διενεργῶν τὸ ἀγαθόν, ὡς ἐντιμος πολίτης.
Ἀπέθ. 14 Ὀκτωβρ. 1898 ἐν ἡλικίᾳ 45 ἐτῶν».

Ἡ οἰκογένεια πάντων τῶν ἀδελφῶν (τριῶν), ὧν οἱ πρόγονοι μέτοικοι ἐκ Θεσσαλίας ἐξέλιπεν ἑλλείψει ἀρρενογονίας.

—αε'.) Τάφος οἰκογενείας **Βλασίου**, χρυσοχόου.

Μαρμαρίνη ἐπιταφία πλάξ, ἐν τῷ ἄνω μέρει ἧς ἐντὸς κύκλου ἐγγλυπτον Χερουβεῖμ, ἐν δὲ τῷ κάτω ἀνθοδοχείον. Ἐν τῷ μέσῳ τῆς πλακὸς τὸ ἐπίγραμμα :

«Σύζυγος Βλασίου ᾧδε τοῦνομα Θεοφανοῦ
κεῖται γυνὴ χρυσοχόου, εὐσεβοῦς χριστιανοῦ.
Εὐσεβῆς ἦτο καὶ αὕτη ὁμοιάζουσα αὐτόν,
τὸν πατέρα καὶ μητέρα, καρπὸν φύσαντας καλόν.
Γαῖαν ἔχει ἐλαφρὰν,
τὴν ψυχὴν ὡς καθαρὰν. 1881».

Ἡ οἰκογένεια μετενάστευσεν εἰς τὴν Ἑλλάδα.

—ασ'.) Τάφος οἰκογενείας **Νικόγλου**, οἰνεμπόρου - κτηματίου.

Στήλη ἐκ λευκοῦ λίθου ἀπολήγουσα εἰς σταυρὸν ἐφ' ἧς ἡ τριστιχος ἐπιγραφή :

«Ζωὴ Ἀποστόλου Νικόγλου γεννηθεῖσα τῷ 1873, ἀποθανοῦσα τῷ 1923, Ἀπριλ. 8».

Ἐπὶ δὲ τοῦ βάρθρου τὸ ἐπίγραμμα :

«Βαθειὰ τὴν ἀπεκοίμησεν ὁ Χάρος μὲ τὰ λόγια,
κι οὔτε τὰ δάκρυα τὴν ξυπνοῦν οὔτε τὰ μοιρολόγια».

—αζ'.) Τάφος οἰκογενείας **Μαντατζόγλου**, ἐμπόρου.

Στήλη μαρμαρίνη λήγουσα εἰς ἀνθέμιον, ἐφ' οὗ σταυρός. Ἐν τῷ ἄνω τῆς στήλης μέρει κλάδος δάφνης ἐγγλυπτος, ὑφ' ὃν ἡ τετράστιχος ἐπιγραφή :

«Ἐνθάδε κεῖται Γεώργιος Χρ. Μαντατζόγλου. Ἀπέθανε τῇ 8ῃ Αὐγούστου 1907 ἐν ἡλικίᾳ 70 ἐτῶν».

Ἀπόγονοι τῆς οἰκογενείας ζῶσιν.

—αη'.) Τάφος οἰκογενείας **Μάλαμμα**, ἱατροῦ.

1) Συγγενῆς κλάδος ὁ τοῦ τάφου ὑπ' ἀριθ. μγ'.

Στήλη ἐκ μέλανος μαρμάρου, ἐφ' ἧς ἑγγλυπτος σταυρός, ὑφ' ὃν ἡ
ἐξάστιχος ἐπιγραφή:

«Ἀγθὴ Κ. Μάλαμμ. Ἐγεννήθη 14)27 II, 1866. ἀπέβωσε 13)26,
XI, 1918. Γυναικί χρηστὴ ἔ πενθῶν σύζυγος ἀνέθηκεν».

Ἀμφότεροι οἱ υἱοὶ τῆς οἰκογενείας ὁ μὲν ὀφθαλμίατρος, ὁ δὲ φαρ-
μακοποῖδς μετὰ τῶν οἰκογενειῶν των μετενάστευσαν εἰς τὴν Ἑλλάδα.

—αθ'.) Τάφος οἰκογενείας **Μπογιατζῆ**, ἐμπόρου.

Ἐπὶ ἐπιταφίας μαρμαρίνης πλακὸς σταυρός ἀνάγλυφος ὑφ' ὃν ἡ
δίστιχος ἐπιγραφή καὶ τὸ ἐπίγραμμα:

«Ζέλιος Δ. Μπογιατζῆς. Ἐγεννήθη 1818, ἀπέθανε 1878».

«Ἡ μνήμη φεῦ! ποτὲ δὲν ἐξαντλεῖται.

Ἄν εἰς τὸν κόσμον τοῦτον ἡ φιλία

μεταβλητὴ πολλὰκις θεωρεῖται,

πέραν τοῦ τάφου σφίζεται αἰωνία».

Κάτωθεν τοῦ ἐπιγράμματος ἀνάγλυφον θυμιατήριον. 1)

Ἀπόγονοι τῆς οἰκογενείας ζῶσιν ἐν Ἑλλάδι.

—ρ'.) Τάφος οἰκογενείας **Τσίκογλου** κτηματίου.

Σταυρός μαρμαρίνος περιεζωσμένος διὰ στεφάνου ἐξ ἀνθέων ἀνα-
γλύφων ἐκτύπων. Ἐπὶ τοῦ κάτω μέρους τοῦ καθέτου σκέλους δέλτος, ἐφ' ἧς
ἡ τετράστιχος ἐπιγραφή:

«Μιχαὴλ Κ. Τσίκογλου, ἐτῶν 63. Ἀπέθανε τῇ 24 Ἰανουαρίου τοῦ
ἔτους 1890».

Ἀπόγονοι τῆς οἰκογενείας, μετοίκου ἐκ Στενιμάχου, ζῶσιν ἐν
Ρουμανίᾳ.

—ρα'.) Τάφος οἰκογενείας **Σλίβογλου**, ἐμπόρου.

Σταυρός μαρμαρίνος, ἐφ' οὗ ἐντὸς κύκλου ἡ πεντάστιχος ἐπιγραφή:

«Ραλοῦ Σλίβογλου. Ἀπέβωσε Δεκεμβρίου 25, 1893».

Ἡ παλαιὰ αὕτη καραμπατζήδων οἰκογένεια ἐξέλιπεν. 2)

—ρβ'.) Τάφος οἰκογενειῶν **Μακρῆ** καὶ **Μονιτσάντου**, ἐμπόρου.

Στήλη μαρμαρίνη, ἐφ' ἧς ὑπὸ ἑγγλυπτον ἐξ ἀνθέων στέφανον τὸ
ἐπίγραμμα ἐν ὀκτὼ στίχοις:

«Μὴ κλαίτε, φίλοι συγγενεῖς, διὰ τὸν θάνατόν μας,

διότι εἶναι πρόσκαιρος ὁ ἀποχωρισμὸς μας.

Ἵπομονή κι' εἰς ἄλλην νέαν ζωὴν αἰώνιον

ὁ πλάστης μας ἐν οὐρανοῖς θὰ μᾶς ἐνώσῃ πάλιν».

1) Ἡ πλάξ μετεκομίσθη ἐκ τοῦ κοιμητηρίου τῆς ἐνοριακῆς ἐκκλησίας τῆς
ἀγίας Κυριακῆς.

2) Πρόγονος τῆς οἰκογενείας ταύτης ὁ Χατζῆ Φώτσος Σλίβογλου ἀνηγο-
ρεύθη μαίστωρ ἀμπατζῆς τῷ 1743 (Arciv des abadjis, ἐνθ. ἀνωτ. σελ. 36).

Ἐπὶ τὸ ἐπίγραμμα ἢ ἐξάστιχος ἐπιγραφή :

«Νικόλαος Κ. Μακρῆς Κεφαλλήν, 1862—1897, Ἰαυαυιλίου 28.—Γερασίμος Μοντεσάντος, Κεφαλλήν, 1829—1891, 24 Νοεμβρίου.—Παῦλος Ν. Μακρῆς, 6 Σεπτεμβρίου 1893—1895, Αὐγούστου 1 ».

Ἐπὶ δὲ τῆς ὀπισθίας τῆς στήλης πλευρᾶς ἡ τετραστίχος ἐπιγραφή :

«Καλλιόπη Ν. Μακρῆ, θυγάτηρ Αἰκατερίνης καὶ Γερασίμου Μοντεσάντου, 1873—1908, Μαΐου 16. Γαῖαν ἔχοι ἔλαφρᾶν,—Αἰκατερίνη Γερασ. Μοντεσάντου, 1848—1901, Μαΐου 21, Γαῖαν ἔχοι ἔλαφρᾶν».

Οἱ ἀπόγονοι τῶν οἰκογενειῶν μετενάστευσαν εἰς τὴν Ἑλλάδα.

—ργ.) Τάφος οἰκογενείας **Δάνη** βιομηχάνου.

Στήλη μαρμαρίνη λήγουσα εἰς ἀνθέμιον, ἐφ' οὗ σταυρός. Ἐντὸς ἀναγλύφου ἐπ' αὐτῆς ἡμιστεφάνου ἐξ ἀνθέων εἰκῶν ἐπὶ πορσελάνης μεσήλικος γυναικός, ἥς κάτωθεν ἡ ἐπιγραφή :

«Θεοπῆ Ἀργυρίου Δάνη»

Ἐπὶ τὴν ἐπιγραφὴν ἄγγελος ἀνάγλυφος γονυπετῆς πρὸ κάλπιδος καὶ ὀλοφυρόμενος μετὰ συνεπτυγμένων τῶν πτερυγῶν. Ἐπὶ τὸ ἄτεχνον ἀνάγλυφον ἡ ἐπιγραφή :

«τῆ 16)29 Νοεμβρίου 1921, ἐτῶν 58».

Ἡ οἰκογένεια ἐκ Στενιμάχου ἐξέλιπεν.

—ρδ.) Τάφος οἰκογενείας **Κωτσοπούλου**, ἀλευρεμπόρου.

Ἐπὶ μαρμαρίνου σταυροῦ ἡ ἐξάστιχος ἐπιγραφή :

«Ἐνθάδε κεῖται ὁ ἐξ Ἠπείρου Γρηγόριος Ἰωάννου, γεννηθεὶς ἐν Γερομερίῳ τῶν Φιλιατῶν τῷ 1833 ἀπεθίωσεν ἐνταῦθα τῷ 1892, Ὀκτωβρίου 7. Γαῖαν ἔχοι ἔλαφρᾶν».

Ἐπὶ δὲ ἐπιταφίας πλακὸς ὑπὸ ἑγγλυπτον ἐξ ἀνθέων στέφανον τὸ ἐπίγραμμα :

«Βασιλικὴ Σ. Κωτσοπούλου»

Μὲ πόνον λιπαῦσα πατρίδα φιλάτην
παρὰ τὸν σύμβιον εἰς ξένην κατήλθε.
Χαρὰν δὲν ἠσθάνθη στιγμήν ἐπὶ μίαν
καὶ ὁ Χάρος προσεῖδε μὲ λάμπην ἀγρίαν.
Μοιραία ἡ νόσος βαρεῖα ἐπῆλθε
καὶ ἐνταῦθα ἀφήκε πνοὴν τὴν ὀσάτην».

«Ἐγενν. ἐν Γερομερίῳ τῆς Ἠπείρου τῆ 8 Ἰουνίου 1857. Ἀπέθανεν ἐν Φιλίππουπόλει τῆ 2 Αὐγούστου 1900».

Ἀπόγονοι τῆς οἰκογενείας ζῶσιν ἐν Φιλίππουπόλει.

—ρε.) Τάφος οἰκογενείας **Νάτση**, ἱατροῦ.

Ἐπὶ στήλης μαρμαρίνης, ἐφ' ἥς σταυρὸς ἀνάγλυφος ἡ πεντάστιχος ἐπιγραφή :

«Κωνσταντῖνος Νάτσης, 1812—1893.—Βασιλική Κ. Νάτση, 1818—1901, ἐκ Κλεισούρας τῆς Μακεδονίας».

Οἱ ἀπόγονοι ἐγκατέστησαν εἰς τὴν Ἑλλάδα:

—ρστ΄.) Τάφος οἰκογενείας **X' Νικολάου**, ζαχαροπλάστου.

Ἐπὶ μαρμαρίνης στήλης ἀπολήγουσα εἰς σταυρόν, ἐφ' ἧς βαναυσουργὲς ἀνάγλυφον ἔκτυπον ἀγγέλου πρὸ τάφου ὀλοφυρομένου, ὑφ' ὃ εἰκὼν μεσήλικος ἀνδρὸς ἐπὶ πορσελάνης, ἡ τετράστιχος ἐπιγραφή:

«Ἐνθάδε κεῖται ὁ δοῦλος τοῦ θεοῦ Γεώργιος X' Νικολάου. Ἐγεννήθη τῇ 1, IV, 1869 καὶ ἀπεβίωσε τῇ 24, III, 1917».

Ἡ οἰκογένεια μετενάστευσεν εἰς Ἀθήνας.

—ρζ΄.) Τάφος οἰκογενείας **Στεφανίδου**, ἀμπελοκτηματίου.

Στήλη ἐκ πρασινωποῦ μαρμάρου ἐφ' ἧς ἔμπροσθεν μὲν ἡ ἐξάστιχος ἐπιγραφή:

«Ἰακώβος Στεφάνου. ἀπεβίωσε τῇ 24 Φεβρουαρίου 1880. Γαῖαν ἔχει ἐλαφράν», ὀπισθεν δὲ ἡ δεκάστιχος:

«Δημήτριος Ἰακώβου Στεφανίδης. Ἀπέθανε τῇ 9 Μαΐου 1894 ἐν ἡλικίᾳ 35 ἐτῶν. Γαῖαν ἔχει ἐλαφράν».

Ἡ οἰκογένεια, ἧς μέλος ἦτο ὁ Κυριακὸς Στεφανίδης διδάκτωρ τῶν μαθηματικῶν καὶ καθηγητῆς, ἐξέλιπεν.

—ρη΄.) Τάφος οἰκογενείας **Ζάκα**, ἀλευρεμπόρου.

Στήλη μαρμαρίνη πρισματσειδῆς, ἐφ' ἧς ἡ ἐξάστιχος ἐπιγραφή:

«Ὁ Κυριακὸς Ἀναστασίου Ζάκας ἐκ Κοκκινόπλου τῆς Θεσσαλίας ἄγων 90 περίπου ἔτη ἀπέθανε τῇ 11 Ἰανουαρίου 1883».

Ἡ οἰκογένεια ἐξέλιπεν ἔλλειπει ἀρρένων ἀπογόνων.

—ρθ΄.) Τάφος οἰκογενείας **Παναγιωτοπούλων**, βιοτεχνῶν. 1)

Στήλη μαρμαρίνη, ἐφ' ἧς δύο ρόδακες ἀνάγλυφοι, ὑφ' οἷς τὸ ἐπίγραμμα:

«Ἦλθε, παρῆλθεν ὡς ὄναρ ἡ σικιά σου
καὶ μόνον ἄλγος κατέλιπες τοῖς φίλοις.
Εὐχου τῷ πλάστῃ πλησιεστέρα οὔσα,
ἡμεῖς δὲ δάκρυ σοι ραντίζομεν σπονδῆν,
N. Παναγιωτόπουλος»

Ἡ οἰκογένεια μετενάστευσεν εἰς Ἀθήνας.

—ρι΄.) Τάφος οἰκογενείας **Μαυρουδῆ**, ἐμπόρου.

Μαρμαρίνη ἐπιταφία πλάξ, ἐφ' ἧς ἄνωθι ἀνάγλυφος ἔκτυπος σταυρὸς καὶ κάτωθι θυμιατήριον. Μεταξὺ τούτων ἐν τῷ μέσῳ τῆς πλακὸς ἡ τριστιχος ἐπιγραφή:

1) Συγγενεῖς τοῦ ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. α' τάφῳ.

«Ἀθανάσιος Ν. Μαυρουδῆς, γεννηθεὶς τῇ 14 Ἀπριλίου 1860, ἀπέθανε τῇ 6 Μαΐου 1880.

Ἐπὶ δὲ πρισματοειδοῦς λευκοτάτης μαρμαρίνης στήλης μικροῖς γράμμασι τὸ ἐπίγραμμα :

«Ὀδοιπόρε, μὲ βλέπεις εἶμαι χῶμα,
ἀλλ' ἡ ψυχὴ στὸν οὐρανόν,
ἐδῶ μόνον τὸ σῶμα.

Ἄν θέλῃς τώρα, θνητέ, φρόντιζε διὰ τὸ σῶμα·
ἐντὸς ὀλίγου θὰ γενῆς καὶ σὺ σκωλήκων βρῶμα».

Κάτωθεν τοῦ ἐπιγράμματος ἔκτυπον ἀνθοδοχεῖον μετὰ κρίνων.

Ἡ οἰκογένεια μετενάστευσεν εἰς τὴν Ἑλλάδα.

—ρι'.) Τάφος οἰκογενείας **Πλούτση**, σιτεμπόρου.

Στήλη μαρμαρίνη, ἔφ' ἧς ἡ δεκατριῶν ἐπιγραφή :

«Ἐνθάδε κεῖται Εὐάγγελος Πλούτσης Ἡπειρώτης, γεννηθεὶς τῷ 1832 ἀπεβίωσε τῇ 30 Μαΐου 1907.—Καὶ ἡ σύζυγος αὐτοῦ Ἑλένη Εὐαγ. Πλούτση, γενν. 1845 ἀπέθ. 21 Ἰανουαρ. 1915».

Ἀπόγονοι αὐτῶν ἐν Ἑλλάδι.

—ριβ') Τάφος οἰκογενείας **Χαμαδά**, σιδηρεμπόρου.

Σταυρὸς μαρμαρίνος ἀπλοῦς μετὰ τῆς τριστίχου ἐπιγραφῆς :

«Ἐνθάδε κεῖτε Δημ. Γ. Χαμαδάς, γεν. 15 Μαρτίου 1860, ἀπεβίωσε 18 Μαΐου 1902».

Ἡ οἰκογένεια μετενάστευσεν εἰς τὴν Ἑλλάδα.

—ριγ') Τάφος οἰκογενείας **Μαντζανίδου**, καπνοεργοστασιάρχου.

Σταυρὸς μαρμαρίνος, ἔφ' οὗ ἡ πεντάστιχος ἐπιγραφή :

«Ἐνθάδε κεῖνται αἱ δοῦλοι τοῦ θεοῦ Χριστόδουλος, Στέφανος καὶ Ἑλένη, τέκνα τοῦ Κωνστ. Χρ. Μαντζανίδου, ἐξ Ἀδριανουπόλεως. Τῇ 15ῃ Ἰανουαρίου 1892».

Εἶτα κάτωθι ἀκολουθεῖ τὸ ἐπίγραμμα :

«Τρία πουλλάκια μ' ἔφυγαν ἀπὸ τὴν ἀγκαλιά μου,
μ' ἔφρσαν λύπην στὴν καρδιά καὶ στεναγμὸ μέγαλο».

Ἡ οἰκογένεια μετενάστευσεν εἰς τὴν Ἑλλάδα.

—ριδ') Τάφος οἰκογενείας **Στεφανίδου**, οἰνεμπόρου. 1)

Στήλη πρισματοειδῆς μαρμαρίνη, ἔφ' ἧς ἡ ὀκτάστιχος ἐπιγραφή :

«Ἐνθάδε κεῖτε Ἀντώνιος Κ. Στεφανίδης. Ἐγεννήθη 8 Ὀκτωβρίου 1879, ἀπεβίωσε τῇ 24 Μαρτίου 1897».

Κάτωθι ἀνάγλυφον Χερουβείμ. Τῆς οἰκογενείας ἀπόγονοι ἐν Ἑλλάδι.

—ριε') Τάφος οἰκογενείας **Κεσκίνη**, ἐμπόρου.

Σταυρὸς μαρμαρίνος ἀπλοῦς, ἔφ' οὗ ἡ τετραῶν ἐπιγραφή :

1) Ἄλλος κλάδος τῆς τοῦ ὑπ' ἀριθ. ρζ' τάφου οἰκογενείας.

«Μαριῶ Ν. Κεσκίνη, ἐξ Ἀδριανουπόλεως. Ἀπέθανε τῇ 18 Φεβρουαρίου 1891».

Ἡ οἰκογένεια μετενάστευσεν εἰς Κωνσταντινούπολιν.

—οἰστ'.) Τάφος οἰκογενείας **Σακελλαρίου**, ἐμπόρου.

Σταυρὸς μαρμαρίνος, ἔφ' οὗ ἡ τριστιχος ἐπιγραφή :

«Ζαφείριος Σ. Σακελλάριος, ἀπέθανε τῇ 16 Δεκεμβρ. 1890, ἐτῶν 58».

Ἀπόγονοι τῆς ἐξ Ἀδριανουπόλεως ταύτης μετοίκου οἰκογενείας ζῶσιν ἐν Φιλιππουπόλει καὶ Συρίᾳ.

—οἰζ'.) Τάφος οἰκογενείας **Κωνσταντίνου Πλούστη**, ἐμπόρου. 1)

Στήλη μαρμαρίνη ἐπὶ βάρθρου. Μεταξὺ ἐκτύπων πέπλων εἰκὼν ἐπὶ πορσελάνης νεαρᾶς ὄραιας γυναικός, ὑφ' ἣν ἡ ἐξάστιχος ἐπιγραφή :

«Ἑλληνική Κ. Πλούστη, ἐκ Πριγκήπου, ἐτῶν 34. Ἀπέθανε τῇ 4. ΙΙ, 1927. Γαῖαν ἔχει ἐλαφράν».

—οἰη'.) Τάφος οἰκογενείας **Κοντογιώργη**, ἐμπόρου ἀποικιακῶν.

Μαρμαρίνη λευκὴ στήλη ἐπὶ ἐπαλλήλων βάρθρων ἀπολήγουσα εἰς ἀρχαιοπρεπὲς κιονόκρανον ἐπ' αὐτῆς εἰκὼν ἐπὶ πορσελάνης ἀκμαίου ἀνδρὸς περιβαλλομένη ὑπὸ ἐκτύπου πέπλου, ὑφ' ἣν ἡ τριστιχος ἐπιγραφή :

«Ἀπόστολος Ν. Κοντογιώργη ἐκ Μοσχονησίων. 30. ΧΙ. 1879. + 15. V. 1924».

Ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν ἐκτυπον ἀνάγλυφον κακοτεχνὲς ἀγγέλου μετὰ συνεπτυγμένον τῶν πτερυγῶν γονυπετοῦς πρὸ ὕδριας καὶ ὀλοφυρομένου.

Ἡ οἰκογένεια ἀπῆλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα.

—οἰθ'.) Τάφος οἰκογενείας τοῦ ἱερέως οἰκονόμου **Χαραλάμπους**.

Ἐπὶ μαρμαρίνης στήλης ἀποληγούσης εἰς σταυρὸν ἡ πεντάστιχος ἐπιγραφή :

«Ἐνθάδε κεῖτε ὁ δοῦλος τοῦ θεοῦ οἰκονόμος Χαραλάμπος Γ. Καλλίας, Ἀπεβίωσεν 22 Μαΐου 1914, ἐτῶν 75. Αἰωνία ἡ μνήμη αὐτοῦ».

Οἱ υἱοὶ αὐτοῦ μετενάστευσαν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ὁ πρεσβύτερος Ἰωάννης, λοχαγὸς ἔπescen εἰς τὴν μάχην τῶν Καϊλαριῶν 1912.

—οκ'.) Τάφοι οἰκογενείας **Βαλσαματζῆ**, ἐμπόρου.

Ἐπὶ μαρμαρίνου ἀπλοῦ σταυροῦ ἡ δίστιχος ἐπιγραφή :

«Μαρία Θεοδώρου Βαλσαματζῆ, ἀπεβίωσε τῇ 12 Ἰουλίου 1914».

Ἐπὶ ὁμοίου σταυροῦ ἐπ' ἄλλου τάφου ἡ τετράστιχος ἐπιγραφή :

«Γεώργιος Θεοδώρου Βαλσαματζῆ ἀπεβίωσε τῇ 17 Σεπτεμβρ. 1911».

Ἡ οἰκογένεια μετενάστευσεν εἰς τὴν Ἑλλάδα.

—οκα'.) Τάφος οἰκογενείας **Σωτηροπούλου**, ξενοδόχου.

Ἐπὶ μαρμαρίνου ἀπλοῦ σταυροῦ ἡ ἐξάστιχος ἐπιγραφή :

«Αἰκατερίνη Χ' Σωτηρίου, ἐξ Ἰωαννίνων, + 1897, Αὐγούστου 12—

1) Τῆς οἰκογενείας ὑπ' ἀριθ. τάφου ρια' κλάδος.

Δημήτριος Σωτηρόπουλος, 1890 — 1902, — Ειρήνη Ι. Σωτηροπούλου, 1854—1910».

Ἡ οἰκογένεια μετενάστευσεν εἰς τὴν Ἑλλάδα.

—ρκβ'.) Τάφος οἰκογενείας *Τεμπεσήρη*, οἰνοπνευματοπώλου.

Ἐπὶ μαρμαρίνου ἀπλοῦ σταυροῦ ἡ τετραστίχος ἐπιγραφή :

«Ἀπεβίωσε Δημήτριος Μιχαὴλ Τεμπεσήρης 1884, Δεκεμβρίου 25».

Ἡ οἰκογένεια ἐξέλιπεν ἢ ἐξεβουλαγιάσθη.

—ρκγ'.) Τάφος οἰκογενείας *X' Μηνᾶ*, ἐμπόρου.

Ἐπὶ μαρμαρίνου ἀπλοῦ σταυροῦ ἐν δώδεκα στίχοις τὸ πεντάστιχον ἐπίγραμμα :

«Ὁδε κεῖται ὁ Χατζῆ-Μηνᾶς, πατρίδος Βιτωλίων,
ἑβδομηκονταπενταετῆς παρέδωκε τὸν βίον,
τὴν εἰκοστὴν ἕκτην τοῦ μηνὸς Μαΐου τότε ἀπῆλθεν,
ὡσάν σκια καὶ ὄνειρον τὸν βίον του παρῆλθεν».

Ἡ οἰκογένεια ἀπῆλθεν ἐκ Φιλιππουπόλεως.

—ρκδ'.) Τάφος οἰκογενείας *Καπητάνου*, ἐμπόρου.

Ἐπὶ μαρμαρίνου ἀπλοῦ σταυροῦ ἡ ἐξάστίχος ἐπιγραφή :

«Ἰωάννης Κωνσταντίνου Καπητάνης. Ἐγενήθη τῷ 1866, ἀπεβίωσε τῷ 11 Δεκεμβρίου 1904. Γαῖαν ἔχει ἐλαφράν».

Ἀπόγονοι τῆς οἰκογενείας ἐν Ἑλλάδι.

ρκε'.) Τάφος οἰκογενείας *Φιλίπποβιτς*, ἐμπορορράπτου.

Ἐπὶ μαρμαρίνου σταυροῦ, ἐφ' οὗ ἔγγλυπτος ἕτερος, ἡ τριστίχος ἐπιγραφή :

«Σωτήριος Φιλίπποβιτς, ἀπέθανε 8 Μαΐου 1878, ἐτῶν 77».

Ἡ οἰκογένεια ἐξέλιπεν

—ρκστ'.) Τάφος οἰκογενείας *Ἀντωνίου Κουτέλη*, βιοτέχνου.

Ἐπὶ μαρμαρίνου σταυροῦ τὸ ἐπίγραμμα ἐν ἐννέα στίχοις καὶ ἡ ὑπ' αὐτὸ ἐπτάστίχος ἐπιγραφή :

«Μὴ κλαίτε, φίλοι συγγενεῖς μου, ἄδικα τὰ μάτια σας χαλάτε

κι ἐγὼ κοιμῶμαι στὰ βαθειά, ποτὲ δὲν μ' ἐξυπνάτε.

Καθὼς τὸ ἄστρον τῆς αὐγῆς ποὺ τρέμει, ὅταν δύσῃ,

ἔτο' ἦτο κι εἰς ἐμὲ γραπτὸ ἡ νεότης μου νὰ σβύσῃ».

«Ἄννα Ἀντωνίου Κουτέλη. Ἐγενήθη 8 Μαΐου 1869. Ἐδαπίσθη ὑπὸ τοῦ Σ. Ταχτατζῆ Μαΐου 18. 1869. Ἀπεβίωσε τῷ 11 Νοεμβρίου 1898».

Ἡ οἰκογένεια ἀπῆλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα.

— § 7. ') ρκζ'.) Στήλη μαρμαρίνη ἀπολήγουσα εἰς ἀνθέμιον, ἐφ' ἧς ἀνάγλυφος δάφνη μετὰ τῆς τριστίχου ἐπιγραφῆς :

1) Ἐν τῇ 7ῃ § καταγράφονται ἀπλᾶ μαρμάρια μνημεῖα τάφων ἀγνώστων μοι οἰκογενειῶν.

«Ἐλένη Μιχαήλ ἐτῶν 55. Ἀπεβίωσεν 11. X. 1899».

—οκθ'.) Σταυρὸς μαρμαρίνος εὐμεγέθης, ἀλλ' ἀπλοῦς, ἐφ' οὗ ἡ τρί-
στιχος ἐπιγραφή:

«Ζωὴ Γεωργίου. Ἐγεν. 20 Ἰουλίου 1822, ἀπεβίωσε 28 Μαΐου 1899».

—οκθ'.) Στήλη μαρμαρίνη μετὰ τῆς πενταστίχου ἐπιγραφῆς.

«Ἐνθάδε κεῖται ἡ δοῦλη τοῦ θεοῦ Θεοφάνω Θεοδώρου. Ἀπέθανε τῇ
17ῃ Δεκεμβρ. 1896 ἐν ἡλικίᾳ 90 ἐτῶν».

—ολ'.) Μαρμαρίνη πρισματοειδῆς στήλη μετὰ τῆς τετραστίχου
ἐπιγραφῆς:

«Ὡς κεῖται ὁ Γεώργιος Βούλκου, γεννηθεὶς τῷ 1835 ἀπεβίωσε τῇ
22 Δεκεμβρίου 1879».

—ολα'.) Σταυρὸς μαρμαρίνος μετὰ τῆς πενταστίχου ἐπιγραφῆς:

«Αἰκατερίνη Ν. Στανῶφ ἐξ Ἀδριανουπόλεως, ἐτῶν 70, ἀπέθανεν ἐν
Φιλιππουπόλει τῇ 30 Μαρτίου 1888».

—οלב'.) Σταυρὸς μαρμαρίνος ἐν τῷ ἄνω ἄκρῳ οὐτινος σταυρὸς
ἑγγλυπτος, ὑφ' οὗ ἡ δεκάστιχος ἐπιγραφή:

«Ἄννα Ἀποστόλου, γεννηθεῖσα τῇ 1 Φεβρ. 1869 ἀπέθανε τῇ 14
Ἰουνίου 1904. Γαῖαν ἔχει ἐλαφράν. Βασίλειος Ἀποστόλου. Ἦλθον, εἶδον,
ἀπῆλθον. Ἐγεννήθη τῇ 1 Ἀπριλίου 1914, ἀπέθανε τῇ 8 Μαΐου 1920».

ολγ'.) Πρισματοειδῆς μικρὰ μαρμαρίνη στήλη, ἐφ' ἧς ὑπὸ ἑγγλυ-
πτον δάφνην ἡ ἐπτάστιχος ἐπιγραφή:

«Ἐνταῦθα κεῖτε Ἀργύριος Λάμπρου. Ἐγεννήθη τῷ 1840, ἐτῶν 55
ἀπέθανε τῇ 19 Ἰανουαρ. τοῦ ἔτους 1896».

—ολδ'.) Ἐπιταφία μαρμαρίνη πλάξ ἐν τῷ ἄνω μέρει ἧς σταυρὸς
ἀνάγλυφος, ὑφ' οὗ ἡ τετραστίχος ἐπιγραφή:

«Ἐνθάδε κεῖται ἡ δοῦλη τοῦ θεοῦ Ἀνναστασία Θωμᾶ. Ἀπέθανε 15
Δεκεμβρίου 1881».

—ολε'.) Στήλη ἀπλῆ μαρμαρίνη, ἐφ' ἧς ἡ ἐξάστιχος ἐπιγραφή:

«Ἐνθάδε κεῖται ὁ δοῦλος τοῦ θεοῦ Ἰωάννης Γρηγορίου Μβόγιαδζης.
ἀποθανὼν τῇ 24 Φεβρουαρίου 1919»:

—ολεστ'.) Στήλη μαρμαρίνη σταυροειδῆς, ἐφ' ἧς μικροῖς γράμμασιν
ἡ πεντάστιχος ἐπιγραφή:

«Ἐνθάδε κεῖτε, ὁ Ἀθανάσιος Πασχάλης, φίλος καὶ ἀγαπητὸς τοῖς
πᾶσιν. Ἀπέθανεν ἐν ἡλικίᾳ 55 ἐτῶν τῇ 30 Ἰουνίου τοῦ 1901. Γαῖαν ἔχει
ἐλαφράν».

—ολεζ'.) Πλάξ μαρμαρίνη ἐπὶ στήλης πανομοιότυπος τῇ τοῦ ὑπ'
ἀριθ. πγ': τάφου, ἐφ' ἧς ἐντὸς κύκλου ἡ δεκάστιχος ἐπιγραφή:

«Ἐνθάδε κεῖτε ὁ δοῦλος τοῦ θεοῦ Χ' Παναγιώτης Λάμπρου. Ἀπέ-
θανε 16 Ἰουνίου 1916 ἐτῶν 22».

Ἐπὶ δὲ τῆς στήλης ἡ δίστιχος «Ἦλθον, εἶδον καὶ ἀπῆλθον».

—ρλγ'.) Πλάξ μαρμαρίνη ἐπιταφία, ἐφ' ἧς ἡ τετράστιχος ἐπιγραφὴ: 1)
«Ἐνθάδε κείτε ὁ δοῦλος τοῦ θεοῦ Γρηγόριος Δήμου, 1856 Ἀπριλ. 2».

—ρλθ'.) Σταυρὸς μαρμαρίνος ἀπλοῦς μετὰ τῆς τετραστίχου ἐπιγραφῆς:

«Ἰωάννης Σ. Βαφέας. Ἐγεννήθη τὸ ἔτος 1810, ἀπέθανεν εἰς τὸ 1888, Ἰουνίου 25».

—ρμ'.) Πρισματοειδῆς μαρμαρίνη στήλη, ἐφ' ἧς σταυρὸς. Ἐν τῷ ἄνω τῆς στήλης μέρει ρόδον ἀνάγλυφον ἔκτυπον, ὑφ' ὃ ἡ ἐπτάστιχος ἐπιγραφὴ:

«Ζωὴ Δ. Μοίρα. Ἀπεβίωσε τῇ 14ῃ Μαΐου 1887 ἐν ἡλικίᾳ 32 ἐτῶν.—
Δημήτριος Μοίρας. Ἀπεβίωσε τῇ 1ῃ Μαΐου 1901 ἐν ἡλικίᾳ 68 ἐτῶν. Αἰωνία ἡ μνήμη αὐτῶν».

—ρμα'.) Σταυρὸς μαρμαρίνος ἔχων ἐν τῷ ἄνω ἄκρῳ ἔγγλυπτον σταυρὸν μετὰ τῆς τετραστίχου ἐπιγραφῆς:

«Αἰκατερίνη Α. Τρύφωνας, τὸ γένος Δερμεντζόγλου, ἐγεννήθη 5 Ἰανουαρίου 1855, ἀπέθανεν 6 Αὐγούστου 1897».

—ρμβ'.) Σταυρὸς μαρμαρίνος μετὰ τῆς ὀκταστίχου ἐπιγραφῆς:

«Ἐνθάδε κείτε ἡ Ἄννα Παναγιώτου Τραχτατζῆ. Ἐγεννήθη 1823, ἀπέθανεν 9 Ἰανουαρίου 1903».

—ρμγ'.) Σταυρὸς μικρὸς μαρμαρίνος, ἐπὶ τοῦ ἄνω μέρους τοῦ καθέτου σκέλους οὐτινος ἔγγλυπτος σταυρὸς μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς:

«Θουμᾶ Ἡωάννου, 1792». 2)

—ρμδ'.) Ἐπιταφία μαρμαρίνη πλάξ, εἰς τὸ ἄνω μέρος ἧς σταυρὸς ἔγγλυπτος, ὑφ' ἧς ἡ τετράστιχος ἐπιγραφὴ:

«Δημήτριος Χριστοδούλου. Ἀπέθανε τῷ 1884, Φεβρουαρίου 2.—
Ραλλοῦ Γεωργίου».

—ρμε'.) Μικρὰ σταυροειδῆς μαρμαρίνη στήλη, ἐφ' ἧς ἡ τετράστιχος ἐπιγραφὴ:

«Χριστόδουλος Χ' Ζέλιου. Ἐγεννήθη τῷ 1839. Ἀπέθανε τῷ 1888, Αὐγούστου 10». 3)

1) Ἡ πλάξ, ὡς ἐκ τῆς χρονολογίας, διαπιστοῦται, μετεκομίσθη ἀπὸ τοῦ κοιμητηρίου ἐκκλησίας τινὸς ἀρθεῖσα ἀπὸ τοῦ οἰκογενειακοῦ ἐκεῖ τάφου καὶ ἐτέθη ἐπὶ τοῦ ἐν τῷ νεκροταφείῳ τάφου μέλους νεωτέρου τῆς οἰκογενείας, ἀποθανόντος μετὰ τὸ 1878.

2) Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, ὅστις φέρει χρονολογίαν θανάτου 1792.

3) Πολὺ ὑποθέτω ὅτι ὁ τάφος ἀνήκει εἰς τὸν μέγαν καραμπατζῆν κύρ Χριστόδουλον, ὅστις ἀποβαλὼν τὴν περιουσίαν του κατήγησε μικροπαντοπώλης. Ἦτο ἀπόγονος τῆς παλαιᾶς οἰκογενείας τοῦ Χριστοδούλου Τόκα ἢ Τοκάτσου, δια-

ομοί.) Μαρμάρινος ἀπλοῦς σταυρός, ἐφ' οὗ ἡ ἐπίτασιχος ἐπιγραφή :
 «Ἐδε ἀναπαύεται ἡ Φωτεινὴ Ἀθ. Γκένκογλου, μαθήτρια 4ης τάξεως.
 Ἐγενν. 10 Ὀκτωβρ. 1880, ἀπέθανεν 26 Δεκεμβρ. 1891».

—ομζ'.) Μικρὸς μαρμάρινος σταυρὸς μετὰ τῆς τριστίχου ἐπιγραφῆς :
 «Ἰωάννης Νικολάου, ἀπέθανε τῇ 8ῃ Νοεμβρίου 1878».

—ομη'.) Μικρὰ μαρμαρίνη στήλη, ἐφ' ἧς ἡ ἐπιγραφή :
 «Κοσταντῆς, 1839». 1)

—ομθ'.) Μαρμαρίνη πρισματοειδῆς στήλη, ἐφ' ἧς ἔμπροσθεν μὲν ἀλέκτωρ ἀνάγλυφος, ὀπισθεν δὲ ἱεράξ μετ' ἀναπεπταμένων πτερύγων καὶ ἡ ἐπίτασιχος ἐπιγραφή ὑπ' αὐτόν :

«Ἔτος 1899 Μαρτίου 6 ἀπεβίωσε ἡ Ἐλισάβετ Χ" Ἰωάννου ἐν ἡλικίᾳ 70 ἐτῶν».

—ορν'.) Ἐπὶ μαρμαρίνου ἀπλοῦ σταυροῦ ἡ δίστιχος ἐπιγραφή :
 «Ἀντίτα Σταύρου, † 10 Ἰουλίου 1888».

—ορνα'.) Μαρμάρινος ἀπλοῦς σταυρός, ἐφ' οὗ τὸ ἐπίγραμμα ἐν τέσσαρασι γραμμαῖς :

«Μὴ τὴν ζητεῖτε εἰς αὐτὸ τὸ λαξευτὸ τῆς μνήμα.
 ἄγγέλου εἶχε καλλονήν, ἄγγέλου εἶχε σχῆμα».

Καὶ κάτωθεν αὐτοῦ ἡ ὀκτάστιχος ἐπιγραφή :

«Ἐνθάδε κεῖται ἡ δούλη τοῦ θεοῦ Σμαράγδα Ν. ἐκ Στενιάχου.
 Ἀπεβίωσε τῇ 22 Ἀπριλίου 1900, ἐν ἡλικίᾳ 33 ἐτῶν. Γαῖαν ἔχει ἐλαφράν».
 (Ἐκ τῆς ἀνεκδότου τῆς Φιλιππουπόλεως Ἱστορίας κεφ. XXXI).

τελέσαντος ἀπὸ τοῦ 1739 πολλάκις πρωτομαῖστορος τῶν ἀμπατζήδων. (Ἴδε Μνηστ. Ἀποστολίδου, Ἀρχεῖον Θερακ. λαογρ. θησ. τόμ. Γ' σελ. 170). Οἱ ἀπόγονοι αὐτοῦ ἐξεβουλαρισθῆσαν.

1) Ἡ χρονολογία τοῦ θανάτου, δηλοῖ διὴ ἡ πλάξ μετεκομίσθη ἐκ τοῦ κοιμητηρίου ἐκκλησίας τινός.

Σημ. Ἐὰν παρόμοιον τῷ προκειμένῳ ταφολόγιον οὕτως εἰπεῖν τῶν ἐν τοῖς κοιμητηρίοις τῶν ἐνοριακῶν ἐκκλησιῶν ἐπὶ τουρκοκρατίας κατακειμένων συνετάσσετο ἐν καιρῷ, τ. ἔ. κατὰ τὴν πρώτην δεκαετηρίδα (1878—1888) ἀπὸ τῆς συστάσεως τοῦ ἔξω τῆς πόλεως γενικοῦ καὶ κοινοῦ τῶν ὀρθοδόξων νεκροταφείου, ὁπότε πάντες οἱ τάφοι διετηροῦντο ἀνέπαφοι καὶ εἶχον ἀνεξαιρέτως ἐπὶ στήλης μεγάλης ἢ μικρᾶς ἢ ἐπὶ πλακὸς κεχαραγμένα τὰ ὀνόματα τῶν κατακειμένων, θὰ ἐγνωρίζομεν σήμερον ἀσφαλῶς ὡς ἀπὸ μητρῶος τὰς ἐπὶ τουρκοκρατίας ὄλας σχεδὸν ἑλληνικὰς τῆς πόλεως οἰκογενεῖας, ἀνερχόμενοι εἰς δύο ἕως ἴσους αἰῶνας καὶ θὰ ἐφαίνετο καὶ ἡ τότε ἑλληνικότης τῆς ἀπ' αἰῶνων Ἑλληνικῆς πόλεως. Ἀλλὰ καὶ οἱ περιωθθέντες ἐν τῷ νεκροταφείῳ μέχρις ἐσχάτων εἶναι ἱκανοὶ τούτου μάρτυρες λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν ὅτι ἐν τοῖς ἀναγραφεῖσι τάφοις πλὴν τῶν μελῶν τῶν οἰκείων οἰκογενειῶν συνεθάπτοντο καὶ μέλη συγγενῶν οἰκογενειῶν καὶ οὐ ἐν τοῖς μνημειούχοις εἰς χιλιάδα ἀνέρχονται ἀνά τὸ ἀπέραντον νῦν νεκροταφείον. οἱ ἀνώνυμοι καὶ ἀγνώστων τάφοι μετὰ ξυλίνων σταυρῶν ἢ μετὰ βουλαρικῶν ἐπ' αὐτῶν ἐπιγραφῶν ἀπὸ τοῦ 1906.

ΤΑ ΔΙΚΑΙΑ ΤΟΥ ΕΝ ΒΟΡΕΙΩ ΘΡΑΚΗ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

Αί ἐν Βουλγαρία καὶ Ἀνατολικῇ Ρωμυλίᾳ Ἑλληνικαὶ Κοινοτικαὶ περιουσίαι.—Ἡ δίκη τῆς ἐκκαθαρίσεως αὐτῶν καὶ ἡ σθεναρὰ ὑποστήριξις τῶν Ἑλληνικῶν δικαίων.—Ἡ περιφανὴς ἀναγνώρισις τῶν δικαίων τοῦ Ἑλληνισμοῦ ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου τῆς Χάγης.—Ἀγορεύσεις ἱστορικῆς σημασίας τοῦ κ. Β. Παπαδοπούλου ἄλλοτε βουλευτοῦ ἐν τῇ Σοβράνιᾳ τῆς Ἑλληνικῆς Κοινοτικῆς Στενιμάχου, πληρεξουσίου δικηγόρου τῶν Ἑλληνικῶν θρησκευτικῶν Κοινοτικῶν Φιλιππουπόλεως, Στενιμάχου, Βάρνης καὶ μόνῃς Βατσκόβου κλπ. κατὰ τὴν δίκην τῆς ἐκκαθαρίσεως τῶν περιουσιῶν.—Τραγικὴ κατακλείς μιᾶς ἐνδόξου σελίδος τῆς ἔθνικῆς ἱστορίας.

Τὸ 1918 κατὰ μῆνα Ὀκτώβριον ὑπεγράφετο ἡ ἀνακομὴ ὑπὸ τῆς Βουλγαρίας πλήρως καταβληθείσης ἐκ τοῦ καμάτου τῶν στρατιωτικῶν ἐπιχειρήσεων. Τὸ γεγονός τοῦτο, ὑπέβαλε τὰς ἐλπίδας τῶν μελῶν τῶν ἐν Βουλγαρίᾳ Ἑλληνικῶν Κοινοτικῶν περὶ τοῦ δυνατοῦ τῆς βελτιώσεως τῶν συνθηκῶν διαβιώσεώς των, συνθηκῶν αἱ ὁποῖαι πᾶν ἄλλο ἦσαν ἢ ἀνεκταί.

Κινούμενοι ὑπὸ τοῦ πόθου τούτου ἀφ' ἐνὸς καὶ φοβούμενοι ἀφ' ἑτέρου μὴ οἱ διαχειριζόμενοι τὰ Ἑλληνικὰ πράγματα πρὸ τοῦ ὄγκου τῶν ζητημάτων, ἅτινα ἀλλαχοῦ εἶχον νὰ ἀντιμετωπίσωσι πλέον ἴσως ἐπείγοντων καὶ πλέον ζωτικῶν, παραμερίσωσι τὰ ἰδικά των, πλείστοι τῶν Ἑλλήνων τῆς Βουλγαρίας ἐζήτησαν νὰ διαφωτίσωσι τοὺς ἀρμοδίους περὶ τῶν ζητημάτων των. Καὶ ὑπεστηρίχθησαν δύο κυρίως ἀπόψεις.

Α΄.) Ἡ πρώτη, ὅπως καταληφθῆ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἡ Ἀνατολικὴ Ρωμυλία καὶ προσαρτηθῆ εἰς τὴν Ἑλλάδα. (ὑπόμνημα ὑποβληθὲν ὑπὸ ομάδος Φιλιππουπολιτῶν μὲ προεξάρχοντα τὸν μακ. Κ. Ἀντωνιάδην, υἱὸν Σωτηρίου Ἀντωνιάδου ἄλλοτε προέδρου Ἑλλ. Κοινοτικῆς Φιλιππουπόλεως.

Β΄.) Ἡ δευτέρα, ὅπως τὸ βίον καταλυθὲν ὑπὸ τῆς Βουλγαρίας καθεστῶς τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας ἀνασταθῆ ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Ἑλλάδος, ἵνα οὕτω καθιερουμένων ὄρων διαβιώσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ στοιχείου τῆς χώρας ἐξ ἴσου εὐνοϊκῶν ὡς καὶ διὰ τοὺς Βουλγάρους, ἐνισχυθῆ καὶ τὸ στοιχεῖον τοῦτο, καὶ ἐξακολουθήσῃ τὴν βιαίως ἀνακοπέσαν προόδον του καὶ τοῦτο διότι ὡς παρουσιάζοντο τότε τὰ γενικώτερα πράγματα τῆς Ἑλλάδος δὲν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ἐπιδιωχθῆ, μὲ ἐλπίδας ἐπιτυχίας λύσις πλέον ἴσως εὐνοϊκὴ διὰ τὰς ἀπόψεις τῶν Ἑλλήνων κατοίκων τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας. Αἱ ἀπόψεις αὐταὶ ὑπεστηρίζοντο ὑπὸ ομάδος Στενιμαχιτῶν ὑπὸ τὸν κ. Β. Ἐμμ. Παπαδόπουλον.

Κατόπιν ἐπαφῆς μετὰ τοῦ Κ. Μαζαράκη ἀρχηγοῦ τότε τῆς ἐν Βουλ-

γαρία Ἑλληνικῆς Στρατιωτικῆς Ἀποστολῆς, ἐπισκεφθέντος ἐν συνοδείᾳ Ἄγγλου συνταγματάρχου τὴν Φιλιππούπολιν καὶ Στενίμαχον καὶ κατόπιν διεξοδικῆς συζητήσεως μετὰ κ. Β. Παπαδοπούλου καὶ αὐτοῦ καὶ ἐξακριβώσεως, κατὰ τὸ δυνατόν, καὶ τῶν ἐπισήμων Ἑλληνικῶν ἀντιλήψεων καὶ ἀπόψεων, ἐπεκράτησεν ἡ δευτέρα ὡς ἀνωτέρω ἐκτιθεμένη ἀποψις καὶ ὑπεβλήθη καὶ σχετικὸν ὑπόμνημα.

Βραδύτερον ἐγνώσθη ὅτι ὑπαρχούσης ἀπολύτου ἀνάγκης νὰ τονωθοῦν αἱ Ἑλληνικαὶ ἀπόψεις περὶ διεκδικήσεως δικαιωμάτων ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Δυτικῇ Θράκῃ, παρίστατο ἀνάγκη καὶ αὖθις νὰ θυσιασθοῦν οἱ Ἑλληνικοὶ πληθυσμοὶ τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας. Πρὸς ἐνίσχυσιν μάλιστα τῶν Ἑλληνικῶν πληθυσμῶν τῶν περιφερειῶν αὐτῶν Μακεδονίας καὶ Δυτ. Θράκης ὅπου αἱ διώξεις τῶν Ἑλλήνων εἶχον ἐπιφέρει μεγάλην φθορὰν εἰς τὰς τάξεις των, ἐπρωτάθῃ καὶ ἀπεφασίσθη ἡ ἀποψις τῆς ἐκουσίας ἀμοιβαίας μεταναστεύσεως τῶν πληθυσμῶν (μειονοτήτων) Βουλγαρίας καὶ Ἑλλάδος.

Ὁ σπαραγμὸς μὲ τὸν ὁποῖον ἐδέχθησαν οἱ Ἑλληνικοὶ πληθυσμοὶ τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας τὴν ἀπόφασιν ταύτην τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως εἶναι εὐκόλον νὰ νοηθῇ σήμερον ὑπὸ τοῦ πλείστου τῶν Ἑλλήνων ἑξαναγκασθέντων νὰ ἐκπατρισθῶσιν κατὰ τὸν ἓνα ἢ ἄλλον τρόπον. Τότε ὅμως ὑπὸ τὴν μέθην τῆς προσφάτου νίκης, καθ' ἣν ἦσαν τὰ πρῶτα θύματα τῆς μεθόδου αὐτῆς τῆς ὁμαδικῆς μετακινήσεως τῶν πληθυσμῶν, τὸ μέγεθος τῆς θυσίας δὲν ἐγένετο εὐκόλως ἀντιληπτόν.

Ὁ ἀείμνηστος τότε πρωθυπουργὸς τῆς Ἑλλάδος Ἐλευθέριος Βενιζέλος ζητῶν τὴν θυσίαν ταύτην ἀπὸ τοὺς ἐν Βουλγαρίᾳ Ἕλληνας ἐγνώριζε τὸ μέγεθος τῆς θυσίας ἣν ἐξίτηι, πλὴν τὴν ἐξίτησεν ἀπευθυνόμενος εἰς τὸν ἐγνωσμένον πατριωτισμὸν τῶν Ἑλληνικῶν πληθυσμῶν τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας, λέγων ὅτι ἦτο ἠναγκασμένος ἐκ τῶν πραγμάτων νὰ προβῇ εἰς τὴν θυσίαν αὐτὴν χάριν τῶν ὑψίστων ἐθνικῶν συμφερόντων ἀπαιτούντων τὴν συμπύκνωσιν τῶν Ἑλληνικῶν πληθυσμῶν Μακεδονίας καὶ Δυτ. Θράκης καὶ παρέσχεν ὑποσχέσεις περὶ πλήρους καὶ δικαίας ἀποζημιώσεως καὶ πλήρους καὶ ἀνέτου ἐγκαταστάσεως εἰς τὰ νέα ἐδάφη.

Πρὸς τοῦτο παρεσχέθησαν πράγματι πολλαὶ ὑποσχέσεις ἵνα γλυκανθῇ πὼς ἡ πικρία τοῦ ἐκπατρισμοῦ, ὑποσχέσεις διεθνεῖς περὶ ἐξασφαλίσεως τῆς περιουσίας των, ὑποσχέσεις ἐσωτερικαὶ περὶ παροχῆς πάσης διευκολύνσεως καὶ περὶ τραπεζικῶν ὑποχρεωτικῶν πιστώσεων πρὸς ἄμεσον ρευστοποιήσιν ὑπὸ καλοὺς ὄρους τοῦ λαβεῖν τῶν μεταναστῶν πρὸς ταχύτεραν μόνιμον ἐγκατάστασίν των, ὑποσχέσεις ὅμως φεῦ μὴ τηρηθεῖσαι παντελῶς. Καὶ οὕτω οἱ πλείστοι τῶν μεταναστῶν ὑπέστησαν τὰ κἀνδεινα περιελθόντες εἰς μοῖραν χειροτέραν, εἰ δυνατόν, τῶν ἄλλων ἀδελφῶν τῶν γενομένων καὶ αὐτῶν ἀναγκαστικῶς πλέον προσφύγων.

Τὰ τῆς εὐθύνης διὰ τὴν τοιαύτην παράβασιν ρητῶν ὑποσχέσεων καὶ

ἱερῶν ὑποχρεώσεων, ὡς εἶχεν τὸ Ἑλληνικὸν Κράτος πρὸς τοὺς δυστυχεῖς τούτους ἀνθρώπους εἶναι οὐ τοῦ παρόντος.

Δυστυχῶς κατὰ τὸ ἐπικρατοῦν σύστημα, ἐνῶ ἐζητοῦντο τεράστια θυσίαι ἀπὸ ὀλοκλήρους πληθυσμοὺς καὶ ἐτίθεντο οἱ πληθυσμοὶ αὗτοι πρὸς τετελεσμένων γεγονότων, οὐδεὶς ἐφρόντιζε νὰ ἐρωτήσῃ τοὺς θυσιαζομένους τούτους περὶ τοῦ τρόπου τῆς νομικῆς τοῦλάχιστον διασφάλισεως πλείστων ὄσων πραγμάτων, τὰ ὁποῖα φυσικὸν ἦτο νὰ ἀγνοοῦν οἱ ρυθμίζοντες τότε τὰ γεγονότα καὶ θεσπίζοντες διατάξεις διὰ πράγματα τὰ ὁποῖα ἠγνόουν κατὰ βάθος. Καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τούτου, ἡ τελεία ἀσάφεια περὶ τὴν διατύπωσιν τῶν σχετικῶν διατάξεων, τὰς ὁποίας ἡμεῖς ὡς νικηταὶ ἠδυνάμεθα ἂν μὴ τι ἄλλο τοῦλάχιστον σαφῶς νὰ διατυπώσωμεν, ἵνα μὴ οὐσιαστικὰ καὶ ὀφθαλμοφανῆ δίκαιά μας αἰώνων ὀλοκλήρων ἀμφισβητῶνται καὶ διακινδυνεύωσιν ἐκ τούτου, ὅταν παρίστατο ἀνάγκη νὰ τὰ ἐπικαλεσθῶμεν.

Αὐτὸ συνέβη καὶ μὲ τὸ ζήτημα τῶν Ἑλληνικῶν Θρησκ. Κοινοτήτων ἐν Βουλγαρίᾳ, ἵνα τοῦτο μὴ ἀποτελέσῃ ἐξαίρεσιν. Καὶ ὅμως δὲν ἐπρόκειτο περὶ παρονοχίδος. Εἰς πλεόν τοῦ δισεκατομμυρίου προπολεμικῶν δραχμῶν ἀνήρχετο ἡ ἀκίνητος καὶ μόνον περιουσία τῶν ἐν λόγῳ Κοινοτήτων, χωρὶς νὰ ὑπολογισθῶσιν τὰ εἰσοδήματα ἀπὸ τῆς διαρπαγῆς τῶν.

Συμφώνως πρὸς τὸ ἀρθρ. 6 ἐδάφ. 2 καὶ ἀρθρ. 9 τῆς Συνθήκης τοῦ Νεῖγνὺ τῆς 14)27 Νοεμβρίου 1919 καὶ αἱ Κοινότητες, Ἐκκλησίαι, Μοναί, Σχολαί, Νοσοκομεῖα καὶ οἰασδήποτε φύσεως ἰδρύματα ἐκπληροῦντα, ὡς νομικὰ πρόσωπα, ὡς πρὸς τὴν Ἐθνικότητα καὶ μετανάστευσιν, τοὺς αὐτοὺς ὅρους πρὸς τὰ φυσικὰ πρόσωπα, ἐδικαιοῦντο νὰ ζητήσωσι τὴν ἐκκαθάρισιν τῆς περιουσίας αὐτῶν.

Εἰς ἐφαρμογὴν τῶν ἄνω διατάξεων καὶ συνεπεῖα τῆς διαλύσεως τῶν Ἑλληνικῶν Θρησκ. Κοινοτήτων ἐν Βουλγαρίᾳ, ἐπελθούσης ὡς ἐπακολούθημα τῆς μεταναστεύσεως τῶν μελῶν τῶν ἐν λόγῳ Κοινοτήτων, ἡ Ἑλληνικὴ Ἀντιπροσωπεία παρὰ τῇ Μικτῇ Ἐπιτροπῇ Ἑλληνοβουλγαρικῆς Μεταναστεύσεως, εἰς ἣν ὑπὸ τῶν συνθηκῶν ἀνετέθη ἡ ἐπίβλεψις καὶ διευκόλυνσις τῆς μεταναστεύσεως ἀλλὰ καὶ ἡ ἐκκαθάρισις τῶν ἐκ ταύτης λογαριασμῶν, ἐζήτησε τὴν ἐκκαθάρισιν τῶν περιουσιῶν τῶν διαλυθειῶν Κοινοτήτων δι' ἐπιδόσεως σχετικῆς δηλώσεως ἐνώπιον τῆς εἰρημένης ἐπιτροπῆς.

Δυστυχῶς καὶ ἐδῶ ἐπεκράτησε προχειρολογία. Παρὰ τὴν τεραστίαν σημασίαν τοῦ ζητήματος οὐδεμία προπαρασκευῆ, ἐκτὸς τῶν δηλώσεων, ἐνὸς ἀτελοῦς πίνακος τῶν κτημάτων τῶν Κοινοτήτων καὶ ὑποδείξεως ἀπλοϊκῶν τινῶν μεταναστῶν ὡς μαρτύρων πρὸς ἀπόδειξιν τῶν ὀρίων τῶν διεκδικουμένων κτημάτων, οὐδεμία ἄλλη ἐργασία ἐγένετο καὶ τοῦτο κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰς προετοιμασίας τῶν Βουλγάρων ὑποβαλόντων σειρὰν ὄλην ὑπομνημάτων καὶ μελετῶν ἐκ μέρους τῶν διαφόρων Κρατικῶν ἰδρυμάτων εἰς ἃ

περιήλθον τὰ κτήματα ταῦτα τῶν Ἑλληνικῶν Ὀρθοκ. Κοινοτήτων μετὰ τὴν διαρπαγὴν αὐτῶν.

Εὐτυχῶς οἱ μετανάσται ὀργανωμένοι εἰς τὴν Συνοσπονδίαν τῶν ἐκ Βουλγαρίας Ἑλλήνων διὰ τοῦ ρέκτου προέδρου αὐτῶν κ. Α. Τζηρίδου καὶ λοιπῶν μελῶν τοῦ συμβουλίου τῆς Συνοσπονδίας ἐξήτησαν καὶ ἐπέτυχον νὰ μὴ διεξαχθῇ ἡ δίκη τῶν συμφερόντων των ἐρήμην αὐτῶν καὶ οὕτως ἀπεφασίσθη νὰ ἀνατεθῇ ἡ ὑπεράσπισις τῶν δικαίων τῶν διαλυθειῶν Κοινοτήτων εἰς τινὰ τῶν εἰδημόνων τῶν ζητημάτων τούτων μετανάστην, καὶ ὡς τοιοῦτος ὑπεδείχθη ὁ Στενιμαχίτης δικηγόρος κ. Βασίλ. Έμμ. Παπαδόπουλος ἔχων πολλαπλῆν Κοινοτικὴν δρασίαν ἐν Βουλγαρίᾳ καὶ χρηματίσας κατ' ἐπανάληψιν Ἑλλήν βουλευτὴς ἐν τῇ περιφερείᾳ Στενιμάχου εἰς τὴν Βουλγαρικὴν Σοβράνιε πρὸ τῶν γεγονότων τοῦ 1906.

Μεταβὰς εἰς Σόφιαν ἔδραν τότε τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς ὁ κ. Β. Παπαδόπουλος εὐρέθη πρὸ ἀγνοίας τοῦ ζητήματος ἐκ μέρους τῶν Ἑλλήνων ἐνῶ οἱ Βούλγαροι εἶχον βασίσει τὰς διεκδικήσεις των ἐπὶ πλήρους σχεδίου καλῶς παρεσκευασμένου ἀπὸ πάσης ἀπόψεως, ἐπερειδόμενοι κυρίως ἐπὶ τῆς ἀσφαλείας τῶν σχετικῶν διατάξεων τῶν συνθηκῶν, ἅς ὡς νικηταὶ θὰ ἠδυνάμεθα τοῦλάχιστον νὰ διατυπώσωμεν σαφέστατα τοσοῦτο μᾶλλον καθ' ὅσον ἐπρόκειτο περὶ ἀναμφισβήτητων καὶ οὐσιαστικῶν δικαίων μας.

Τρία κυρίως ἦσαν τὰ σημεῖα ἐφ' ὧν ἐστηρίχθησαν αἱ Βουλγαρικαὶ ἀπόψεις καλῶς μελετημέναι καὶ νομικῶς προπαρασκευασμένα.

Α') Ὅτι αἱ Ἑλληνικαὶ Ὀρθοκ. Κοινότητες εἶναι ἀπλῶς πλάσματα τῆς φαντασίας τῶν Ἑλλήνων μεταναστῶν, διότι τοιαῦτα οὔτε ὑπῆρξαν ποτε πράγματι (de facto), οὔτε καὶ ἐλειτούργησαν ἢ καὶ ἂν ὑπῆρξαν οὐδέποτε ἀπετέλεσαν ἠθικὰ νομικὰ πρόσωπα Δημ. Δικαίου μετὰ νομικῆς ἰκανότητος τοῦ κτᾶσθαι περιουσιακὰ δικαιώματα οὐδ' ἀνεγνωρίσθησαν ὡς τοιαῦτα οὔτε ὑπὸ τῆς Ὀθωμανικῆς νομοθεσίας οὐδὲ ὑπὸ τῆς Βουλγαρικῆς τοιαύτης τῆς διαδεχθείσης τὴν πρώτην.

Β') Ὅτι τὰ διεκδικούμενα κτήματα Ἐκκλησία, Παρεκκλήσια, Μοναί, Νοσοκομεῖα, Σχολεῖα κ.λ.π. καὶ τὰ προσηρητημένα εἰς αὐτὰ προσοδofόρα κτήματα, ἰδρυθέντα ὑπὸ ὅλων τῶν Ὀρθοδόξων πληθυσμῶν τῆς Ὀθωμανικῆς τότε Αὐτοκρατορίας τελούντων ὑπὸ τὴν πνευματικὴν κυριαρχίαν τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως μετὰ τὸν σκοπὸν τῆς ἐξυπηρετήσεως τῶν ἀναγκῶν ὅλων συλλήβδην τῶν Ὀρθοδόξων Χριστιανῶν, ἀνήκουν εἰς τὴν ὁλομέλειαν αὐτῶν καὶ οὐχὶ εἰς ὀρισμένην τινὰ ἐθνότητα Ἑλληνικὴν ἢ Βουλγαρικὴν.

Γ') Ὅτι ἐπειδὴ κατὰ τὴν σύμβασιν πρὸς γένεσιν τοῦ δικαιώματος τῆς ἐκκαθαρίσεως εἶναι ἀπαραίτητος (conditio sine qua non) ἡ διάλυσις τῆς Κοινοτικῆς συνέπειᾳ τῆς μεταναστεύσεως τῶν μελῶν της, οὐδεὶς συντρέχει λόγος ὅπως προβῇ ἢ Ἐπιτροπῇ εἰς τὴν ἐκκαθάρισιν τῶν διότι δὲν

νοεῖται διάλυσις τοῦ μὴ ὑπάρχοντος 2ον) ἂν θεωρηθῇ ὅτι ὑπῆρχον Κοινοότητες, τὰ διεκδικούμενα κτήματα ἐξηκολούθουν ἔτι καὶ νῦν λειτουργοῦντα καὶ ἐκπληροῦντα τοὺς σκοποὺς δι' οὓς ἰδρύθησαν καὶ κατὰ συνέπειαν κατὰ τὴν συνθήκην δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ζητηθῇ ἡ ἐκκαθάρισις καὶ 3ον) ὅτι ἂν ἔτι γένηται δεκτὸν ὅτι ὑπῆρχον Κοινοότητες καὶ ὅτι διελύθησαν αὐταὶ διὰ τῆς μεταναστεύσεως καὶ πάλιν ἐπειδὴ αὐταὶ ἀπετελοῦντο ὑπὸ Βουλγάρων καὶ Ἑλλήνων καὶ δεδομένου ὅτι οἱ Βούλγαροι ἦσαν οἱ πλειοψηφοῦντες ἐν αὐταῖς οἱ δ' Ἑλληνες ἦσαν ἀριθμὸς ἐλάχιστος καὶ μηδαμινός, οὗτοι οὐδόλως δικαιοῦνται νὰ ζητῶσι τὴν ἐκκαθάρισιν τῶν περιουσιῶν αὐτῶν.

Πρὸ τοιαύτης σοβαρᾶς καταστάσεως πραγμάτων εὐρεθεὶς ὁ μέλλων νὰ ὑποστηρῆ τὰς Ἑλληνικὰς ἀπόψεις κ. Β. Παπαδόπουλος, καὶ μὴ ἔχων εἰς χεῖρας του ἄλλα στοιχεῖα ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω λεχθέντων προχείρων τοιούτων καὶ ἔχων ὑπ' ὄψιν του ὅτι καὶ ἡ δικαιότερα ὑπόθεσις μὴ ὑποστηριζομένη ὡς πρέπει ἢ καὶ κακῶς ὑποστηριζομένη ἀπώλται, καὶ ἀναλογιζόμενος τὰς εὐθύναις, τὰς ἱστορικὰς καὶ ἔθνικὰς ἅς ἀνελάμβανεν, ἐν συνεννοήσει καὶ μετὰ τοῦ κ. Γεωργοπούλου, τότε Ἑλληνας Ἀντιπροσώπου παρὰ τῇ Μικτῇ Ἐπιτροπῇ, παρὰ τὴν σχετικὴν ἀντίδρασιν ἐζήτησε καὶ ἐπέτυχε τὴν ἀναβολὴν τῆς δικάσιμου, ἵνα οὕτω τῷ δοθῇ καιρὸς καὶ προπαρασκευασθῇ ἀναλόγως πρὸς τὴν σοβαρότητα τοῦ ὅλου Ἑθνικοῦ τούτου ζητήματος.

Αἱ Κοινοτικαὶ περιουσίαι ἐν Βουλγαρίᾳ, ὡς γνωστόν, εἶχον διαρπαγῇ τῷ 1906 αἰφνιδιστικῶς ὑπὸ τοῦ βουλγαρικοῦ ὄχλου τῇ ἀνοχῇ καὶ συνεργείᾳ ἐν πολλοῖς τῶν Ἀρχῶν, συνεπληρώθη δὲ ἡ λεηλασία τὸ 1914. Ἀρχεῖα, κώδικες, κτηματολόγια, βιβλία καὶ πᾶν σχετικὸν ἔγγραφον καὶ βοήθημα ἐπὶ τῶν ὁποίων θὰ ἦτο δυνατόν νὰ βασισθῇ ἡ ὑποστήριξις τῶν Ἑλληνικῶν ἀπόψεων εἶχον, ὡς εἰκός, ἔξαφανισθῇ. Ἡ δὲ Βουλγαρικὴ Κυβέρνησις πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ σχετικοῦ διὰ τὰς ἀπόψεις τῆς κινδύνου, διὰ μυστικῶν διαταγῶν, ἀπηγόρευσε τὴν ἐκδοσιν οἰουδήποτε ἀντιγράφου πράξεως ἐπισήμου ἀφορώσης τὰ κτήματα ἢ δικαιοπραξίας τῶν τέως Ἑλληνικῶν Κοινοτήτων. Ἐκαστος δύναται νὰ συμπεράνη πρὸς ποῖων προβλημάτων καὶ δυσχερειῶν εὐρέθη ὁ ἀναλαβὼν τὴν ὑποστήριξιν τῶν Ἑλληνικῶν ἀπόψεων. Παρὰ ταῦτα κόποι καὶ μόχθοι, οὐχὶ ἄμοιροι κινδύνων, (δεδομένου ὅτι ἠγακάσθη νὰ μεταβῇ εἰς Βουλγαρίαν μετὰ τὴν γνωστὴν πλέον ιδιότητα αὐτοῦ καὶ νὰ ἐπισκεφθῇ Στενίμαχον, Βοδενά, Κούκλαιναν, Βάσκοβοβον, Φιλιπούπολιν καὶ Βάρνην), δύο περίπου ἔτων ἐχρειάσθησαν, ἵνα παρουσιασθῇ ἄριστον τὸ οἰκοδόμημα τῆς ὑπερασπίσεως τῶν Ἑλληνικῶν ἀπόψεων ἀπὸ τε νομικῆς καὶ πραγματικῆς πλευρᾶς, οἰκοδόμημα στηριζόμενον ἐπὶ ἀκλονήτων ἐπιχειρημάτων νομικῶν καὶ πραγματικῶν καὶ ἐπὶ πληθῶς ἀποδεικτικῶν ἔγγραφων καὶ πλήρους συστήματος μαρτυρικῶν ἀποδείξεων.

Πρὸ τῆς ἀνατροπῆς τῶν ὑπολογισμῶν των οἱ Βούλγαροι, αἰσθανόμενοι τὸ ἔδαφος νὰ κλονίζεται ὑπὸ τοὺς πόδας των, ὑποβοηθούμενοι καὶ

ὕπὸ τοῦ φίλου των προέδρου τῆς ὑποεπιτροπῆς εἰς ἧς τὴν ἀρμοδιότητα ὑπήγοντο αἱ Κοινοτικά ὑποθέσεις, κ. Ναμέζ, Βέλγου τὴν Ἐθνικότητα, Βουλγάρου τὴν ψυχὴν, ὡς ἔχοντος βουλγαρίδα σύζυγον καὶ ἀπὸ μακροῦ χρόνου διαβιοῦντος καὶ ἐργαζομένου ἐν Φιλιππουπόλει, (ἦτο διευθυντὴς ἐργοστασίου τινὸς ζαχαρώεω), προσεπάθησαν νὰ διαιωνίσουν τὸ ζήτημα, τοῦ προέδρου ἐν τέλει πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ πικροῦ ποτηρίου, ἀναγκασθέντος πρὸ τῆς ἐπιβλητικότητος τῶν Ἑλληνικῶν ἀποδείξων νὰ ἰσχυρισθῆ ὅτι τοῦ ἦτο ἀδύνατον νὰ ἀποφανθῆ λόγῳ τοῦ περιπλόκου τῶν ἀναφρέντων νομικῶν ζητημάτων καὶ πραγματικῶν τοιούτων. Καὶ οὕτω τὸ ζήτημα δι' ἀποφάσεως τῆς Μικτῆς ἐπιτροπῆς παρεπέμφθη εἰς τὸ Διεθνὲς Δικαστήριον τῆς Χάγης πρὸς γνωμοδότησιν καὶ διασάφησιν τῆς ὕλης ὑποθέσεως. (Ἔορα σχετικὰ ἐρωτήματα τῶν ἐνδιαφερομένων Κυβερνήσεων εἰς τὸ «Ἐλεύθερον Βῆμα» τῆς 6, 7, 8 Αὐγούστου 1930).

Ἐν Χάγῃ τὰς Ἑλληνικὰς ἀπόψεις, βασιθεύσας ἐπὶ τῶν κυρίων σημείων, ἃ θὰ ἴδῃτε κατωτέρω ἀναπτυσσόμενα, τεθέντα ἐν τῇ ἀρχικῇ διατυπώσει τῶν Ἑλληνικῶν ἀπόψεων ὑπὸ τοῦ κ. Β. Π. ὑπεστήριξεν ὁ ἀείμνηστος Νικόλαος Πολίτης καὶ ἐπετεύχθη οὕτω εὐνοϊκῇ γνωμοδότησις τοῦ Διεθνoῦς Δικαστηρίου, γνωμοδότησις προδικάσασα κατὰ μέγα μέρος, τοῦλάχιστον ἀπὸ νομικῆς ἀπόψεως, τὴν ἐπίλυσιν τοῦ ὄλου ζητήματος ὑπὲρ ἡμῶν.

Τελικῶς διὰ συμβιβαστικῆς ἀποφάσεως τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς, ἐλύθη τὸ ζήτημα διὰ συμψηφισμοῦ τοῦ λαβεῖν τῶν ἀπαιτήσεων Ἑλληνικῶν Κοινοτήτων ἐν Βουλγαρίᾳ, πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τῶν διαλυθεισῶν ἐν Ἑλλάδι Βουλγαρικῶν Κοινοτήτων καὶ τὴν παραχώρησιν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐπὶ πλέον 90.000.000 λέβα ὡς ἔγγιστα.

Καὶ οὕτως ἐπεσφραγίσθη ἡ πλήρης περιπετειῶν ζωὴ ἑκατονταετηρίδων ὄλων ἀκραιφνῶν Ἑλληνικῶν ὀργανισμῶν πλήρων ἀκμῆς καὶ Ἐθνικοῦ φρονήματος, διατηρησάντων ἐν μέσῳ ἀφαντάστων διωγμῶν καὶ ἀντιξοότητων τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, θρησκείαν, τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα, μὲ τὴν βεβαιότητα ὅτι ἡ θυσία αὐτῶν ἐγένετο ἵνα ἐνισχυθῶσιν Ἑλληνικαὶ ἀπόψεις ἀλλοῦ, ὅπου ἴσως, κατὰ τὰς ἀντιλήψεις τῶν ἀρμοδίων ἦτο ἀνάγκη νὰ τονωθοῦν διὰ τῆς θυσίας, ὅσον σκληρὰ καὶ ἀν ἦτο αὕτη, τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας. Καὶ ὁ Ἑλληνισμὸς οὗτος ἐδέχθη τὴν θυσίαν ταύτην ἀγογγύστως ὅπως καὶ πάντοτε μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἔπραττε τὸ καθήκόν του, ὅπου καὶ ἀν ἐκαλεῖτο πρὸς τοῦτο, καὶ ἔλαβε τὴν ἄγουσαν πρὸς τὴν μητέρα Ἑλλάδα, ἦτις, ὅπως ἔλεγεν, εἶχεν ἀνάγκην αὐτοῦ, μὲ βουβὴν τὴν λύπην.

Α'. ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΣΤΕΝΙΜΑΧΟΥ

Ἀ γ ὄ ρ ε υ σ ε ι ς

Κύριε Πρόεδρε, κύριοι Πάρεδροι,

Ὑποστηρίζων πλήρως τὴν ἐπιδοθεῖσαν, ὑπὸ τοῦ Ἑλλήνος Ἀντιπροσώπου παρὰ τῇ Μικτῇ Ἐπιτροπῇ, δήλωσιν πρὸς ἐκκαθάρισιν τῆς περιουσίας τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος Στενιμάχου, ὡς καὶ τὴν ἀπάντησίν μου κατὰ τῶν ἐνστάσεων καὶ ἰσχυρισμῶν τῶν ἀντιδίκων ὡς ὅλως ἀβασίμων καὶ ἀστηρίκτων ἔξαιτοῦμαι :

Ὅπως γένηται δεκτὴ ἡ δήλωσις αὕτη συμφώνως πρὸς τὰ ἄρθρα 6 καὶ 7 τῆς μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Βουλγαρίας συναφθείσης συμβάσεως τοῦ Νεῖγνὸν περὶ ἐκουσίας μεταναστεύσεως τῶν παρ' αὐταῖς μειονοτήτων, διὰ τοὺς ἑξῆς λόγους: Δημοσθένης, ὁ ὕπατος τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος ῥήτωρ, ὁ διὰ τὴν ὑπέροχον ῥητορικὴν δεινότητα καὶ τέχνην δικαίως πατὴρ τῆς ῥητορικῆς ἐπικληθεὶς, εἰς ἓνα θαυμαστὸν αὐτοῦ λόγον πρὸς Ὀλυνθίους λέγει: «ὅταν δ' αὐτὰ τὰ πράγματα μόνον φωνὴν οὐκ ἀφιέντα μαρτυροῦσι, πᾶσα ῥητορεία, πᾶς λόγος εἶναι περιττὰ». Τοῦτ' αὐτὸ ἐπαναλαμβάνω καὶ ἐγὼ εἰς τὴν περίστασιν ταύτην. ἦτις μᾶς ἀπασχολεῖ. Τὸ πᾶν, τὸ ὄνομα τῆς πόλεως, ἡ τῶν διαμερισμάτων αὐτῆς ἐπωνομασία, τὰ ὄνόματα τῶν διαφόρων περὶ τὴν πόλιν τοποθεσιῶν, ἡ γλωσσικὴ διαφορὰ τῶν κατοίκων, τὰ ἦδη καὶ ἔθιμα τούτων διάφορα τῶν περιόικων, μόνον φωνὴν οὐκ ἀφιέντα μαρτυροῦσιν ὅτι ὁ Στενίμαχος εἶναι πόλις Ἑλληνική. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ συγγραφεὺς τῆς ἱστορίας τοῦ βουλγαρικοῦ ἔθνους καθηγητῆς Ἰρετσεκ ἀποκαλεῖ αὐτὴν γλωσσολογικὴν νῆσον ἐν μέσῳ ὠκεανοῦ Σλαύων (Ἰρετσεκ ἱστορία τοῦ Βουλγαρικοῦ ἔθνους σελ. 133).

Κατὰ πιθανὰ ἱστορικὰ δεδομένα ὁ Στενίμαχος ἰδρύθη περὶ τὴν Δ'. π. Χ. ἑκατονταετηρίδα ὑπὸ ἀποίκων Ἑλλήνων κατοίκων τῆς πόλεως Ἰστιαίας τῆς νήσου Εὐβοίας, ἐπαρχίας τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος (Γουκαλά περιγραφή Φιλιππουπόλεως καὶ τῶν περιχώρων αὐτῆς 1850). Οἱ Βυζαντινοὶ Χρονογράφοι πολλακίς μνημονεύουσι τὸ ὄχυρόν Στενίμαχον (Ἄννα Κομνηνή, Βασίλειον Ἀλεξίου Κομνηνοῦ 1081—1186). Ἡ πόλις ἰδρύθη εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Ροδόπη ἐπὶ τοῦ στομίου μιᾶς στενωποῦ ἀγούσης ἐπὶ τοῦ ἰδίου ὄρους, ὁπόθεν πηγάζει καὶ ὁ συνώνυμος τῇ πόλει ποταμὸς, ὅστις χωρίζει τὴν πόλιν εἰς δύο μέρη (κοινὸν ὄνομα ποταμοῦ Τζαί). Τὸ ὄνομα τῆς πόλεως ἐτυμολογικῶς προέρχεται ἐκ τῆς συνθέσεως τοῦ ἐπιθέτου στενός καὶ τοῦ οὐσιαστικοῦ μάχη καὶ σημαίνει τὴν ἐν στενῷ χώρῳ γενομένην μάχην. ¹⁾

1) Βλέπε *Μυρτ. Ἀποστολίδου* ὁ Στενίμαχος.

Υποτίθεται και υποστηρίζεται ότι η πόλις αυτή επωνομάσθη ούτω ένεκα τής μάχης, ήν συνήψαν οι νέοι άποικοι μετά των παλαιών κατοίκων. Και πράγματι ή τοποθεσία πλήρως δικαιολογεί την επωνυμίαν ταύτην.

Η πόλις διαιρείται εις τρία διαμερίσματα, την κυρίως Στενίμαχον επί τής δεξιᾶς όχθης του ποταμού, έξ ου τεκμαίρεται ότι έν άρχη ή πόλις περιωριζέτο εις τό διαμέρισμα τουτο, τον Άμπέλινον άριστερά και δηλοϊ την τοποθεσίαν ένθα οι κάτοικοι είχαν τας άμπέλους αυτών, και τό Τσιπροχώρι, ήτοι την τοποθεσίαν ένθα έρριπτον τὰ περιττώματα των σταφυλών, τὰ τσίπουρα μετά την άφάιρσιν του γλεύκους.

Είπομεν ότι έν άρχη οι νέοι κάτοικοι έγκατεστάθησαν έν τῷ πρώτῳ διαμερίσματι, κατόπιν έπαυξηθέντος του πληθυσμου έπεξετάθησαν εις τό δεύτερον και έν τέλει εις τό τρίτον και ούτως εξηγείται ή όμόφωνος μαρτυρία όλων των μαρτύρων ότι τὰ δύο πρώτα διαμερίσματα κατοκούντο άποκλειστικῶς υπό Έλλήνων εις δέ τό τρίτον διαμέρισμα ζῶν άναμιξ Έλληνες, Βούλγαροι και Τουρκοι, Έβραιοι και Άθίγγανοι. Επί πολλά έτη ή πόλις ζένη την γλώσσαν τὰ ήθη και έθιμα προς τους περιοίκους ζεινεν άπομονωμένη, έν τούτοις από του 1860 ήρξαντο νά προσέρχονται και έγκαθίστανται έν αυτη Βούλγαροι εκ των περιοίκων, Τουρκοι, Έβραιοι κ.λ.π. Οι νέοι κάτοικοι έγκαθίστανται έν άρχη εις τό διαμέρισμα Όχθος, διότι τό πρώτον και δεύτερον κατείχετο υπό των Έλλήνων, κατόπιν δέ και εις τό Τσιπροχώρι.

Οι Έλληνες και Βούλγαροι έν τῷ τρίτῳ διαμερίσματι ζῶν φιλικῶς και έν πλήρει άρμονία και έπειδή ή παλαιά Έλληνική εκκλησία Άγιος Άθανάσιος άπεδείχθη άνεπαρκής, κοινή γνώμη, άπεφασίσθη νά οικοδομηθῇ νέα τοιαύτη και τό 1866 ήρξαντο νά οικοδομῶσι νέαν κοινήν εκκλησίαν την άγίαν Τριάδα, ής μάλιστα εξήγαγον και τὰ θεμέλια.

Κατά την εποχήν ταύτην, 1867—1868 ήρξαντο οι άγῶνες των Βουλγάρων προς άπόσπασίν των από του Έλληνικοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως και άνακήρυξιν αυτονόμου τής Βουλγαρικῆς Εκκλησίας. Τον άγῶνα τουτον, ως ήτο φυσικόν, ήκολούθησαν και οι έν Στενίμαχῳ έν τῷ τρίτῳ διαμερίσματι έγκατασταθέντες Βούλγαροι και τουτου ένεκα άνεστάλη ή οικοδομή τής ήδη άρξαμένης Εκκλησίας και ήρξαντο αι μεταξύ των έριδες διά την νέαν ήμιτελή οικοδομήν, πλην ταχέως συνεβιάσθησαν. Οι Έλληνες άπεξημίωσαν τους Βουλγάρους διά την εις χρῆμα και υλικόν συνεισφοράν αυτών διά την οικοδομήν τής Άγίας Τριάδος και έκράτησαν την νέαν οικοδομήν, οι δέ Βούλγαροι εκτισαν ιδίαν Εκκλησίαν εις τό τρίτον διαμέρισμα τον Άγιον Δημήτριον, και ιδιον σχολειον.

Τῷ 1870 έξεδόθη τό Σουλτανικόν φερμάνιον τής 8ης Ζιλχιτζέ 1286 τ. χρονολογίας, δι' ου έκηρύχθη ή αυτονομία τής Βουλγαρικῆς Εκκλησίας υπό την επωνυμίαν Βουλγαρικῆ Έξαρχία με έδραν την Κωνσταντινούπολιν.

Ἀπὸ τῆς χρονολογίας ταύτης αἱ δύο ἐθνότητες ἀναγνωρισθεῖσαι ἀνεξάρτητοι ἐσχημάτισαν ἰδιαιτέρας θρησκευτικὰς Κοινότητας μετὰ ἰδίων Ἐκκλησιῶν, παρεκκλησιῶν, μονῶν, σχολῶν κ.λ.π. καὶ ἕκαστη κατεῖχε καὶ διέκει τὰ τῆς Κοινότητός της ἰδρύματα.

Ἐν τῷ φερμανίῳ τούτῳ καθορίζονται τὰ ὄρια τῆς νέας Ἐκκλησίας καὶ ἐπειδὴ ἐν τοῖς ὄριοις τούτοις συμπίπτουσι καὶ Ἑλληνικαὶ θρησκευτικαὶ Κοινότητες μετὰ τῶν ἰδίων Ἐκκλησιῶν, Μονῶν, Σχολείων καὶ λοιπῶν ἰδρυμάτων ἐν τῷ 10ῳ ἄρθρῳ αὐτοῦ καθορίζονται αἱ Ἐκκλησίαι, Μοναὶ καὶ λοιπὰ ἰδρύματα, τὰ ἀνήκοντα εἰς τὰς Ἑλληνικὰς Κοινότητας καὶ ἀπαριθμοῦνται ὀνομασί, ὥστε οὐδεμία νὰ δύναται νὰ ἐπέλθῃ σύγχυσις. Καὶ οὕτως ἐξηγεῖται τὸ περιεχόμενον τοῦ ἄρθρου τούτου. Τὰ ἰδρύματα ταῦτα συμφώνως πρὸς τὸ ἄρθρον 11 τοῦ ἰδίου φερμανίου παραμένουν ἀναφαίρετα ὀριστικῶς καὶ ἀμετακλήτως ἰδιοκτησία τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως καὶ θέλουσι διοικεῖσθαι κατὰ τὰ ἔκπαιλα ἰσχύοντα.

Τὰ ἰδρύματα ταῦτα εἶναι :

I. Ἐκκλησίαι.—1) Ἐκκλησία τῆς Ἁγίας Μαρίνης, 2) τοῦ Ἁγίου Νικολάου, 3) τῆς Παναγίας μετὰ τῶν παρεκκλησιῶν αὐτῶν ἐν τῷ πρώτῳ διαμερίσματι, 4) τοῦ Ἁγίου Γεωργίου μεθ' ὅλων τῶν παρεκκλησιῶν, ἐν τῷ δευτέρῳ διαμερίσματι, 5) τῆς Ἁγίας Τριάδος καὶ 6) τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου μετὰ τῶν παρεκκλησιῶν αὐτῶν, ἐν τῷ τρίτῳ διαμερίσματι.

II. Σχολεῖα.—1) Ἡ δημοτικὴ Σχολὴ Ἁγίας Μαρίνης, οἰκοδομηθεῖσα τῷ 1841, 2) τοῦ Ἁγίου Νικολάου μετὰ τῶν δύο τμημάτων ἀρρένων καὶ θηλέων, οἰκοδομηθέντα τῷ 1868, ἐν τῷ πρώτῳ διαμερίσματι.

Ἐν τῷ δευτέρῳ διαμερίσματι, 1) τὸ Δημοτικὸν Σχολεῖον τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, οἰκοδομηθὲν τῷ 1858, 2) τοῦ Ἁγίου Στεφάνου ἐκ δύο τμημάτων ἀρρένων καὶ θηλέων ἰδιαιτέρον οἰκοδόμημα.

Ἐν τῷ τρίτῳ διαμερίσματι. 1) Τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου οἰκοδομηθὲν τῷ 1883 καὶ 2) τὸ Νηπιαγωγεῖον ἐν τῷ περιβόλῳ τῆς Ἁγίας Τριάδος οἰκοδομηθὲν τῷ 1883—84. 3) Τὸ κεντρικὸν τῶν ἀρρένων ἡμιγυμνάσιον οἰκοδομηθὲν τῷ 1883 ἐν τῷ Α' διαμερίσματι. 4) Ἡ κεντρικὴ τῶν θηλέων οἰκοδομηθεῖσα τῷ 1873—74 ἐν τῷ Β' διαμερίσματι, συνοικία κήπου.

Τὰ τελευταῖα ταῦτα σχολεῖα ᾠκοδομήθησαν μετὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ φερμανίου, τῆς ἰδρύσεως τῆς Βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας, ὅποτε αἱ δύο Κοινότητες ἦσαν κεχωρισμένα καὶ ἕκαστη τούτων ἀπετέλει ἰδιαιτέραν Κοινότητα αὐτοδιοικουμένην.

III. Ἡ Πανήγυρις.—Ἡ Πανήγυρις εἶναι τὸ μόνον προσοδοφόρον κτήμα τῆς Ἑλληνικῆς Θρησκευτικῆς Κοινότητος. Ὁ τόπος (οἰκόπεδον) εἶχε δωρηθῆ ὑπὸ τοῦ Στενιμαχίτου Ἀργύρτσου τοῦ 1842 εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Θρησκευτικὴν Κοινότητα τῆς Ἁγίας Μαρίνης, ὅπως οἰκοδομηθῆ κτήμα προσοδοφόρον πρὸς συντήρησιν ἑνὸς σχολείου. Οἱ ἐνορεῖται τῆς Ἐκκλησίας

Ἁγίας Μαρίνης δι' ἰδίων πόρων ἔκτισαν τὴν Πανήγυριν τῷ 1845—46 καὶ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς αὐτῆς ἀναμφισβητήτως καὶ ἀδιατάρακτως τὸ εἰσόδημα ἐχρησίμευε πρὸς κάλυψιν τῶν δαπανῶν τοῦ σχολείου τούτου.

Μένουσι τὰ κτήματα ἐν τῷ πίνακι ἀπὸ τοῦ ἀριθμοῦ 1—6.

Διὰ τὰ κτήματα ταῦτα, ἂν καὶ συμφώνως πρὸς τὴν δήλωσιν τοῦ Ἑλληνος Ἀντιπροσώπου ἀναγνωρίζωμεν ὅτι ἀνήκουσιν εἰς τὸν Δήμον τῆς πόλεως Στενιμάχου, ἰσχυρίζομεθα καὶ ἀπεδείξαμεν θετικώτατα ὅτι:

1) Τὸ δάσος ἀπὸ τοῦ 1830—81 ἦτο νέον καὶ ἀνεκμετάλλευτον, τὸ διεφύλαξε ἡ Κοινότης, καὶ ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ αὕτη ἐδαπάνησε ἐτησίως πρὸς φύλαξιν ἀνά ἑκατὸν τεσσαράκοντα λίρας Τουρκίας πρὸς πληρωμὴν τῶν δασοφυλάκων, ἧτοι ποσὸν Λ. Τ. 7.140 ἧτοι λέβα 4.284.800.

2) Διὰ τὰς βοσκὰς ζητοῦμεν τὸ ἀναλογοῦν εἰς ἡμᾶς κατ' ἀναλογίαν τοῦ πληθυσμοῦ ἡμῶν.

3) Ἐπίσης ζητοῦμεν τὸ ἀναλογοῦν εἰς ἡμᾶς ἐκ τῆς οἰκοδομῆς τῆς Δημορχίας (νέον κτίριον), ἧτις ἐκτίσθη δαπάναις τῶν δημοτῶν ἐπίσης κατ' ἀναλογίαν τοῦ πληθυσμοῦ.

Διὰ τῶν μαρτυρικῶν καταθέσεων ἀπεδείξαμεν, ὅτι πάντα τὰ ἄνω κτήματα εἶχεν ὑπὸ τὴν ἀναμφισβήτητον καὶ ἀδιατάρακτον κατοχὴν τῆς Ἑλληνικῆς Θρησκευτικῆς Κοινότητος ἀποκλειστικῶς μέχρι τοῦ 1906 ἔτους, ὅτε βιαίως κατελήφθησαν ὑπὸ τῶν Βουλγάρων.

Διὰ ταῦτα νομίμως καὶ βασίμως ἡ Ἑλληνικὴ Κοινότης ζητεῖ τὴν ἐκκαθάρισιν αὐτῶν.

Οἱ ἀντίδικοι ἀντιτίθενται καὶ ἀποκρούουσι τὴν ἀπαίτησίν μας ταύτην προβάλλοντες τὰς ἑξῆς ἐνστάσεις καὶ ἰσχυρισμούς:

Ἐνστάσεις ἀντιδίκων.—1) Ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Θρησκευτικὴ Κοινότης ἀπετέλει ἐλαχίστην μειονότητα.

2) Ὅτι αὕτη ἀπετελεῖτο ἐκ Βουλγάρων Πατριαρχικῶν τὸ πλεῖστον ἑλληνιζόντων, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἀπόσπασιν τῶν Βουλγάρων ἀπὸ τοῦ Πατριαρχείου καὶ τὴν ἰδρυσιν τῆς Ἐξαρχίας μειωθέντων εἰς τὸ ἐλάχιστον.

3) Ὅτι ἐκ τοῦ ἐλαχίστου αὐτοῦ ἀριθμοῦ ἀσήμαντος ἀριθμὸς μετῆναστευσε, οἱ δὲ πλείονες διαμείναντες ἐκκλησιάζονται εἰς τὰς ἰδίας ἐκκλησίας καὶ φοιτῶσιν εἰς τὰ ἴδια σχολεῖα.

4) Ὅτι κατὰ τὴν οἰκοδομὴν τῶν ἰδρυμάτων αὐτῶν συμμετέσχον αἱ ἐν τῇ πόλει διαμένοντες Βούλγαροι ὡς καὶ τοῖς χωρίοις, μάλιστα ὠρισμένα χωρία συνεισέφερον κατειργασμένους λίθους καὶ ἀσβεστον δωρεάν.

5) Τὰ οἰκόπεδα ἐφ' ὧν ἐκτίσθησαν πάντα τὰ ἰδρύματα ταῦτα Ἐκκλησίαι, σχολεῖα κ.λ.π. ἦσαν τοῦ Δήμου Στενιμάχου καὶ

6) Ἡ Πανήγυρις ἦτο κτῆμα τοῦ Δήμου Στενιμάχου καὶ ὅτι ὁ Δήμος εἰσέπρατε τὰ εἰσοδήματα αὐτοῦ.

Ἀπαντῶ εἰς τὰς ἐνστάσεις καὶ ἰσχυρισμούς αὐτῶν.

1) Εἰς τὴν ἔνστασιν ὅτι «ὁ Ἑλληνικὸς πληθυσμὸς ἦτο ἀσήμαντος μειονότης». Τὸν ἀριθμὸν τοῦ Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ δὲν κατώρθωσαν νὰ καθορίσωσιν οἱ μάρτυρες τῶν ἀντιδίκων, πλὴν συνεφώνησαν αἱ δύο μερίδες ἐπὶ τῶν ἑξῆς: α') Ὅτι ἐν τῷ πρώτῳ διαμερίσματι κατόκουν ἀποκλειστικῶς Ἕλληνες. β') Ὅτι ἐν τῷ δευτέρῳ διαμερίσματι ἐπίσης, ἔξαιρέσει τῆς συνοικίας κήπου ἔνθα ἔζων οἰκογένειαι τινες Βουλγάρων. καὶ γ') Ἐν τῷ τρίτῳ διαμερίσματι κατόκουν κατὰ πλειοψηφίαν Βούλγαροι, ὀλίγοι Ἕλληνες καὶ τριακόσαι οἰκογένειαι Ὄθωμανῶν καὶ περίπου 50 οἰκογένειαι Ἑβραίων, Ἀρμενίων καὶ Ἀθιγγάνων. Ἀκριβῶς ἐν τούτοις τὸν ἀριθμὸν ἐκάστης ἐθνότητος δὲν καθώρισαν.

Ἐν τούτοις διὰ τὸν ἀριθμὸν τοῦ πληθυσμοῦ τῆς πόλεως κατὰ ἐθνότητας ἔχομεν τὰς ρητὰς καὶ σαφεῖς καταθέσεις τοῦ μάρτυρος Ἀποστόλου Σέμκογλου, πρώην ὑπαλλήλου τοῦ Δήμου Στενιμάχου, ὅστις κατέθεσεν ὅτι τὰς πληροφορίας ταύτας τὰς ἀρύεται ἐκ τοῦ Δήμου Στενιμάχου.

1) Ἐν τῷ πρώτῳ διαμερίσματι διαμένουν οἰκογ.	800
2) » » δευτέρῳ » » »	740
3) » » τρίτῳ » » »	980

ἦτοι τὸ ὅλον οἰκογένειαι 2.520

καὶ ὑπολογίζοντες πρὸς 4 ἄτομα κατὰ οἰκογένειαν, ἔχομεν κατοίκους 10.080. Καὶ ἔχοντες ὑπ' ὄψιν τὰς καταθέσεις τῶν μαρτύρων ὅτι ἐν τῷ πρώτῳ διαμερίσματι ἔζων ἀποκλειστικῶς Ἕλληνες, ἐν τῷ δευτέρῳ ἐπίσης, πλὴν τῆς συνοικίας κήπου ὅπου ἔζων 40 Βουλγαρικαὶ οἰκογένειαι, ἔχομεν εἰς τὰ δύο διαμερίσματα 1.500 οἰκογενείας, ἦτοι ἄτομα 6.000 προσθέντες δὲ καὶ 120 οἰκογενείας ἐν τῷ τρίτῳ διαμερίσματι ἔχομεν:

Ἕλληνας	6.480
Βουλγάρους	2.200
Μειονότ.	1.400

Σύνολον κατοίκων 10.000

Οὗτος εἶναι ὁ μᾶλλον πιθανὸς ἀριθμὸς τῶν κατοίκων τῆς πόλεως τῷ 1900 καὶ ἰδιαιτέρως ἐκάστης ἐθνότητος. Ἐπομένως κατὰ ταῦτα ὁ Ἑλληνικὸς πληθυσμὸς τῆς πόλεως δὲν ἦτο, κατὰ τοὺς ἰσχυρισμοὺς τῶν ἀντιδίκων, ἀσήμαντος μειονότης, διότι ἐκ πληθυσμοῦ 10.080 ἦσαν 6.420 ἄτομα ἦτοι ἀπετέλουν τὰ 3/4 τοῦ ὅλου πληθυσμοῦ.

Ἐπὶ τῆς δευτέρας ἐνστάσεως — «Τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς μειονότητος ταύτης ἀπετελεῖτο ἐκ Βουλγάρων Πατριαρχικῶν, οἵτινες μετὰ τὴν ἀπόσπασιν αὐτῶν ἐκ τοῦ Πατριαρχείου διὰ τῆς ἰδρύσεως τῆς Ἐξαρχίας ἐξέλιπον». Καὶ ὁ ἰσχυρισμὸς αὐτὸς τῶν ἀντιδίκων εἶναι ἀβάσιμος.

Ἐκ τοῦ καθορισθέντος ἀριθμοῦ τῶν Ἑλληνικῶν οἰκογενειῶν 1.620, μετρηνάστευσαν συμφώνως μὲ τὰς μαρτυρικὰς καταθέσεις.

1) Διὰ τὴν Ἑλλάδα 1.150 οἰκογένειαι.

2) Δι' ἄλλα κράτη, Ἀμερικὴν, Αἴγυπτον καὶ λοιπὴν Εὐρώπην 10 οἰκογένειαι.

3) Ἕλληνες ὑπήκοοι 242 οἰκογένειαι, ἦτοι τὸ ὅλον 1.492 ὥστε πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν 1.640 παραμένουσι 120 οἰκογένειαι, ὧν μέγας ἀριθμὸς εἰσιν ὑποψήφιαι πρὸς μετανάστευσιν καὶ τῶν ὁποίων δὲν ἔξεκαθαρίσθησαν ἔτι αἱ αἰτήσεις.

4) Ὅτι ὁ μικρὸς ἀριθμὸς τῶν παραμεινάντων Ἑλλήνων ἔξακολουθεῖ νὰ ἐκκλησιάζεται ἐν ταῖς ἰδίαις ἐκκλησίαις, τὰ δὲ τέκνα αὐτῶν νὰ φοιτῶσιν εἰς τὰ σχολεῖα.

Ὁ κύριος σκοπὸς τῆς ἰδρύσεως τῶν Θρησκευτικῶν Κοινοτήτων εἴπομεν καὶ ἐπαναλαμβάνομεν ἦτο ἡ διάσωσις τῆς γλώσσης, τῆς θρησκείας καὶ τῆς ἐθνικότητος τῶν μελῶν αὐτῶν. Ἐρωτῶμεν : διαφιλάσσονται τὰ στοιχειώδη αὐτὰ ἀνθρώπινα δικαιώματα διὰ τῆς προτάσεως, ἣν τόσον γενναίως μᾶς κάμνουν οἱ ἀντίδικοι ; Ἀδυνατῶ νὰ πιστεύσω ὅτι ὑπάρχει ὁπωσδήποτε σοβαρὸς ἄνθρωπος ὥστε νὰ ἀπαντήσῃ καταφατικῶς εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην.

5) Ὅτι κατὰ τὴν οἰκοδομὴν ἐκκλησιῶν τινων ὡς καὶ κατὰ τὴν ἴδρυσιν τῆς κεντρικῆς σχολῆς τῶν ἀρρένων δῆθεν χωρία τινὰ Βουλγαρικὰ συνεισέφεραν, τινὰ μὲν ἐπεξεργασμένους λίθους τινὰ δὲ ἄσβεστον. Ἡμεῖς ἂν καὶ κατηγορηματικῶς ἀρνούμεθα καὶ ἀποκρούομεν τὸν ἰσχυρισμὸν αὐτὸν ὡς ἀσύστατον καὶ φαντασιώδη, διότι διὰ τῶν μαρτύρων μας ἀπεδείξαμεν ὁρθῶς τὰς πηγὰς ὅθεν ἠρυσθήμεν τὰ μέσα τῆς οἰκοδομῆς, καὶ οὕτω διὰ τοῦ μάρτυρος Ἀποστόλου Σέμκογλου, ὅστις κατὰ τὴν οἰκοδομὴν τῆς κεντρικῆς σχολῆς ἀρρένων ἦτο βοηθὸς ταμίας, ἀπεδείξαμεν ὅτι αὐτὸς ἐτήρει ὅλους τοὺς λογαριασμοὺς τῆς οἰκοδομῆς, ὅτι αὐτὸς ἔκλεισεν αὐτοὺς, οὐδὲν δὲ ἔξεναν πρόσωπον ἐκτὸς τῆς Ἑλληνικῆς Θρησκ. Κοινότητος. Στενιμάχου συνεισέφερε τι διὰ τὴν οἰκοδομὴν ταύτην.

Ἡ Ἑλληνικὴ Θρησκ. Κοινότης Στενιμάχου συνεχέντρον ἀπάσας τὰς ἐνορίας, ἔξεπροσωπεῖτο δὲ ὑπὸ τῆς Δημογεροντίας ὑπὸ τὴν ἐπίτιμον προεδρείαν τοῦ Ἑλλήνου Μητροπολίτου Φιλιππουπόλεως. Ἡ ἰδιότης τοῦ ἐνοριτοῦ ἐκκλησίας τινος ἀποκτάται, συμφώνως πρὸς τοὺς ἐκκλησιαστικὸς κανόνας τῆς ἐσωτερικῆς διοικήσεως τῆς ἐκκλησίας, διαφυλαττομένων τῶν ἐξῆς ὁρων : 1) Πρῶτον ὁ ἐνοριτὴς ἐπρεπε νὰ εἶναι μόνιμος κάτοικος τοῦ Δήμου ἢ τῆς Κοινότητος. 2) Δεύτερον ἐγγεγραμμένος ἐν τῷ ἰδιαιτέρῳ καταλόγῳ τῶν ἐνοριτῶν, συντασσομένων καὶ τηρουμένων ὑπὸ τῶν ἐπιτρόπων τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐπικεκυρωμένων ὑπὸ τοῦ πρωθιερέως καὶ τοῦ Μητροπολίτου. Μόνον οὗτοι ἔθεωροῦντο καὶ ἀνεγνωρίζοντο ὡς ἐνοριταὶ μετὰ τῶν ἐξῆς δικαιωμάτων καὶ ὑποχρεώσεων :

1) Ὑπεχρεοῦντο νὰ καταβάλλωσιν ἀνελλιπῶς καὶ τακτικῶς τὰς ὥρι-

σμένες ἐτησίας εἰσφορὰς πρὸς ἴδρυσιν καὶ συντήρησίν τῶν Κοινοτικῶν ἰδρυμάτων, ἄλλως διεγράφοντο τοῦ καταλόγου.

Μόνον οὗτοι ἀνεγνωρίζοντο ὡς μέλη τῆς Κοινότητος καὶ ἐλάμβανον μέρος ὡς ἐκλογεῖς καὶ ἐκλέξιμοι.

Κατὰ τὰ ἀνωτέρω, αὐστηρῶς τηρουμένων, ἐὰν ἕνος τις συνεισέφερε τι ὑπὲρ τοῦ ἰδίου σκοποῦ, οὗτος ἐθεωρεῖτο εὐεργέτης ἀπλῶς ἢ δωρητῆς οὐδὲν ἀποκτῶν δικαίωμα ἐπὶ τοῦ ἰδρύματος καὶ δὴ ἀναμίξεως αὐτοῦ ἐπὶ τῆς διοικήσεως καὶ τῆς διαθέσεως τῶν εἰσοδημάτων αὐτοῦ.

Πάντα τὰ ὡς ἄνω μνημονευθέντα ἰδρύματα ἦτοι Ἑκκλησιαί, παρεκκλήσια, σχολεῖα κ.λ.π. προσοδοφόρα κτήματα, ἀπετέλουν ἰδιαιτέραν περιουσίαν τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος, ὡς Ἑλληνικὰ ἀνεγνωρίζοντο, ὑπὸ οὐδενὸς καὶ οὐδέποτε ἠμφισβητήθησαν, Ἑλληνιστὶ ἐλειτούργουν αἶτε ἐκκλησιαί καὶ τὰ σχολεῖα καὶ ἐχρησίμευον ἀποκλειστικῶς πρὸς πληρῶσιν τῶν ἀναγκῶν, δι' ἃς ἀρχικῶς προωρίσθησαν ταῦτα, τῶν Ἑλλήνων, ἦτοι πράγματι ἐτέλουν ὑπὸ τὴν ἀναμφισβήτητον κατοχὴν τῶν Ἑλλήνων κατοίκων ἀπὸ ἀμνημονεῦτων χρόνων, μέχρι τῆς βίβη καταλήψεως αὐτῶν ὑπὸ τῶν Βουλγάρων τῷ 1906 καὶ ἐντεῦθεν.

Ἀνεξαρτήτως τῶν ὡς ἄνω ἐκτεθέντων, σαφέστατα ὑποστηριζομένων ἐκ τῶν καταθέσεων τῶν μαρτύρων, τὰ ὡς ἄνω ἰδρύματα ὡς Ἑλληνικὰ καὶ ἀποτελοῦντα ἀποκλειστικὴν τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος περιουσίαν καὶ δι' ἐπισήμου πράξεως τοῦ Δημοσίου Δικαίου τῆς Ὀθωμανικῆς Κυριαρχου Ἀυτοκρατορίας, ἐννοῶ τὸ Σουλτανικὸν φερμάνιον τῆς ἰδρύσεως τῆς Βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας ὡς αὐτονόμου Ἑκκλησίας ἐν Τουρκίᾳ, ἐν τῷ ἄρθρῳ 10ῳ καὶ 11ῳ, τοῦ φερμανίου ρητῶς ἀναφέρονται.

Ἐν τέλει ἐπιμένομεν εἰς τὸν ἰσχυρισμὸν μας, ὃν ἄλλωστε καὶ σαφῶς ἀπεδείξαμεν, ὅτι τὸ κτίριον τῆς Πανηγύρεως ἦτο ἀποκλειστικὴ ἰδιοκτησία τῆς Σχολῆς τῆς Ἁγίας Μαρίνης, ὅτι ἀπὸ τῆς ἰδρύσεώς της μέχρι τοῦ 1906 τὸ ἐνέμετο αὕτη ἀδιαφιλονικητῶς.

Ἐὰν πράγματι ἦτο ἰδιοκτησία τοῦ Δήμου Στενιμάχου: 1) ἔπρεπε νὰ μνημονεῦηται ἐν τῷ κτηματολογίῳ τοῦ Δήμου πρὸ τοῦ 1906 καὶ 2) τὸ εἰσόδημα αὐτοῦ νὰ μνημονεῦηται ἐν τῷ ἐτησίῳ προϋπολογισμῷ τοῦ Δήμου.

Προσκαλοῦμεν τὸν κ. Δήμαρχον Στενιμάχου παρόντα κατὰ τὴν συνεδρίασιν ταύτην νὰ προσκομίσῃ τὰ ὡς ἄνω ἔγγραφα, ὧν τὴν ὑπαρξίν δὲν δύναται νὰ ἀρνηθῇ, νὰ τὰ προσκομίσῃ ἐνώπιον τῆς σεβαστῆς ταύτης ὑποπιτροπῆς ἄλλως ἐν ἀρνήσει ἢ ἐπιτροπῇ νὰ θεωρήσῃ συμφώνως τῇ Βουλγαρικῇ Πολιτικῇ Δικονομίᾳ τὸν ἰσχυρισμὸν μας ὡς τελείως ἀποδειχθέντα καὶ ἀνακριβεῖς τὰς περὶ τοῦτου καταθέσεις τῶν μαρτύρων τοῦ ἀντιδίκου;

Ἐν τέλει ἔχω τὴν τιμὴν νὰ παρατηρήσω, ὅτι καὶ ἀπλῆ σκιὰ πραγματικότητος ἐὰν ὑφίσταται ἐν τῷ ἰσχυρισμῷ τῶν ἀντιδίκων ὅτι κατὰ τὴν οἰκοδομὴν ὄρισμένων ἰδρυμάτων τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος οἱ Βούλγαροι

είχον συνεισφέρει τι, ἔστω καὶ ἐλάχιστον, οὗτοι οἱ ὅποιοι δὲν εἶχον ἢ ἓνα καὶ μόνον μικροσκοπικὸν ναόν, τὸν Ἅγιον Δημήτριον καὶ μίαν τρώγλην χρησιμεύουσαν ὡς σχολεῖον, διατὶ ἀπὸ τοῦ 1872 ἔτους τῆς ἰδρύσεως τῆς Βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας, ὅτε καὶ ἀπετέλεσαν ἰδιαιτέραν Κοινότητα, διατὶ λέγω δὲν ἠγειραν τὰς ἀξιώσεις αὐτῶν, ἀλλ' ἀφῆκαν νὰ παρέλθωσι 34 ὅλα ἔτη καὶ πάλιν δὲ διὰ τῆς βίας κατέλαβον αὐτά;

Κατὰ τὴν ἐκτίμησιν τῶν μαρτυρικῶν καταθέσεων τῶν ἀντιδίκων ὅσον ἀφορᾷ τὰ περιουσιακὰ ζητήματα παρακαλῶ τὸν κ. Πρόεδρον νὰ ἔχη ὑπ' ὄψει καὶ τὸν χαρακτήρα καὶ τὴν ψυχολογίαν τῶν δύο Ἐθνικοτήτων. Ὁ Ἕλλην εἶναι ἔτοιμος καὶ πάντοτε προθυμότερος νὰ συνεισφέρει καὶ θυσιάσῃ καὶ τὸν τελευταῖον αὐτοῦ ὀβολὸν ὑπὲρ κοινωφελοῦς σκοποῦ καὶ ἔργου. Διὰ τοῦτο πανταχοῦ ὅπου ζῆ, ὡς εἶναι γνωστὸν τοῖς πᾶσι, θέλετε παρατηρήσει ὅτι ἠγέρθησαν πολυτελῶς μεγαλοπρεπεῖς Ἐκκλησίαι, καλλιμάρμαρα μέγαρα Σχολείων καὶ λοιπὰ ἀγαθοεργὰ ἰδρύματα, οὐ μόνον ἐν Βουλγαρίᾳ, ἀλλὰ καὶ ἀλλαχοῦ ἰδρυθέντα ὑπὸ ἀπλῶν ἀστῶν, ἐνῶ ὁ Βούλγαρος πιθανὸν νὰ ἔχη καὶ ἄλλας ὑπερόχους ἀρετὰς πλὴν εἰς τὸ κεφάλαιον αὐτὸ καθυστερεῖ.

Δι' ὅλα τὰ λεχθέντα καὶ ἐπιφυλασσόμενος ν' ἀπαντήσω ἐὰν οἱ ἀντίδικοι προσθέσωσι τι ἀκόμη κατὰ τὴν ἀπάντησίν των, ἔξαιτοῦμαι ἢ σεβαστῆ ἐπιτροπῇ νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψει τὴν ἐπιδοθεῖσαν δῆλωσιν τοῦ Ἕλληνοσ Ἀντιπροσώπου πρὸς ἐκκαθάρισιν τῆς περιουσίας τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος Στενιμάχου καὶ προβῆ εἰς τὴν ἐκκαθάρισιν αὐτῆς.

Ὁ Πληρεξούσιος
τῆς Ἑλληνικῆς Ἐθνοκ. Κοινότητος
Στενιμάχου

B. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ
Δικηγόρος.

Δευτερολογία

Κύριε Πρόεδρε κύριοι Πάρεδρε,

Ἄν καὶ αἱ ἐνστάσεις καὶ οἱ ἰσχυρισμοὶ οἱ προβαλλόμενοι ὑπὸ τῶν ἀντιδίκων καὶ κατὰ τὴν ὑπόθεσιν ταύτην δὲν εἶναι ἢ ἀπλῶς ἐπανάληψις τῶν ὅσων ἐλέχθησαν καὶ προεβλήθησαν καὶ κατὰ τὴν ὑπόθεσιν τῆς θρησκευτικῆς Κοινότητος Φιλιππουπόλεως, παρὰ ταῦτα φρονῶ ὅτι ὀφείλω συντόμως νὰ ἀπαντήσω εἰς αὐτάς.

Ἐνστάσεις

Ἀμφισβητοῦσιν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Ἐθνοκ. Κοινότητα Στενιμάχου τὴν ιδιότητα τοῦ νομικοῦ προσώπου μετὰ ἰκανότητος τοῦ κτᾶσθαι, κατέχειν καὶ διαθέτειν περιουσίαν καὶ κατὰ τὴν ὀθωμανικὴν καὶ κατὰ τὴν βουλγαρι-

κὴν νομοθεσίαν τὴν διαδεχθεῖσαν τὴν πρώτην ὡς καὶ τὸ ἰσχύον ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ Ἀνατολικῇ Ἐκκλησίᾳ Κανονικὸν δίκαιον. Συνεπεία δὲ τούτου ὅτι, οὐδόλως δικαιούται αὕτη συμφώνως μὲ τὴν σύμβασιν νὰ ἀπαιτήσῃ τὴν ἐκκαθάρισιν τῆς περιουσίας ταύτης.

Ἀποκρούομεν τὴν ἔνστασιν ταύτην ὡς ἀβάσιμον καὶ πάντῃ ἀστήρικτον διὰ τοὺς ἑξῆς λόγους :

Ἐν πρώτοις ἡ σύμβασις τοῦ Νεϊγὺν βάσει τῆς ὁποίας ἡ Ἑλληνικὴ Ὀρθοξ. Κοινότης Στενιμάχου ἀπαιτεῖ τὴν ἐκκαθάρισιν τῆς περιουσίας αὐτῆς, ὡς αὕτη ἐν λεπτομερείᾳ ἐκτίθεται ἐν τῇ δηλώσει τῆς Ἑλληνικῆς Ἀντιπροσωπείας, οὐδένα θέτει περιορισμὸν διὰ τὴν ἀναγνώρισιν τῆς ιδιότητος τῆς Κοινότητος εἰς τὰς γλωσσικὰς, θρησκευτικὰς καὶ φυλετικὰς μειονότητες. Ἀρκεῖ νὰ ὑφίστανται αὗται πράγματι (de facto) καὶ νὰ ἔχωσιν τὴν ἰδίαν περιουσίαν ἢν ἐλευθέρως νὰ διαχειρίζωνται καὶ διαθέτωσι. Τὸ τοιοῦτον εἶναι ἀρκετὸν ἵνα δικαιούνηται αἱ Κοινότητες αὗται νὰ ἀπαιτῶσι τὴν ἐκκαθάρισιν τῆς περιουσίας αὐτῶν.

Ὅτι δὲ τοιαύτῃ εὐφροσύνῃ δέον νὰ δοθῇ εἰς τὴν λέξιν τῆς συμβάσεως Κοινότης, σαφέστατα φαίνεται ἐκ τοῦ ὅλου πνεύματος τῆς συμβάσεως. Ἡ σύμβασις συνέχισεν ἄνευ τινὸς οὐσα τοῦ ἀρθροῦ 56 τῆς γενικῆς περὶ εἰρήνης συνθήκης ἐνθα γίνεται λόγος περὶ προστασίας τῶν μειονοτήτων, κύριον σκοπὸν προτίθεται τὴν ἐμπέδωσιν τῆς εἰρήνης ἐν ταῖς χώραις τῶν συμβληθέντων Κρατῶν, αἰρομένων προηγουμένως ἀπάντων τῶν ἐπιπροσθούτων κωλυμάτων, ἅτινα ὑποθάλλουσι καὶ ἐγείρουσι τὰς μεταξὺ τῶν ἔθιδας. Διερωτᾶται λοιπὸν τις: Εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπιτευχθῇ ὁ ἐπιδιωκόμενος σκοπός, ἐὰν μὴ προηγουμένως ἐκκαθαρισθῶσιν ἅπασαι αἱ περιουσιακαὶ διαφοραὶ καὶ τούτο ἕνεκα τυπικῶν λόγων. Ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Ὀρθοξ. Κοινότης ὡς ἰδιαίτερα φυλετικῆ, γλωσσικῆ καὶ θρησκευτικῆ ὁμάς πράγματι (de facto) καὶ, ὅτι ὡς τοιαύτῃ κατεῖχεν αὕτη ἰδίαν περιουσίαν ἤτοι Ἐκκλησίας, Σχολεῖα κ. λ. τὰ ὅποια συνετήρει καὶ διηύθυνε πρὸς ἐπίτευξιν τῶν ἰδιαίτερον ἰδεωδῶν αὐτῆς, τοῦθ' ὅπερ οὔτε ὁ ἀντίδικος ἀρνεῖται, ἀρκούμενος μόνον εἰς τὴν ἀρνησιν τῆς νομικῆς ὑποστάσεως αὐτῆς, τρανῶς ἀπεδείξαμεν διὰ τῶν μαρτύρων ἡμῶν, ὥστε περὶ τούτου οὐδεμίαν ὑπάρχει ἀμφισβήτησιν.

Παραμένει ἐπομένως ἡ ἔνστασις ὅτι νόμῳ δὲν ὑφίσταται ἡ Κοινότης αὕτη. Κατ' ἐμὴν ἀντίληψιν οὐ μόνον πράγματι ἀλλὰ καὶ νόμῳ ὑφίστατο αὕτη καὶ συγκατανεύσει τῆς Ὀθωμανικῆς Κυβερνήσεως (Autorisation) ὡς ἐξάγεται ἐκ τῶν ἑξῆς : Ὁ Σουλτάνος Μωάμεθ ὁ Β' ὁ κατακτητῆς διὰ λόγους πολιτικῆς σκοπιμότητος τέσσαρας ἡμέρας μετὰ τὴν πτώσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τὴν κατάργησιν τῆς Βυζαντινῆς Αυτοκρατορίας προσέκαλεσεν εἰς συμβούλιον τοὺς ἐπιφανεῖς καὶ προύχοντας τῆς ἀλωθείσης πόλεως καὶ ἔπεισε καὶ ἐπέβαλεν αὐτοῖς καὶ πρὸς τὸ ἴδιον συμφέρον ὅπως προ-

βώσιν εἰς ἐκλογὴν Πατριάρχου. Τῇ 1ῃ Ἰουνίου συνελθόντες οἱ κληρικοὶ καὶ ἐπιφανεῖς τοῦ γένους ἐξέλεξαν κατὰ τὰ τέως κρατοῦντα τὸν ἐκ τῶν ἐπιφανῶν Γεώργιον τὸν Σχολάριον Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τὸ ὄνομα, Γεννάδιος ὁ Α΄. Τὴν γενομένην ἐκλογὴν ἐπεκύρωσεν ὁ Σουλτάνος καὶ ἀνεκήρυξε τὸν ἐλεγέντα Ἐθνάρχη τῶν γένους τῶν Ῥωμαίων, ὡς ἐλέγοντο τότε οἱ Ἕλληνες κάτοικοι τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους.

Τὸ Σουλτανικὸν ἔγγραφο, τὸ βεράτιον, δι' οὗ ἐκυροῦτο ἡ ἐκλογὴ καὶ ἀνεγνωρίζετο ὁ νεοεκλεγείς Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ὡς ἀνώτατος θερησκευτικὸς ἀρχηγὸς τῆς ἐν τῇ Ὀθωμανικῇ Αὐτοκρατορίᾳ Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας μεθ' ὅλων τῶν δικαιωμάτων τὰ ὁποῖα εἶχεν ἐπὶ βυζαντινῶν καὶ τῶν ἀπονεμηθέντων αὐτῷ νέων δικαίων καὶ προνομίων, ἀποτελεῖ τὴν ἐπίσημον ἀναγνώρισιν ὡς αὐτὸνόμου ὀργανισμοῦ τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας μετὰ τῶν ἐξῆς δικαιωμάτων ρητῶς μνημονευομένων ἐν τῷ βερατίῳ :

1) Κηρύσσει αὐτὸν ἰσόβιον (ἄρθρ. 1). 2) Αἱ ὑπὸ τὴν κυριότητα τοῦ Πατριάρχου καὶ τῶν Μητροπολιτῶν Ἐκκλησίαι καὶ τὰ Μοναστήρια νὰ μὴ ἐνοχλῶνται ὑπὸ τῶν ὑπαλλήλων μὴδὲ νὰ ὑποβάλλωνται εἰς πρόστιμον, ἀλλὰ νὰ διατελῶσιν ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν των κατὰ τὰ ἀρχαῖα των (σουράτια) ἔθιμα (ἄρθρ. 6). 3) Μηδεὶς ἀφαιρέτω ἀπ' αὐτὸν ἀνεῦ ἱερᾶς διαταγῆς τὰς ἐν τῇ περιφρουρητῷ ἐπικρατείᾳ μου κειμένας καὶ ὑπὸ τὴν κατοχὴν του ἀνεκαθεν διατελούσας Ἐκκλησίας, Μονὰς, μὴδ' ἐπεμβαίνετω εἰς τὰς ἐπὶ τῶν πρώτων θεμελιῶν αὐτῶν τῆς ἀρχῆς γιγνομένης ἐπισκευὰς (ἄρθρ. 8). 4) Πᾶσα δὴποτε ἀστική δίκη τοῦ ρηθέντος Πατριάρχου ἢ Μητροπολίτου, ἢ Ἐπισκόπου, ἢ Ἐπιτρόπου δὲν δύναται νὰ ἐκδικασθῇ ἀλλυχόσε εἰμὴ ἐν τῇ Προτεύουσῃ μου (ἄρθρ. 26). 5) Μηδεὶς ἐπεμβαίνετω εἰς τὰ πράγματα τῶν ὑπὸ τὸ Πατριαρχεῖον Ἐκκλησιῶν οἷον ἀμπελῶνας, κήπους, τσιφλίκια, χωράφια, λειβάδεια, πανηγύρεις, μοναστήρια, ἀγιάσματα, μύλους καὶ τὰ τοιαῦτα οἷον ὀσπίτια, οἰκίας, ἐργαστήρια καὶ λοιπὰ βακουφικά, ἐκκλησιαστικά καὶ ἔθνικὰ πράγματα καὶ ζῶα, ἀλλὰ διαμενέτωσαν ταῦτα ὑπὸ τὴν κατοχὴν του ὡς ἀνεκαθεν (ἄρθρ. 27). 6) Ὁ ρηθεὶς Πατριάρχης θέλει κατέχει, ὡς γέγραπται, ἐλευθέρως τὸ Πατριαρχεῖόν του τοῦτο μετὰ τῶν προστιθεμένων αὐτῷ μερῶν ὑποστηριζόμενος ὑπὸ τῆς Συνόδου τῶν Μητροπολιτῶν καὶ μηδεὶς ἀλλαχόθεν ἐπ' οὐδενὶ τρόπῳ καὶ μὴδεμιᾷ αἰτίᾳ γενέσθω αὐτῷ πρόσκομμα, μὴδ' ἐπεμβαίνετω μὴδ' ἐπηρεάζετω αὐτόν, ἔστω καὶ κατ' ἐλάχιστον. (Κλείς τῆς συνήθους ὀθωμ. νομοθεσίας σελ. 128—139).

Τὰ δικαιώματα καὶ αἱ προνομίαι αὐταὶ διεφυλάχθησαν καὶ ὠχυρώθησαν καὶ δι' ἀκολούθων ἐπισήμων πράξεων τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας ὡς π. χ. διὰ τοῦ Χάτι - Σερήφ 3)ΧΙ 1839 καὶ Χάτι - Χουμαγιούν 1856. Πρὸς ἀσκησιν τῶν δικαίων καὶ προνομίων αὐτῶν ὁ Πατριάρχης ὡς καὶ οἱ ὑπ' αὐτὸν Μητροπολίται εἶχον ἀνάγκην βοηθητικῶν σωμάτων καὶ

συμβουλίων καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν καὶ συμφώνως πρὸς τὸν ἐσωτερικὸν κανονισμὸν καθ' ὃν διέπεται ἡ Ἐκκλησία, συνεστήθησαν ἐν τοῖς Πατριαρχείοις ἡ ἱερὰ Σύνοδος καὶ τὸ ἐθνικὸν μικτὸν συμβούλιον ἐν δὲ ταῖς ἐπαρχίαις τὰ πνευματικὰ δικαστήρια καὶ τὰ διάφορα συμβούλια καὶ αἱ Δημογεροντίαι, ἅτινα ὑπὸ τὴν προεδρίαν τῶν Μητροπολιτῶν καὶ ἀντιπροσώπων αὐτῶν ἐξεπροσώπων τὰς κατὰ τόπους χριστιανικὰς Κοινότητας διευθύνοντες καὶ διοικοῦντες τὰς περιουσίας αὐτῶν οἷον ἐκκλησίας, μοναστήρια, σχολεῖα κ.λ.π.

Ἐκ τῶν ὡς ἄνω ἐκτεθέντων τρανώτατα ἀποδεικνύεται ὅτι οὐχὶ εἰκὴ καὶ ὡς ἔτυχεν ὑφίσταντο καὶ ἐλειτούργουν οἱ ὡς ἄνω θεσμοί, ἀλλὰ νόμφ ὑπὸ τῆς ἀρμοδίας Ἀρχῆς θεσπισθέντι.

Αὗται εἶναι αἱ θρησκευτικαὶ φυλετικαὶ Κοινότητες αἱ ὁποῖαι διήθνηθον καὶ διψύχουν τὰ Κοινὰ καὶ εἰς αὐτὰς ἀφείλεται ἡ διαφύλαξις καὶ διάσωσις τῶν ἰδεωδῶν αὐτῶν ἥτοι τῆς θρησκείας, τῆς γλώσσης καὶ τοῦ ἐθνισμοῦ των. Τὰ δικαιώματα ταῦτα ἐνεγνωρίζοντο καὶ ὑπὸ τῶν Διοικητικῶν Ἀρχῶν, τῶν Θρησκευτικῶν ἀρχηγῶν δικαιοῦματι (Ipso Jure) λαμβανόντων μέρος ὑπὸ τὴν ἰδιότητα αὐτῶν ταύτην, καὶ εἰς ἐπίσημα διοικητικὰ συμβούλια ὡς π. χ. τὸ Ἰνταρῆ - Μιτζλισὶ ὡς ἰσοτίμων τῶν αἰρετῶν μελῶν.

Τὰ δικαιώματα ταῦτα τῶν Κοινοτήτων ἀνεγνωρίσθησαν καὶ ἐκυρώθησαν καὶ ὑπὸ διεθνοῦς χαρακτῆρος συνθηκῶν ὡς τὸ ἀρθρ. 62 τῆς Βερολινείου συνθήκης ὡς καὶ ὑπὸ τοῦ Ὄργανικοῦ νόμου τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας ἀρθρ. 341 καὶ ἐξῆς.

Ὁ ἰσχυρισμὸς τῶν ἀντιδίκων ὅτι ἡ Βερολίνειος συνθήκη οὐδεμίαν ἔχει ὑποχρεωτικὴν δύναμιν διὰ τὴν Βουλγαρίαν εἶναι ὅλως ἀβάσιμος.

Ἡ συνθήκη αὕτη ἐδημιούργησε τὴν Βουλγαρίαν ὡς αὐτόνομον Κράτος καὶ δὲν δύναται νὰ ἀγνοῇ αὐτήν. Ἐπίσης ἀνακριβὴς εἶναι ὁ ἰσχυρισμὸς τῶν ὅτι ἡ Βουλγαρία δὲν ἀντιπροσωπεύετο ἐν τῷ Βερολίнейῳ συνεδρίῳ, καθότι αὕτη ἀντιπροσωπεύετο ὑπὸ δύο Δυνάμεων, τὴν νικήτριαν Ρωσίαν καὶ τὴν ἡττηθεῖσαν, τέως κυρίαρχον τῆς χώρας, Τουρκίαν.

Ἐπίσης ἀβάσιμος εἶναι καὶ ὁ ἰσχυρισμὸς τῶν ὅτι, ὁ ὀργανικὸς νόμος τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας διὰ τῆς ἐνώσεως αὐτῆς μετὰ τῆς Βουλγαρίας τῷ 1885 ἔπαυσεν ἰσχύων. Εἶναι γνωστὸν ὅτι διὰ τῆς συνθήκης τῆς 8ης Ἀπριλίου 1886 μετὰ τὴν Ὑψηλῆς Πύλης καὶ Βουλγαρίας ὁ Ἡγεμὼν τῆς τελευταίας ταύτης ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας ὡς Γενικὸς Διοικητὴς αὐτῆς, καὶ ἀντιπρόσωπος τοῦ Σουλτάνου ἥτοι ἄλλοις λόγοις δὲν ἐγένετο συγχώνευσις τῶν δύο ἡγεμονιῶν ἀλλὰ προσωπικὴ ἔνωσις. Ὁ νόμος οὗτος ἐξηκολούθησεν ἰσχύων μέχρι Σεπτεμβρίου 1908 ὅτε ἡ Βουλγαρία ἐκήρυξε τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτῆς καὶ κηρυχθεῖσα ἀνεξάρτητον Βασίλειον ἀπέκοψε πάντα δεσμὸν ὑποτελείας μετὰ τῆς Τουρκίας.

Ἀμφισβητοῦσιν ἔτι οἱ ἀντίδικοι τὸ γεγονός ὅτι ὁ Στενίμαχος ὑπῆρ-

ξεν ἀποικία Ἑλλήνων κατοίκων τῆς πόλεως Ἰστιαιᾶς τῆς νήσου Εὐβοίας, ἰσχυριζόμενοι ὅτι τὸ τοιοῦτον εἶναι ἀπλῆ καὶ φαντασιώδης ἐπινόησις οὐδαμῶς βασιζομένη, Ἄν καὶ τὸ τοιοῦτον ἀνέφερον ἀπλῶς, ἐπιβοθηθητικῶς οὐκ ἦντιον πρὸς διαφώτισιν ἀναφέρω τὴν πηγὴν ὁπόθεν τὸ ἠρύσθη πρὸς καθυσύχασίν των, (βλ. Γ. Τσουκαλᾶ Φιλιππούπολις καὶ τὰ περὶχωρα αὐτῆς, ἐν Βιέννῃ 1851 σελ. 64). Οὗτος παραδέχεται ὅτι ὁ Στενίμαχος ἰδρύθη τῷ 440 π. Χ. στηριζόμενος ἐπὶ τῆς ἱστορίας τοῦ Ἡροδότου 829 καὶ Στράβωνος 53 (βλέπε καὶ Μ. Ἀποστολίδου ὁ Στενίμαχος).

Ἀντιλέγουν ἔτι οἱ ἀντίδικοι ὅτι τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν κατοίκων τοῦ Στενιμάχου τῶν ἀποτελούντων τὴν Ἑλληνικὴν Κοινότητα τῆς ἰδίας πόλεως ἀπετελεῖτο ἐκ Βουλγάρων τὴν Ἐθνικότητα, πλὴν ὑποκειμένων καὶ ἀναγνωριζόντων ὡς ἐκκλησιαστικὴν αὐτῶν ἀρχὴν τὸ Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως, οἵτινες ὁμως μετὰ τὴν ἀνακήρυξιν τῆς Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας αὐτονόμου καὶ τὴν ἴδρυσιν τῆς Ἐξαρχίας ἀπεσπάρθησαν ἀπὸ τὸ Πατριαρχεῖον καὶ οὕτω οἱ Ἕλληνες παρέμειναν ἐλαχίστη μειοότης καὶ ἀσήμαντος, ἥτις οὐδόλως δικαιούται νὰ ἀπαιτῆ τὴν ἐκκαθάρισιν τῆς περιουσίας τῆς Κοινότητος ταύτης.

Πρὸς ὑποστήριξιν τῶν ἰσχυρισμῶν αὐτῶν τούτων ἀναφέρουσι στατιστικὰς τινὰς πληροφορίας τοῦ ἱστοριογράφου τῆς ἱστορίας τοῦ Βουλγαρικοῦ Ἐθνους, Ἰρετσεκ.

Πράγματι ὁ Ἰρετσεκ ἀναφέρει πολὺν μεγαλύτερον ἀριθμὸν τοῦ πληθυσμοῦ τῆς ἐπαρχίας Κώνου, ἥς πρωτεύουσα ὁ Στενίμαχος, ἀλλὰ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ πλὴν τῶν Ἑλλήνων κατοίκων Στενιμάχου ὑπάρχουσι καὶ δύο καθαρῶς Ἑλληνικὰ χωρία Κούκλαινα καὶ ἄνω Βοδενὰ ὡς καὶ τὸ ἄνω Ἀρβανιτοχωρὶ ἀνάμικτον τὸ τελευταῖον ἐξ Ἑλλήνων καὶ Βουλγάρων. Ἐπομένως οἱ ἀντίδικοι εἴτε ἐν γνώσει εἴτε ἀκουσίως, κάμνουσι σύγχυσιν τῶν Ἑλλήνων τῆς ὅλης ἐπαρχίας καὶ τῆς πόλεως Στενιμάχου. Ἐνταῦθα πρόκειται περὶ τῶν Ἑλλήνων τῆς πόλεως μόνον, οἵτινες, ὡς ἀπεδείξαμεν, τῷ 1900 συνεποσοῦντο εἰς οἰκογενεῖας 1.620 ἦτοι ἄτομα 6.480 καὶ οἱ ὅποιοι οὐδόλως ἐμειώθησαν μετὰ τὴν ἀπόσπασιν τῶν Βουλγάρων Πατριαρχικῶν μετὰ τὴν ἴδρυσιν τῆς Ἐξαρχίας.

Εἶναι ἀληθές ὅτι ὁ Βουλγαρικὸς πληθυσμὸς τῆς πόλεως, μετὰ τὴν ἔνωσιν τοῦ 1885 ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος ηὔξανε, πλὴν τοῦτο δὲν εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ἀποχωρήσεως τῶν Βουλγάρων Πατριαρχικῶν, ἀλλὰ 1) διότι ἰδρύθη γυμνάσιον ἀρρένων καὶ θηλέων ἐνθα ἐκπαιδεύονται τὰ τέκνα ὅλης τῆς ἐπαρχίας, 2) διότι ἐν τῇ πόλει ἐστρατώνισθη σύνιαγμα στρατοῦ περιλαμβάνον ἄνω τῶν 4.000 ἀτόμων, καὶ 3) διότι προσέρχονται καὶ ἐγκαθίστανται πολλὰ οἰκογενεῖα χωρικῶν ἐκ τῆς ἐπαρχίας. Αὕτη εἶναι ἡ αἰτία ἡ πραγματικὴ τῆς αὐξήσεως τοῦ πληθυσμοῦ τῶν Βουλγάρων.

Ἰσχυρίζονται ἔτι ὅτι τὰ οἰκόπεδα ἐφ' ὧν ἰδρύθησαν τὰ Κοινοτικά

ιδρύματα Ἐκκλησίαι, Παρεκκλήσια, Σχολεῖα κ.λ.π., εἶναι ἰδιοκτησία τοῦ Λήμου καὶ βασίζονται εἰς τὴν κατάθεσιν τοῦ μάρτυρός μας Ἀποστόλου Σέμκογλου εἰπόντος ὅτι τὸ οἰκόπεδον ἐφ' οὗ ιδρύθη ἡ Ἑλληνικὴ Κεντρικὴ Σχολὴ τῶν ἀρρένων, ἦν δημοτικόν.

Ἐνταῦθα ἔρχομαι νὰ παρατηρήσω ὅτι τὰ πλείονα τῶν ιδρυμάτων εἶναι οἰκοδομαὶ παλαιαί, αἵτινες ᾤκοδομήθησαν ἀπὸ ἑκατονταετηρίδων καὶ συνεπῶς ἀδύνατον εἶναι νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι εἶναι εἰς θέσιν οἱ μάρτυρες νὰ προσδιορίσωσιν ἐν συνειδήσει ὁμιλοῦντες τὸ γεγονός τοῦτο καὶ τοσοῦτο μᾶλλον καθόσον οἱ πλείονες αὐτῶν κατὰ τὴν ἑξέτασίν των δὲν ἐγνώριζον οὐδὲ τὴν τοποθεσίαν τῶν κτιρίων.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰς καταθέσεις τοῦ μάρτυρος Α. Σέμκογλου σαφῶς φαίνεται ὅτι ἐγένετο σύγχυσις μεταξὺ Κοινότητος Στενιμάχου καὶ Ἑλληνικῆς Θρησκ. Κοινότητος.

Τὸ οἰκόπεδον ἔνθα ᾤκοδομήθη ἡ Κεντρικὴ τῶν ἀρρένων Σχολή, ἦτο κεχωρισμένον τοῦ παρεκκλησίου τῶν Ἁγίων Ἀρχαγγέλων. Τὸ οἰκόπεδον ἦτο περιφραγμένον καὶ κατάφυτον διὰ μορεῶν, ὅς ἐνοικίαζεν κατ' ἔτος ἡ ἐφορεία τοῦ σχολείου Ἁγίας Μαρίνης.

Ὁ κ. Σιώπων παρατηρεῖ ὅτι κτήματα μνημονευόμενα ἐν τῷ καταλόγῳ δὲν ὑπάρχουσιν ἢ ἀμφισβητεῖ τὴν ἔκτασιν αὐτῶν. Τοῦτο εἶναι ἔργον τῆς τεχνικῆς ἐπιτροπῆς τὴν ὁποίαν θὰ διορίσῃ ἡ σεβαστὴ Α' ὑποεπιτροπὴ πρὸς καταμέτρησιν, ἐκτίμησιν καὶ ἐξακριβώσιν.

Δι' ὅλους τοὺς λόγους τούτους παρακαλῶ ὅπως ἀπορριφθῶσι πάντες οἱ ἰσχυρισμοὶ καὶ ἀντιρρήσεις τῶν ἀντιδίκων ὡς ἀσύστατοι καὶ ἀβάσιμοι, γένηται δεκτὴ ἡ δήλωσις τοῦ Ἑλλήνος ἀντιπροσώπου πρὸς ἐκκαθάρισιν τῆς περιουσίας τῆς Ἑλληνικῆς Θρησκ. Κοινότητος Στενιμάχου καὶ ἐνεργηθῶσι τὰ δέοντα πρὸς πλήρη ἐκκαθάρισιν.

Ὁ Πληρεξούσιος τῆς Ἑλληνικῆς Θρησκ.

Κοινότητος Στενιμάχου

Β. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Δικηγόρος

**Β'. ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΜΟΝΗΣ ΒΑΤΣΚΟΒΟΥ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΟΣ
ΚΟΙΝΟΤΗΤΟΣ ΣΤΕΝΙΜΑΧΟΥ**

Ἀ γ ό ρ ε υ σ ι ς

Κύριε Πρόεδρε, κύριοι Πάρεδροι,

Ὑποστηρίζων πλήρως τὴν δήλωσιν τοῦ Ἑλλήνος παρὰ τῇ Μικτῇ Ἐπιτροπῇ Ἀντιπροσώπου, αἰτοῦντος τὴν ἐκκαθάρισιν τῆς περιουσίας τῆς ἱερᾶς Μονῆς τῆς Παναγίας τοῦ Βατσκόβου, παρακολουθήματος τῆς Ἑλληνικῆς Θρησκ. Κοινότητος Στενιμάχου, ὡς καὶ τὴν ἀπάντησίν μου ἐναν-

τίον τῶν ἐνστάσεων καὶ ἰσχυρισμῶν τῶν ἀντιδίκων ἔξαιτοῦμαι.

1ον) Ὅπως γένηται δεκτὴ ἡ δήλωσις αὕτη ὡς νόμιμος καὶ βάσιμος, συμφώνως πρὸς τὸ πνεῦμα καὶ τὸ γράμμα τῶν ἀρθρῶν 6 καὶ 8 τῆς μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Βουλγαρίας συναφθείσης συνθήκης τοῦ Νεϊγύ, καὶ 2ον) Ἀπορριφθῶσι πᾶσαι αἱ ἐνστάσεις καὶ ἰσχυρισμοὶ τῶν ἀντιδίκων ὡς ὄλως ἀβάσιμοι καὶ ἀστήρικτοι διὰ τοὺς ἑξῆς λόγους: Ἡ ἱερὰ Μονὴ Παναγίας τοῦ Βατοκόβου, κειμένη εἰς ὄροπέδιόν τι τῆς Ροδόλης, δεκαπέντε χιλιόμετρα πρὸς μεσημβρίαν τῆς πόλεως Στενιμάχου, ἰδρύθη τῷ 1083 ὑπὸ τοῦ Ἰβηρίου Γρηγορίου τοῦ Πακουριανοῦ μεγιστάνου τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας. Τὰ Μοναστήρια κατὰ τοὺς ἰσχύοντας παρὰ τῇ Ὁρθοδόξῳ Ἀνατολικῇ Ἐκκλησίᾳ κανόνας διαιροῦνται εἰς Σταυροπηγιακὰ καὶ εἰς Ἐπαρχιακὰ ἢ Ἐνοριακὰ. Καὶ Σταυροπηγιακὰ μὲν καλοῦνται, (ἐκ τῶν λέξεων σταυρὸς-πήγνυμι), τὰ Μοναστήρια τὰ ἀδεῖα τοῦ Πατριάρχου ἰδρῦμενα καὶ κατὰ τὴν ἰδρυσιν τῶν ὁποίων τίθεται ἐν τοῖς θεμελίοις αὐτῶν σταυρὸς ἀποστελλόμενος ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου, ὅθεν φέρουσι καὶ τὸ ὄνομα Σταυροπηγιακὰ. Ταῦτα ὑπόκεινται τῷ Πατριάρχει, οὗ μνημονεύουσι καὶ τὸ ὄνομα κατὰ τὰς ἱεροτελεστίας. Τὰ δὲ ἐνοριακὰ ἰδρῦνται ἀδεῖα τοῦ Μητροπολίτου ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ ὁποίου κένται εἰς ὃν καὶ πνευματικῶς ὑπῆκουσι. (Οὐσπένσκυ 619 Μάϊερ 172 Νεαρά 27).

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐσωτερικὴν αὐτῶν διοίκησιν τὰ Μοναστήρια ὑποδιαιροῦνται εἰς αὐτόνομα καὶ ἐξαρτώμενα. Καὶ τὰ μὲν αὐτόνομα αὐτοδιοικοῦνται ἤτοι οἱ μοναχοὶ ἐκλέγουσι μεταξὺ τῶν Ἦγούμενον αὐτῶν ὡς καὶ τὸ διοικητικὸν συμβούλιον, τὰ δ' ἐξαρτώμενα διοικοῦνται ὑπὸ Ἦγουμένου ἀποστελλομένου ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου εἰς ὃν ὑπῆκουσι.

Πρὸς ἰδρυσιν Μονῆς τινος ἀπαιτεῖται ὡς ὄρος ἀπαραίτητος (Conditio sine qua non) προηγουμένη ἀδεία τῆς ἀνωτέρας πνευματικῆς ἀρχῆς εἰς ἣν καὶ ὑπῆκουσι (Σοκόλωφ 64—65 Σουβαρόφ 368).

Ἡ ἱερὰ Μονὴ Παναγίας τοῦ Βατοκόβου εἶναι σταυροπηγιακὴ ἤτοι ἰδρῦθη ἀδείᾳ τοῦ Πατριάρχου, ἤτο δὲ αὐτόνομος.

Αἱ αὐτόνομοι Μοναὶ διοικοῦνται εἴτε συμφώνως πρὸς εἰδικὸν τυπικόν, εἴτε κατὰ τοὺς γενικοὺς κανόνας τοὺς διέποντας τὰς Μονὰς τῆς Ὁρθ. Ἐκκλησίας. Τὰ τυπικὰ εἶνε εἴτε κτιτορικά, ὁπότε συντάσσονται ὑπὸ τοῦ κτίτορος τῆς Μονῆς εἴτε ἰδιωτικά, ὅταν ψηφίζονται καὶ ἐγκρίνονται ὑπὸ τῆς διοικητικῆς ἀδελφότητος τῆς Μονῆς. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ πρώτῃ καὶ ἐν τῇ δευτέρῃ περιπτώσει ἵνα ἔχωσιν ἰσχὴν καὶ δύνανται νὰ ἐφαρμοσθῶσιν, δεόν νὰ κυρωθῶσιν προηγουμένως ὑπὸ τῆς ἀνωτέρας Ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς εἰς ἣν ἐκκλησιαστικῶς ὑπόκεινται. (Ἄνδρ. Σιγούνωφ, σύντομος ἐκθεσις κανονικοῦ δικαίου σελ. 289. Σαβούρωφ, Ἐκκλησιαστικὸν δίκαιον β' τόμος σελ. 377. Σοκόλωφ Ἐκκλῆσ. δίκαιον τῆς Ἑλληνο-Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας 64 65 Στανιμηρ Στανιμηρῶφ Περιοδικὸν Νίβα ἀριθ. 3.16. 11 1928).

Τις ἡ ἀρμοδία ἐκκλησιαστικὴ ἀρχὴ πρὸς κύρωσιν; Ἀναμφισβητήτως ἡ ἀρχὴ ὁ ἐκδίδουσα τὴν ἀδειαν πρὸς ἴδρουσιν, πρὸς οἰκοδόμησιν τῆς Μονῆς, ἦτοι τὸ Πατριαρχεῖον, προκειμένου περὶ σταυροπηγιακῶν, καὶ ὁ τοπικὸς Μητροπολίτης προκειμένου περὶ ἐπαρχιακῆς ἢ ἐνοριακῆς.

Συμφώνως πρὸς αὐστηρῶς τηρουμένους κανόνας ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ οὐδεὶς ἱεράρχης ἐπαρχίας τινὸς δύναται νὰ ἀναμιχθῇ καὶ τελέσῃ ἱεροτελεσίαν τινὰ ἐν ξένη ἐπαρχίᾳ ἐπὶ ποινῇ οὐ μόνον τοῦ ἀκύρου τῆς πράξεως, ἀλλὰ καὶ τῆς πειθαρχικῆς τιμωρίας τοῦ τελέσαντος τὴν προᾶξιν.

Θὰ ἀναφέρω πρὸς ἀπόδειξιν αὐτὸ τοῦτο τὸ παράδειγμα ὅπερ ἀναφέρει, ὑποστηρίζων τὴν θέσιν αὐτὴν, ὁ μάρτυς τῶν ἀντιδίκων Στ. Στανημῆρωφ. Ἱεράρχης τις ἔχων ἀνάγκην θεομῶν ἱαματικῶν λουτρῶν, κειμένων ἐν ξένη ἱεραρχίᾳ, δὲν δύναται κανονικῶς νὰ τὰ ἐπισκεφθῇ ἄνευ τῆς γνώσεως τοῦ ἱεράρχου τῆς ἐπαρχίας ἐνθα εὐρίσκονται αὐτά.

Συνεπῶς ἐὰν οὐδὲ δι' ἰδιωτικὰς ὑποθέσεις καὶ ἀνάγκας ἐπιτρέπεται νὰ ἐπισκεφθῇ ξένην αὐτῷ ἐπαρχίαν, πολλῷ μᾶλλον δὲν δύναται νὰ τελέσῃ καὶ ἱεροτελεσίαν, ὅπερ εἶναι ἀποκλειστικὸν δικαίωμα τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς τοῦ τόπου ἐνθα θὰ τελεσθῇ αὕτη.

Διοίκησις τῆς Μονῆς Βατοκόβου.—Ἡ ἱερὰ Μονὴ Βατοκόβου ὡς αὐτόνομος, αὐτοδιῶκετο, εἶχε δὲ διπλὴν τὴν διοίκησιν, πνευματικὴν καὶ κτηματικὴν. Ἡ πνευματικὴ ἡσκειτο ὑπὸ τοῦ συμβουλίου τῶν μοναχῶν ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ ἡγουμένου τῆς Μονῆς, ἐκλεγομένων μεταξὺ τῶν μοναχῶν τῆς Μονῆς ἄνευ ἐξωτερικῆς τινος ἀναμίξεως. Τὸ συμβούλιον τοῦτο ἐφρόντιζε περὶ τῶν τελειῶν τῆς Μονῆς καὶ τῶν Ἐκκλησιῶν αὐτῆς, τῶν πανηγύρεων, τῶν μοναχῶν καὶ τῶν ὑπηρετιῶν αὐτῶν. Συγχρόνως δὲ εἰσέπραττε καὶ ἅπαντα τὰ εἰσοδήματα τῶν κτημάτων παρὰ τὴν Μονήν. Τὸ ἴδιον συμβούλιον εἶχεν ἀντιπρόσωπον καὶ παρὰ τῇ ἐφορείᾳ δικαιούμενον νὰ παρευρίσκειται εἰς τὰς συνεδριάσεις αὐτῆς μετὰ συμβουλευτικῆς ψήφου.

Ἡ κτηματικὴ διοίκησις διεῆγετο ὑπὸ μιᾶς ἐφορείας, ἣτις ἐξελέγετο ἐκ τῶν Ἑλλήνων κατοίκων τῆς Στενιμάχου καὶ ἀπετελεῖτο ἐκ δύο πολιτῶν ἐκλεγομένων ἰσοβίως, τῆς ἐκλογῆς αὐτῶν κοινοποιουμένης πρὸς γνώσιν τῷ Πατριαρχῇ Κωνσταντινουπόλεως.

Ἡ ἐφορεία διὰ τοῦ προσωπικοῦ αὐτῆς ἐφρόντιζε περὶ τῆς ἀσφαλείας τῆς Μονῆς καὶ τῶν ἐκκλησιῶν καὶ ἰδίᾳ ἀπὸ τὰς διαρπαγὰς καὶ ἐπιθέσεις διαφόρων συμμοριῶν, ὡς συνέβη τῷ 1795 καὶ 1810, διὲ ἀνυπότακτοι συμμορίαὶ ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ἐμὶν Ἀγᾶ καὶ τοῦ Σινὰπ ἐπέλεσαν κατὰ τῆς Μονῆς καὶ αὐτῆς τῆς πόλεως Στενιμάχου.

Ἡ ἐφορεία διώκει τὴν κτηματικὴν περιουσίαν ἀστικὴν καὶ ἀγροτικὴν συνέλεγε τὰ εἰσοδήματα αὐτῆς καὶ διέθετε αὐτὰ ἐλευθέρως πρὸς συντήρησιν τῶν Κοινοτικῶν σχολείων καὶ δι' ἄλλους φιλανθρωπικοὺς σκοποὺς λογοδο-

τοῦσα ἐνώπιον τῶν ἐκλογέων αὐτῆς κατ' ἔτος.

Ὁ τρόπος αὐτῆς τῆς διοικήσεως ἐξηκολούθησε μέχρι τοῦ 1900 ἀπροσκόπτως καὶ ἐν πάσει ἀρμονίᾳ μεταξὺ μοναχῶν καὶ ἐφορείας.

Ἀπόδειξις.—Πρὸς ἀπόδειξιν τῶν ὡς ἄνω ἐκτεθέντων ἰσχυρισμῶν μας, ἐφ' ὧν στηρίζονται αἱ ἀπαιτήσεις μας, προσεκομίσαμεν τὰς ἑξῆς ἀποδείξεις: Ιον) Προσεκομίσαμεν καὶ ἐξητάσαμεν τρεῖς μάρτυρας πρῶν κατόικους Στενιμάχου μετανάστας. α) Τὸν οἰκονόμον Λεωνίδα Θεοδώρου ἀρχιερατικὸν ἀντιπρόσωπον τοῦ Ἑλληνος Μητροπολίτου Φιλ)πόλεως καὶ πρωθιερεῖα τῆς ἐν Στενιμάχῳ Ἐκκλησίας τῆς Ἁγ. Μαρίνης. β) τὸν Χαράλαμπον Ἀστεριάδην ἐπιφανῆ κάτοικον Στενιμάχου καὶ πρῶν Δήμαρχον τῆς ἰδίας πόλεως καὶ γ) Τὸν Ἀπόστολον Σέμκογλου ἐπιφανῆ πολίτην καὶ πολλὰ ἔτη δημοτικὸν ὑπάλληλον τοῦ Δήμου Στενιμάχου, διὰ τῶν μαρτυριῶν τῶν ὁποίων ἀπεδείξαμεν θετικώτατα:

α') Ὅτι ἡ ἱερὰ Μονὴ Παναγίας τοῦ Βατοκόβου ἦτο Σταυροπηγιακὴ τ. ἔ. ὑπὸ τὴν ἐξάρτησιν καὶ τὴν πνευματικὴν ἐπίβλεψιν τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως.

β) ὅτι ὁ Πατριάρχης οὗτος ἐπενέβαινε μόνον προκειμένου περὶ διαφορῶν καὶ ἔριδων μεταξὺ ἡγουμένου καὶ μοναχῶν καὶ μεταξὺ μοναχῶν ἐπὶ καθαρῶς θρησκευτικῶν ζητημάτων. Ὑπεδείξαμεν μάλιστα καὶ συγκεκριμένας περιπτώσεις. Τῷ 1892 ὅτε ἀνετέθη τῷ Μητροπολίτῃ Φιλ)πόλεως Γρηγορίῳ ὅπως ἐνεργήσῃ ἀνακρίσεις διὰ τὰς μεταξὺ τῶν ἱερομονάχων τῆς ἱερᾶς Μονῆς ἔριδας. Τῷ 1892 ὅτε ἀπεστάλη ὁ Γεράσιμος Δώριζας μέγας πρωτοσύγγελος τῶν Πατριαχείων καὶ πάλιν δι' ἀνακρίσεις δι' ἔριδας μεταξὺ τῶν ἱερομονάχων. Τῷ 1894 ὅτε ἀνετέθησαν ἀνακρίσεις εἰς τὸν ἀρχιμανδρίτην Καλλίνικον λόγῳ παραπόνων ἐναντίον τοῦ προσωρινοῦ ἡγουμένου ἀρχιμανδρίτου Μακαρίου. Τῇ διαταγῇ τοῦ Πατριάρχου ἰδρούθη ἐν τῇ ἱερᾷ Μονῇ ἐκκλησιαστικὴ σχολὴ λειτουργήσασα ἀπὸ τοῦ 1867 μέχρι τοῦ 1872, ὅτε καὶ διελύθη ἐνεκα τυχαίου δυστυχήματος, διότι δύο μαθηταὶ τῆς σχολῆς κολυμβῶντες ἐν τῷ ποταμῷ ἐπνίγησαν.

γ') Ὅτι ἡ ἱερὰ Μονὴ περιουσιαστικῶς διωφεῖτο ὑπὸ ἐφορείας Ἑλλήνων κατοίκων Στενιμάχου ἐκλεγομένων ἐν γενικῇ συνλεύσει τῶν πολιτῶν, οἵτινες διηύθυνον τὰ τῆς περιουσίας τῆς ἱερᾶς Μονῆς καὶ ἐλογοδότου ἐτησίως ἐνώπιον τῶν ἐκλογέων των.

δ') Ἡ ἐφορεία αὕτη συνεδρίαζεν ἐντὸς τοῦ Μετοχίου, κειμένου ἐν Στενιμάχῳ, καὶ ἔνθα εἶχεν ἐν ἰδιαιτέρῳ διαμερισματι τὰ γραφεῖα αὐτῆς.

ε') Ὅτι ἡ ἐφορεία ἐξηκολούθησε διοικοῦσα τὴν περιουσίαν τῆς Μονῆς μέχρι τοῦ Δεκεμβρίου 1900, ὁπότε Βουλγαρικὸς ὄχλος διὰ τῆς βίας ἀπεμάκρυνε καὶ ἐξεδίωξε τὸν ἡγούμενον Μακάριον, ὃν ἡ ἀστυνομία καὶ ἐξόρισε, καὶ κατέλαβε τὸ Μετόχιον μετὰ τῶν γραφείων καὶ τῶν ἀρχείων τῆς Μονῆς.

στ') "Ότι ἅπαντα τὰ κτήματα τὰ μνημονευόμενα ἐν τῇ δηλώσει τῆς Ἑλληνικῆς Ἀντιπροσωπείας ἦσαν ἀναμφισβήτητα κτήματα τῆς ἱεράς Μονῆς καὶ ἀπὸ ἀμνημονευτῶν χρόνων ἐτέλουν ὑπὸ τὴν ἀδιατάρακτον καὶ ἀδιαφιλονίκητον αὐτῆς κατοχὴν.

2ον).—"Ότι κατὰ τὴν γενομένην αὐτοψίαν ὑπεδείξαμεν.

α') Τὸ κτίριον τῆς ἱεράς Μονῆς, τὰς δύο Ἐκκλησίας καὶ τὰ παρεκκλήσια ὡς καὶ τὰ ἐρείπια τοῦ ὕδρουύλου. β') Τὰ κτήματα περὶ τὴν Μονὴν τ. ἔ. τοὺς τρεῖς κήπους, τὴν ἄμπελον, τοὺς λειμῶνας, τὰ τρία παρεκκλήσια καὶ τὰ τρία δάση περὶ τὴν Μονήν. α') τὸ ἄνωθεν τοῦ Κλωβίου β') τὸ ἐναντι τῆς Μονῆς εἰς τὴν τοποθεσίαν Πετρίτσι καὶ γ') τὸ μεταξὺ τοῦ πρώτου δάσους καὶ τῆς περιοχῆς τοῦ χωρίου Ἰγγοβο.

γ') Ὑπεδείξαμεν τὰ παρεκκλήσια καὶ τὰς ἐκκλησίας τῆς Μονῆς κειμένας ἐν τῇ πόλει ὡς καὶ τὰ παρεκκλήσια ἀπὸ τῆς ἱεράς Μονῆς μέχρι Στενιμάχου.

δ') Ὑπεδείξαμεν τὸ ἐν Στενιμάχῳ Μετόχιον μετὰ τῶν περίξ αὐτοῦ κτημάτων, τοὺς ὕδρουύλους, τὰ ἐργαστήρια, τὰ οἰκόπεδα, ὧν τὸ μεγαλύτερον μέρος ἡ Διοικήσις τῆς ἱεράς Μονῆς ἀπὸ τινῶν ἤδη χρόνων ἐπώλησεν εἰς τοὺς ἐξῆς ἀγοραστάς:

1) Εἰς τοὺς ἀδελφοὺς Κώστοβοι, 2) εἰς τὴν Τράπεζαν Ροδόπης, 3) εἰς Χατζῆ Γιάγκον Ἄρ. Σαμαρᾶ, 4) εἰς Νικ. Δόβρη, 5) εἰς ἀδελφοὺς Σολάκοβοι, 6) εἰς Π. Ρατσουκάνωφ, 7) εἰς Γ. Ἀγγελωφ, 8) εἰς Γ. Κυρκώφ, 9) εἰς ἀδελφοὺς Κώστοβοι (δεύτερον), 10) εἰς Πέτκον Κοζουχάρωφ, 11) εἰς Γεωργικὴν Τράπεζαν, 12) εἰς Δρα Κρίστεφ, 13) εἰς τὴν Λαϊκὴν Τράπεζαν, 14) εἰς τοὺς ἀδελφοὺς Ράιτσεβοι, 15) δύο κτίρια τῆς Μονῆς εἰς τὴν ἀνώνυμον ὁδὸν καὶ ἐμπορικὴν, 16) εἰς τὸν Κ. Βαλνάρωφ, 17) εἰς τὸν Κ. Βαλνάρωφ. Ὅπισθεν τῆς Πανηγύρεως, 18) εἰς τοὺς ἀδελφοὺς Κώστοβοι (δρόμος Τσᾶρ Ἀσσέν) (τρίτον), 19) εἰς Χρ. Βοσητοσῆν, 20) δύο ἐργαστήρια τῆς Μονῆς (βαφεῖον καὶ ζαχαροπλαστεῖον), 21) ἐργαστήριον Χατζῆ Ἀμβροσίου, 22) εἰς Εὐάγγελον Βούλτσωφ, 23) εἰς Κ. Μάτεφ, 24) εἰς Π. Κούμτσεφ, 25) εἰς Β. Ζελέζωφ (Φαρμακεῖον), 26) εἰς Μανώλην Γιώτσκαν, 27) εἰς ἀδελφοὺς Σάβοβοι, 28) εἰς Κ. Τάφρωφ, 29) εἰς Ἑθνικὴν Τράπεζαν, 30) Μὴ πωληθέντα οἰκόπεδα, 31) εἰς ἀδελφοὺς Χατζῆ Βασιλείου.

Ἄπαντα τὰ ὡς ἄνω οἰκόπεδα ἐπωλήθησαν ὑπὸ τοῦ κ. Ρατσουκάνωφ πληρεξουσίου τῆς Μονῆς, διὰ πληρεξουσίου Νο 160)1922 ἐπιστολῆ 169 καὶ 926 τοῦ 1921.

ε') Ὑπεδείξαμεν τὴν μεγάλην ἄμπελον εἰς τὸ ἄκρον τῆς πόλεως, τὴν ἄμπελον Ἀνθίμου ὡς καὶ τὴν εἰς τὴν τοποθεσίαν Τσακίλια.

στ') Ὅλα τὰ κτήματα περὶ ὧν ἐμαρτύρησαν οἱ μάρτυρές μας εἰσὶν ἰδιόκτητα τῆς ἱεράς Μονῆς καὶ ἀπὸ ἀμνημονευτῶν χρόνων ἦσαν ὑπὸ τὴν

κατοχήν τῆς Κοινότητος, ἥτις ἐνέμετο αὐτὰ μέχρι τοῦ μηνὸς Δεκεμβρίου τοῦ ἔτους 1900.

ζ') Ἡ ἱερὰ αὕτη Μονὴ μεθ' ὅλων αὐτῆς τῶν κτημάτων διὰ τοῦ Φιρμανίου τῆς ἰδρύσεως τῆς Βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας τοῦ 1870 ἀνεγνωρίσθη ὡς Πατριαρχικὴ (ἄρθ. 10) καὶ ὡς τοιαύτη συμφώνως τῷ 11ῳ ἄρθρῳ διωκεῖτο κατὰ τὰ παλαιόθεν κρατοῦντα.

Κατόπιν τοιούτων σαφῶν καὶ θετικῶν ἀποδείξεων, ὡς προσεκομίσαμεν, βαθέως εἶμαι πεπεισμένος ὅτι ἡ σεβαστὴ α' ὑποεπιτροπὴ ἐσχημάτισε γνώμην περὶ τοῦ βασιμίου τῆς ἀπαιτήσεως τῆς Ἑλληνικῆς Ἀντιπροσωπείας περὶ ἐκκαθαρίσεως τῆς περιουσίας τῆς ρηθείσης Μονῆς.

Ἡ κατάληψις τῆς Μονῆς. Ἐξεθέσαμεν ἀνωτέρω περὶ τοῦ τρόπου καθ' ὃν διωκεῖτο ἡ ἱερὰ Μονὴ μέχρι τοῦ 1890. Ἀρχομένου τοῦ ἔτους τούτου ὁ τέως ἡγούμενος αὐτῆς ἀρχιμανδρίτης Χατζῆ Κωνστάντιος ἕνεκα γήρατος ἔδωκε τὴν παραίτησίν του. Οἱ ἱερομόναχοι ἕνδεκα τὸν ἀριθμὸν συνήλθον εἰς συνεδρίασιν πρὸς ἐκλογὴν νέου ἡγουμένου πρὸς ἀντικατάστασιν τοῦ παραιτηθέντος καὶ ἐπειδὴ διηρέθησαν εἰς πολλὰς μερίδας δὲν ἐπετεύχθη ἡ ἐκλογή. Ἡ κατάστασις αὕτη διήρκεσε καὶ ἡ ἱερὰ Μονὴ ἔμεινεν ἀνευ ἡγουμένου. Τὴν ἐποχὴν ταύτην ὁ Πατριάρχης Κων)πόλεως εἰς ὃν ὑπῆκεν ἡ Μονὴ ἐξαπέστειλε τὸν μέγαν πρωτοσύγγελον τῶν Πατριαρχείων Γεράσιμον Δώριζαν ὅπως συμβιβάσῃ τοὺς διαφωνοῦντας ἱερομονάχους, συγχρόνως ἐξαπέστειλεν καὶ προσωρινὸν ἡγούμενον τὸν ἀρχιμανδρίτην Μακάριον, ὅστις ἡγουμένευσεν μέχρι τοῦ 1894.

Ἐπειδὴ κατὰ τὸ ἴδιον ἔτος τινὲς τῶν ἱερομονάχων καθυπέβαλον παράπονα εἰς τὸ Πατριαρχεῖον κατὰ τῆς ἡγουμενίας αὐτοῦ, ἀπεστάλη πρὸς ἀνάκρισιν ὁ ἀρχιμανδρίτης Καλλίνικος διαταγῇ τοῦ ὁποίου ὁ προσωρινὸς ἡγούμενος Μακάριος μετέβη πρὸς ἀπολογία εἰς τὰ Πατριαρχεῖα. Κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον μία τῶν μερίδων ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Ἀκακίου, ἂν καὶ ἦτο μειοψηφία, συνήλθε εἰς συνεδρίασιν ἐν τῇ Μονῇ καὶ ἐκ τῶν ἕνδεκα ἱερομονάχων ἐχόντων δικαίωμα ψήφου, προσῆλθον μόνον πέντε καὶ ἐξέλεξαν αὐτὸν ἡγούμενον. Καὶ ἐκ τῶν πέντε ὅμως τούτων οἱ δύο Γρηγόριος καὶ Γαβριὴλ διεμαρτυρήθησαν μετὰ τὴν ἐκλογὴν, διότι ἐξεβιάσθησαν πρὸς ὑπογραφὴν τοῦ πρωτοκόλλου. Τὸ πρωτόκολλον τῆς νόθου ταύτης ἐκλογῆς ἀπεστάλη, κατὰ τὰ κρατοῦντα, εἰς τὰ Πατριαρχεῖα πρὸς κύρωσιν. Ἡ ἐκλογὴ ὡς νόθος δὲν ἐκυρώθη, παρὰ ταῦτα ὁ νεοεκλεγείς Ἀκάκιος ἐγκατεστάθη ὡς ἡγούμενος καὶ ὅτε ἐπέστρεψε ἐκ Κων)πόλεως ὁ Μακάριος καὶ ἠθέλησε νὰ καταλάβῃ τὴν θέσιν αὐτὴν ἐξειδίωχθῆ βίᾳ. Τούτου ἕνεκα ὁ Μακάριος ἐγκατεστάθη ἐν τῷ Μετοχίῳ, ἔδρα τῆς ἐφορείας, ἥτις ἐξηκολούθησε νὰ διευθύνῃ τὴν περιουσίαν τῆς Μονῆς. Ὁ νεοεκλεγείς, καθ' ὃν ὡς ἀνωθι ἐξετέθη τρόπον, τῇ 16ῃ Μαΐου 1894, ἐπιδίδει τῷ Βουλγάρῳ Μητροπολίτῃ Φιλίππουπόλεως αἰτήσιν ἐν ἣ δηλοῖ ὅτι ἀποσκιρτήσας ἀπὸ τῶν Πατριαρχείων,

εἰς ἃ μέχρι τότε Ἐκκλησιαστικῶς ὑπῆκε, προσέρχεται εἰς τοὺς κόλλους τῆς Βουλγαρικῆς ἑξαρχίας καὶ παρακαλεῖ ὅπως ἐνεργήσῃ δεόντως ἵνα γένηται ἀποδεκτὴ ὑπὸ τῆς Βουλγαρικῆς Συνόδου ἡ αἴτησις αὕτη. Ἡ Βουλγαρικὴ ἱερὰ Σύνοδος ἀπεδέξατο τὴν αἴτησιν καὶ ἐνέκρινε τὴν προσέλευσιν τοῦ Ἀκακίου εἰς τὴν Βουλγαρικὴν Ἐκκλησίαν καὶ οὕτως ἡ ἱερὰ Μονὴ ὅλως ἀντικανονικῶς μετεβίβασθη ἀπὸ τῆς κυριαρχίας τοῦ Πατριαρχείου εἰς τὴν τῆς Βουλγαρικῆς ἑξαρχίας.

Κατὰ γενικὸν κανόνα μία αὐθαίρετος καὶ ἐλαττωματικὴ πράξις οὐδὲν ὡς δημιουργεῖ δικαιώματα πρὸς ὄφελος τῶν ἐνεργησάντων αὐτήν. Ἡ δημιουργηθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἀκακίου καὶ τῶν συνεργῶν του πράξις τῆς μεταβιβάσεως τῆς ἱερᾶς Μονῆς ἀπὸ τῆς μιᾶς Ἐκκλησίας εἰς τὴν ἄλλην τυγχάνει ἑλλειπῆς καὶ ἐλαττωματικὴ καὶ κατὰ τύπον καὶ κατ' οὐσίαν καὶ ὡς τοιαύτη εἶναι ὅλως ἄκυρος καὶ οὐδὲν δυναμένη νὰ ἐπιφέρῃ ἀποτέλεσμα.

Κατὰ τύπον, διότι συνετελέσθη ὑπὸ προσώπων οὐδεμίαν ἐχόντων ἀρμοδιότητα καὶ δικαιοδοσίαν, ἅτε μὴ νομίμως ἐκπροσωποῦντων τὴν ἀδελφότητα τῆς ἱερᾶς Μονῆς. Κατὰ τὰς καταθέσεις τοῦ μάρτυρος οἰκονόμου Λεωνίδα Θεοδώρου οὐδόλως διαψευσθείσας οὐδὲ ἀμφισβητηθείσας, οἱ ἱερομόναχοι τῆς ἱερᾶς Μονῆς οἱ ὅποιοι κατὰ τὰ τέως κρατοῦντα ἐν τῇ Μονῇ εἶχον τὸ ἀποκλειστικὸν δικαίωμα τοῦ ἐκλογέως καὶ ἐκλεξίμου κατὰ τὴν ἐκλογὴν ἡγουμένου καὶ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς Μονῆς τῷ 1894 ἦσαν ἑνδεκα. 1ον) Ὁ ἀρχιμανδρῆτης Κωνστάντιος, 2ον) ὁ ἀρχιμανδρῆτης Καλλίνικος, 3ον) ὁ ἀρχιμανδρῆτης Νικόδημος, 4ον) ὁ ἱερεὺς Γεράσιμος, 5ον) ὁ ἱερεὺς Δανιήλ, 6ον) ὁ ἱερεὺς Βενέδικτος, 7ον) ὁ ἱερεὺς Σωφρόνιος, 8ον) ὁ ἱερεὺς Γαβριήλ, 9ον) ὁ ἱερεὺς Γρηγόριος, 10ον) ὁ ἀρχιμανδρῆτης Ἀκάκιος, 11ον) ὁ ἱεροδιάκονος Ἀνθιμος.

Ὁ Ἀκάκιος ἐξελέγη μόνον ὑπὸ τριῶν. Εἶναι ἀληθές ὅτι κατὰ τὴν συνεδρίασιν προσῆλθον καὶ οἱ ἱερομόναχοι Γρηγόριος καὶ Γαβριήλ πλὴν ὅμως ὡς ἠμολόγησαν ἐνώπιον αὐτοῦ τοῦ μάρτυρος ἐνεργούντος ὡς ἀρχιερατικοῦ ἀντιπροσώπου τοῦ Μητροπολίτου Φιλπόλεως, ἔπραξαν τοῦτο συνεπιεία βίας καὶ ἐκφοβισμοῦ καὶ τούτου ἕνεκα καὶ προσελήφθησαν ὡς ἱερεῖς ἐν ταῖς Ἑλληνικαῖς Ἐκκλησίαις Στενιμάχου ἔνθα καὶ διετέλεσαν ὡς τοιοῦτοι μέχρι τοῦ 1914, ὁπότε μεθ' ὅλου τοῦ Πατριαρχικοῦ κλήρου ἐξώσθησαν βίᾳ ἐκ Βουλγαρίας. Οἱ ἱερομόναχοι μιᾶς Μονῆς, συμφώνως πρὸς τοὺς κρατοῦντας ἐν τῇ Ὀρθοδόξῃ Ἐκκλησίᾳ κανόνας, διοικοῦσι τὰ τῆς Μονῆς καὶ διαθέτουσι τὰς προσόδους αὐτῆς κατὰ τὰ εἰωθότα, ἀλλ' οὐδόλως δικαιούνται νὰ διαθέτωσι τὴν περιουσίαν αὐτῆς κατὰ τὴν θέλησιν καὶ τοὺς πόθους αὐτῶν. Ἐν τῇ παρουσίᾳ μάλιστα περιπτώσει ὑπάρχει καὶ τι περιπλέον. Οἱ ἱερομόναχοι ὄχι μόνον δὲν ἐδικαιοῦντο νὰ διαθέτωσι τὴν περιουσίαν τῆς Μονῆς ἀλλ' οὐδὲ νὰ ἀναμιγνύωνται καὶ εἰς τὴν διοίκησιν αὐτῆς τῆς περιουσίας, τοῦ δικαιώματος τούτου ἀνήκοντος ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον εἰς τὴν δικαιο-

δοσίαν τῆς ἐφορείας. Κατὰ συνέπειαν οὗτοι, ἡ μειοψηφία τῶν ἱερομονάχων, ἔπραξαν πλεον τι τοῦ οὐ εἶχον δικαιώματος, ἀλλὰ ἡ προᾶξις αὐτῶν αὐτῆ συμφώνως πρὸς τὴν νομικὴν ἀρχὴν *nemo plus juris ad allium transferere potest quam ipse habet* εἶναι ἄκυρος καὶ οὐδὲν ἐπιφέρει καὶ γεννᾷ ἀποτέλεσμα.

Ἐνοτάσεις ἀντιδίκων. Παρὰ τὰ ὡς ἄνω γεγονότα, ἅτινα ἀποδεικνύουσι τὸ νόμιμον καὶ βάσιμον τῆς αἰτήσεώς μας, οἱ ἀντίδικοι ἀντιλέγουσι προβάλλοντες τὰς ἑξῆς ἀντιρροήσεις καὶ ἰσχυρισμούς: 1ον) Ὅτι ἡ ἱερὰ Μονὴ ἂν καὶ Σταυροπηγιακὴ ἦτο αὐτόνομος καὶ ὅλως ἀνεξάρτητος ἀπὸ πάσης ἑξωτερικῆς ἐπηρείας καὶ ἀναμίξεως Ἐκκλησιαστικῆς ἢ πολιτικῆς. 2ον) Ὅτι ἰδρυθεῖσα ὑπὸ ἐνὸς Ἰβηρίου (Γεωργιανοῦ) καὶ οὐχὶ ὑπὸ Ἑλληνοσ διατέλει ἐκτὸς πάσης ἐπηρείας καὶ οὐδέποτε ὑπῆρξεν εἰς χεῖρας Ἑλληνικὰς. 3ον) Ὅτι ἡ Μονὴ ἔχει ἴδιον τυπικὸν αὐτῆς γραφὴν καὶ ὑπογραφὴν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἱδρυτοῦ Πακουριανοῦ, ὅστις ἐν ἄρθρῳ 24 ἀποκλείει τοὺς Ἑλληνας τὴν Ἑθνικότητα μοναχοὺς καὶ αὐτοῦ τοῦ δικαιώματος νὰ μονάζωσιν ἐν αὐτῇ καὶ 4ον) Ὅτι ἀπὸ τοῦ 1333 ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Τσάρου Ἰβάν Ἀλεξάνδρου ἐπειδὴ λόγῳ τῶν πολιτικῶν μεταβολῶν, αἰτίνες ἐπῆλθον ἐν Ἀνατολῇ οἱ Ἰβήριοι, δι' οὓς εἶχεν ἰδρυθῆ ἡ Μονή, ἔπαυσαν νὰ προσέρχωνται καὶ μονάζωσι ἐν αὐτῇ, ἥρέμα καὶ κατὰ μικρὸν ἤρξατο νὰ πληροῦται ὑπὸ μοναχῶν Βουλγάρων, οἵτινες ἀνέλαβον καὶ τὴν διοίκησιν αὐτῆς μέχρι τοῦ 1894, ὅτε ἡ ἀδελφότης αὐτῆς δι' αἰτήσεώς της ἐζήτησε νὰ προσέλθωσι ἀπὸ τῆς ἐπικυριαρχίας τοῦ Πατριαρχείου εἰς τὴν τῆς Βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας καὶ Συνόδου τοῦθ' ὅπερ καὶ συνετελέσθη ἡσυχῶς καὶ εἰρηνικῶς. Πρὸς ἀπόδειξιν δὲ καὶ ὑποστήριξιν τῶν ἰσχυρισμῶν προσεκόμεσαν τὰς ἑξῆς ἀποδείξεις:

Ἀποδείξεις ἀντιδίκων. 1) Μᾶς ὑπέδειξαν ὡς παραδείγμα τὴν Μονὴν Ἐλεούσης (Βαλούσια) τῆς Στρομνίτης, ἰδρυθεῖσαν τῷ 1080 ὑπὸ τοῦ Ἐπισκόπου Στρομνίτης Ἐμμανουήλ. Τὸ ἐν λόγῳ Μοναστήριον καίτοι κτιτορικὸν ἐν τούτοις Ἀλέξιος ὁ Κομνηνὸς διὰ χουσοβούλου τοῦ 1084 ἐκήρυξεν αὐτοκέφαλον καὶ ὅλως ἀνεξάρτητον ἀπὸ τὴν ἀνάμειν ἐν αὐτῷ ἐν τῇ διοικήσει αὐτοῦ πάσης πνευματικῆς καὶ λαϊκῆς Ἀρχῆς. Τῷ 1086 ὁ ἴδιος Ἀυτοκράτωρ διὰ χουσοβούλου ἐδωρήσατο εἰς τὸ αὐτὸ Μοναστήριον δεκαπέντε σκλάβους πρὸς καλλιέργειαν τῶν κτημάτων του. Ἡ κατάστασις αὕτη διεφυλάχθη καὶ ἐκυρώθη καὶ ὑπὸ τοῦ Ἀυτοκράτορος Μανουήλ Κομνηνοῦ τῷ 1145—1146. Κατὰ συνέπειαν καὶ ἡ Μονὴ Βατοκόβου κατ' ἀναλογίαν ἦτο αὐτοκέφαλος καὶ ἀνεξάρτητος ἀπὸ πάσης πνευματικῆς καὶ λαϊκῆς ἐξουσίας.

2) Μᾶς ὑπέδειξαν τὴν εἰκόνα τοῦ Τσάρου Ἰβάν Ἀλεξάνδρου ἐν τῷ παρεκκλησίῳ τοῦ Κοιμητηρίου παρὰ τῷ Μοναστήριον, ὅπου ὑπάρχουν καὶ αἱ εἰκόνες τῶν κτιτόρων τῆς Μονῆς ἀδελφῶν Γρηγορίου καὶ Ἀπασίου Πακουριανῶν, τοῦθ' ὅπερ εἶναι σημεῖον ὅτι ὑπῆρξε κτίτωρ τῆς Μονῆς.

3) Ἐπίσης μᾶς ὑποδεικνύουσι τὸ γεγονός τῆς ταφῆς ἐν τῷ Μοναστηρίῳ τοῦ ἑξορισθέντος ὑπὸ τῶν Τουρκοικῶν Ἀρχῶν Πατριάρχου τοῦ Μεγάλου Τυρνόβου Εὐθυμίου τῷ 1404 ὅπερ δὲν θὰ συνέβαινεν, ἂν τὸ ἐν λόγῳ Μοναστήριον δὲν εὑρίσκετο εἰς Βουλγαρικὰς χεῖρας.

Ἐναντίον τῶν ἰσχυρισμῶν τούτων τῶν ἀντιδίκων προβάλλομεν τὰς ἑξῆς ἀντιρρήσεις:

Πρώτη ἔνστασις. Ὅτι ἡ ἱερὰ Μονὴ ὡς αὐτόνομος καὶ αὐτοκέφαλος ἦτο ὅλως ἀνεξάρτητος καὶ μακρὰν πάσης ἀναμίξεως Πνευματικῆς τε καὶ λαϊκῆς. Ὁ ἰσχυρισμὸς οὗτος εἶναι κανονικῶς σφαλερὸς καὶ ἀπορῶ πῶς σοβαρῶς ὑποστηρίζεται ὑπὸ τῶν ἀντιδίκων, διὰ τοὺς ἑξῆς λόγους:

Ὡς διὰ τὴν ἴδρυσιν Μονῆς τινος, κατὰ τοὺς ἰσχύοντας ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ κανόνας, ἀπαιτεῖται ὡς ἀπαραίτητος ὅρος (conditio sine qua non) ἡ προηγουμένη ἄδεια τῆς ἀρμοδίας Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς (Ἄνδρ. Σιγούνωφ, σύντομος ἔκθεσις τοῦ κανονικοῦ δικαίου σελ. 289.—Σοκόλωφ Ἐκκλ. Πραγματ. δίκαιον τῆς Ἑλληνο-Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας σελ. 64-65), οὕτω καὶ διὰ τὴν κανονικὴν αὐτῆς λειτουργίαν ἀπαιτεῖται, ὅπως τελῆ αὕτη ὑπὸ τὸν διαρκῆ ἔλεγχον τῆς ἀρμοδίας Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς καὶ ἐπίβλεψιν ταύτης.

Ὁ Αὐτοκράτωρ Ἀλέξιος ὁ Κομνηνὸς περὶ τὰ τέλη τοῦ ἐνδεκάτου αἰῶνος, ἵνα δώσῃ πέρας εἰς ὅλας τὰς ἔριδας καὶ διχονοίας μεταξὺ τῆς Ἀνωτέρας Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς καὶ τῶν Μονῶν τοῦ Ἁγίου Ὄρους ἀπῆλλαξεν αὐτὰς ἀπὸ τῆς πληρωμῆς παντὸς φόρου ὡς καὶ τῆς ἀναμίξεως ἐν τῇ διοικήσει αὐτῶν πάσης πνευματικῆς καὶ λαϊκῆς ἑξουσίας οὐχ ἤτιον ἐπέτρεψε καὶ καθιέρωσε τὸ δικαίωμα τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινῶν, τῆς ἀνωτάτης ἐπιβλέψεως καὶ ἑλέγχου ἐπὶ τῶν Μονῶν αὐτῶν. (Ὀσπένσκυ 619 Μάγερ 172 Λουὶ Πετὶ Τυλικὸν Πακουριανοῦ 23, Νομικὴ Συλλογὴ τοῦ Πατριάρχου Λωσιθέου 302—3).

Ὁ ἰσχυρισμὸς οὗτος καὶ ἐν τῇ πραγματικότητι διαψεύδεται.

α.) Ἐκ τῶν ἀνταλλαγέντων μεταξὺ τοῦ Πατριάρχου Κυρίλλου Λουκάρεως καὶ τῆς ἀδελφότητος τῆς ἱερᾶς Μονῆς Βατοκόβου τῷ 1626 ἐπιστολῶν. β.) Ἐκ τῶν μεταξὺ τοῦ Πατριάρχου Παΐσιου καὶ τῆς ἰδίας ἀδελφότητος τῷ 1726 (Τυλικὸν Λουὶ Πετὶ). γ.) Ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι τῷ 1868 διαταγῇ τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινῶν ἰδρύθη ἐν τῇ ἰδίᾳ Μονῇ Ἐκκλησιαστικὴ Σχολή. δ.) Τῷ 1882 λόγῳ τοῦ ὅτι ἐν τῇ ἰδίᾳ Μονῇ ἠγέροθσαν ἔριδες καὶ ἀσυμφωνίαι μεταξὺ τῶν μοναχῶν, ἐνετάλη ὁ Μητροπολίτης Φιλίππουπόλεως Γρηγόριος ὅπως μεταβῆ καὶ ἐνεργήσῃ ἀνακρίσεις, ὅπερ καὶ ἐγένετο. ε.) Τῷ 1892 μετὰ τὴν παραίτησιν τοῦ ἡγουμένου ἀρχιμανδριτοῦ Χατζῆ Κωνσταντίνου ὁ Πατριάρχης ἐξαπέστειλε λόγῳ ἀσυμφωνίας καὶ ἐρίδων μεταξὺ τῶν μοναχῶν κατὰ τὴν ἐκλογὴν τοῦ νέου ἡγουμένου ἐπιθεωρητὴν τὸν πρωτοσύγγελον τῶν Πατριαρχείων Γεράσιμον Λόριζαν. Τὸ αὐτὸ

έτος ήναγκάσθη ὁ Πατριάρχης νά εξαποστείλῃ προσωρινόν ήγούμενον τόν ἀρχιμανδρίτην Μακάριον, ὅστις, ήγουμένευσε μέχρι τοῦ 1900. στ.) Ἐξ αὐτῆς τῆς ἀναφορᾶς τῆς ἀδελφότητος τῆς ἱερᾶς Μονῆς πρὸς τόν Μητροπολίτην Φιλ(πό)λεως τῆς 16 Μαΐου 1894 ἐξ ἧς ἡ Βουλγαρικὴ Ἐκκλησία ἔλκει τὰ κυριαρχικά της δικαιώματα ἐπὶ τῆς ἱερᾶς Μονῆς, ἐν ἣ αὐτὴ ἡ ἀδελφότης ὁμολογεῖ ὅτι ἐτέλει αὐτὴ ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ Πατριάρχου Κωνστ) πόλεως, καὶ ζ') Ἐκ τοῦ ἀρθρ. 10 τοῦ φερμανίου δι' οὗ ἰδρύθη ἡ Βουλγαρικὴ Ἐξαρχία, ἀναγνωρισθείσης ὡς αὐτοκεφάλου τῆς Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας, ἐνῶ ἡ Μονὴ Βατοκόβου ἂν καὶ κειμένη ἐν τοῖς ὄριοις τῆς νεοϊδρυθείσης εξαρχίας ἀναγνωρίζεται ἐν τούτοις ὡς Πατριαρχικὴ καὶ τοιαύτη παραμένει μέχρι τῆς βιαίας καταλήψεώς της τῷ 1900.

Δευτέρα ἔνστασις.—Ὅτι ἡ ἱερὰ Μονὴ ἰδρυθεῖσα ὑπὸ Ἰβηρίου καὶ οὐχὶ Ἑλληνος καὶ τελοῦσα μακρὰν πάσης ἐξαρτήσεως καὶ ἐπηρείας ξένης Ἀρχῆς οὐδέποτε ὑπῆρξεν Ἑλληνικὴ. Ἡ προέλευσις καὶ ἐθνικότης τοῦ ἱδρυτοῦ ἐνὸς ἐκκλησιαστικοῦ ἱεροῦ ἰδρύματος οὐδόλως εἶναι ἀποχωρῶν λόγος ἀνατροπῆς κανόνων καθ' οὓς διέπονται τὰ ἰδρύματα ταῦτα ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Ἀν. Ἐκκλησίᾳ. Ὡς κατὰ τὴν ἰδρυσιν αὐτῶν οὕτω καὶ κατὰ τὴν λειτουργίαν των τηροῦνται ἀπαρεγκλίτως οἱ κανόνες οὗτοι. Ἐξεθέσαμεν ἀνωτέρω τὸν τρόπον ὑποδείξαντες τὰς πηγὰς ὁπόθεν ἠρύσθημεν τοὺς κανόνας, οἵτινες ἐπιβάλλουσι τὴν τήρησιν τῶν ἀρχῶν αὐτῶν.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸ δεύτερον μέρος τῆς ἐνστάσεως ὅτι ἡ Μονὴ οὐδόλως ἐτέλει ὑπὸ τὴν ἐξάρτησιν τοῦ Πατριάρχου πνευματικῶς καὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρθοδοξικῆς Κοινότητος Στενιμάχου κτηματικῶς, τῶν γεγονότων τούτων ἀρκετὰ σαφῶς καὶ θετικῶς ἀποδείχθέντων, δὲν θεωροῦμεν ἐπ' ἀνάγκης νά ἐπαέλθωμεν ἐπ' αὐτῶν.

Τρίτη ἔνστασις.—Ὅτι ἡ ἱερὰ Μονὴ εἶχεν ἴδιον τυπικόν, κτιτορικὸν τυπικόν, καθ' ὃ διωκεῖτο καὶ ὅτι ρητὸν ἀρθρον αὐτοῦ (ἀρθ. 24) ὁποκλείει πάντα Ἑλληνα μοναχὸν τοῦ δικαιώματος τοῦ μονάζειν ἐν αὐτῇ. Εἶναι ἀληθές καὶ ἀπεδείχθη ὅτι ἡ ἱερὰ Μονὴ εἶχεν ἴδιον τυπικόν, κτιτορικὸν τυπικόν, καθ' ὃ διωκεῖτο.

Μέχρι στιγμῆς τρία τοιαῦτα τυπικά παρουσιάζονται ἀγωνιζόμενα περὶ τῆς αὐθεντίας αὐτῶν :

1ον) Τὸ τυπικόν ὅπερ μνημονεύει ὁ Τσουκαλὰς ἐν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ: Περιγραφὴ Φιλίππουπόλεως καὶ περιχώρων αὐτῆς (1851 ἐκδ. Βιέννης). Κατὰ τὸν συγγραφέα, τοῦτο ἦτο τρίγλωσσον, εἰς τὴν Ἑλληνικὴν, Ἰβηρικὴν καὶ Ἀρμενικὴν. Τὸ τυπικόν τοῦτο ἀναφέρει καὶ ὁ Λουὶ Πετι ἐν τῷ ἐκδοθέντι ὑπ' αὐτοῦ τυπικῷ. 2ον) Τυπικόν ἐκδοθὲν ὑπὸ Γ. Μουσαίου (Λειψία 1888) εἰς νεοελληνικὴν ἀντιγραφὴν ἐκ μεταφράσεως ὑπὸ ἀγνώστου.

Ἐπὶ τῆς μεταφράσεως ταύτης ὁ Λουὶ Πετι ἐν τῷ τυπικῷ αὐτοῦ σελ. 32 λέγει: «Ὁ ἀνώνυμος μεταφραστὴς ἔκαμε τὸ ἔργον αὐτοῦ τῷ 1782. Ἐν ὄχι

λεπτομερῆς πλὴν ἑταστικὸν βλέμμα ἐπὶ τῆς μεταφράσεως μᾶς ἐπιβάλλει νὰ μὴ ἴδωμεν ἐν αὐτῇ ἢ ἀπλῆν παράφρασιν τοῦ πρωτοτύπου». Θεωρῶ ἀνωφελές νὰ ὑποδείξω τὴν διαφορὰν τὴν χωρίζουσαν τὴν μετάφρασιν ἀπὸ τοῦ πρωτοτύπου, διότι τοῦτο οὐ μόνον ὠφέλειάν τινα δὲν παρουσιάζει, ἐκτὸς δὲ τούτου ἤθελε μᾶς ὠθήσει πολὺ μακρὰν, καθόσον θὰ ἔπρεπε νὰ μεταφέρωμεν δλόκληρον τὸ ἔργον τοῦ Γ. Μουσαίου. καὶ 3ον) Τὸ τυπικὸν τοῦ Λουὶ Πετι (Πετροῦπολις 1904) ὅπερ ἐπίσης εἶναι ἀντίγραφον ἐξ ἀντιγράφου εὑρισκομένου ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς ἀκαδημίας Βουκουρεστίου.

Παρατηρῶ μετὰ μεγάλης λύπης, ὅτι τὸ εἰς τρεῖς γλώσσας τυπικὸν κατὰ Τσουκαλάν, δὲν ἐμφανίζεται ὅπως ἴδωμεν ἐὰν πρόκειται περὶ τοῦ πρωτοτύπου ἢ περὶ ἀντιγράφου. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει θὰ περιορισθῶμεν νὰ ἐξετάσωμεν, ἐὰν καὶ κατὰ πόσον τὰ ἀναφερόμενα δύο δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἀξιόπιστα καὶ ἐὰν ἐκφράξωσι τὴν ἀληθῆ καὶ πραγματικὴν θέλησιν τοῦ ἰδρυτοῦ τῆς Μονῆς Πακουριανοῦ.

Πρὸς ὀρθὴν λύσιν τοῦ προβλήματος δέον προηγουμένως νὰ λυθῶσι τὰ ἑξῆς ζητήματα :

1ον) Τὰ ἐμφανιζόμενα δύο τυπικὰ εἶναι πρωτότυπα ἢ ἀντίγραφα. 2ον) Τὶ ἐχρησίμευσεν ὡς κείμενον πρὸς ἀντιγραφὴν αὐτῶν. 3ον) Ὑπάρχουσι δεδομένα πείθοντα ὅτι τὸ κείμενον τοῦτο ἦτο τὸ πρωτότυπον. 4ον) Τὰ ὑπάρχοντα δύο τυπικὰ δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἀντίγραφα ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ κειμένου, καὶ 5ον) Τὶ παριστῶσι καθ' ἑαυτὰ τὰ δύο ταῦτα τυπικὰ καὶ δύνανταί τις νὰ δώσῃ εἰς αὐτὰ σημασίαν καὶ ἰσχὴν ἀξιολογίας.

Ἐν τῷ πρώτῳ ζητήματι ἀπαντῶσι αὐτοὶ οἱ ἐκδόται αὐτῶν Μουσαῖος καὶ Λουὶ Πετι ὅτι τυγχάνουσιν ἀντίγραφα ἐξ ἀντιγράφων. Περὶ τοῦ τυπικοῦ μάλιστα τοῦ Μουσαίου ὁ Λουὶ Πετι διατείνεται ὅτι οὔτε μετάφρασις εἶναι ἀλλ' ἀπλῶς παράφρασις τ. ἔ. μετάφρασις ἑλευθέρα κατὰ τὴν ἀντίληψιν τοῦ μεταφραστοῦ.

Περὶ τοῦ δευτέρου ζητήματος οὐδὲν λέγουσι μόνον ὁμολογοῦσι ὅτι τοῖς ἐχρησίμευσεν ἐν ἀντίγραφον τοῦ πρωτοτύπου. Ποῖον ἦτο τὸ πρωτότυπον τοῦτο, ἦτο ἀξιόπιστον, περιγραφὴ τις αὐτοῦ, οὐδὲν λέγουσι. Περὶ τοῦ τρίτου ζητήματος εἶπομεν ἤδη ὅτι ἀπολύτως ὑπάρχει. Περὶ τοῦ τετάρτου ζητήματος. Τὰ δύο ὑπάρχοντα τυπικὰ διαφέρουσι α') γλωσσικῶς, τὸ τυπικὸν Μουσαίου ἐγράφη εἰς τὴν ἀπλοελληνικὴν τὸ δὲ τοῦ Λουὶ Πετι εἰς τὴν ἀρχαίαν, (βυζαντινὸν ἰδίωμα). β') Κατὰ τὴν κατάταξιν τῶν διατάξεων δὲν διαφυλάσσεται ἡ αὐτὴ σειρά. γ') Ὁ τρόπος τῆς ἐκθέσεως εἶναι εἰς τὸ ἐν σύντομος εἰς τὸ ἕτερον διεξοδικὸς καὶ κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Λουὶ Πετι, ὡς ἀναφέρωμεν ἤδη, αἱ διαφοραὶ μεταξὺ τῶν δύο τούτων τυπικῶν εἶναι τόσον πολυάριθμοι, ὥστε ἔπρεπε νὰ ἐπιαναφέρωμεν ὅλον τὸ ἔργον τοῦ Γ. Μουσαίου διὰ νὰ σημειώσωμεν αὐτάς, πρᾶγμα τὸ ὅποιον ἐθεωρήσαμεν ὅλως ἀνωφελές.

Πώς δύναται τότε να εξηγηθῆ ἡ ὑπάρχουσα μεταξύ τῶν δύο ὁμοιότης;

Αὕτη ἐξηγεῖται οὕτω : α') ὁ Λουὶ Πετι κατὰ τὴν σύνταξιν τοῦ ἔργου του, τοῦ τυπικοῦ του, εἶχεν ὑπ' ὄψει του τὸ τυπικὸν τοῦ Γ. Μουσαίου ὡς ὁμολογεῖ ὁ ἴδιος ἐν τῷ προλόγῳ αὐτοῦ, καὶ οὕτω πάντα τὰ λάθη, παραλείψεις καὶ λησμονηθείσας σελίδας συνεπλήρωσεν ὁ ἴδιος. β') Τὰ τυπικὰ τῶν Μονῶν ἦσαν σχεδὸν τοῦ αὐτοῦ τύπου καὶ οἱ συντάκται ἐνὸς νέου τυπικοῦ δὲν εἶχον ἢ νὰ ἀντιγράψωσιν ἐν οἰασδήποτε Μονῆς διὰ προσθήκης μόνον ἄρθρων τινῶν, ἂν πράγματι προετίθεντο νὰ προσθέσωσι τι ἰδιαίτερον.

Τὴν θέσιν ταύτην ὑπεστήριξεν ὁ μάρτυς τῶν ἀντιδίκων κ. Στασιμήρωφ προσθέσας μάλιστα ὅτι, ἐν πρότυπον ἐχρησίμωσε, τὸ τυπικὸν τῆς Μονῆς Παναγίας ἐν Κων)πόλει, ὅπερ ἐχρησίμωσε καὶ ὡς ὑπόδειγμα διὰ τὴν σύνταξιν τοῦ τυπικοῦ τῆς Μονῆς Βατοκόβου. (Καταθέσεις μάρτυρος Στασιμήρωφ). Ἐνώπιον μιᾶς τόσοσ καταπληκτικῆς διαφορᾶς μεταξύ τῶν δύο τυπικῶν δύναται νὰ ὑποστηριχθῆ σοβαρῶς ὅτι ταῦτα εἶναι ἀντίγραφα ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ κειμένου. Τὶ ἐννοοῦμεν λέγοντες ἀντίγραφον; Οὐδὲν ἄλλο ἢ ἀναπαραγωγὴν ἐνὸς κειμένου ἀνευ τῶν ἐλαχίστων παραλλαγῶν, στοιχείων ὅπερ δὲν ὑφίσταται εἰς τὴν προκειμένην περίστασιν.

Περὶ τοῦ πέμπτου ζητήματος, τὶ παριστῶσι καθ' ἑαυτὰ τὰ δύο ταῦτα τυπικὰ καὶ ἐὰν δύναται νὰ ἀποδοθῆ εἰς αὐτὰ σημασίᾳ ἀξιοπίστων ἐγγράφων, τὶ εἶναι τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος τυπικὰ καὶ τὶ παριστάνουσι ταῦτα ἀφίνω νὰ ὁμιλήσωσιν αὐτοὶ οὗτοι οἱ ἐκδόται αὐτῶν.

Ὁ Μουσαῖος ἐν τῷ προλόγῳ τοῦ τυπικοῦ του, λέγει : «Τὸ ἀντίγραφον τοῦ τυπικοῦ ὅπερ μοὶ ἐχρησίμωσεν ὡς πρωτότυπον ἦτο ἔργον οὐ μόνον ἀγραμμάτου ἐργάτου, ἀλλὰ καὶ ἀμελοῦς καὶ λίαν ἀπροσέκτου, διότι παρέλειψε ὅλας σελίδας καὶ πολλὰ φύλλα ἐντελῶς ἐλησμόνησε». Ὁ δὲ Λουὶ Πετι λέγει. «Ὁ ἀνώνυμος ἀντιγραφεὺς πολὺ κακῶς ἀπηλλάγη ἐκ τῆς φροντίδος ταύτης. Αἱ παραλήψεις δὲν εἶναι σπάνιαι, αὗται ἀναφέρονται ποῦ μὲν εἰς ὀλόκληρον φύλλον, ποῦ εἰς μίαν σελίδα καὶ ἀλλαγῶν εἰς δύο ἢ τρεῖς σειράς». Πλεῖστα χωρία ἐμφανίζονται καθ' ὀλοκληρίαν ἐφθασμένα. Ἄλλὰ κατὰ τοῦ κακοῦ τούτου, ὅπερ πρῶτος ἐγὼ οἰκτεῖρω, οὐδὲν φάρμακον, ἐφ' ὅσον τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον δὲν ἤθελεν ἐκθάψει ἀπὸ τὰς κατακόμβας τῶν ἀρχείων του τὸν πρωτότυπον κώδικα. Καὶ ἐπειδὴ ἡ ἐποχὴ αὕτη θὰ βραδύνη νὰ ἔλθῃ, θὰ μοὶ συγχωρηθῆ, ἐλπίζω, νὰ παραδώσω εἰς τὸ Κοινόν, ἐν ὅλῃ αὐτοῦ τῇ ἀτελείᾳ τὸ περίεργον τοῦτο μνημεῖον ἐνθα ἐμφανίζονται, μετὰ δέκα αἰῶνων παρέλευσιν, αἱ ἐθνικαὶ ἀντιζηλῖαι μεταξύ Ἑλλήνων καὶ Βουλγάρων.

Ἐρωτῶμεν : Ἐπὶ τοιούτων ἐγγράφων ἀποδειχθέντων τρανῶς, ὅτι δὲν εἶναι πρωτότυπα ἀλλ' ἀπλᾶ ἀντίγραφα ἐξ ἀντιγράφων ὑπ' οὐδενὸς ἐξηλεγχθέντων, ἀντιγραφέντων ὑπὸ ἀμελῶν, ἀγραμμάτων καὶ λίαν ἀπροσέκτων ἀντιγραφέων, οἵτινες κατὰ τὴν ἀντιγραφὴν παρέλειψαν ὀλόκληρα φύλλα σε-

λίδας καὶ σειράς, δύναται νὰ βασισθῇ, ὡς ἐπὶ ἐγγράφων ἀξιοπιστών, ἢ ἔκδοσις τοιαύτης σημασίας σοβαρᾶς ἀποφάσεως; Ὁ ὀρθὸς λόγος δὲν ἐπιτρέπει τοιοῦτόν τι.

Πλὴν καὶ ἄλλοι σοβαροὶ λόγοι ἀποκρούουσιν ὅτι τὰ τυπικὰ ταῦτα ἐκφράζουσι τὴν ἀληθῆ καὶ πραγματικὴν θέλησιν τοῦ ἰδρυτοῦ τῆς ἱερᾶς Μονῆς. Ἐπιτρέπεται νὰ δεχθῶμεν ὅτι Γρηγόριος ὁ Πακουριανός, εἰ καὶ ξένος προαχθεὶς εἰς τόσον ὑψηλὰ ἀξιώματα ἐν τῷ Βυζαντινῷ Κράτει, τοσοῦτον εὐνοηθεὶς ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, ἐνεφανίσθη τοσοῦτον ἀχάριστος καὶ ἀνευλαβής, ὥστε νὰ ἐπιρρίψῃ τοιαύτην ὕβριν κατὰ τῶν ὁμοειθῶν τοῦ Ἀλεξίου καὶ ἀποκλείσῃ αὐτοὺς τοῦ δικαίωματος τοῦ μονάζειν ἐν τῇ ἰδρυθείσῃ ὑπ' αὐτοῦ ἱερᾷ Μονῇ τοῦ Βατοκόβου; Ἐπειτα τίς θὰ ἦτο ὁ Πρωθιεράρχης ἐκεῖνος, Ἕλλην τὸ γένος, ὅστις θὰ ἐπεκύρου τυπικὸν περιέχον διάταξιν τοσοῦτον ἐξυβριστικὴν ἐναντίον τῶν ὁμοειθῶν αὐτοῦ; Ὁ ὀρθὸς λόγος δὲν ἐπιτρέπει τοιαύτην παραφροσύνην.

Τετάρτη ἔνστασις.—Ὅτι ἀπὸ τοῦ 1333 τῆς ἐποχῆς τοῦ Τσάρου τῶν Βουλγάρων Ἰβάν Ἀλεξάνδρου, ἐπειδὴ λόγῳ τῶν πολιτικῶν μεταβολῶν αἰτινες ἐπῆλθον ἐν τῇ Ἀνατολῇ οἱ Ἰβήριοι, δι' οὓς εἶχεν ἰδρυθῆ ἡ ἱερὰ Μονὴ ἔπαυσαν νὰ προσέρχωνται καὶ μονάζωσι ἐν αὐτῇ καὶ κατὰ μικρὸν ἤρξατο νὰ πληροῦται ὑπὸ Βουλγάρων μοναχῶν, οἵτινες ἀνέλαβον καὶ τὴν διοίκησιν αὐτῆς μέχρι τοῦ 1894, ὅτε ἡ ἀδελφότης αὐτῆς δι' αἰτήσεώς της ἐζήτησε νὰ προσέλθῃ ἀπὸ τῆς ἐπικυριαρχίας τοῦ Πατριαρχείου εἰς τὴν τῆς Βουλγαρικῆς Συνόδου, ὅπερ καὶ συνετελέσθη ἠρέμως καὶ εἰρηνικῶς. Πολὺ δυνατὸν ἢ γενομένη πολιτικὴ μεταβολὴ ἐν τῇ Θράκῃ καὶ ταῖς Μικρασιατικαῖς ἀκταῖς νὰ ἀνέστειλαν τὴν προσέλευσιν Ἰβήρων, πόθεν ὁμως συμπεράνεται ὅτι οἱ Βούλγαροι μοναχοὶ προσῆλθον ἐν τῇ Μονῇ, κατέλαβον αὐτὴν καὶ διόκησαν μέχρι τοῦ 1894;

Πρὸς ὑποστήριξιν τῶν ἰσχυρισμῶν αὐτῶν προβάλλουσι τὰ ἑξῆς :

1ον) Ὅτι ἱστορικῶς εἶναι γνωστὸν ὅτι ἐπὶ Τσάρου Ἰβάν τοῦ Ἀλεξάνδρου οἱ Βούλγαροι κατέλαβον χώρας τινὰς τῆς βορείου Θράκης περὶ τὴν Ροδόπην, ὅποτε κατελήφθη καὶ ἡ Μονὴ Βατοκόβου καὶ ἐξεβουλγαρίσθη, παρέμεινε δὲ Βουλγαρικὴ μέχρι τοῦ 1894, ὅτε ἡ ἀδελφότης ἐζήτησε νὰ ὑπαχθῇ ὑπὸ τὴν Βουλγαρικὴν Ἐξουσίαν, ὅπερ καὶ ἐγένετο διὰ Συνοδικῆς πράξεως τῆς Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας.

Κατὰ τὰς ἀδιαφεύστους ἱστορικὰς μαρτυρίας οἱ Βούλγαροι ἐγκατεστάθησαν ἐν ταῖς μεταξὺ Αἴμου, Σερβίας, Δουναβέως καὶ Εὐξείνου Πόντου χώραις, ἐκεῖθεν δὲ δὲν ἔπαυσαν παρενοχλοῦντες τὸ Βυζαντινὸν Κράτος δι' ἐπιδρομῶν καὶ ληλασιῶν καὶ μάλιστα ὅτε οἱ Βυζαντινοὶ ἦσαν ἀλλαχοῦ ἀπησχολημένοι. Οὐδέποτε ὁμως ἐγκατεστάθησαν μονίμως ἐν Βυζαντιναῖς χώραις τῆς Βορείου Θράκης. Τὸ αὐτὸ συνέβη καὶ ἐπὶ Τσάρου Ἀλεξάνδρου (1331—1365), ὅτε οἱ Βυζαντινοὶ ἦσαν ἀπησχολημένοι ἐν τῇ Ἀνατολῇ καὶ Θράκῃ

έναντίον τῶν Τούρκων. Ὁ Σουλτάνος Μουράτ δ' Α', διαδεχθεὶς τὸν πατέρα αὐτοῦ Ὁρχάν, τῷ 1359, ὠφελούμενος τῆς παρακμῆς τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους, κατέλαβε σχεδὸν ὀλόκληρον τὴν Θράκην καὶ κατέστησε τὴν Ἀδριανούπολιν πρωτεύουσαν τοῦ Κράτους αὐτοῦ, ἐκδιώξας τοὺς ἐπιδρομεῖς Βουλγάρους. Τῷ δὲ 1385 κατέλαβε καὶ αὐτὴν τὴν Βουλγαρίαν, καταλύσας τελείως τὸ Βουλγαρικὸν Κράτος.

Πῶς λοιπὸν ἄλλοι ἐπιδρομεῖς καὶ δὴ ταχέως ἐκδιωχθέντες ἐκ τῆς Βορείου Θράκης, τὸ δὲ 1385 ἀπολέσαντες καὶ αὐτὸ τὸ Κράτος αὐτῶν καὶ διὰ τίνος θανατουργοῦ δυνάμεως κατώρθωσαν νὰ ἐκβουλγαρίσωσι χώρας καὶ ἐκκλησιαστικὰ ἱδρύματα Βυζαντινὰ καὶ νὰ διατηρήσωσιν αὐτὰ καίτοι εὐρισκόμενα ἐν τῷ θέματι τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου; Τὸ τοιοῦτον εἰς πάντα λογικῶς σκεπτόμενον ἄνθρωπον εἶναι ἀκατανόητον.

2ον) Μᾶς δεικνύουσιν εἰκόνα τινὰ ἐν τῷ κοιμητηρίῳ τῆς Μονῆς καὶ παρὰ τὴν Μονὴν κειμένῳ, ἣτις, λέγουσιν, εἶναι τοῦ Τσάρου αὐτῶν Ἰβάν Ἀλεξάνδρου, τοῦθ' ὅπερ εἶναι καταφανὲς δεῖγμα, ὅτι ἡ Μονὴ αὕτη κατελήφθη ὑπὸ τῶν Βουλγάρων καὶ τελείως ἐξεβουλγαρίσθη.

Ἐν πρώτοις εἶναι ἀμφίβολον ἔαν ἡ εἰκὼν αὕτη παριστᾷ τὸν Τσάρον Ἰβάν Ἀλεξάνδρον, διότι οὔτε ἐπιγραφὴν τινὰ φέρει, οὔδὲ ὁμοιότητά τινὰ πρὸς τὴν μορφήν τοῦ Τσάρου, ὅπως οὗτος παρίσταται ἐν τῇ Πινακοθήκῃ τῶν Τσάρων τῆς Βουλγαρίας.

Ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος εἰκὼν εἶναι κακότεχνος καὶ χονδροειδῆς προσωπογραφία τῶν νεωτέρων χρόνων, φιλοτεχνηθεῖσα, ὡς φαίνεται, ὑπὸ γνωστῶν προπαγανδιστῶν πρὸς δημιουργίαν τίτλων ἰδιοκτησίας, κατὰ τὴν συνήθειαν αὐτῶν. Πλὴν καὶ ἂν ὑποιεθῆ ὅτι πράγματι πρόκειται περὶ εἰκόνας τοῦ ρηθέντος Τσάρου, τί κωλύει νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι Ἕλληνες μοναχοὶ τῆς Μονῆς, ἵνα κολακεύσωσι τὸν ἐπιδρομέα Βούλγαρον Τσάρον, ἐτίμησαν αὐτὸν ἱστορήσαντες τὴν εἰκόνα αὐτοῦ ἐν τῷ κοιμητηρίῳ;

3ον) Προβάλλουσιν καὶ ἕτερον γεγονός ἀποδεικνύον τὸν ἐκβουλγαρισμὸν τῆς Μονῆς. Ἰσχυρίζονται ὅτι ἐν αὐτῷ ἐτάφη ὁ Βούλγαρος Πατριάρχης Τυρνάβου, ἐξωρισθεὶς ὑπὸ τῶν Τούρκων τῷ 1404, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δὲν θὰ συνέβαινε, ἔαν ἡ Μονὴ ἦτο βουλγαρική. Ἐν πρώτοις ἱστορικῶς εἶναι ἀνακριβὲς ὅτι ὁ Πατριάρχης Εὐθύμιος ἐξωρίσθη ἐν τῇ Μονῇ κειμένῃ ἐν Βορείῳ Θράκῃ ἐπὶ τῆς Ροδόπης. Κατὰ τὴν ἱστορίαν ὁ ρηθεὶς Εὐθύμιος ἐξωρίσθη ἐν Μακεδονίᾳ ἔνθα ἀπέθανε.

Καὶ αὐτὸ δὲ τὸ γεγονός ὅτι ὁ ἀνευρεθεὶς τάφος ἐν τῇ Μονῇ ἦτο ὁ τάφος τοῦ Εὐθυμίου, διεψεύσθη καὶ δι' ἐπισήμου πράξεως ὑπὸ ἐπιτροπῆς καταρτισθείσης ὑπὸ τῆς ἱερᾶς Συνόδου Σοφίας.

Ἡ Βουλγαρική Σύνοδος ἕνεκα τοῦ θορύβου τοῦ ἐγεγνημένου ὑπὸ τινος θορυβοποιῶν πρῶην ἠγούμενου τῆς ἰδίας Μονῆς, ἰσχυρισθέντος ὅτι ἀνεῦρε τὸν τάφον τοῦ πρῶην Πατριάρχου Τυρνάβου Εὐθυμίου, συνέστησεν

ἐπιτροπὴν ὑπὸ τὸν ἀρχιμανδριτὴν Μακάριον, κατόπιν ἐπίσκοπον Νευροκοπίου καὶ τῶν καθηγητῶν Ἰβανῶφ Ἰορδ. καὶ Φ. Φίλωφ, τὸν μῆνα Αὐγούστου τοῦ 1911, ἦτις κατόπιν ἐμβριθοῦς μελέτης ἀπεφάνθη ὅτι ὁ ἰσχυρισμὸς οὗτος εἶναι ἀνακριβής. Πλὴν καὶ ἀκριβὲς ἐὰν ᾦτο, ὅτι ὁ τάφος ἦτο πράγματι τοῦ Πατριάρχου Εὐθυμίου ἐξορισθέντος ὑπὸ τῶν Τούρκων τῷ 1404 οὐδαμῶς ἔπεται ἐκ τούτου ὅτι ἡ Μονὴ ἦτο Βουλγαρική, ἀλλ' ὅπως τοῦναντίον διὰ τοὺς ἑξῆς λόγους: Ἐξορίζεται περιβλεπτον καὶ ἐπιρροὴν ἔχον πρόσωπον ἐπὶ τῇ ὑπονοίᾳ ὅτι ἕνεκα τῶν ἐπιρροῶν αὐτοῦ δύναται νὰ καταστῇ ἐπικίνδυνον διὰ τὸν τόπον, ἔνθα παραμένει. Τόπος δὲ ἐξορίας ὀρίζεται ἐνθα δὲν θὰ δύναται νὰ καταστῇ ἐπικίνδυνον. Συνεπῶς κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἔπρεπε νὰ ἐξευρεθῇ μέρος οὐδὲν τὸ κοινὸν ἔχον πρὸς τὸν βουλγαρισμόν, ὡς τοιοῦτον δὲ ἐξελέγη ἡ Ἑλληνικὴ Μονὴ Βατοκόβου. Ἐπομένως καὶ πάλιν ἀνατρέπεται ὁ ἰσχυρισμὸς τῶν ἀντιδίκων.

Συμπέρασμα: Ἐπειδὴ ἐκ τῶν ἐκτεθέντων δῆλον καθίσταται ὅτι,

1ον) Ἡ ἱερὰ Μονὴ Βατοκόβου ἦτο Σταυροπηγιακὴ. 2ον) Ὅτι αἱ Μοναὶ τῆς κατηγορίας αὐτῆς συμφώνως πρὸς τοὺς ὑποδειχθέντας κανόνας ἐν ἰσχύει ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Ἀνατολικῇ Ἐκκλησίᾳ τελοῦν ὑπὸ τὴν πνευματικὴν ἐπίβλεψιν καὶ ἐπικυριαρχίαν τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως. 3ον) Ὅτι ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ἐν τῇ πραγματικότητι ἐνήσκησε τὸ δικαίωμα τοῦ τοῦτο μέχρι τοῦ 1894. 4ον) Ὅτι ἀπὸ ἀπόψεως κτηματικῆς διοικήσεως αὕτη ἀπὸ ἀμνημονεῦτων χρόνων διωκῆθη ὑπὸ ἐφορείας ἐκλεγομένης ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Θεσηκευτικῆς Κοινότητος Στενιμάχου καὶ μεταξὺ τῶν μελῶν αὐτῆς. 5ον) Ὅτι ἡ ἐφορεία αὕτη διέθετε ἐλευθέρως καὶ ἀπεριορίστως τὰς προσόδους τῆς ἱερᾶς Μονῆς ὡς ἀπόλυτος κύριος καὶ ἐν πλήρει συμφωνίᾳ τῆς ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς καὶ τῆς ἀδελφότητος τῆς Μονῆς. 6ον) Ὅτι ἡ Μονὴ αὕτη ὡς αὐτόνομος αὐτοδιοικεῖται. 7ον) Ὅτι ἡ ἀδελφότης τῆς Μονῆς οὐ μόνον δικαίωμα οὐδὲν εἶχε νὰ μεταβιβάσῃ τὴν κυριότητα τῆς Μονῆς καὶ τῶν προσηρηθέντων αὐτῇ κτημάτων, ἀλλ' οὐδὲ εἰς τὴν διοίκησιν τῆς κτηματικῆς αὐτῆς περιουσίας νὰ ἀναμιγνύεται.

Διὰ ταῦτα πάντα ὡς ἀνωτέρω ἐκτεθέντα ἀναγκαίως ἔπεται.

Ὅτι ἡ ἐπιδοθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἑλλήνος Ἀντιπροσώπου δῆλωσις ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀρθρῶν 6, 7 καὶ 12 τῆς μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Βουλγαρίας συμβάσεως τυγχάνει νόμιμος καὶ σύμφωνος πρὸς τε τὸ γράμμα καὶ τὸ πνεῦμα τῆς ἐν λόγῳ συμβάσεως καὶ συνεπῶς ἔξαιτοῦμαι:

Ὅπως γένηται αὕτη δεκτὴ ὑπὸ τῆς ὑμετέρας ἐπιτροπῆς καὶ προβῇ αὕτη εἰς τὴν ἐκκαθάρισιν τῆς περιουσίας τῆς Μονῆς συμφώνως πρὸς τὸν ὑποβληθέντα πίνακα ἀπογραφῆς.

Ὁ Πληρεξούσιος
τῆς Ἑλληνικῆς Θεσηκ. Κοινότητος
Β. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ
Δικηγόρος

Δευτερολογία

Κύριε Πρόεδρε, κύριοι Πάρεδροι,

Ἐάν καὶ αἱ προβληθεῖσαι ὑπὸ τοῦ πληρεξουσίου τοῦ ἀντιδίκου ἐνστάσεις καὶ ἰσχυρισμοὶ καὶ ἐν τῇ παρουσίᾳ ὑποθέσει δὲν εἶναι ἢ κατὰ λέξιν ἐπανάληψις τῶν προβληθεισῶν τοιούτων κατὰ τὴν ἐκδίκασιν τῆς ὑποθέσεως τῆς Κοινότητος Στενιμάχου, ἢς ἡ παρούσα εἶναι συνέχεια, πλὴν ἐπειδὴ κατὰ ληφθεῖσαν ἀπόφασιν ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς ἐσηματίσθη ἰδιαιτέρα δικογραφία, θεωρῶ ἐπανάγκης νὰ δώσω συντόμους τινὰς διασαφήσεις καὶ ἐνταῦθα.

Ἀντιλέγει ὁ ἀντίδικος, ὅτι ἡ ἀπαίτησίς μας πρὸς ἐκκαθάρισιν τῆς κτηματικῆς περιουσίας τῆς Μονῆς Βατοκόβου ἀπὸ μέρους τῆς Κοινότητος Στενιμάχου ἀπὸ τυπικῆς ἀπόψεως δέον ν' ἀπορριφθῆ, διότι ὁ ἐνάγων, ἡ Ἑλληνικὴ Θερησκευτικὴ Κοινότης Στενιμάχου, οὐδόπως ἀπέδειξε τὴν ἰδιότητα αὐτῆς τοῦ ἐνάγοντος (Legitimatío actíva), ἥτις νὰ δίδῃ τὸ δικαίωμα νὰ παρίσταται δικαστικῶς καὶ ζητῆ καὶ διεκδικῆ περιουσιακὰ δικαιώματα, λόγῳ τοῦ ὅτι οὐδέποτε ἐν Τουρκίᾳ οὐδ' ἐν Βουλγαρίᾳ αἱ Θερησκευτικαὶ Ἑθνικαὶ Κοινότητες τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας ἀνεγνωρίσθησαν ὡς Νομικὰ πρόσωπα Δημ. Δικαίου μετὰ δικαιώματος τοῦ κτᾶσθαι, κατέχειν καὶ διεκδικεῖν περιουσιακὰ δικαιώματα.

Ἀπαντῶμεν. Ἐν τῇ Βυζαντινῇ Αὐτοκρατορίᾳ καὶ ἰδίᾳ ἀπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος Μεγάλου Θεοδοσίου καὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ τῷ 385 μ. Χ. ὅτε αὕτη ἀπεχωρίσθη ἐκ τῆς Δυτικῆς Αὐτοκρατορίας καὶ ἀπετέλεσεν ἴδιον Κράτος, καθαρῶς Ἑλληνικὸν Κράτος, ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, νέας Ρώμης, ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν Αὐτοκρατόρων ὡς ἀνώτατος ἐκκλησιαστικὸς Ἀρχὼν καὶ κυρίαρχος τῶν Ἐκκλησιῶν, Μονῶν, ἱερῶν καὶ ἀγαθοεργῶν ἰδρυμάτων καὶ τῶν περιουσιῶν αὐτῶν. Μετὰ τὴν πτῶσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως τῇ 29ῃ Μαΐου 1453 καὶ τὴν κατάληψιν ὑπὸ τοῦ Μωάμεθ τοῦ Β'. ἀπάσης τῆς Ἑλληνικῆς Αὐτοκρατορίας, δι' ἰδίου πολιτικοῦ λόγου ἵδρυσεν τὸ Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως. Κατ' ἀπαίτησιν καὶ ἐπιθυμίαν αὐτοῦ τοῦ κατακτητοῦ Μωάμεθ, ἐξελέγη ὁ ἐκ τῶν λογίων Ἑλλήνων τῆς Κωνσταντινουπόλεως Γεώργιος Σχολάριος Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, ὃν διὰ Σουλτανικοῦ αὐτοῦ φερμανίου ἀνεγνώρισεν ὡς τοιοῦτον ἀνακηρύξας αὐτὸν Ἐθνάρχην τοῦ Γένους τῶν Ρωμαίων, ὡς ἐκαλοῦντο τότε οἱ κάτοικοι τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας. Ἐν τῷ βερατίῳ τοῦ διορισμοῦ αὐτοῦ ὡς Πατριάρχου, βάσει τοῦ δικαιώματος αὐτοῦ τοῦ Κατακτητοῦ (droit de conquérant) ἔδωκεν αὐτῷ ἐκτὸς τῶν δικαιωμάτων ἅτινα εἶχεν ἐπὶ τῶν Βυζαντινῶν Αὐτοκρατόρων καὶ τὸ ὑπάτον κυριαρχικὸν δικαίωμα ἐπὶ πασῶν τῶν Ἐκκλησιῶν, ἱερῶν Μονῶν, ἱερῶν καὶ ἀγαθοεργῶν ἰδρυμάτων καὶ ἐπὶ τῆς περιουσίας αὐτῶν, ἀστικῆς καὶ ἀγροτικῆς, ἀπαγορευσας οἱστῶς καὶ αὐστηρῶς τὴν ἐπ' αὐτῶν ἀνάμιξιν παντὸς τρίτου.

Ἡ πρᾶξις αὕτη γενομένη μεταξὺ τοῦ Κατακτητοῦ καὶ τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τὴν ιδιότητά του τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ Ἐθνάρχου τοῦ Γένους τῶν Ρωμαίων, ἀποτελεῖ τὸ συμβόλαιον ἐφ' οὗ στηρίζεται ἡ νόμιμος ὑπαρξις καὶ ἡ κανονικὴ λειτουργία ἐν τῇ Ὀθωμανικῇ Αὐτοκρατορίᾳ, τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ὡς ἀνεξαρτήτου καὶ αὐτονόμου ὁργανισμοῦ. Ταῦτα εἶναι τὰ γνωστὰ Δίκαια καὶ αἱ Προνομίαι ὑφ' ὧν διέλεται ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν ἀπαρεγκλίτως ἀπὸ τοῦ 1453 καὶ ἐντεῦθεν.

Τὰ δίκαια ταῦτα καὶ αἱ προνομίαι διεφυλάχθησαν καὶ καταχωρώθησαν καὶ διὰ μεταγενεστέρων ἐπισήμων Σουλτανικῶν πράξεων καὶ διεθνοῦς κύρους καὶ χαρακτήρος συμβάσεων ὡς τὸ Χάτι-Σερῖφ καὶ τὸ Χάτι Χουμαγιούν (Κλείς τῆς συνήθους Ὀθωμ. Νομοθεσίας). Πρὸς ἐνάσκησιν τῶν δικαίων καὶ προνομίων τῶν χορηγηθέντων τῷ Ἀρχηγῷ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, οὗτος εἶχε χρεῖαν βοηθητικῶν σωμάτων, ὡς τοιαῦτα δὲ ἰδρύθησαν αἱ Μητροπόλεις, Ἀρχιεπισκοπαί, Ἐπισκοπαὶ κ. λ. μετὰ συμβουλίων, πνευματικῶν δικαστηρίων, δημογεροντιῶν, ἐφορειῶν, ἐπιτροπῶν κ. λ. ὑπὸ τὴν προεδρείαν καὶ ἐπίβλεψιν τῶν ἀνωτάτων ἐκκλησιαστικῶν Ἀρχῶν λειτουργούντων.

Οἱ Χριστιανοὶ ἐγκαθιστάμενοι ἐν πόλει τινὶ ἢ κόμῃ τῆς Αὐτοκρατορίας, εἰς ἱκανὸν ἀριθμὸν πρὸς διάσωσιν τῆς θρησκείας αὐτῶν, τῆς γλώσσης καὶ τοῦ ἔθνισμοῦ τῶν συνεκρότου ὁμίλου, διὰ κοινῶν δὲ ἐράνων ἰδρουν ἐκκλησίας, μοναστήρια καὶ διάφορα εὐαγῆ καὶ ἀγαθοεργὰ ἰδρυμάτα, προικίζοντες αὐτὰ διὰ προσφορῶν καὶ δωρεῶν, ἀποτελοῦντες ἐνορίας. Αἱ κατὰ τόπους δ' ἐνορίαὶ αὗται ὁμοσπονδιακῶς συνενούμεναι συνεκρότου τὰς φυλετικὰς Θρησκευτικὰς Κοινότητας, αἵτινες ἐκπροσωποῦμεναι ὑπὸ τῶν δημογεροντιῶν, ἐφορειῶν καὶ ἐπιτροπῶν ὑπὸ τὴν προεδρείαν καὶ ἐπίβλεψιν τῶν κατὰ τόπους ἀνωτάτων Ἐκκλησιαστικῶν Ἀρχηγῶν, ἀνεγνωρίζοντο καὶ ὑπὸ τῆς πολιτικῆς Ἀρχῆς, οἱ δὲ προϊστάμενοι τῶν σωματείων τούτων συμμετεῖχον αὐτοδικαίως (ipso jure) ὑπὸ τὴν ιδιότητά των αὐτὴν καὶ ταύτην καὶ πολιτικῶν διοικητικῶν συμβουλίων τῶν Ἰνταρῆ Μετζλισὶ καὶ λοιπῶν.

Ἐκ τῶν ὡς ἄνω ἐκτεθέντων σαφέστατα ἀποδεικνύεται:

α) Ὅτι δι' ἐπισήμου τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας πράξεως τοῦ Σουλτανικοῦ βερατίου τοῦ διορισμοῦ τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως ἀναγνωρίζεται ὡς αὐτόνομος Κρατικὸς Ὄργανισμὸς ἡ ὑπαρξις καὶ ἐλευθέρᾳ λειτουργία τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας ἐν τῇ Ὀθωμανικῇ Αὐτοκρατορίᾳ. β) Ὅτι ἐπίσημος ἐκπρόσωπος αὐτῆς ἀναγνωρίζεται ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ὁ καὶ Ἐθνάρχης τοῦ γένους τῶν Ρωμαίων ἀνακηρυχθεὶς. γ) Ὅτι κατὰ τὰ ἀπονεμηθέντα αὐτῷ Δίκαια καὶ Προνομία ἀναγνωρίζεται οὗτος ὡς ἀνώτατος πνευματικὸς Ἀρχηγὸς καὶ ἀπόλυτος κυρίαρχος ἀπάντων τῶν ναῶν, μοναστηρίων, εὐαγῶν καὶ ἀγαθοεργῶν ἰδρυμάτων

και άπάσης τής περιουσίας αυτών, άστικής και άγροτικής, δ') "Οτι προς ένασκησιν των άπονεμηθέντων Αυτῶ Δικαίων και Προνομίων, συμφώνως προς τον έσωτερικόν κανονισμόν, ιδρύθησαν αι κατά τόπους Θρησκευτικαί Κοινότητες, εκπροσωπούμεναι υπό Συμβουλίων, Δημογεροντιών, Ένορσιών και Έπιτροπών ενεργούντων υπό την Προεδρείαν και άνωτάτην επίβλεψιν των κατά τόπους Έκκλησιαστικῶν Αρχῶν, και οτι αυται διώκουν και διεχειρίζοντο κυριαρχικῶς τὰ τής περιουσίας των Κοινοτήτων τούτων και ε')

"Οτι οι προϊστάμενοι των Θρησκευτικῶν Κοινοτήτων άνεγνωρίζοντο υπό των πολιτικῶν Αρχῶν και υπό την ιδιότητά των ταύτην συμμετείχον οὔτοι αυτοδικαίως των Κρατικῶν Συμβουλίων, ὡς π. χ. των Ίνταρὲ Μειζλιει ὡς ισότιμοι των αἰρετῶν αυτών μελῶν καθ' ὅλους τους χρόνους τής δουλείας.

Συνεπῶς άβάσιμος και ὅλως άστήρικτος ἡ προβληθεῖσα υπό του άντιδικου ένστασις οτι δὲν άναγνωρίζονται αι φιλετικαί Θρησκ. Κοινότητες ὡς νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου έν Τουρκία. ζ')

Και κατ' οὔσιαν ισχυρίζεται ὁ άντιδικος δὲν δικαιούται ἡ Έλληνική Θρησκ. Κοινότης Στενιμάχου νὰ απαιτῆ την έκκαθάρισιν προς ὄφελος αυτῆς τής περιουσίας τής ιερᾶς Μονῆς, διότι ὁ κτίτωρ αυτῆς ἦτο Ίβήριος και ὄχι Έλλην τὸ γένος.

Ἡ Έκκλησία και τὸ Μοναστήριον άπαξ δωρηθέντα άνήκουσιν εις την Έκκλησίαν και ὡς Έκκλησιαστική περιουσία διοικεῖται και προσαρμόζεται προς τους έκκλησιαστικούς κανόνas, χωρὶς νὰ λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν ἡ προσέλευσις και ἡ Έθνικότης του κτίτορος, του δωρητοῦ. Άπεδείξαμεν διὰ του θετικωτέρου τρόπου οτι ἡ εφορεία τής Έλληνικῆς Θρησκ. Κοινότητος Στενιμάχου άπὸ άμνημονεύτων χρόνων έν τῇ πραγματικότητι διηύθυνε την περιουσίαν τής ιερᾶς Μονῆς, έν πλήρει άρμονία μετὰ τής άνωτάτης πνευματικῆς άρχῆς, του Πατριάρχου, των πατέρων τής Μονῆς και τής Έλληνικῆς Θρησκ. Κοινότητος Στενιμάχου και διέθετε τὰ εισοδήματα δι' άνάγκας τής Κοινότητος ταύτης. Έξ οὔ έπεται οτι αυτη ἦτο ἡ πραγματική τάξις καθ' ἣν διηυθύνετο ἡ περιουσία τοιούτων ιδρυμάτων κατά τους κρατοῦντας έν τῇ Άνατολικῇ Όρθοδόξῳ Έκκλησίᾳ κανόνas.

Άντιλέγει προσέτι ὁ άντιδικος οτι ὁ τρόπος οὔτος τής διοικήσεως τής Μοναστηριακῆς περιουσίας αντίκειται εις αυτὰς τὰς διατάξεις του τυπικοῦ τής Μονῆς. Ἡμεῖς άμφισβητοῦμεν αυτὸ τὸ κύρος του τυπικοῦ και τυπικῶς και οὔσιαστικῶς διὰ λόγους οὓς ἐξεθέσαμεν έν τῇ άγορεύσει μας τής 28ης τρέχοντος μηνός. Και ὁ άντιδικος άντὶ να προσκομίση άποδείξεις προς ὑποστήριξιν τής άυθεντικότητος και τής γνησιότητος αυτου, ὑποδεικνύει και προσκομίζει αυτὸ τὸ τυπικὸν ὡς άποδεικτικὸν πρᾶγμα λογικῶς σφαλερὸν και ὕπερ έν τῇ λογικῇ καλεῖται (Petion du principe) τ. ἔ. άποδεικνύειν τὸ άμφισβητούμενον διὰ του άμφισβητουμένου.

Έπίσης, έν πλήρει γνώσει, άλλοιοῦσι τὸ περιεχόμενον του σιγιλίου του Πατριάρχου Κυρίλλου του Λουκάρεως (1680) προς τους ιερομο-

νάχους τῆς ἱεραῆς Μονῆς. Οἱ ἱερομόναχοι ὡς τελοῦντες ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Πατριάρχου, ἐπειδὴ ἡ Μονὴ εἶναι σταυροπηγιακὴ, ὑποβάλλουσι τὰ παράπονά των καὶ ζητοῦσι τὴν ἀντίληψιν αὐτοῦ ἐναντίον λαϊκῶν τιῶν, οἱ ὁποῖοι οἰκειοποιήθησαν ἐκκλησίας τινὰς ἀνηκούσας εἰς τὴν ἰδίαν Μονήν. Ὁ Πατριάρχης ὑπὸ τὴν ιδιότητα τοῦ ἀνωτάτου Ἀρχηγοῦ τῆς Ἐκκλησίας λαμβάνει μέτρα πρὸς ἰκανοποίησιν τῆς νομίμου αἰτήσεως τῶν ἱερομονάχων.

Ἐπίσης καὶ τὸ δεύτερον σιγίλλιον τοῦ Πατριάρχου Παΐσιου ἐνθα γίνεται λόγος περὶ τινος Χατζῆ Προΐμου. Ἐν αὐτῷ πρόκειται περὶ λυπηροῦ τινὸς ἐπεισοδίου μεταξὺ τοῦ ἡγουμένου τῆς Μονῆς καὶ τοῦ φίλου του Χριστοφόρου τινός, συνεπεία τοῦ ὁποίου ἐξηφανίσθη ὁ ἡγούμενος. Ὁ Πατριάρχης ὡς ἀνώτερος πνευματικὸς Ἀρχηγὸς τῆς Ἐκκλησίας ἔχων δὲ ὑπ' ὄψιν του ὅτι καὶ ἡ ἱερά Μονὴ ἦτο σταυροπηγιακὴ ἐγκρίνει τὸν νεοεκλεγέντα ἡγούμενον καὶ προτρέπει τοὺς ἱερομονάχους νὰ ὑποτάσσωνται αὐτῷ τῷ νεοεκλεγέντι ἡγούμενῳ.

Ἵνα ἐκμηδενίσωσι τὸ γεγονὸς τῆς ἐξαρτήσεως τῆς ἱεραῆς Μονῆς ἀπὸ τοῦ Πατριαρχείου ἰσχυρίζονται ὅτι αὕτη ἦτο αὐτόνομος καὶ ἀνεξάρτητος καὶ εἰς οὐδεμίαν ὑπῆκεν Ἀρχὴν εἴτε πνευματικὴν εἴτε πολιτικὴν. Ὁ ἰσχυρισμὸς οὗτος εἶναι κανονικῶς σφαλερὸς.

Ὁ Ἀυτοκράτωρ Ἀλέξιος ὁ Κομνηνὸς κατὰ τὸν ἐνδέκατον αἰῶνα, ἵνα θέσῃ τέρμα εἰς τὰς συνεχεῖς μεταξὺ τοῦ Πατριάρχου καὶ τῶν ἱερῶν Μονῶν διαφορὰς καὶ ἐριδας, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἀνεκήρυξεν αὐτονόμους τὰς Μονὰς ταύτας, ἀφ' ἑτέρου ὅμως ἀνεγνώρισεν ρητῶς καὶ ἀναμφισβήτητως τὸ δικαίωμα τῆς ἐπιβλέψεως καὶ ἐπεμβάσεως τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως προκειμένου περὶ διαφορῶν καὶ ἐριδῶν μεταξὺ τῶν ἱερομονάχων τῶν Μονῶν, εἴτε σταυροπηγιακῶν εἴτε βασιλικῶν. Ἄρα ἐξάρτησις πάντοτε ὑφίστατο. (Ὁυσπένσκυ σελ. 619, Μάγερ σελ. 172, Λουὶ Πετὶ σελ. 23, Νομικὴ Συλλογὴ Πατριάρχου Λωσιθέου σελ. 32—33).

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν εἰκόνα τοῦ Τσάρου Ἰβάν Ἀλεξάνδρου, ἀν καὶ κατ' οὐσίαν δὲν ἔχη τὴν σημασίαν, ἣν ἀποδίδει ὁ ἀντίδικος, ὡς ὑπεστήριξα ἐν τῇ προχθεσινῇ ὁμιλίᾳ μου, πρὸς τούτοις ἐκ τοῦ ποιοῦ τῆς φαίνεται ὅτι δὲν εἶναι ἔργον τῆς ἐποχῆς 1331, ἀλλὰ πολὺ μεταγενέστερον. Ἀναφορικῶς πρὸς τὸν τάφον τοῦ Βουλγάρου Πατριάρχου Εὐθυμίου, ὅτι δῆθεν ἐτάφη ἐν τῇ Μονῇ ταύτῃ, ἀνεξαρτήτως τοῦ ὅτι κατὰ ἀκριβεῖς ἱστορικὰς μαρτυρίας ὁ Πατριάρχης οὗτος ἐξωρίσθη εἰς Μακεδονίαν καὶ ὄχι ἐν Θράκῃ (Λαρούς σελ. 239, Ἱστορίας τῆς Βουλγαρίας, Σινιὸν σελ. 239) ἐκεῖ δὲ καὶ ἀπέθανε, ἀλλὰ τὸ σπουδαιότερον, διότι ἐκ τῆς ἐκθέσεως τῆς εἰδικῆς ἐπιτροπῆς ἐπιστημόνων καταρτισθείσης ὑπὸ τῆς Βουλγαρικῆς ἱεραῆς Συνόδου, ὅπως ἐξακριβώσῃ τὸ γεγονὸς τοῦτο, ἀπεδείχθη ὑποβολιμαῖος. Ὅσον ἀφορᾷ τὰ ἄλλα ἀντικείμενα αἵτινα εὐρέθησαν δῆθεν ἐν τῇ Μονῇ, ὡς π. χ. ἡ σφραγὶς καὶ διάφορα βιβλία εἰς τὰ ὁποῖα ὑπάρχουσι σημειώσεις εἰς Βουλγαρικὴν ὡς καὶ ἕτερά τινα

κινητά, περί αὐτῶν οὐδὲν θὰ εἶπω, διότι τοιαῦτα ἀντικείμενα καὶ εὐκόλως χαλκεύονται καὶ ἔτι εὐκολώτερον μεταφέρονται καὶ συνεπῶς οὐδεμίαν δύνανται νὰ ἔχωσι σημασίαν.

Δι' ὅλα ταῦτα καὶ δι' ὅσα ἀνέπτυξα ἐν τῇ πρώτῃ μου ἀγορεύσει παρακαλῶ ὅπως πᾶσαι αἱ ἐνστάσεις καὶ οἱ ἰσχυρισμοὶ τοῦ ἀντιδίκου μου ὡς οἱ μὲν ἐν τῇ πραγματικότητι ἀνύπαρκτοι οἱ δὲ ὡς παντελῶς ἀβάσιμοι καὶ ἀστήρικτοι ἀπορριφθῶσι, γένηται δὲ δεκτὴ ἡ δήλωσις τοῦ Ἑλλήνος Ἀντιπροσώπου περὶ ἐκκαθαρίσεως τῆς περιουσίας τῆς ἱερᾶς Μονῆς Βατοκόβου ὡς παρακολουθήματος τῆς Ἑλληνικῆς Θρησκ. Κοινότητος Στενιμάχου καὶ προβῆ ἡ σεβαστὴ ὑποεπιτροπὴ εἰς τὴν ἐκκαθάρισιν αὐτῆς συμφώνως πρὸς τὸν πίνακα τῆς ἀπογραφῆς.

Ὁ Πληρεξούσιος
τῆς Ἑλληνικῆς Θρησκ. Κοινότητος Στενιμάχου
B. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ
Δικηγόρος

Γ' ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΦΙΛΙΠΠΟΥΠΟΛΕΩΣ

Ἀγορεύσεις

Κύριε Πρόεδρε, κύριοι Πάρεδροι,

Ὑποστηρίζων τὴν αἴτησιν τοῦ ἐντολέως μου Ἑλλήνος Ἀντιπροσώπου παρὰ τῇ Μικτῇ Ἐπιτροπῇ πρὸς ἐκκαθάρισιν τῆς περιουσίας τῆς Ἑλληνικῆς Θρησκ. Κοινότητος Φιλιππουπόλεως ὡς καὶ τὴν ἐπιδοθεῖσαν ἀπάντησίν μου ἐναντίον τῶν ἐνστάσεων καὶ ἰσχυρισμῶν τῶν ἀντιδίκων, ἔξαιτοῦμαι ὅπως γένηται δεκτὴ ἡ αἴτησις αὕτη ὡς βάσιμος καὶ νόμιμος συμφώνως πρὸς τὸ γράμμα τῶν ἀρθρῶν 6 καὶ 7 τῆς μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Βουλγαρίας συμβάσεως τοῦ Νεϊγὸν καὶ ἀπορριφθῶσιν αἱ ἐνστάσεις καὶ οἱ ἰσχυρισμοὶ τῶν ἀντιδίκων ὡς ὅλως ἀβάσιμοι καὶ ἀστήρικτοι διὰ τοὺς ἑξῆς λόγους:

Ἡ ἀπαίτησις τῆς Ἑλληνικῆς Θρησκ. Κοινότητος πρὸς ἐκκαθάρισιν τῶν ἐν τῇ αἰτήσει τοῦ Ἑλλήνος Ἀντιπροσώπου μνημονευομένων κτημάτων βασίζεται ἐπὶ τοῦ γεγονότος, ὅτι τὰ κτήματα ταῦτα εἶτε ἀνηγέρθησαν ὑπὸ τῶν πατέρων καὶ προγόνων αὐτῶν εἶτε ὑπ' αὐτῶν τούτων τῶν ἀποτελούντων τὴν Κοινότητα ταύτην μελῶν προσωπικῶς καὶ ἀποκλειστικῶς δι' ἰδίων πόρων πρὸς ἀποκλειστικὴν χρῆσιν τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος καὶ ὅτι ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως αὐτῶν εἶχον αὐτὰ ὑπὸ τὴν ἥσυχον, ἀναμφισβήτητον καὶ ἀδιατάρακτον κατοχὴν διανοίᾳ κυρίου (animus domini) καὶ διότι τὸ δικαίωμα τοῦτο ἀνεγνωρίσθη καὶ ἐκυρώθη δι' αὐθεντικῶν καὶ διεθνοῦς κύρους πρᾶ-

ξων καὶ ἐπισήμων τοιούτων τοῦ ἐσωτερικοῦ δικαίου τῆς Ὀθωμανικῆς Ἀυτοκρατορίας. ¹⁾

Ἀπόδειξις. Πρὸς ἀπόδειξιν καὶ ὑποστήριξιν τῶν ὡς ἄνω ἰσχυρισμῶν καὶ γεγονότων προσεκομίσασμεν:

Ιον) Δύο τίτλους ἰδιοκτησίας τοῦ Ρώμυλιωτικοῦ καθεστώτος ὑπ'

1) *Σημ. τῆς Διευθ.* — Ἡ κατὰ τὸ ἀνθελληνικὸν κίνημα τοῦ 1906 ἀρπαγείσα καὶ καταληφθεῖσα περιουσία τῆς Ἑλληνικῆς κοινότητος Φιλιππουπόλεως κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ ἀντιπροσώπου αὐτῆς Ἡρ. Διαμαντοπούλου ὑποβληθεῖσαν τῇ πρὸς ἑκκαθάρισιν τῶν κοινοτικῶν περιουσιῶν Ἑλληνοβουλγαρικῇ ἐπὶ τῆς ἀνταλλαγῆς τῶν ἀλλοφύλων πληθυσμῶν ἐπιτροπείᾳ αἰτησιν τῷ 1927 ἦτο κατ' ἀξίαν εἰς χρυσᾶ φράγκα ἡ ἑξῆς:

I *Ἱεροὶ ναοί:* α) ὁ τῆς ἁγίας Μαρίνης ἐκ 3237 τετρ. μ. μετὰ τοῦ περιβόλου του, ἐν ᾧ εὗρίσκετο τὸ μητροπολιτικὸν μέγαρον καὶ τὸ δμῶνυμον νηπιαγωγεῖον ἀξίας 750.000 β') ὁ τῆς ἁγίας Παρασκευῆς 5.500 τετρ. μ. μετὰ τοῦ περιβόλου του ἀξίας 250.000. γ') ὁ τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης 1530 τετρ. μ. μετὰ τοῦ περιβόλου του ἀξίας 125.000 δ') ὁ τοῦ ἁγίου Δημητρίου 1700 τετρ. μ. μετὰ τοῦ περιβόλου του ἀξίας 150.000 καὶ ε') ὁ τοῦ ἁγίου Χαλαράμπους 1050 τετρ. μ. μετὰ τοῦ περιβόλου του ἀξίας 70.000, ἦτοι ἐν ὅλῳ ἀξίας: 1.345.000 χρ. φρ.

II. *Σχολεῖα:* α') Μαράσλειος σχολὴ 4000 τετρ. μ. μετὰ τοῦ περιβόλου τῆς ἀξίας 300.000, β') τὸ γυμνάσιον τῶν θηλέων (πρῶην Ἑλλ. κεντρικὴ σχολὴ) 765 τετρ. μ. μετὰ τοῦ περιβόλου του ἀξίας 100.000, γ') τὸ Ζαριφειον οἰκοτροφεῖον τῶν θηλέων (πρῶην Παρθεναγωγεῖον Σαρῆ Σταύρου) 675 τετρ. μ. μετὰ τοῦ περιβόλου του ἀξίας 65.000, δ') ἡ πρῶην δημοτικὴ σχολὴ τῆς ἁγίας Παρασκευῆς, ἐν ἣ τὸ συσσίτιον τῆς κοινότητος καὶ ὁ σύλλογος Ὁρφεύς, 1206 τετρ. μ. μετὰ τοῦ περιβόλου τῆς ἀξίας 50.000, ε') τὸ νηπιαγωγεῖον Νικοδήμου ἀξίας 25.000, στ') τὸ νηπιαγωγεῖον τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου (Εὐρυδίκης) ἀξίας 10.000 καὶ ζ') τὸ νηπιαγωγεῖον τῆς ἁγίας Μαρίνης ἀξίας 20.000, ἦτοι ἐν ὅλῳ ἀξίας 570.000 χρ. φρ.

III. — *Προσοδοφόρα κτήματα:* α) ἐργαστήρια, μαγαζεῖα, δωμάτια κτλ. ἀριθμ. 35 1/2, β) οἰκίαι, ἐν αἷς καὶ μία τοῦ ἀγαθοεργοῦ συλλόγου Εὐρυδίκης καταληφθεῖσα κατόπιν μετὰ τὸ 1913 ἀριθμ. 11, γ') οἰκόπεδα 32, δ') στάβλος μετὰ δωματίων, ε') φούρνος καὶ στ') 1 1/2 χανίου (Γκαβάς χάν) πάντα ἐν ὅλῳ ἀξίας 726.000 χρ. φρ. Ἦτοι ἡ ἐν τῇ πόλει καταληφθεῖσα περιουσία ἀνήρχετο εἰς 2.641.000 χρ. φρ. (Ἴδε καὶ ἐφημ. Μπορμπά Φιλ)λεως, 16 Ἀπριλ. 1927, ἀρ. 1793 αἱ Ἑλληνικαὶ ἐκκλησίαι καὶ τὰ σχολικὰ κτίρια ἐν Φιλ)πόλει.)

Πρὸς δὲ κατελήφθησαν κατὰ τὸν Ἰούλιον καὶ Αὐγουστον τοῦ αὐτοῦ ἔτους αἱ ἑξῆς ἐπὶ τῆς Ροδόπης μοναὶ ἀνήκουσαι εἰς τὴν Ἑλληνικὴν μητρόπολιν (κοινότητια) Φιλιππουπόλεως: α) ἡ τῶν ἁγίων *Ἀναργύρων Κουκλένης* μετὰ 1085 δεκαρίων ἀμπέλων, 315 δεκαρίων χωραφίων, 4 1/2 δεκαρίων λαχανοκήπων, 55 δεκαρίων βοσκῆς καὶ 2 δασῶν μεγάλης ἐκτάσεως. β') ἡ τοῦ ἁγίου *Κηρύκου ἄνω Βοδενῶν* μετὰ 60 δεκαρίων ἀμπέλων, 350 δεκαρίων χωραφίων, 5 δεκαρίων λαχανοκήπου καὶ 1 δάσους καὶ γ') ἡ τοῦ ἁγίου *Γεωργίου Μπελαστίτης* μετὰ 528 δεκαρίων ἀμπέλων, 142 δεκαρίων χωραφίων, 2 ὕδρομύλων καὶ 250 δεκαρίων βοσκῆς. Τούτων ἡ ἀξία ὑπερέβαινε τὸ 1 καὶ ἡμισυ ἑκατομμύριον χρ. φρ. Πρὸ τοῦ 1906 καταλήφθησαν πρὸς τοὺς ἀνωτέρω καί: α') ὁ ναὸς τῆς ἁγίας Κυριακῆς μετὰ τῆς περιουσίας του, β') τὸ παλαιὸν μέγα νεκροταφεῖον τῆς ἁγίας Παρασκευῆς, ἐν ᾧ ἀνηγέρθη ἡ νέα Βουλγαρικὴ ἐκκλησία τῆς ἁγίας Παρασκευῆς (σφετὰ Πέτκα, γ')

ἀριθμ. 3446 καὶ 3447 τῆς 18ης Μαΐου 1882 τοῦ Πρωτοδικείου Φιλίππουπόλεως ἐκδοθέντας ἐπ' ὀνόματι τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου τελοῦντος ὑπὸ τὴν κατοχὴν τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος Φιλίππουπόλεως. 2ον) Τίτλον ὑπ' ἀριθμ. 9489 τῆς 28 Σεπτ. 1884 ἐπ' ὀνόματι τῆς Ἑλληνικῆς Θεσηκ. Κοινότητος Φ)πόλεως. 3ον) Τίτλον ὑπ' ἀριθμ. 6597 ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἑλληνικοῦ Σωματείου γυναικῶν Εὐρυδίκη. 4ον) Τίτλον ὑπ' ἀριθμ. 815 τῆς 2ας Φεβρ. 1892, ὃ ὁποῖος ἀναφέρεται εἰς τὰ ἐν τῷ πίνακι τῆς αἰτήσεως περιλαμβανόμενα κτήματα. 5ον) Αἴτησιν τῆς Δημογεροντίας Φιλίππουπόλεως πρὸς τὴν Διοίκησιν τῆς Ἐκκλησίας Ριζαρείου Σχολῆς ἐν Ἀθήναις. 6ον) Διάφορα ἔγγραφα ἀναφορικῶς τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μεταναστευσάντων Φιλίππουπολιτῶν καὶ 7ον) Προσεκομίσαμεν καὶ ἐξετάσαμεν τέσσαρας πρῶην κατοίκους Φιλίππουπόλεως, πολίτας ἐντίμους, οἱ ὁποῖοι ἔδρασαν ἐν τῇ Κοινότητι, ἦτοι, α') τὸν ἱερέα Ἀργύριον, ὅστις καθ' ὄλον τὸν βίον αὐτοῦ διετέλεσεν πρωθιερεὺς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Ἁγίας Μαρίνης καὶ πολλάκις, ἀπουσιάζοντος τοῦ Μητροπολίτου Φ)πόλεως, Ἀρχιερατικὸς Ἀντιπρόσωπος, β') τὸν ἱατρὸν Ἀνδρόνικον ἀνωτάτης μορφώσεως δρᾶσαντα ἐν τῇ Κοινότητι καὶ πολλάκις διατελέσαντα μέλος τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῶν Ἑλληνικῶν Ἐκπαιδευτηρίων γ') τὸν κ. Τσιγγερίδην διατελέσαντα καθηγητὴν τῶν Ἑλληνικῶν ἐκπαιδευτηρίων μέχρι τῆς διαρπαγῆς αὐτῶν καὶ δ') τὸν κ. Χα-

οικόπεδον ἐξ 900 τετρ. μ., ἐν ᾧ ἔκειτο ἐπὶ τουρκοκρατίας τὸ νοσοκομεῖον τῆς κοινότητος (σπιτάλια) καὶ δ') τὸ οἰκόπεδον τῆς κατεδαφισθείσης ἐκκλησίας τῶν Ταξιαρχῶν.

Διεσώθησαν ἀπὸ τῆς καταλήψεως τὸ ἐπὶ τοῦ λόφου τῶν Σχοινοβατῶν μέγαρον τοῦ Ζαριφείου οἰκοτροφείου τῶν ἀρρένων (πρῶην Σαρή Σταύρου), ἡ πρῶην ἐν Μαρασίῳ οἰκία τοῦ ἱερέως Δημητρίου Χρήστου καὶ τὸ πρῶην οἰκόπεδον τῆς Ἑλένης Γεωργ. Γκεμισαγκερδάν παρὰ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ ἁγ. Κωνσταντίνου, διότι οἱ τίτλοι τῆς ἰδιοκτησίας τῶν ἦσαν ἐκδεδομένοι εἰκονικῶς ἐπ' ὀνόματι τοῦ προέδρου τῆς ἐφοροδημογεροντίας Σωτ. Ἀντωνιάδου, ἱατροῦ κατ' ἀντέγγραφον αὐτοῦ πρὸς τὴν Κοινότητα ἀπὸ 12 Μαρτίου 1914 (πάντως κατ' ἀνανέωσιν) μαρτυροῦντος τοῦ Γεωργίου Κύρου, δικηγόρου. Τὸ μέγαρον, ὅπερ μετὰ τὴν παύσιν τῆς λειτουργίας τῶν κοινοτικῶν σχολείων ἐχρησίμευεν ὡς ἐπαγγελματικὴ σχολὴ τοῦ ἐν τῇ πόλει ἐμπορικοῦ ἐπιμελητηρίου ἀντὶ ἐτησίου ἐνοικίου 1340 χρ. λεβίων, διατιθεμένου μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῶν ἐξόδων τῆς συντηρήσεως τοῦ κτιρίου εἰς τὴν περιθάλψιν τοῦ ἐναπομείναντος Ἑλλ. κλήρου μέχρι τῆς ἐκ τῆς χώρας ἐκδιώξεώς του, ἐπωλήθη ὑπὸ τοῦ πληρεξουσίου ἀντιπροσώπου τοῦ εἰκονικοῦ ἰδιοκτητοῦ δικηγόρου Γ. Κύρου εἰς τὸν Πέτρον Πράτανωφ, ὡς δηλοῖ ἡ ἀπὸ 15 Ἰουνίου 1915 συμβολαιογραφικὴ ἐπίσημος πράξις. (Ἰδὲ Κ. Μ. Ἀποστολίδου, ἡ ἱερὰ τῆς Φιλίππουπόλεως μητρόκλ. Ἀρχεῖον Θεράκης, τόμ. Γ' ἔγγρ. 53, σελ. 205—108). Ὡσαύτως διεσώθη καὶ ἡ ἐκ δυσμῶν παρακειμένη τῷ αὐλόγῳ τῆς ἐκκλησίας τῆς ἁγίας Μαρίνης οἰκία, πρῶην Κυρζίκιου, ἀγορασθεῖσα δύο ἔτη πρὸ τῆς καταλύσεως τῆς κοινότητος ἐπ' ὀνόματι τοῦ τότε Ἀλεξάνδρου Λίποβατς. Ἐπωλήθη καὶ αὕτη καὶ τὸ χρῆμα διετέθη, ὡς λέγεται, ὡσαύτως πρὸς περιθάλψιν. (Ἐκ τοῦ XXVIII κεφ. τῆς ἀνεκδότου Ἱστορίας Φιλίππουπόλεως Κ. Μ. Ἀποστολίδου).

τῆς Βασιλείου ἔμπορον, ὅστις προσωπικῶς παρηκολούθησε τὰ Κοιν. ζητήματα. Πάντες οὗτοι ἀνεπτυγμένοι, νοήμονες, ἀνεπιλήπτου διαγωγῆς καὶ εἰς κατάστασιν νὰ συλλάβωσι καὶ κατανοήσωσι καὶ ὀρθῶς ἐκτιμήσωσι μίαν πράξιν, ἐν γεγονός, ὄντες σύγχρονοι τῶν πλείστων γεγονότων πρὸς διαφώτισιν τῆς σεβαστῆς ἐπιτροπῆς. Ἐκ τῶν προσημειωθέντων τίτλων ἰδιοκτησίας καὶ ἄλλων ἐγγράφων καὶ ἐκ τῶν ὁμοφώνων μαρτυρικῶν καταθέσεων σαφέστατα καὶ θετικώτατα ἀποδεικνύεται. Ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Θρησκ. Κοινότης Φιλιππουπόλεως ὑφίστατο ὄχι μόνον κατ' ὄνομα ἀλλὰ πράγματι καὶ ὡς διοικητικὴ μονὰς μετὰ δικαιώματος νὰ ἀποκτᾷ καὶ κατέχη περιουσίαν δηλαδὴ καὶ νομικῶς καὶ πραγματικῶς.

Ὅτι ὑπῆρξε καὶ ὑφίστατο παρὰ τῷ Μητροπολίτῃ Φιλιππουπόλεως συμβούλιον λαϊκῶν, Δημογεροντία, ἣτις διώκει τὰ Κοινοτικὰ καὶ ἀνεμιγνύετο εἰς πάντα τοῦ γενικοῦ χαρακτῆρος ζητήματα τὰ θίγοντα ἠθικῶς καὶ ἰλικῶς τὰ συμφέροντα τῆς Ἑλληνικῆς Θρησκ. Κοινότητος. Ἐκ τῶν καταθέσεων τῶν ἰδίων μαρτύρων ἀποδεικνύεται σαφέστατα ὅτι πάντα τὰ ἐν τῷ πίνακι ἀναφερόμενα κτήματα ὑφίστανται ἐν τῇ πραγματικότητι καὶ ὅτι ταῦτα κατεῖχε καὶ διηύθυνε ὡς ἀνήκοντα ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Κοινότητα Φιλιππουπόλεως καὶ ἐνέμετο αὐτὰ δι' ἀνάγκας τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος ἀπὸ ἀμνημονεύτων χρόνων ἀνευ βίας καὶ ἀδιαταράκτως μέχρι τῆς βιαίας καταλήψεως αὐτῶν ὑπὸ τῶν Βουλγαρικῶν Ἀρχῶν κατὰ τὰ ἀνθελληνικὰ κινήματα τοῦ 1906, ἡ Κοινότης αὕτη.

Ὅτι τὰ πλείστα τῶν ἰδρυμάτων τούτων ὡς π. γ. τὸ νηπιαγωγεῖον τοῦ σωματείου γυναικῶν ἡ Εὐρυδικὴ, τὸ Μητροπολιτικὸν Μέγαρόν εἰσι κτίρια νέα ἰδρυθέντα δι' ἀποκλειστικῶν ἐράνων τῶν Ἑλλήνων. Ὅτι τὸ Μαρασλεῖον Σχολεῖον γυμνάσιον ἐκτίσθη ὑπὸ τοῦ εὐεργέτου Γρηγορίου Μαρασλή διὰ λογαριασμῶν καὶ πρὸς ὄφελος ἀποκλειστικῶς τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος ὡς τοῦτο σαφῶς φαίνεται ἐκ τῆς συσταθείσης ἐπιτροπῆς ὅπως φροντίση καὶ ἐπιστατήση ἐπὶ τῆς οἰκοδομῆς συμφώνως πρὸς τὴν συμβολαιογραφικὴν πράξιν τὴν γενομένην ὑπὸ τοῦ συμβολαιογράφου παρὰ τῷ Πρωτοδικεῖῳ Φιλ.πόλεως, ἧς ἠρνήθη ὁ συμβολαιογράφος νὰ ἐκδόσῃ ἀντίγραφον αἰτηθῆν, καὶ ὡς τοιαύτην, συνεπεῖα τῆς ἀρνήσεως ἀναπαρήγαγον οἱ μάρτυρες.

Ἡ πράξις αὕτη ὑπ' ἀριθ. 977 τῆς 4ης Μαρτίου 1899 ἐγένετο μετὰ τὸ Μητροπολίτου Φιλ.πόλεως Φωτίου ὑπὸ τὴν ἰδιότητά του τοῦ Προέδρου τῆς Ἑλληνικῆς Θρησκ. Κοινότητος Φιλ.πόλεως καὶ τοῦ Σωτηρίου Ἀντωνιάδου προέδρου τῆς Σχολειακῆς ἐπιτροπῆς ἀφ' ἑνὸς καὶ τοῦ Σκαρλάτου Κωνσταντινίδου διὰ πληρεξουσίου ὑπ' ἀριθ' 1297 ὀγδόης Φεβρουαρίου 1892 τοῦ συμβολ. Ὁδησοῦ ἀφ' ἑτέρου ἔχει ὡς ἑξῆς:

Ἡ Ἑλληνικὴ Θρησκ. Κοινότης Φιλ.πόλεως ἐκχωρεῖ τῷ κ. Γρηγορίῳ Μαρασλή τὸ οἰκόπεδον κείμενον ἐν τῷ περιβόλῳ τῆς Ἐκκλησίας τῆς

Ἐπίσης Παρασκευῆς ἀνηκούσης τῇ Ἑλληνικῇ Ὀρθοκ. Κοινότητι Φιλ)πόλεως ἐφ' οὗ ἐκτίσθη τὸ Σχολεῖον. Ἐκ τῶν Ἑλληνικῶν ἐπιγραφῶν ἐπὶ τῶν τοίχων τοῦ σχολείου καὶ τέλος ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι τὸ σχολεῖον τοῦτο ἐχρησίμευσεν ὡς Ἑλληνικὸν γυμνάσιον ἀπὸ τῆς ἰδρύσεώς του μέχρι τῆς 16ης Ἰουλίου 1906 ὅτε ἀνηρπάγη ὑπὸ τῶν Βουλγάρων. Ὅτι τὸ κτίριον τὸ δωρηθὲν ὑπὸ τοῦ ἐκ Στενιμάχου Ἑλληνοῦ τὴν Ἐθνικότητα Σαρῆ Σταύρου τῷ 1856 καὶ ὅπερ ἐχρησίμευσεν ὡς Ἑλληνικὸν Σχολεῖον ἀναμφισβητήτως καὶ ἄνευ διακοπῆς μέχρι τῆς 6ης Ἰουλίου 1906 ὅτε διηρπάγη ὑπὸ τῶν Βουλγάρων. Ὅτι τὸ γυμνάσιον θηλέων γειτονεύομενον πρὸς τὸ κτίριον Τσαλίκωφ ἦτο ἰδιαιτέρον κτίριον καὶ ὅπερ ἐχωρίζετο τοῦ κτιρίου Τσαλίκωφ δι' ἐκ σανίδων φραγμοῦ καὶ ὅτι τὸ φράγμα τοῦτο κατερρίφθη καὶ ἠνώθη μετὰ τοῦ κτιρίου Τσαλίκωφ μετὰ τὴν κατάληψιν. Ὅτι ἅπαντα τὰ κτίρια ταῦτα ἦσαν ἰδρύματα ἐπὶ οἰκοπέδων ἀνηκόντων ἀδιαφιλονικήτως εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Ὀρθοκ. Κοινότητα Φιλ)πόλεως.

Ἀνεξαρτήτως τῶν ἐκτεθέντων γεγονότων τὰ ὁποῖα εἶναι φύσεως ὥστε νὰ πείσωσι καὶ τὸν μᾶλλον δύσπιστον περὶ τοῦ δικαίου τῆς ἀπαντήσεώς μας, ἔρχονται ὡς ἐπικουροὶ καὶ ἐνίσχυσιν τῶν ἰσχυρισμῶν μας καὶ αἱ ἐξῆς διεθνοῦς χαρακτῆρος πράξεις ἐπὶ παραδείγματι τὸ ἄρθρ. 62 τῆς Βερολινείου Συνθήκης, ὅπερ ἀναγνωρίζει τὰς Ὀρθοσκευτικὰς Κοινότητας τῶν μειονοψηφικῶν ὡς αὐτονόμους Κοινότητας μετὰ τοῦ δικαιώματος τοῦ νὰ κτῶνται καὶ κατέχωσι κτήματα.

Ὁ Ὀργανικὸς Νόμος τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας ἀρθ. 335—347, ὅστις ἐπίσης ἀναγνωρίζει τὸ αὐτόνομον τῶν Ὀρθοσκευτικῶν Κοινοτήτων τῶν μειονοψηφικῶν καὶ ἐπὶ τέλος τὸ Αὐτοκρατορικὸν φερμάνιον τῆς ἰδρύσεως τῆς Βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας, ὅπερ μετὰ τὸσαύτης χαρᾶς καὶ ἐνθουσιασμοῦ ἀπεδέχθη ὁ Βουλγαρικὸς λαὸς καὶ δι' οὗ τίθεται φραγμὸς ἐπὶ τῶν ἐρίδων τῶν δύο Ἐθνικοτήτων, Ἑλληνικῆς καὶ Βουλγαρικῆς. Τὸ ἄρθρ. 10 τοῦ φερμανίου τούτου τῆς 8ης Ζηλχαδζὲ 1286 ἀναγνωρίζει εἰς τὸν Οἰκουμηνικὸν Πατριάρχην Κωνσταντινῶν τὸ δικαίωμα, ἀπόλυτον καὶ ἀδιαφιλονίκητον ἐπὶ ὅλων τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ τῶν προσηρημένων αὐταῖς προσοδοφόρων κτημάτων καὶ τῶν εὐαγῶν ἐκπαιδευτικῶν ἰδρυμάτων τῆς Φιλ)πόλεως.

Ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε ἐκτεθέντων διὰ τοῦ μᾶλλον σαφοῦς, θετικοῦ καὶ ἀδιαφιλονικήτου τρόπου ἀποδεικνύεται ὅτι πάντα τὰ ἐν τῇ αἰτήσει τῆς Ἑλληνικῆς ἀντιπροσωπείας μνημονευόμενα κτήματά εἰσιν ἀποκλειστικῆ καὶ ἀδιαφιλονίκητος κυριότης τῆς Ἑλληνικῆς Ὀρθοκ. Κοινότητος Φιλ)πόλεως καὶ συνεπείᾳ τούτου δικαίως καὶ νομίμως ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀρθρ. 6 καὶ 7 τῆς συνθήκης τοῦ Νεϊγν πολὺν βασίμως δικαιούται νὰ ἀπαιτῇ τὴν ἐκκαθάρισιν τῆς περιουσίας ταύτης.

Εἰς τὴν δικαίαν ταύτην ἀπαίτησιν ἡμῶν ἀντιτίθενται οἱ ἀντίδικοι ἡμῶν προβάλλοντες τὰς ἐξῆς ἐνστάσεις καὶ ἰσχυρισμούς:

Ἐνστάσεις ἀντιδίκων: 1ον) Ἄρνοῦνται εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Κοινότητα τὴν ιδιότητα τῆς νομικῆς ὑποστάσεως καὶ συνεπῶς πᾶν δικαίωμα τοῦ κτᾶσθαι καὶ κατέχειν κτηματικὴν περιουσίαν. Εἰς τὴν ἔνστασιν ταύτην ἀπαντῶμεν: Ἡ νομικὴ ὑπόστασις τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐν τῇ Ὀθωμανικῇ Αὐτοκρατορίᾳ στηρίζεται ἐπὶ τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ φιρμανίου τοῦ κατακτητοῦ τῆς Κων)πόλεως Μωάμεθ τοῦ Β' πρὸς ἴδρυσιν τοῦ Πατριαρχείου Κων)πόλεως. Ἱστορικῶς ἀναμφισβήτητον γεγονός τυγχάνει ὅτι τέσσαρας ἡμέρας μετὰ τὴν κατάκτησιν τῆς Κων)πόλεως γενομένην τὴν 29ην Μαΐου 1453 ἦτοι τὴν 1ην Ἰουνίου ἰδίου ἔτους ὁ κατακτητὴς δι' ὑψηλότερους πολιτικούς λόγους ἴδρυσεν τὸ Πατριαρχεῖον Κων)πόλεως. Ἀπεδέχθη καὶ ἀνεγνώρισεν δι' ὑψηλοῦ αὐτοῦ φιρμανίου ὡς Οἰκουμενικὸν Πατριαρχὴν ἐν τῇ Ὀθωμανικῇ Αὐτοκρατορίᾳ τὸν ἐκλεγέντα κατὰ τὰ τέως κρατοῦντα ἔθιμα Γρηγόριον τὸν Σχολάριον ὑπὸ τὸ ὄνομα Γεννάδιον τὸν Β' ἐκύρωσε τὴν ἐκλογὴν αὐτοῦ καὶ ἀνεκήρυξεν Ἐθνάρχην τοῦ γένους τῶν Ρωμαίων. Τὸ φιρμάνιον τοῦτο ἀποτελεῖ μεταξὺ Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας καὶ τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, τὸν Χάρτην τ. ἔ. τὸ συμβόλαιον τῆς νομικῆς ὑποστάσεως τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ ἐν τῷ φιρμανίῳ τούτῳ ὑποδεικνύονται καὶ ἀκριβῶς καθορίζονται τὰ δικαιώματα τοῦ Πατριαρχοῦ. Ἀναγνωρίζονται αὐτῷ οὐ μόνον τὰ δικαιώματα ἃ εἶχεν ἐπὶ Βυζαντινῶν Αὐτοκρατόρων, ἀλλὰ καὶ ἕτερα νέα προνόμια ὡς Ἐθνάρχου τοῦ γένους τῶν Ρωμαίων.

Συμφώνως πρὸς τὰς παραγράφους 6, 8, 27 καὶ 42 τοῦ βερατίου τοῦ διορισμοῦ τοῦ Πατριαρχοῦ ὡς καὶ τῶν Μητροπολιτῶν, Ἀρχιεπισκόπων καὶ Ἐπισκόπων ὁ Πατριαρχὸς κηρύσσεται καὶ ἀναγνωρίζεται ἀπόλυτος κυρίαρχος καὶ κάτοχος ἀπασῶν τῶν Ἐκκλησιῶν, Μονῶν, Θεησκευτικῶν ἰδρυμάτων καὶ τῶν προσηρητημένων αὐταῖς προσοδοφόρων κτημάτων οὐδενὸς δικαιουμένου νὰ παραβιάσῃ καὶ θίξῃ τὰ δικαιώματα ταῦτα.

Τὰ ἐν λόγῳ δικαιώματα καὶ τὰ νέα προνόμια οὐδεὶς δύναται νὰ θίξῃ. Τὰ δικαιώματα ταῦτα τὰ ἐν τῷ φιρμανίῳ διεφυλάχθησαν καὶ ἐκυρώθησαν καὶ δι' ἀκολουθῶν φιρμανίων ὡς τὸ Χατὶ—Σερῆφ 3)ΧΙ 1839 καὶ Χατὶ—Χαμαγιὸν 1856. Ἡ ἰδία κατάστασις διεφυλάχθη καὶ ἐν τῷ μνημονευθέντι ἀνωτέρῳ φιρμανίῳ τῆς ἰδρύσεως τῆς Βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας ἐν τοῖς ἀρθρ. 10 καὶ 11, ἐπίσης καὶ ἐν τῷ Ὀργανικῷ Νόμῳ τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας.

Ἐξ ὅλων τῶν ὡς ἄνω ἐκτεθέντων σαφέστατα ἐκδηλοῦται ὅτι ἡ Ἀνατολικὴ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἔχει νόμιμον ὑπόστασιν καὶ οἱ ἀντιπροσωπεύοντες αὐτὴν Πατριαρχὸς καὶ Μητροπολίται μετὰ τῶν συμβουλίων αὐτῶν, συμφώνως πρὸς τὸ ἰσχύον καταστατικὸν τῆς ἐσωτερικῆς λειτουργίας τῆς Ἐκκλησίας, νομίμως ἐκπροσωποῦσι τὰς Θεησκευτικὰς Κοινότητας καὶ διοικοῦσι τὰς περιουσίας αὐτῶν. Συνεπῶς καὶ αἱ ἐνστάσεις τῶν ἀντιδίκων ἀπο-

δεικνύονται ὅπως ἀβάσιμοι καὶ ὡς τοιαῦται ἐξαιτοῦμαι ὅπως ἀπορριφθῶσι.

2ον) Ἀρνοῦνται κατηγορηματικώτατα τὸ γεγονός ὅτι ἡ Φιλίπολις εἶχε πληθυσμὸν Ἑλληνικὸν Ἑλληνικῆς Ἐθνικότητος (Ἑλληνικὴν μειονότητα) ἢ ὅτι ἐὰν ὑπῆρχε τοιοῦτος, ἦτο Βουλγαρικῆς προελεύσεως καὶ ἐπομένως ἦσαν Βούλγαροι. Καὶ λέγουσι.—Τί ζητοῦσιν Ἕλληνες εἰς Φιλίπολιν;

Ὅτι ἡ Θράκη γενικῶς καὶ ἡ Φιλίπολις ἰδιαιτέρως ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων ἔτι ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ ἐτέλουν καὶ ὅτι συμπαγεῖς Ἑλληνικοὶ πληθυσμοὶ ἔζων ἐπὶ αἰῶνας εἰς διαφόρους πόλεις τῆς ἐπαρχίας ταύτης τυγχάνει γεγονός ἱστορικὸν ἀναμφισβήτητον. Τοῦτο ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν ἑξῆς :

α') Ἐκ τῆς ἐπωνυμίας αὐτῆς ταύτης τῆς πόλεως—Φιλιππούπολις.— Ἐκ τῶν ἐπωνυμιῶν τῶν πόλεων, τῶν ὄρεων καὶ ποταμῶν αὐτῆς, Αἴμος, Ροδόπη, Ἐβρος. Ἐν αὐτῇ ἐκτιλίσεται ἅπασα ἡ μυθολογία τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδος. Ἡ Θράκη ἦτο ἡ ἔδρα τοῦ θεοῦ Βάχχου. Ἐν αὐτῇ ἔδρων αἱ ἡμίθεαι Μαινάδες. Αὕτη ὑπῆρξεν ἡ πατρίς τοῦ Μουσαίου καὶ Ὁρφέως. Ἐν αὐτῇ αἱ Μαινάδες φονεύσασαι τὸν Ὁρφέα ἔρριψαν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ εἰς τὸν Ἐβρον. Ἀπασαὶ σχεδὸν αἱ παράλαιοι πόλεις ἀπὸ τῆς Βάρνης, (ἀρχαίας Ὀδησοῦ) ἢ Ἀγχίαλος, Μεσημβρία, Πύργος, Καλλικράτεια, Βασιλικός, Βυζάντιον, Ραιδεστός, Καλλιόπολις καὶ λοιπαὶ ὄχι μόνον φέρουσιν ἐπωνυμίαν Ἑλληνικὴν ἀλλ' εἶναι ἀποικίαι Ἑλληνικαὶ ἰδρυθεῖσαι καὶ συνοικισθεῖσαι ὑπὸ Ἑλλήνων. Βραδύτερον ἰδρύθη ἡ Φιλίπολις τῷ 300 π. Χ. ἐνῶ οἱ Βούλγαροι ἀνεφάνησαν ἐν Εὐρώπῃ μόλις κατὰ τὸν ἕνατον μετὰ Χριστὸν αἰῶνα. Ἐν ἀπάσῃ τῇ Θράκῃ κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς ἀνακαλύπτονται Ἑλληνικαὶ ἀρχαιοότητες μετὰ ἑλληνικῶν ἐπιγραφῶν. Τὰ Μουσεῖα τῆς Φιλίπόλεως καὶ τῆς Σόφιας εἰσὶ πλήρη τοιούτων ἀρχαιοτήτων. Πάντα ταῦτα ἀποδεικνύουσιν ὅτι ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ ἐπὶ μακρὰς ἑκατονταετηρίδας ἔζησαν Ἕλληνες, ὥστε κατὰ τὴν ταπεινὴν μου γνώμην πρέπει νὰ ἀντιστραφῇ τὸ ἐπιφώνημα τῶν ἀντιδίκων καὶ νὰ ἐρωτήσωμεν:—Τί ζητοῦν οἱ Βούλγαροι εἰς τὴν Φιλιππούπολιν;

Κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς χρόνους, κατὰ ἀκριβῆ ἱστορικὰ διδόμενα, εἰς τὰ ὄχυρά Πετρίτσος, Στενίμαχος κ.λ.π. ἀπεστέλλοντο πρὸς φύλαξιν τῶν ὄριων τῆς Αὐτοκρατορίας πιστοὶ ὑπῆκοοι Ἕλληνες. Αὕτη αὕτη ἡ ἐπιγραφὴ τοῦ Ἀσσέν, ἐφ' ἧς τοσοῦτον ἐπαίρονται οἱ Βούλγαροι, ἡ εὐρεθεῖσα ἐπὶ βράχου τινὸς παρὰ τὴν Στενίμαχον, μαρτυρεῖ τὴν ὑπαρξίν τῶν Ἑλλήνων, ἀναφέρουσα Ἀσσέν, τσᾶρον Βουλγάρων καὶ Ἑλλήνων.

Ἡ κατάστασις αὕτη τῆς Φιλίπόλεως, ὡς πόλεως Ἑλληνικῆς ἐτηρήθη μέχρι τῆς ὑπὸ τῆς Ρωσσίας ἀπελευθερώσεως τῆς Βουλγαρίας, ὡς τοῦτο μαρτυροῦσιν ἀξιόπιστοι διαφορῶν ἐθνικότητων περιηγηταί, οἱ ὅποιοι κατὰ διαφόρους ἐποχὰς ἐπεσκέφθησαν τὴν Φιλίπολιν καὶ περιέγραψαν τὴν κατάστασιν αὐτῆς ἀπὸ ἐθνολογικῆς ἀπόψεως.

Οὕτως ἐπὶ παραδείγματι :

1ον) Τῷ 1588 ὁ Γερμανὸς περιηγητὴς Γκέρλαχ ἐπισκεφθεὶς τὴν Φιλ)πολιν καὶ διαμεινας ἐπὶ τινὰς ἡμέρας περιγράφει τὴν πόλιν ὡς ἑξῆς :

Ἐν Φιλ)πόλει εὗρον ἑπτὰ (7) Ἑκκλησίας μετὰ Ἑλληνας Μητροπολίτου καὶ τὴν ἁγίαν Μαρίναν ὡς Μητρόπολιν καὶ ἑπτὰ Ἑλληνας ἱερεῖς. Ἐκ διαφορῶν συνομιλιῶν ἃς εἶχον μετὰ διαφορῶν πολιτῶν ἐπίσθην ὅτι ὄχι μόνον ὁμιλοῦσιν ἑλληνιστί, ἀλλ' ἀκόμη ὅτι ἔχουν πλήρη συνείδησιν τῆς Ἑλληνικῆς αὐτῶν προελεύσεως.

2ον) Τῷ 1665 ὁ Ἄγγλος Ρῆκο, ὅστις ἐπεσκέφθη ἐπίσης τὴν Φιλίππουπολιν ἀναφέρει ὅτι εὗρεν ἐν αὐτῇ Τούρκους καὶ Ἑλληνας κατοίκους, οὗτος ὁμιλεῖ καὶ περὶ Παυλικιανῶν ἀλλὰ περὶ Βουλγάρων οὔτε λόγον ποιεῖται.

3ον) Τῷ 1700 ὁ Ἴταλὸς κόμης Μαρσίλη ἐπισκεφθεὶς τὴν Φιλ)πολιν καὶ περιγράφων τὴν σύστασιν αὐτῆς ἀπὸ ἐθνολογικῆς ἀπόψεως ἀποκαλεῖ αὐτὴν Τουρκόπολιν ἐν τούτοις ἀναγνωρίζει ὅτι ἐν τῷ κέντρῳ αὐτῆς (ἐπὶ τῶν ὑψωμάτων τεπέδων) ἔζων Ἑλληνες, πλὴν οὐδὲν ὁμιλεῖ περὶ ὑπάρξεως Βουλγάρων.

4ον) Ὁ ἐκ Φιλ)πόλεως Οἰκονόμος 1818 περιγράφων λεπτομερῶς τὴν πόλιν, τὰς Ἑκκλησίας, τὰς σχολὰς μνημονεύει ὅτι ἐν τῇ πόλει ζῶσιν Ἑλληνες, πολλοὶ Τούρκοι ἀλλὰ περὶ Βουλγάρων οὐδὲν ἀναφέρει.

5ον) Τῷ 1830 ὁ Γάλλος Λαμαρτίνος ἐπισκεφθεὶς τὴν πόλιν οὐδὲν ἀναφέρει περὶ ὑπάρξεως Βουλγάρων. 1).

6ον) Ὁ Γ. Τσουκαλὰς ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ—Περιγραφή Φιλίππουπόλεως καὶ τῶν περιχώρων αὐτῆς 1851—πρῶτος ὁμιλεῖ ὅτι ὑπῆρχον Βούλγαροι ἐν τοῖς περιχώροις, καὶ ὅτι ἐν τῷ κέντρῳ ἔζων πέντε ἕως ἕξ Βουλγαρικὰ οἰκογένεια.

7ον) Ὁ Ἰρετσεκ, ὁ ἱστορικὸς τοῦ Βουλγαρικοῦ ἔθνους (1899 σελ. 130) λέγει ὅτι ἐν Βουλγαρίᾳ ζῶσιν Ἑλληνες κατὰ συμπαγεῖς πληθυσμοὺς περισσότερον εἰς τὰς πόλεις καὶ κατὰ προτίμησιν εἰς τὰς παραλίους. Εἶναι ἔμποροι, βιομήχανοι, ἀμπελοουργοὶ κ. λ. π. ἔχουσι πλήρη ἐθνικὴν συνείδησιν καὶ εἶναι πολὺ προσκεκολλημένοι εἰς τὰ γράμματα. Ὑπολογίζει τοὺς Ἑλληνας τῆς Φιλ)πόλεως περὶ τὰς 3.900 ψυχάς.

8ον) Ὁ βαρῶνος Καλλάλη ἀντιπρόσωπος τῆς Αὐστρίας ἐν τῇ διεθνεῖ ἐπιτροπῇ πρὸς σύνταξιν τοῦ Ὁργανικοῦ Νόμου τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας, ἐν τῷ ζητήματι τῶν ἐπισήμων γλωσσῶν ὑποστηρίζει, ὅτι παραλλήλως πρὸς τὴν Τουρκικὴν καὶ Βουλγαρικὴν ἔπρεπε νὰ γίνη δεκτὴ καὶ ἡ Ἑλληνική, α) διότι οἱ Ἑλληνες ἔχουσι τὰ πλεῖστα σχολεῖα ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ, β) ὅτι ἡ

1) Βλέπε *Ἀρχεῖον Θράκης* τόμ. Α' τεύχος Β' ἔτος 1934—35 σελ. 4 καὶ ἑξῆς. Ὁ Lamartine εἰς τὴν Φιλίππουπολιν.

παιδεία είναι ἐξηπλωμένη περισσότερο παρ' αὐτοῖς καὶ γ') τὸ καὶ σπουδαιότερον ὅτι εἰς χεῖρας τῶν εὐρίσκειται τὸ ἐμπόριον τῆς χώρας. Ἡ ἐπιτροπὴ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν δεδομένων τούτων ἀπεδέχθη τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν ὡς ἐπίσημον (Μιχ. Ματζάρωφ—Ἀνατολικὴ Ρωμυλία 1925 σελ. 93).

Ἐπίσης ἀσύστατον τυγχάνει καὶ τὸ δεύτερον μέρος τῆς ἐνστάσεως αὐτῶν ὅτι καὶ ὁ μικρὸς ἀριθμὸς τῶν Ἑλλήνων οἱ ὅποιοι ἔζων ἐν Φιλίππῳ ἦσαν εἴτε Βουλγαρικῆς προελεύσεως καὶ συνεπῶς Βούλγαροι εἴτε ἔξωθεν ἑλθόντες (ἐκ Τουρκίας ἢ Ἑλλάδος) καὶ ὡς τοιοῦτοι καθὰ ἄλλοδαποὶ δὲν εἶχον πολιτικὰ δικαιώματα νὰ ἀναμιγνύωνται εἰς τὰς ὑποθέσεις τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος, τοῦθ' ὅπερ ὑπεστήριξε καὶ ὁ κ. Κ. Κάλτσεφ ἐν μέρει στηριζόμενος ἐπὶ τοῦ φυλλαδίου τοῦ κ. Μοραβένωφ.

1ον) Τὸ μέρος τοῦτο τῶν ἐνστάσεως τῶν ἀντιδίκων ἀνεξαρτήτως τοῦ ὅτι τυγχάνει αὐθαίρετον εἰς οὐδὲν βασιζόμενον ἀντικειμενικὸν δεδομένον ἢ μόνον εἰς πληροφορίας ἐνδὸς ἡμιμαθοῦς καὶ φανατικοῦ πατριώτου, οἷος εἶναι ὁ κ. Μοραβένωφ, ἀλλ' ἔτι δημιουργεῖ ἐπικίνδυνον θεωρίαν μὴ ἐφαρμοσίμον ἐν τῇ πραγματικότητι, διότι, ἐὰν γένηται δεκτὴ αὕτη καὶ ἐφαρμοσθῇ οὐδὲν Ἔθνος κατὰ τὴν παροῦσαν αὐτοῦ σύστασιν θέλει παραμείνῃ ἄθικτον, διότι οὐδὲν τυγχάνει ὁμοιογενὲς ἀλλὰ πάντα τὸ μὲν ὀλιγώτερον τὸ δὲ περισσότερο εἶναι ἀναμεμιγμένα. Διὰ τοῦτον τὸν λόγον ἡ θεωρία αὕτη ἐγκατελήφθη ὀλοτελῶς ὑφ' ὄλων τῶν κοινωνιολόγων καὶ ἐθνολόγων.

2ον) Ἰσχυρίζονται ἔτι ὅτι σχεδὸν πάντες οἱ εὐεργεταὶ τῆς Ἑλληνικῆς Θρησκ. Κοινότητος ἦσαν Βουλγαρικῆς προελεύσεως ὡς ὁ Γρηγόριος Μαρασλῆς καὶ ὁ Σαρῆ Σταῦρος καὶ διὰ τοῦτο αἱ δωρεαὶ αὐτῶν αὐταὶ δεόν κατὰ τεκμήριον νὰ θεωρῶνται ὡς γενόμενα οὐχὶ πρὸς ὄφελος μιᾶς μερίδος πολιτῶν, ἀλλὰ δι' ὀλόκληρον τὴν πόλιν. Καὶ ὁ ἰσχυρισμὸς οὗτος δὲν δύναται σοβαρῶς ν' ἀντιστῇ εἰς οὐδεμίαν κριτικὴν. Ἦτο πράγματι δυνατόν νὰ πηγάζῃ τεκμήριον κατὰ τὸν ἰσχυρισμὸν τοῦ ἀντιδίκου, ἐὰν δὲν ὑφίσταντο ἐναντία θετικαὶ ἀποδείξεις, αἱ ὅποια δυστυχῶς διὰ τὸν ἀντίδικον ὑπάρχουσιν ἀφθονοὶ μάλιστα, ἐξ οὗ ἀναγκαιῶς ἔπεται ὅτι καὶ ἡ ἐνστασις αὕτη εἶναι ἀβάσιμος καὶ ὅλως ἀστήρικτος.

3ον) Ἰσχυρίζονται ἔτι, ὅτι τινὰ τῶν ἰδρυμάτων τούτων, ὡς τὸ νηπιαγωγεῖον τῆς Ἁγίας Μαρίνης, τὸ σχολεῖον Μαρασλῆ καὶ τὸ Μητροπολιτικὸν μέγαρον ᾠκοδομήθησαν ἐπὶ οἰκοπέδων τοῦ Δήμου Φιλίππῳλεως καὶ συνεπεία τούτου ταῦτα ἀνήκουσι τῷ κυρίῳ τῶν οἰκοπέδων συνωδᾶ τῷ νομικῷ ἀξιώματι (imperficiēs cedit solum). Ἐκ τῶν καταθέσεων τῶν μαρτύρων ἡμῶν, ἐξ αὐτῆς τῆς τοποθεσίας τῶν ἰδρυμάτων αὐτῶν καθίσταται δῆλον σαφῶς καὶ θετικῶς ὅτι τὰ περὶ ὧν πρόκειται ἰδρύματα ᾠκοδομήθησαν ἐν αὐταῖς ταῖς αὐλαῖς τῶν ἀναμφισβητήτως Ἑλληνικῶν ἐκκλησιῶν, ἀφ' ἐτέρου δὲ εἶναι ἀκατανόητον πῶς αἱ δημοτικαὶ ἀρχαὶ ἐπέτρεψαν ἐπὶ οἰκοπέδων αὐτῶν κεντρικωτάτων καὶ ἰδιοκτητῶν νὰ ἐγερωῶσιν ἰδρύματα ἢ πῶς μετὰ

τὴν ἰδρυσιν αὐτῶν δὲν ἤγειραν ἀξιώσεις ἐπ' αὐτῶν, ἀλλ' ἀφῆκαν νὰ παρέλθουν δεκαετηρίδες ὅλαι καὶ μετὰ τὴν διαρπαγὴν αὐτῶν νὰ ἐγείρουν τὰς ἀξιώσεις αὐτῶν αἱ ὁποῖαι ἄλλωστε καὶ παρεγράφησαν.

4ον) Ἰσχυρίζονται ἔτι ὅτι, ἐπειδὴ τινὰ τῶν ἰδρυμάτων τούτων ᾠκοδομήθησαν ἐκ θεμελίων, ἀλλὰ δὲν ὑπέστησαν ριζικὰς ἐπιδιορθώσεις εἰς ἐποχὰς ὅτε πάντες οἱ χριστιανοὶ ἦσαν Πατριαρχικοὶ καὶ πάντες μετέσχον καὶ συνεισέφερον κατὰ τὴν οἰκοδομήν, πρὸς τούτοις δὲ καὶ ἐπειδὴ οἱ Βούλγαροι κάτοικοι ἐπλειοψήφουν, λογικῶς ἔπεται ὅτι τὰ ἰδρύματα ταῦτα ἀνήκουσι εἰς τοὺς Βουλγάρους. Πρὸς ὑποστήριξιν δὲ τῶν ἰσχυρισμῶν τούτων προσεκόμισαν τρία φωτοτύπα ἐκ τριῶν κωδίκων ὑπ' ἀριθ. 8, 12 καὶ 14 οἱ ὅποιοι ὑπεστήριξαν ὅτι εἶναι κώδικες Ἑλληνικοὶ τῆς Ἑλληνικῆς Μητροπόλεως Φιλπόλεως. Αἱ φωτοτυπίαὶ παραβληθεῖσαι πρὸς τοὺς κώδικας ἀπεδείχθησαν ἀκριβεῖς, πλὴν πῶς ἀποδεικνύεται καὶ πιστοποιεῖται τὸ ἀληθὲς αὐτῶν τῶν κωδίκων ;

Τὸ καθ' ἡμᾶς ἀμφισβητοῦμεν τὸ ἀληθές (γνήσιον) τῶν κωδίκων αὐτῶν, διότι δὲν τηροῦνται οὗτοι χρονολογικῶς, ὑπάρχουν μεταξὺ ἐνδιάμεσα ἄγραφα φύλλα, δὲν φέρουν οὐδεμίαν σφραγίδα, μάλιστα ὁ εἰς τούτων ἀποτελεῖται ἐξ ἀγράφων φύλλων, μόνον δὲ ἐν τῷ μέσῳ αὐτοῦ ὑπάρχουσι γεγραμμένα τοιαῦτα. Πλὴν καὶ ἂν ἐκληρωθῶσιν ὡς ἀληθῆ πάλιν κατ' οὐσίαν οὐδὲν ἀποδεικνύουσι, ἐπειδὴ αὐθαίρετως κηρύττουσιν ὡς Βουλγάρους τινὰς τῶν ὑπογραψάντων, ἐνῶ ὡς τρανώτατα ἀπεδείχθη, Βούλγαροι μέχρι τοῦ 1868 σχεδὸν δὲν ὑπῆρχον ἐν Φιλπόλει.

5ον) Ἰσχυρίζονται ἔτι ὅτι ἐκ τῶν ἀποτελούντων τὴν Ἑλληνικὴν Κοινότητα μελῶν ἐλάχιστα μετηνάστευσαν, ἢ δὲ πλειονοψηφία παρέμεινε. Πρὸς ἀπόδειξιν δὲ προσεκόμισαν κατάλογον συνταχθέντα ὑπὸ τοῦ Δήμου Φιλπόλεως καθ' ὃν μόνον 325 οἰκογένειαι παρίστανται ὡς μεταναστεύσασαι.

Ἐν πρώτοις κατὰ γενικὸν κανόνα δὲν δύναται νὰ ἔξη ἀποδεικτικὴν ἰσχὺν τὸ ἔγγραφον τοῦτο, διότι προέρχεται ἐκ τοῦ ἐνδιαφερομένου ἐν τῇ δίκῃ διαδίκου, οἱ δὲ διάδικοι δὲν δύναται νὰ παρασκευάζωσι ἀποδεικτικὰ ἔγγραφα πρὸς ἴδιον αὐτῶν ὄφελος. Ἐκτὸς τούτου καὶ κατ' οὐσίαν ὁ κατάλογος οὗτος διαψεύδεται.

Κατὰ τὰς μαρτυρικὰς καταθέσεις τὰ μέλη τῆς Ἑλληνικῆς Θεσηκευτικῆς Κοινότητος Φιλπόλεως τῷ 1900 ἀνήρχετο εἰς 700—800 οἰκογενείας τ. ἔ. εἰς 2.880—3.200 ψυχάς. Ἐκ τούτων συμφώνως πρὸς τὸ γράμμα τοῦ Ἑλληνικοῦ Ὑπουργείου τῆς Γεωργίας ὑπ' ἀριθ. 29367 τῆς 8ης Μαρτίου 1928 μετηνάστευσαν διὰ τὴν νέαν Φιλπολιν οἰκογένειαι 403 μέχρι τοῦ 1910. Συμφώνως πρὸς τὸ ἔγγραφον τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς ὑπ' ἀριθ. 7618 τῆς 24)10 1928 μετηνάστευσαν ἔτι 89 οἰκογένειαι καὶ ἕτεραι 50 ἥτοι τὸ ὅλον 542. Ἐκλιπτόντων 120 οἰκογενειῶν Ἑλλήνων ὑπηκόων, παραμένουσιν μὴ μεταναστεύσασαι περίπου (100) ἑκατὸν οἰκογένειαι.

Μαρτυρικά καταθέσεις. Μένει ήδη να εκτιμήσωμεν τὰς καταθέσεις τῶν μαρτύρων τῶν ἀντιδίκων.

1ον) Ἄξιον σημειώσεως εἶναι ἐν πρώτοις ὅτι ἐκ τῶν ὑποδειχθέντων ὑπὸ τῶν ἀντιδίκων μαρτύρων ἐκτὸς τοῦ Ἑλληνοσὺν τὴν Ἐθνικότητα Νικολάου Σκαρλάτου οὐδεὶς εἶναι Φιλιππουπολίτης τοῦθ' ὅπερ ὑποστηρίζει τοὺς ἰσχυρισμοὺς μας ὅτι πρὸ 55 ἐτῶν δὲν ὑπῆρχον Βούλγαροι κάτοικοι ἐν Φιλ)πόλει. Εἶναι μὲν ἀληθές, ὡς κατέθεσεν ὁ κ. Κ. Κάλτσεφ, ὅτι ἐγεννήθη ἐν Φιλ)πόλει, πλὴν ὅμως ὡμολόγησεν ὅτι ὁ πατὴρ αὐτοῦ μετόκησεν εἰς Φιλ)πολιν 8—10 ἔτη πρὸ τῆς γεννήσεως αὐτοῦ.

2ον) Ὅμιλοῦσι περὶ πραγμάτων καὶ γεγονότων, ἀτινα ἐγνώρισαν οὐχὶ ἐξ ἰδίας ἀντιλήψεως ὡς σύγχρονοι καὶ αὐτόπται ἀλλ' ἐκ παραδόσεως καὶ ὡς ἄλλοι μετέδοσαν αὐτὰ αὐτοῖς. Οὕτω ἐπὶ παραδείγματι ὁ μάρτυς Βούλκος Ἰβανῶφ πᾶν ὅ,τι κατέθεσεν τὸ ἀρύεται ἐκ τοῦ Παπᾶ Γεωργίου ὅστις, ὡς ἰσχυρίζεται ὁ κ. Κ. Κάλτσεφ, ἦτο *σιῶπος* τ. ἔ. ἐκ τῆς ἀνω Βουλγαρίας καὶ μὴ γνωρίζων τὰ πράγματα τῆς Φιλ)πόλεως ὡς εἶναι φυσικόν.

Ὁ κ. Κάλτσεφ ἀναπαράγει μόνον ὅ,τι ἀνέγνωσεν εἰς τὸ βιβλίον τοῦ ἡμιμαθοῦς φανατικοῦ Μοραβένωφ, ἐκτὸς δὲ τούτου ἐφωράθη διαστρέφων καὶ αὐτὰ τὰ γραφέντα ὑπὸ τοῦ Μοραβένωφ. Ἐνθυμεῖσθε τὴν διάψευσιν, ἣν τῷ ἔκαμεν ὁ κ. Βογαζλῆς ὅτε εἶπεν, ὅτι ὁ Μητροπολίτης Χρῦσανθος ἐκ μεγάλου φανατισμοῦ εἶχε διατάξει νὰ διαγραφῶσιν ἐκ τῶν ἐπιτυμβίων πλακῶν αἱ Βουλγαρικαὶ ἐπιγραφαὶ κατὰ τὸν Μοραβένωφ, ἐνῶ ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ Μοραβένωφ ἀναφέρεται ὅτι διέταξε διὰ λόγους κοσμιότητος νὰ ἀπαλειφθῶσι πᾶσαι αἱ ἐπιγραφαὶ τῶν Ἑλλήνων καὶ Βουλγάρων.

3ον) Ἐπίσης ἄξιον σημειώσεως εἶναι ὅτι ὅλοι οἱ μάρτυρες τῶν ἀντιδίκων ἐρωτηθέντες περὶ τοῦ ἀνθελληνικοῦ κινήματος τῆς 16 Ἰουλίου 1906 κατέθεσεν ὅτι οὐ μόνον ἀπουσίαζον τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἀλλ' οὔτε κατόπιν ἤκουσαν νὰ γίνηται λόγος ἀν καὶ κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐγένοντο σκηναὶ φρικῶδεις, φόνοι, διαρπαγαὶ κ.λ.π. Ἐξαιρέσιν ποιεῖ ὁ μάρτυς Β. Ἰβανῶφ ὁ ὅποιος καταθέτει ὅτι ἀπουσίαζε μὲν κατὰ τὴν 17ην Ἰουλίου ἀλλὰ ὁμολογεῖ ὅτι ἤκουσε κατόπιν ὅτι συνέβησαν μικραὶ ἀνωμαλῖαι.

4ον) Ὁ κ. Κάλτσεφ κατέχεται ὑπὸ τῆς μονομανίας νὰ διηγῆται συνεντεύξεις του μετὰ ἐπισήμων προσώπων φανταστικὰς πλὴν ἀναφέρει μόνον τὰ πρὸς ὄφελος τῆς Βουλγαρίας διαμειφθέντα. Οὕτως ἐπὶ παραδείγματι ἀναφέρει τὴν συνέντευξιν τοῦ Χαριλάου Τρικούπη μετὰ τοῦ Σταμπουλῶφ, ὅτε ὁ Ἕλλην πολιτευτὴς εἶχεν ἐπισκεφθῆ τὴν Σόφιαν πλὴν ἀποσιωπᾷ τὴν σκανδαλώδη διαγωγὴν κατ' αὐτὴν τοῦ Βουλγάρου πολιτικοῦ, συνεπεῖα τῆς ὁποίας ἡ Ὑψηλὴ Πύλη εἶχεν ἀπαγορεύσει εἰς τὸν Τρικούπη τὴν ἐπίσκεψίν του εἰς Κων)πολιν, λόγῳ τοῦ ὅτι δὲν ἤθελε νὰ ἐπιτρέψῃ εἰς ἕνα συνωμότην νὰ ἐπισκεφθῆ τὴν πρωτεύουσάν της. Ὁ ἴδιος Κάλτσεφ κατὰ τὴν συνέντευξίν του κατὰ τὸ 1901 μετὰ τοῦ εὐεργέτου Γρηγορίου

Μαρασλῆ, ἀναφέρει ὅτι οὗτος τῷ εἶχεν ὁμολογήσει, ὅτι δὲν λαμβάνει ὑπ' ὄψιν του τὰς ἐριδας μεταξύ Ἑλλήνων καὶ Βουλγάρων ἐν Φιλ)πόλει ἀναφορικῶς πρὸς τὸ ἴδρυθὲν ἐκεῖ σχολεῖόν του, διότι τὸ σχολεῖον τοῦτο εἶχεν ἰδρύσει διὰ τὸ Ἔθνος. Καὶ πασίγνωστον τυγχάνει ὅτι τῷ 1901 οὐδεμία ἔρις ὑφίστατο διὰ τὸ ρηθὲν σχολεῖον μεταξύ Ἑλλήνων καὶ Βουλγάρων, τοιαύτη δὲ ἐπῆλθε μετὰ τὴν διαρπαγὴν αὐτοῦ κατὰ τὴν 16ην Ἰουλίου 1906. Κατὰ ταῦτα δέον νὰ ἀποδεχθῶμεν εἴτε ὅτι ὁ κ. Κάλτσεφ ὁμιλεῖ φαντασιώδη πράγματα εἴτε ὅτι προφητεύει. Ἐν πάσῃ περιπτώσει λέγει ἀναληθείας. Ὁ ἴδιος εἶπεν μετὰ φαινομενικῆς μετριοφροσύνης ὅτι δῆθεν ὁ πατὴρ του μετὰ τοῦ Ἡγουμένου Νικοδήμου εἶχον δωρήσει τὴν ἰδιοκτητον οἰκίαν αὐτῶν, ἣν εἶχον ἐξ ἡμισείας ὅπως χρησιμεύση διὰ σχολεῖον. Ἐν τούτοις ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι ἡ οἰκία αὕτη ἦν ἰδιοκτησία τοῦ Νικοδήμου ὁ δὲ πατὴρ Χατζῆ Κάλτσεφ κατόκησεν ἐν αὐτῇ ὡς γαμβρὸς ἐπὶ ἀνεπιῶ τοῦ Νικοδήμου, εἶχε δὲ ἐγκαταλείψει αὐτὴν μετὰ τὸν θάνατον αὐτῆς πολὺ πρότερον τῆς δωρεᾶς.

5ον) Ὁ κ. Νικόλαος Σκαρλίδης. Ἐπίσης ἀπίθανος εἶναι καὶ αἱ καταθέσεις τοῦ μάρτυρος Σκαρλίδη ἀναφορικῶς πρὸς τὴν ὁμολογίαν, ἣν δῆθεν τῷ εἶχε κάμει ὁ εὐεργέτης περὶ τοῦ σχολεῖου, ὅτι τὸ εἶχε δωρήσει εἰς τὸ Ἔθνος καὶ ὄχι εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Θρησκ. Κοινότητα, διότι οὗτος ἐδώρησε τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἴδρυμα διὰ συμβολαιογραφικῆς πράξεως εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Θρησκ. Κοινότητα. Συστηματικὴν τάσιν παρετήρησα ὅλων τῶν μαρτύρων νὰ καταθέτουν ὅτι τὰ ἐδάφη, οἰκόπεδα ἐφ' ὧν ὠκοδομήθησαν τὰ διαρπαγέντα ἴδρύματα ἀνήκουν εἰς τὸν Δῆμον Φιλ)πόλεως, ἂν καὶ τὰ περισσότερα αὐτῶν εἶχον οἰκοδομηθῆ ἀπὸ παλαιωτάτων χρόνων, ὅτε οἱ μάρτυρες δὲν εἶχον γεννηθῆ οἱ δὲ γονεῖς καὶ πρόγονοι αὐτῶν ἔζων εἰς τὰ πολὺ μακρὰν τῆς Φιλ)πόλεως χωρία αὐτῶν. Ἐπίσης ἐν Φιλ)πόλει ὡς καὶ ἐν Στενιμάχῳ ὑπῆρχον χωρία τινὰ κατὰ τοὺς ἰδίους μάρτυρας Βουλγαρικὰ ὧν οἱ κάτοικοι εὐθὺς ὡς ἤκουον ὅτι οἱ Ἕλληνες ἤρξαντο νὰ οἰκοδομοῦν σχολεῖον ἢ Ἐκκλησίαν ἀκράτητοι ἔσπευσαν νὰ συνεισφέρουν τὸν ὄβολόν των εἰς χοῦμα ἢ εἰς εἶδη, ἐνῶ εἶναι πανθομολογουμένη ἡ γλισχρότης τοῦ Βουλγάρου χωρικοῦ καὶ ἡ ἀπροθυμία του περὶ τὰ τοιαῦτα καὶ ἡ φιλαργυρία αὐτοῦ. Εἰς τοιαύτας βεβιασμένας καὶ ἀπίθανους καταθέσεις τῶν μαρτύρων τῶν ἀντιδίκων, μὲ ὄλην τὴν καλὴν θέλησίν μας, δὲν δυνάμεθα ἀπολύτως οὐδεμίαν πίστιν νὰ δώσωμεν οὐδὲ νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι λογικὸς ἄνθρωπος δύναται νὰ βασιση μίαν τόσον σοβαρὰν ὑπόθεσιν ἐπ' αὐτῶν.

Κύριε Πρόεδρε. Εἰς ὑμᾶς ὁ νόμος παρέχει τὸ ὑπάτον δικαίωμα τῆς ἐκτιμήσεως τῶν καταθέσεων αὐτῶν. Κάμετε χρῆσιν μετὰ τῆς δεούσης προσοχῆς καὶ συνέσεως τοῦ δικαιώματος τούτου καὶ μετὰ μεγάλου θάρρους ἐκδόσατε τὴν ἐτυμογορίαν σας, ἡ ὁποία βαθῶς εἰμὶ πεπεισμένος, ὅτι θὰ ἀπα-

δώση τὸ δίκαιον εἰς ἐκεῖνον ἐκ τῶν διαδίκων, ὅστις ἔχει αὐτὸ καὶ τὸ ἀπέδειξεν ἐνώπιόν σας.

Ὁ Πληρεξούσιος
τῆς Ἑλληνικῆς Ἐθνησ. Κοινότητος Φιλ(πό)λεως
B. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ
Δικηγόρος

Δευτερολογία

Κύριε Πρόεδρε, κύριοι Πάρεδροι,

Ἐν συντόμῳ θὰ ἀπαντήσω εἰς τὰς νέας ἐνστάσεις καὶ ἰσχυρισμοὺς τῶν ἀντιδίκων, οὓς ἐξέφερον κατὰ τὰς ἀγορεύσεις αὐτῶν. 1ον) Ἐν τῷ ζητήματι: Δικαιοῦται ἡ Ἑλληνικῆ Ἐθνησ. Κοινότης Φιλ(πό)λεως νὰ ζητῇ τὴν ἐκκαθάρισιν ὄλων τῶν κτημάτων συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν Ἐκκλησιῶν, τῶν Παρεκκλησιῶν καὶ τῶν ἱερῶν Μονῶν; Τὸ ἀρθ. 6 τῆς μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Βουλγαρίας συνθήκης τοῦ Νεϊγὺ εἶναι ρητὸν καὶ σαφές, οὐδεμίαν ποιεῖται διάκρισιν μεταξὺ πραγμάτων ἐπιδεκτικῶν καὶ μὴ ἐπιδεκτικῶν (Extra Commersium) νὰ ὄσιν ἀντικείμενα συναλλαγῆς. Συνεπῶς ἀναγκαστικῶς ἔπεται ὅτι οὐδόπως τυγχάνει ἱεροσυλία, ὡς ἐξεφράσθησαν οἱ ἀντίδικοι, ἢ αἴτησις τῆς Κοινότητος Φιλ(πό)λεως πρὸς ἐκκαθάρισιν ἀπάντων ἀδιακρίτως τῶν κτημάτων αὐτῆς.

2ον) Ἐν τῷ ζητήματι: Ἐχει ἡ Ἑλληνικῆ Ἐθνησ. Κοινότης Φιλ(πό)λεως νομικὴν ὑπόστασιν, τ. ἔ, ἀποτελεῖ αὐτὴ νομικὸν πρόσωπον ἀγνωρισμένον ὑπὸ τοῦ νόμου, μετὰ τοῦ δικαίωματος τοῦ κτᾶσθαι καὶ κατέχειν περιουσίαν ἥτοι ἄλλως λεγόμενον, ἔχει αὐτὴ ἐνεργητικὴν νομιμότητα; Ἀπαντῶμεν μετὰ θετικότητος μάλιστα: Ἡ νομικὴ ὑπόστασις τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐν τῇ Ὀθωμανικῇ Αὐτοκρατορίᾳ καὶ ἀκολούθως τῶν Ἐθνησ. Κοινοτήτων στηρίζεται ἐπὶ τοῦ φερμανίου πρὸς Ἰδρυσιν τοῦ Πατριαρχείου Κωνσ(τ)πόλεως.

Ἱστορικὸν γεγονός τυγχάνει, ὅτι ὁ Σουλτάνος Μωάμεθ ὁ Β', μετὰ τὴν κατάκτησιν τῆς Κωνσ(τ)πόλεως, τὴν 1ην Ἰουνίου 1453, διὰ ὑψίστους πολιτικούς λόγους ἴδρυσεν τὸ Πατριαρχεῖον Κωνσ(τ)πόλεως. Ἀνεγνώρισε καὶ ἐκύρωσε τὴν ἐκλογὴν, κατὰ τὸ ἰσχύον κανονικὸν δίκαιον, Γεωργίου τοῦ Σχολαρίου ὑπὸ τὸ ὄνομα Γεννάδιος Β' ὡς Πατριάρχου Κωνσ(τ)πόλεως κηρύξας αὐτὸν καὶ Ἐθναρχὴν τοῦ γένους τῶν Ρωμαίων, ὡς ἐκαλοῦντο τότε οἱ τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους κάτοικοι. Ἐπὶ τοῦ φερμανίου τούτου, ὅπερ ἀποτελεῖ τὸν Χάρτην τ. ἔ. τὸ συμβόλαιον μεταξὺ τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας καὶ τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας στηρίζεται ἡ ὑπαρξίς καὶ ἐλευθέρη λειτουργία τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῷ Ὀθωμανικῷ Κράτει. Ἐν τῷ φερμανίῳ τούτῳ ἐμπεριέχονται καὶ καθορίζονται τὰ δικαίωματα καὶ προνόμια τὰ δοθέντα εἰς τὴν ἱεραρχίαν τῆς Ἐκκλησίας ταύτης τ. ἔ. εἰς τὸν Πα-

τροιάρχη, τοὺς Μητροπολίτας, Ἀρχιεπισκόπους καὶ Ἐπισκόπους ὡς ἐκπροσώπους τῆς Ἐκκλησίας ταύτης. Ἐν τῷ βερατίῳ τοῦ διορισμοῦ τοῦ Πατριάρχου ἐν τοῖς παραγράφοις 1, 6, 8, 27 καὶ 42 καθορίζονται τὰ δοθέντα δικαιώματα καὶ προνόμια, καὶ εἶναι ταῦτα: α) Νὰ εἶναι ἰσόβιος. β) Αἱ ὑπὸ τὴν κυριότητα τοῦ Πατριάρχου καὶ τῶν Μητροπολιτῶν Ἐκκλησίαι καὶ Μοναστήρια νὰ μὴ ἐνοχλῶνται ὑπὸ τῶν ὑπαλλήλων τῆς Κυβερνήσεως κ. λ. ἀλλὰ νὰ διατελῶσιν ὑπὸ τὴν κατοχὴν καὶ κυριαρχίαν τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὰ ἀρχαῖα ἔθιμα (σουράτια). γ) Μηδεὶς ἀφαιρείτω ἀπ' αὐτῶν ἀνευ ἱερῆς διαταγῆς τὰς ἐν τῇ περιφρουρητῷ Ἐπικρατείᾳ Μου κειμένας καὶ ὑπὸ τὴν κατοχὴν τοῦ Πατριαρχείου διατελούσας Ἐκκλησίας καὶ Μοναστήρια, μηδ' ἐπεμβαينέτω εἰς τὰς ἐπὶ τῶν πρώτων αὐτῶν θεμελίων τῇ ἀδείᾳ τῶν Ἀρχῶν γιγνομένας ἐπίσκευάς. δ') Μηδεὶς ἐπεμβαينέτω εἰς τὰ πράγματα τῶν ὑπὸ τὸ Πατριαρχεῖον Ἐκκλησιῶν, οἷον ἀμπελώνας, κήπους, τσιφλίκια, χωράφια, λειβάδια, Πανηγύρεις, Μοναστήρια, Ἀγιάσματα καὶ τὰ τοῦτοις ὅμοια, οἷον ὀσπίτια, οἰκίας, ἐργαστήρια, ἀλλὰ διαμενέτωσαν ταῦτα ὑπὸ τὴν κατοχὴν του ὡς ἀνεκάθεν. ε') Ὁ ὀρθοὶς Πατριάρχης θέλει κατέχει, ὡς γέγραπται, ἐλευθέρως τὸ Πατριαρχεῖον τοῦτο μετὰ τῶν προστεθειμένων αὐτῷ μερῶν ὑποστηριζόμενος ὑπὸ τῆς Συνόδου τῶν Μητροπολιτῶν καὶ μηδεὶς ἀλλαχόθεν ἐν οὐδενὶ τρόπῳ καὶ μηδεμιᾷ αἰτίᾳ γενέσθω αὐτῷ πρόσκομμα, μηδ' ἐπεμβαينέτω μηδ' ἐπηρεαζέτω αὐτὸν ἔστω καὶ κατ' ἐλάχιστον.

Τὰ ἴδια δικαιώματα καὶ προνόμια τὰ δοθέντα τῷ Πατριάρχῃ ἐδόθησαν ἐπίσης καὶ εἰς τὴν λοιπὴν Ἱεραρχίαν τ. ἔ. τοὺς Μητροπολίτας, Ἀρχιεπισκόπους καὶ Ἐπισκόπους ὡς ἐκπροσώπους τῆς ἐπαρχίας αὐτῶν ὡς τοῦτο περιλαμβάνεται ἐν τοῖς βερατίοις αὐτῶν.

Τὰ δικαιώματα καὶ τὰ προνόμια ταῦτα διεφυλάχθησαν καὶ ἐπεκυρώθησαν καὶ δι' ἐπακολούθῳ ἐπισήμων πράξεων ὡς ἐπὶ παραδείγματι διὰ τοῦ Χατὶ-Σεριφ καὶ τοῦ Χατὶ-Χουμαγιούν. Ἡ ἴδια κατάστασις διεφυλάχθη καὶ ἐν τῷ φερμανίῳ τῆς ἰδρύσεως τῆς Βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας ἐν τῷ 10ῳ ἄρθρῳ τοῦ ὁποίου καθορίζεται ρητῶς, ὅτι ἅπασαι αἱ Ἐκκλησίαι ἐν τῇ Φιλιππουπόλει ἐκτὸς τῆς Παναγίας καὶ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου παραμένουν ὀριστικῶς καὶ ἀμετακλήτως εἰς τὴν κυριαρχίαν τοῦ Πατριαρχείου Κων/πόλεως. Πολὺ ἐσφαλμένως ἐρμηνεύουσιν οἱ ἀγτίδιοι τὸ μνημονευθὲν ἄρθρον ἐν τῇ ἐννοίᾳ, ὅτι ἡ δημιουργηθεῖσα κατάστασις δύναται νὰ ἀλλοιωθῇ πρὸς ὄφελος τῶν Βουλγάρων ἐν περιπτώσει ἀλλοιώσεως τοῦ πληθυσμοῦ τῶν κατοίκων. Ἐκ τοῦ κειμένου σαφέστατα φαίνεται ὅτι ἡ γενομένη διανομὴ θεωρεῖται ὀριστικὴ καὶ ἀμετάκλητος καὶ οὐδόλως δύναται νὰ ἀναθεωρηθῇ ἢ ἀπόφασις ἀναφορικῶς πρὸς τὰ ἰδρύματα ταῦτα.

Ἡ κατάστασις αὕτη διεφυλάχθη καὶ ὑπὸ τῆς Βερολινίου συνθήκης ἄρθρ. 62 καὶ τοῦ Ὄργανικοῦ Νόμου, τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας ἐν ἰσχύει μέχρι τοῦ μηνὸς Σεπτεμβρίου 1908, ὅτε ἀνεκηρύχθη ἡ Βουλγαρία εἰς αὐτό-

νομον και ανεξάρτητον Βασίλειον. Ἡ γενομένη ἔνωσις τῇ 6ῃ Σεπτεμβρίου 1885 οὐδ' ἐπ' ἐλάχιστον μετέβαλε τὴν κατάστασιν ταύτην, βάσει τῆς συμβάσεως μεταξὺ τῆς Ὑψηλῆς Πύλης καὶ τῆς Βουλγαρίας τῆς 5ης Ἀπριλίου 1886 καθ' ἣν ὁ Ἡγεμὼν τῆς Βουλγαρίας διορίσθη Γενικὸς Διοικητὴς τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας καὶ ἐπὶ τὴν ιδιότητα ταύτην διώκει τὴν ἐπαρχίαν ταύτην μέχρι τοῦ μηνὸς Σεπτεμβρίου ὡς καὶ ἀνωτέρω εἶπομεν.

Ἐκ τῶν ὡς ἀνω ἐκτεθέντων σαφῶς φαίνεται, ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Ἐθνησ. Κοινότης νομίμως ὑφίστατο καὶ ὁ Μητροπολίτης μετὰ τῆς Δημογεροντίας, ἐκπροσωποῦντες τὴν Κοινότητα ὡς νομικὸν πρόσωπον εἶχον τὸ δικαίωμα τοῦ κτᾶσθαι περιουσίαν καὶ κατέχειν αὐτήν.

3ον) Δικαιοῦται ἡ ἰδία Ἐθνησ. Κοινότης νὰ ζητῇ τὴν ἐκκαθάρισιν τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Ἀγίας Μαρίνης, Ἀγίας Παρασκευῆς, Ἀγίου Κωνσταντίνου, Ἀγίου Δημητρίου καὶ Ἀγίου Χαραλάμπους εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν θὰ ἀπεδεικνύετο ὁ ἰσχυρισμὸς τῶν ἀντιδίκων, ὅτι κατὰ τὴν οἰκοδομὴν ἢ τὴν ριζικὴν ἐπιδιόρθωσιν αὐτῶν ἐκτὸς τῶν μελῶν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐθνησ. Κοινοτήτος εἶχον συνεισφέρει καὶ Βούλγαροι τὴν Ἐθνικότητα;

Ἴνα δοθῇ ὀρθὴ ἀπάντησις εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο ἐπάναγκες εἶναι προηγουμένως νὰ ὀρισθῇ ἐπακριβῶς τί ἐννοοῦμεν διὰ τῆς ὀνομασίας Ἐθνησ. Κοινοτήτος ἢτοι ἄλλως λεγόμενον νὰ δοθῇ ὀρισμὸς τῆς ἐννοίας «Ἐθνησ. Κοινοτήτος». Ἐθνησ. Κοινοτήτος εἶναι συγκροτήματα ὁμοεθνῶν καὶ ὁμοδόξων κατοίκων μιᾶς Διοικητικῆς Κοινοτήτος, οἵτινες διὰ τῆς συγκεντρώσεως καὶ τῆς συστηματικῆς ὀργανώσεως ἐπιδιώκουν τὸν σκοπὸν νὰ διαφυλάξουν καὶ ἀναπτύξουν τὸ γλωσσικόν, Ἐθνησ. καὶ Ἐθνικὸν αὐτῶν αἶσθημα.

Πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ τούτου τὰ μέλη τῆς Κοινοτήτος ἰδρύουν Ἐκκλησίας, Σχολεῖα καὶ λοιπὰ κοινῆς ὠφελείας ἀγαθοεργὰ ἰδρύματα. Τὰ μέλη τῆς Κοινοτήτος ὡς ανεξάρτητος μονὰς ὑπὸ τὴν αἰγίδα καὶ ἀρχηγίαν τῆς πνευματικῆς ἀρχῆς διοικοῦσι καὶ διαθέτουσι τὴν περιουσίαν τοῦ Ὄργανισμοῦ τούτου ἐλευθέρως. Δύναται νὰ συμβῇ ἐνίοτε καὶ ξένα πρόσωπα οὐχὶ μέλη τοῦ συγκροτήματος τούτου νὰ προτείνουσι καὶ συνεισφέρουσι ἐράνους εἴτε εἰς χρῆμα εἴτε εἰς εἶδη, καὶ τοσοῦτο μᾶλλον καθόσον πρόκειται περὶ εὐαγῶν ἰδρυμάτων, κατὰ τὴν ἰδρυσιν αὐτῶν, Ἐρωτᾶται: ἀποκτῶσιν οἱ δωρηταὶ οὗτοι δικαίωμα τι συγκυριότητος ἢτοι ἀναμίξεως εἰς τὰ τῆς διοικήσεως;

Ἡ ἀπάντησις εἶναι κατηγορηματικῶς ἀρνητικὴ. Μεταξὺ τῶν μελῶν τοῦ συγκροτήματος καὶ τῶν ἐκουσίων δωρητῶν ὑφίσταται βασικὴ διαφορὰ. Τὰ μέλη τοῦ συγκροτήματος ὑποχρεοῦνται, ὡς τοιαῦτα, νὰ καταβάλλωσιν ὀρισμένα ποσὰ καὶ νὰ ἐκτελέσωσιν ὀρισμένας ἄλλας ὑποχρεώσεις πρὸς τελείαν ἐπίτευξιν τοῦ ἐπιδιωκόμενου σκοποῦ, ἐνῶ οἱ δωρηταὶ τὸν αὐτοπροαίρετον καὶ μόνον ὄβλόν αὐτῶν εἰσφέρουσι. Οἱ πρῶτοι εἶναι ἰδρυταὶ καὶ οἱ δεῦτεροι ἀπλοὶ δωρηταὶ. Τούτου ἕνεκα οὔτε πραγματικὸν τι δικαίωμα ἀπο-

κτώσιν οὐδὲ δικαιούνται νὰ ἀναμειγνύωνται εἰς τὰ τῆς διοικήσεως καὶ διαθέσεως τῆς περιουσίας αὐτῆς. Ἐν τῇ ἀπασχολούσῃ ἡμᾶς περιπτώσει ἀποδειχθέντος ὅτι αἱ Ἑκκλησίαι, τὰ Σχολεῖα καὶ τὰ λοιπὰ ἰδρύματα ἰδρῦθησαν ὑπὸ τῶν μελῶν τῆς Ἑλληνικῆς Θρησκ. Κοινότητος πρὸς ἐπίτευξιν τῶν σκοπῶν οὓς αὕτη ἐπεδίωκεν καὶ ἀπὸ τῆς ἰδρύσεώς των ἐχρησίμευσαν ταῦτα διὰ τὸν σκοπὸν αὐτόν, οὐδόλως δικαιούνται οἱ Βούλγαροι καὶ ἂν ὑποτεθῇ ὅτι τινὲς τούτων προσέφερον αὐτοπροαιρέτως ἔρανον τινα, νὰ ἀξιῶσιν ὅτι ἀπέκτησαν δικαιώματα συγκυριότητος ἐπὶ τῆς περιουσίας ταύτης.

4ον) Ἰσχυρίζονται ἔτι ὅτι ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Μητροπολίτου Χρυσάνθου (1856) διαλυθέντος τοῦ ἐπαρχιακοῦ πνευματικοῦ συμβουλίου, ἔπαυσεν ὑφισταμένη Ἑλληνικὴ Θρησκ. Κοινότης Φιλιππουπόλεως. Ἡ ὑποστήριξις μιᾶς τοιαύτης θέσεως ἐλέγχει πλήρη ἄγνοιαν τῶν κανόνων καθ' οὓς διοικεῖται ἡ Ἑκκλησία. Κατὰ τοὺς κανόνας τοὺς ἐν ἰσχύει ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ὀρθοδόξῃ Ἑκκλησίᾳ τὰ ἐπαρχιακὰ συμβούλια ἰδρύνονται καὶ λειτουργοῦσι μόνον εἰς Μητροπόλεις, ὅπου ἕνεκα τῆς μεγάλης αὐτῶν ἐκτάσεως ὁ Μητροπολίτης ἔχει βοηθοὺς ἐπίσκοπους. Οὗτοι συνιστῶσιν ἐπαρχιακὰ τοπικὰ συμβούλια τῶν ὁποίων αὐτοδικαίως προεδρεύουσι. Πρὸς διαφύλαξιν τῆς ἐνότητος ἐν τῇ διοικήσει συνιστᾶται ἐν τῷ κέντρῳ ἕδρα τοῦ Μητροπολίτου, πνευματικὸν ἐπαρχιακὸν συμβούλιον οὗ μετέχουσι πάντα τὰ τοπικὰ τοιαῦτα. Ἡ Μητρόπολις Φιλ. πόλεως ἐν τούτοις, ἐπειδὴ λόγῳ τοῦ περιορισμοῦ αὐτῆς δὲν εἶχεν Ἐπισκόπους, οὐδόλως παρίστατο ἀνάγκη νὰ ἔχη πνευματικὸν ἐπαρχιακὸν συμβούλιον καὶ διὰ τοῦτο ὑφίστατο παρ' αὐτῇ μόνον Δημογεροντία.

Ὅτι τοιοῦτον συμβούλιον ὑφίστατο καὶ κανονικῶς ἐλειτουργεῖ, σαφῶς φαίνεται ἐκ τῆς προσκομισθείσης ἀναφορᾶς, χρονολογίας 1877, ὑπογεγραμμένης ὑπὸ τῶν μελῶν τῆς Δημογεροντίας καὶ τοῦ Μητροπολίτου φερούσης καὶ τὴν σφραγίδα τῆς Μητροπόλεως ἐπὶ τῆς ἐπικεφαλίδος καὶ τοῦ τέλους. Ἐκ τούτου γίνεται σαφές ὅτι ἡ Δημογεροντία ὑφίστατο καὶ κανονικῶς ἐλειτουργεῖ.

5ον) Ἰσχυρίζονται ἔτι ὅτι τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν μελῶν τῆς Ἑλληνικῆς Θρησκ. Κοινότητος δὲν μετηνάστευσεν καὶ συνεπεῖα τούτου δέον νὰ ἀποδεχθῶμεν, εἴτε ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Θρησκ. Κοινότης δὲν διελύθη, εἴτε ἂν ἀποδεχθῶμεν ὅτι διελύθη αὕτη, ἐπειδὴ οἱ μεταναστεύσαντες ἀποτελοῦσι μειοψηφίαν, δὲν δικαιούνται νὰ ζητήσωσι τὴν ἐκκαθάρισιν τῆς περιουσίας τῆς Κοινότητος. Ἡ Ἑλληνικὴ Θρησκ. Κοινότης θεωρεῖται διαλελυμένη, κατὰ τὴν γνώμην μου, εὐθύς ὡς περιῆλθεν ἐν ἀδυναμίᾳ διὰ τῆς διαπραγῆς τῆς περιουσίας αὐτῆς, νὰ ἐκπληρώσῃ τὸν προορισμὸν τῆς ἀνεξαρτήτως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μεταναστευσάντων αὐτῆς μελῶν. Πλὴν εἰς τὴν συγκεκριμένην περίπτωσιν τὸ μεγαλύτερον μέρος, τὰ $\frac{5}{6}$ τῶν μελῶν, μετηνάστευσεν. Ἐπομένως οὗτοι, συμφώνως πρὸς τὰ ὑποδειχθέντα ἄρθρα τῆς συμβάσεως, δικαιούνται νὰ ζητήσωσι τὴν ἐκκαθάρισιν.

Ὁ ἀριθμὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ, ὡς ἀπεδείξαμεν, πληθυσμοῦ κατὰ τὸ 1900 ἦτο περίπου 700—800 οἰκογένειαι ἧτοι ὑπολογιζομένης ἐκάστης οἰκογενείας ἐκ τεσσάρων μελῶν, ἔχομεν ἐν ὄλῳ ψυχὰς 2700—3200. Ἐκ τούτων μετηνάστευσαν συμφώνως πρὸς τὸ ὑπ' ἀριθ. 29367 8. Π. 28 ἔγγραφον τοῦ Ὑπουργείου Γεωργίας τῆς Ἑλλάδος μέχρι τοῦ 1910 οἰκογένειαι 403. Συμφώνως δὲ πρὸς τὸ ἔγγραφον ὑπ' ἀριθ. 7618 τῆς 14]10]1928 τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς μετηνάστευσαν ἕτεραι 139 οἰκογένειαι ἧτοι σύνολον 542 παραμένουν συνελπῶς 158—258 οἰκογένειαι. Ἐκ τούτων δέον νὰ ἐκπεσθοῦν ἕτεραι 120 Ἑλλήνων ὑπηκόων, οἵτινες δὲν ἀπολαύουν τοῦ εὐεργετήματος τῆς συνθήκης μεταναστεύσεως, ὥστε παραμένουν μὴ μεταναστεύσασαι 38—138 οἰκογένειαι κατ' ἀνώτατον λόγον.

Πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μεταναστῶν οἱ ἀντίδικοι προσεκόμισαν μαρτυρικὸν τοῦ Δήμου Φιλ)πόλεως καθ' ὃ 325 Ἑλληνικαὶ οἰκογένειαι δὲν μετηνάστευσαν. Εἴπομεν καὶ ἐν τῇ πρώτῃ μας ἀγορεύσει ὅτι τὸ ἐν λόγῳ ἔγγραφον οὐδεμίαν δύναται νὰ ἔχη ἀποδεικτικὴν ἀξίαν ὡς προερχόμενον ἀπ' αὐτὸν τὸν διάδικον, ὅστις δὲν δικαιούται νὰ δημιουργῇ ἀποδεικτικὰ πρὸς ὄφελός του ἄλλως παραβιάζεται ἡ νομικὴ ἀρχὴ ὅτι οἱ διάδικοι ἐν δίκῃ τινι τὰ αὐτὰ καὶ ἴσα δικαιώματα ἔχουσι καὶ ὅτι οὐδεὶς δύναται νὰ δημιουργῇ ἀποδεικτικὰ μέσα δι' ἑαυτὸν. Πλὴν καὶ κατ' οὐσίαν τὸ μαρτυρικὸν τοῦτο τυγχάνει πλημμελές.

1ον) Ἐκ τοῦ ἔγγράφου τοῦ Ἑλληνικοῦ Προξενείου Φιλ)πόλεως ἐξ οὗ ἐμφαίνεται ὅτι 98 ἐκ τῶν ἀναφερομένων ἐν τῷ μαρτυρικῷ οἰκογένειαι εἶναι Ἑλληνες ὑπήκοοι.

2ον) Ἐν αὐτῷ παρίστανται ὡς Ἑλληνες Βούλγαροι τὴν ἐθνικότητα ὡς οἱ Π. Μπαλιτζήφ, Καραδζῶφ, Δέλωφ, Τουρτόγλου κ. λ.

3ον) Παρίστανται οἱ πρὸ πολλοῦ μεταναστεύσαντες ἐπὶ παραδείγματι Γ. Παπαθεοφίλου ἀριθ. 11, Γιάννης Πετρακίδης ἀριθ. 40, Χατζῆ Ἀντώνιος ἀριθ. 51, Γ. Πριμηκυριάδης ἀριθ. 54, Χρ. Μάρδας ἀριθ. 56, Γιάννης Κορνιζόπουλος ἀριθ. 103, Μαρία Τσουκαλᾶ ἀριθ. 119, Θωμᾶς Δήμοφ ἀριθ. 146, Γιάννης Κωνσταντίνωφ ἀριθ. 162, Κ. Μουστάκωφ ἀριθ. 170, Γ. Χατζῆ Βασιλείου ἀριθ. 181, Γιάννης Σουμπάρα ἀριθ. 185, Γ. Λαγαρίας ἀριθ. 206, Ὁραία Βέτσογλου ἀριθ. 257, Χρ. Ἀλαβέρα ἀριθ. 264, Ζήδρωφ ἀριθ. 277 καὶ Κ. Μεταξᾶς ἀριθ. 209 ὡς παραμένοντες εἰσέτι ἐν Φιλ)πόλει.

4ον) Παρίστανται ἔτι ὀνόματα ὑποψηφίων μεταναστῶν ὡς ἐπὶ παραδείγματι ὁ Α. Γκεμῖς—Γκερδάν ἀριθ. 227 Ἄννα Ταχτατζῆ καὶ ἄλλοι.

Ἐρωτῶμεν τοιοῦτος κατάλογος δύναται νὰ γένηται δεκτὸς καὶ χρησιμεύσῃ ὡς ἀποδεικτικὸν μέσον ;

Εἶναι ἀληθές ὅτι ἐν τῷ ἔγγράφῳ τοῦ Ὑπουργείου τῆς Γεωργίας τῆς Ἑλλάδος ἡ λέξις *beneficiaire* δύναται νὰ ἐκληφθῇ ὅτι σημαίνει καὶ πρό-

σωπα (ψυχᾶς) καὶ οἰκογενείας, ἐν τούτοις συνεπληρώθη καὶ ἐπεξηγήθη ἐκ τῶν καταθέσεων τοῦ μάρτυρός μας κ. Ν. Τσιγγερίδου καὶ τοῦ Χατζῆ - Βασιλείου, ὅτι ἐν τῇ νέᾳ Φιλιππουπόλει ἐγκατεστάθησαν 405 οἰκογενεαί. Προσέτι δὲ καὶ οἱ Ἑλληνικοὶ νόμοι πρὸς ἐγκατάστασιν τῶν μεταναστῶν δὲν δίδουσι μερίδια εἰς ἄτομα ἀλλὰ μόνον εἰς οἰκογενεάς. Ὁ Ἕλλην ἀντιπρόσωπος παρὰ τῇ Μικτῇ ἐπιτροπῇ θέτει εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ κ. Προέδρου τοῦς Ἑλληνικοὺς νόμους 1032 καὶ 2052 ἐὰν ἐπιθυμῇ νὰ πληροφορηθῇ περὶ τούτου.

Σχολεῖα. 1ον) Τὸ γυμνάσιον θηλέων. Τοῦτο εἶναι παλαιὰ σχολή, κατ' ἀρχὰς γυμνάσιον ἀρρένων μέχρι τοῦ 1900 ὅτε ἐκτίσθη ἡ σχολὴ Γρηγ. Μαρασλῆ. Τὸ σχολεῖον τοῦτο ἐγεινονεύετο μετὰ τοῦ κτιρίου Τσαλίκωφ ἔξ οὗ ἐχωρίζετο διὰ τοίχου ἐφ' οὗ ὑπῆρχε φραῆγμα ἐκ σανίδων. Μετὰ τὴν διαρπαγὴν αὐτοῦ κατερρίφθη ὁ τοίχος καὶ ἠνώθη μετὰ τοῦ κτιρίου Τσαλίκωφ. Τὸ σχολεῖον τοῦτο ἐκτίσθη ὅτε οὐδεὶς σχεδὸν ὑπῆρχεν ἐν Φιλ)πόλει Βούλγαρος καὶ ἔκτοτε ἐχρησίμευσεν ὡς Ἑλληνικὸν σχολεῖον ἐν ἀρχῇ ἀρρένων μέχρι τοῦ 1900 καὶ ἔκτοτε θηλέων μέχρι τῆς καταλήψεώς του, ὡς ἀπέδειξαν ὁμοφώνως οἱ μάρτυρές μας.

2ον) Σχολὴ Μαρασλῆ. Ὁμοδομήθη ἐν τῷ περιβόλῳ τῆς Ἐκκλησίας Ἁγ. Παρασκευῆς, ἡ ὁποία συμπεριλαμβάνεται μετὰ τῶν Ἐκκλησιῶν, αἵτινες ὀριστικῶς καὶ ἀμετακλήτως ἀνεγνωρίσθησαν Ἑλληνικαὶ ἐν τῷ φερμανίῳ τῆς ἰδρύσεως τῆς Βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας. Ὁ τρόπος καθ' ὃν ὁμοδομήθη τὸ σχολεῖον τοῦτο ὑπὸ ἐπιτροπῆς ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Ἑλλήνου Μητροπολίτου Φιλ)πόλεως, ἐκ τῶν ἐγγράφων τῶν ἀνταλλαγέντων μετὰ τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος καὶ τοῦ πληρεξουσίου τοῦ Γρ. Μαρασλῆ, ὡς καὶ αἱ ὁμόφωνοι καταθέσεις τῶν μαρτύρων καὶ ἰδίᾳ τοῦ δόκτορος Ἀνδρονίκου, ὅστις τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἦτο καὶ μέλος τῆς σχολικῆς ἐφορίας τῶν Ἑλληνικῶν ἐκπαιδευτηρίων, ὡς καὶ αἱ Ἑλληνικαὶ ἐπιγραφαὶ ἐπὶ τῆς μετωπίδος τοῦ ἰδρύματος, καὶ ἐν τέλει τὸ γεγονός ὅτι τὸ ἴδρυμα τοῦτο ἀπὸ τῆς ἰδρύσεώς του κατὰ τὸ 1900 μέχρι τῆς διαρπαγῆς του κατὰ τὸ 1906 Ἰουλίου 16 εὑρίσκετο ὑπὸ τὴν ἀδιαφιλονίκητον καὶ ἀδιατάρακτον κατοχὴν τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος, χρησιμεῖον ὡς Ἑλληνικὸν γυμνάσιον ἀρρένων, τρανώτατα ἀποδεικνύουν ὅτι ἦτο ἀδιαφιλονίκητον κτῆμα τῆς ἐν λόγῳ Κοινότητος. Ἰσχυρίζονται ὅτι ὁ Γρ. Μαρασλῆς ἦτο Βούλγαρος γεννηθεὶς ἐν τῇ βουλγαρικῇ συνοικίᾳ Μαράς ἔξ οὗ φέρει καὶ τὴν ἐπωνυμίαν, ὅτι ἐπὶ 22 ἔτη ἦτο δῆμαρχος Ὀδησοῦ, ὅπερ δὲν θὰ συνέβαινε ἂν δὲν ἦτο Σλαυικῆς προελεύσεως ὡς καὶ ἐκ τῶν καταθέσεων τῶν μαρτύρων Ὁβρεΐκωφ, Κάλτσεφ καὶ Σκαρλίδη, οἱ ὁποῖοι κατὰ τὴν συνομιλίαν αὐτῶν, (σημειωτέον ὅτι τοῦτο ἔλαβεν χώραν ἔτη τινὰ μετὰ τὴν οἰκοδόμησιν), ἤκουσαν νὰ λέγῃ ὅτι ὁμοδόμησε τὴν σχολὴν οὐχὶ διὰ τὴν Ἑλληνικὴν Κοινότητα, ἀλλὰ διὰ τὴν Φιλιππούπολιν, προσεκόμισαν καὶ μαρτυρικὸν τοῦ Δήμου Φιλ)πόλεως μάλιστα

δτι ἐγεννήθη ἐν Φιλ)πόλει. Έν τούτοις τὸ περιεχόμενον τοῦ μαρτυρικοῦ ὡς καὶ ἡ φαντασιώδης ἱστορία τῆς γεννήσεως καὶ τῆς ἐπωνυμίας ἀνεγράφησαν καὶ διεψεύσθησαν ἀρδην. α') Ἀπεδείχθη ὅτι ὁ Γρ. Μαρασλῆς ἐγεννήθη ἐν Ὁδησῶ, β') ὅτι ὁ πατὴρ αὐτοῦ Γρηγόριος ἐπίσης ὡς καὶ ὁ πάππος τοῦ Ἰωάννης Σκαρλάτος ἐγεννήθησαν ἐν Φιλιππουπόλει ἐν τῇ οἰκογενειακῇ αὐτῶν οἰκίᾳ παρὰ τὴν Ἑλληνικὴν Μητρόπολιν Ἀγ. Μαρίναν καὶ γ') ὅτι τὸ ἐπώνυμον Μαρασλῆ οὐδὲν ἔχει τὸ κοινὸν πρὸς τὸν συνοικισμόν τῆς πόλεως Μαρᾶς. Ἡ ἐπωνυμία αὕτη προέρχεται ἐκ τούτου. Ὁ πάππος αὐτοῦ Ἰωάννης Σκαρλάτος χαρακτηρισθεὶς ὡς ἐπαναστάτης καὶ φυλακισθεὶς εἰς τὰς ἐν Κων)πόλει φυλακὰς προσεβλήθη ὑπὸ φθίσεως (μαρᾶς τουρκιστί). Ἀπολυθεὶς τῶν φυλακῶν καὶ ἐπανελθὼν εἰς Φιλ)πολιν εἰς τοὺς ἐρωτήσαντας αὐτὸν τί ἔφερεν ἐκ τῆς Κων)πόλεως ἀπήντησεν ὅτι ἐκέρδισε τὴν φθίσιν καὶ ἐντεῦθεν Μαρασλῆς ἐπωνομάσθη. Ὁ ἴδιος τούτου πάππος τοῦ Γρηγ. Μαρασλῆ Ἰωάννης κατηγορηθεὶς ὡς ἐπαναστάτης καὶ ὁμόφρων τῶν ἐν Ἑλλάδι ὁμογενῶν του ἐπαναστατῶν ἀπηγχονίσθη τὸ 1821 ἔτος τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως.

Σφαλερὸς εἶναι καὶ ὁ ἰσχυρισμὸς τῶν ἀντιδίκων ὅτι μόνον ὡς Σλαῖος ἠδύνατο νὰ δημαρχεῖται ἐπὶ 22 ὅτι ὁ Γρηγ. Μαρασλῆς ἐν Ὁδησῶ, γνωστοῦ ὄντος ὅτι ἐν Ρωσσίᾳ ἦσαν ἐγκατεστημένοι ἄπειροι Ἕλληνες καὶ ἠντήσαν σημαντικοὶ ἐμπορικοὶ οἴκοι, αὐτὸς δὲ ὁ κόμης Καποδίστριας Ἕλλην ἐκ Κερκύρας ἐπὶ πολλὰ ἔτη χρηματίσας ἀρχικαγκελλάριος τῆς Ρωσσίας, καὶ κατόπιν ἐκλεγείς ἀ' Κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος, ἦτο ἀκραιφνέστατος Ἕλλην. Ἐπίσης ὁ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης, ἀρχηγὸς τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, πρῶτος ὑπασπιστῆς τοῦ Τσάρου καὶ στρατηγὸς τῆς Ρωσσίας, ἦτο Ἕλλην ἐκ τῆς γνωστῆς φαναριωτικῆς οἰκογενείας τῶν Ὑψηλάντων.

3) Ἡ σχολὴ Νικοδήμου οἰκοδομήθη ἐπὶ τοῦ οἰκοπέδου τοῦ δωρηθέντος ὑπὸ τοῦ ἡγουμένου Νικοδήμου εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Κοινότητα ἐχρησίμεισε δ' ὡς Ἑλληνικὴ Σχολὴ ἀπὸ τοῦ 1856. 4) Ἐπίσης ἡ Σχολὴ Σαρῆ Σταύρου ἐκ Στενιμάχου ἐκ τῆς γνωστῆς οἰκογενείας Χατζῆ - Σταύρου δωρηθεῖσα τῇ Ἑλληνικῇ Κοινότητι Φιλ)πόλεως ἐχρησίμεισε καὶ ἐλειτούργησεν ὡς Ἑλληνικὴ Σχολὴ ἀπὸ τοῦ 1858. 5) Τὸ νηπιαγωγεῖον Ἀγίας Μαρίνης οἰκοδομηθὲν τῷ 1882 ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ Συλλόγου «Ἰσχύς» ἐλειτούργησεν ἀπὸ τῆς ἰδρύσεώς του μέχρι τοῦ 1906 ὅτε καὶ διησπάγη, ὡς Ἑλληνικὸν ἀείποτε Κοινοτικὸν Σχολεῖον. 6) Ἡ Σχολὴ τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου παλαιὰ σχολὴ ἐλειτούργησεν ἐπὶ πολλὰς ἑκατονταετηρίδας ὡς Ἑλληνικὴ Σχολὴ. 7) Ἐπίσης τὸ Μητροπολιτικὸν Μέγαρον. Τὸ Μέγαρον τοῦτο ἰδρυθὲν τῷ 1889 δι' ἀποκλειστικῶν ἐράνων τῶν Ἑλλήνων ἐν Βουλγαρίᾳ, ἐν τῷ περιβόλῳ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀγίας Μαρίνης, εἰς τὴν ἄλλην πλευρᾶν, ἐχρησίμεισε δὲ ὡς τοιοῦτον, ἀπροσκόπτως καὶ ἀδιαταράκτως μέχρι τῆς 16 Ἰουλίου 1986. Ὁ μάστις Παπᾶ - Ἀργύριος, πρωθιερεὺς ἐπὶ πολλὰς δεκαετη-

ρίδας ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ταύτῃ, ἀφηγεῖται λεπτομερῶς τὰ τῆς οἰκοδομῆς. 8) Ἐπίσης τὰ προσοδοφόρα κτήματα, ἅτινα λεπτομερῶς περιγράφονται ὑπὸ τῶν μαρτύρων ἡμῶν, ὧν τὰ μὲν δωρηθέντα τὰ δὲ ἀγορασθέντα ὑπὸ τῶν ἀντιπροσώπων τῆς Κοινότητος καὶ διὰ λογαριασμὸν αὐτῆς, ἀπὸ ἀμνημονεύτων χρόνων ἐχρησίμευσαν πρὸς κάλυψιν τῶν ἀναγκῶν τῆς Κοινότητος, ἀδιαταράκτως καὶ ἄνευ διακοπῆς μέχρι τοῦ 1906.

Ἡ Μονὴ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Ἡ ἱερὰ Μονὴ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τυγχάνει μία ἐκ τῶν τεσσάρων, αἵτινες ἀνεγνωρίσθησαν ὡς Ἑλληνικαὶ ἐν τῷ φερμανίῳ τῆς ἰδρύσεως τῆς Βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας ἐν τῷ 10ῳ ἄρθρῳ.

Ἀυτὴ ἰδρύθη τῷ 1082—83 ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, ὅστις ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἔζησεν εἰς τὸ χωρίον Μπελάσιτσα καὶ ἔνθα κατεῖχεν ἰδίαν ἔπαυλιν, ὡς ἀναφέρει ἐν τῇ ἱστορίᾳ αὐτῆς Ἄννα ἡ Κομνηνή. Τὸ μαρτυρικὸν τῆς Κοινότητος τοῦ χωρίου Μπελάσιτσα, ὅπερ δὲν βασίζεται εἰς οὐδὲν ἐπίσημον βιβλίον τῆς Κοινότητος οὐδὲ ἄλλα ἐπίσημα δεδομένα, ἀλλ' ἐπὶ τῆς μαρτυρίας τινῶν κατοίκων τῆς Κοινότητος ταύτης οὐδεμίαν δύναται νὰ ἔχη ἀποδεικτικὴν ἰσχὺν καὶ δὲν ἐκφράζει εἰ μὴ τὸν πόθον αὐτῶν τῶν μαρτυρούντων ὡς καὶ ὅλων τῶν ὁμοεθνῶν. Ἐπίσης ὁ ἰσχυρισμὸς τοῦ ἀντιδίκου συνηγόρου κ. Στάνκωφ τυγχάνει ὅλως ἀσύστατος διότι τὸ δίκαιωμα τῆς κυριότητος ἐπὶ κτήματός τινος δὲν βασίζεται ἐπὶ τοῦ γεγονότος τῆς τοποθεσίας του, ἀλλ' ἐπὶ ἐγγράφων τίτλων ἰδιοκτησίας ἢ ἡσύχου καὶ ἀδιαταράκτου καὶ πολυχρονίου κατοχῆς. Τοιαύτην δὲ ἀπὸ ἀμνημονεύτων χρόνων εἶχεν ἡ ἱερὰ Μητρόπολις Φιλπόλεως, τῆς Μονῆς οὔσης ἐνοριακῆς.

Κώδικες. Περὶ τῆς ἀποδεικτικῆς ἰσχύος τῶν προσκομισθέντων ὑπὸ τῶν ἀντιδίκων κωδίκων τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος εἶπομεν ἄρκετὰ κατὰ τὴν πρώτην ἀγόρευσίν μας καὶ ἀπὸ τυπικῆς καὶ οὐσιαστικῆς ἀπόψεως. Πλὴν ἐπειδὴ πολὺ ἐπέμειναν ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου οἱ ἀντίδικοι, προσθέτομεν τὰ ἑξῆς: Ὁ Κώδιξ ὑπ' ἀριθ. 8 περιλαμβάνει μόνον ἓν πρωτόκολλον, ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Μητροπολίτου Νικηφόρου τοῦ ἐκ Λέσβου, ὅστις κατὰ τὸν Τσουκαλάν, ἦν Μητροπολίτης τῷ 1824—1850. Ἐν τῷ πρωτοκόλλῳ τούτῳ γίνεται λόγος, ὅτι ἐπειδὴ ὑπῆρχεν ἀνάγκη σχολείων διὰ τοὺς Ἑλληνας κατοίκους Φιλιππουπόλεως, ἀπεφασίσθη ὅπως κτισθῶσι τοιαῦτα δι' ἐράνων, μεταξὺ δὲ τῶν πολυπληθῶν Ἑλλήνων συνεισέφερον καὶ τινες Βούλγαροι. Καὶ ἂν ὑποτεθῆ ἔτι ὅτι Βούλγαροί τινες συνεισέφερον, οὗτοι θεωροῦνται ἀπλῶς δωρηταί, ὡς ἐξηγήσαμεν κατὰ τὴν πρώτην μας ἀγόρευσιν, τοῦτ' αὐτὸ δ' ἐγίνετο καὶ ὅταν Βούλγαροί ἐκτιζον, ὅτε συνεισέφερον καὶ Ἑλληνες.

Ὁ Κώδιξ ὑπ' ἀριθ. 14 περιλαμβάνει ἓν πρωτόκολλον τοῦ 1783 ἐπὶ Μητροπολίτου Κυριλλου, ὅτε ἐκάη ὁ Μητροπολιτικὸς ναὸς τῆς Ἁγίας Μαρίας. Τὸ πρωτόκολλον εἶναι γεγραμμένον Ἑλληνιστί, πάντες δὲ οἱ συνεισφέροντες ὑπογράφουσιν Ἑλληνιστί, οὐδὲν δὲ ἀπολύτως δεδομένον ὑπάρχει

ὅτι συνεισέφεραν καὶ Βούλγαροι κατὰ τὴν οἰκοδόμησιν. Ὁ ἰσχυρισμὸς τῶν ἀντιδίκων ὅτι ὁ Τσελεμπὴ Νικολάκης ἦν Βούλγαρος, συγγενὴς τοῦ Τσαλίκωφ εἶναι φράντασιώδης. Ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος Νικολάκης ἦν πατὴρ τοῦ πρωθιερέως καὶ συγγραφέως τῆς ἱστορίας Φιλιππουπόλεως (1818) Οἰκονόμου, ὅστις ἐμπορευόμενος ἐν Βιέννῃ ἀπεκαλεῖτο ὑπὸ τῶν Τούρκων Τσελεμπὴ ὡς ἀπεκαλοῦντο ἐν γένει καὶ πάντες οἱ Εὐρωπαῖοι. Ἐὰν ἦτο Βούλγαρος θὰ ὠνομάζετο κατὰ τὴν τότε συνήθειαν τζορμπατζής. Ὅσον ἀφορᾷ τὸν ὑπ' ἀριθ. 12 μόνον τὸ γεγονὸς ὅτι ἐκ τῶν τριακοσίων σελίδων, ὅσας ἔχει ὁ Κώδιξ οὗτος, ὑπάρχει μόνον τὸ πρωτόκολλον τοῦτο καὶ δὴ οὐχὶ ἐν τῇ ἀρχῇ, ἐγείρει ὑπονοίας περὶ νοθείας.

Ἐσφαλμένως ἀντελήφθησαν οἱ ἀγτίδικοι, ἐὰν ἐν πάσει περιπτώσει δὲν προσποιοῦνται, ὅτι ἐζητήσαμεν ὅπως οἱ Κώδικες οὗτοι ὑποβληθῶσιν ὑπὸ τὰς διατάξεις καὶ διατυπώσεις τῆς νῦν ἰσχυροῦσης δικονομίας. Εἴπομεν ὅτι ἵνα ἔχωσιν ἀξιοπιστίαν δέον νὰ ἔχωσιν ἐπιγραφὴν, τὰ πρωτόκολλα νὰ ἐκτίθενται συστηματικῶς καὶ κατὰ χρονολογικὴν σειρὰν, ἄνευ λευκῶν σελίδων ἐν τῷ μεταξύ, νὰ εἶναι ὑπογεγραμμένα ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου καὶ τῶν μελῶν τῆς Δημογεροντίας, ὡς καθορίζει καὶ τὸ λεξικὸν Λαρούς.

Ὁ Πληρεξούσιος
τῆς Ἑλληνικῆς Θρησκ. Κοινότητος Φιλίππολεως
B. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ
Δικηγόρος

Δ'. ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΒΑΡΝΗΣ

Ἀγόρευσις

Κύριε Πρόεδρε, κύριοι Πάρεδροι,

Ὑποστηρίζων καὶ τὰς τρεῖς δηλώσεις τῆς Ἑλληνικῆς Ἀντιπροσωπείας ὑπὸ ἡμερομηνίαν 10ης καὶ 11ης Σεπτεμβρίου καὶ 3ης Νοεμβρίου 1926 πρὸς ἐκκαθάρισιν τῆς περιουσίας τῆς Ἑλληνικῆς Θρησκευτικῆς Κοινότητος Βάρνης, ἐπιδοθείσας ἐνώπιον τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς, συμφώνως πρὸς τὰ ἀρθρα 6, 7 καὶ 12 τῆς μεταξύ Ἑλλάδος καὶ Βουλγαρίας συμβάσεως τοῦ Νεῖγν (τῆς 14)27 Νοεμβρίου 1919 ἐδήλωσα.

1ον) Ἡ πόλις Βάρνη, ἀρχαία Ὀδησσός, συμφώνως πρὸς ἐξηκριβωμένους ἱστορικὰς εἰδήσεις εἶναι Ἑλληνικὴ ἀποικία. Αὕτη ἰδρύθη κατὰ τὸν ἕκτον αἰῶνα π. Χ. ὑπὸ Μιλησίων, κατοίκων τῆς πόλεως Μιλήτου, Ἰωνικῆς ἀποικίας ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ, ὡς καὶ εἴκοσι ἄλλαι πόλεις εἰς τὰ δύο παράλια τοῦ Εὐξείνου Πόντου (Μαύρης Θαλάσσης) ἦτοι ἡ Ἡράκλεια, Σινώπη, Κερασσοῦς, Τραπεζοῦς, Ὀλίβια, Θεοδοσία, Τομήνη (Κωντανίτζα) Ὀδησσός, Καλατία, Ἀπολλωνία, Μεσημβρία κ.λ.π. διὰ καθαρώς ἐμπορικῶν σκοποῦν ἦτοι πρὸς εἰσαγωγὴν τῶν γεωργικῶν καὶ βιομηχανικῶν αὐτῶν προϊόντων

καὶ ἐξαγωγήν τῶν ἐγγχωρίων τοιούτων. Πότε ἡ πόλις αὕτη μετέβαλε ἐπωνυμίαν λαβοῦσα τὸ ὄνομα Βάρνη καὶ ποία ἡ ἐτυμολογία τῆς λέξεως ταύτης εἶναι ζήτημα σκοτεινόν. Ἡ πόλις αὕτη λόγῳ τῆς σπουδαιότητος τῆς τοποθεσίας της πολλάκις ὑπέστη καταστροφάς καὶ περιῆλθεν ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν διαφόρων βαρβάρων φυλῶν, πάντοτε διὰ βραχὺ χρόνου διάστημα, ὅμως ἐτήρησε τὴν ἀρχικὴν αὐτῆς φυσιογνωμίαν τὴν Ἑλληνικὴν. Ἄλλ' ἐπὶ τέλους λόγῳ τοῦ ἐπικαιροῦ τῆς θέσεως αὐτῆς οἱ Βυζαντινοὶ πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς πλευρᾶς ταύτης τοῦ Κράτους ἔξ ἐπιθέσεων καὶ ἐπιδρομῶν διαφόρων βαρβάρων φυλῶν ἠναγάσθησαν τὴν πόλιν ταύτην ὡς καὶ τὴν Μεσέμβριαν νὰ μετατρέψωσιν εἰς ὄχυρά καὶ νὰ ἐγκαταστήσωσιν ἐν αὐταῖς νέους ἐποίκους ὁμοεθνεῖς αὐτῶν Ἑλληνας, πρὸς πύκνωσιν τοῦ πληθυσμοῦ των δεκατισθέντος. Τοῦτο ἐγένετο περὶ τὸν ἔβδομον μ. Χρ. αἰῶνα κατὰ τὴν βασιλείαν τοῦ Ἡρακλείου 611—642, ὅτε ἡ Βυζαντινὴ Αὐτοκρατορία ἐκηρύχθη καθαρῶς Ἑλληνικὴ, ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα καθιερώθη ὡς ἐπίσημος γλῶσσα τοῦ Κράτους καὶ ὁ ἀρχηγὸς τοῦ Κράτους ἐπωνομάσθη Βασιλεὺς.

Ἄν κρίνωμεν κατ' ἀναλογίαν τῶν ἄλλων παραλίων πόλεων τοῦ Εὐξείνου Πόντου καὶ ἡ πόλις αὕτη διεφύλαξε τὴν Ἑλληνικὴν της φυσιογνωμίαν. Οὕτω κατὰ τὸ 1800 κατὰ τὴν Τουρκικὴν κυριαρχίαν εὐρίσκομεν τὴν πόλιν κατοικουμένην ὑπὸ 20.000 κατοίκων, Ἑλλήνων, Τούρκων, Γκαγκαούζηδων, Ἀρμενίων καὶ Τατάρων. Ὁ Γάλλος περιηγητὴς I. B. Σεβαλιέ ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ *De la profondeur et du pond Euxine 1775* ἀναφέρει ὅτι ἐπισκεφθεὶς τὴν πόλιν Βάρνην εὗρεν ἐν αὐτῇ ἓνα πληθυσμὸν ἐκ Τούρκων, Ἑλλήνων καὶ Ἀρμενίων, οὐδεμίαν δὲ μνεῖαν ποιεῖται περὶ Βουλγάρων. Ὁ Ρῶσος συγγραφεὺς Γκολομπίνσκυ ἐπισκεφθεὶς ἀπάσας τὰς παραλίους πόλεις τοῦ Εὐξείνου Πόντου ἀναφέρει ὅτι οὐδένα κάτοικον εὗρεν ἐν αὐταῖς ἀναγνωρίζοντα ὅτι εἶναι Βούλγαρος. Ὁ Τελιάκωφ Ρῶσος περιηγητὴς ἐπισκεφθεὶς τὸ 1830 τὴν Βάρνην πιστοποιεῖ ὅτι εὗρεν ἐν αὐτῇ Τούρκους, Ἑλληνας καὶ Ἀρμενίους κατοίκους. Κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν ὁ Ἑλληνικὸς πληθυσμὸς τῆς πόλεως ἀνήρχετο εἰς 10.000 μεταξὺ τῶν ὁποίων ὑπῆρχον καὶ οἰκογένεαι τινες Γκαγκαούζηδων, αἱ ὁποῖαι ὅμως εἶχον τελείως ἐξελληνισθῆ.

Ὁ Μητροπολίτης Βάρνης ἦν πάντοτε Ἕλλην τὸ γένος, αἱ ἐκκλησίαι, τὰ σχολεῖα καὶ πάντα τὰ ἀγαθοεργὰ ἰδρύματα ἦσαν Ἑλληνικά καὶ μόνον ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα ὠμιλεῖτο ἐν αὐτοῖς. Ἐν τῇ Μητροπόλει Βάρνης συμπεριλαμβάνοντο καὶ αἱ ἐπαρχίαι Μπαλτσικ καὶ Δόβριτς ἔνθα ὑπῆρχον καὶ Βούλγαροι κάτοικοι. Βραδύτερον ὁ Μητροπολίτης Βάρνης προσέλαβε καὶ τὸν τίτλον Προέδρου Ρουστσοκίου.

Μέχρι τοῦ 1856 μετὰ τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον οἱ ἐν Βάρνη Βούλγαροι ἔμετροῦντο ἐν τοῖς δακτύλοις τῆς μιᾶς χειρὸς καὶ διὰ τοῦτο οὔτε ἰδίαν συνοικίαν εἶχον, ὡς οἱ Τούρκοι, οἱ Ἕλληνες, οἱ Ἀρμένιοι, οἱ Ἑβραῖοι

καὶ οἱ Τάταροι, οὐδὲ ἰδίαν ἐκκλησίαν καὶ σχολεῖον. Κατὰ τὴν ἰδίαν ἐποχὴν ὑφίστατο καὶ ἐλειτούργει καλῶς ὠργανωμένη Ἑλληνικὴ Κοινότης μετὰ ἐκκλησιῶν, σχολεῖων, μοναστηρίων καὶ λοιπῶν φιланθρωπικῶν ἰδρυμάτων. Ἕλληνες ἦσαν οἱ ἰδρυταὶ αὐτῶν, Ἕλληνες διόκουν αὐτὰ καὶ αὐτοὶ ἀποκλειστικῶς ἐνέμοντο τὰ εἰσοδήματα αὐτῶν μέχρι τοῦ 1907 καὶ 1914, ὅτε βιαίως κατελήφθησαν πάντα ὑπὸ τῶν Βουλγάρων συμπραττουσῶν καὶ τῶν δημοσίων ἀρχῶν.

Μόλις περὶ τὸ 1862 ἤρξαντο προσερχόμενοι ἐκ διαφόρων πόλεων καὶ χωριῶν τῆς Βουλγαρίας, Βούλγαροι τὴν ἐθνικότητα καὶ ἐγκαθιστάμενοι ἐν Βάρνη. Κατὰ τὴν ἰδίαν ἐποχὴν 1867 καὶ 1868 ἤρξατο ἰσχυρὸν ρεῦμα ἐν Βουλγαρίᾳ πρὸς ἀνακήρυξιν τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς ἐκκλησίας αὐτῶν τελευτήσης ὑπὸ τὴν πνευματικὴν κυριαρχίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ Πατριαρχείου Κων)πόλεως, ὅφ' ὃ εἶχον ὑπαχθῆ ἔκουσίως ἀπὸ τὸ 1767, ἵνα τύχη τῆς προστασίας αὐτοῦ καὶ τῶν προνομιῶν τοῦ Πατριάρχου Κων)πόλεως. Τοῦτου ἕνεκα οἱ Βούλγαροι τὴν ἐθνικότητα νεοπροσελθόντες καὶ ἐγκατασταθέντες ἐν τῇ πόλει ἔπηξαν ἰδίαν Κοινότητα, Βουλγαρικὴν, ἴδρυσαν ἰδίαν ἐκκλησίαν καὶ σχολεῖον τὸ 1872, τὸ ὁποῖον κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ κ. Ζαφειροπούλου, Γουναροπούλου καὶ Σάνθου περιελάμβανε μόλις 15 μαθητάς. Κατὰ τὴν ἰδίαν ἐποχὴν ἐξεδόθη καὶ τὸ Σουλτανικὸν φερμάνιον διὰ τὴν ἴδρυσιν τῆς Βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας δι' οὗ ἀνεγνωρίσθη ἀνεξάρτητος καὶ αὐτοκέφαλος ἡ Βουλγαρικὴ ἐκκλησία μετὰ ἕδρας αὐτῆς ἐν Κων)πόλει καὶ ἡ Βουλγαρικὴ ἐθνότης ὡς ἰδιαιτέρα τοιαύτη.

Τὸ φερμάνιον τοῦτο ἐκδοθὲν τὸ 1872 εὔρεν αὐτὴν τὴν κατάστασιν ἀπὸ ἐθνικῆς ἀπόψεως ἐν Βάρνη καὶ οὕτω ἐξηγεῖται καὶ τὸ 10ον ἄρθρον αὐτοῦ καθ' ὃ ἡ πόλις Βάρνη μετὰ εἴκοσι περίπου χωριῶν αὐτῆς εἰς τὰ παράλια τοῦ Εὐξείνου Πόντου παραμένουν ὑπὸ τὴν πνευματικὴν κυριαρχίαν τοῦ Πατριάρχου Κων)πόλεως, λόγῳ τοῦ ὅτι ἦτο παγκοίνως γνωστὸν καὶ ἀναντίρρητον, ὅτι οἱ κάτοικοι αὐτῶν ἦσαν Ἕλληνες τὴν ἐθνικότητα, τὴν γλῶσσαν καὶ τὴν συνείδησιν.

Κατὰ τὸν χρόνον τοῦ Βερολινείου Συνεδρίου τόσον ἰσχυρὸς ἦτο ὁ Ἑλληνισμὸς τῆς Βάρνης καὶ τῶν πέριξ αὐτῆς, ὥστε ἐπέδωκαν καὶ αἰτησιν εἰς τὸν πρόεδρον τοῦ Συνεδρίου, ὅπως ἡ Βάρνη μετὰ τῶν περιχώρων αὐτῆς κηρυχθῆ αὐτόνομος ἐπαρχία, ἐν πρώτοις διότι ἐν τῇ πόλει δὲν ὑπῆρχον Βούλγαροι τὴν ἐθνικότητα κάτοικοι καὶ ἔπειτα διότι ἡ περιφέρεια αὐτὴ ἐχωρίζετο ἀπὸ τῆς Βουλγαρίας ὑπὸ ζώνης συμπαγοῦς πληθυσμῶν Τουρκικῶν ἀνερχομένων εἰς 680—800 χιλιάδας, τοῦ Ἀελλή· Ὁρμάν. Τῇ ἐπεμβάσει ὅμως τοῦ Ρώσου ἀντιπροσώπου Γκορτσακῶφ ἀπερρίφθη ἡ αἴτησις αὕτη. Ὁ πρόην Δήμαρχος, τῆς πόλεως Βάρνης κ. Μίρσκυ, Βούλγαρος, εἰς ἄρθρον αὐτοῦ δημοσιευθὲν εἰς τὸ πανηγυρικὸν φύλλον τῆς Δημοκρατικῆς ἐφημερίδος κατὰ τὴν χιλιετηρίδα τοῦ Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου κατὰ τὸ 1890 ἀνεγνώρι-

σεν τὸ γεγονός τοῦτο καὶ ἐτόνισεν ὅτι τώρα μόλις, ἦτοι μετὰ εἰκοσαετίαν ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως τοῦ φερμανίου, ἡ πόλις Βάρνη ἔλαβε φυσιογνωμίαν Βουλγαρικὴν.

Ἐξ ὅλων τῶν ὡς ἄνω ἐκτεθέντων προκύπτει ἀναμφισβητήτως τὸ γεγονός ὅτι ἡ πόλις Βάρνη κατὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν Βουλγάρων ὑπὸ τῶν Ρώσων καὶ ἀρκετὰ ἔτη μετὰ, ἦτο καθαρὰ καὶ ἀμιγῆς πόλις μετὰ Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ καὶ ὅτι πάντα τὰ θρησκευτικὰ ἰδρύματα καὶ τὰ φιλανθρωπικὰ τοιαῦτα ἦσαν περιουσία ἀδιαφιλονίκητος τῆς Ἑλληνικῆς Θρησκ. Κοινότητος, ἣτις ἀπὸ ἀμνημονεύτων χρόνων διώκει καὶ ἐνέμετο αὐτὰ ἀδιατάρακτως καὶ ἀναμφισβητήτως μέχρι τοῦ 1906 καὶ 1914 ὅτε διηρπάγησαν βιαίως ὑπὸ τῶν Βουλγάρων. Συνεπῶς δικαιούται ἡ Ἑλληνικὴ Θρησκ. Κοινότης Βάρνης νὰ ἀπαιτῇ τὴν ἐκκαθάρισιν τῆς περιουσίας ὡς αὕτη παρίσταται ἐν τοῖς πίναξι τοῖς ἐπισυνημμένοις εἰς τὰς δηλώσεις τοῦ Ἑλλήνος Ἀντιπροσώπου.

Ἡ Ἑλληνικὴ Θρησκ. Κοινότης Βάρνης. Εἴτε ἐξ ἀγνοίας εἴτε καὶ ἐξ ὑπολογισμοῦ, δηλαδὴ πρὸς ἐξουδετέρωσιν καὶ πλήρη χαλάρωσιν τῶν δικαίων τῆς Κοινότητος Βάρνης ἐπὶ τῆς διεκδικουμένης περιουσίας αὐτῆς, ὡς αὕτη παρίσταται ἐν τοῖς ἐπισυνημμένοις πίναξι εἰς τὰς δηλώσεις τοῦ Ἑλλήνος Ἀντιπροσώπου, οἱ ἀντίδικοι ἀρνοῦνται τὴν τε πραγματικὴν καὶ τὴν νομικὴν ὑπόστασιν τῆς Κοινότητος μετὰ τῆς ἰκανότητος τοῦ κτᾶσθαι καὶ κατέχειν καὶ διαθέτειν περιουσιακὰ δικαιώματα, χαρακτηρίζοντες ὡς φαντασιοπληξίας ἡμῶν τὴν ὑπόστασιν αὐτῆς τῆς Κοινότητος, διότι οὔτε κατὰ τοὺς ἰσχύοντας ἐν τῇ Ὀθωμανικῇ Αὐτοκρατορίᾳ νόμους οὐδὲ κατὰ τοὺς Βουλγαρικὸς τοιοῦτους ἀνεγνωρίσθη ἡ νόμιμος αὐτῆς ὑπόστασις τ. ἔ. ὡς νομικοῦ προσώπου.

Ἀποκρούομεν τὴν ἔνστασιν ταύτην τῶν ἀντιδίκων ὡς ἀβάσιμον καὶ ἐντελῶς ἀστήρικτον διὰ τοὺς ἑξῆς λόγους:

Α'.) Τὴν πράγματι (de facto) ὑπαρξιν καὶ λειτουργίαν Θρησκ. Κοινοτήτων τῶν Θρησκευτικῶν Ἐθνικῶν μειονοτήτων ὡς τῆς Ἑλληνικῆς, Ἑβραϊκῆς, Ἀρμενικῆς καὶ Βουλγαρικῆς ἐν τε τῇ Ὀθωμανικῇ Αὐτοκρατορίᾳ καὶ κατὰ συνέχειαν καὶ ἐν τῇ Βουλγαρίᾳ μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν αὐτῆς, μετὰ καλῶς ὀργανωμένων ἐκκλησιῶν, σχολείων, ἀγαθοεργῶν καὶ φιλανθρωπικῶν ἰδρυμάτων, μόνον ἐθελουφλῶν τις δύναται νὰ ἀρνηθῇ.

Θὰ ἔχωσι τὴν ἀφέλειαν οἱ συνήγοροι ἀντίδικοί μας νὰ ἀρνηθῶσι τὴν ὑπαρξιν τῶν ἐν τῇ πόλει ἐκκλησιῶν ἐν αἷς οἱ Ἕλληνες κάτοικοι ἀναπέμπουσι εὐχαριστίας καὶ εὐχὰς πρὸς τὸν Θεὸν ἀπὸ ἀμνημονεύτων χρόνων ἐν τῇ γλώσσῃ αὐτῶν τῇ Ἑλληνικῇ; Τὴν ὑπαρξιν τῶν σχολικῶν κτιρίων ἐν οἷς τὰ τέκνα αὐτῶν ἐκμανθάνουσι τὴν γλῶσσαν αὐτῶν, τὴν Ἑλληνικὴν, τὴν ὑπαρξιν φιλανθρωπικῶν ἰδρυμάτων ἐνθα προσέρχονται πρὸς θεοραλίαν οἱ μὲν εὐποροὶ ἐπὶ πληρωμῇ οἱ δὲ ἄποροι δωρεάν;

Τίς ἰδρυσεν αὐτά, τίς δαπανᾷ διὰ τὴν συντήρησιν καὶ κανονικὴν λειτουργίαν αὐτῶν; Δὲν πιστεύω νὰ φρονῶσιν ὅτι αὐτομάτως ἰδρύθησαν καὶ λειτουργοῦσι. Πάντα ταῦτα μόνον φωνὴν οὐκ ἀφήνοντα, ἵνα κατὰ Δημοσθένην εἰπῶμεν, φωνοῦσιν: Εἶμεθα Ἑλληνικά, ἰδρύθημεν δι' ὀβολῶν τῶν Ἑλλήνων κατοίκων Βάρνης καὶ ἀπὸ ἀμνημονευτῶν χρόνων λειτουργοῦμεν ἑλληνιστί. Ἄλλωστε οἱ προσαχθέντες ὑφ' ἡμῶν μάρτυρες σαφέστατα ταῦτα κατέθεσαν καὶ ἐμαρτύρησαν, δηλαδὴ ὅτι ἰδρύθησαν ὑπὸ Ἑλλήνων, ὅτι ἀπὸ ἀμνημονευτῶν χρόνων διευθύνονται καὶ διοικοῦνται ὑπὸ καλῶς ὀργανωμένης ἀντιπροσωπείας Ἑλλήνων κατοίκων Βάρνης, — ἄνευ ἀναμίξεως καὶ ἀμφισβητήσεως ἄλλων κατοίκων Βάρνης, — ἀποτελούντων τὴν Δημογεροντίαν τῆς πόλεως ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Μητροπολίτου Βάρνης.

B'.) Ἄρνούνται ἐπίσης τὴν νόμῳ ὑπόστασιν τῆς Ὀθησευτικῆς Κοινοτήτος τῶν μειονοψηφῶν, ἥτοι τὴν ἀναγνώρισιν αὐτῶν ὡς νομικῶν προσώπων μετὰ ἰκανότητος τοῦ ἔχειν περιουσιακὰ δικαιώματα, κατὰ τε τοὺς ἰσχύοντας ἐν τῇ Ὀθωμανικῇ Αὐτοκρατορίᾳ νόμους καὶ τοὺς Βουλγαρικὸς τοιούτους.

Ἀπαντῶμεν. Τέσσαρας μετὰ τὴν πῶσιν τῆς Κων)πόλεως ἡμέρας, ἥτοι τὴν 1ην Ἰουνίου 1453 ὁ Σουλτάνος Μωάμεθ ὁ Β' ὁ κατακτητῆς, δι' ἰδίους ὑψηλοτέρους πολιτικοὺς σκοποὺς ἐθεώρησεν ἐπάναγκες τὴν ἐπανίδρυσιν τοῦ Πατριαρχείου Κων)πόλεως. Ἐπὶ τῷ τέλει τούτῳ προσκαλέσας εἰς μακρὰν παρ' αὐτῷ ἀκρόασιν τὸν ἐπιφανῆ καὶ ἀνωτάτης παιδείας καὶ μορφώσεως Ἑλληνα κάτοικον Κων)πόλεως Γεώργιον τὸν Σχολάριον κατέπεισε νὰ ἀποδεχθῆ καὶ ἀπεδέχθη οὗτος τὸ ὑψηλὸν ἀξίωμα τοῦ Πατριάρχου Κων)πόλεως καὶ συνεπείᾳ τούτου ἐξελέγη κατὰ τὰ τέως κρατοῦντα Πατριαρχίης ὑπὸ τὰ ὄνομα Γενάδιος ὁ Β'.

Ὁ Σουλτάνος δι' ὑψηλοῦ φερμανίου κυρώσας τὴν ἐκλογὴν αὐτοῦ καὶ περιβαλὼν διὰ τοῦ ἱστορικοῦ μανδύου καὶ ἐγγειρίσας αὐτῷ τὴν Πατριαρχικὴν ράβδον ἐκήρυξεν αὐτὸν καὶ Ἐθναρχὴν τοῦ γένους τῶν Ρωμαίων, ὡς ἐκαλοῦντο τότε οἱ Ἕλληνες κάτοικοι τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους, ἥτοι ἀνεγνώρισεν αὐτὸν οὐ μόνον ἀνώτερον πνευματικὸν ἀρχηγὸν τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους, ἀλλὰ καὶ πολιτικὸν ἀρχηγὸν αὐτοῦ, ἐθναρχὴν τοῦ γένους τῶν Ρωμαίων. Ἐν τῷ βερατίῳ τοῦ διορισμοῦ αὐτοῦ, ὅπερ ἐκδίδεται ἀνὰ πᾶσαν ἐκλογὴν νέου Πατριάρχου ὡς καὶ τῶν Μητροπολιτῶν, ὁ Σουλτάνος ἀναγνωρίσας ἅπαντα τὰ δικαιώματα ἅτινα εἶχεν ἐν τῇ Βυζαντινῇ Αὐτοκρατορίᾳ ἔδωκεν αὐτῷ ἐπὶ πλεόν, δικαιώματι κατακτιτοῦ, καὶ τὰ ἕξις δικαιώματα καὶ προνομίας: Ἀνεκήρυξεν αὐτὸν ἀπόλυτον κάτοχον καὶ κύριον ἅπασῶν τῶν ἐκκλησιῶν, μονῶν, εὐαγῶν καὶ φιλανθρωπικῶν ἰδρυμάτων ὡς καὶ τῶν προσηρημένων αὐτοῖς προσοδοφόρων κτημάτων, ἀναγνωρίσας αὐτῷ καὶ τὸ ἀνώτατον δικαίωμα τῆς ἐπιβλέψεως καὶ προστασίας τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐν τῇ Ὀθωμανικῇ Αὐτοκρατορίᾳ (jus inspectio-

nis et jus advocatiae). (Ἴδε βεράτιον διορισμοῦ νέου Πατριάρχου παράγραφος 1, 6, 8, 27 καὶ 42). Ἡ πράξις αὕτη ἢ μεταξὺ Κατακτητοῦ καὶ τοῦ Ἀντιπροσώπου τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατ. Ἐκκλησίας τοῦ Ἑλληνος Πατριάρχου Κων)πόλεως ἀποτελεῖ τὴν σύμβασιν (pacte) τῆς ὑποστάσεως καὶ τῆς ἐλευθέρου λειτουργίας τῆς Ἀνατολ. Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐν τῇ Ὀθωμανικῇ Αὐτοκρατορίᾳ, μεθ' ὅλων τῶν ὡς ἄνω προνομίων.

Ταῦτα εἶναι τὰ δικαιώματα καὶ αἱ προνομίαι τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, τὰ ὁποῖα ἐκυρώθησαν καὶ διὰ τῶν ἐπομένων μεταγενεστέρων ἐπισήμων πράξεων τῆς Αὐτοκρατορικῆς Κυβερνήσεως, ὁποῖαι εἶναι τὸ Χατί-Χουμαγιούν 1856 καὶ τὸ Χατί-Σερήφ 1839.

Πρὸς ἐφαρμογὴν τῶν δοθέντων ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου τοῦ Κατακτητοῦ καὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ δικαιωμάτων καὶ προνομίων εἰς τὸν Ἀνώτατον Ἀρχηγὸν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ὁ Πατριάρχης καὶ οἱ Μητροπολίται εἶχον ἀνάγκην καὶ βοηθητικῶν τινων σωμάτων, τοιαῦτα δὲ συμφώνως πρὸς τὸν ἐσωτερικὸν κανονισμὸν τῶν Πατριαρχείων ἰδρύθησαν ἐν μὲν τῇ Κων)πόλει ἡ ἱερὰ Σύνοδος καὶ τὸ Μικτὸν Ἐθνικὸν Συμβούλιον ἐν δὲ ταῖς Ἐπαρχίαις αἱ Δημογεροντίαι ὑπὸ τὴν προεδρίαν τῶν κατὰ τόπους Μητροπολιτῶν ἢ τῶν ἀντιπροσώπων αὐτῶν, σώματα ἅτινα ἀναγνωριζόμενα καὶ ὑπὸ τῶν ἀρχῶν, ἐφρόντιζον καὶ ἐπέβλεπον ἐπὶ τῆς ἀκριβοῦς ἐφαρμογῆς τῶν δικαίων καὶ προνομίων αὐτῶν.

Περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐκλογῆς τῶν Δημογεροντιῶν.—Οἱ Χριστιανοὶ τῆς Ὁρθοδόξου Χριστιανικῆς Ἱερωσύνης οἱ ὑπεῖκοντες εἰς τὸ Πατριαρχεῖον Κων)πόλεως ἐγκατεστημένοι ἐν πόλει τινὶ ἢ χωρίῳ τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας πρὸς διαφύλαξιν τῆς θρησκείας, τῆς γλώσσης καὶ τοῦ ἔθνισμοῦ αὐτῶν ὠργανούμενοι ἀπετέλουν ομάδας ἢ κοινότητας καὶ διὰ κοινῶν ἐράνων, συνδρομῶν καὶ δωρεῶν ἴδρουν Ἐκκλησίας, σχολεῖα καὶ λοιπὰ ἀγαθοεργὰ ἰδρύματα, τὰ ὁποῖα οἱ ὑπ' αὐτῶν ἐκλεγόμενοι ἀντιπρόσωποι διώκουν καὶ διηύθυνον πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ δι' ὃν ἰδρύθησαν σκοποῦ. Τοιοῦτοι δ' ἦσαν οἱ ἐπίτροποι διὰ τὰς Ἐκκλησίας καὶ οἱ ἔφοροι διὰ τὰ σχολεῖα.

Τὰ μέλη τῆς οὕτω σχηματισθείσης Κοινότητος πρὸς διεύθυνσιν ὅλων τῶν κατὰ τὸν ἄνω τρόπον ἰδρυθέντων κοινοτικῶν ἰδρυμάτων ἀπὸ κοινοῦ ἐξέλεγον τοὺς ἐξέχοντας ἐπὶ παιδείᾳ, μορφώσει καὶ ἀρετῇ μεταξὺ τῶν συμπολιτῶν τῶν καὶ οὗτοι ἀπετέλουν τὰς Δημογεροντίας, αἵτινες ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Μητροπολίτου ἢ τῶν ἀντιπροσώπων αὐτοῦ διηύθυνον τὰ κοινὰ καὶ αὐτοὶ μόνοι ἐξεπροσώπουν τὴν Κοινότητα ἔχοντες ὡς βοηθοὺς ἐπιτρόπους καὶ ἐφόρους.

Αἱ κατὰ τὸν ὡς ἄνω τρόπον σχηματιζόμεναι θρησκευτικαὶ Κοινότητες ἀνεγνωρίζοντο καὶ ὑπὸ τῶν πολιτικῶν ἀρχῶν καὶ οἱ ἀντιπρόσωποι αὐτῶν ὑπὸ τὴν ιδιότητά των αὐτὴν αὐτοδικαίως (ipso jure) συμμετεῖχον εἰς τὴν σύστασιν καὶ διοικητικῶν συμβουλιῶν (Ἰνταρε Μεσλισί). [Ἴδε ἐν

τῶ καταλόγῳ τῶν ἀποδεικτικῶν ἐγγράφων ὑπ' ἀριθ. 1 Σουλτανικὸν φερμά-
νιον τοῦ μηνὸς Ἰουλίου 1853 πρὸς τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν μὴ Μουσουλμανικῶν
Κοινοτήτων]. Οὕτως (de facto et de jure) ἀνεγνωρίζοντο καὶ ὑπὸ τοῦ
Βουλγαρικῶν Κράτους, ὅτε ὁ ἐκπρόσωπος τῆς Ἑλληνικῆς Ἐθνησυνε-
λεύσεως ἐκλήθη καὶ συμμετέσχε τῆς Μεγάλῃς ἐν Τυρνόβῳ Ἐθνοσυνε-
λεύσεως πρὸς ἐπισηφισιν τοῦ θεμελιώδους νόμου τῆς ἀπελευθερωθείσης
χώρας τὸ 1879.

Ὅστω διαφκοῦντο ἐν τῇ Ὀθωμανικῇ Αὐτοκρατορίᾳ αἱ Ἐθνησυν. Κοι-
νότητες τῶν μειονοτήτων, ὡς λίαν ὀρθῶς ἐν τῷ αἰτιολογικῷ τῆς ἀποφάσεως
ὑπ' ἀριθ. 94 τῆς 15 Ὀκτωβρίου 1898 τῆς ὑπ' ἀριθ. 86]1898 δικογραφίας
ἐν τῇ δίκῃ μεταξὺ τῆς Κοινότητος Βάρνης καὶ τῆς Νομαρχιακῆς ἐπιτροπῆς
Νομοῦ Βάρνης, τὸ Ἀκυρωτικὸν Σόφιας ἀποφαίνεται.

Ἐκ τῶν ὡς ἄνω ἐκτιθεμένων τρανώτατα ἀποδεικνυόμενου ὅτι ὑφί-
στατο καὶ ἐλειτούργει ἡ Ἑλληνικὴ Ἐθνησυν. Κοινότης Βάρνης καὶ ἀνεγνωρί-
ζεται ὑπὸ τε τῆς Ὀθωμανικῆς καὶ τῆς Βουλγαρικῆς ἐν συνεχείᾳ ἀρχῆς μετὰ
τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς τελευταίας, ἀναγκαίως ἔπεται ὅτι ἡ ἔνστασις τῶν
ἀντιδικῶν εἶναι ὅλως ἀβάσιμος καὶ ἀστήρικτος καὶ ὡς τοιαυτὴ ἔξαιτοῦμαι
ὅπως ἀπορριφθῇ.

Τὰ κτήματα τῆς Ἑλληνικῆς Ἐθνησυν. Κοινότητος Βάρνης.—Τὰ
κτήματα τῆς Κοινότητος Βάρνης λεπτομερῶς μνημονεύμενα ἐν τῷ ἐπισυ-
νημμένῳ ἐν ταῖς δηλώσεσι τοῦ Ἑλληνος Ἀντιπροσώπου ἀνέρχονται εἰς 19
τὸν ἀριθμὸν. Ταῦτα πρὸς ἀποφυγὴν πάσης συγχύσεως θὰ διαιρέσωμεν εἰς
τρεῖς κατηγορίας:

1ον) Εἰς τὰ ἀνήκοντα εἰς τὴν Κοινότητα ἀπὸ ἀμνημονεῦτων χρόνων.
Τοιαῦτα εἶναι τὰ ὑπ' ἀριθ. 1, 2, 3, 4, 5, 7, 9, 10, 17 καὶ 19 ἐν τῷ ἐπι-
συνημμένῳ πίνακι. 2ον) Τὰ κληροδοτηθέντα τῇ ἰδίᾳ Κοινότητι ὑπὸ τοῦ
Εὐεργέτου ἀοιδήμου Παρασκευᾶ Νικολάου δι' ἐγκύρου διαθήκης αὐτοῦ τὰ
ὑπ' ἀριθ. 6, 8, 15 καὶ 16 καὶ 3ον) Τὰ κληροδοτηθέντα ἐπίσης τῇ ἰδίᾳ
Κοινότητι ὑπὸ τοῦ εὐεργέτου ἀοιδήμου Σουλίνῃ δι' ἐγκύρου διαθήκης, τὰ
ὑπ' ἀριθ. 11, 12, 13, 14 καὶ 18.

Τὰ κτήματα τῆς πρώτης κατηγορίας.—Ἱστορικῶς εἶναι γνωστὸν
ὅτι αἱ Ἑλληνικαὶ ἀποικίαι Θράκης μεταξὺ τῶν ὁποίων συμπεριλαμβάνετο
καὶ ἡ Ὀδησσός, (Βάρνη) ἀπεδέξαντο τὸν Χριστιανισμὸν μεταξὺ τῶν
πρώτων. Ὁ Ἀπόστολος Ἀνδρέας κατὰ τὰ μέσα τοῦ πρώτου μ. Χρ. αἰῶνος
ἐχειροτόνησε πρῶτον Μητροπολίτην Βάρνης, περὶ οὗ γίνεται μνεία ἐν τῇ
πρὸς Κορινθίους τοῦ ἀποστόλου Παύλου ἐπιστολῇ, τὸν Ἀμιλίαν. Μητρο-
πολίται Βάρνης μνημονεύονται ὡς συμμετασχόντες διαφόρων οἰκουμενικῶν
Συνόδων, ἐξ οὗ δύνανται τις νὰ συμπεράνη ἄνευ τῆς ἐλαχίστης ἀμφιβολίας
ὅτι πρὸ τῆς ἑβδόμης ἑκατονταετηρίδος καθ' ἣν ἱστορικῶς ἀναφέρονται ὅτι
ἀνεφάνθησαν οἱ Βούλγαροι τὸ πρῶτον ἐν Ἐθρώπῃ, ἢ ἐν Βάρνῃ Ἑλληνικῇ

Θρησκ. Κοινότης ἦτο ἤδη ἐσχηματισμένη καὶ ἐλειτούργει ὡς ὄργανικὸν σῶμα, ἐπομένως οἱ τότε κάτοικοι τῆς πόλεως καὶ πρῶτοι οἰκισταὶ αὐτῆς ἦσαν καὶ ἰδρυταὶ τῶν Κοινοτικῶν αὐτῆς κτημάτων, οἱ ἰδιοκτῆται.

Εἶναι ἀληθές ὅτι ἡ πόλις, ὡς καὶ ἀνωτέρω ἐμνήσθημεν, ὡς ἐκ τοῦ ἐπικαιροῦ τῆς θέσεως ὑπέστη πολλὰς ἐπιθέσεις καὶ μεταβολάς, ἀλλ' ὡς ἀνεπτύξαμεν, αὐταὶ δὲν ἴσχυσαν νὰ μεταβάλουν καὶ τὴν ἀρχικὴν αὐτῆς φυσιογνωμίαν, τὴν Ἑλληνικὴν. Καὶ οὕτως ἐξηκολούθησεν ἡ κατάστασις μέχρι τοῦ 1388, ὅτε πάντα τὰ μέρη ταῦτα ὡς καὶ τὸ Βουλγαρικὸν Κράτος κατελήφθησαν ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου Μουράτ υἱοῦ τοῦ Ὀρχάν καὶ ἀπετέλεσαν τὸ Εὐρωπαϊκὸν Κράτος μετὰ πρωτεύουσος τῆς Ἀδριανουπόλεως.

Ἀνεπτύξαμεν ἀνωτέρω ὅτι οἱ Τούρκοι μετὰ τὴν πτώσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τὴν ἐν τῇ Βαλκανικῇ Χερσονήσῳ ἐγκατάστασιν αὐτῶν ὄχι μόνον δὲν κατεδίωξαν γενικῶς τὸ Ἑλληνικὸν στοιχεῖον, ἀλλὰ καὶ περιποιήθησαν αὐτὸ δι' ἰδίους πολιτικοὺς λόγους, καὶ ἐτονίσασμεν τὴν συμπεριφορὰν τοῦ Σουλτάνου Κατακτητοῦ, ὅστις οὐ μόνον ἐπέβαλε τὴν ἀναστάσιν τοῦ Πατριαρχείου Κων/πόλεως, ἀλλὰ καὶ τὸν νεοεκλεγέντα Πατριάρχην περιέβαλε διὰ πλειοτέρων δικαιωμάτων καὶ προνομίων ἀνακηρύξας ὄχι μόνον ἀνώτερον πνευματικὸν ἀρχηγὸν τῆς Ὀρθοδοξίας ἀλλὰ καὶ πολιτικὸν τοιοῦτον, ἀναγνωρίσας αὐτὸν Ἐθνάρχην τοῦ Γένους τῶν Ρωμαίων.

Ἀποδείξεις. Ἐκτὸς τῶν ὡς ἀνω ὑδιασαλεύτων ἱστορικῶν δεδομένων, ἅτινα ὑποστηρίζουσι τοὺς ἰσχυρισμοὺς μας προσεκομίσαμεν ἀκόμη πληθὺν ἐγγράφων ἀποδείξεων καὶ τρεῖς ἐντιμωτάτους πρῶην πολίτας Βάρνης, πρῶην προύχοντας, ὡς μάρτυρας.

1ον) Ἐκ τῶν καταθέσεων αὐτῶν, κατὰ πάντα συμφώνων, ἀποδεικνύεται, ὅτι τὰ ἐν τῷ προσηρημένῳ πίνακι εἰς τὰς δηλώσεις μας κτήματα ἀπετέλουν ἰδίαν καὶ ἀποκλειστικὴν περιουσίαν τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος Βάρνης, ὅτι πρὸ ἀμνημονεύτων χρόνων ἡ Κοινότης αὕτη κατεῖχεν αὐτὰ ἀναμφισβητήτως ὡς ἴδια καὶ ἐνέμετο διὰ τῶν ἀντιπροσώπων αὐτῆς τῆς Δημογεροντίας ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Μητροπολίτου Βάρνης καὶ διὰ τῶν εἰσοδημάτων ἐκάλυπτε τὰς Κοινοτικὰς ἀνάγκας, ἤτοι τὴν συντήρησιν τοῦ Ἑλληνικοῦ κλήρου, τῶν σχολείων, ἐκκλησιῶν, μονῶν καὶ τῶν φιλανθρωπικῶν αὐτῶν ἰδρυμάτων.

2ον) Ἐκ τῶν ἐγγράφων ἀποδείξεων.

α'.) Τὸ ὑπ' ἀριθ. 30 τοῦ καταλόγου ἀποδείξεων, περιέχον ἀπόφασιν τῆς Δημογεροντίας τῆς πόλεως Βάρνης τοῦ ἐξῆς περιεχομένου: «Ἐπειδὴ τὰ γεγονότα τοῦ 1828—30 (Ρωσσο-τουρκικοῦ πολέμου) ἐπέφερον μεγάλας ζημίας εἰς τὸ Μοναστήριον τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου ὅπερ εὐρίσκεται εἰς δεινὴν οἰκονομικὴν κατάστασιν ἀπεφάσισαν ὅπως συνάψωσιν δάνειον 250 λιρῶν Τουρκίας πρὸς κάλυψιν τῶν χρεῶν τῆς Μονῆς ταύτης. Ἐν τούτοις οἱ Ἕλληνες κάτοικοι Βάρνης, ὡς φαίνεται ἐκ τῶν ὀνομάτων ἐν τῷ καταλόγῳ,

ἐκάλυψαν διὰ προσφορῶν τὰ χρῆμα ταῦτα».

β'.) Τὸ ὑπ' ἀριθ. 11 πρωτόκολλον τῆς Ἑλληνικῆς ἔφορευίας, ἐνθα ἀναφέρονται τὰ ὀνόματα τῶν δωρητῶν πρὸς οἰκοδομὴν τοῦ σχολείου θηλέων, ποσοῦ γροσίων χρυσῶν 19,200 ἤτοι λίρ. Τ. 692.

γ'.) Τὸ ὑπ' ἀριθ. δι' οὗ ἡ Ἑλληνικὴ Κοινότης ἐκπροσωπομένη ὑπὸ τῆς Δημογεροντίας μετ' ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Μητροπολίτην Βάρνης ἐδωρήσατο εἰς τὸν ἡγεμόνα Ἀλέξανδρον Βάτεμπεργκ, πρῶτον ἡγεμόνα τῶν Βουλγάρων, τὸ ἀνήκον εἰς τὴν ἰδίαν Κοινότητα Μοναστήριον Ἁγίου Δημήτριον μετὰ τῶν προσηρημένων αὐτῷ γαιῶν ὄχι μακρὰν τῆς πόλεως κείμενον. Ἐκ τοῦ ἐγγράφου τούτου καὶ ἑτέρων δύο συναφθέντων ὑπὸ τῆς Δημογεροντίας καὶ τοῦ πληρεξουσίου τοῦ Βάτεμπεργκ Δρος Κ. Στοήλωφ, πολιτικοῦ καὶ ἐπιφανοῦς πολλάκις διατελέσαντος Προέδρου τοῦ ὑπουργικοῦ Συμβουλίου καὶ διαπρεποῦς νομομαθοῦς, ἀποδεικνύεται τρανώτατα ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Ἐθνησ. Κοινότης ἦτο ἀπόλυτος κύριος τῆς Κοινοτικῆς περιουσίας.

Ποῦ ἦτο ἡ Βουλγαρικὴ Ἐθνησ. Κοινότης καὶ αἱ Βουλγαρικαὶ ἀρχαὶ διὰ τὰ διαμαρτυρηθῶσι διὰ τὰ γινόμενα; Ἡ ἀπάντησις εἶναι εὐκόλος. Δὲν ἐνεφανίσθησαν, διότι τὰ γεγονότα ἦσαν πρόσφατα καὶ δύσκολον ἦτο νὰ ἀμφισβητηθῇ τὸ δικαίωμα τῆς ἀποκλειστικῆς κυριότητος ἐπὶ τῆς περιουσίας.

Ταῦτα ἐπὶ τῶν κτημάτων τῆς πρώτης κατηγορίας.

β'.) *Τὰ κτήματα τῆς δευτέρας κατηγορίας*, δηλ. τὰ κληροδοτηθέντα ὑπὸ τοῦ αἰοδήμου Παρασκευᾶ Νικολάου ἤτοι τὰ ὑπ' ἀριθ. 6, 8, 15 καὶ 16 τοῦ πίνακος. Ὁ αἰοδήμος Παρασκευᾶς Νικολάου, κάτοικος Βάρνης, πρὸ πολλοῦ χρόνου ἐκπατρισθεὶς ἐγκατεστάθη ἐν Ὁδησῶ τῆς Ρωσίας ἐνθα ἐπιφανὲς μέλος τῆς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ Ἑλληνικῆς Ἐθνησ. Κοινοτικῆς διαρκῶς διετέλεσεν καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς μακροχρονίου παραμονῆς του ἐν αὐτῇ. Οὗτος δι' ἰδιοχείρου αὐτοῦ διαθήκης ἀπὸ 30ῆς Ἰανουαρίου 1850 Ἑλληνιστὶ γραφείσης κληροδοτεῖ ἅπασαν αὐτοῦ τὴν περιουσίαν εἰς τὴν Κοινότητα Βάρνης. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ὁ διαθέτης δὲν μνημονεύει ρητῶς ὅτι κληροδοτεῖ τὴν περιουσίαν αὐτοῦ εἰς τὴν *Ἑλληνικὴν Κοινότητα*, πλὴν δεδομένου ὅτι τὴν ἐποχὴν ἐκείνην οὐδεμία ἄλλη Χριστιανικὴ Κοινότης ὑφίστατο ἐν Βάρνῃ, εὐκόλως ἠδύνατο νὰ νοηθῇ εἰς τίνα ἐκληροδοτήθη ἡ περιουσία αὐτῆ. Ἄλλως ἡ περιουσία παρελήφθη ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Δημογεροντίας ἐκτελεσθείσης τῆς διαθήκης ἄνευ τῆς ἐλαχίστης ἐνστάσεως καὶ ἀμφισβητήσεως.

Οἱ ἀντίδικοι ἀμφισβητοῦσι τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ διαθέτης ἦτο Ἑλληνικῆς προελεύσεως, θεωροῦν τούτον Γκαγκαούζον, καὶ ἐπειδὴ ρητῶς δὲν ἀναφέρεται ἐν τῇ διαθήκῃ ὅτι κληροδοτεῖ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Ἐθνησ. Κοινότητα, ἰσχυρίζονται ὅτι ἡ περιουσία ἐκληροδοτήθη εἰς τὴν διοικητικὴν Κοινότητα Βάρνης.

Ἀποκρούομεν ὡς ἀβάσιμον καὶ ὅλως ἀστήρικτον τὴν ἔντασιν ταύτην διὰ τοὺς ἑξῆς λόγους :

Ὅτι ὁ ἀοίδιμος διαθέτης ἦτο ἀναμφισβητήτως Ἑλληνικῆς προελεύσεως καὶ εἶχε πλήρη συνείδησιν τῆς Ἑλληνικῆς του καταγωγῆς καὶ Ἐθνικότητος ἐμφαίνεται ἐκ τῶν ἑξῆς : Ὁ ἀοίδιμος καθ' ὅλον τὸν χρόνον τῆς ἐν Ὀδησσῷ διαμονῆς αὐτοῦ διετέλεσε διαρκῶς μέλος ἐπιφανὲς τῆς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ Ἑλληνικῆς παροικίας. Ἐκκλησιάζετο τακτικῶς ἐν τῷ ἐκκλησίᾳ τῇ Ἑλληνικῇ τῆς Ἁγίας Τριάδος. Τῇ ρητῇ αὐτοῦ διαταγῇ ἐτάφη καὶ ὅλαι αἱ ἱεροτελεστίαι ἐγένοντο ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐκκλησίᾳ. Ἐγραψε τὴν διαθήκην αὐτοῦ ἰδιογράφως ἑλληνιστί. Ἐκληροδότησε ποσὸν τι εἰς τοὺς ἱερεῖς τῆς ἰδίας ἐκκλησίας. Διέθεσεν ἕτερον ποσὸν ὑπὲρ τῆς Ἑλληνικῆς ἐμπορικῆς σχολῆς Ὀδησσοῦ καὶ ἕτερον ποσὸν ὑπὲρ τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου ἐν Ἀθήναις ὅπως ἀκολουθήσωσι δύο πένητες φοιτηταὶ τὴν Ἑλληνικὴν φιλολογίαν καὶ θεολογίαν. Τὰ ὀνόματα τῶν γονέων του Νικόλαος καὶ Βασιλικὴ ὡς καὶ τῶν ἀδελφῶν του ἦσαν Ἑλληνικά. Ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Χριστόδουλος τῷ 1821 ἀπηγχονίσθη ὑπὸ τῶν Τούρκων ὡς Ἕλλην καὶ συμπαθῶν πρὸς τὸν ἀγῶνα αὐτῶν. Ἄπαντες οἱ ἐκτελεσταὶ τῆς διαθήκης αὐτοῦ ἦσαν Ἕλληνες καὶ ὄχι μόνον τοῦτο ἀλλὰ καὶ οἱ ἀναπληρωταὶ αὐτῶν Λεωνίδας Εὐσταθιάδης, Δημοσθένης Κάρνάδης, Κ. Θεοδορίδης, Κ. Μελίδης κ.λ.π. ἦσαν Ἕλληνες. Ἄφ' ἐτέρου δεδομένου ὅτι τῇ 30ῃ Ἰανουαρίου 1850 ἐν Βάρνῃ δὲν ὑπῆρχεν ἄλλη Ἑθρσκ. Κοινότης ἐκτὸς τῆς Ἑλληνικῆς, ὡς θεικῶς ἀπεδείχθη τοῦτο ἐκ τῶν μαρτύρων, καὶ ὅτι καὶ ὁ μικρὸς ἀριθμὸς τῶν ἐν Βάρνῃ Γκαγκαούζων εἶχεν τελείως ἐξελληνισθῆ καὶ εἶχον οὗτοι πλήρως Ἑλληνικὴν συνείδησιν, ἀναγκάως ἐπιβάλλεται ν' ἀποδεχθῶμεν ὅτι εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Ἑθρσκ. Κοινότητα καὶ μόνην ἐκληροδότησεν ὁ διαθέτης τὴν περιουσίαν αὐτοῦ, ἥτις καὶ παρέλαβεν αὐτὴν καὶ ἐνέμετο ταύτην μέχρι τοῦ 1900 διανοίᾳ κυρίου (animus domini), ὅτε κατελήφθη αὐτὴ ὑπὸ τῶν Βουλγαρικῶν ἀρχῶν.

Ἐξ ὅλων τῶν ὡς ἄνω ἐκτεθέντων καθίσταται δῆλον ὅτι ἦτο ὁ διαθέτης Ἕλλην, ὅτι εἶχε πλήρη συνείδησιν τῆς Ἐθνικότητός του καὶ ὅτι ἡ πρόθεσις του ἦτο νὰ εὐεργετήσῃ διὰ τῆς διαθήκης του τὴν Ἑλληνικὴν Κοινότητα καὶ τοῦτο τοσοῦτο μᾶλλον καθόσον τὴν ἐποχὴν ἐκείνην 1850 οἱ Τούρκοι ἦσαν οἱ πολυπληθέστεροι κάτοικοι τῆς πόλεως, οὐδεμίαν δ' ἤγειραν ἀξίωσιν ἐπὶ τῆς κληρονομίας ταύτης.

Γ.) *Τὰ κληροδοτηθέντα εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Κοινότητα ὑπὸ τοῦ ἀοιδήμου Β. Σουλῆνη.*—Ὁ Β. Σουλῆνης Ἕλλην τὴν ἔθνικότητα γεννηθεὶς εἰς τὸ χωρίον Μακρινίτσα τῆς Θεσσαλίας, ἐπαρχίας τῆς Ἑλλάδος, ἔζησε 35 ἔτη ἐν Βάρνῃ, ἦν καὶ ἠγάπησεν ὡς ἐκφράζεται ἐν τῇ διαθήκῃ του, ὡς τὴν γενέθλιον χώραν του. Οὗτος συνέταξε τὴν διαθήκην αὐτοῦ τῇ 25 Μαρτίου 1870. Αὕτη ἐπρωτοκολλήθη τῇ 28 Φεβρουαρίου 1875 εἰς τὰ Πατριαρχικὰ βιβλία, διαθέτει δὲ δι' αὐτῆς τὰ κτήματα αὐτοῦ τὰ σημειούμενα ὑπ'

ἀριθ. 11, 12, 13, 14 καὶ 18 τοῦ πίνακος, κείμενα ἐν τῇ πόλει Βάρνη καὶ ἐν τῇ περιφερείᾳ αὐτῆς, κληροδοτῶν αὐτὰ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Θρησκ. Κοινότητα. Τὰ κτήματα ταῦτα ἡ Κοινότης κατέλαβε καὶ ἐκαρπώθη καὶ διεχειρίσθη ὡς ἴδια ἄνευ ἀμφισβήτησεως τρίτου μέχρι τοῦ 1906, ὅτε κατελήφθησαν βιαίως ὑπὸ τοῦ Βουλγαρικοῦ ὄχλου, ἐπεμβάσει ὅμως τοῦ Τσάρου Φερδινάνδου ἐπεστράφησαν εἰς τοὺς Ἕλληνας. Τὸ 1914 ὅμως ἀνεκατελήφθησαν καὶ αὖθις. Ἐν τῇ διαθήκῃ ταύτῃ αἱ διατάξεις εἶναι τόσον σαφεῖς καὶ κατηγορηματικαί, ὥστε οὐδεμία χωρεῖ ἀμφισβήτησις.

Ἐκ τῶν ἄνω ἐκτεθέντων τρανώτατα ἀποδεικνύεται, ὅτι τὰ ἀποτελοῦντα τὴν Κοινοτικὴν περιουσίαν καὶ τῶν τριῶν κατηγοριῶν κτήματα τυγχάνουσιν ἀδιαφιλονεικῆτως ἰδιοκτησία τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος καὶ ὅτι τὰ μὲν ἀπὸ ἀμνημονευτῶν χρόνων τὰ δὲ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς διὰ διαθήκης διαθέσεως τῶν περιτῆθον ὑπὸ τὴν ἀναμφισβήτητον καὶ ἀδιατάρακτον κατοχὴν τῆς Κοινότητος, καὶ διὰ τοῦτο παρακαλῶ τὴν σεβαστὴν ἐπιτροπὴν, ὅπως ἀναγνωρίσῃ αὐτὰ ὡς Κοινοτικὰ καὶ διατάξῃ τὴν ἐκκαθάρισιν αὐτῶν.

Ἐνστάσεις τῶν ἀντιδικῶν.—Εἰς τὴν ἀπαίτησίν μας πρὸς ἐκκαθάρισιν τῶν κτημάτων τούτων ἀνθίστανται οἱ ἀντίδικοι προβάλλοντες τὰς ἑξῆς ἐνστάσεις:

1ον) Ἄρνούνται τὴν ὑπόστασιν τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος καὶ πράγματι καὶ νόμῳ. 2ον) Ἐὰν γένηται δεκτὸν ὅτι ὑφίστατο αὕτη πράγματι (de facto) καὶ πάλιν νόμῳ μὴ ἀναγνωρισθεῖσα οὔτε ὑπὸ τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας οὐδὲ ὑπὸ τοῦ Βουλγαρικοῦ Κράτους μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν αὐτοῦ, ρητῶς μάλιστα καὶ καταργηθεῖσα ὑπὸ τοῦ νόμου τῆς Δημοσίας ἐκπαιδεύσεως ἄρθρον 10 τοῦ ἐπονομαζομένου νόμου τοῦ Ζίφκωφ, στερεῖται αὕτη τῆς ἱκανότητος τοῦ ἔχειν περιουσιακὰ δικαιώματα καὶ τοῦ διεκδικεῖν τοιαῦτα. 3ον) Τὰ κτήματα ταῦτα οὐδόλως εἶναι ἰδιοκτησία τῆς Ἑλληνικῆς Θρησκ. Κοινότητος, ἀλλὰ ἀπάντων τῶν ὀρθοδόξων Χριστιανῶν κατοίκων τῆς Βάρνης καὶ τῶν περιχώρων αὐτῶν, οἵτινες τὴν ἐποχὴν τῆς ἰδρύσεως καὶ τῆς κτήσεώς των ἐτέλουν ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως ἄνευ διακρίσεως ἐθνικότητος. Καὶ δεδομένου ὅτι οἱ Βούλγαροι ἐν τῇ πόλει καὶ τοῖς περιχώροις ἀπετέλουν τὴν πλειοψηφίαν καὶ τὰ κτήματα ἐκτίσθησαν κοινῶ ἑράνῳ αὐτῶν, ἀναγκαίως ἔπεται ὅτι ταῦτα ἀνήκουσι μᾶλλον εἰς τοὺς Βουλγάρους πλειοψηφοῦντας παρὰ εἰς τοὺς μειοψηφοῦντας Ἕλληνας. 4ον) Καὶ ἔξ αὐτῆς τῆς μειοψηφίας τὸ μεγαλύτερον μέρος ἦσαν Γκαγκαουῆζοι, οἵτινες οὔτε Ἕλληνες τὴν ἐθνικότητα ἦσαν οὔτε μετηνάστευσαν. 5ον) Καὶ τοῦ μικροῦ ἀριθμοῦ τῶν Ἑλλήνων τὴν Ἐθνικότητα ἐλαχίστη μόνον μερὶς μετηνάστευσε, τὸ δὲ μεγαλύτερον μέρος ταύτης παρέμεινε ἐν τῇ πόλει καὶ χρησιμοποιεῖ ὡς καὶ πρότερον τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος κτήματα.

Βάσει τῶν ἐνστάσεων τούτων οἱ ἀντίδικοι ἐπιμένουν ἰσχυριζόμενοι

ὅτι ἡ αἰτήσις μας περὶ ἐκκαθαρίσεως ὡς ἀβάσιμος καὶ ἀστήρικτος δέον νὰ ἀπορριφθῇ.

Ἀποκρούομεν ὡς ἀβασίμους τὰς προβαλλομένας ἐνστάσεις διὰ τοὺς ἑξῆς λόγους :

Α΄.) Περὶ τῶν δύο πρώτων ἐνστάσεων τῶν ἀντιδίκων ἂν καὶ ἀρκετὰ ἐξέθεσα ἐν τῷ δευτέρῳ κεφαλαίῳ τῆς ἀγορεύσεώς μου περὶ τοῦ θεσμοῦ τῶν Θρησκ. Κοινοτήτων, τοῦ ὀργανισμοῦ αὐτῶν καὶ τῆς δικαιοδοσίας των, ἐν τούτοις πρὸς μεῖζονα σαφήνειαν ἄς μοὶ ἐπιτραπῇ νὰ προσθέσω πολὺ συντόμως τὰ ἀκόλουθα. Τὸ Σουλτανικὸν φιρμάνιον τῆς 1ης Ἰουνίου 1453 πρὸς ἴδρυσιν τοῦ Πατριαρχείου Κων)πόλεως ὡς ἀνωτάτης ἀρχῆς τῶν ἐν τῇ αὐτοκρατορίᾳ Ὀρθοδόξων Χριστιανῶν οὐ μόνον πνευματικῆς ἀλλὰ καὶ πολιτικῆς ἀρχῆς, ἀποτελεῖ νόμον ὑποχρεωτικὸν διὰ πάντας, ἄρχοντας καὶ ἀρχομένους ἐν Τουρκίᾳ.

Ἀπαξ νόμῳ ἀναγνωρισθέντος τοῦ δικαιώματος τούτου, ὁ τρόπος τῆς λειτουργίας αὐτοῦ εἶναι ἀπλῶς ζήτημα λεπτομερείας καὶ διενεργεῖται συμφώνως πρὸς τοὺς κανονισμοὺς τοὺς διέποντας τὸν αὐτόνομον ὀργανισμὸν τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ Ἐκκλησία ἵνα ἐφαρμόσῃ τὰ δοθέντα αὐτῇ δικαιώματα καὶ τὰς προνομίας, ποιεῖται χρῆσιν τοῦ ἐσωτερικοῦ αὐτῆς κανονισμοῦ, ὅστις προβλέπει τὴν ὑπαρξίν καὶ λειτουργίαν διαφόρων ὀργανισμῶν, ἥτοι οἰκουμενικῶν καὶ τοπικῶν συνόδων, ἐθνικῶν συμβουλίων, δημογεροντιῶν, ἐφορειῶν καὶ ἐπιτρόπων.

Καὶ ἐν Βάρνῃ ὑφίστατο καὶ ἐλειτούργει Δημογεροντία, ἥτις ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Μητροπολίτου αὐτῆς ἢ τῶν ἀντιπροσώπων αὐτοῦ διηύθυνε τὰς κοινοτικὰς ὑποθέσεις ἔχουσα βοηθοὺς τοὺς ἐφόρους καὶ ἐπιτρόπους. Οἱ ὀργανισμοὶ οὗτοι ὑφίσταντο οὐ μόνον τυπικῶς, νόμῳ, (Σουλτανικὸν φιρμάνιον πρὸς τοὺς προϊσταμένους τῶν μὴ Μουσουλμανικῶν Θρησκ. Κοινοτήτων) ἀλλὰ καὶ πράγματι, διότι οἱ προϊστάμενοι αὐτῶν, θρησκ. ἀρχηγοί, ὑπὸ τὴν ιδιότητά των ταύτην συμμετεῖχον ὄρισμένων συμβουλίων καὶ κρατικῶν ὀργανώσεων ὡς π. χ. τοῦ Ἰδαρὲ-Μεζλισι καὶ ἄλλων. Καὶ ἡ Βουλγαρικὴ Κυβέρνησις ἐν τῇ ἡγεμονίᾳ ἀνεγνώρισε τὸν Ἑλληνα Μητροπολίτην Βάρνης ὡς πρόεδρον τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος Βάρνης καὶ ὑπὸ τὴν ιδιότητά του ταύτην προσεκάλεσεν αὐτὸν ἵνα συμμετάσχη καὶ συμμετέσχη τῆς Μεγάλης Ἐθνοσυνελεύσεως ἐν Βελίκῳ Τυρνάβῳ κατὰ τὴν ψήφισιν τοῦ Βουλγαρικοῦ Συντάγματος. Τοῦτ' αὐτὸ συνέβαινε καὶ ἐν τῇ Τοπαρχίᾳ τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας, ἔνθα ὁ Ἑλλην Μητροπολίτης Φιλιππουπόλεως συμμετεῖχεν αὐτοδικαίως τῶν συνεδριάσεων τῆς Τοπαρχιακῆς Συνελεύσεως.

Καὶ ἡ Βουλγαρικὴ νομοθεσία ἀνεπιφυλάκτως ἐκύρωσε τὸ ὑφιστάμενον καθεστῶς ἀναγνωρίσασα ἐπὶ τῶν πνευματικῶν ὑποθέσεων τὴν ἀρμοδιότητα τῶν ὑπὸ τὴν ἐξάρτησιν τοῦ Πατριάρχου Κων)πόλεως τελούντων θρησκευτικῶν ἐν Βουλγαρίᾳ ἰδρυμάτων.

“Ὅσον δ’ ἀφορᾷ τὸν περὶ Δημοσίας ἐκπαιδεύσεως νόμον τοῦ 1892 τὸν γνωστὸν νόμον Ζίφκωφ, ἰδίᾳ τὸ 10ον αὐτοῦ ἄρθρον, ἔχω νὰ παρατηρήσω τὰ ἑξῆς: Ὁ νόμος οὗτος συμφώνως μὲ τὴν ὑπόσχεσιν τὴν δοθεῖσαν ὑπὸ τοῦ τότε πρωθυπουργοῦ Στ. Σταμπούλωφ εἰς ἐπιτροπὴν Ἑλλήνων ἐμφανισθεῖσαν ἵνα διαμαρτυρηθῆ, ἥς ἐπιτροπῆς μετέσχον καὶ ἐγώ, δὲν ἐφηρμόσθη μέχρι τοῦ 1906. Τὸ ἴδιον μάλιστα ἔτος εἶχον διενεργηθῆ ἐκλογαὶ ἐφορειῶν Ἑλληνικῶν σχολείων κατὰ τὸν παλαιὸν νόμον.

Ἐπὶ τούτοις οὐδὲ κατὰ τὸν νόμον τούτον δημεύονται τὰ Ἑλληνικὰ ἐκπαιδευτήρια, ἀλλ’ ἀπλῶς ἐπιβάλλεται ἡ ἄνευ ὄρων χρῆσις τῆς Βουλγαρικῆς γλώσσης ὡς μητρικῆς εἰς πάντα τὰ σχολεῖα τῶν Βουλγάρων ὑπηκόων, ὡς τοῦτο σαφέστατα φαίνεται ἐκ τοῦ ἑξῆς γεγονότος. Ὅτε τὸ 1911 τροποποιηθέντος τοῦ περὶ Δημοσίας ἐκπαιδεύσεως νόμου τοῦ 1892 ἐπετροπή εἰς τοὺς Ἑλληνας τὴν Ἐθνικότητα νὰ ἔχωσιν ἴδια σχολεῖα, οὗτοι ἐχρησιμοποίησαν τὰ πρῶν αὐτῶν ἐκπαιδευτήρια, ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀντιρροήσεως οὔτε τῶν ἀρχῶν οὔτε τῶν Βουλγάρων κατοίκων.

Ἐκ τῶν ὡς ἄνω τρανώτατα ἀποδεικνύεται, ὅτι ὁ θεσμὸς τῆς Ἑλληνικῆς Ἐρησκ. Κοινότητος ἐκπροσωπούμενης ὑπὸ τῶν Δημογεροντιῶν ὑπὸ τὴν προεδρίαν τῶν πνευματικῶν αὐτῶν ἀρχηγῶν καὶ πράγματι καὶ νόμῳ ὑφίστατο καὶ ἐλειτούργει καὶ ὅτι αὐταὶ διηύθυνον ἀποκλειστικῶς τὰς κοινοτικὰς περιουσίας καὶ διέθετον αὐτὰς διὰ τὰς ἀνάγκας αὐτῶν, οὐδόλως δ’ εἶναι ἀποκύημα τῆς φανασίας ἡμῶν, ἀλλ’ εἶναι γεγονὸς ἀναμφισβήτητον καὶ ἀκαταμάχητον, συνεπῶς καὶ αἱ ἐνστάσεις τῶν ἀντιδίκων 1 καὶ 2 ὡς ὅλως ἀβάσιμοι καὶ ἀστήρικτοι ξηαιτοῦμαι ὅπως ἀπορριφθῶσι.

Ἡ τρίτη ἐνστασις, ὅτι ἡ κυριότης τῶν διεκδικουμένων ἀντικειμένων οὐδ’ ἐπ’ ἐλάχιστον ἀνήκει εἰς τοὺς Ἑλληνας τὴν Ἐθνικότητα κατοίκους Βάρνης, ἀλλ’ εἰς ἅπαντας τοὺς Ὀρθοδόξους κατοίκους Βάρνης καὶ τῶν περιχώρων. Ἀναμφισβητήτως οἱ ἀντίδικοι περιλίπτουσιν εἰς ἓνα μὴ συγχωρούμενον ἀναχρονισμόν, κρίνοντες πράξεις γενομένας πρὸ αἰῶνων μὲ τοὺς σήμερον κρατοῦντας ὄρους. Βεβαίως καὶ ἡμεῖς ἀναγνωρίζομεν ὅτι οἱ Βούλγαροι σήμερον ἀποτελοῦν ἀπόλυτον πλειονοψηφίαν ἐν τῇ πόλει καὶ τῇ περιφερείᾳ, ἐν τούτοις, σαφῶς ἀπεδείχθη καὶ οἱ ἀντίδικοι ἀναγνωρίζουσιν ὅτι πρόκειται περὶ κτημάτων κτηθέντων τῶν μὲν ἀπὸ ἀμνημονευτῶν χρόνων τῶν δὲ ἂν καὶ νεωτέρων, ὅτε ὅμως οὔτε ἐν Βάρνῃ οὔτε ἐν τοῖς περιχώροις ὑπῆρχε Βουλγαρικὸς πληθυσμὸς οὐδὲ μικρὰ μειονοψηφία.

Ἀπεδείξαμεν διὰ χωρίων συγγραφέων ξένων, δι’ ἐπιγραφῶν ἐπὶ ἰδρυμάτων, ἐξ ἐγγράφων προερχομένων ἐξ ἐπισήμων κωδικῶν Μητροπολιτικῶν καὶ διὰ μαρτύρων ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν καθ’ ἣν ἐγένοντο τὰ περὶ ὧν πρόκειται κτήματα, Βούλγαροι τὴν ἐθνικότητα κάτοικοι οὐδὲ ἐν Βάρνῃ οὐδὲ ἐν τῇ περιφερείᾳ ὑπῆρχον, ἐπομένως οἱ νεοελθόντες καὶ ἐγκατασταθέντες ἐν τῇ πόλει οὐδόλως δικαιοῦνται νὰ συμμετάσχωσιν ἐπὶ κτηματικῆς περιουσίας δι’ ἣν δὲν ἐδαπάνησάν τι.

Ἐκ τοῦ προσκομισθέντος πίνακος τῶν ἀποδεικτικῶν μας ἐγγράφων ὅσον ἀφορᾷ τὰς ἐπιδιορθώσεις τῶν βλαβῶν, αἵτινες ἐπῆλθον εἰς τὸ Μοναστήριον τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου κατὰ τὰ γεγονότα τοῦ 1829—30 (Ρωσσοτουρκικοῦ πολέμου) καὶ ἐκ τοῦ πίνακος τῶν συνδραμόντων Ἑλλήνων κατοίκων Βάρνης πρὸς οἰκοδομὴν τοῦ Σχολείου θηλέων τῆς πόλεως, ἀποδεικνύεται ὅτι ἀβάσιμος καὶ ἀστήρικτος εἶναι καὶ ὁ ἕτερος ἰσχυρισμὸς τῶν ἀντιδίκων ὅτι κατὰ τὴν οἰκοδομὴν τῶν περὶ οὗ πρόκειται κτημάτων συμμετέσχον καὶ συνεισέφερον ἐκτὸς τῶν πολιτῶν καὶ οἱ ἐκ τῆς περιφερείας κάτοικοι. Συνεπῶς καὶ ἡ ἀντίρροσις αὕτη τῶν ἀντιδίκων ὡς ἀβάσιμος καὶ ἀστήρικτος ἀπορριπτέα.

Καὶ ἡ τετάρτη ἀντίρροσις ὅτι οἱ Ἕλληνες ἦσαν μειονότης ἐπὶ πλεόν δὲ ὅτι καὶ ἐκ τῆς μειονότητος ταύτης οἱ πλείονος ἦσαν Γκαγκαούζοι, (γνωστὸν δὲ τυγχάνει ὅτι οἱ Γκαγκαούζοι δὲν εἶναι Ἕλληνες), εἶναι τῆς αὐτῆς ἀξίας μὲ τὰς προηγουμένας.

Καὶ οἱ προσκομισθέντες ὑπὸ τῶν ἀντιδίκων μάρτυρες εἶναι Γκαγκαούζοι. Οἱ μάρτυρες οὗτοι κατέθεσαν ὅτι οἱ ἡμοεθνεῖς των οὐδὲν τὸ κοινὸν εἶχον μετὰ τῶν Ἑλλήνων. Ἡ γλῶσσα αὐτῶν ἢ μητρικὴ ἢ το Τουρκικὴ, Ἑλληνικὰ δ' ἐγνώριζον μόνον τὸ καλημέρα καλησπέρα.

Οἱ μνημονευθέντες ἀνωτέρω ξένοι συγγραφεῖς Λε Σεβαλιέ, Γκολομπίνσκυ καὶ Τελπιάκωφ, οἱ ἐπισκεφθέντες τὴν πόλιν Βάρνην ὡς καὶ ἄλλας παραλίους πόλεις καὶ χωρία περὶ αὐτήν, ἀναφέρουσιν ὅτι δὲν εὗρον κατοίκους ἐν αὐταῖς ἢ Τούρκους, Ἕλληνας καὶ Ἀρμενίους, ὅπερ σημαίνει ὅτι πάντες οἱ ὀμιλοῦντες ἑλληνιστὶ ἦσαν Ἕλληνες ἀκραιφνεῖς διακρινόμενοι ἐθνικῶς ἀπὸ τοὺς ἄλλους κατοίκους τῶν πόλεων καὶ χωρίων περὶ ὧν ὀμιλοῦσι. Δὲν δυνάμεθα νὰ ἀρνηθῶμεν τὸ γεγονὸς ὅτι οἰκογένεαί τινες Γκαγκαούζων 30—40 τὸν ἀριθμὸν ἐγκατεστάθησαν ἐν Βάρνη καὶ συναναμιχθεῖσαι μετὰ τῶν Ἑλλήνων ἀπερροφήθησαν ὑπ' αὐτῶν.

Σύμφωνοι πρὸς τὴν γνώμην τῶν μνημονευθέντων συγγραφέων ξένων ὄλων, εἶναι ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου καὶ αἱ καταθέσεις τῶν ὑφ' ἡμῶν προσκομισθέντων μαρτύρων. Ἐπομένως καὶ ἡ ἀντίρροσις αὕτη καὶ ἂν ἔχη τι ἐλάχιστον τὸ βάσιμον, τόσον ὑπερβολικῶς παρίσταται, ὥστε χάνει τὴν σημασίαν ἣν ἀποδίδουν εἰς αὐτὴν οἱ ἀντίδικοι.

Πέμπτη ἀντίρροσις. Ὅτι ἐκ τοῦ μικροῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐν τῇ πόλει Ἑλλήνων ἐλάχιστοι μόνον μετηνάστευσαν οἱ δὲ λοιποὶ παραμένουν. Συνεπῶς οἱ ὀλίγοι μετανάσται οὐδόλως δικαιοῦνται νὰ ἀπαιτῶσιν τὴν ἐκκαθάρισιν τῆς Κοινοτικῆς περιουσίας.

Ἄν καὶ κατὰ τὴν γνώμην ἡμῶν ὁ ἀριθμὸς τῶν μετναστῶν δὲν ἔχει σημασίαν (διότι ἡ Κοινότης περιῆλθεν ἐν ἀπολύτῳ ἀδυναμίᾳ ἐξ ὑπαιτιότητος τῶν Βουλγαρικῶν Ἀρχῶν, πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ σκοποῦ δι' ὃν αὕτη ἀρχικῶς συνέστη καὶ συνεπῶς κατὰ τὸ πνεῦμα τῆς συμβάσεως Νεῖγν θεω-

ρεΐται αὐτοδικαίως ἐν διαλύσει) ἀλλ' ὅμως, ἐπειδὴ ἀμφισβητοῦσι τὸν ἀριθμὸν τῶν μεταναστῶν, οἵτινες πράγματι ἀποτελοῦν τὴν πλειονοψηφίαν, ἐπ' ἀνάγκης θεωρῶ νὰ εἶπω λέξεις τινὰς ἐπ' αὐτοῦ.

Ἡ πόλις Βάρνη τῷ 1900 εἶχε 700 οἰκογενείας Ἑλλήνων Βουλγάρων ὑπηκόων καὶ 300—350 Ἑλλήνων ὑπηκόων. Ὁ μάρτυς κ. Γουναρόπουλος, ὅστις ἐπὶ πολλὰ ἔτη διετέλεσεν ὑπάλληλος τοῦ Δήμου Βάρνης κατέθεσεν ὅτι διὰ τὰς ἐκλογὰς τῶν Ἐφόρων Ἑλληνικῶν Σχολῶν ὁ Δήμος διετήρει εἰδικὸν πίνακα τῶν Ἑλλήνων ἐκλογέων ἐν ᾧ παρίσταντο 700 ἐκλογεῖς. Ἄν ληφθῇ ὑπ' ὕψιν ὅτι ἐκάστη ἀστική οἰκογένεια περιλαμβάνει 4 ἄτομα, ἔχομεν ὀλίκον ἀριθμὸν 2.800 ἀτόμων. Ἐκ τούτων μετηνάστευσαν 436 οἰκογένειαι, συμφώνως πρὸς τὸν ἐκδοθέντα κατάλογον ὀνομασιῇ ὑπὸ τοῦ Προεδρείου τοῦ Συλλόγου Νέα Βάρνη, ἐπομένως ἐὰν ἐκπέσωμεν τὸν ἀριθμὸν τοῦτον τῶν μεταναστῶν ἔχομεν ὑπόλοιπον 264 οἰκογενειῶν, αἱ ὅποιαι εἶναι καὶ οἱ μᾶλλον πτωχαὶ καὶ αἱ ὅποιαι ὡς τοιαῦται καὶ ἐλάχιστα συνεισέφερον ὑπὲρ τῆς Κοινότητος. Τὸν ὡς ἄνω ἀριθμὸν ἐπιστοποίησαν καὶ οἱ τρεῖς μάρτυρές μας.

Οἱ ἀντιδικοὶ προσεκόμισαν ἀναφορὰν ὑπογεγραμμένην ὑπὸ 470 οἰκογενειάρχων Βαρναίων πρῶην μελῶν τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος Βάρνης, οἵτινες διαρρηθῆν ἀποκρούουσι τὴν διάλυσιν καὶ συνεπῶς καὶ τὴν ἐκκαθάρισιν τῆς περιουσίας τῆς Κοινότητος.

Μετὰ τὸν ἔλεγχον τῶν ὑπογραφάντων τὴν ἀναφορὰν ταύτην ὑπὸ τῶν ἡμετέρων μαρτύρων, γνωστῶν κατοίκων Βάρνης, ἀπεδείχθη ὅτι μέρος τῶν ὑπογραφάντων ἐγκατεστάθησαν ἐν Βάρνη μετὰ τὸ 1900. Ἄλλοι παλαιότεροι κάτοικοι πλην οὐχὶ καὶ μέλη τῆς Ἑλληνικῆς Θρησκ. Κοινότητος ὑπογράφουσι τὴν ἀναφορὰν ταύτην, μόνον δὲ 150. Ἐξ αὐτῶν ἦσαν πράγματι μέλη τῆς Κοινότητος. Πλὴν οὗτοι προτιμήσαντες νὰ παραμείνωσι καὶ ὑποταχθῶσιν εἰς τὴν νέαν κατάστασιν εἴτε ἐκουσίως εἴτε ἐπιρροεασθέντες ἀπεσχίσθησαν τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος ἀπολέσαντες ἅπαντα τὰ δικαιώματα αὐτῶν ὡς πρῶην μελῶν τῆς Κοινότητος.

Καὶ οὕτω ἐκ τῶν ὡς ἄνω λεχθέντων καὶ ἡ ἀντίρροσις αὕτη τῶν ἀντιδικῶν ἐλέγχεται ὡς ὅλως ἀβάσιμος καὶ ἀστήρικτος καὶ ὡς τοιαύτη ἀπορηπτεῖα.

Ἀποδεικτικὰ τῶν ἀντιδικῶν. Πρὸς ὑποστήριξιν τῶν ἐνοστάσεων, ἀντιρρήσεων καὶ ἰσχυρισμῶν των οἱ ἀντιδικοὶ προσεκόμισαν τέσσαρας μάρτυρας. Ἐξ ὧν ἔχω ἀκριβῶν πληροφοριῶν πάντες οἱ μάρτυρες οὗτοί εἰσι Γκαγκαοῦζοι, τοῦθ' ὅπερ εἶναι τρανωτάτη ἀπόδειξις ὅτι παλαιοί, πρὸ τοῦ 1870, Βούλγαροι κάτοικοι Βάρνης δὲν ὑπῆρχον, ὡς ἀνωτέρω ἰσχυρίσθημεν καὶ ἀνεπτύξαμεν καὶ σαφῶς ἀπεδείξαμεν.

Κύριε Πρόεδρε καὶ κύριοι Πάρεδροι, πρόσφατοι εἶναι αἱ καταθέσεις αὐτῶν ἐκτιμήσατε καὶ κρίνατε αὐτὰς κατὰ πόσον εἶναι δυνατόν νὰ ἀνα-

τρούψωσι τὰς καταθέσεις τῶν ἡμετέρων μαρτύρων καὶ τὰ ἀναρίθμητα ἔγγραφα ἡμῶν προερχόμενα ἐκ τῶν Ἀρχείων τῆς Μητροπόλεως Βάρνης.

Προσεκόμισαν Πατριαρχικὸν γράμμα πρὸς τὸν Μητροπολίτην Βάρνης Ἑλληνιστὶ καὶ Βουλγαριστὶ πρὸς ἀπόδειξιν ὅτι ἐν Βάρνῃ ὑπῆρχον καὶ Βούλγαροι κάτοικοι. Οἱ ἀντίδικοι εἴτε ἐξ συγχωρητῆς ἀγνοίας, διότι ἡ Μητρόπολις Βάρνης ὡς καθαρῶς Ἑλληνικὴ ἦν ξένη πρὸς αὐτούς, εἴτε ἐκ προθέσεως προσποιοῦνται ἀγνοίαν ὅτι εἰς τὴν Μητρόπολιν Βάρνης εἶχον προσκολληθῆ βραδύτερον αἱ ἐπαρχίαι Βαλτσίκ καὶ Δόμπριτς, αἱ ὁποῖαι ἦσαν Βουλγαρικαὶ ἐπαρχίαι καὶ ὑπὸ Βουλγάρων οἰκούμεναι. Πρὸς αὐτούς ἔγραφε Βουλγαριστὶ τὸ Πατριαρχεῖον καὶ οὐχὶ πρὸς τοὺς ἐν Βάρνῃ. Καὶ τὸ τοιοῦτον τρανὴ ἀπόδειξις ὅτι ἐν τῷ Πατριαρχείῳ οὐδέποτε ἴσχυσεν ὁ φυλετισμός. Ἰσχυρίζονται πρὸς τοῦτοις ὅτι εἰκόνες τινὲς ἁγίων ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τῆς πόλεως φέρουσι βουλγαρικὰς ἐπιγραφάς. Ἀν τὰς ὑπέδειξαν ὅμως διότι παρητήθησαν τῆς αὐτοψίας. Πλὴν καὶ ἂν πράγματι ὑπῆρχον τοιαῦται, ἀναμφιβόλως ἐτέθησαν βραδύτερον μετὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἐκκλησιῶν, διότι αἱ καταθέσεις τῶν μαρτύρων ἡμῶν εἶναι σαφεῖς ὅτι τοιαῦται εἰκόνες δὲν ὑπῆρχον.

Δίκη τοῦ Μοναστηρίου Ἁγίου Κων)ίνου καὶ Γ. Α. Σιόκωφ.

Διὰ τὰ κτήματα ὑπ' ἀριθ. 7 καὶ 14 ἂν καὶ ὠμίλησα ἀνωτέρω ὅτε ἐπρόκειτο περὶ τῶν κτημάτων τῆς πρώτης καὶ τρίτης κατηγορίας, ἐπειδὴ ὅμως ταῦτα ἐνέχουσιν ἰδιαίτερόν τι, θὰ εἶπω ἀκόμη λέξεις τινὰς πρὸς πλείονα διασαφήσιν.

Α) — Διὰ τὰ ὑπ' ἀριθ. 7 κτήματα τ, ἔ, τὸ Μοναστήριον τοῦ Ἁγίου Κων)ίνου μετὰ τοῦ κτιρίου, τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν προσορητημένων αὐτῷ προσοδοφόρων κτημάτων ἦτοι ἀγρῶν, ἀμπέλων, δασῶν καὶ δύο ὑδρομύλων.

Κατὰ τοὺς ἰσχύοντας ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Ἀνατολ. Ἐκκλησίᾳ κανόνας οὐδεμίαν ἐκκλησίαν, οὐδὲν μοναστήριον καὶ γενικῶς οὐδὲν εὐαγὲς ἴδρυμα ἠδύνατο νὰ ἰδρυθῆ καὶ λειτουργήσῃ ἄνευ τῆς γνώσεως καὶ προηγουμένης ἐγκρίσεως τῆς ἀρμοδίας Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς. 1ον) Διότι μόνον τῇ συνεργείᾳ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Ἀρχῶν ἠδύνατο νὰ ἐπιτευχθῆ ἡ ἐκδοσις Αὐτοκρατορικοῦ φερμανίου πρὸς οἰκοδομὴν καὶ 2ον) διότι τὸ ἰδρυθὲν τοιοῦτον ἐλειτούργει ὑπ' εὐθύνην τῶν Ἐκκλησιαστικῶν ἀρχῶν ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τῶν ὁποίων ἐλειτούργει.

Δύο κατηγορίαι Μοναστηρίων κατὰ τὸ αὐτὸ δίκαιον ὑφίσταντο, τὰ Σταυροπηγιακὰ καὶ τὰ Ἐνοριακὰ, καὶ τὰ μὲν πρῶτα ἐτέλουν ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν καὶ ἐξάρτησιν τοῦ Πατριαρχείου, ἐκαλοῦντο δ' οὕτω ἀπὸ τὸ σταυρὸν-πήγνυμι, διότι κατὰ τὴν οἰκοδομὴν αὐτῶν ἐτίθετο σταυρὸς ἐν τοῖς θεμελίοις, πεμπόμενος ὑπὸ τοῦ Πατριαρχου. Τὰ δὲ δευτέρω ἐτέλουν ὑπὸ τὴν ἐξάρτησιν καὶ ἐπίβλεψιν τοῦ Μητροπολίτου εἰς τὴν περιφέρειαν τοῦ ὁποίου ἔκειντο. Τὰ τελευταῖα διφοκοῦντο ἀπ' εὐθείας ὑπὸ τῶν Μητροπόλεων αὐτῶν.

Τὸ Μοναστήριον τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου ἦτο ἐνοριακὸν καὶ διηυθύνετο ὑπὸ τῆς Μητροπόλεως τὰ δ' ἔσοδα αὐτοῦ ἔχρησάμενον πρὸς κάλυψιν τῶν δαπανῶν τῆς Κοινότητος.

Κατὰ τὸ 1891 ἡ διαρκῆς Νομαρχιακὴ ἐπιτροπὴ νομοῦ Βάρνης ἤγειρεν ἀγωγὴν ἐνώπιον τοῦ Πρωτοδικείου Βάρνης, ὅπως τῇ παραδοθῆ ἡ διαχειρίσις, χρησιμότης καὶ κάρπωσις τοῦ Μοναστηρίου μεθ' ἄλλων τῶν προσαρτημάτων αὐτοῦ ἦτοι ἀγρῶν, ἀμπέλων, ἀγροκήπων, δασῶν καὶ δύο ὑδρομύλων, ἀπάντων κειμένων περὶ τὴν πόλιν Βάρνην, οὐχὶ ἐναντίον τοῦ πράγματι καὶ νόμῳ ἐκπροσώπου τῆς Ἑλληνικῆς Θρησκ. Κοινότητος τῆς Δημογεροντίας τῆς πόλεως Βάρνης ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Μητροπολίτου Βάρνης, ἀλλὰ ἐναντίον τῶν ἐφόρων τῶν σχολῶν Βάρνης, οἵτινες ἐκτὸς τῆς φροντίδος πρὸς συντήρησιν τῶν σχολείων, οὐδεμίαν ἄλλην δικαιοδοσίαν εἶχον.

Παρὰ τὰς ἐνστάσεις τῶν ἐναγομένων ἐφόρων ὅτι δὲν ἐξεπροσώπουν τὴν Κοινότητα καὶ ὅτι ἡ εἰσαχθεῖσα δίκη ἐν τῷ συνόλω αὐτῆς ἀφορᾷ τὴν Δημογεροντίαν ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Μητροπολίτου Βάρνης, ἣτις καὶ μόνη ἐκπροσωπεῖ τὴν Κοινότητα καὶ πράγματι καὶ νόμῳ κατὰ τὰ ἀπὸ ἀμνημονεύτων χρόνων κρατοῦντα, ἡ δίκη ἐξεδικάσθη ὡς ἀρχικῶς εἰσῆχθη ὑπὸ τοῦ Πρωτοδικείου Βάρνης, τὸ δ' Ἐφετεῖον Ρουσσουκίου διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 225 τῆς 13 Ἰανουαρίου 1898 ἀποφάσεώς του ἐπεδικάσεν εἰς τὴν Νομαρχιακὴν ἐπιτροπὴν τὸ αἰτούμενον. Ἡ ἀπόφασις αὕτη κατόπιν ἐπιδοθείσης ἀναίρεσεως ὑπὸ τῶν ἐφόρων ἐπεκυρώθη καὶ ὑπὸ τοῦ ἐν Σόφια Ἀκυρωτικοῦ.

Τὴν ἀπόφασιν ταύτην μᾶς ἀντιτάσσουν οἱ ἀντίδικοι πρὸς καταπολέμησιν τῆς αἰτήσεώς μας διὰ τὴν ἐκκαθάρισιν καὶ τῶν κτημάτων τούτων πρὸς ὄφελος τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος, ἰσχυριζόμενοι ὅτι ὑπάρχει δεδικασμένον (res judicata).

Ἀπαντῶμεν εἰς τὴν ἐνστασιν αὐτῶν ταύτην τοῦ δεδικασμένου.

Συνήθως αἱ νομοθεσίαι προβλέπουσι τὴν ἐνστασιν τοῦ δεδικασμένου ἐν τῇ πολιτικῇ αὐτῶν δικονομίᾳ, ὡς συμβαίνει τοῦτο καὶ ἐν Βουλγαρίᾳ ἐν τῷ ἀρθρῷ 432 τῆς πολιτ. δικονομίας. Ἐν Γαλλίᾳ ρυθμίζεται τὸ ζήτημα συμφώνως πρὸς τὸ ἀρθρ. 1351 τοῦ Ἀστικοῦ Κώδικος.

Πρὸς διατήρησιν τοῦ κύρους καὶ τοῦ γοήτρου τῆς Δικαιοσύνης αἱ διάφοροι νομοθεσίαι προβλέπουν, ὥστε ἐναντίον μιᾶς ὀριστικῆς καὶ εἰς οὐδὲν ἐνδίκον μέσον ὑποκειμένης ἀποφάσεως ὃ μὴ ἱκανοποιηθεὶς διάδικος νὰ μὴ δύναται νὰ ἐπανέλθῃ καὶ οὕτω διαιωνίζεται ἡ ὀφισταμένη διαφορὰ, ἐν περιπτώσει δὲ προσφυγῆς ἐνώπιον τῶν δικαστηρίων, ἀποκρούεται διὰ τῆς ἐνστάσεως τοῦ δεδικασμένου (res judicata).

Διὰ νὰ εἶναι βάσιμος ἡ ἐνστασις αὕτη δέον ἢ νέα δίκη νὰ περιέχῃ τοὺς τρεῖς ὅρους, 1ον) ἢ νέα αὕτη δίκη νὰ εἰσαχθῆ μεταξὺ τῶν ἰδίων

προσώπων καὶ ὑπὸ τὴν αὐτὴν ιδιότητά των ὡς καὶ ἐν τῇ ἀρχικῇ δίκῃ, 2ον) νὰ πρόκειται περὶ τοῦ ἰδίου ἀντικειμένου καὶ 3ον) νὰ ἔχη τὴν ἰδίαν νομικὴν βᾶσιν. Ἡ ἔλλειψις καὶ ἑνὸς τῶν ὡς ἄνω στοιχείων καὶ ὄρων καθίστα ἄπαράδεκτον τὴν προβαλλομένην ἔνστασιν.

Ἡ διαρκὴς Νομαρχιακὴ ἐπιτροπὴ ἤγειρε διεκδικητικὴν ἀγωγὴν, οὐχὶ ἐναντίον τοῦ πράγματι καὶ νόμῳ, ὡς ἀπεδείξαμεν σαφέστατα ἀνωτέρω, δηλ. ἐναντίον τῆς Δημογεροντίας τῆς πόλεως Βάρνης ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Μητροπολίτου τῆς πόλεως ταύτης, τὴν μόνην νόμιμον ἐκπρόσωπον τῆς Ἑλληνικῆς Θρησκ. Κοινότητος καὶ ἀποκλειστικῶς διαχειριζομένην τὴν περὶ ἧς πρόκειται περιουσίαν, ἀλλ' ἐναντίον τῶν ἐφόρων τῶν Ἑλληνικῶν σχολείων τῆς πόλεως, ὧν ἡ ἐντολὴ περιορίζετο ἀπλῶς εἰς τὸ νὰ καταβάλλωσι πᾶσαν φροντίδα πρὸς τάκτικὴν λειτουργίαν τῶν Κοινοτικῶν σχολῶν, οὐδόλως δὲ νὰ διαχειρίζονται τὰ τῆς Κοινότητος. Ὁ Μητροπολίτης Βάρνης ὑπὸ τὴν ιδιότητα τοῦ προέδρου τῆς Δημογεροντίας οὔτε προσεκλήθη ὡς διάδικος οὐδὲ ἐγένετο δεκτὸς ὡς τοιοῦτος οὐδὲ θελήσαντος νὰ ἐπέμβῃ τῷ ἐπετρόπῃ, ἐνῶ προκειμένου περὶ ἐνοριακοῦ, ὁποῖον ἦτο τὸ Μοναστήριον τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου, ἦτο ὁ πράγματι καὶ νόμῳ μόνος ἐκπρόσωπος.

Τοῦτο ὑποστηρίζει καὶ τὸ ἀνώτατον Ἀκρωτικὸν τῆς Σόφιας διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 54 τῆς 15 Ὀκτωβρίου 1891 πρῶτον τμήμα ἀποφάσεώς του λέγον ἐπὶ λέξει: «Ἐκ τοῦ σημείου τούτου, ἐὰν ὁ Ἅγιος Κωνσταντίνος δὲν εἶναι κατὰ τὴν βαθεῖαν πεποίθησιν τοῦ Ἐφετείου Ρουσσουκίου, οὔτε μοναστήριον οὔτε ἐνοριακὴ ἐκκλησία, ἀλλ' ἀπλῶς παρεκκλήσιον, τὸ Ἐφετεῖον ὄφειλε νὰ σταματήσῃ ἐπὶ τοῦ ζητήματος, τίς διοικεῖ τὸ ἐν λόγῳ παρεκκλήσιον ἀφοῦ δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἐνορίαν τινά; Καὶ ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ἤθελε καταλήξει εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι παρεκκλήσιον μὴ ἐξαρτώμενον ἀπὸ ἐνορίαν τινὰ διοικεῖται κατὰ τοὺς κανόνας τοὺς ἰσχύοντας ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου τῆς περιφερείας, ὅστις ἐν προκειμένῳ εἶναι ὁ Ἕλλην Μητροπολίτης Βάρνης».

Ἐπομένως ἀφοῦ ἡ δίκη ἠγέρθη οὐχὶ κατὰ τοῦ πράγματι διοικοῦντος τὴν Κοινοτικὴν περιουσίαν, ἀναγκαίως ἔπεται ὅτι ἐν προκειμένῳ λείπει ἐν τῶν ἀπαραιτήτων συστατικῶν στοιχείων καὶ κατ' αὐτὸν τὸν Βουλγαρικὸν νόμον, ἀρθρ. 432 τῆς Πολ. Δικονομίας καὶ τούτου ἕνεκα ἡ ἔνστασις τοῦ δεδικασμένου δὲν δύναται νὰ ἀντιταχθῇ ἐναντίον μας δεδομένου ὅτι ἡ ἀπόφασις τοῦ Ἐφετείου Ρουσσουκίου ἐλέγχεται ὡς *res judicata inter alios*.

Ἐνίσταται ἔτι ὅτι τὸ Ἑλληνικὸν Κράτος δὲν δικαιούται νὰ παρίσταται ὡς ἐνάγων.

Κατὰ τὸ διέπον ὄλην τὴν μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Βουλγαρίας σύμβασιν πνεῦμα, τὰ Κράτη ταῦτα ἀντικαθιστοῦν ἀμοιβαίως τὰς διαλυθείσας Κοινότητας.

Δι' ὅλους τοὺς ἐκτεθέντας τοῦτους λόγους καὶ ἡ ἔνστασις αὕτη ἀπο-

δεικνύεται ἀβάσιμος καὶ ἀστήρικτος καὶ ὡς τοιαύτη ἀπορριπτέα.

Β)—Ἀναφορικῶς πρὸς τὸ ὑπ' ἀριθ. 14 κτῆμα τὸ κληροδοτηθὲν τῇ Ἑλληνικῇ Κοινοῦτητι Βάρνης ὑπὸ τοῦ Βασιλείου Σουλῆνη θὰ εἶπω τὰ ἑξῆς:

Ὁ γεώργιος Ἀθαν. Σιώκωφ εἶχεν ἐπ' ἐνοικίῳ τὸ κτῆμα τοῦτο δυνάμει συμβολαίου μεταξὺ τῆς Ἑλληνικῆς Θρησκ. Κοινοῦτητος καὶ αὐτοῦ. Τὸ 1890—92 ἐπαύσατο πληρώνων τὸ ἐνοίκιον καὶ εἰσήχθη δίκη ἐναντίον του πρὸς πληρωμὴν τῶν καθυστερουμένων ἐνοικίων καὶ ἔξωσίν του. Τὸ Εἰρηνοδικεῖον Βάρνης ἀρμόδιον πρὸς ἐκδίκασιν κατεδίκασεν αὐτόν. Τὸ Πρωτοδικεῖον ὁμῶς ἐνώπιον τοῦ ὁποίου ἐφεσιβλήθη ἡ ἀπόφασις κατήγγησε τὴν δίκην μὴ ἀναγνωρίσαν τὴν νόμιμον ὑπόστασιν τῆς Ἑλληνικῆς Θρησκ. Κοινοῦτητος Βάρνης. Καὶ οὗτος ἤγειρε τὴν ἐνστασιν τοῦ δεδিকাσμένου.

Ἐν πρώτοις τὸ δικαστήριον δὲν ἀπεφάνθη ἐπὶ τῆς οὐσίας ἀλλ' ἀπλῶς ἀπέρριψε τὴν ἀγωγὴν μὴ ἀναγνωρίσαν τὴν νόμιμον ὑπόστασιν τῆς Ἑλληνικῆς Θρησκ. Κοινοῦτητος τοῦ παρίστασθαι ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου, καὶ δεύτερον, ἐπειδὴ προὔκειτο περὶ ἀπλῆς νομῆς καὶ πάλιν κατὰ τὸν Βουλγαρικὸν νόμον ἀρθρ. 53 τῆς Πολ. Δικονομίας καὶ μετὰ τὴν ἀπόρριψιν τῆς ἐγεροθείσης περὶ νομῆς ἀγωγῆς δύναται νὰ ἐγεροθῆ διεκδικητικὴ ἀγωγὴ, ὁποία εἶναι ἡ παροῦσά μας. Οὕτε ἐνστασιν παραγραφῆς δικαιούται νὰ ἀντιτάξῃ, διότι κακῆς πίστεως νομεὺς τυγχάνων πρέπει κατὰ τὸ ἀρθ. 34 τοῦ περὶ παραγραφῶν νόμου νὰ ἔχη τοῦλάχιστον εἰκοσαετῆ νομὴν, καὶ μέχρι τοῦ 1900, ὅτε κατ' ἀπόφασιν τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς διακόπτονται πᾶσαι αἱ προθεσμίαι, δὲν παρῆλθεν εἰμὴ πενταετία μόνον.

Ἐπομένως καὶ αἱ ἐνστάσεις τοῦ κ. Σιώκωφ ἐλέγχονται ἀβάσιμοι καὶ ἀστήρικτοι καὶ ὡς τοιαῦται ἀπορριπτέαι.

Δι' ὅλους τοὺς λόγους τούτους ἔξαιτούμαι ὅπως γένηται δεκτὴ ἡ δῆλωσις τοῦ Ἑλληνοσ Ἀντιπροσώπου περὶ ἐκκαθαρίσεως τῆς περιουσίας τῆς Ἑλληνικῆς Θρησκ. Κοινοῦτητος Βάρνης καὶ προβῆ ἡ σεβαστὴ ἐπιτροπὴ ἀμελητὶ εἰς τὴν ἐκκαθάρισιν.

Ἐπιφυλλάσσομαι μετὰ τὰς ἀγορεύσεις τῶν ἀντιδίκων νὰ δώσω σύντομον ἀπάντησιν.

Ὁ Πληρεξούσιος
τῆς Ἑλληνικῆς Θρησκ. Κοινοῦτητος Βάρνης
Β. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ
Δικηγόρος

Δευτερολογία

Κύριε Πρόεδρε, κύριοι Πάρεδροι,

Πρὶν ἢ ἀπαντήσω ἐπὶ τῶν ἐγεροθέντων ζητημάτων καὶ ἐνστάσεων ὑπὸ τῶν ἀντιδίκων ἐναντίον τῆς ἀγωγῆς μας, ἀπὸ τυπικῆς ἀπόψεως καὶ

κατ' οὐσίαν, θεωρῶ ὡς ἐπιβεβλημένον ἱερὸν καθήκον νὰ διαμαρτυρηθῶ μετ' ἀγανακτήσεως διὰ τὰς διατυπωθείσας φαντασιώδεις ἐκτροπὰς τοῦ κλήρου τῆς Ἀνατολικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, τὰς διατυπωθείσας ὑπὸ πληρεξουσίου τῆς Κοινότητος Βάρνης.

Πρᾶξις τις διὰ νὰ θεωρηθῇ ὡς τυπικῶς καὶ οὐσιαστικῶς κριθεῖσα ὀρθῶς, δεόν νὰ θεωρηθῇ οὐχὶ ἀφηρημένως καὶ κεχωρισμένως ἀλλ' ἐν σχέσει πρὸς τοὺς θεσμοὺς καὶ ὄρους καθ' οὓς ἐπράχθη αὕτη. Ὁ ἱερὸς κληρὸς τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολ. Ἐκκλησίας ἐν τῇ ἐκτελέσει τῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ, δηλαδὴ τῆς προστασίας τῶν χριστιανῶν ἐν τῷ Ὀθωμανικῷ Κράτει, ἐναντίον τῆς αὐθαιρεσίας καὶ τῶν ἐκτρόπων ἀπαιτήσεων τῶν ἰσχυρῶν τῆς ἡμέρας, ἐν ἐποχῇ καθ' ἣν ἦ Ὀθωμαν. Αὐτοκρατορία εἶχε φθάσει εἰς τὸ ἀνώτατον ὕψος τῆς ἰσχύος της καὶ τοῦ μεγαλείου, εἰς ἐποχὴν καθ' ἣν καὶ οἱ ἰσχυρότεροι τῆς γῆς ἦσαν ἠναγκασμένοι νὰ πάσχωσι καὶ ὑποχωρῶσιν ἐναντι τῶν αὐθαιρεσιῶν καὶ ἀπαιτήσεων αὐτῶν, ἐπίσης καὶ αἱ Κυβερνήσεις αὐτῶν νὰ ἀνέχωνται τὰς αὐθαιρέτους ἀξιώσεις τῆς Υ. Π. ὁ κληρὸς, λέγω, πρὸς ἐπιτυχίαν τῆς ἀποστολῆς του ἦτο ἠναγκασμένος, πρὸς διαφύλαξιν τοῦ γοήτρου τῆς ἐπιρροῆς του, ἀφ' ἑνὸς νὰ παρίσταται ἀξιοπρεπῶς, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ μερίζῃ ὑπέρογκα ποσά, ὑπὸ τύπον δωρεῶν, εἰς τοὺς ἀδηφάγους ἀνωτέρους ὑπαλλήλους.

Πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν ἀναγκῶν τούτων ὄφειλε νὰ στρέφεται πρὸς τὸ ποίμνιόν του. Θὰ ἀποδεχθῶ ὅτι προέβη ἐνίοτε καὶ εἰς καταναγκαστικά μέτρα, ἵνα ἐφοδιασθῇ διὰ τῶν ποσῶν τούτων, ἐν τούτοις ἅπαντα ταῦτα ἐγένοντο οὐχὶ διὰ προσωπικὴν ἱκανοποίησιν, ἀλλὰ διὰ τὸ καλὸν καὶ πρὸς ὄφελος καὶ κοινὴν ἀνάγκην ὄλων ἐν γένει τῶν χριστιανῶν. Ἐρωτῶ τοιαύτη πρᾶξις τυγχάνει ἀξία καταδίκης καὶ μομφῆς καὶ δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἀφορμὴ διὰ διαφόρους διαδόσεις καὶ συκοφαντίας ἐναντίον τοῦ κλήρου τούτου, ὅστις ἀναμφισβητῆτως παρέσχε πλείστας ὑπηρεσίας εἰς ἅπαντα τὸν Χριστιανικὸν Κόσμον ἐν τῇ Ὀθωμανικῇ Αὐτοκρατορίᾳ, καὶ δὲν εἶναι ὑπερβολικὸν νὰ εἴπωμεν, ὅτι εἰς τὰ ὡς ἀνω διαβήματα ὁ Χριστιανισμὸς τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας ὀφείλει τὴν πίστιν αὐτοῦ ὡς καὶ τὸν Ἐθνισμὸν του; Ἐγώ, ὅσον τὸ κατ' ἐμέ, ὡς πληρεξούσιος καὶ ὡς μέλος τῆς Ἀνατολικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἐκδηλῶν τὴν λύπην μου διὰ τὸ ἐπεισόδιον, προβαίνω ἤδη εἰς τὰς διατυπωθείσας ἐνστάσεις καὶ ἰσχυρισμοὺς.

I.— Ὁ ἀντίδικος ἐνίσταται, ὅτι τὸ Ἑλληνικὸν Κράτος οὐδὲν ἔχει δικαίωμα, ἀπολύτως οὐδὲν δικαίωμα καὶ ἀρμοδιότητα νὰ μετάσῃ ὡς διάδικος ἐν τῇ ὑποθέσει καὶ ἐπιζητῇ τὴν ἐκκαθάρισιν τῆς περιουσίας τῆς Ἑλληνικῆς Θρησκ. Κοινότητος Βάρνης, δηλαδὴ ἐγείρει ἐνστασιν ἐνεργητικῆς νομιμοποιήσεως (exceptio activa).

Ἀπαντῶμεν. Τὸ δικαίωμα τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους στηρίζεται ἐπὶ τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ σκοποῦ τῆς μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Βουλγαρίας γενο-

μένης συμβάσεως, ὡς αὕτη ἡρμηνεύθη ὑπὸ τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς ἐν τινι ἀποφάσει αὐτῆς. Αὕτη ἀνεγνώρισε, ὅτι τὰ δικαιώματα τῶν διαλυθεισῶν συνεπείᾳ τῆς μεταναστεύσεως Κοινοτήτων περιέχονται (μεταβαίνουσι) ἀμοιβαίως εἰς τὰ δύο Κράτη Ἑλλάδος καὶ Βουλγαρίας.

II.—Ἐνίσταται ἔτι, ὅτι τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος οὐδὲν ἔχει τὸ κοινὸν πρὸς τοὺς Ρωμαίους πρὸς τοὺς ὁποίους ὁ Σουλτάνος Μωχαμέτ ὁ Β΄ τῷ 1453 μετὰ τὴν πτώσιν τῆς Κων)πόλεως εἰς χεῖρας τῶν Ὀθωμανῶν ἀνεγνώρισε τὸ δικαίωμα νὰ ἔχωσι τὸν Πατριαρχὴν Κων)πόλεως ὡς ἀνώτερον αὐτὸν Ἐθνικὸν καὶ Θρησκευτικὸν Ἀρχηγόν (Ἐθναρχὴν τοῦ Γένους τῶν Ρωμαίων) καὶ διὰ βερατίου ἔδωκε τῷ Ἀρχηγῷ τούτῳ τὰ ἱστορικὰ δικαιώματα καὶ προνόμια κατὰ τὰ ὁποῖα λειτουργεῖ ἡ Ἀνατολικὴ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία. Ἰσχυρίζονται ὅτι ἡ λέξις Ρωμαῖοι, σημαίνει πάντας τοὺς χριστιανοὺς τοὺς ζῶντας ἐν Τουρκίᾳ εἰς οὓς περιλαμβάνονται καὶ οἱ Βούλγαροι. Οἱ Βούλγαροι κατὰ τὴν ἄλωσιν τοῦ Βυζαντίου ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν ἐτέλουν ἤδη ὑπὸ τὸν ζυγὸν αὐτῶν ὑποταχθέντες ἀπὸ τοῦ 1389, ἐν τούτοις θρησκευτικῶς ἐτέλουν κεχωρισμένοι ἀπὸ τοῦ Πατριαρχείου Κ)πόλεως ἢ δ' Ἐκκλησία αὐτῶν διετέλει αὐτοκέφαλος ὑπὸ τὸ Πατριαρχεῖον τῆς Τυρνάβου. Αἱ δύο Ἐκκλησίαι, εἰ καὶ ὑπὸ τὸν Τουρκικὸν ζυγὸν μέχρι τῶν μέσων τοῦ XVIII αἰῶνος, ἐτέλουν κεχωρισμένοι ἀλλήλων. Ἐν τούτοις περὶ τὰ μέσα τοῦ XVIII αἰῶνος οἱ Βούλγαροι, ἵνα ἀπολαμβάνωσι τῶν προνομίων τῶν δοθέντων τοῖς Ρωμαίοις, ἐζήτησαν ἐκουσίως νὰ ἐνωθῶσι μετὰ τοῦ Πατριαρχείου Κ)πόλεως.

III.—Ἐκκρεμεῖ μόνον τὸ ζήτημα ποῖοι εἶναι οἱ ἐν τῷ βερατίῳ τοῦ Σουλτάνου προβλεπόμενοι Ρωμαῖοι, εἰς οὓς ἐδόθησαν τὰ ἱστορικὰ δικαιώματα καὶ προνόμια.

Οὔτοι εἶναι οἱ κάτοικοι τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας, οἵτινες ἀπὸ τοῦ ἔκτου αἰῶνος, ἀφ' ἧς ἐποχῆς οἱ Βούλγαροι ἐνεφανίσθησαν εἰς τὴν Βαλκανικὴν Χερσόνησον, ἐπολέμησαν κατ' αὐτῶν μέχρι τοῦ XIV αἰῶνος. Οἱ Βυζαντινοὶ οὔτοι, οἵτινες ἦσαν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Ρωμαίων δύο αἰῶνας ἀπὸ τῆς τοῦ Χριστοῦ γεννήσεως, ἐπέτυχον τῷ 611 ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Ἡρακλείου, νὰ ἐμφανισθῶσιν ὡς καθαρῶς Ἑλληνικὸν Κράτος (ἄρα ἱστορίαν τοῦ Ντῆλ καὶ Σέμβεργερ).

Ἐκ τῶν ὡς ἄνω ἐκτεθέντων ἐμφαίνεται, ὅτι οἱ Ρωμαῖοι καὶ οἱ Ἕλληνες τυγχάνουσιν ἐν καὶ τὸ αὐτὸ Ἔθνος καὶ ὁ Πατριαρχὴς Κ)πόλεως ἦτο ἀνώτερος ἔθνικὸς Ἀρχηγὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους. Ἱστορικὴ ἀλήθεια τυγχάνει, ὅτι οἱ Βούλγαροι ἐν τῷ μέσῳ τοῦ XVIII αἰῶνος, ὡς εἵπομεν ἀνωτέρω, ἠνώθησαν θρησκευτικῶς μετὰ τοῦ Πατριαρχείου Κωνσ)πόλεως, ὅμως, εἰ καὶ διετέλουν ὑπ' αὐτό, ἐκυβερνῶντο ὡς ἰδιαιτέρα φυλὴ Σλαυικῆ, διότι τὸ Πατριαρχεῖον Κ)πόλεως οὐδέποτε ἔθεσεν τὴν ἐθνικότητα ὡς γνώμονα ἐν τῇ θρησκευτικῇ διακυβερνήσει τοῦ ποιμνίου του.

IV καὶ V.—Ὅσον ἀφορᾷ τὴν Ἑλλην. Θρησκ. Κοινότητα Βάρνης, ὅτι αὕτη διετέλει ἀπὸ ἀμνημονευτῶν χρόνων ἰδιαιτέρα Κοινότης, ἐξεθέσαμεν ἐν λεπτομερείᾳ ἐν τῇ πρώτῃ ὁμιλίᾳ ἡμῶν, ὡς ἦσαν αἱ Κοινότητες Φιλιππουπόλεως, Στενιμάχου καὶ ἄλλαι. Εἰδικῶς διὰ τὴν Κοινότητα Βάρνης θέλω προσθέσει, ὅτι καὶ μετὰ τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Βουλγαρίας ἡ Ἑλληνικὴ Θρησκ. Κοινότης αὕτη ἀνεγνωρίζετο ὡς οὐδετέρα καὶ αὐτοδιοίκητος, ὃ δὲ ἀντιπρόσωπος Αὐτῆς Μητροπολίτης Βάρνης, καὶ ὑπὸ τὴν ιδιότητά του αὐτὴν ταύτην, μετέσχε τῆς μεγάλης Ἐθνικῆς Συνελεύσεως, καὶ αἱ ἀποφάσεις τοῦ πνευματικοῦ δικαστηρίου ἀνεγνωρίζοντο καὶ ἐξετελοῦντο ὑπὸ τῶν τοπικῶν Ἀρχῶν, βάσει τῆς κρατούσης νομοθεσίας (ἄρθρ. 1220 τῆς Πολιτικῆς Δικονομίας). Καὶ αἱ Διοικητικαὶ καὶ Οἰκονομικαὶ Ἀρχαὶ ἀνεγνώριζον ὡς ἀνεξάρτητον τὴν Ἑλληνικὴν Θρησκ. Κοινότητα Βάρνης, γεγονὸς ἕπερ ἀπεδείξαμεν διὰ διαφόρων ἐπισήμων ἐγγράφων τὰ ὅποια παρουσιάσαμεν, ὡς καὶ αἱ δικαστικαὶ Ἀρχαὶ ὡς φαίνεται ἐκ τῶν ἀποφάσεων τοῦ Πρωτοδικείου Βάρνης ὑπ' ἀριθ. 237]1879.

Ἰσχυρίζονται ἔτι ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Θρησκ. Κοινότης Βάρνης κατηγορήθη κατὰ τὴν ψήφισιν τοῦ βασικοῦ Νόμου (Συντάγματος). Ἐν τούτοις λησμονοῦσι ὅτι τὰ σχετικὰ ἄρθρα οὐδέποτε ἀπὸ ψηφίσεως των ἐφηροδόθησαν καὶ ὅτι de facto αἱ Θρησκ. Κοινότητες ὑφίσταντο, ἐλειτούργουν καὶ ἀνεγνωρίζοντο, ὡς ἀνωτέρω εἴπομεν, μέχρι τοῦ 1906.

VI.—Ἐπίσης ἰσχυρίζονται ὅτι ὁ περὶ ἐκπαιδεύσεως νόμος λεγόμενος καὶ νόμος τοῦ Ζήφκωφ (Ἰ. Πουργ. τῆς Ἐθνικῆς Παιδείας) ἐπὶ τῆς πρωτ. τοῦ Στ. Σταμπουλῶφ τοῦ 1891 κατήγγησε τὰς Ἑλληνικὰς Θρησκ. Κοινότητας. Πασίγνωστον τυγχάνει ὅτι ὁ νόμος οὗτος δὲν ἐφηροδόθη συνεπείᾳ τῶν διαμαρτυριῶν τῶν Ἑλληνικῶν Κοινοτήτων καὶ ἐπίσης τῶν διαμαρτυριῶν τῶν Μεγάλων Δυνάμεων τῶν ὑπογραψασῶν τὴν Βερολίνοιον Συνθήκην. Συνεπείᾳ τῶν διαμαρτυριῶν αὐτῶν, ὃ τότε Πρωθυπουργὸς ἠναγκάσθη νὰ δηλώσῃ ὅτι δὲν θέλει ἐφαρμοσθῆ ὁ νόμος, ὑποσχεθεὶς ὅτι ταχέως θέλει ὑποβάλλει νόμον πρὸς κατάργησίν του (ἴδε τηλεγράφημα τοῦ Βουλγ. Τηλ. Πρακτορείου (ἐφημ. Κυβερν. ἀριθ. ... 1892 ἔτους).

Νέος νόμος δὲν ἐψηφίσθη, ἐν τούτοις ὃ ὡς ἄνω νόμος Ζήφκωφ δὲν ἐφηροδόθη μέχρι τοῦ 1906.

Ἀνεξαρτήτως τούτου δεόν νὰ σημειωθῆ ὅτι ὁ νόμος οὗτος δὲν καταργεῖ τὰς Ἑλληνικὰς Θρησκ. Κοινότητας, ἀλλ' ἀφαιρεῖ τὸ δικαίωμα νὰ ἰδρῶσι Σχολεῖα καὶ νὰ ὑποστηρίζωσι τοιαῦτα. Παρὰ ταῦτα αἱ Ἑλληνικαὶ Θρησκ. Κοινότητες ἐλειτούργουν, οἱ Μητροπολίται Βάρνης, Φιλπόλεως καὶ Ἀγκιάλου ὑφίσταντο καὶ ἀνεγνωρίζοντο ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω, μέχρι τοῦ 1906.

VII.—Ὑποστηρίζουσιν, ὅτι διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ ἁρθροῦ 6 τῆς συμβάσεως μεταναστεύσεως ἀναφορικῶς μετὰ τὰς Ἑλληνικὰς Θρησκ. Κοινό-

τητας δέον νά μεταναστεύσωσιν ἅπαντα τὰ μέλη ἢ τοῦλάχιστον τὰ πλείονα τούτων. Ἡ ἐρμηνεία εἶναι σφαλερά. Φρονοῦμεν, ὅτι ἀφοῦ ἀπαξ πιστοποιηθῆ τὸ γεγονός τῆς μερικῆς μεταναστεύσεως καὶ συνεπείᾳ τούτου ὅτι ἡ Κοινότης ἀδύνατον νά ἐκπληρῆ τὰ καθήκοντά της, αὕτη θεωρεῖται ipso facto ὡς διαλυθεῖσα καὶ ἡ Μικτὴ Ἐπιτροπὴ κηρύσσει αὐτὴν διαλυθεῖσαν, καὶ τότε γεννᾶται τὸ δικαίωμα τῆς ἐκκαθαρίσεως τῆς περιουσίας αὐτῆς, ἀνεξαρτήτως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μεταναστευσάντων.

Πλὴν, ἂν καὶ κατὰ τὰ ὡς ἄνω λεχθέντα ὁ ἀριθμὸς τῶν μεταναστῶν δὲν ἔχει σημασίαν διὰ τὴν διάλυσιν τῆς Κοινότητος, ὑπαρχόντων τῶν ἄλλων στοιχείων, ἐν τούτοις, ἐπειδὴ οἱ ἀντιδικοὶ ἀποδίδουσι κεφαλαιώδη σημασίαν, ἐπὶ τούτῳ ἡμεῖς ἀπεδώσαμεν πιστοποιητικὸν ἔγκυρον ἐξ οὗ ἐμφαίνεται ὅτι ἀπὸ τῆς 18. XII. 1900 μέχρι τῆς 18ης ἰδίου μηνὸς τοῦ ἔτους 1920 μετηνάστευσαν καὶ ἐγκατεστάθησαν ἐν Ἑλλάδι 434 οἰκογένειαι. Καὶ λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν ὅτι ὁ ἀναμφισβήτητος ἀριθμὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ κατὰ τὸ 1900 ἦτο 700 οἰκογένειαι, ἔπεται ὅτι διέμειναν ἐν Βάρνη μόνον 266 οἰκογένειαι, ἦτοι ἄλλοις λόγοις μετηνάστευσαν τὰ 2/3 ἐκ τῶν μελῶν τῆς Ἑλληνικῆς Θρησκ. Κοινότητος.

Τὸ πιστοποιητικὸν τοῦτο δὲν ἔχει οὐδὲν οὔτε ἠθικὸν οὔτε καὶ ὕλικόν δικαίωμα νά ἀμφισβητῆ ὁ ἀντίδικος, διότι εἰς τὴν δόλῳσιν τοῦ Ἑλληνοσ Ἀντιπροσώπου, ἵνα διορισθῆ ἐπιτροπὴ τῇ συμφωνίᾳ ἀμφοτέρων τῶν διαδίκων, ὅπως ἐξελέγη τὸ περιεχόμενον αὐτοῦ, κατηγορηματικῶς ἠρηγήθη νά συγκατατεθῆ παρὰ τὴν ἐπιδοκιμασίαν τοῦ Προέδρου τῆς Ἐπιτροπῆς, ἀφοῦ τὸ μέτρον τοῦτο ἐφαρμοσθὲν εἰς ἄλλας περιπτώσεις ἀπέδωκε ἐπιτυχῆ ἀποτελέσματα.

VIII.—Ὅσον ἀφορᾷ τὰ κτήματα τῆς Μονῆς τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου, ἐπειδὴ ὑπάρχει ἀπόφασις τελεσίδικος πρὸς ὄφελος τῆς ἐν Βάρνη διαρκοῦς Νομαρχιακῆς Ἐπιτροπῆς καὶ ἐπειδὴ, συμφώνως τῇ νομοθεσίᾳ ὅλων τῶν Ἑθνῶν, παρόμοια ἔγγραφα δὲν προσβάλλονται, ἐπιμένουσιν ὅτι ἡ ἀπαίτησις μας, ὅσον ἀφορᾷ ταῦτα δέον νά ἀπορριφθῆ.

Ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου, ἂν καὶ ὠμίλησα ἀρκετὰ καὶ ἐξέθηκα τὰς ἀντιλήψεις μου διὰ τὸ ἀβάσιμον τῶν ἀντιρρήσεων τῶν ἀντιδίκων, ὅμως θὰ εἴπω ἀκόμη λέξεις τινάς.

Κατ' ἀρχὴν δὲν ἀμφισβητῶ τὴν ἰσχὴν τῶν ἀποφάσεων, αἵτινες ἀπέκτησαν νόμιμον ἰσχὴν μεταξὺ τῶν διαδίκων τῶν μετασχόντων ἐν τῇ δίκῃ, καὶ ὅτι αὗται εἰσιν ἀπόσβληται, πλὴν ὄχι γενικῶς μόνον μεταξὺ τῶν μετασχόντων τῆς δίκης διαδίκων.

Ἐνιστάμεθα καὶ ἰσχυρίζομεθα ὅτι ἡ ἀπόφασις αὕτη δι' ἡμᾶς εἶναι res inter alios acta, διότι ἐν τῇ δίκῃ ταύτῃ ὁ Μητροπολίτης Βάρνης, ὅστις de facto et de jure τυγχάνει ἀντιπρόσωπος τῆς Κοινότητος ταύτης δὲν μετέσχε, μὴ κληθεῖς. Συνεπείᾳ τῆς ἐλλείψεως ταύτης ἡ ἀπόφασις αὕτη δὲν

ἔχει τὰ στοιχεῖα τοῦ ἀρθρ. 432 τῆς Πολιτ. Δικονομίας τὸ ὁποῖον ἐπιβάλλει, διὰ τὴν ἰσχὺν τοῦ δεδικασμένου, τὴν ὑπαρξίν τριῶν στοιχείων 1ον) ταυτότητα νομικῆς βάσεως 2ον) ταυτότητα τοῦ ἀμφισβητουμένου ἀντικειμένου καὶ 3ον) ταυτότητα τῶν διαδίκων, γεγονός μὴ ὑπάρχον ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ, διότι δὲν ἐκλήθη ὁ Μητροπολίτης Βάρνης ὡς διάδικος ἀλλ' ἡ Ἐφορεία τῶν Σχολείων, καὶ συνεπῶς ἡ ἀπόφασις αὕτη οὐδεμίαν ἔχει ἰσχὺν δι' αὐτὸν (Μητροπολίτην) καὶ συνεπῶς καὶ τὴν ἐκπροσωπούμενην ὑπ' αὐτοῦ Κοινότητα Βάρνης.

ΙΧ.—Ὁ ἐντιμος πληρεξούσιος τῆς διαρχοῦς Ἐπιτροπῆς (Νομαρχιακῆς Βάρνης) ἵνα μειώσῃ τὴν ἔλλειψιν ταύτην τῆς ἀποφάσεως, ἰσχυρίζεται ὅτι ἡ Δημογεροντία καὶ ἡ Ἐφορεία ἀντιπροσωπεύονται ὑπὸ ἐνὸς προσώπου. Τὸ γεγονός τοῦτο ἐν τῇ πραγματικότητι δὲν εἶναι ἀληθές, διότι διάφορος ὑπῆρχε καὶ ὁ προσορισμὸς αὐτῶν. Ἡ Δημογεροντία ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Μητροπολίτου ἐξεπροσώπει ἐξωτερικῶς καὶ ἐσωτερικῶς τὴν Θρησκ. Κοινότητα καὶ διώκει τὴν περιουσίαν αὐτῆς, ἡ δὲ σχολικὴ Ἐφορεία ἐφροντίζετο περὶ τῆς κανονικῆς λειτουργίας τῶν σχολείων.

X.—Ἐπίσης δὲν εἶναι ἀκριβῆς καὶ ὁ ἄλλος ἰσχυρισμὸς, ὅτι ὁ Μητροπολίτης, συμφώνως πρὸς τὸν κανονισμόν, δὲν διοικοῦσεν ἀλλ' εἶχε μόνον τὴν ἀνωτέραν ἐποπτείαν, διότι, συμφώνως πρὸς τὸν κανονισμόν, ἀπόφασις ληφθεῖσα ὑπὸ τῆς Δημογεροντίας οὐδεμίαν εἶχε σημασίαν καὶ ἰσχύν, ἐὰν δὲν ἐκυροῦτο ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Μητροπολίτου, οὐδὲ ὁ Μητροπολίτης μόνος ἠδύνατο νὰ ὑποχρεώσῃ τὴν Κοινότητα, οὐδ' ἡ Δημογεροντία, ἀλλ' ἠνωμένοι ἀντιπροσώπευον τὴν Θρησκευτικὴν Κοινότητα.

Ἐπίσης διαστρέφουσι καὶ τὰς καταθέσεις τοῦ μάρτυρος Σάνθου. Ἐν πρώτοις διότι ὁ Σάνθος ὑπῆρχε μέλος τῆς Δημογεροντίας τὸ 1905 καὶ οὐχὶ τὸ 1891, ἡμερομηνίαν τῆς εἰσαγωγῆς τῆς δίκης τῆς Κοινοῦτητας Βάρνης. Τότε δὲ καὶ μόνον ἐπροτάθη, πρὸς εὐκολίαν τῆς ὑπηρεσίας, νὰ ἐνωθῶσι τὰ δύο συμβούλια τῆς Δημογεροντίας καὶ τῆς Ἐφορίας, καὶ ἔπειτα διότι ἡ προᾶξις αὕτη δὲν δύναται νὰ ἔχη ὀπισθενεργὸν δύναμιν.

Εἶναι ἀληθές, καὶ δὲν δυνάμεθα νὰ ἀρνηθῶμεν τὸ γεγονός, ὅτι ἡ ἐφορεία πολλάκις ἔδιδεν ὑπ' ἐνοικίῳ κτήματά τινα τῆς Θρησκευτικῆς Κοινοῦτητος λαμβάνουσα καὶ τὰ ἐνοίκια, πλὴν ταῦτα ἐγίνοντο τῇ συγκαταθέσει καὶ δυνάμει πληρεξουσιοδοτήσεως τῆς Δημογεροντίας, ὡς σημειοῦται ἐν τοῖς ἐνοικιαστηρίοις, τὰ ὁποῖα παρουσίασεν ὁ ἀντίδικος. Πρὸς τούτοις δεόν νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὅτι τὰ ἔσοδα ταῦτα ἐχρησίμευον πρὸς κάλυψιν τῶν ἐξόδων τῶν Σχολῶν καὶ ὑποστήριξιν αὐτῶν.

XI.—Ἀβάσιμος ἐπίσης τυγχάνει καὶ ἡ ἄλλη ἀντίρρησης, ὅτι ἐπειδὴ τὰ κτήματα τῆς Μονῆς τοῦ Ἁγίου Κων)τίνου, συμφώνως πρὸς τὸ ἔγγραφο τοῦ δικαστικοῦ ἐκτελεστοῦ, παρεδόθησαν τῇ διαρχεῖ Ἐπιτροπῇ Βάρνης τὸ 1897, βάσει τοῦ ἀρθρου 87 στοιχ. Α' τοῦ κανονισμοῦ πρὸς ἐφαρμογὴν

τῆς συμβάσεως τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς, δὲν ὑποπίπτουσι ταῦτα εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τῆς Ἐπιτροπῆς ταύτης. Τὸ ρηθὲν ἀρθρὸν δὲν ἔχει ὑπ' ὄψιν του τὰ κτήματα, ἀλλὰ τὰ πρόσωπα, τοὺς μετανάστας.

XII.—Ἀβάσιμος τυγχάνει καὶ ἡ ἄλλη ἀντιρροησις, ὅτι ἐπειδὴ τὰ κτήματα παρεδόθησαν ὑπὸ τοῦ δικαστικοῦ ἐκτελεστοῦ τὸ 1897, βάσει τοῦ νόμου περὶ παραγραφῆς, ἀπέκτησαν τὸ δικαίωμα τῆς κυριότητος. Λησμονεῖ δ' ἀντίδικος ὅτι τῇ 18. XII. 1900 συμφώνως τῷ κανονισμῷ διεκώπησαν ὅλοι αἱ προθεσμίαι, συνεπῶς ἢ ὡς ἄνω Ἐπιτροπὴ δὲν εἶχεν ὑπὸ τὴν κατοχὴν τῆς ἢ μόνον ἐπὶ μίαν τριετίαν τὰ κτήματα.

XIII.—Ἰδιαιτέραν σημασίαν δίδωσιν εἰς δῆλωσιν τῆς 20. X. 1904 ὑπ' ἀριθ. εἰσαγ. 3843. Καθ' ἡμᾶς ἡ δῆλωσις αὕτη δὲν ἔχει ἀπολύτως οὐδεμίαν ἰσχὺν καὶ σημασίαν, πρῶτον διότι ἐγένετο ὑπὸ ἀναρμοδίω προσώπων καὶ δευτέρου καὶ ἂν ὑποτεθῇ ὅτι ἦσαν ταῦτα ἀρμόδια, διὰ τῶν ἐνεργειῶν των αὐτῶν οὐδόλως ἠδύναντο νὰ ὑποχρεώσωσι τὸ νομικὸν τῆς Κοινότητος πρόσωπον.

XIV.—Διὰ ταῦτα πάντα τὰ ὡς ἄνω ἐκτεθέντα ἐξαιτοῦμαι ὅπως, ἅπασαι αἱ τῶν ἀντιδίκων ἀντιρροήσεις ὡς ἀβάσιμοι ἀπορριφθῶσι καὶ κατὰ συνέπειαν γένωνται δεκταὶ ἅπασαι αἱ γινόμεναι ὑφ' ἡμῶν δηλώσεις καὶ προβῆτε εἰς τὴν ἐκκαθάρισιν ὅλων τῶν κτημάτων τῆς Ἑλληνικῆς Θεσηκευτικῆς Κοινότητος Βάρνης.

Ὁ Πληρεξούσιος
τῆς Ἑλληνικῆς Θεσηκ. Κοινότητος Βάρνης
Β. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ
Δικηγόρος

Λ Α Ο Γ Ρ Α Φ Ι Κ Α

Α' Τροφές και Δίαιτα τῶν Θρακῶν

Τὸ κλίμα.—Στὴ Θράκη, ὅπως σὲνες τὶς χῶρες, οἱ ἄνθρωποι εἶχαν μιὰ δίαιτα ἀνάλογη μὲ τὸ κλίμα καὶ τὶς κλιματολογικὲς συνθήκες, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐπαγγέλματα ποὺ ἐξασκοῦσαν. Ἡ χώρα ἔχει κάμπους ἀτελειώτους, ἔχει βουνὰ καὶ δάση μεγάλα κι' ἀπάτητα, ἔχει ποτάμια μεγάλα κι' εὐεργετικὰ στὴ γεωργία της, κι' ἀνάλογα μὲ τὴ φυσικὴ της ὑπόσταση κι' οἱ Θράκες ντύνονται καὶ τρώνε. Ὁ χειμῶνας εἶναι βαρὺς καὶ μακρὸς καὶ τὰ χιόνια πέφτουν πολλὰ, ποὺ σκεπάζουν τὰ πάντα, γι' αὐτὸ πρὶν μῆθ' ὁ Ὀχτώβριος τοιμάζονταν στὸ καιρὸ τοῦ Ἑλληνισμοῦ ὁ χειμωνιάτικος ζαχαρὲς στὰ σπίτια, ἀπὸ τὰ ξύλα καὶ τὰ κάρβουνα καὶ τὸ ψωμί ὡς τὸ πράσο καὶ τὸ κρεμμύδι μέσα στὰ κελάρια.

Τὰ κελάρια.—Τὰ κελάρια εἴταν καὶ εἶναι ξεχωριστὰ δωματιάκια ὅπου καλόθεταν κι' ἔκρυβαν οἱ νοικοκυρὲς ὅλα τὰ φαγώσιμα. Ἐκεῖ μέσα σὲ ράφια ξυλένια κοίτουσαν τὰ τουλουμοτύρια, ἀπὸ τοίχους κρέμουνταν οἱ **μπουρλιές** τὰ σταφύλια, ἀπὸ βέργες τὰ λουκάνικα, τὰ ξακουστὰ θρακιώτικα λουκάνικα. Ἐκεῖ εἴταν στημένα τὰ **τσουκάλια** μὲ τὸ χοιρινὸ παστωμένο λαρδί, μὲ τὰ πετμέζια τὰ διάφορα τὰ **κουρούλια**, μὲ τοὺς νισαστέδες τὰ **τουρμπιά** καὶ τοὺς τραχανάδες, τοὺς γιοφκάδες καὶ τὰ κουσκούσια. Ἀπὸ τὸ ταβάνι κρέμουνταν οἱ **μουστολάμπάδες** καὶ μέσα στοὺς τενεκέδες βρῖσκουνταν τὰ λιασμένα φρούτα, ποὺ πρόσμεναν γὰ γίνουιν **χουσάφια**. Ὅλ' αὐτὰ ποὺ μένα ὄνομα λέγονταν **ζαχαρὲς** (σοδεῖα) εἴταν προϊόντα τοῦ σπιτιοῦ. Τὸ τυρὶ ἀπὸ τὸ γάλα τῆς ἀγελάδας, τὰ πετμέζια ἀπὸ τ' ἀμπέλι, τὰ ξύλα ἀπὸ τ' ἀμπελοκούρβουλα καὶ τὰ δέντρα τῶν χτημάτων, ἢ ἀπὸ τὸ κοντηνὸ **κουρλί**—τὸ δάσος—ποὺ τὸ καθάριζαν, τὰ λουκάνικα ἀπὸ τὸ γουρούνι ποῦθρεφαν ὅλη τὴ χρονιά, τὰ σταφύλια καὶ οἱ σταφυλαρμιές ἀπὸ τ' ἀμπέλια τους, ὁ **χαρνταλιγὲς** κι' οἱ μουστοὶ ἀπὸ τὸν τρύγο τ' ἀμπελιοῦ, ὅλα μ' ἓνα λόγο ἀπὸ τὴ δούλεψη τῶν σπιτικῶν.

Ἐκεῖ μέσα εἴταν καλοθεμένο καὶ τ' ἀλεύρι ἢ τὸ σιτάρι, ποὺ ἄλλοι τᾶλεθαν μῶνοι—ὁ πολὺς λαὸς—στοὺς νερόμυλους ἢ ἀνεμόμυλους, κι' ἄλλοι τ' ἀγόραζαν ἔτοιμο ἀπὸ τοὺς μεγάλους μύλους, ποὺ σίτιζαν τὰ στρατεύματα καὶ τὰ ψωμοσιτοῦσαν. Πάντως τᾶλεύρι τᾶγόραζαν μὲ τὸ τσουβάλι (ὄκ. 60) καὶ ζυμώνανε τὸ ψωμί μόνες οἱ νοικοκυρὲς πλούσιες καὶ φτωχὲς ψωμί **χάσκο**—ἄσπρο κάτασπρο καὶ ροδισμένο στὸ φοῦρνο σὲ μεγάλα ψωμιά δυὸ ὀκάδων—ποὺ δὲν εἶχε τὴ γλύκα τοῦ σιταρένιου σπιτικοῦ ψωμιοῦ, μὰ ποὺ εἴταν κιαὐτὸ θρεφτικὸ.

Τροφές.—Ἡ πρώτη καὶ καλύτερη τροφή εἴταν τὸ **ψωμί** καὶ τὰ

ζυμαρικά ὕστερα τὰ κρέατα καὶ τὰ ψάρια καὶ κατόπι τὰ χορταρικά.

α) **Τὸ ψωμί.**—Ἡ Θράκη εἶναι ὁ τόπος τοῦ πολλοῦ, τοῦ πλοῦσιου σταριοῦ. Ἐκεῖ τὸ στάρι ἔφθανε στὸ καιρὸ μας, τ' ἀνθρώπινο ἀνάστημα κι' ἀπόδινε 20—30 τὸ ἕνα. Τὸ ἔδαφός της εἶναι πλούσιο καὶ ἀποδίνει πολὺ ὅταν δουλεύεται καὶ ὀργώνεται καλὰ κι' ὁ σπόρος εἶναι διαλεχτός. Γι' αὐτὸ στὸν καιρὸ τοῦ Ἑλληνισμοῦ ὁ τόπος ἀπόδινε πλούσια σοδειὰ καὶ ἡ Θράκη φημιζότανε γιὰ τὴν παραγωγή της κ' οἱ Θράκες τρώγαν ψωμί διαλεχτὸ καὶ γλυκὸ. Τὸ ψωμί λοιπὸν γινότανε ἀπὸ καθαρὸ ντόπιο στάρι ἢ ἀπὸ μίγμα σταριοῦ καὶ κριθαριοῦ. Ὁ τόπος ἔχει πολλὰ ποτάμια καὶ πολλοὺς νερόμυλους, ¹⁾ ὅπου ἄλλεθε ὁ κόσμος τὸ στάρι του καὶ ζύμωνε τὸ γλυκὸ ψωμί ψήνοντάς το στοὺς σπιτικούς φούρνους. Ὑπῆρχαν καὶ πολλοὶ ἀλευρόμυλοι, ὅπως τοῦ Δοδόπουλου στὶς Σ. Ἐκκλησιές, τοῦ Μπάλα στὸ Λουλέ Μπουργὰς κ.λ.π. ποὺ δούλευαν νύχτα μέρα ἀλέθοντας ἄλευρα καὶ πλάθοντας τὸ ψωμί γιὰ τὸ στρατό. Καὶ πολλοὺς ἄλλους μύλους σάλλα μέρη εἶχε ἡ Θράκη.

1) **Τὸ ζύωμα τοῦ ψωμοῦ.**—(Τῆς Ἀναστασίας Ἀθανασιάδου ἐτῶν 60). Κατέβαιναμ' νυχταύτοσα στὴ γίζμπα, ἠπαιρναμ' τάλευρι πὲ τὸ γκάδο (τότε τὴ σοδειὰ τ' ἀλευριοῦ τὴν εἶχαν σῆνα πῆλινο κάδο ὡς ἕνα μέτρο) πῆνα πινάκ', γέμζαμ' τὸ τελένιο κόσκινο καὶ κοσκίνζαμ' τάλευρι μέσα στὴ ζυμώτρια τὴ σκάφ'. Ὑστερα ἔφκιαναμ' μέσα στὰ λείυρι μιά τρύπα κῆχυναμ' μωρόχλιο νερό, ἀλάτ' καὶ προζύμ' ποὺ εἶδαν μέσα σῆνα τετζερόπλο φυλαμμένο. Ἐλυωναμ' τὸ προζύμ' στὸ μωρόχλιο νερό καὶ σιγὰ σιγὰ ἔσερναμ' πὲ γύρω τάλευρι καὶ τὸ νεκάτεθαμ' πολλὴ ὥρα. ὦ; που νὰ νεκατωθῆ ἔλο τάλευρι. Μέσα στὴ γούπα ποὺ εἶχαμ' τὸ προζύμ' ἔβαναμ' ζεστὸ νερό καὶ γίνονταν τὸ λυᾶμα καὶ μάρτὸ ἔβρεχαμ' μέσα στὴ γούπα τὰ χέρια μας καὶ ζύμωναμ' πὲ τίς γρόθ' μας τὸ ζουμάρ, τὸ γρόθζαμ'. Αὐτὸ τῶκαναμ' πολλὲς φορές ὡς ποὺ νὰ καλοζυμωθῆ τὸ ψωμί. Τὸ ζύωμα ἤθελε πολὺ γόπο καὶ κούρασ' ὡς ποὺ νὰ γίν' μάζα καλή.

Ὑστερα τῆβρεχαμ' πὲ τὸ λυᾶμα καὶ τῶσιαζαμ' πὲ πάν' τὸ ψωμί καὶ τὸ περέχυναμ' ἄλευρι γιὰ νὰ μὴ γολλᾶ καὶ τὸ σκέπαζαμ' πὲ τὴ μεσάλλα καὶ πὲ ἄλλα ζεστά ροῦχα. Σὰ δὲ νέβαινε στὴν ὥρα τ' τὸ ψωμί, τότες ἔβαζαμ' ζεστά κεραμίδια καὶ κύτταζαμ' νὰ τὸ ζεστάνουμ'. Πολλὲς βολὲς τὸ ζουμάρ φούσκωνε καὶ χύνουνταν πὲ τὴ σκάφ', σὰ ξεχνούσαμ' νὰ τὸ διοῦμ' καὶ γιὰ τοῦτο συχνὰ ἔγλεπαμ' τὴ σκάφ' ἂν ἔγινε τὸ ψωμί.

Σὰ θέλα γίν' κατόπ' ἀπλωναμ' τὴ μεσάλλα, ἔρριχναμ' ἄλευρι γιὰ νὰ μὴ γολλᾶ τὸ ψωμί, κῆχυναμ' μέσα γούλο τὸ ζουμάρ' ποὺ ζύμωναμ' ζύνοντας πὲ τὴ ζύστρα τὴ σκάφ' γιὰ νὰ πάρουμ' καὶ τὸ κολλημένο, καὶ τὸ φορτονόμωστε στὴ βλάτ' νὰ τὸ πᾶμ' στὸ φούρνο. Μεῖς εἶχαμ' τὸ νταγῆ τὸ Βασιλ' τὸ φουρουντζῆ ποὺ ἤξαιρε νὰ πλάθ' τὰ ψωμιά καὶ νὰ τὰ ψῆν' καλὰ. Ὁ ντα-

1) Ἀνεμόμυλοι εἶταν σπάνιοι στὴ Θράκη καὶ λιγοστοί,

γῆς ὁ Βασιλεὺς ὁ φούρναρς, τὸπλαθε σὲ ψωμιὰ καὶ τῶρριχνε γιὰ ψήσιμο. Τῆ κάθε σπιτιοῦ τῶδαζε πῆνα σουμάδ' γιὰ νὰ μὴ νεκατῶνται τὰ ψωμιὰ.

Πρὶν γίν' πολλὰς φορὰς τὸ ψωμί, ἔκοβαμ' ἕνα κομμάτ' ζουμάρ' καὶ τῶστελναμ' ἀγίνωτο στὸ φούρνο. Αὐτὸ τῶλεγαμ' πῆττα, *ἀληπανάβατ'*. Ἀπὸ τοῦτο τὸ ζουμάρ' κρατούσαμ' καὶ μαγιὰ γιὰ ἄλλο ζύμωμα. Ἔτο' τὰ ψωμιὰ ψήνονταν καὶ γίνονταν κινκάτα καὶ μασκερά.

Παράδοση.—Ἡ πεθερὰ ἔβαλε τῆ νιόνυφ' νὰ ζυμώσ'. Ἡ νύφ' σὺν ἀρκεψε νὰ ζυμῶν', σὺν ἀρχάρια ρώτσε.—Πῶσο, μητέρα νὰ τὸ ζυμώσω;—Ὡς πού νὰ ἔδρωσ' τῆς εἶπε, ὁ κῶλός σου. Ἡ νύφ' τὸ πίστεψε κι' ἀρκεψε νὰ ζυμῶν' καὶ νὰ γροθίζ' τὸ ψωμί καὶ ζυμῶνοντας συχνὰ πυκνὰ ἔβαζε τὸ χέρ' δῆς πὲ τὰ ζυμάρια καὶ δοκιμάζε μὴ ὁ πιονός δῆς ἔδρωσε. Ὡς πού νὰ τελειώσ' τὸ ζύμωμα τὸ μισὸ ζουμάρ' πέμνε στὸ γῶλό δῆς.

β) **Ζυμαρικά** (χιλοειδεῖς τροφές).—Ὁ ἐργάτης κοιμισμένος μαζὶ μὲ τὶς ὄρνιθες, ξυπνοῦσε ἀκόμα βαθιὰ χαράματα. Ὁ βοριάς φουσοῦσε λυσσασμένος, τὸ κρύο ἔτσουζε, τὸ νερὸ παγωμένο μέσα στάγγεια, τόσο πού γιὰ νὰ πλυθῆ κανεὶς ἔσπανε τὸν πάγο, οἱ βροῦσες παγωμένες. Μόνο τὰ πηγάδια ἀχνίζαν θαρρεῖς ἠφαισίτεια «ἐν ἐνεργείᾳ».

Τὸ λοιπὸν ἢ μάννα ἢ ἡ γυναίκα ἢ ἡ ἀφέντρα μὲ τὶς παραδοῦλες τῆς, πού στὸ πόδι πρὶν φέξει διαφέντευε τὶς *μισθαργοὶ*—τοὺς ἐργάτες μὲ τὸ μεροκάματο, πού κοιμώνταν μέσα στάρχοντικό τῆς—τοίμαζε τὸ *τζορμπά*—τὸν τραχανά, πού ἔκαιε, γιὰτ' εἶχε μέσα κόκκινη πιπεριά. Ὁ μεγάλος τέντζερες ἔβραζε στὸ τζάκι καὶ τοίμαζε τὸν τραχανά. Τί εἶταν ὁ τραχανὰς αὐτὸς πού τὸν ροφοῦσε ἡ ἐργατιά μὲ ἡδονὴ καὶ ἀγαλλίαση καὶ θέρμαινε τὰ σωθικά καὶ ἀναβε τὸ στήθος κῆδινε διάθεση καὶ δύναμη γιὰ τῆς ἡμέρας τῆ δουλειὰ στάμπέλι ἢ στὸ χωράφι στὸ παλουτσίδικο ἢ τὸ ξυλάδικο;

Τραχανάς.—Ὁ τραχανὰς εἶναι πανελλήνιο καὶ γνωστότατο ζυμαρικό. Μονάχα οἱ τρόποι τῆς προετοιμασίας του εἶναι διάφοροι ἀπὸ τᾶνάλογα ὑλικά πού μεταχειρίζονται στὸ φτιάσιμό του.

Τραχανὰς (δ)—«Γιὰ νὰ κάνουμ' τραχανὰ χρειάζονται μία ὀκτὴ γάλα, μισὴ σεμιγδάλ καὶ ὄσο ἀλευρι ἀπορροφήσ'. Βράζουμ' τὸ γάλα καὶ ἔταν ἀρχίξ' νὰ φουσκῶν' ρίχνουμ' σιγὰ σιγὰ, τὸ σεμιγδάλ' καὶ μαζὶ τὸ ἀνακατεύουμ' πὲ μιὰ ξύλιν' κουτάλα, γιὰ νὰ μὴ σβωλιάσ'. Τὸ ἀφίνουμ' νὰ πάρ' λίγες θράσες καὶ μὸλις πῆξ' τὸ βράζουμ' πὲ τῆ φωτιά καὶ τὸ ἀφίνουμ' νὰ κρυσώσ' καλά. Τότες βράζουμ' τὸ ἀλευρι σὲ μιὰ λεκάν' καὶ μέσα στῆ μέσ' ἀνοίγουμ' μιὰ τρύπα. Κεῖ μέσα χύνουμ' αὐτῆ τῆ ζύμ' μαζὶ πὲ μιὰ χούφτα ἀλάτ' καὶ ἀρχίζουμ' τὸ ζύμωμα. Ἀφοῦ τελειώσ' τὸ ζύμωμα πού πρέπ' νὰ εἶναι πολὺ σφιχτὸ κάνουμ' π' αὐτῆ τὴν ζύμ' μικρὰ—μικρὰ πηττάκια πού τ' ἀπλώνουμ' στὸν ἥλιο νὰ ξεραθοῦν λιγάκ'. Τότες ἔχουμ' ἕνα ἀραιὸ κόσκινο τὸ γυρίζουμ' ἀνάποδα πάνω ἀπὸ ἕνα καθαρὸ τραπεζομάνδηλο, πέρνουμ' ἀπὸ τὰ μισοστεγνωμένα πηττάκια καὶ ἀρχίζουμ' νὰ τὰ τρίβουμ' πάνω στὸ κόσκινο πατώντας μὲ

τὰ χέρια μας. Βλέπουμ' τότε πὲ κάτω νὰ πέφτ' ἑτοιμος καὶ σπειρωτὸς ὁ τραχανάς. Τὸν ἀφήνουμ' 4—5 μέρες στὸν ἥσκιο νὰ ξεραθῆ ὁπότε ἔναι πλιὰ ἑτοιμος.
(Χρυσῆ Ν. Σύρμα ἐτῶν 58)

Στὴ γεύση τόσο γλυκὸς κεφραντικὸς εἶταν, ποὺ καὶ οἱ τεμπέληδες τὸν πεθυμοῦσαν καὶ σηκώνονταν νὰ τὸν φᾶν καὶ νὰ ξανακοιμηθοῦν. Παροιμιώδης παρέμεινε τῆς μάννας ὁ λόγος:

— Σήκω παιδί μ' νὰ πᾶς στὰ ξύλα.

— Δὲ θέλω λεγώ, μάννα.

— Σήκω παιδί μ' νὰ φᾶς τσορμπά.

— — "Οπαλλα, μάννα μ', νὰ φᾶμ' τσορμπά.

Σπίτι χωρὶς τραχανὰ δὲν εἶταν, γι' αὐτὸ καὶ ἀπὸ τῆς Παναγίας κῦστερα (δεκαπενταύγουστο) ἀρχίζε τὸ τοίμασμα καὶ στέγνωμά του, ὅταν πιά τὸν ἔβαζαν στὰ ντουρμπιά ἢ τὰ πῆλινα τσουκάλια καὶ τὸν εἶχαν τὸ πιὸ πρόχειρο φαγὶ τοῦ σπιτιοῦ.

— Τί θὰ φᾶτε λεγώ;

— Τραχανὰ καὶ σιζντριμά¹⁾.

Γιοφκάς.—Τὸ μεσημέρι στὸ τραπέζι κατὰ τὸ χειμῶνα ὁ γιοφκάς εἶταν ἀπαραίτητος. Τὸ γιοφκά τὸν ζύμωναν μὲ ἀλεύρι, γάλα κι' ἄβγά.

Γιοφκάς (ὁ) ὄλικά.—(Χρυσῆ Ν. Σύρμα). Σὲ μιὰ ὀκὰ γάλα δάνουμ' τριάδα ἄβγά καὶ ὅσο ἀλεύρι σηκῶν'. **Ἡ κατασκευή.** Ζυμώνουμ' ὅλα αὐτὰ τὰ ὄλικά ἀφοῦ προσθέσουμ' καὶ λίγο ἄλας. Τότε πέρνουμ' τὴ βλασταργιά καὶ τὴν μολινοβεργα καὶ ἀρχίζουμ' νὰ πλάθουμ' τὰ φύλλα ποὺ πρέπ' νὰ ἔνε ἀρκετὰ χοδρά. Τὰ φύλλα τὰ ἀπλώνουμ' ἐπάνω σὲ τραπεζομάνδουλα γιὰ νὰ μισοστεγνώσῃ. "Ὅταν ἔνε ἑτοιμα ἀρχίζουμ' τὸ κόψιμο, τὰ διπλώνουμ' πολλὲς φορὲς καὶ μὲ ἓνα κοφτερὸ μαχαίρ' τὰ κόβουμ' σὲ λεπτὲς λωρίδες· ἔπειτα τὰ ἀνοίγουμ' ἐλαφρὰ πὲ τὸ χέρ' καὶ τ' ἀφίνουμ' τρεῖς καὶ τέσσαρες μέρες γιὰ νὰ στεγνώσ'.

Τὸ γιοφκά τὸν μαγεῖρευαν ὅπως τώρα τὰ μακαρόνια. Σὲ βραστὸ—χαρχαλιστὸ νερὸ ἔρριχναν τὸν ἀνάλογο γιοφκά. Βράζοντας ἔβγαζε τὸ γάλα του καὶ ἀφοῖζε. Κατόπι τὸν περέχυναν μὲ τσιγαριστὸ βούτυρο στὸ τηγάνι καὶ ἄσπρο τυρὶ ποὺ ἔπαιρνε κι' αὐτὸ μιὰ μικρὴ βράση καὶ γινότανε νοστιμώτατος καὶ εἶταν θρεπτικώτατος.

Κουσκοῦς.—Ανάλογο μὲ τὸ γιοφκά εἶταν τὸ **κουσκοῦς** ζυμαρικὸ ὅμοιο μὲ σκάγια, ἑκατομύτρια σκάγια, ποὺ σχηματίζονταν στὸ πλάσιμο μὲ κόπο καὶ ὑπομονὴ μέσα σ' ἓνα κόσκινο πέτσινο ἢ μεταλλίνο.

Κουσκοῦς (τὸ) (Χρυσῆ Ν. Σύρμα).—Γιὰ νὰ κάνουμ' κουσκοῦς παίρνουμ' ἓκατὸ δράμια ρύζ', τὸ χοντροκοπανίζουμ' καὶ αὐτὸ τὸ μεταχειρίζομαστε γιὰ μαγιὰ. Βάζουμ' τὴν μαγιὰ στὴν σκάφ' τῆ ζυμώτρια καὶ ἀρχίζουμ'

1) Ὁ σιζντριμάς στὸ οἰκεῖο μέρος κρέατα.

νά φκιάνουμ'. Ἐτοιμάζουμ' χυλὸ πὲ μιὰ ὀκτὸ γάλα και τριάδκ ἀβγά' ἀφοῦ χτυπήσουμ' καλὰ τὰ ἀβγά, τὸ περνοῦμ' πὲ τὸ κόσκινο και τὸ προσθέτουμ' στὸ γάλα, πέρνουμ' ἕνα πράσινο τσιμσήρ' και ραντίζουμ' πὲ αὐτὸ τὸ χυλὸ τῆ μαγιά και τὴν δουλεύουμ' κυκλικὰ πὲ τὸ χέρ' μας γιὰ νὰ πάρ' στρογγυλὸ σχῆμα' ἔπειτα προσθέτουμ' και λίγο ἀλευρι και πάλι τὸ δουλεύουμ', τὸ ξανα- ραντίζουμ' πάλι πὲ τὸ χυλὸ και προσθέτουμ' ἀλευρι και πάλι τὸ δου- λεύουμ'. Αὐτὸ ἐπαναλαμβάνεται πολλές φορές ὡς που νὰ πάρ' ἕνα κανονικὸ στρογγυλὸ σχῆμα και μέγεθος ὅσο τὸ σκάγι. Τὸ κοσκινίζουμ' πὲ ἕνα ἀραιὸ πετσένιο κόσκινο γιὰ νὰ πέφτουν τὰ πολὺ μικρὰ και νὰ μείνουν τὰ κανονικά. Τὰ ἀκαθόνιστα τὰ βάζουμ' στὴν σκάφ' ξανά και τὰ δουλεύουμ' ὅπως περι- γραφάμ' γιὰ νὰ πάρνα και αὐτὰ τὸ κανονικὸ σχῆμα ἔπειτα τὰ τοποθετοῦμ' σὲ τραπεζομάνδουλο και τὰ στεγνώνουμ' ἐπὶ τρεῖς ὡς τέσσαρες μέρες.

Και τὸ κουσκούσ' μαγειρευότανε μὲ τὸν ἴδιο τρόπο. Μόνο ποὺ εἶταν βαρυστόμαχο και πολλοὶ πάθαιναν ἀπὸ λαιμαργία, ὅταν τῶρωγαν ζεστὸ και ἀμάσητο. Τὸ μάρσημά του εἶταν δύσκολο, γιὰτι γλυστροῦσαν τὰ σκάγια και καταπίνονταν αὐτούσια και βάραιναν φυσικὰ τὸ στομάχι. Μὲ μεγάλη εὐκολία οἱ νοικοκυρὲς σκάρωναν μιὰ *μιλίνα* μὲ φύλλα ποὺ ἀνοίγαν στὴ στιγμή, μιὰ χορτόπηττα, ἕνα *κατσαμάν'* και ἄλλα ζυμαρικὰ τῆς ὥρας. Γι' αὐτὸ και τὸ φτωχότερο σπιτί εἶχε ἀπὸ τοῦτα τὰ ζυμαρικὰ και μποροῦσε νὰ περάσει τὴν ἡμέρα του, τραβώντας ἀπὸ τὸν κῆπο κένα δυὸ πράσα θαμ- μένα στὸ χῶμα ὡς τὴ μέση, ἢ κανένα ρεπάνι ποὺ ἀνάδινε μέσα στὴ γῆ ρίζες. Τὸ πράσο εἶταν ἀπαραίτητο λαχανικὸ καρκευμα γιὰ φαγι σκέτο μὲ λεμόνι, γιὰ *σύβραση* στὸ φασούλι, ἢ γιὰ ὠμὴ θροφή μὲ ψαρικὰ παστά. ¹⁾

Ἄλλα εἶδη ζυμαρικῶν εἶταν τὰ σχετικὰ γλυκύσματα—ἐλαφρὰ ὅπως τὸ *σφουγγάτο*, οἱ *γκιουζλεμέδες*, τὰ *λουκούμια*, οἱ *λιγδοψυχίες*. Ἡ *κάσα* πάλι, τὸ *ψιροῦκ'*, τὸ *κατσαμάν'* εἶταν πρόχειρα φαγιὰ ζυμαρικῶν, ποὺ γέμιζαν τὸ στομάχι και θεράπευαν τὴν πείνα.

Ἡ *σύβραση* γίνονταν ἢ μὲ κομμύδι λιανιστὸ ἢ μὲ πράσο, ποὺ τὸ τσιγάριζαν μὲ σαμόλαδο και τῶριχναν μέσα στὸ φασούλι, ποὺ ἔπαιρνε μιὰ ἔξαιρετικὴ νοστιμάδα.

γ'. *Λαχανικά*.—Φασούλια, ροβύθια, φακές, φάβα, κουκιὰ ξερὰ και φρέσκα, ἀμπελοφάσουλα, λαθύρια, μπιζέλια, λάχανα, μπάμιες κλπ.

δ'. *Κρέατινὰ*.—Οἱ Θραῖκες ἐπειδὴ τὸ κλίμα εἶναι ψυχρὸ και κάνει παγωνιά, ἔρωγαν παχρὰ κρέατα και λίπη—ἐξέχωρα τὰ χοιρινὰ λίπη. Γι' αὐτὸ ἔρωγαν κρέατα λογῆς λογίων: γουρουνίσια, μοσχαρίσια, ἀρνίσια

1) Οἱ φτωχοὶ ἔρωγαν πολλές φορές μόνο πράσο και ψωμί και τὸ θεωροῦ- σαν πολυτέλεια. Ἄν μποροῦσαν δὲ νὰ φᾶν και τίποτε ἀρμευρὸ ψάρι εἶταν εὐχαρι- στημένοι. Γι' αὐτὸ ἔμεινε ἡ παροιμιώδικη φράση τούρκικα: *Πράσα μπιλὲ ὀλοὰ γεμὲμ'* δηλ. και πράσο νᾶναι δὲν τὸ τρώγω, τόσο εἶμαι χορτασμένος.

κλπ. και τοῦ κυνηγιοῦ. Εἶχαν ἀγελαριῆς και λιβάδια ποῦ βοσκοῦσαν τὰ ζῶα τους. Τὸ πρωὶ περνοῦσε ὁ ἀγελαδάρης ἀπὸ τῆς συνοικίης και μάζευε τὴν ἀγέλη του «τὰ πράματα» τοῦ κόσμου. Κασίκες, ἀγελάδες, πρόβατα ἀκολουθοῦσαν τὸ ἀγελαδάρη στὴ βοσκὴ και μετὸ πέσιμο τοῦ ἡλίου γύριζαν στὰ σπίτια νὰ χύσουν ποτάμι τὸ γάλα στὶς καρδάρης. Ἔτσι γίνονταν τὸ ἀφθονο τυρὶ, τὸ παχύτατο σπειρωτὸ βούτυρο, σὰ χάντρα φιλή, τὸ γιαοῦρη.

Τὰ Χριστούγεννα ὅλοι ἔσφαζαν γουροῦνι. Εἶναι γνωστὸ στὶς Σαρ. Ἐκκλησιῆς τὸ πανηγύρι τῶν γουρουνιῶν παραμονὴ Χριστούγεννα στὸ χωριὸ Ἑράκλεια. Ἡ Δυὸ μέρες πρὶν σφαζότανε τὰ γουροῦνια, πολλῆς φορῆς 200 ὀκ. τόνα. Θεμεμένα στὰ σπίτια μέσα. Τὸ κομμάτιασμα τους εἶταν τέχνη και γιορτὴ μέσα στὸ σπίτι. Τὸ κομματίζαν και χώριζαν μπριζόλες, ψαχνά, λίπη, λαρδιά. Τὶς μπριζόλες τὶς κάπνιζαν κέτρωγαν ὅλο τὸ χειμῶνα.

Λαρδί.—Τὸ λαρδί πάχος τέσσαρα—ἕξη δάχτυλα τὸ τεμάχιζαν σὰν κομμάτια σαπουνιοῦ και τάλαιζαν και τὸ τοποθετοῦσαν στὶς τσουνάλες μέσα γιὰ ὅλο τὸ χειμῶνα. Μετὸ λαρδί τοίμαζαν κομματίζοντας σὲ φετούλες μετὰ βγὰ ἓνα ὠραῖο φαγητό. Τὸ λαρδί τῶτρωγαν και ὠμὸ μετὰ ψωμί. Πόσο θερμαντικὸ και θρεπτικὸ φαγητὸ εἶταν θὰ μᾶς τὸ ποῖν οἱ βιολόγοι. Τοίμαζαν συζντριμά. Ὁ συζντριμάς γίνονταν ἀπὸ μικρὰ κομμάτια ψαχνοῦ χοιρινοῦ ποῦ τὰ τσιγάριζαν και κατόπι τὰ τοποθετοῦσαν σὲ πῆλινο τέντζερη μέσα, ὅπου ἔχουναν και λίγδα ἀναλυμένη χοιρινή. Ἔτσι γίνονταν ἓνα μῆγμα ποῦ τῶτρωγαν ζεσταίνοντάς το μιὰ δυὸ κουταλιῆς μετὰ βγὰ ἢ μετὰ γιοφκά ἢ μετὰ κούσκοῦς.

Λίγδα.—Τὰ ξίγκια τοῦ γουρουνιοῦ τὰ ἔλυωναν μαζί μετὰ τὸ βασιλικὸ και ἀπ' αὐτὰ ἔβραζαν τὴν λίγδα ποῦ τὴν μετὰγγιζαν στὸ ἀγγεῖο μέσα και πάγωνε και τὶς *τσιγαρίδες*, τὶς ἔβραζαν γιὰ γῶμο σὲ μιλίνες ἢ φασόλια ἢ ρεβίδια. Τὴν λίγδα αὐτὴ χρονικῆς τὴν εἶχαν γιὰ κάθε εἶδος τηγάνισμα. Τηγάνιζαν πατάτες, τηγάνιζαν λιγδοψυχές, κι' ἄλλα και πολλῆς φορῆς τὴν πότιζαν λαγαρὴ—λαγαρὴ στοὺς παθοὺς ἀπὸ στηθικά γιὰ μαλαχτικό.

Παγωμένη τὴν ἔβραζαν σὲνα φιλιτζανάκι πλάγι στὴ φωτιὰ στὴ *θερμωσπουδιά* και χλιαρὴ τὴν πότιζαν τὸν ἄρρωστο γιὰ δυναμωτικό. Ἡ χοιρινὴ λίγδα εἶταν ἀπὸ τὸ βούτυρο πιὸ ὠφέλιμη και πιὸ χρήσιμη.

Τάρνιά.—Τὸ Πάσχα ἔσφαζαν ὅπως παντοῦ τὰρνιά. Τὸ ἔθιμο εἶταν στὰ χωριά νὰ φᾶν ἀρνὶ τοῦ Ἁγιεῶργη κι' ἂν ἔλεφετε μπροστὰ τὸ Πάσχα ἀπὸ τὶς 23 Ἀπριλίου, δὲν ἄρτινονταν κρέας γιὰ νὰ τὰ κόψουν στὶς 23 Ἀπριλίου. Τότε τὰρνιά μέστωναν και θρέφονταν μετὰ τῆς ἀνοιξῆς τὸ τρυφερὸ χορτάρι. Καὶ χοντρὰ κρέατα ἔτρωγαν στὶς πολιτεῖες, ὅπου ἔσφαζαν ζῶα γιὰ λουκάνια και παστρουμάδες.

1) Βλ. Χριστούγεννα στὴ Θράκη. *Π. Παπαχριστοδούλου*. Ὁ Μουσῖνος ὁ Θενασὸς διήγημα.

Ὅλο τὸ χρόνο ὅμως δὲν ἀπέλειπαν τὰ πουλερικά. Γαλοπούλες—οἱ κοῦρκοι, —χῆνες, καρφωμένες τὰ πόδια γιὰ νὰ παχαίνουν ἀκίνητες, κόττες, κυνήγι ἄφθονο μέσα στοὺς κάμπους ἀπὸ τὸ λαγὸ καὶ στὰ δάση ὡς τὸ ζαρκάδι. Ἀπὸ **κριάσια** ὅπως τᾶλεγαν, εἶταν χορτασμένοι οἱ Θραῖκες.

Συνηθισμένα φαγιά εἶταν οἱ μπριζόλες, τὰ βραστά, τὰ κοκκινιστά, οἱ καπαμάδες, τὰ παραγεμιστά, τὰ γκιουβέτσια. Σάλτσες πολὺ λίγο ἔτρωγαν, ποὺ εἶταν τῶν Τούρκων ἀγαπητές, γιὰ αὐτοὶ πῆραν μαθήματα καλοφαγίας ὡς ἄρχουσα τάξη ἀπὸ τοὺς Βυζαντινοὺς.

Στὴν κρεατοφαγία ὀφείλονται τὰ περίφημα **κεμπάπια**, ποὺ γίνονταν στὴν ἐξοχή, ὅπου ἔψηναν ἀρνιά ὄχι ὅμως στὴ σούγλα, ἀλλὰ καὶ στὸ χαρτί καὶ στὸ σταμνὶ τὸ πῆλινο, καὶ στὴ σούγλα κομματιαστὸ—ὅπως τὰ γνωστὰ σουβλάκια—καὶ καρικευμένο μὲ λογιῆς μπαχαρικά. Στὸ **κεμπάπ** ἀκόλουθοῦσε γλέντι, καὶ πότος καὶ χορὸς, καὶ γινότανε μὲ τὰ τσαλχικὰ καὶ τὰ λαοῦτα καὶ τὶς γκαίντες τὸ παναγῦρι.

Ὅταν στὸ σπίτι ἔψηναν τὸ μεσημέρι ἢ στὸ ρακίεφ τὰ λουκάνικα, μοσχομύριζε ἢ γῆ ἢ οἰκουμένη. Τὰ Θρακικὰ λουκάνικα τῆς Στενιμάχου καὶ τῶν Σαράντα—Ἐκκλησιῶν φημίζονταν. Πιπερωμένα ἔκαιγαν τὸ στόμα καὶ τὸ κάψιμο ἔσβηνε μόνο μὲ τὸ κρασί. Ἔτσι χύνονταν ποτάμια κρασιοῦ ὅλο τὸ χειμῶνα καὶ τὰ στομάχια βυθὸ δὲν εἶχαν.

Ἀπὸ τὸ ἀρνὶ ἔκαναν τὸν περίφημο **σαρμά**. Ἐπαιρναν δλόκληρη τὴ συκοταριά καὶ τὴν ζεμάτιζαν καλά. Κατόπι τὴν ἔκοφταν ψιλὰ κομμάτια, ἀνακάτευαν ρύζι καὶ κρεμμύδι καὶ ἀλαφρὰ τὴν τσιγάριζαν. Ὑστερα ἔπαιρναν τὴ μαντήλλα τοῦ ἀρνιοῦ καὶ τὴν ἀπλωναν μέσα στὸ γκιουβέτσι. Πάνω στὴ μαντήλλα ἔχυναν ὅλο αὐτὸ τῆς συκοταριάς τὸ ὑλικὸ καλὰ πιπερωμένο κι' ἀλατισμένο καὶ μὲ σταφίδες ψιλὲς ἀνακατεμένο καὶ τὸ σκέπαζαν μὲ τὸ ἄλλο μισὸ τῆς μαντήλλας, ἀνακάτευαν καὶ ἓνα δυὸ ἄβγα στὸ ὑλικὸ αὐτό, ἄλειφαν κι' ἀπὸ πάνω τὴ μαντήλλα μὲ κροκάδι ἄβγοῦ καὶ τῖστελναν στὸ φούρνο. Γινόταν ἓνα γλυκὸ καὶ νόστιμο φαγητό. Τὸ μόνο του ἐλάττωμα εἶταν, ὅτι γίνονταν βαρυστόμαχο κι' ὄρεχτικὸ τόσο, ποὺ πάντα παράτρωγαν οἱ ἄνθρωποι καὶ κούραζαν τὰ στομάχια τους.

Οἱ ντολμάδες.—Τὰ γιαπράκια στὴ Φιλιππολί καὶ Στενίμαχο—εἶταν καὶ εἶναι τῶν Θρακῶν τὰ γαλημένο φαγὶ τὴν ἀνοιξὴ μὲ τὰ πρῶτα φύλλα τὰμπελιῦ. Τὰ γεμιστά ἐπίσης καὶ τὰ τηγανιστά, ποὺ χόρταιναν τὸν πεινασμένο μὰ τρωγότανε πολὺ ψωμί μαῦτά.

ε'. **Ψάρια.**—Ἀλλὰ καὶ τὰ ψαρικά τῆς Μαυροθάλασσης εἶταν μιὰ σπουδαία θροφή τῶν Θρακῶν.

Στὴ Μαυροθάλασσα ψάρευαν—χιλιάδες κόσμος ζοῦσε μὲ τὴν ψαρικὴ—τὴ λακέρδα καὶ σκουμπρί. Τὸ χειμῶνα σὺν τὴ μεγάλη σαρακοστή καὶ τὴ νηστεία τῶν Χριστουγέννων ἑκατομμύρια σκουμπριά ἐρχότανε ἀπὸ τὴν Ἁγαθούπολη, Μεσεμβρία, Σωζούπολη, Βασιλικὸ καὶ Νιάδα σὺν τὴ Θράκη.

Φρέσκα τὰ κατέβαζαν οἱ Σαμοκοβιανοὶ μὲ τὰ μουλάρια κιὸ κόσμος χόρταινε τὴν πεινὰ του τρώγοντας μᾶζι καὶ πράσα ὠμὰ ἢ γλυκὰ κρεμμύδια. Τὰ κρεμμύδια τᾶτρωγε μὲ τὴ λακέρδα, πού τὴν παρασκεύαζαν στὶς πολιτεῖες αὐτὲς καὶ ἔτοιμη ἄλατισμένη καὶ ὄριμη τὴν ἔστελναν σὰν κεχρμπάρι λαμπερὴ καὶ νόστιμη στὶς ἀγορὲς. Οἱ Θραῖκες ἔτρωγαν πολὺ ψαρικό. Ὅλο τὸ χειμῶνα ἀγόραζαν ψάρια ἀρχίζοντας ἀπὸ τὸ Δεκαπενταύγουστο καὶ τὸν τρύγο τὸ Σεπτέμβριο.

Ὁ ἐργάτης τῶν ἀμπελιῶν, ὁ τρυγητής, ὁ μποζουτζής, δούλευαν ἀφοῦ χόρταιναν μασώντας ψωμί σταρένιο καὶ ψαρικό καὶ πράσο καὶ τραβώντας κρασί τσουχερό, θερμαντικό.

Ἡ παλαμίδα ¹⁾ εἶταν τὸ πιὸ ἀγαπητὸ ψάρι, πού τὴν μαγεύρουν στὴν κεραμίδα ψητὴ στὸ φούρνο, μὲ λάδι καὶ σκόρδο στὸ γχιουβέτσι καὶ τηγανιτὴ στὸ τηγάνι.

Οἱ τσίροι πάλι εἶταν τοῦ καλοκαιριοῦ ὁ μεζές: ἀγγοῦρι καὶ τσίροι ψητοὶ στὴ στάχτη ποτισμένοι μὲ ξύδι καὶ κομματιασμένοι στὸ πιάτο μὲ λάδι καὶ μαϊτανό. Σαλάτα γιὰ νὰ κατεβάξεις ρακὶ καὶ μαστίχα καὶ τσίπουρο καὶ μπάτα. Σαλάτα γιὰ νὰ προετοιμάζει τὴν ὄρεξη γιὰ τὰ παρακάτω τοῦ γεύματος ἢ τοῦ δείπνου.

στ. Χόρτα.—Ὅσο θερμαντικὲς τροφὲς ἔτρωγαν τὸ χειμῶνα, τόσο ἑλαφρὲς ζητοῦσαν τὸ καλοκαῖρι. Χορταρικά πολὺ πολὺ δὲν ἔτρωγαν οἱ χωρικοί, γιὰτι πού καιρὸς νὰ μαζεύουν, νὰ καθαρίζουν καὶ νὰ βράζουν χόρτα. Τὰ χόρτα εἶταν γιὰ τὰ ζῶα, γιὰ τὰ γαδούρια, ὅπως ἔλεγαν.

Ἐτρωγαν ὅμως λαχανικὰ τῶν λαχανόκηπων, πού πλάγι στὰ ποτάμια καλλιεργοῦσαν οἱ μπαξαβάνιδες, ἀγγοῦρια, λάχανα, μαρούλια, πιπέρια, ντομάτες, μελιτζάνες, μπάμιες καὶ ὅ,τι ἄλλο ἀπὸ τὰ κολοκύνθια ὡς τὸ κολοκύνθι τὸ μεγάλο, πού τὸκαμναν κολοκυνθόληττα ἢ γλυκὸ ρετσέλι ἢ καὶ στὸ φούρνο ψημένο.

Τὸ χειμῶνα γιὰ τὶς σαρακοστὲς καὶ νηστεῖες, πού τὶς κρατοῦσαν φανατικὰ ἔβαζαν στὴν ἄρμη καὶ στὸ ξύδι τὰ ξυνά: πιπέρια, μελιτζάνες, ἀγγοῦρια, ντομάτες ἀγουρες κ.λ.π.

Τότε μαγεύρουντας τὰ φασόλια καὶ τὰ ρεβύθια καὶ τὴ φακὶ καρύκευαν τὸ φαγητὸ τους μὲ τὰ ξυνά αὐτά, βγάζοντας μέσ' ἀπὸ τὰ **μιούπια** κι' ἀπὸ τὴν ἄρμη τὰ λογιῆς λογιῆς ἀγγοῦρια καὶ πιπέρια καὶ ντομάτες καὶ μελιτζάνες κλπ. πού ἔκαναν τὴ φασουλὰδα νοστιμώτερη καὶ ἡδονικώτερη. Ὅσπρια ἔτρωγαν πολλὰ οἱ Θραῖκες. Καὶ καλλιεργοῦσαν πολλὰ εἶδη. Γιὰτὸ στὸν καιρὸ τῆς σοδειᾶς γέμιζαν τὰ τουρμπιά ἀπὸ τὰ εἶδη τῶν ὀσπρίων, καὶ τὸ κελάρι κι' ὁ ζαχερὲς δυνάμωνε γιὰ νὰ θρέψει τὴ φαμελιὰ μὲ τὰ τόσα

1) Βλέπε Ἡ ψαρικὴ στὴ Σαζούπολη. Ἀναγν. Παρασκευοπούλου. Ἀρχεῖο Θρακῆς Τόμ. Β'.

στόματα. Τὰ φασόλια, τὰ φάβια (κουκιά ξερά), τὰ ρεβίθια, οἱ φακές, τὰ γυφτοφάσουλα, τὸ λαθοῦρι, εἶταν καθημερινή τροφή στὴ νηστεία. Φασοῦλι νερόβραστο μὲ λίγο σαμόλαδο.

Σαμόλαδο.—Τὸ λάδι στὴ Θράκη δὲν εἶταν σὲ ὑπόληψη, γιατί δὲν εἴχαμε καὶ ἐλαιόδενδρα. Οὔτε κι' ἐλιές πολλές ἔτρωγε ὁ κόσμος. Ἀντὶ λάδι ἔτρωγε σαμόλαδο (σισαμόλαδο), ποῦ κατασκεύαζαν στοὺς γιαχανάδες στὸν τόπο μας ἀπὸ σουσάμι κέβγαζαν τὸ λάδι του κέκαμναν τὸ ταχίνι καὶ τὸ ὑπόλοιπο τὸν **κοῦσπο** ποῦ τὸν ἔδιναν στὶς ἀγελάδες νὰ παχαίνουν καὶ νὰ κατεβάξουν γάλα. Σαμόλαδο στὰ γλυκύσματα, στὸ φασοῦλι, στὴ σαλάτα, στὸ χαλβὰ παντοῦ, μόνο στὴν καντήλα λάδι. Ὑπῆρχε βιομηχανία σαμόλαδου, ποῦ προμήθευε στοὺς Θρακιῶτες τὸ σαμόλαδό τους. Ἐλιές πάγαιναν ἀπὸ τ' Ἀγινόρος καὶ τὸ Ἀίβαλῆ καὶ τὴ Μυτιλήνη, ἀλλὰ λιγοστές. Γιὰ νὰ ἐπικρατήσῃ στὶς ἡμέρες μας τὸ λάδι, ἀγῶνας ἔγινε ἐναντίον τοῦ σαμόλαδου μακρὸς 50—60 χρόνια.

ζ'. **Τυριά.**—Γνωστὰ εἶναι τῆς Θράκης τὰ τυριά φημισμένο τῆς Ἀδριανούπολης τὸ κασέρι. Οἱ **μάντρες** εἶταν οἱ τόποι, ὅπου μάζευαν τὰ γάλατα καὶ ἔκαμναν τὰ κασέρια. Ἡ Θράκη ἔχει μεγάλα λιβάδια καὶ πλούσια βλάστηση, γιὰ τὸ εἶχε καὶ πλούσια κτηνοτροφία. Γιὰ τὸ καὶ πολλὰ τυριά καὶ κασέρια. Τὸ τυρὶ ὅμως ποῦ ἀγαποῦσε ὁ Θρακιώτης εἶταν τὸ **τουλουμοτύρι**—ὄπως ἐδῶ τοῦ Παρνασοῦ τὸ τυρὶ—ἐκλεχτὸ τυρὶ μέσα σὲ τουλούμια—ἀναποδογυρισμένα δέρματα προβάτων καλὰ στεγνωμένα καὶ ἀπολυμασμένα. Μέσα σαυτὰ ἔβαναν μαγιὰ καὶ τοίμαζαν τυρὶ, βουτυρωμένο καὶ παχύ, ποῦ σβώλιαζε κέκαμνε **λουδριά**, δηλ. κομμάτια σὰ σβώλους μεγάλους ἀνάμεσα στὸ χῆμα τοῦ τυριοῦ, ποῦ τῶτρωγες καὶ αἰσθάνουσαν ἡδονὴ τυριοῦ καὶ ὠφέλεια τροφῆς. Τὰ τουλούμια αὐτὰ τὰ διατηροῦσαν μέσα στὰ κελάρια πάνω σὲ σανίδες ποῦ κρέμουνταν ἀπὸ τὸ ταβάνι μὲ δυὸ σχοινιά στὶς δυὸ ἄκρες—εἶδος ράφια ποῦ δὲν ἀκουμποῦσαν σὲ τοῖχο. Ἀνοιγαν ἀπὸ τῶνα ποδάρι τὸ τουλοῦμι κέβγαζαν κάθε φορὰ τυρὶ καὶ πάλι ξανάδεναν τὸ ποδάρι νὰ μὴ παίρνει ἀέρα. Ἔτσι τὸ τυρὶ εἶταν πάντα ὄραϊο καὶ νωπὸ καὶ ὠφέλιμο.

Μὰ ἔκαναν καὶ μιζύθρες καὶ γιαούρτια—γνωστὰ τὰ Σηλυβριανὰ—καὶ τουρμπὰ γιαούρτι, καὶ κουπανιστές. Τὸ καλοκαίρι μάλιστα συνήθιζαν οἱ Θραῖκες γιὰ δροσιστικὸ νὰ κουπανίζουν σκόρδα, νὰ χωρίζουν τὸ ἀγγοῦρι κομματάκια, στὸ **ρεδὲ** καὶ νὰ λυώνουν γιαούρτι μὲ νερό, νὰ τᾶνακατεύουν σὲ κούπα μέσα καὶ νὰ τρῶν μὲ ψωμί ροφώντας ἡδονικὰ τίς κουτάλιές τοῦ **τζατζικιοῦ**, ὅπως τῶλεγαν.

η') **Καρποί.**—Ἐπειδὴ ἡ Θράκη εἶναι καρποφόρος τόπος—ἡ Ἀδριανούπολη εἶταν ἀφθαστὴ γιὰ τοὺς καρπούς της καὶ οἱ Σαραντακκλησιές λεγότανε **Καρποδαίμων**—εἶχε πολλοὺς καὶ πολλῶν εἰδῶν καρπούς. Μῆλα, ἀμύγδαλα, καρύδια, βερύκοκα, ἀχλάδια, ροδάκινα, ξυνόμηλα, ἔριαια, εἶταν

τόσα, πού ἀφοῦ χόρταινε ὁ κόσμος καὶ πλουτοῦσε, μάζευε καὶ σόδειαζε στεγνωμένα ὄχι σὴν ἐντέλεια, μὰ ὑποφερτά. Ὅλο τὸ χειμῶνα ἔτρωγε ἀπ' αὐτὰ κέκαμνε καὶ **χουσάφια**—κομπόστες ἀρεῆς καὶ ἔτρωγε τὸ καλοκαῖρι μὲ τυρὶ—ψωμί. Ἐליαζε πολλὰ κι ἀφοῦ τᾶβραζε ἔκαμνε χυμὸ καὶ τὸν ἀπλωνε σὰν πέτοα καὶ τὸλεγε **πασίλι**. Δὲν εἶχε μονάχα τὴν τέχνη νὰ τὰ συσκευάσει κατάλληλα σὲ κουτιά γιὰ ἐμπόριο. Ὅμως ἔτρωγε ἀφθονα ἀπ' αὐτὰ καὶ εἶχε σοδιασμένα στὰ κελάρια γιὰ τὰ **νυχτέρια** τοῦ χειμῶνα, ὅταν μαζευόταν οἱ γειτόνισσες καὶ δούλευαν ὡς τὰ μεσάνυχτα καὶ λέγαν ἱστορίες καὶ παραμῦθια.

Εἶχαμε ἀφθονία κερασιῶν καὶ μένει ἀλησμόνητο τὸ τρύγημα τῶν κερασιῶν τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου, ὁπότε ὠρίμαζαν. Εἶχαμε βύσινα, βερύκοκα μὲ τἀμάξια, καρύδια μὲ τὰ τσουβάλια, ἀχλάδια (μουντροῦνες) μὲ τἀμάξια. Ὁ τρυγητὸς τῶν φρούτων εἶταν πανηγύρι, ὅπως ὁ τρύγος τῶν ἀμπελιῶν, τοῦλάχιστο στὶς Σαρ. Ἐκκλησιῆς καὶ τὴν Ἀδριανούπολη.

Ἔτσι εἶχαμε καρύδια ἀφθονα καὶ θαυμαστά γιὰ τὰ σαραγλιά καὶ τὶς σκορδαλιές καὶ τὰ γλυκά, ἀμύγδαλα γιὰ τὰ κόλλυβα καὶ τὰ σαραγλιά καὶ τὶς λεχουσιάτικες σοῦπες, καὶ τὰ βγάζαμε ὅλο τὸ χειμῶνα στοὺς μουσαφίρηδες ψυχῆς καθαρῆς καὶ ἀσπρῆς στὸ πιάτο μαζί μὲ σταφίδες καὶ λεμπλεμπιά καὶ κάμναμε τὶς μουστολαμπάδες περνώντας τὶς μεγάλες ψυχῆς σὴν κλωστή καὶ πασπαλιζαμε τὰ **λουκούμια** τῶν ψυχῶν καὶ τὸν **κολυβόσμο** μὲ καρύδι πολὺ καὶ καθάριο.

Στὴ Θράκη οἱ πορτοκαλιές καὶ λεμονιές δὲν εὐδοκίμοῦσαν γιὰ τὸ πολὺ κρύο. Γιατὸ τὰ λεμόνια καὶ τὰ πορτοκάλια τὰ τρώγαμε ἀπὸ τὴ Γιάφα ἀπὸπου ἐρχότανε συσκευασμένα σὲ τσιγαρόχαρτο καὶ σὲ κασόνια ξύλινα. Ὅμως ἀπ' ὅλα τᾶλλα φρούτα εἴμαστε χορτάσμενοι.

θ') **Γλυκὸσίματτα ἀπὸ ἄλευροι καὶ μουστους**.—Τὸ χειμῶνα ὅλο κάμναμε στὴ Θράκη τὰ σαραγλιά¹⁾. Τὸ ὀρθὸ σαραγλι καὶ τὸ καθιστὸ ἢ σουφρωτὸ. Μὲ φύλλα πού τᾶνοιγαν μαστορικά ὅσο ἓνα τραπέζι οἱ νοικοκυρῆς καὶ οἱ εἰδικῆς καὶ μὲ γεμίματα ἀπὸ καρύδι σπασμένο, ζάχαρη, κανέλλα καὶ γαρύφαλο, πῆττες καὶ μιλίνες μὲ ζάχαρη καὶ καρύδι καὶ παραγεμιστῆς μὲ τυρὶ, μιζύθρα κι ἄβγά. Θρεπτικώτατες καὶ γευστικώτατες καὶ ὠφελιμώτατες στὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου στὸ πολὺ κρύο καὶ τοὺς πάγους, πού τὸ στομάχι ὅλα τὰ χώνευε καὶ τᾶφομοίωνε.

Τὸ φαγητὸ τὸ ἐποίκιλαν ἀπὸ τὸ ζαχαρὸ τοῦ σπιτιοῦ. Τὰ ὠραῖα πετμέξια καὶ τὰ γλυκά πλημμύρα στὰ κελάρια. Μετὰ τὸ φαγητὸ γέμιζε ἡ νοικοκυρὰ ἓνα πιάτο ρετσέλια ἢ πετμέξι σκέτο γλυκὸ ἢ ξυνὸ—θᾶμα χρώματος καὶ διαφυγείας—ἢ ἀκόμα σταφυλαρμιά ἢ μὲ καμμιά μπουρλιά σταφυλιῶν, πού ξεκρεμοῦσαν ἀπὸ τὸν τοῖχο, ἢ μὲ ξερά λιασμένα φρούτα ἢ μὲ ξηροῦς

1) Βλ. λέξη *σαραγλι* Γλωσσάριο Ἀρχεῖο Θράκης τόμ. Γ'

καρπούς, πού τοὺς ἔκαμναν χουσάφι δηλ. ἀραιή κομπόστα.

Πετμέζια ¹⁾.—Τὰ πετμέζια τᾶκαμναν τὸν καιρὸ τοῦ τρύγου. Ὁ τρόπος τῆς κατασκευῆς τοὺς εἶναι ἀπλὸς ἀλλὰ κοπιαστικός καὶ ἡ ἐπιτυχία ἐξαρτώνταν ἀπὸ τὴν ἀνάλογη πείρα τῆς νοικοκυρᾶς. Ὅλα τὰ εἶδη τῶν λαχανικῶν καὶ τῶν φρούτων γίνονταν ρεισέλια, οἱ μελιτζάνες, τὰ κολοκύθια κ.λ.π. Τὰ πετμέζια τῶν Σαρ. Ἐκκλησιῶν λ. χ. φημίζονταν γιὰ τὴν ἐντέλειά τους. Τὰ κρατοῦσαν μέσα σὲ κιούπια καὶ τᾶνοιγαν τὴ σαρακοστή τῶν Χριστουγέννων, πού νῆστευε ὁ κόσμος ὅλος φανατικά. Τὸ καλοκαίρι τᾶκαμναν σερμπέτια, δηλ. τᾶπιναν ἀραιωμένα γιὰ νὰ δροσίζωνται.

1) Κρασιά.—Εἶναι γνωστὴ ἡ ἀμπελοουγία τῆς Ἄν. Θράκης (Σ. Ἐκκλ.) καὶ Ἄν. Ρωμυλίας (Στενίμαχος). Ἐκατομύρια ὄκ. σταφύλια τᾶκαμναν κρασιά λογῆς λογίων. Πῶς γινότανε ὁ τρύγος καὶ τὸ καλόθεμα τοῦ σταφυλιοῦ καὶ τὸ γέμισμα τῶν βᾶρελιῶν καὶ τὸ φτιάσιμο τῶν κρασιῶν αὐτὸ εἶναι ἄλλη ἱστορία. (Βλ. Ἀρχεῖον Θράκης Ἄριστ. Χατζηπαρασκευᾶ Τ. Δ' καὶ διήγημα ὁ Τρύγος, τοῦ Κύρ. Ἀμπατζόγλου Π. Παπαχριστοδοῦλου Θρακικῆς Ἡθογραφίης τ. Α')

Κρασιά ἔπινε ὁ κόσμος πάντα στὸ τραπέζι του. Τὸ κρασί εἶταν ἀπαραίτητο θερμαντικό, ὅπως πάλι ὀρεχτικά καὶ θερμαντικά μπροστὰ ἀπὸ τὸ φαγὶ τὰ εἶδη τῶν ρακιῶν: ἡ **μασίχα**, ἡ **μιάτα**, τὸ **τσιπουρο**, τὸ **ντούζκο** κ.λ.π. Ὁ φτωχὸς λαὸς τραβοῦσε μονοροῦφι ἕνα ποτῆρι μογιαμὰ—μαῦρο κρασί—τσουχερὸ καὶ σκούπιζε τὰ μουστάκια του. Ἀστραφταν τὰ μάτια του καὶ συνέχιζε τὸ φαγητό του τρώγοντας ψαρκὸ ἢ λουκάνικο, ἢ παλαμίδα, ἢ κανένα ἀρμουρὸ παστὸ, ἢ τὸ αἰνίτικο καπνιστό, ἢ χοίρινη μπριζόλα πιπερωμένη.

Τὴν ἀβγὴ φεύγοντας γιὰ τὴ δουλειά του—πήγαινε νὰ σκάψει ἀμπέλι, νὰ τσαπήσει φυτειά, νὰ θερίσει, ν' ἄλωνίσει, νὰ σύρει ζευγάρι καὶ ἑνὶ—πρὶν ξεκινήσει ροφοῦσε στὸ πολὺ κρῦο ἕνα **μαρῆς** δηλ. κρασί βρασμένο μὲ πιπέρι μαῦρο, τόσο καφτερό, πού ἀναβε τὸ στόμα καὶ κόχλαζε τὸ στήθος καὶ τὸ στομάχι. Τὸ **μαρῆς** τὸ θεωροῦσαν ἀπαραίτητο οἱ ἐργάτες πρὶν ξεκινήσουν τὴν δουλειά, ὅπως τὸν τραχανά.

Τὰ κρασιά στὴ Θράκη εἶταν πολλῶν εἰδῶν, ἀλλὰ τὸ λαϊκώτερο εἶταν ὁ **μογιαμάς**, πού γίνονταν ἀπὸ σταφύλι μαῦρο μὲ τῆνομα **παπαζκαλαρικ**. Εἶχε χρῶμα βαθὺ μαῦρο καὶ δύναμη μεγάλη. Ὁ κόσμος ἀγαποῦσε τὸ κρασί καὶ τᾶπινε ὡς συμπλήρωμα τῆς θροφῆς του. Γιατὸ καὶ εἶχε ἐκλεχτὰ κρασιά διατηρημένα σὲ βαρέλια καὶ σπάνια καὶ πολλῶν ἔτων σφραγισμένα πού εἶταν τόσο δυναμωτικά, ὥστε οἱ γιατροὶ τὰ συνιστοῦσαν γιὰ φάρμακο

1) Βλ. Ἀρχ. Θράκης τόμ. Δ' Ἄριστ. Χατζηπαρασκευᾶ. Τάμπελια στὶς Σαρ. Ἐκκλησίαις.

μέ κίνα και άλλα σχετικὰ μπαχαρικά ¹⁾.

Μαυτὸ τὸν τρόπο τρεφότανε ὁ Θρακιώτικος λαὸς με μερικὲς παραλλαγές σὲ διάφορα μέρη θάλασσας και στεριάς. Τὸ βέβαιο εἶναι πὼς θρεφότανε ἀνάλογα με τὸ κλίμα στέρια και δυνατά. Καλότερωγε τὸ γλυκό του ψωμί, τὸ πάχος του τὸ χοῖρινο και τὴ μπριζόλα, τὰ πουλερικά του, τὰ λαχανικά του, τὰ κυνήγια. Τὰ ὑπέροχα φρούτα τὰ χόρταινε, τὸ κρασί τὸ ἔπινε χορταστικά, τὸ ψάρι τὸ χαιρόνταν ἀπὸ δυὸ θάλασσες, μὰ τῆς Μαυροθάλασσας τὰπολάβαινε πρῶτος πρὶν τὸ σκορπίσει στὸ ἔμποριο. Ἀπολάβαινε και τὰ ποταμόψαρα, πού τὰ πολλὰ τῆς ποτάμια ξεχειλίζουν τοὺς *σερτιμέδες* του, ὅταν τοὺς ἔρριχνε ψαρεύοντας στὴν Ἐργεννα ἢ στὸν Ἐβρο βουτυγμένος ὡς τὴ μέση στὸ νερό. Ἡ Αἶνος τοῦδινε τὸν ξακουστὸ λυκουρίνο, ἢ Ἀγαθούπολη και ὁ Βασιλικὸς τὰ σκουμπριά και τὴ λακέρδα και τὶς παλαμίδες.

Γενικὰ ἡ θροφή του εἶταν πλούσια σὲ ποικιλία και πραγματικὰ ἀξία και χορταστική. Γιαυτὸ κιάντεῖχε στὸ πολὺ κρὺ και στὴ ζέστη πάλι. Ἡ ἔφευρετικότητά του δὲ σὲ εἶδη θροφῆς και φαγητῶν εἶταν μεγάλη κιάναλογη με κείνα πού ἔβγαζε ὁ τόπος. Ἐτσι ὁ Θρακιώτης, ἀγωνιζόμενος μιὰ ζωὴ τραχεία, ὅμως δὲ στεροῦνταν τίποτε και πολὺ ἀπολάβαινε φτωχὸς και πλούσιος. Γιαυτὸ και ἡ φιλοξενία στὴ Θράκη εἶταν μέσα στὴ ζωὴ ἀπαραίτητη. Τὰ *κελάρια*, τὰ *ντολάπια*, οἱ *μπουφέδες* εἶταν γεμᾶτα. Ἐνας ξένος μπορούσε νὰ βοῆ ὅ,τι ἐπιθυμοῦσε, ὅπως και ἕνα σπίτι εἶταν εὔκολο νὰ δώσει στὸν ξένο τὶς ἀπολαύσεις πού ἔπρεπε: φαγὶ ὥραιο και πλούσιο, πιὸτὸ ἔξαιρετικὸ και στρωῶμα καθαρὸ.

Ἐῦδη ζυμαρικῶν

1) Ἡ *ἀλιπανάβατη πῆττα*.—Γίνονταν ἀπὸ τὸ ψωμί πού ζύμωναν πρὶν ἀνεβῆ. Ἐπειδὴ στὰ μέρη μας ζύμωναν ὄλοι τὸ ψωμί τους, πρὶν ἀνεβῆ, ἔκοβαν ἕνα κομμάτι και τὸπλαθαν ἀπλωτὸ και τὸστελναν στὸ φούρνο ἢ τὸψηναν στὴ στάχτη. Εἶταν πολὺ νόστιμη ἢ πῆττα, ἀλλὰ βροστούμαχη.

2) *Γκιουσλεμέδες*.—Εἶταν ζυμαρικὸ γλύκισμα. Πάνω στὴν πυροστιά ἔβραζαν μιὰ στρογγυλιὰ πλάκα ἀπὸ Μαλτεζόπετρα πού τὴν ἔλεγον *φοῦμο*. Τοίμαζαν ζυμαρί ἀραιό, ὅπως τοῦ κανταΐφιου και με τὸ πύρωμα τῆς πέτρας αὐτῆς ἔχυναν πάνω με τὴν κουτάλα ζυμαρί. Τὸ ζυμαρί ἀπλωνότανε και ψη-

1) Ἐνα τέτοιο φάρμακο ἔκαμνε ὁ μακαρίτης ὁ Παπαχριστόλδος με κοινιά, κινίνο (σουλφᾶτο) χῆμα και αἰθέρα (σολφόρικο) πού σὲ μιὰ ἀναλογία κατὰ τὴν ὑπόδειξη τοῦ παποῦ Δημητρου τοῦ γιατροῦ, τὰνακάτωνε μέσα σὲνα μπουκάλι. Αὐτὸ τὸ φάρμακο, πολὺ ὠφέλιμο, μόλις ξεπνοῦσε πρῶι πρῶι τὸπαιρνε σὲ ποτηράκι τοῦ ρακιοῦ. Ὁφελούσε τὸ στομάχι, ἔδιωχνε τὸν ἀέρα, δυνάμωνε τὴ διάθεση και προλάβαινε τὶς ἀρρώστειες κιάνοιγε τὴν ὄρεξη.

νότανε και σχημάτιζε τρύπες και φουσκες στην επιφάνεια, όπως το ευλογιοκομμένο πρόσωπο και άχνιστό έτσι το περέχυναν με μέλι ή πετμέζι και τόνωσαν για γλύκισμα.

3) **Κάσσα** ή (μέλας ζωμός).—Η κάσσα ήταν ένα ζυμαρικό είδος σούπας πηχτής, που γίνονταν με άλευρι, ζύδι και νερό και λίγδα. Είναι φαίνεται ρούσσικο φαγητό, γιατί οι Ρούσοι παρέμειναν πολύ στη Θράκη και μετέδωκαν πολλές τους συνήθειες και φαγητά και ποτά.

4) **Κατσαμάν** (τό).—Σούπα πηχτή με καλαμποκάλευρο και λάδι. Τόκαμναν οι κατοικήτοιοι της Θράκης.

5) **Σφουγγάτο** (τό).—Βάνουν 10—20 άβγά και άλευρι σαν την έμελέττα και τάνκατεύουν μέσα σενα νταβά.

6) **Διγδοψυχιές** (οί).—Έκοβαν φέτες ψωμιού. Τις βουτούσαν στο γάλα. Τοίμαζαν άβγά χτυπητά και τις βουτούσαν μέσα πριν τις ρίξουν στο τηγάνι, όπου έριγγαν λίγδα χοιρινή λυωμένη από τη σοδειά του γουρουνιού. Έκει τοιγαρίζονταν οι φέττες και γένονταν θαύμα όμορφιάς. Τις περέχυναν με ζάχαρη βρασμένη, με μέλι, με γλυκά πετμέζια και τις κούκκιζαν κανέλλα σπαστή και καρύδια σπασμένα. Γλύκισμα θεάρεστο.

7) **Λίγδα χοιρινή**.—Όταν έκοβαν τα γουρούνια τα Χριστούγεννα στο κάθε σπίτι, έλυωναν τη λίγδα του γουρουνιού (βασιλικό) και την μάζευαν λαγαρή στάγγεια. Όλο το χειμώνα μαυτήν έκαμναν γλυκά και φαγητά και μελίνες και πηττες. Τη θεωρούσαν καλύτερη από το βούτυρο. Τη μεταχειρίζονταν και για άφραμακα, γιάλοιφές και καταπλάσματα.

8) **Όρετο σαραγλί**.—Ένα από τα καλύτερα γλυκύσματα, αν μη το καλύτερο, γιατί το πρόσφεραν στους γάμους και τις μεγάλες γιορτές στους μουσφιρέους. Η κατασκευή του είναι άπλη, άλλ' ή τέχνη μεγάλη. Η επιτυχία έξαρτάται από το μυστικό της διαίσθησης που είχε ή καθεμιά νοικοκυρά.

Ζύμωναν ζυμάρι, έπλαναν φύλλα φιλά και κορδιστά, τοίμαζαν γέμηση με κηρύδι ή μύγδαλα καθαρισμένα, με ζάχαρη, κανέλα και γαρύφαλα. Όταν το φύλλο πλάθονταν έκανοποιητικά, το άπλωναν στο τραπέζι και με το κουτάλι έριγγαν οδλη την επιφάνεια από το γώμο. Υστερα με την μιλινόβιτσα ξανατύλιγαν το φύλλο και κατόπι την τραβούσαν με τρόπο και άφιναν το φύλλο σαυτή τη θέση. Υστερα μένα μαχαίρι έκοβαν το τυλιγμένο φύλλο σε κομμάτια δέκα έκατοστών και τα κάθιζαν μέσα στον ταβά όρετά. Έτσι γέμιζαν τον ταβά και κατόπι τοιγαρίζαν βούτυρο. Μαυτό ζεμάτιζαν τα κομμάτια δια που ροφούσαν αυτό το ζεματισμένο βούτυρο και στέλνονταν στο φούρνο. Ψήνονταν εκεί και ροδοκοκκίνιζαν τα κομμάτια. Όταν έφεραν τον ταβά από το φούρνο, αν είχαν ζεστός περέχυναν με κρύα σχεδόν κρυσταλωμένη ζάχαρη, αν κρύος με ζεματιστή ζάχαρη και τον σκέπαζαν ως που να ρουφήξει καλά το σαραγλί τη ζάχαρη που κάλυπτε πάνω. Από πάνω έριγγαν και κάτι που

τόλεγαν τσάϊ. Αυτό τὸ πρόσφερναν στοὺς μουσαφιρέους καὶ εἶταν τὸ ὄρτὸ σαρχυλί—θαῦμα γλυκοῦ.

9) **Καθιστὸ σαραγλί (σουφρωτὸ)**—Τὸ σουφρωτὸ εἶταν δευτέρειον γλυκό. Τὸ τοίμαζαν μὲ τὰ ἴδια μέσα, ἀλλὰ τὸ κομμάτι τὸ φύλλο, ἀφοῦ τὸ τόλιγαν στὴ μιλινόβιτσα καὶ τὴν τραβοῦσαν δὲν τὸ ἔκοβαν κομμάτια, ἀλλὰ τὸ ὅλο φύλλο τὸ ταίριαζαν στὸν ταβὰ ζαρώνοντάς το (σουφρώνω—ζαρώνω) δηλ. συμμαζεύοντας, ὥστε νὰ γεμίσει ὁ ταβὰς. Τὸστελναν στὸ φούρνο καὶ τὸδρεχαν ὅμοια μὲ τὸ ὄρτὸ. Τὸτρωγαν, ἀλλὰ δὲν τὸ πρόσφερναν ἀλλοῦς ξένους τοῦ σπιτιοῦ.

10) **Κουσκοῦς** (τὸ) **Ἰλικά**.—Μιὰ ὀκτὼ ἀλάτι 24 ἀβγά καὶ μιὰ τούφα τοιμοίρι (ἀειθαλλές). **Κατασκευή**. Ἐπιαναν τὴ μαγιά μὲ ρύζι κουπανισμένο. Ἐδξαν στὴ σκάφη τὴ ζυμώτρια. Ἐπικρινε μὲ τὸ τοιμοίρι τὰβγὸ καὶ ράντιζε τὴ μαγιά μὲ τᾶλλο χέρι, ἔρριχνε τᾶλευρι πάνω στὸ μῖγμα κιᾶρχιζε νὰ χαϊδεύει μὲ τὸ χέρι καὶ νὰ στρογγυλογυρίζει γιὰ νὰ παίρνει τὸ σχῆμα κιαυτὸ γίνονταν ἕως ὅτου πάρει σχῆμα στρογγυλὸ καὶ μέγεθος σκάγιου. Τὸ **κουσκοῦς** ἴδωζαν στὸ δερμάτινο κόσκινο κέπεφε τὸ ψιλό, κέμενε τὸ χοντρό, τὸ κανονικό, ποὺ τᾶπλωναν στὸ τραπεζομάντηλο νὰ στεγνώνει. Ἐρριχναν πάλι μέσα στὸ κόσκινο τὸ ψιλό καὶ ἐργάζονταν ὡς που κιαυτὸ νὰ γίνει ὅμοιο.

Τραχανᾶς (ὁ) Ἰλικά.—Μιὰ ὀκτὼ γάλα, μισὴ σεμιγδάλι κιδοσο ἀλεύρι σηκῶσει. **Κατασκευή**: Βράζεις γάλα, ρίχνεις σεμιγδάλι στὸ κόχλασμα κιᾶνακατεύεις μένα κουτάλι ὡς που νὰ γίνει πηχτὴ μᾶζα. Τὸ κατεβάζεις καὶ κρυώνει. Ἐπειτα ἔχεις ἀλεύρι σένα πλαστῆρι. Ἀνοίγεις τᾶλευρι καὶ χύνεις τὸ πηχτὸ σεμιγδάλι καὶ ρίχνεις τᾶλάτι καὶ τὸ ζυμώνεις σὺν τὸ ψωμί. Τὸ κάνεις πηττάκια καὶ τὸ τρίβεις μὲ ἀλεύρι καὶ τὸ στεγνώνεις, Κατόπι τὸ περνᾶς ἀπὸ τὸ κόσκινο ἀνάποδα γυρισμένο τρίβοντας ὡς που νὰ περάσει. Ἐπειτα τὸν στεγνώνουν στὸν ἥσκιο 4—5 μέρες καὶ γίνεται ὁ τραχανᾶς, ποὺ τὸν ἀποθηκεῖουν στὰ τουρμπιά ἢ τὰ κουρούπια.

Τραχανάδες φκιάνονταν καὶ νηστήσιμοι χωρὶς γάλα.

Τρόφες Ἰαν. Θράκης, τῶν χωρίων Πέτρας καὶ Σκοπέλου Συρύντζ Ἐκκλησιῶν καὶ τρόπος παρασκευῆς

(Δ. Πετροπούλου)

Ὁ τρόπος τῆς διατροφῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ τῆς υπαίθρου εἶναι μιὰ ἄλλη πλευρά, μιὰ ἀπὸ τὴς σπουδαιότερες ἴσως, ποὺ πρέπει τὰ τὴν προσέξει καὶ νὰ τὴν ἐξετάσει ὁ λαογράφος ἐρευνητῆς, ποὺ θέλει νὰ δώσει πιστατὴ εἰκόνα τῆς ζωῆς καὶ τῆς ψυχολογίας τοῦ λαοῦ. Δὲν πρέπει νὰ μᾶς διαφεύγει τὸ γεγονός ὅτι ἡ διατροφή ἑνὸς λαοῦ ἐπιδραστὴ ἐν γενεῖ ἠθικὴ καὶ διανοητικὴ ἐξέλιξη. Οἱ Ἕλληνες ἅπαντες λόγῳ τῶν ἰδιαιτέρων κλιματολογικῶν καὶ ἐδαφολογικῶν συνθηκῶν ὑπὸ τὴς ὁποῖες ζοῦν εἶναι γνω-

στοι για τὸ λιτοδιαιτῶ τους, πού ἐφ' ὅσον δὲν γίνεται σύγχυση με τὴν ἔννοια τοῦ ὑποσιτισμοῦ, εἶναι ἓνα προνόμιο, μιὰ ἠθικὴ βάση θὰ μπορούσε νὰ εἶπει κανεὶς, πού ὀδηγεῖ σὲ ἀνώτερες πνευματικὲς καὶ ἠθικὲς ἐκδηλώσεις. Οἱ Θρακιῶτες, πληθυσμὸς πρὸ παντὸς γεωργικὸς, προσπαθοῦν πάντα, με τὸ νοικοκυρίστικο πνεῦμα πού τοὺς διακρίνει, νὰ εἶναι αὐτάρκεις, κάνοντας διάφορες ποικιλίες ἀπὸ τὰ εἶδη τῆς ντύπιας παραγωγῆς τους γιὰ νὰ παρασκευάσουν τὶς τροφές πού τοὺς εἶναι ἀπαραίτητες γιὰ νὰ ζήσουν. Ἐκεῖνο πού παρατηρεῖ κανεὶς εἶναι ὅτι στὸ διαιτολόγιό τους ἐλάχιστο μέρος κατέχει ἡ χορτοφαγία. Ἀπὸ τοὺς Σκοπελινοὺς καὶ Πετρινοὺς ἐγράψαμε τὰ φαγητὰ πού κάπως ἰδιαίτερα τὰ παρασκευάζουν.

Πρόγεμα—μεσιμέρ^ο—κενδὶ (δειληνὸ)—δειπνο. Εἶναι ἡ συνηθισμένη ὀνοματολογία πού μεταχειρίζονται γιὰ τὰ τέσσαρα φαγητὰ πού κάνουν τὴν ἡμέρα.

Τὸ συνηθισμένο πρωινὸ τους φαγητὸ εἶναι ὁ **τραχανάς**. Γίνεται ἀπὸ πληγγοῦρι, κολοκύθι, ἀλεύρι καὶ μαυροπίπερο. Τὸ κολοκύθι βράζεται καὶ γίνετα ζυμαρί (ζουμάρ^ο), ξεραίνεται, γίνεται μικρὰ-μικρὰ τρίμματα (σατομάδες), κοσκινίζεται καὶ ἀνακατεύεται με τὰ ἄλλα ὕλικά.

Ἄλλα φαγητὰ πού χρησιμοποιοῦν γιὰ τὸ γεῦμα καὶ τὸ δειπνο εἶναι:

Ἀρμολοῦμ^ο ἢ **ἀρμονιά**.—Εἶναι τουρσί ἀπὸ λάχανο φυλαγμένο μέσα σὲ νερὸ με ἄλατι πολὺ. Ἐπάνω τὸ σκεπάζουν με κληματιόδεργες (ἀμπελοδίτσες) σὲ σχῆμα σταυροῦ. Χρησιμοποιεῖται περισσότερο ὡς σαλατικὸ καὶ ὀρεκτικὸ.

Γιοφιάδες (εἶδος ζυμαρικοῦ).—Πλάθουν τὸ ζυμαρί με εἰδικὸ πλάστη, τὴ μηλινόδιτσα (βέργα πού χρησιμοποιεῖται εἰδικὰ γιὰ τὶς πῆττες) ἐπάνω στὴν πλασταριά. Τὸ κόβουν σὲ πλατεῖα φύλλα καὶ τὸ λιάζουν γιὰ νὰ ξεραθῇ.

Κατσαμάν^ο.—Βράζουν νερὸ καὶ ρίχνουν μέσα ἀνάλογο ποσότητα ἄλατι. Ἐπειτα ρίχνουν καὶ ἀλεύρι καλαμποκίσιο (γουγουσταρίσιο ἀλεύρι). Ὅταν βράζει τὸ ἀνακατεύουν με μιὰ βέργα (τὴ μηλινόδιτσα). Ἄμα βράσει, παίρνουν ἓνα κουτάλι (χλιάρ^ο) καὶ τὸ πιέζουν με τὴν ἀνάποδη ὄψη (πὲ τὴν ἄλλ^ο μεριά). Ἔτσι γίνεται πιὸ καλὸ τὸ βράσιμο, γιὰτὶ δὲν ἀνοίγονται φυσαλίδες νὰ ξεθυμαίνει. Κατόπιν τὸ γυρίζουν ἀπὸ τὴν κατσαρόλα μέσα σὲ ἓνα ταψὶ καὶ τοῦ ρίχνουν μέσα ζυμαριστὸ βούτυρο ἢ λάδι.

Ψειρούκ^ο.—Ἀλεύρι ἀνακατωμένο με ἀνάλογο νερὸ τρίβεται σὲ μικρὰ μικρὰ κομματάκια (ψειρούκ^ο). Ἔτσι τριμμένα τὰ ρίχνουν μέσα σὲ νερὸ πού βράζει. Με τὸ βρασμὸ βγαίνει ἄσπρος ἀφρός, πού τὸν ἀφαιροῦν (ξαφρίζου) με τὸ κουτάλι. Τὸ ἀρτύνουν με λάδι ἢ σησαμόλαδο (συρλαάν^ο) ἢ γάλα. Με τὰ κουτάλια κατόπιν τὸ τρώνε (χλιαρίζου).

Γιουσολεμές.—Μέσα σὲ ζεστὸ νερὸ με ὄδα ἢ ψωμομαγιά, ρίχνουν ἀλεύρι τὸ ἀνακατεύουν καὶ γίνεται χηλὸς (μποζᾶς). Ἄμα βράσει ἀρκετὰ, τὸ

ρίχνουν σὲ ταψί, τὸ βάνουν ἐπάνω στὴ φωτιά και ψήνεται. Τὸ ἀλείφουν με βούτυρο, λάδι, γάλα, μέλι κ.λ.π.

Φοῦσκες.—Σπειριά ἀπὸ ἀραβόσιτο τὰ βράζουν μέσα σὲ νερὸ και ἄμα φουσκώσουν τὰ βράζουν στὰ πιάτα, ρίχνουν ζάχαρη ἐπάνω και τὰ τρῶνε. Τὰ χρησιμοποιοῦν συχνὰ στὰ νυχτέρια.

Ρετσέλια.—Κομμάτια ἀπὸ κολοκύθι, κυδῶνι, μῆλο και ἄλλους καρπούς, τὰ βράζουν με τὸ πετμέζι ἕως ἔστου πήζου. Ρίχνουν μέσα και ἀνάλογο ποσὸ ζάχαρη.

Κάσσα.—Μέσα σὲ ἀλεύρι ρίχνουν λάδι τσιγαρισμένο και τὸ ἀνακατεύουν. Ρίχνουν κατόπιν και νερὸ μέσα και τὸ βράζουν ἕως ἔστου πήξει. Ἐντὶ ἀλευριοῦ χρησιμοποιοῦνται και πατάτες βρασμένες και ζυμαμένες.

Παπάρα.—Τσιγαρίζουν λάδι, ρίχνουν μέσα ψιλοκομμένο κρομμύδι. Δέρνουν κατόπιν ἀβγὸ με ξύδι, τὸ ρίχνουν μέσα και βράζει. Μέσα σὲ ἕνα πιάτο ἔχουν κομμένο ψωμί (βοῦσκες—βοῦκες), και τὸ τσιγαρίζουν με τὸ βρασμένο λάδι, κρομμύδι και ἀβγὸ.

Ἄορτὸ σαγαλί.—Ζυμώνουν ἀλεύρι με νερὸ ἀλατισμένο. Ρίχνουν μέσα και σουσάμι, κανέλλα και καρύδι τριμμένο. Ἐπὸ τὸ ζυμαρί αὐτὸ πλάθουν φύλλο με τὴ μηλινόβιτσα. Τυλίζουν κατόπιν τὸ φύλλο ἑλαφρὰ στὴ βέργα, κατόπιν τὴ βράζουν και μένει ἔτσι σὲ σχῆμα κυλινδρικό τὸ ζυμαρί (τὸ νδύλιμα). Τὸ κόβουν σὲ κομμάτια—κομμάτια. Πλάθουν κατόπιν ἄλλο φύλλο ζυμαρί μέσα σὲ ἕνα ταψί ἀλειμμένο με βούτυρο ἢ λάδι. Ἐπάνω στὸ φύλλο αὐτὸ στήνουν ὀρθὰ τὰ κυλινδρικά κομμάτια. Τὰ σκεπάζουν με ἄλλο λεπτὸ φύλλο ἀπὸ ζυμαρί και τὰ ψήνουν. Ὅταν ψηθοῦν τὰ ραντίζουν με πετμέζι ἢ διαλυμένη ζάχαρη.

Μηλίνα.—Με ζυμαρί καμωμένο ἀπὸ ἀλεύρι και νερὸ ἀλατισμένο πλάθουν ἕνα φύλλο και στρώνουν μέσα σὲ ταψί ἀλειμμένο με βούτυρο. Κάνουν και ἕνα μίγμα ἀπὸ ρύζι, πληγούρι και βούτυρο ποὺ τὸ ὀνομάζουν γόμο. Με τὸ γόμο αὐτὸ πιπερίζουν ἐπάνω τὸ φύλλο. Πλάθουν και δεῦτερο φύλλο, τὸ βάζουν ἐπάνω. Ρίχνουν κατόπιν γόμο, ἄλλο φύλλο ἔπειτα κ.ο.κ. Τὰ φύλλα ὅλα εἶναι δέκα ἢ δώδεκα περίπου. Στὴ μέση ἀνοίγουν μιὰ τρύπα κατακόρυφα γιὰ τὴν ἐξάτμιση. Βάζουν ἕστερα τὸ ταψί ἐπάνω στὴ φωτιά και ψήνεται. Μόλις κοκκινίσει τὴ γυρίζουν στὴν πλασταριά, ἀλείφουν τὸ ἐπάνω μέρος με βούτυρο και τὴν ξαναβάζουν στὴ φωτιά νὰ ψηθῇ και ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος.

Τσατσόπηττα.—Γίνεται πρόχειρα στὴν ἔλλειψη ψωμοῦ. Ζυμώνουν ἀλεύρι και τὸ ἀφίνουν νὰ γίνει. Ἐνα πλατὺ, πάφυλο (ποῦμα) ἀλείφεται με λάδι και ἐπάνω βάζουν τὴν πήττα και ψήνεται κατόπιν στὴ φωτιά. Ὀνομάζεται τσατσόπηττα, ἐπειδὴ ψήνεται ἐπάνω στὸ ποῦμα, ποὺ τὸ λένε τουρκικὰ σάις.

Μανιτάρια.—Εἶναι πολλῶν εἰδῶν μανιτάρια: *σκυλομάνταρα*, *λυκο-*

μάνταρα, κουζουμπρένια κ.λ.π. Μερικὰ εἶναι δηλητηριώδη. Τὰ βράζουν ἢ τὰ τηγανίζουν καὶ τὰ ἀρτύουν με λάδι.

Δαλάγκια (τά).—Πῆττες ἀπὸ ζυμαρί ποῦ τηγανίζονται με λάδι.

Σταφλοαρυνιά.—Τουρσί ἀπὸ σταφύλια διατηρημένα μέσα σὲ μούστο θειαφισμένο.

Λάπατα.—Τὰ καθαρίζουν, τὰ ζεματᾶνε με ζεστό νερό, βάζουν καὶ πληγοῦρι μέσα καὶ τὰ βράζουν.

Ρεπανοσαλάτα.—Τρίβουν τὰ ρεπάνια με ἓνα τρίπτυη (ρεδές—ρεδίζω) ρίχνουν ἀλάτι, ξύδι, λάδι καὶ γίνεται σαλάτα.

Σαλιάγκια.—Πολλὰ εἶχε ἡ πέτρα. Τὰ ροφοῦν ὡμὰ ἢ τὰ κάνουν γιαχνιστά.

Ἀργιάν.—Ἀφίουν τὸ γάλα νὰ ξυνίζει μέσα σὲ δοχεῖο ξύλινο. Κατόπιν με εἰδικὸ ξύλο τὸ δρουβανόξυλο, (ἐπίπεδη σανίδα με μακριὰ λαβή) τὸ δέρνουν (δρουβανίζνα). Ἔτσι γίνεται τὸ ἀργιάνι. Μερικὲς φορές τὸ θράζουν, τὸ στραγγίζουν με τὴν τυροσαντήλα καὶ γίνεται τὸ ξιμύτ' (εἶδος μουζήθρας).

Τὸ Κρέας (κρυῖας).—Μαγειρεύεται με λάχανο (μαποστό ἢ παπούσκα), με κρομμύδι (γιαχνί), με ρύζι (ρυζοφάγ') με πληγοῦρι (πληγουροφάγ'), σούπα. Ὁ λαγὸς γίνεται γεμιστὸς (με γόμο) με ρύζι, σταφίδα, πληγοῦρι κ.λ.π.

Χοιρινό.—Τὸ ψαχνὸ ἀπὸ τὸ χοιρινὸ ἀλατίζεται καὶ ὀνομάζεται **κιουλιμπαστές**. Ἔτσι ἀλατισμένο στεγνώνει στὸν ἥλιο.

Μικρὰ κομμάτια κατόπιν θράζονται, ἀλατίζονται καὶ τὰ βάζουν μέσα σὲ ἓνα πιθάρι. Τὸ παστὸ αὐτὸ ὀνομάζεται **σουζχοιμάς** ἢ **καβουρμάς**. Ἔτσι διατηρεῖται γιὰ πολὺν καιρὸ. Ἀπὸ τὸ χοιρινὸ ἐπίσης κάνουν διάφορους κιάδες καὶ λουκάνικα (σουτζούκια).

Τροφές ποῦ συνηθίζονται στὴν ἐπαρχία^ς Μετρῶν Θράκης

(† Καλλ. Χουρμουζιάδου)

Α) **Κρέατα**: 1) **Στὴ σκάρα** μπριζόλα δηλ. κρέας κουμπισμένο με τὸ γουδοχέρι, πισπιλωμένο ἄλας, πιπέρι, ἐνίοτε καὶ φιλοκομμένο κρομμύδι. 2) **Στὸ φούρνο** γκιουβέτσι με κριθαράκι. 3) **Βρασιὸ** μέσα σὲ νερό, ποῦ χρησίμευσε γιὰ σούπα. 4) **Τσιγαριστό**, τηγανισμένο μέσα σὲ δούτυρο. Μ' αὐτὸ τὸν τρόπο ψήνανε τὰ ψαχνὰ χοιρινὰ κρέατα. Ἀκόμη στὸ τηγάνι τσιγάριζαν τὸ λαρδί. 5) Με ὄσπρια καὶ λαχανικά.

Κρέατα εἰς τὰ χωριὰ ἔτρωγαν ἀρνιά, ἐρίφια, πρόβατα, κασίκια καὶ χοίρους. Εἰς τὰς κωμοπόλεις ἔσφαζαν καὶ βόδια, ἀγελάδια καὶ μοσχάρια. Διὰ τὸν χειμῶνα ἔκαμναν καὶ **σουτζούκια** χοιρινὰ, καὶ πρόβια ἢ κατσικερά. Ἀκόμη ἔκαμναν καὶ **καβουρμά** καὶ παστὸ **λαρδί** ποῦ τὸ ἔτρωγαν καὶ ὡμὸ. Τὰ **σουτζούκια** ἔτρωγοντο ὡμὰ ἢ ψημένα στὴ φέδωλη. Τὰ ἔκοφταν στρογ-

γυλά, τὰ τύλιζαν στο χαρτί, τὰ μούσκευαν με κρασί και τὰ παράχωναν στη φέβωλη. Σε πέντε λεπτά ἦσαν ἔτοιμα.

Β') Πουλερικά. Αὐτὰ ἦσαν συνηθέστερα ἀπὸ τὰ κρέατα. Ἐτρωγαν ὄρνιθες, πάπιες, χῆνες και κορκες. Συνηθῶς στις γιορτές, δνομασίες, ἀρραβῶνες, βεγγέρες και γιὰ νὰ περιποιηθοῦν τὸν μουσαφίρη. Και τὰ πουλερικά ἐτρώγοντο 1) **βραστά** 2) **παραγεμιστά**, γεμισμένα με ρύζι, κουκουναρές και σταφίδες, 3) **ταιγαριστά**.

Γ') Ψάρια γλυκοῦ νεροῦ ἐντόπια τοῦρνες, τσελεμπήδες (τσερνούμια τῆς Θεονίκης) ντερμεντζήδες (κεφαλόπουλα), γιαήνια (γουλιανοί), τοσπάνια (γριβάδια) και ὅλα τὰ γνωστὰ θαλασσινά.

Ἐμαγειρεύοντο 1) **Στὴ σκάρα**, παλαμύδες, σκομπριά, σαρδέλλες, κολιοὶ ἢ στὸ φούρνο ἀραδιασμένα ἐπάνω σ' ἓνα κεραμίδι και ἀλειμμένα λάδι. 2) **Τηγανιτά** μέσα σὲ λάδι. 3) **Μαρινάτα** τηγανητὰ σβησμένα με σκόρδο κουπανισμένο και λυμένο με τὸ ξύδι. 4) **Ψαροζούμ'** με πολλὰ χοντροκομμένα κρομμύδια και λίγο ξύδι ἢ πεκμέζι. 5) **Πλανι** τὰ κρομμύδια και σκορδάκια φρέσκα και μαϊδανό. 6) **Βραστά** με μόνον μαϊδανό και αὐγολέμονο. Ἐπὶ τόπου ἔκαμναν και ψάρια ἀλατισμένα παλαμιδες, σκομπριά και σαφρίδια και σαρδέλλες.

Τὰ μῆδια 1) **ἀχνιστά** σαλάτα, 2) **βραστά** με πληγούρι πιλάφι με τὰ τσέφλια. Τὰ χτένια και τὰ στρίδια ἢ 1) ὠμά με τὸ λεμόνι, ἢ 2) ψητὰ στη φωτιά ὡς που ν' ἀνοίξουν και ἀμέσως τὰ ἔσταζαν λίγο λεμόνι και τὰ ρουφούσαν. Οἱ **Καρίδες** σαλάτα ἀχνιστές. Τὰ **κεράκια** (ἀσπροὶ σάλιαγκοὶ) 1) **γιαχνι** με τὰ κρομμύδια και 2) **ἀχνιστοὶ** σαλάτα, και 3) πιλάφι με πληγούρι. **Τσαγανοὶ** πετούσαν τὰ ποδάρια, ἐχάραζαν τὴ ράχη και τὴν παραγέμιζαν μαϊδανό και τοῦς τηγάνιζαν.

Δ') Χορταρικά. 1) Ὁμά ἔτρωγαν ρεπάνια, ρεπανίδες, σκόρδα, κρομμύδια, λάχανα, χαδούτοις (καρρότα), ἀγγούρια, τομάτες, φρέσκα κουκιά, πιπεριές, πρᾶσα. 2) **ζεματισμένα** σαλάτα, καυκαλίτρες, ζωχιά, σπανακόρριζες, κόρυφες κουκιῶν. 3) **Ψητὰ** κερμπάπι κρομμύδια, πρᾶσα, μελιτζάνες, πιπεριές. 4) **Βραστά** συνηθῶς με λίγο ρίζι ἢ πληγούρι και λάδι, σπανάκια, πρᾶσα, λάχανα, σκέτα κολοκύθια, φασουλάκια, μπάμιες, σέλινα, μελιτζάνες, ὅταν ἦτο νηστεία ἀντὶ λάδι ἔβραζαν ταχίни. Αὐτὰ ἐμαγειρεύονταν και με κρέας και τηγανιτά. **Μανιάρια** 1) ψητὰ στη φωτιά. 2) **Τηγανητά** πρῶτον τὰ ζεματούσαν, ἔπειτα τὰ βουτούσαν στο ἀλεύρι και τὰ τηγάνιζαν στο λάδι. 3) **Γιαχνι** τὰ ζεματούσαν και τὰ μαγείρευαν με κρομμύδια. **Τουρσές** μελιτζανάκια, λάχανο, πιπεριές, πράσινες τομάτες, ἀγγουράκια μέσα σὲ ξύδι ἢ ἄλμη.

Ε') Ζυμαρικά 1) **Τριφτή** μικρὰ τεμάχια ζυμαρί, σὰ κριθαράκι βρασμένα με τὸ ταχίни ἀντὶ λάδι ποῦ τὴν ἔτρωγαν ἕως κρατούσαν τρίμερο. 2) **Κουρκούτια** ἀλεύρι βρασμένο μέσα σὲ γάλα και νερό. 3) **Κατσάμακι** ἀλεύρι καλαμποκίσιο βρασμένο μέσα σὲ νερό. Ἐτρώγετο τὸν χειμῶνα ζεστό με πεκ-

μέζι ἢ ζάχαρι. 4) **Περούχιὰ** πλατιά κομμάτια ζυμαρί (λαζάνια) βρασμένα στο νερό, περεχυμένα ζεματιστὸ βούτυρο καὶ τυρί τουλούμισιο. 5) **Παπάρα** ξερὸ ψωμί φέτες περεχυμένες με ἀβγά κουκουλωτὰ δηλ. βρασμένα μέσα σὲ νερό καὶ ἔπειτα ζεματισμένα με βούτυρο. 6) **Ἐκμὲν καταΐφ**, ψωμί βουτυγμένο σὲ γάλα καὶ ἀβγά, τηγανισμένο, καὶ ζεματισμένο με σερπέτι 7) **γιφνάδες, κουσκούς** πιλάφι ὅπως τὰ μάκαρόνια. 8) **Ζερδὲς** πιλάφι πληγούρι με πεκμέζι. 9) **Δαλαγκάνια** πολτὸς ἀλεύρου ψημένος ἐπάνω σὲ πῆλινὸ δίσκο ἀλειμμένο λάδι. 10) **Γκιουζλεμέδες** ρόμβοι ἀπὸ φύλλο ζύμης διπλωμένο με κινέλλα μέσα ἢ τυρί, καὶ τηγανισμένα με τὸ λάδι. 11) **Πέττες**. α) **Μυλωνόπιττα** ἀλεύρι ζυμωμένο με βούτυρο χωρὶς προζύμη τὸ βαζαν μέσα σὲ πῆλινο ἢ χάλκινο ταψί, τὸ σκέπαζαν με σιδερένιο καπάκι καὶ τὸ παράχωναν μέσα στὴ φόδολη νὰ ψηθῆ. β) γαλατόπιττα, γ) σπανακόπιττα, δ) κολοκυθόπιττα, ε) ἀϊβασιλόπιττα, ς) σαραγλι οἰγουρὸ καὶ ἴσιο, η) κουλῆκια, θ) κανίσσηνα, ι) χτενιές, ια) κροῦνες, ιβ) κουληκάκια, ιγ) φλαγούνες, ιδ) μουστοκούληκα.

ΣΤ') Γλυκά. 1) Λαρδένι, 2) πεκμέζι, 3) ρετσέλια κολοκύθι (μπαλκαθάκι) μήλα, κυδώνια, ἀβράμηλα, ρόγες σταφυλιοῦ, σῦκα, μελιτζάνες.

Ζ') **Καρποὶ** ὅμοι ἀβράμηλα, κεράσια, βερύκοκκα, σῦκα, δαμάσκηνα, σταφύλια, σουκάμινα, ροδάκινα, σοῦρβα, καρύδια, ἀμύγδαλα, φουντούκια. **Σταφλερμιά**, σταφύλια μέσα σὲ χαρδένι με κουπανισμένο σινάπι.

Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω ἐπρομηθεύοντο λάδι, παστουρμα, παστὰ ψάρια, ἐλιές, ρύζι, καφέ, μπαχαρικά κ. λ. π. ἀπὸ ἄλλα μέρη καὶ τὰ χρησιμοποιοῦσαν γιὰ τροφή τους.

Τὰ φαγητὰ τὰ ξεχώριζαν σὲ σαρχοστιανὰ (νηστήσιμα) καὶ ἀρτμὸι (μὴ νηστήσιμα).

Ἐτρωγαν καὶ κυνήγι, λαγούς, ἀγριόχηνες, ἀγριοπάπιες, τόγια, σκαντζόχερους (ὄχι ὄλοι), ἀγριοπετείναρα καὶ τσιροπούλια.

Ζυμαρικά τῆς ἐπαρχίας Μαλαγάρων

(Ν. Δεληγιάννη δασκάλου)

1. **Κουσκούς.**—Ἐμεῖς στο χωριό μας κάνουμ' τὸ κουσκούς, σὰ μῶς θὰ στο πῶ, κὶ νὰ τὸ γράψω νὰ τὸ μάθουν γουῶλ'.

Τὸ χινόπωρο τὸν ἀη Δημήτηρ βροστά, ὅποτ' ἔχ'ς γάλα κὶ' αὐγά, γιὰ τν' ἀνοιξ', κάνουμ τὸ κουσκούς. Σ' ἓνα δενεκὲ ἀλεύρη χρειάζονται 100 αὐγά. Θὰ σπᾶς τ' αὐγά κὶ θὰ βάλς μέσα γάλα, ὄσου θέλς. Ὑστηρα θὰ κοσκνίσης με τοῦ κόσκνο τὸ βληγούρ, π' θῆναι χειρομυλισμένο τρεῖς βολές, κὶ θὰ πάρς ταποκάτ', τὸ ψιλὸ, τὸ στρόγγλο. Ὅχ' τ' ἀλεύρη. Τὸ μισιακό, νὲ τὸ χοντρό, νὲ τὸ ψ'λό. Θὰ τὸ βάλς μέσα στοῦ σκαφίδ'. κὶ ὕστηρα θὰ τὸ ραντίς μὶ τ' αὐγὸ τὸ γάλα. νὰ μουσκέψ' κὶ' ὕστηρα θὰ ρίξς ἀλεύρη, βουλαγούρ βάζουν,

σ' ἕνα δεινεκὲ ἀλεύηρ, δυὸ ἀπλόχερα. Βάν'ς κι' ἀλάτ' λίγο. Θά τ' ἀνακατῶς κι' ὕστηρα θά τὸ πασπαλώσ ἀλεύηρ, κι θά τὸ γυρίζς μὲ τὰ χέρια μεσ' τὸ σκαφίδ'. Μιὰ βολὰ θά ρίχνς τὸ γάλα, θά τ' ἀνακατώνς, θά τ' ἀπλώνς κι' ἀλλ' βολὰ θά ρίχνς τ' ἀλεύηρ. Θά τ' ἀνακατώνς ὡς δτου γίν σάν σατομάς. 1) Ὑστηρα τ' ἀπὸ πάν' θά τὸ ρίξς στ' ἀνάρις κόσκνο, θά τὸ κοσκνίος κι θά τὸ ρίξς στ' μεσάλα ψηλά, νὰ ξεραίνται. Τ' ἀποκατ'νὸ θά τὸ ρίξς πάλ' γάλα, θά τ' ἀνακατώνς, θά ρίξς ἀλεύηρ πάλι, και θά κάνς δτ' ἔκανες κι στάλλο ὠσπου νὰ βιτίσ'. 2) Θά βάζς μιὰ βολὰ ἀλεύηρ, μιὰ βολὰ γάλα.

Ὅντα θά τὸ μαγειρέψς, θά βάλς σ' βακῆρα νερὸ νὰ βράσ' κι' ὕστηρα θά ρίξς ὄσο κουσκοὺς θέλς, κι' ἄμα θράσ' τοὺ κηνώνς στὸ πνάκ', ρίχνεις ἀπάν κι βούτρο κι τρώς μὲ τς γειῆς μὲ τς χαρές.

2. **Τραχανᾶς ἀρτυμένος.**—Θάχς ἀπὸ βρουστά παστρικό πλυμένο σιταρίσιο ἀλεύηρ 1) κι' ὄντα θέλς νὰ κάνς τραχανᾶ, ἀπὸ βραδὺς θά κοσκνίος τ' ἀλεύηρ στὸ σκαφίδ, θά ρίξς ξινόγαλο ὄσου θέλς κι θά ζιμῶς σφιχτιά, νὰ μὴ εἶνι ἀπαλὸς κι' ὕστηρα ἂ δοὺν σκεπάς λίγο, γιὰ νὰ μὴ ξηνίσ' πουλὸ. Τὸ προὐ πάλ σ' θά σκωθῆς, θά τοὺν ξηεροζιμῶς. Ὑστηρα θά τοὺν ἀπλώσς σ' μισάλες χαφιῆς χαφιῆς, νὰ κουκκαλώσ'. Σάν κουκκαλώσ' κι στηγνώσ' παίρνεις τὸ δριμόν' κι τὸν τρουχᾶς 4) ἀπάν κι πέρτ' ἀπὸ κάτ' φλὸς. Τοὺν ἀπλώσς κι στηγνών' κι' ὕστηρα τοὺν βάζς στὸ σακκούλ' κι τοὺν φλάγς. Ὅντα θά μαγειρέψς, βάζς σ' βακῆρα νερὸ, βράζ' κι' ὕστηρα ρίχνεις ὄσουν δραχανᾶ θέλς κι βράζ'. Ἄμα βράσ' τοὺν γατιβάζς, τρίβς χαφιῆς χαφιῆς ψωμί, μαλακώνουν και τρώς.

3) **Τραχανᾶς ξανάριγος (κλοκυνθένιος).**—Θά λιανίος σὲ μιὰ βακῆρα κλοκῦθια ἄσπρα γιὰ κόκκινα κι θά τὰ βράσς καλά, ὄσο νὰ λυώσουν. Ὑστηρα θά τὰ θγάνς κι θά τὰ ρίξς στὰ ταψιά, νὰ κρυώσ' κομμάτια κομμάτια. Τὸ ζουμί τ' τὸ ρίχνς στὸ σκαφίδ' π' ἔχ' ἀλεύηρ καλὸ, θά ρίξς μαυροπίπερο στουμπισμένο κι σ'σάμ' καθουρδισμένο κι στουμπισμένο, ἴσαμε μιὰ νοκᾶ, θά ρίξς κι τὸ κλοκῦθ' ἀπ' τὰ ταψιά κι θά τὸ ζιμῶς καλά. Ζιμῶνωνδα βάζς κι προζύμ'. Ζιμῶνεται ἀπὸ βραδὺς, κι' ἄμα καλαζιμωθῆ, τὸ σκεπάζς κι τ' ἀρήνς ὡς ταποταχειὰ νὰ νέβ (καβχρδίσ'). Ταποταχειὰ θά σκουθῆς προὐ, θά τοὺν ἀπλώσς νὰ κουκκαλώσ' κι θά κάνς, ὅπως κι στὸν ἄλλο. Θά ζιμωθῆ πουλὸ σφιχτιά, γιὰτὶ τὸ κλοκῦθ' τὸν ἀπαλαίν'. Μαγειρεύηται σάν δοὺν ἀρτυμένου.

4. **Κουλάκια.**— 5) Ἀνοίγς φύλλα μὲ τοὺν βλάστηρ 6) στὸ σουφρά κι' ὕστηρα θά τὰ κόψς δὸρτ κι οσελήδκα 7) κομμάτια κομμάτια. Βάζς στοὺ κα-

1) Σκάγια (Λ. Τ.). 2) Τελειώσει (Λ. Τ.). 3) Εἰς ὅλα τὰ ζυμαρικά πού περιγράφουμε ἐδῶ, πάντοτε τὸ ἐλεύηρι θά εἶνε τέτοιο. 4) Τρίβεις. 5) Αὐτιά (Λ. Τ.). 6) Βέργα πού τὴν μεταχειρίζονται στὸ ἄνοιγμα τῶν φύλλων ἀπὸ ζυμάρι. 7) Τετράγωνα (Λ. Τ.).

θένα ἀπὸ λίγο ἀργιαντούρ¹, τὸ διπλὸν γιὰ νὰ κουλήσουν οἱ ἀκρις, κι' ἄμα βιττίσουν¹) ἄλα, βάζς στ' ἑκκήρα νερό, βράζ', κι' τὰ ρίχνεις μέσα κι' βράζου. Ἄμα σκωθοῦν σ' ἀπὸν² κανὰ δυὸ βολές, νὰ ρίξουν ἀλγᾶ, ²) τὰ θγάνς ἀπ' τ' ἑκκήρα μὲ τὸ στραγγιστῆρ' κι' τὰ ρίχνεις στὸ ταψί. Ὑστηρα λυώγς τὸ βούτρο στὸ δηγάν³, τὸ ρίχνεις πὸ³ πᾶν, κι' ὕστηρα μὲ τὸ πηρόν³ τσάτα κι' τσάτα τὰ τρώς.

δ. **Τηγανίτες.**—Ζεσταίνς νερό στὸ δέντζερ κι' κοσκινᾶς τ' ἀλεύηρ στὸ σουφρᾶ. Θὰ βάνς σ' ἄλλο δέντζερ τ' ἄλάτ' κι' τὸ προζύμ μὲ νερό κι' θὰ τὸ λυώς. Ὑστηρα ρίχνς τ' ἀλεύηρ κι' τὸ ζυμώνς ἑροστά σφιχτό, κι' ὕστηρα ζυμώνωνδα ρίχνς νερό ἀπὸ λίγο νὰ τὸ πίν' κι' πάλ' ξανά ἄλλο ὅσο νὰ γέν κουρκούτ, κι' ὄντα τὸ σηκώνς μὲ χέρ νὰ κόβητι. Ὑστηρα τὸ σκεπάζς μεσ' τὸν δέντζερ γιὰ ν' ἀνέβ'. Ἄμα νέβ', βάζς στ' φωτιά ἀπὸν τὸ πέτρινο σάτς, τ' ἀλείφς λάδ' κι' ρίχνεις μὲ τὴν κοῦπα λίγο ἀπ' τὸ κουρκούτ'. Κεῖνο ἀπλών' κι' ὄντα ψθῆ γένεται τρύπις τρύπις. Μὲ τὴν ξύστρα τὸ γυρίζς, ψήνεται λίγο, κι' ὕστηρα τ' βάζεις στὸ ψωμί τν ἀλείφς μὲ βούτρο, ρίχνεις κι' ζάχαρ κι' ὕστηρα, δάσκαλε, νὰ δέσουν τὰ δικά σ' τὰ χέρια κι' τὰ δικά μ' τὰ πουδάρια κι' νὰ κάτσοιμ νὰ φάμ'.

(Κατ' ἀφήγησιν Πασχάλως Μαγκάκη ἡλικίας 80 ἐτῶν ἐκ Ρέμπιτις Μαλαγάρων).

Β' Ἐπαγγέλματα στὴ Θράκη

Οἱ κεραμιδάρηδες τῶν Σαράνια Ἐκκλησιῶν

Ἐνα ἀπὸ τὰ πιὸ προσοδοφόρα ἐπαγγέλματα τῶν ἑσναφίων τῶν Σαρ. Ἐκκλησιῶν εἶταν τὸ *κεραμιδαρλίκι*, δηλ. ἡ τέχνη τῆς κατασκευῆς κεραμιδιῶν. Τὸ ἑσνάφι αὐτὸ εἶταν τὸ πολυπληθέστερο ἀπ' ὅλα, γιὰτι δὲ δούλευε μονάχα γιὰ τὶς ἀνάγκες τοῦ τόπου. Δούλευε σὲ μακρονὲς ξηνητιές, ὅπου μετανάστευε τὴν ἀνοιξη καὶ γύριζε τὸ φθινόπωρο. Ἐκατοντάδες ἀνθρώπων ἀποτελοῦσαν τοὺς κεραμιδάρηδες. Τζάκια πολλὰ ποὺ εἶχαν τοὺς προϊσταμένους, τοὺς καλφάδες, τὰ τσιράκια. Εἶναι φημισμένα τὰ τζάκια τοῦ Χατζηθώμογλου, τοῦ Γιαννάκου τοῦ Κουτσοῦ, κ.λ.π. Ἐνα τζάκι εἶχε κεραμιδαριὰ ἑνα-δυὸ τρία, σὲ τρία διάφορα μέρη τῆς Βουργαρίας καὶ τῆς Ρουμανίας. Στοίχιζαν λοιπὸν τοὺς καλφάδες τους, ποὺ ἔκοβαν τὰ κεραμίδια. Οἱ καλφάδες ἔκοβαν τὰ κεραμίδια. Στοίχιζαν τὰ τσιράκια, ποὺ ἔπαιρναν τὰ κεραμίδια καὶ τὰ τοποθετοῦσαν στὰ λῶνι γιὰ λιάσμο, στοίχιζαν κείνους ποὺ τοίμαζαν τὴ λάσπη, στοίχιζαν κείνους ποὺ φούρνιζαν τὰ κεραμίδια κι' ἀναβαν τοὺς φούρνους, στοίχιζαν ἄλα τὰ δευτερεύοντα πρόσωπα, ποὺ χροιάζονταν γιὰ τὴ δουλειά.

1) Τελειώσουν (Α. Τ.). 2) Κῶμα (Α. Τ.).

Τὸ **στοίχισμα** γίνονταν τὸν χειμῶνα. Οἱ καλφάδες ἔπαιρναν 30—40 λίρες γιὰ τὴν περίοδο τῆς δουλειᾶς. Εἰσέπραταν **προσιάντζα** καὶ γλεντούσαν ὅλο τὸ χειμῶνα, ἄφιναν γιὰ τὸ καλοκαίρι χρῆμα στὴν οἰκογένειά τους καὶ ἔφευγαν γιὰ τὴ σκληρὴ δουλειά. Ἀνάλογα στοιχοῦσαν ὅλοι μὲ τὴ σειρά τους καὶ ἀποτελοῦσαν ἔτσι μαζὶ μιὰ φαμίλια τῆς δουλειᾶς, ποὺ πῆγαινε ξενητεῖα νὰ δουλέψει τὴ σκληρὴ δουλειὰ τοῦ κεραμιδάρη. Ἐνα καλοκαίρι δλόκληρο μέσα στὸ κάμα τοῦ ἡλίου πάλευαν μὲ τὴ λάσπη καὶ τὴ φωτιά νὰ τοιμάσουν ἑκατομμύρια κεραμίδια, ποὺ ἡ περιφέρεια τοῦ τόπου τὰ χρησιμοποιοῦσε γιὰ τὰ σπίτια.

Τὰ τζάκια στήνονταν σὲ τόπους ἀνάλογους, ὅπου τὸ χῶμα εἶταν κατάλληλο γιὰ κεραμίδια. Ὑψωναν ἐκεῖ μεγάλα σκεπαστά, ὅπου τοίμαζαν τὰ **γιατάκια** τῶσων ἀνθρώπων. Ἔστειναν τὸ φουῆρο, ἄνοιγαν πηγάδια, εὔρισκαν τὸ χῶμα καὶ ἄρχιζε ἡ δουλειά.

Τὸ ταξίδι.—Πρὶν ἔρτει τὸ Πάσχα, ἂν εἶταν ἀργὰ μῆνα Μάη, ἄνοιγε τὰ φτερά του τὸ ἐσνάφι, σὰν καλοτάξιδο πουλί, ἂν πάλι τὸ Πάσχα εἶταν πρόοιμο, μετὰ τοῦ Θωμᾶ. Τὸ ταξίδι ἄρχιζε μὲ τὸν ἀποχωρισμό, ποὺ εἶταν πολὺ συγκινητικός. Οἱ μαστόροι καβάλλα ξεκινοῦσαν ἀπὸ τὰ σπίτια ὡς ὄξω ἀπὸ τὴν πολιτεία μας. Ἐκεῖ μαζεύονταν ὅλοι, καλφάδες, τσιράκια. Τοὺς ἀκολουθοῦσαν μάννες, ἀδελφές, συγγενεῖς παιδιά, ἀρραβωνιαστικῆς. Ὅλοι κρατοῦσαν κάτι στὸ χέρι: ἓνα μπόγο, ἓνα πανί, ἓνα δέμα. Ὅξω ἀπὸ τὴν πολιτεία στὸ μεγάλο **τζαντέ**, ὅπου ἄρχιζε ἡ σόσα—ὁ μεγάλος δρόμος πρὸς τὰ βουργάρικα σύνορα—ἐκεῖ γίνονταν ὁ ἀποχαιρετισμός. Φιλιά, κλάματα, ἀσπασμοί, ἀγκαλιάσματα. Ὁ καθένας χαιρετοῦσε τοὺς δικούς του. Τὸ θέαμα εἶταν πολὺ συγκινητικὸ καὶ πολὺ συμπαθητικὸ. Ἡ μάνα φιλοῦσε τὸ παιδί, ἡ γυναίκα τὸν ἄντρα, ὁ πατέρας τὰ παιδιά, ὁ ἀρραβωνιαστικὸς τὴν καλὴ του. Τώρα πιά ἔμπαιναν στὸ δρόμο τους καὶ σιγὰ σιγὰ χανότανε στὴν καμπὴ τοῦ δρόμου, μέσ' ἀπὸ τὰμπέλια—τὴ θάλασσα αὐτῆ τῶν ἀμπελιῶν, ποὺ εἶταν ἡ ζωὴ τῆς πολιτείας Σαρ. Ἐκκλησιῶν.

Ἡ ἐπιστροφή.—Τὸ Σεπτέμβριο πάλι ὡς τὸν Ἁγιοδημήτρη ἔβλεπες λίγοι λίγοι νὰ γυρίζουν κουρασμένοι καὶ ψημένοι ἀπὸ τὴ δουλειὰ οἱ κεραμιδάρηδες. Οἱ ἀφεντάδες μὲ τὰ κεμέρια γεμάτα, οἱ καλφάδες μὲ τὰ ὑπολείμματα τοῦ μισθοῦ τους, τὰ τσιράκια μὲ τὸ χαρτζιλίκι τους σὲ λίγα χρυσῆ. Ἐνας ἓνας ἔμπαινε στὸν Κασαμπά, ἢ φτωχὸς ἢ πλούσιος γιομᾶτος χαρά, ποὺ θάντικρούσει τοὺς δικούς του. Σκηνὲς ἀπερίγραπτες! Ἡ μάνα πάλι ἀντίκριζε τὸ γιό, ἡ γυναίκα τὸν ἄντρα, ἡ κόρη τὸν πατέρα. Κιατῆς δούλεψαν ὅλο τὸ χειμῶνα ὑφαίνοντας ὑφαντὰ λογιῆς—λογιῆς γιὰ νὰ ντύσουν μὲ ροῦχα ἀφόρετα τοὺς ξενητεμένους. Τὰ σπίτια ποὺ ὅλο τὸ καλοκαίρι ζοῦσαν σὲ μιὰ ὀρφάνια βουτηγμένα, τώρα ἔπαιρναν πάλι τὴ χαρά. Ἔτσι ὁ χειμῶνας περνοῦσε λαμπρὸς μὲ γλέντια καὶ χοροὺς καὶ διασκεδάσεις κιὸ παρᾶς χυνότανε ἀλύπητα ἀπὸ τσέπη σὲ τσέπη. Τὰ καφνεῖα, τὰ ραφτάδικα, τὰ

κουντουράδικα κιόλα τὰ ἐσνάφια δούλευαν γιὰ νὰ ἱκανοποιήσουν τὶς ἀνάγκες τῶν ξενητεμένων. Κι αὐτοὶ ξόδευαν νὰ περισσεύματά τους ἢ τὶς προστάντζες τους ἀλύπητα, γιὰτὶ στὴν ξενητεία ἀτσαλώνονταν ἡ διάθεση τῆς ζωῆς ἀπὸ τὴν πολλὴ κούραση καὶ τοῦ γλεντιοῦ ὄλο τὸ χειμῶνά.

Ἔνα ἐσνάφι ποὺ ἔδινε ζωὴ, γιὰτὶ καὶ τὸ καλοκαίρι ἔστελνε χορήματα μὲ τοὺς ταχυδρόμους—τοὺς γραμματάδες—ποὺ σὲ κάθε φαμίλια ἔφερον καὶ παράδιναν γράμματα καὶ λίρες.

Τὸ δούλημα.—Ἔϊταν σκληρὴ ἡ δούλεψη τῶν κεραμιδιῶν. Ὁ κάλφας ἔχοντας δεξιὰ του ἕνα ὄγκο μεγάλο λάσπη τοιμασμένη κατάλληλα, πάνω στὸ τεζιάχι του ἔκοβε μὲ τὸ καλούπι του κεραμίδια. Τὰ τσιράκια μὲνα ἐργαλεῖο ξυλένιο ὅπως τὸ κεραμίδι μὰ μὲ λαβὴ, δέχονταν τὸ κεραμίδι πάνω του καὶ πηγαίνοντας τὸ καλόθεταν στάλῶνι νὰ ξεραθῆ. Μόλις πρόφταιναν τὸν καλὸ κάλφα τὰ τσιράκια. Χιλιάδες κεραμίδια ἔκοβαν ὅλη τὴ μέρα καὶ τάλῶνια γέμιζαν ἀπὸ κεραμίδια, ποὺ μετὰ τὸ στέγνωμά τους τᾶβαζαν στὸ φούρνο νὰ ψηθοῦν χιλιάδες—χιλιάδες καὶ νὰ κοκκινίσουν. Ἡ τέχνη εἶναι γνωστὴ καὶ δὲ χρειάζεται περιγραφὴ λεπτομερειακὴ. Ἐκοβαν καὶ τοῦβλα μὲ ἕνα ἀνάλογο τρόπο μέσα στὰ καλούπια. Τὰ κεραμίδια ψήνονταν στοὺς φούρνους κατὰ χιλιάδες μετὰ τὸ στέγνωμα στὸν ἥλιο, κἔτσι κοκκινωπὰ παραδίνονταν γιὰ ποῦλημα.

Αὐτὸ τὸ σκληρὸ ἐπάγγελμα πολὺ συντελοῦσε στὴν οἰκονομικὴ εὐημερία τῆς πολιτείας τῶν Σαρ. Ἐκκλησιῶν. Γιὰτὶ καὶ πολὺπληθὲς εἶταν καὶ προσοδοφόρο. Ἐμπαινε χορῆμα λεύτερα—χρυσάφι πάντα—πολὺ στὸν τόπο, ποὺ ἔδινε ὠθηση σὲ ἄλλα ἐπαγγέλματα νὰ κινηθοῦν. Οἱ ραφτάδες, τσαγγάρηδες, καφετζήδες, κουρεῖς, δούλευαν γιὰ νὰ ντύσουν ὄλο τὸν κόσμον τοῦτο πλούσια. Τὸ χορῆμα ἀπὸ χέρι σὲ χέρι δυνάμωνε σὰν τὸ αἷμα τὴν ἀγορὰ καὶ μιὰ εὐημερία ἀπλωνότανε σὺν τὴν πολιτεία καὶ τὴν ἐπαρχία. Τὸ ἐσνάφι τῶν κεραμιδαρέων ἦταν πολὺπληθὲς, ὅπως εἶπα, πλούσιο καὶ φιλόδοξο. Δὲ μπόρεσα νὰ ἐξακριβώσω τί ἀπόγιναν οἱ κώδικές του, —πάντως τίποτε δὲ σώζεται ἀπαυτοῦς—στὴν ἀνταλλαγὴ τοῦ 1922, ὅταν ρέσαμε στὴ Μικρὰ Ἀσία. Τὸ ἐσνάφι εἶχε καὶ τὸν ἅγιον προστάτη του ποὺ γιόρταζε στὶς 12 Δεκεμβρίου—τὸν Ἁγιοσπυριδῶνη. Σαυτὸν κρεμοῦσαν τὶς ἐλπίδες τους καὶ προσέτρεχαν πάντα μὲ θάρρος κι αὐτοῦ τὴ γιορτὴ γιόρταζαν μὲ ἀρτοκλασία καὶ μὲ λειτουργία ἐπίσημη. Εἶταν ἡ μέρα τοῦ ἐσναφιοῦ τους γιορταστικὴ. Εἶχαν τὴν εἰκόνα στοὺς Ἁγισαράντα Μάρτυρες, ποὺ τὸ καντήλι τῆς ἔκαιε ὅλη τὴ χρονιά ἀκοίμητο. Γυρῶντας καὶ φεύγοντας γιὰ τὴν ξενητεία πάντα πρόσφεραν δωρεές γιὰ τὸν ἅγιό τους καὶ τὸ κουτὶ τῶν συνδρομῶν γύριζε ἀπὸ σπῆτι σὲ σπῆτι τῶν κεραμιδαρέων νὰ μαζέψει τὴν προαιρετικὴ συνδρομὴ γιὰ τοὺς φτωχοὺς καὶ δύστηνοὺς ἐπαγγελματίες τους καὶ τὰ σχολεῖα.

Μὲνα λόγῳ τῶν ἐσνάφι τῶν κεραμιδαριδίων εἶταν στὶς Σαρ. Ἐκκλησίες τὸ πιὸ εὖρωστο, τὸ πιὸ πολὺπληθὲς καὶ τὸ πιὸ ζωντανὸ ἐσνάφι τῆς

Ἄν. Θράκης. 1) Ἡ ξενητεία τοὺς πολίτιζε, τοὺς πλούτιζε καὶ τοὺς ἔδινε τὰ μέσα νὰ ζοῦν ἄνετα καὶ πλούσια καὶ νὰ κάνουν καὶ τᾶλλα ἐξοφάγια τοῦ τόπου νὰ εὐημεροῦν μαζί τους. Τὸ καλοκαίρι ξενητεία καὶ δουλειὰ καὶ τὸ χειμῶνα ξάπλα καὶ γλέντι.

ΠΟΛ. ΠΑΠΑΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

Ἄφκαριοῦ (Εὐκάρου)

Ἡ Ἀνατολική Θράκη εἶχε τὰ Ἀμπελάκια της: Πατριδα ἀνθρώπων ποὺ ἀποκλειστικὴ τους σχεδὸν ἀπασχόληση ἦταν ἡ βαφικὴ δηλ. τὸ Ἄφκαριοῦ πρὸς τὰ Β. Α. τῶν Σαράντα Ἐκκλησιῶν.

Οἱ Ἀφκαριανοὶ ἔκαναν σημαντικὸ ἐμπόριο βαφῶν καὶ εἶχαν ἀποκτήσει ἀρκετὰ χρήματα μὲ αὐτό. Ἡ παράδοση ἀναφέρει ὅτι τὰ τεῖχη ποὺ ἦσαν γύρω στὸ χωριὸ ἔκλειναν καλὰ τὸ βράδυ, γιὰ νὰ μὴ μποροῦν οἱ ληστὲς νὰ κλέβουν τὰ πλούτη τῶν ἀφκαριανῶν, ὀνομαστὰ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη, τέσσερες μεγάλες πόρτες. Κάποτε μιὰ Ἑλληνοβουλγαρικὴ συμμορία ληστῶν ποὺ ἐπωφθαλμοῦσε τὰ Ἀφκαριανὰ πλούτη, κάθησε ἀπέναντι στὸ κάστρο τὴν ἡμέρα τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου ποὺ ὅλοι οἱ χωριανοὶ γιόρταζαν. Τὸ χρυσὸ καὶ τὸ ἀσήμι ποὺ γυάλιζε στοὺς λαιμοὺς καὶ στὶς φορεσιῆς τῶν γυναικῶν τοὺς κίνησε πολὺ τὴν ὄρεξη. Ὅταν βράδυνασε, ἀναφέρει ἡ παράδοση, κρύφτηκαν ἀνάμεσα στὴν ἀγέλη τοῦ χωριοῦ καὶ σκυφτὰ σκυφτὰ μπῆκαν ἀπὸ τὶς πύλες τοῦ κάστρου μέσα στὸ χωριό. Τὴ νύχτα ξεγύμνωσαν τὸ χωριὸ ἀπὸ ὅλα του τὰ πλούτη. Ἀπὸ τότε οἱ βογιατζήδες τοῦ Ἀφκαριοῦ ἔφυγαν καὶ πῆγαν στὴν Κωνσταντινούπολη καὶ ζήτησαν ἀπὸ τὸ Σουλτάνο τόπο νὰ ἐγκατασταθοῦν. Τοὺς ἔδωκε τόπο καὶ κατοίκησαν κοντὰ στὴν Πόλη. Ἀπὸ τὸ ἐπάγγελμά τους ἐπῆρε τὸ ὄνομα Μπογιατζίκιοι. Μπογιατζίκιοι ὠνόμαζαν καὶ τὸ Ἀφκαριοῦ οἱ Τούρκοι. Στὴ νέα τους πατριδα, στὸ Μπογιατζίκιοι τῆς Πόλης, οἱ Ἀφκαριανοὶ ἐργάστηκαν καὶ πλούτησαν. Ἐκεῖ γεννήθηκε καὶ ὁ Πατριάρχης Ἰωακείμ ὁ Γ' ποὺ τὸν διεκδικοῦν γιὰ πατριότη τους οἱ σημερινοὶ Ἀφκαριανοί.

Τὸ γλωσσικὸ τους ἰδίωμα δὲ διαφέρει ἀπὸ τὸ γλωσσικὸ ἰδίωμα τῶν Σκοπιανῶν. 2) Σήμερα εἶναι σκορπισμένοι ἐδῶ κι' ἐκεῖ. Οἱ περισσότεροι στὴν περιφέρεια τῶν Σερβῶν.

Παλιὸς γραμματοδιδάσκαλος τοῦ χωριοῦ ὁ Σάββας Γεωργιάδης, μὲ θρήνους διηγεῖται τὰ παθήματά τους, καὶ μᾶς πληροφορεῖ ὅτι τὸ χωριὸ τους εἶχε πολλὰ νερά καὶ καρύδια καὶ γι' αὐτὸ ἐπῆρε τὸ ὄνομα Εὐκάρου— Ἀφκαριοῦ (τουρκ. Μπογιατζίκιοι ἢ κιοτσουκ Σταμπούλ, Ἀλτίνκιοι, Βαφεοχώρι, μικρὴ Πόλη, Χρυσοχώρι). Ὁ ἴδιος μᾶς μιλεῖ καὶ γιὰ Εὐαγγέλιο μεγάλης ἐμπορικῆς ἀξίας μὲ πολλὰ διαμάντια ποὺ χάθηκε στὸ διωγμὸ. 3)

1) Βλέπε *Χαμένοι Κόσμοι* Πολυδ. Παπαχριστοδούλου διήγημα ὁ Χριστογεννηάτιος γυρισμὸς σ. 70 κ. ἐξ. 2) Ἀρχεῖον τόμος Ε' σελ. 229 κ. ἐ. 3) Βρίσκεται στὸ μουσεῖο Μπενάκη.

ΛΟΓΟΓΡΑΦΙΚΑ ΜΑΓΙΣΤΡΟΥ ΑΝ. ΘΡΑΚΗΣ

Σημείωμα εισαγωγικό.—Με τὸ ὄνομα Μαΐστρος ¹⁾ εἶναι γνωστὸ τὸ νέο χωριὸ πού λίγα χρόνια τώρα ἔχει γίνει ἔξω ἀπὸ τὴν Ἀλεξανδρούπολη, δύο χιλιόμετρα περίπου μακριὰ σὲ θέση περίοπτη. Οἱ κάτοικοί του κατέφυγαν καὶ ἐγκατεστάθησαν ἐκεῖ ἀπὸ τὴν ἀπέναντι ὄχθη τοῦ Ἐβρου, ἀπὸ τὴν παλιὰ τους πατρίδα, τὸ Μαΐστρο (Ἰτζέκιοι). Ἐεσηκώθησαν καὶ αὐτοὶ στὰ χρόνια τῶν σκληρῶν ἐκείνων διωγμῶν, ὅταν εἶχαν ἀνάψει τὰ φυλετικὰ μίσση ἀπὸ τὸ 1914 καὶ δῶθε.

Μιᾶς ὥρας πάνω κάτω ἀπόσταση τοὺς ἐχώριζε ἀπὸ τοὺς κατοίκους τῆς ἱστορικῆς Αἴνου, πού τώρα εἶναι σκορπισμένοι σὲ διάφορα σημεῖα τῆς Ἑλληνικῆς καὶ τῆς ξένης γῆς, ἄλλοι συνεχίζοντας σὰ ναυτικοὶ τὸν πατροπαράδοτό τους ἀγῶνα μὲ τὴ θάλασσα, ἄλλοι ἀκολουθώντας νέους δρόμους, ὅπου τοὺς ὀδηγοῦν οἱ ἀνάγκες τῆς ζωῆς. Οἱ Μαΐστριανοὶ ἔχουν τὸ ἴδιο γλωσσικὸ ἰδίωμα, τὰ ἴδια ἥθη καὶ ἔθιμα, τὶς ἴδιες κοινωνικὰς ἐκδηλώσεις καὶ γενικὰ τοὺς ἴδιους σχεδὸν τρόπους ζωῆς μὲ τοὺς Αἰνίτες, πού δύσκολα πλέον σήμερα τοὺς βροῖσκει κανένας. Πολὺ ἀπλῆ εἶναι ἡ ζωὴ τους. Ἡ γειτονιά τους μὲ τὴ γοητευτικὴ πρωτεύουσα τοῦ Ἐβρου, πού ὀλοένα βαδίζει πρὸς μιὰ ἀνώτερον πολιτισμένην ζωὴν, δὲν ἔχει καθόλου ἐπιδράσει, μπορεῖ νὰ εἶπει κανεὶς, στὴν ἀλλαγὴ τῶν βιοτικῶν τους συνθηκῶν. Παρουσιάζουν καὶ αὐτοὶ τὰ κοινὰ χαρακτηριστικὰ πού διακρίνει κανεὶς σὲ ὅλους τοὺς ἀνατολικοὺς Θρακιῶτες: τὴν ἐργατικότητα, τὸ οἰκονομολογικὸ πνεῦμα, τὴ νοικοκυρσύνη, τὴ συντηρητικότητα. Ὅπου καὶ νὰ πᾶς τέτοιον θὰ τὸν βρεῖς τὸν ἀνατολικοθρακιώτη καὶ μάλιστα τὸν ἀνέβγαλτο καὶ ἀταξίδευτο, πού δὲν ἔχει ὑποστῆι τοὺς πειρασμοὺς καὶ τὶς ψυχικὰς καὶ ἠθικὰς μεταμορφώσεις πού φέρνει ἡ πολυτάραχη καὶ πολυμέριμη ἀστικὴ ζωὴ.

Γίποτα σχεδὸν δὲν ξέρουν οἱ Μαΐστριανοὶ ἀπὸ τὸ λίγο μακρυνὸ παρελθὸν τοῦ τόπου τους. Ἀπὸ τὸ πρόσφατο παρελθὸν τους ἐκεῖνο πού κυριαρχεῖ στὸ μυαλό τους καὶ τοὺς γεμίζει πικρὰς νοσταλγικὰς ἀναμνήσεις εἶναι ὁ σηκωμός, οἱ διωγμοί, τὸ ξεπίτωμα, τὰ βάσανα. Εἶναι τὸ κοινὸ παράπονο, ἡ ἀγιάτρευτη πληγὴ τοῦ κακοπαθημένου ἀνατολικοθρακιώτη, πού εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ πολλὰ θύματα τῆς ὤμῆς βίας τοῦ σκληροῦ Ἄρη.

1) Σὲ χάριτι τοῦ νομοῦ Ἐβρου πού ἔχει συντάξει ὁ παλιὸς Αἰνίτης δάσκαλος Ἄθ. Σπανὸς εἶναι γραμμένο τὸ χωριὸ «Μάγιστρος». Ἡ τέτοια ἀλλαγὴ τοῦ ὀνόματος δὲν ξέρουμε ἂν εἶναι ἐπινόηση τοῦ συντάκτη ἢ ἂν ἔχει σχέση μὲ τὸ λατινικὸ Magister.

Στις διηγῆσεις τους ἀναφέρουν συχνὰ κάποιο Κυριακό Γκιτζένη ἀπὸ τὴν Αἴνο, ποὺ ἦταν ἀνιάρτης τὸ 1903—1904 καὶ ὕστερα κατέφυγε στὴν Ἐλεύθερη Ἑλλάδα, ὅπως ἔκαναν τὴν ἐποχὴ ἐκείνη καὶ ἄλλοι Αἰνίτες, ποὺ λιπατακτοῦσαν «ἔβγιναν στοὺ κατσακλίκ», γιὰ ν' ἀποφύγουν τὶς ἐχθρικές πιέσεις καὶ τὰ βασανιστήρια. Τὸ 1914 μὲ τοὺς πρώτους διωγμοὺς οἱ Μαΐστριανοὶ ξεσηκώθηκαν καὶ κατέφυγαν στὴν Χαριόπολη, στὴν Κεσάνη, στὰ Μάλαρα, στὸ Μπιγιντίκι, στὴν Καστριτσα, στὴν Κασμασιά. Ἄστεγοι καὶ πεινασμένοι ἤπιαν τὸ πικρὸ ποτήρι τῆς πρώτης προσφυγιάς. Ξαναγύρισαν στὸ χωριὸ τους μὲ τὸ τέλος τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολέμου τὸ 1919, ὅπου εὐρῆκαν τὰ σπίτια τους ἐρειπωμένα, τὶς περιουσίες τους ἀφανισμένες. Σωστὰ εὐάκη ἀπὸ τὶς συφορὰς δὲν προφθάνουν νὰ ξαναρχίσουν τὸν ἀγῶνα γιὰ νὰ ξαναστήσουν τὸ νοικοκυριὸ τους καὶ ἀκολουθεῖ ἡ μεγάλη καὶ τελικὴ τους καταστροφὴ τοῦ 1922. Φεύγουν βιαστικοὶ καὶ τρομαγμένοι, ἄτακτοι καὶ κακοπαθημένοι «κατσάν — κατσανά» δηλ. ὅπου φύγει φύγει καὶ ζητοῦν ἄσυλο στὴν ὁμορφὴ Ἀλεξανδρούπολη.

Ἐνενήντα περίπου οἰκογένειες ἐγκατεστάθηκαν στὸ νέο Μαΐστρο καὶ ἐκεῖ μετέφεραν ὅλους τοὺς τρόπους τῆς παλιᾶς τους ζωῆς, μὲ τὶς ἀρχέγονες συνήθειές της, τὶς χαρὲς, τὶς λύπες, τὶς προλήψεις, τὰ τραγούδια, τὰ παραμύθια. Τὸ γλωσσικὸ τους ἰδίωμα ἀνήκει στὰ βόρεια ἰδιώματα, ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὰ παρακάτω σημειώματα.

Ἡ ἐργασία καὶ ἡ ζωὴ τῶν Μαΐστριανῶν

(ὅπως τὴν ἀφηγήθηκε παλιὸς Μαΐστριανός)

«Αἴνου περιφέρεια εἶχι τὰ χουριά Μαΐστρου, Ἀμυγδαλιά, Διασάρ, Μουρμπή, Μιγάλ, Διασάρ, Βακούφ, Καρὰ Ἰντζιρλί, Ριχίμ, Χάσκινου, Ἄγισμα, Τσιλιπῆ, Κιμιρλή, Ἀρβανίτις. Γούλα τὰ χουριά εἶχανι τσουμπανοὶ κὶ ριτσιπέρδεις (γεωργοὺς). Βγάναμι γάλα κὶ τυρὶ κὶ βούτρου ἀπὸ τὰ πρόβατα μξούλ. Ἡ γιουργία ἐβγαζι στάρ, κριθάρ, σίκαλ, ρόβ, σουσάμ, κὶ κουκνάρεις. Οὐ τόπους ἦδανι καλὸς γιὰ τσουμπανοὶ κὶ ριτσιπέρδεις, γιὰ πράματα, ἀγιλάδια, ἀλουγα, μέρους μπόλικου κὶ ἀξίου. Νιρὰ εἶχαμι πουλλά. Εἶχαμι τοῦ Παλατίν' τοῦ ρέμα, τὶς Ἀνάθαις, Βίργους, Κβέλια, Ἀνανιά, γούλου βρούσις. Γούλους οὐ τόπους ἦδανι κάμπους κὶ ἐβγαζι πουλὸ πᾶμα, μπιρικιτιλίδκους τόπους. Τὰ τυριά κάναμι κασκαβάλ'.

Εἶχαμ' ἀνιμόμυλ' κὶ ἰθγάναμι ἀλεύριγια. Ἐνας καλὸς νοικοκύρς εἶχι ἰθδομήνδα, οὐγγόνδα μιγάλα ζῶα, ἕνα ἀνιμόμυλου, ἕνα ζιθάρ' βόδια, τέσσιρα—πένδι γαδούρια, πιντακόσια πρόβατα. Εἶχι κὶ χίλια πιντακόσια ντουλούμνια (στρέμματα) χουράφια. Ὀρνιθις, ἀμπέλια χιλιάδεις κλήματα. Κρασι ἰθγάναμι βρούσκου, πιτμέζ', ριτσιέλια.

Τοῦ στάρ' τοῦ μιτρούσαμι μὶ τὴν κρίνα (δωδεκάμιση ὀκάδες). Καντάρ'

δὲν εἶχαμι. Τοῦ κιλό πουλιούσαμι δυὸ μετζίτια, Τοῦ μιτζίτ' πγαίν' τσουρού-
κικου δικαίννιὰ γρόσια, γερὸ κουσιδυὸ Τοῦ κριθάρ' πουλιούσαμι ἕνα μιτζίτ'
τοῦ κιλό. Τοῦ τυρί ἢ οὐκὰ οὐχτῶ μεταλλίγια. Τοῦ ζάχαρι ἀγουράζαμι οὐχτῶ
μιταλλίγια. Τὰ μαλλιά πουλιούσαμι ἕξ γρουσοῦδια. Ντινόμεσσι γούλου μὶ
μπαμπάκ' κὶ μαλλι πού τοῦ κλώθου οἱ γυναῖκες. Οὐ ἄδρας ἔκανι ἕνα σαλ-
βάρ' χειμουριάσιου μάλλινου. Ὅταν τρυπούσани τὰ γόνατα γύριζι τοῦ πίσου
μπρουστά. Δὲ νοιώνδани ποιὸ εἶνι πίσου κὶ ποιὸ μπροστά. Τὴν καθημερινή
τοῦ φόριε ἄνου-κάτρου (ἀνάποδα) τὴ σκόλ' οὔρτια (δῆψη). Τοῦ παππού μ' τὶς
μέρις ἄντις γκάζ' (πετρέλαιο), καίγανι λάδ'. Πανάθουρα δὲν εἶχανι στὰ σπίτια.
Εἶχανι πού μινὰ πόρτα κὶ φιγγίτ' στοῦ σκιπό. Μιτὰ βγήκανι τὰ γκάζια κὶ
μπουντζόρν' (καντήλια). Καθόμεσσι στοῦ τζάκ' κὶ καίγαμι ξύλα. Ζιστινόμεσσι
κὶ κάναμι χουρατάδισ :—Κοῦ λα εἶδα,—πού θαρεῖς τὰ μάτια σ'—θαρωῦ θα-
ροῦν τὰ μάτια μ' ἕνα σπὶτ' δυὸ κουρκούμαν' (ἄνδρες) κὶ τρεῖς κουρκουμακίνισ
(γυναῖκες). Οὐ ἄλλους κοίταξι νὰ βρεῖ τοῦ σπὶτ' πού εἶχε τὶς δυὸ ἄνδρ' κὶ
τὶς τρεῖς γυναῖκες. Κὶ ἄλλους χουρατάδισ ἰκάνανι.

Εἶχαμι μικρὸ σκουλεῖου κὶ μεῖς πληρώνανι τὶς δασκάλ'. Ναὶ τάξεις
εἶχε, ναὶ τίπουτ. Ἰδιαβάζαμ' ἀλφαθητάριου, μικρὸ γιουργό, φτοήχ', Γρο-
στάθ' κὶ Ἰθαίναμ' ἀπὸ τοῦ σκουλεῖου. Στὰ νυχτέρια τὰ παλληκάργια ἔξου
πού τὰ παναθύρια κοιτάζαν γιὰ τὶς νεῖες πού δούλιθγαν κὶ τραγουδοῦσαν.

Γλέντιζαμι πολὺ ἡμεῖς οὐ καπουτνὸς οὐ κόσμους. Ἄμα λάρτ' σ' ἡλι-
κίγια τοῦ παλληκάρ' δεκουχτῶ—εἴκοσι χρουνῶ ἄλα παντρευτεῖ κὶ τοῦ κου-
ρίτο' τοῦ γίδιου. Ἄπὸ τὰ δικαπέντι κὶ ὕστιρα ἦδαν γιὰ παντρεῖά.

Ἰμεῖς ἰδῶ στοῦ Μαΐστρου ἔξου πού τὴν Ἀλιξανδρούπολη εἶμασι πού
τοῦ Μχίστρο γοῦλ', μινὰ ὥρα ἀλάργα ἀπὸ τὴν Αἴνου. Στὸν Αἴνου ἦδαν
κασαμπάς. Εἶχι ἴσαμι τρεῖς τέσσερις χιλιάδισ ψυχές».

Ἡ ἔργασία καὶ ἡ ζωὴ τῆς γυναῖκος σὺν Μαΐστρω

(ὅπως τὴν ἀφηγήθηκε παλιὰ Μαΐστριανή)

«Ἰθαίζαμ' μπαμπάκ' ἀπὸ τοῦ τσέφλιου, εἶχαμι ρουδάν' κὶ βγάζαμ'
τοῦ τζιγιτ' (κόκκους τοῦ βαμβακιου), τοῦ σπιθίζαμι στοῦ ξύλου κὶ μὶ τοῦ δου-
ξάρ' τὸ κόδγαμι. Τοῦ κάναμι ρόκα, βάναμι πανί, σιμόν' στὴν κρεββατίνα
(ἀργαλειὸ) κὶ φαίναμι. Κάναμι πκάμσα, ἀντριγιά, βρακιά, ροῦχα γιὰ τοῦ σπὶτ',
σιντόνια, μακάτια (καναπόσκοντα), μαξιλάργια, μισάλις. Χιρουμλίζαμ ρόδ' γιὰ
τὰ βόδια, πλέκαμι τσράπια, κάναμ' κάπις.

Πγαίναμι στοῦ θέρους, βγάζαμι τοῦ ρόδ', τὰ σουσάμνια, σκάδγαμι
καλαμπόκ', βουτανίζαμι τοῦ σιάρ'. Χουρεύγαμι μαζὶ παλληκάργια κὶ κουρί-
τσια, μπρουστά τὰ παλληκάργια κὶ ἀταπόδ' τὰ κουρίτσια. Τοῦ πρώτου κου-
ρίτο' ἐπιανι ἕνας συγγενής.

Κείνους πού χόριβγι τοὺν ἀσημώνανι. Ἄμα πῆγινι μπροστά οὐ πρῶ-

τους, κείνους ποῦ σουρλίξ' ἔχ' τοῦ νοῦ τ' ποῦ κάτι οὐ συγγενής τ' κι πγαίν' κι παίρν' τ' ἀσήμ' κι φουνάζ «σάμπαα! ἀπ' τοῦ μπαμπᾶ σ', ἀπ' τὴ μαμά σ' ἀπ' τὴν ἀρριδουνισοτικιά σ'.....». "Ἄμα δὲ σὶ κάνουν «σάμπα» δὲ χουρεύς με χαρά.

Στὶς γιουρτές γειτουνεύγαμι χῶρια οἱ γυναῖκες ἀποὺ τίς ἀνδρ'. Κιρνιέμαστι καφέδες, γλυκό, λουκούμνια, καρσλαμά κι' ἄλλα».

Ἡ γιορτὴ τῆς Μεταμόρφωσης (τοῦ γιालοῦ).

Ἰδιαίτιστα τοπικὴ σημασία γιὰ τοὺς Μαίστριανούς εἶχε ἡ γιορτὴ τῆς Μεταμόρφωσης, «τοῦ γιालοῦ» ὅπως ἐκεῖνοι τὴν ὀνομάζουιν. Ξωμάχοι, ἀνθρώποι τῆς δουλειᾶς, με τὸ ἀλέτρι, τὸ ζευγάρι καὶ τὰ ζωντανὰ παντοτεινὴ τους φροντίδα, βρίσκουιν καὶ τίς ἡμέρες τῆς ξενοιασιᾶς καὶ τοῦ γλεντιοῦ, τῆς ἀνάπαυσης καὶ τῆς χαρᾶς. Ἡ γιορτὴ τῆς Μεταμόρφωσης εἶναι γιορτὴ θαλασσινὴ, σωστὸ προσκύνημα καὶ λατρεία τῆς μικροκοματούσας, ποῦ τὴν ἐχαίρουιν καὶ τὴν καμάρωναν ἀπὸ τὸ μακρονό τους χωριό. Ἄντρες, γυναῖκες, παιδιὰ, νέοι καὶ γέροι κατέβαιναν, καὶ κατεβαίνουιν ἀκόμη καὶ στὴν καινούργια τους πατρίδα, στὴ θάλασσα νὰ πλυθοῦν, νὰ παίξουιν, νὰ τραβουδήσουιν, νὰ χορέψουιν. Μὲ ἰδιαίτερη χαρὰ καὶ δονουισμοῦ ἀκοῦς νὰ μιλᾶνε γιὰ τὴν ἐξαιρετικὴ τους αὐτὴ γιορτὴ. Ἡ παρακάτω διήγησι εἶναι γραμμμένη ὅπως τὴν ἀκούσαμε νὰ τὴ διηγῆται Μαίστριανὸς ἀπλᾶ καὶ παραστατικά :

«Τοῦ γιालοῦ παίρναμι τίς ἀραμπάδες, βᾶναμι σιντόνια καλὰ κόκκινα, ἄσπρα, τὰ δέναμι στὰ καμάργια τ' ἀραμπὰ σὸν πανεθούρια κι κινούσαμε γιὰ τοῦ γιालό. Πάν' στ' ἀμάξ' τραγουδοῦσαμε :

Στ' ἀμάξ' ποῦ νιθήκαμι τριχὸς νὰ μὴ γυρίσει
κι' ἀραμπατζῆς ποῦ τοῦ τραβᾶ χίλια χρόνια νὰ ζῆσει.

Πγαίναμι στοῦ κρι (κουρί=δάσος) κουντὰ στὴ θάλασσα. Εἶχε δένδρα Νάβαμι φουτιές κι' ἰκάναμι μαγειριό. Ἰκάναμι κι κούνιες, ἰκεῖ πουλλά. χουρεύγαμι κι τραγουδοῦσαμε :

- Ἡ σημερινὴ μας ἡ γιουρτὴ δὲν εἶναι πᾶσα μέρα,
εἶναι τοῦ χρόνου μινὰ βουλὰ μινὰ χρυσινὴ ἡμέρα.
- Μέσα οἱ δένδρα βρίσκουμι μέσα οἱ πρασινάδις,
χουρίς τὴν ἰβγινία σου δὲν ἔχει νοστιμάδις.
- Ἦρτα στοῦν τόπου παῦθιλα, στοῦν τόπου ποῦ γαποῦσα,
εἶδα καὶ τὴν ἀγάπη μου ποῦ τὴν ἰλαχταροῦσα.

Πγαίναμι κι πουλὺ κουντὰ στὴ θάλασσα, βᾶναμι παλιὰ ροῦχα ἀνδρῶν κι γυναῖκες κι κουλμπόουσαμι. Τραγουδοῦσαμε κ' ἐκεῖ :

- Τὴ θάλασσα τὴν ἀρμυρὴ νὰ τήνε κάνου μέλι,
ποῦ τὴν ἀρμινίζουιν παλιάρια σὸν ἀγγέλοι,

- Θάλασσα πικρουθάλασσα κι πικρουκουματούσα,
 όταν σὶ προταγάπησα μὶ τὰ πουλιὰ πιτούσα.
- Τῆς θάλασσας τὰ κύματα καὶ τοῦ γιαλοῦ τὰ μούλια,
 ἀκόμα δὲν τὰ χόρτασα τὰ νόστιμά σου λόγια.

Χύναμι σαράντα χουφτες νερό στοῦ κιφάλ' γιὰ τὴ ζάλ'. "Οποιοὺς εἶχε
 κιφαλόπουνου πιρνούσι.

Τοῦ γιαλοῦ τρώγαμι ψάρια, κιφάλια, σαζάνια, Τώρα ἰδῶ πγαίνουμι
 στοῦ γιαλό κι στοῦ λουτρό τ' "Αἰ-Κουστανδίν'».

" Ε θ ε μ α

Σημειώνουμε ἔδῳ μόνον ὅσα δὲν ἔχουν δημοσιευθῆ σὲ ἄλλους τό-
 μους τοῦ 'Αρχείου, ὡς κοινὰ καὶ γνῶστὰ ἔθιμα καὶ εἰς ἄλλα μέρη τῆς 'Ανα-
 τολ. Θράκης.

I *Τὰ κάλαντα*.—Τῆ νύχτα τῆς παραμονῆς τῶν Χριστουμένων τὰ
 παιδιὰ μὲ ραβδιὰ στὰ χέρια καὶ καλάθια γυρίζουν στὰ σπίτια καὶ λένε τὰ
 κάλαντα, στὸ τέλος φωνάζουν:

Καλημέρα κι τὰ Φῶτα	δῶσι μας τοῦ Κστοῦ τὴ μοῖρα
καλημέρα κι τὰ Τριφῶτα	κι σὰ δὲ μᾶς τὴ δῶκιτι
	νάχτι τοῦ Κστοῦ τὴν κατᾶρα.

II. *"Εθιμα τῆς ἀποκριᾶς*.—Τὶς συγκεντρώσεις ποὺ κάνουν τὶς ἀπο-
 κριάτικες βραδιὲς τὶς ὀνομάζουν «σουμπάτια».—Πόσι ἔχουμι στοῦ Νικόλ',
 στοῦ Γιάνν' κ.λ.π. τοῦ σπὶτ' σουμπάτ', εἶναι οἱ τυπικὲς τους ἐκφράσεις.
 Στὰ σουμπάτια πηγαίνουν καὶ οἱ μεταμφιεσμένοι «τουρνοῖ», παίζουν τὰ
 νταβούλια «ταρμπούκις», χορεύουν καὶ τραγουδοῦν διάφορα τετράστιχα.

- 'Ἡ ἀποφινὴ μας ἢ βραδιὰ νὰ γίνει ἄλλη τόση,
 νὰ τραγουδοῦν τὰ τέσσερα (κορίτσια) ὅσου νὰ ξημερώσει.
- Δὲ σ' εἶδα μκυρουμάτα μου, νὰ μὴν ἀγαπηθοῦμι
 γιὰτ' εἶν' τὰ σπίτια μας κοντὰ κι θὰ φανηροθοῦμι.
- Στοῦ μαχαλᾶ σ' σκουτινιάστικα, δὲ νοιώγου ποῦ νὰ πάγου
- για φέξι μι νὰ πουργατῶ γιὰ πάρι μι ἀπάνου.
- Ν' ἰνύσταξα κι ἰπλάγιασα, ἀπάν' στὰ γόνατά σου
 δὲ μ' ἄρφικς νὰ κοιμηθῶ ἀποῦ τὰ κλάματά σου.

Τὴ δευτέρα ἀποκριὰ οἱ ἀρρεβωνιασμένοι ἀγοράζουν πορτοκάλια,
 παίρνουν μιὰ πῆττα χαλβᾶ καὶ δυὸ χέλυα ἀλατισμένα καὶ κάνουν «σουμπάτ'»
 στὸ σπίτι τῆς νύφης. Στὸ γαμβρὸ δὲν ἐπιτρέπεται νὰ φάγει ἀπὸ τὰ ἀλα-
 τισμένα χέλυα.

III. Τὴν τρίτη Κυριακὴ τῶν νηστειῶν (Σταυροπροσκύνηση) συνη-
 θίζουν νὰ μετροῦν τ' ἄβγα γιὰ νὰ ἰδοῦν πόσα θὰ βᾶψουν τὸ Πάσχα.

IV.—"Ολη τὴ Μεγάλῃ σαρακοστή δὲν γίνονται χοροὶ. Διασκεδάζουν

—περισσότερο οἱ νέοι—μέ διάφορα παιγνίδια. Ἀπὸ τὰ πιὸ συνηθισμένα τους παιγνίδια εἶναι τὸ βίρδιρι—βίρ :

Ἔνας νέος εἶναι σκυμμένος σὲ στάση ἐπίκρυψης καὶ ἐπάνω στὴν πλάτη του ἔχει ἕνα φέσι. Οἱ ἄλλοι πηδοῦν ἀπάνου του καὶ τραγουδοῦν.

βίρδιρι - βίρ

Ἰκεῖ διρ ἰκεῖ

οὔτς λὰ νοῦτς

μπές λὰ μπές

ἄφινου φέσ'.

Μὲ τὸ πῆδημα πὸν κάνουν προσπαθοῦν νὰ μὴ πέσει τὸ φέσι ἀπὸ τὸ παιδί πὸν «φυλάγ'», γιὰτὶ ἐκεῖνος πὸν θὰ ρίξει τὸ φέσι εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ «φυλάξῃ» γιὰ νὰ συνεχιστεῖ ἔτσι τὸ παιγνίδι.

Ἄλλο τραγοῦδι πὸν λένε στὸ παιγνίδι τους αὐτὸ εἶναι τὸ ἔξῃς :

Τσίμ - τσίμ τοῦ λουρὶ

τῆ γασίδα στὴν ἀύλῃ

φύτρουσι μινιά λεμουινιά

τσατάλ' τσατάλ'

τσαταλίνα ματαλίνα

κὶ τῆ γρό' σου μινιά σουλήνα.

Ἄλλο πολὺ συνηθισμένο παιγνίδι Μεγάλῃς σαρακοστῆς εἶναι ὁ σφυρίδονας. Παίζουν πολλοὶ νέοι μαζὶ πιασμένοι ἀπὸ τὰ χέρια σὲ χορό. Κάνουν κινήσεις ὅλοι μαζὶ ἐμπρὸς καὶ πίσω τραγουδώντας κατὰ ἡμιχόρια.

—Σφυρίδονα, σφυρίδονα καλὸ σφυριδονάκι,

τοῦ ρίξι μαγιμένου κὶ τ' ἄνθη φουρτουμένου

θὰ στείλου τοῦ πουλάκι μου τὰ κάλλη σου νὰ πάρει.

—Γιὰ στείλι του γιὰ στείλι του ραβδιῆς θὰ τοῦ πατήσου.

Ὅμοῦν οἱ μισοί, παίρνουν ἕνα ἀπὸ τὸ ἀέναντι ἡμιχόριο καὶ τραγουδοῦν :

—Νιπήραμι ν-ιπήραμι νυφούδα στολισμένη.

—Κὶ πουλὸ πρᾶμα πῆρατι σαζάνι φουσκουμένου!

—Κὶ πουλὸ πρᾶμα πῆραμι ἀμυγδαλιά νοιμένη.

—Τν ἰπήραμι, ἰπήραμι πέρδικα στουλισμένη.

5—Κὶ πουλὸ πρᾶμα πῆρατι σαζάνι φουσκουμένου!

—Παντρεύσου τῆ Γιαννούλα γέου-γέου γώ.

—Κὶ ποιόνα τήνε δίνεις φράξι-φραγιῶ.

—Τήνε δίνου τῆ ματζουράνα γέου-γέου γώ,

κὶ κείνη δὲν τῆ θέλει φράξι-φραγιῶ.

10—Κὶ θέλεις Γιάννη μ' τώρα τρεῖς νύχτις;

—Πόρτα γυρεύγου γιὰ νὰ πιράσου.

—Τὶ τάξεις, Γιάννη μ' γιὰ νὰ πιράσεις;

—Μινιά λίτρα λάδι σὶ κούφιο καρύδι.

—Κάνι τὸν τρόπο σου κὶ ἔλα κὶ πέρνα.

15—Ἄιτὸ κὶ πλὶ δὲν εἶδα κὶ πόρτα νὰ πιράσου.

Ὅμοῦν πάλι οἱ μισοί παίρνουν ἕνα ἀπὸ τοὺς ἄλλους καὶ συνεχί-

ζεται τὸ παιγνίδι μὲ παρόμοια τραγούδια.

V. **Τὸ Λαζαροσάββατο.**—Τὸ Σάββατο τοῦ Λαζάρου ντύνουν ἕνα παιδί, τὸ στολίζουν μὲ λουλούδια καὶ τὸ γιρίζουν (γιζιροῦν) στὰ σπίτια, ὅπου τραγουδοῦν :

Ἦρι πάσκα, πασκαλιὰ Βάϊ βάϊ τοῦ βαγιῶ
ὁδὸς τοῦ Λάζαρου δυὸ ἀβγά τρῶνι φάρι κι κολιό.

Τοῦ δίνουν δυὸ ἀβγά, τὸ βρέχουν μὲ νερὸ καὶ γυρίζουν σὲ ἄλλα σπίτια (ποὺ σπὶτ² σὶ σπὶτ³).

VI. **Σχετικὰ μὲ τὸ γάμο.**—²Απὸ τὶς συνήθειες αὐτὲς παραλείπουμε ὁσες εἶναι κοινὲς σ² ὅλη τὴ Θράκη καὶ ἔχουν δημοσιευτεῖ σὲ ἄλλους τόμους τοῦ Ἐρχείου¹).

Στὴ νύφη δίνουν «προῖκα» ποὺ ἀποτελεῖται ἀπὸ ρουχισμό καὶ ἀκίνητα, καὶ ὄχι χρήματα. Τὸ συμβόλαιο τῆς προίκας ὀνομάζεται «προυκοχάρτ²» καὶ γίνεται στοὺς ἀρρεβῶνες ἀπὸ τὸν παπᾶ καὶ τὸν πρόεδρο τοῦ χωριοῦ. Γιὰ νὰ μένουν πολὺ χρόνον ἐπίσημα χαρτιά, τὴν προῖκα τὴν ἔγραφαν σὲ ἕνα μεγάλο βιβλίον τῆς ἐκκλησίας τὸν «Κώνδικα».

Στὸ στόλισμα τοῦ γαμβροῦ καὶ τῆς νύφης τὴν Κυριακὴ τὸ πρωὶ τραγουδοῦν:

- Ἡ νύφη μας ἐνὶ καλῇ· σὰν Παναγιὰ γραμμένη
σὰ Φραγκοπούλα στὸ χαρτί εἶνι ζουγραφισμένη.
- Νυφοῦλα μου καλουριζικιά καλὸ τοῦ ριζικό σου
τοὺν ἄγγιλου ποὺ ζήτησις τοὺν ἔχεις στοὺ πλιερό σου.
- Λάμπει ὁ γήλιος στὰ θουὰ λάμπει κι στίς μπαξέδες
λάμπει κι² ἐμᾶς ἡ νύφη μας μὲ τίς χρυσοὶ δῆς τρέδες (τέλια)
- Σήκου κόρη μ² κι φίλησι τῆς μάννας σου τοῦ χέρι
κι νὰ πᾶ νὰ παντρηθεῖς νὰ κάνεις ἄλλου ταίρι.

Ὅταν πηγαίνουν νὰ πάρουν τὴ νύφη γιὰ νὰ τὴν στεφανώσουν ἔχουν μαζί τὰ ὄπλα τους. Στὴ στέγη «σκιπὸ» τοῦ σπιτιοῦ τῆς νύφης ἢ ἀπὸ ἕνα δένδρον κρεμοῦν μὲ κλωστή ἕνα κρεμμύδι καὶ ἀρχίζουν ὅλοι νὰ πυροβολοῦν, γιὰ νὰ ρίξουν τὸ κρεμμύδι. Ἐὰν δὲν πέσει τὸ κρεμμύδι δὲν τοὺς δίνουν τὴ νύφη, γιὰτὶ δὲν τοὺς κρίνουν ἄξιους.

Μετὰ τὴ στέψη φέρουν τὴ νύφη στὸ σπίτι τοῦ γαμβροῦ. Ἐκεῖ φιλεῖ τὰ χέρια τῶν πεθερικῶν καὶ τῆς δωρίζουν τὰ «χαρίσματα». Ἀκολουθοῦν οἱ συνηθισμέναι διασκεδάσεις. Τὸ πρωὶ τῆς Δευτέρας πηγαίνουν γυναῖκες στὸ νυφικὸ κοιτῶνα νὰ διαπιστώσουν τὴν τιμιότητά της «ἂν εἶνι ἄξια». Ἐπειτα τῆς κάνουν διάφορα δῶρα «τὴν ἀσημώνουν» καὶ ἡ νύφη δίνει τὰ δῶρά της «μαντηλώματα» στὸν πεθερό, τὴν πεθερὰ καὶ τοὺς ἄλλους στενοὺς συγγενεῖς.

1) Βλ. Ε' καὶ ΣΤ' τόμους τοῦ Ἐρχείου Θράκης.

Τὴν πρώτη Κυριακὴ μετὰ τὸ γάμο ὁ κουμπάρος κάνει τὴν «καλι-σκή». Καλεῖ στὸ σπίτι του τὸν γαμβρὸ καὶ τὴ νύφη γιὰ νὰ τοὺς φιλέψει.

VII. Σχετικὰ μὲ τὸ νεκρὸ.—Ἀπὸ τὰ ἔθιμα τὰ σχετικὰ μὲ τὸ νεκρὸ σημειώνουμε τὰ ἑξῆς ποὺ δὲν εἶναι γνωστὰ σὲ ἄλλα χωριά.

1) Ὄταν μετὰ τὴν ταφὴ γυρίζουν στὸ σπίτι, ὁ παπᾶς βρέχει ψωμὶ μέσα σὲ κρασί καὶ δίνει μιὰ μπουκιὰ «βούκα» στὸν καθένα ἀπὸ ἐκείνους ποὺ συνώδευσαν τὸ νεκρὸ εἰς τὴν τελευταία του κατοικία. Αὐτὸ ὀνομάζεται «παρηγοριά».

2) Τρεῖς βραδιὲς μετὰ τὸ θάνατο σ' ἓνα πιάτο μὲ νερὸ στὴ γωνιά τοῦ σπιτιοῦ ἀνάβουν κερί. Ἀφοῦ περάσουν οἱ τρεῖς ἡμέρες παίρνουν τὸ νερὸ, τὸ χύνουν ἐπάνω στὸ μνήμα καὶ σπάζουν ἐκεῖ τὸ πιάτο.

Προλήψεις καὶ δεισιδαιμονίες

Ἀπὸ τὶς προλήψεις καὶ δεισιδαιμονίες σημειώνουμε τὶς πρὸ χαρακτιριστικῆς,

Βασκανία (βασκαμὸς τὸ δ. βασκαίνου).—Γιὰ τὴ διάγνωση τῆς βασκανίας ρίχνουν τὰ λεγόμενα «μουνουκέρια», εἶναι τρεῖς μικροὶ ξύλινοι σταυροὶ μὲ τοὺς ὁποίους σταυρώνουν τὸ βασκαμένο παιδί καὶ τοὺς ρίχνουν μέσα στὸ νερὸ τοῦ καντηλιοῦ. Ἄμα τὸ παιδί εἶναι βασκαμένο, τὸ νερὸ τοῦ καντηλιοῦ βγάξει στὴν ἐπιφάνεια φυσαλίδες (χάνδρα).

—Γιὰ νὰ θεραπεύσουν τὴ βασκανία παίρνουν ἓνα κομμάτι ἀπὸ τὸ ἔνδυμα ἐκείνου ποὺ ὑποπτεύονται ὅτι ἐβάσκανε, τὸ καίνε καὶ ὁ καπνὸς ποὺ βγαίνει ἀπὸ τὸ κάψιμο πιστεύουν ὅτι πηγαίνει στὸ βασκαμένο καὶ θεραπεύεται.

—Ἄλλος τρόπος γιὰ τὴ θεραπεία εἶναι ἡ ἑξῆς: Τὴ Μεγάλῃ Παρασκευῇ παίρνουν λουλούδια ἀπὸ τὸν ἐπιτάφιο (λουλούδια τοῦ Χριστοῦ) τὰ διατηροῦν καὶ ὅταν παρουσιασθεῖ βασκανία, τὰ βάζουν στὴ φωτιά καὶ καίονται. Ὁ καπνὸς ποὺ βγαίνει ἀπὸ τὸ κάψιμο πιστεύουν ὅτι πηγαίνει στὸν βασκαμένο καὶ θεραπεύεται.

—Γνωστὸς ἐπίσης εἶναι ὁ τρόπος μὲ τὸ φτύσιμο: Ἐκεῖνος ποὺ ὑποτίθεται ὅτι ἐβάσκανε φτύνει τὸ βασκαμένο τρεῖς φορὲς λέγοντας «ποὺ μένα βασκαμένου, ποὺ μένα γιατρομένου».

—Τὰ μαλλιά τοῦ μικροῦ κοριτσιοῦ δὲν τὰ κόβουν μέχρι τὸ δωδέκατο μῆνα ἀπὸ τὴ γέννησή του, γιατί ἂν τὰ κόβουν τοῦ κόβουν τὸ κισμὲτ (τὴ μοῖρά του) καὶ «θὰ βλαστημᾷ τὴ μάνα του».

—**Τρεῖς ἡμέρες** μετὰ τὴ γέννηση τοῦ παιδιοῦ καίνε τὰ νύχια του μὲ μικρὸ κλωνὶ ἀπὸ ρίγανη, γιὰ νὰ μὴ τὸ βροῖσκει ἡ ἀρρώστια κρούπα (σκορβοῦτου).

—15—20 ἡμέρες μετὰ τὴ γέννηση τὸ χαράζουν στὶς ὤμοπλάτες, στὴ

μέση και στο πόδι, για να μη τὸ πονοῦν τὰ ἄφτιά του και να μη βγάξει ξηανθήματα.

—Τὰ νύχια τοῦ μικροῦ παιδιοῦ δὲν τὰ κόβουν μέχρι τὸ δωδέκατο μῆνα ἀπὸ τῆ γέννησὶ του. Ὅταν γίνεῖ δώδεκα μηνῶν τὸ πηγαίνουν στὴ νουνά ὅταν ζυμώνει, τοῦ βάζουν τὰ χέρια μέσα στο ζεστό νερό ποὺ ζυμώνει και τὰ νύχια πέφτουν.

—**Τις παλάμες** τῶν χειρῶν τοῦ μικροῦ παιδιοῦ δὲν τις πλένουν με νερό μέχρι τὸ δωδέκατο μῆνα ἀπὸ τῆ γέννησὶ του, γιατί ἂν τις πλύνουν πιστεύουν ὅτι γίνεται κλέφτης.

—Ἄμα κανεῖς ἀρραβωνιάζεται ζώνεται στὴ μέση δικτυωτὸ ζουνάρι, για να μη τὸν δέσουν τὰ μάγια.

Νδρίμες.—Ὀνομάζονται ἔτσι οἱ ἑννέα πρώτες ἡμέρες τοῦ Μαρτίου και οἱ ἕξ πρώτες τοῦ Αὐγούστου. Στις νδρίμες τοῦ Μαρτίου δὲν κόβουν ξύλα, σὶς νδρίμες τοῦ Αὐγούστου δὲν πλένουν, δὲ χαράζουν τὰ παιδιὰ. Ἔτσι ἔχει προέλθει τὸ δίστιχο:

Τ' Αὐγούστου νδρίμες τὰ πανιὰ   και τοῦ Μαρτιοῦ τὰ ξύλα.

(Παρόμοιες δοξασιές ἐπικρατοῦν στὴν Πελοπόννησο).

—**Τὴν ἀνοιξὴ** δὲν τρῶνε κρέας ὡς τοῦ Ἁγίου Γεωργίου για να εἶναι τὰ ζῶα τους γερά.

—**Ὅταν γεννήσει ἀγελάδα**, τὸ πρώτο γάλα ποὺ ἀρμέγουν τὸ χύνουν στο ρέμα για να εἶναι πάντα «γαλατιγῆ».

—Ὅταν ἀφίνουν τὰ κριάρια (κότσια) και τοὺς τράγους στο κοπάδι τὸν Αὐγούστο πυροβολοῦν, γιατί ἔτσι τρομάζουν και σκορπίζονται τὰ γιδοπρόβατα και τὰ νέα ποὺ θὰ γεννηθοῦν γίνονται ζωηρὰ και ἀκμαῖα.

Ἄλληγορικὲς ἐκφράσεις

Ἄνέβκα στοῦν πουλύκλουνο (ἀργαλειὸ)

κι' εἶδα τοῦν πουλυθῶρ' (παράθυρο)

κι' εἶδα κι τοῦν πολύπατου (δρόμος)

κι κεί λαλεῖ πανέλς (σκύλος)

Τέσσιρις πόδας ἔρχιτι

τρεις πόδας κατιβαίν'

ἀλουγουδέματα κρατεῖ

κι ξύλα, γάλα, φέρον' (ὁ σκύλος)

Κατάρες.—Νὰ γκρεμιστεῖς να φύγς.—Νὰ ξιπατώνουνα.—Κουκ-βγάγια να λαλήσ' στοῦ σπῖτ' σου.—Ἄλας κι νιρὸ να γίν' (ὅταν συγχωροῦν και δὲν θέλουν να πιάσει ἡ κατάρα).

Ἄεστιχα (βγῆτες)

Τὰ γνωστὰ σὲ ὅλη τὴ Θράκη στιχάκια, γνωστὰ ἄλλοῦ με τὸ ὄνομα κοτήματα, κουτσουμπάκια, ¹⁾ με ἔρωτικό και σατιρικό περιεχόμενο, γνωρί-

1) Βλ. Ε' και ΣΤ' τόμο τοῦ Ἀρχείου Θράκης.

ζουν οἱ Μαΐστριανοὶ μὲ τὸ ὄνομα «βγίτις, βεγίτια». Καταγράφουμε ἐδῶ μερικά :

1. Κουκουβάγια βαγιανή ποὺ κοιμᾶσι μοναχῇ
ποὺ κοιμᾶσι μοναχῇ μέσ' τοῦ ρέμα τοῦ βαθύ.
2. Πάει κι' ἡ πέρδικα νὰ πγεῖ κι' τοσακίζει τοῦ γυαλι
ἃ γυαλοῦ μου γυαλουμένου, τ' εἶσι, τ' εἶσι κκικουμένου;
3. Τσακίστ' τῆς λάμπας τοῦ γυαλι κι' πῶς θὰ τοῦ μπουλιάσου
κακιώθηκι ἡ ἀγάπη μου κι' πῶς θὰ τῆ μονοιάσου.
4. Ὡρα καλή σ', πουλάκι μου, κι' νὰ καλουστρατίσ-
στοῦ δρόμου νὰ μὴ θυμηθεῖς κι' πίσου νὰ γυρίσ-ς.
5. Νάταν ἡ θάλασσα κρασί και τοῦ καράβι κόουπα,
νὰ κέρναγα τοῦ γεμιτζῆ κι' τὴν ἀγάπη ἀπούχα.
6. Νάταν ἡ θάλασσα γυαλι νὰ κύλου ἵνα λιμόνι
νὰ πάγαιν' τν ἀγάπη μου ἀρρουστικὸ κυδώνι.
7. Ἄς χουρέψει κι' ἄς χαρεῖ κι' ἄς μὴν ἔχει νὰ φουρεῖ
ἔχει κι' ἄλλα στὴ σιντούκα κι' χειρότερα ἀποῦ τοῦτα.
8. Ἄσπρη εἶσι σὰν τοῦ χιόνι κόκκινη σὰν τῆ φουτιά
σὰν τὰ μάρμαρα τῆς Πόλης ποῦνι στὴν Ἁγιά Σουφιά.
9. Αὐτὸ ἰδῶ τοῦ πάπλουμα ἰγῶ τοῦδα μέσ' τὴν Πόλη
μὴ τοῦ καῖκ' τοῦ φέρνανι γιὰ τοῦ δικό σου μπότι.
10. Τραγοῦδια ξέρου γῶ πουλλά σὰν τοῦ γιαλοῦ τοῦν ἄμμου
νὰ κάττου νὰ τὰ διγηθῶ τοῦ νοῦ μου τόνοι χάνου.
11. Ἦρτ' οὐ Μάης κι' ἀνοιξη ἦρτι τοῦ καλουκαῖρι
κάνουν τὰ δέντρα ζάχαρη και τὰ βουνά πιπέρι.
12. Ἐνα γιρὸ εἴμαστεν πουλιά πουλιά ζιβγαρουμένα
κι' βγῆκε ἕνας κυνηγὸς κι' σκότουςι τὸν ἕνα
δὲ μᾶς ἰσκότουςι τὰ δυὸ νὰ πᾶμ' ζιβγαρουμένα ¹⁾
13. Ἀμυγδαλιὰ καλὸ χουριδ ²⁾ Μαῖστρου, γιалаμάδης
τοῦ τσιλιμπῆ κι' τ' Ἄγισμα γιουμάτου μασκαράδης.
14. Ἀμυγδαλιὰ καλὸ χουριδ στὴ μέση ἔχει ρέμα
πάν τὰ κουρίτσια γιὰ νιρὸ κι' βγαίνουν γκαστρουμένα.
15. Στοῦ Πασκάλη τὴν ταβέρνα λαλεῖ ἵνα πιριστέρι,
οὐλ' οἱ χουριανοὶ τοῦ λένι πῶς θὰ οἱ κάνου ταῖρι.
16. Γιαννάκης μὴ τῆ βράκα μὴ τοῦ μαβι ντλαμᾶ ³⁾
πκαίν' κουνάει τῆ σπάθα στοῦ γιαλένιου τοῦν τραυχό.
17. Ἰγῶ καθὼς γιννήθηκα κι' ἦρτα σ' αὐτὸ τοῦν κόσμου

1) Λέγεται γιὰ τὰ ἀνδρόγυνα ποὺ χωρίζονται μὲ τὸ θάνατο.

2) Στὸ τετράστιχο αὐτὸ διακομφοῦνται χωριὰ γειτονικά τοῦ Μαῖστρου.

3) Νταλμᾶς (οῦ)=νιουλαμᾶς, μάλλινος ἐπενδύτης.

- σένα πρώτη αγάπησα ματούδια μου κι φως μου.
18. Ου κόσμους κι αν ξαναπλαστεί άλλου δε θα γαπήσου
μήτι σένα, μπέγη μου δσου να ξιψυχήσου.
19. "Ηρτάνι οί κουκλουμένοι ¹⁾ στην πόρτ' άράξανι
είδαν τὰ κουριτσάκια κι άναστενάξανι.
20. Μέσ' τήν καρδιά μου φύτρουσι ένας κουντζές ²⁾ ώραιίτους
οδραιίτους κι μιλαχραινός κι' άποδ τους νέους νέους.
21. Κι θρέφειτi καθημερινώς κι τήν καρδιά μ' πληγώνει
κι πίνει άποδ του γαιμα μου κι' άθει κι μιγαλώνει.
22. Αδτου πού πās, πουλάκι μου, κι' αδτου πού θα νάράξεις
πολλές κουπέλλες θα νά γδεῖς κι μένα θα ξιχάσεις.
23. "Αν μι ξιχάσεις, μπέη μου, κι κάνεις άλλου τσιρι
σκλάδου να σι πιράσσουνι στής Μαρμαργιάς τὰ μέρη.
24. Να σου φορέσουν τ' άλικά καδένα στου λιμό σου
να πα να πουν τή μάννα σου σκουτώσανι του γιό σου.
25. Νάρτουν κι μένα να με πουν τουν αγαπητικό σου
τότι να λυπηθώ κι' εγω κι λιγυρά να κλάψου.
26. 'Αναστινάζου πού καρδιά κι κλαίγου λυπημένα
άναστινάζου πού καρδιά κλαίγου δε μι λυπάσαι,
δεν είσι μάννας γέννημα ουτι: θεγδ φουβάσι.
27. —Ποιός δε φουβῆτι του θεγδ ποιός δεν τουνε δουζάζει,
ποιός χάνει τήν αγάπην του κι δεν άναστινάζει;

Τραγούδια του Μαίστρου α') Του χορού

1. 'Η παπαδιά

Παπαδιά στον άργαλειό τὰ πόδια της κοιτάζει
καί τουν παπᾶ τουν έλιγι παντόφιλις να 'νι πάρει.
—Που να σι πάρει ου δαίμουνας πού μέσα πού του ρέμα.
—Δεν τουνε θέλου τουν παπᾶ τουν τραγου μι τὰ γένεια
μόνι θέλου του βλαχόπιδου πού παίζει τή φλογέρα.

2. 'Η άπατημένη

Στην παρακάτου γειτονιά στην παρακάτου ρύμη ¹⁾
'Εκει κάνδανε μινιά γοιά κάνδαν κι' ένας γέροϋς
Κάνδαν κι' ένα κακό σκυλι κι' ένα ούμουρφου κουρίτσι
Κουρίτσι κυρφαγκάστρουτου κι κυρφαγκαστρουμένου.

1) Κουκλουμένοι (οί)=οί καρνάβαλοι (το τετράστιχο τραγοηδιέται συνήθως τις άποκριές). 2) Κουντζές (ού) λ. τουρκ.=το λουλούδι. 3) πού=άπό.

4) Ρύμη (ή)=το στενό, ο δρόμος.

5. Στου παναθύρι κάνδανι τις μῆνις λουγαριάζει
 τὶ μῆνα ἰγκαστρῶθηκε τὶ μῆνα θὰ τοῦ κάνει.
 Νοέβριον, Δεκέβριον, Γινάρι κὶ Φλιβάρη
 Ἄπριλη μὲ τὰ χόρτα σου κὶ Μάη μὲ τὰ λουλούδια.
 Ὁχ Μάη, ἄς τὸν ἐμάγιβγισ τὸν νέου ποῦ μὶ γάπα
10. ὅπου μὶ γάπα κὶ ἔλιγι ἀγάπη δὲν ἀρνιέτι
 κὶ τώρα μ' ἀπαρνήθηκὶ σὰν καλαμιὰ στοὺν κάμπου.
 Θιρίζουν, παίρνουν τὸν καρπὸ κ' ἡ καλαμιὰ ἀπουμείσκει.
 Δίνουν φουτιὰ τὴν καλαμιὰ μαυρουλογᾷ οὐ κάμπους.
 Ἔτσι κὶ ἐγὼ καρδίτσα μου μαύρη σκουτινιάσμενη.
15. Κάνου νὰ τὸν κατιραστοῦ μὰ πάλι τὸν λυποῦμι.
 Μὰ στοῦ θεγὸ τὸν ἔρριξα κὶ ὄ,τ' ἄ τὸν μέλλει ἄς πάθει.
 Ἄπο ψηλὰ νὰ γκοιμιστεῖ κὶ χαμηλὰ νὰ πέσει,
 σὰν τοῦ γυαλὶ νὰ ραγιστεῖ σὰν τοῦ κηρὶ νὰ λυώσει,
 νὰ βγάλει ξῆντα δυὸ βγατὰ ¹⁾ κὶ ξῆντα δυὸ γιαράδισ
20. δέκα γιατροὶ νὰ πουλιμοῦν κὶ δέκα μαθητάδισ
 κὶ ἰγὼ διαβάτα νὰ γινῶ, ποῦ κεῖ γιὰ νὰ πιράσου.
 —Καλῶς τὰ κάνιτι, γιατροί, καλῶς τὰ πουλιμᾶτε.
 Ἄν κόφτουν τὰ ξυράφια σας κογιᾶτα μὴ λυπᾶσι
 κ' ἰγὼ λινὸ πανὶ ἔβαλα σαράντα πέντε πήχεις
25. τις δέκα δίνου γιὰ ξαντὰ ²⁾ τις δέκα γιὰ φυτίλια
 τις ἄλλες τις ἀποδέλοιπες νὰ τότε σαβανιάσου,
 τότε ν' ἀπλουγηθεῖ οὐ νεῖδς μὶ τοῦ καμὲν τ' ἀχείλη:
 —Δὲν ἠῦρις κρίση νὰ μοῦ κρίνς κατῆ νὰ μ' ἀγκαλέσεις.
 —Ποῦ τοῦ δεσπότη ντρέπουμι καὶ τὸν κατῆ φουβοῦμι,
30. εἰς τοῦ θεγὸ σὲ ἔρριξα κὶ ὄ,τ' ἄ σὲ μέλλει ἄς πάθεις.

3. Ὁ Γιάννης καὶ ἡ Μάρω

- Κάνδανι ἡ Μάρου κάνδανι πὰ σὲ ψηλὸ παλάτι,
 γυαλὶ κρατεῖ στοῦ χέρι της, τὰ κάλλη της τηράει.
 —Ὁχ, σὺ ἀστήθ' μου παχουλό, κὶ σὺ κουρμί μ' χιουνάτου
 τάχα σ' οὐ Γιάννης θὰ σὲ χαρεῖ τάχα σ' οὐ Κουσαντάκης;
 5—Θεγέ μ' κὶ ἄς πιάσει μνιὰ βρουχὴ ἕνα μεγάλου χιόνι,
 νὰ πιάσ' τοῦ Γιάννη στοῦ βουνό, τοῦ Κουσαντᾶ στοῦ σπῆτι.
 Τοῦ λόγου τς δὲν ἀπόσουσι οὐ Κουσαντᾶς περνάγει.

1) βγατὸ (τοῦ)=τὸ μόλυσμα. 2) ξαντὸ (τοῦ) εἶδος γάζας ποῦ γίνεται ἀπὸ κλωστὲς λινοῦ ὑφάσματος καθαροῦ καὶ χρησιμεύει γιὰ τὴν ἐπίδεση τῶν πληγῶν (ὁ τιλτὸς μοτὸς τῶν ἀρχαίων).

- Ἐλα, ἔλα Κωνσταντᾶ νὰ γλυκοφιληθοῦμι.
 — Σκιαζοῦμ' Μάρου μ' σκιαζοῦμι τὸν Γιάνν' καὶ τὸν φοβοῦμι.
 10 — Οὐ Γιάννης πάγει στοῦ βουνό πάγει νὰ κυνηγήσει,
     νὰ φέρ' τ' ἀλάφια ζουντανὰ τ' ἀρκούδια σκουτουμένα.
     Τὸν λόγου του δὲν ἀπόσουσι ἢ πόρτα τς βρονταεῖ.
 —Ἐλα, Μάρου μ' κι' ἀνοιξε νὰ πάρεις τοῦ κυνήγι.
 — Σκιαζοῦμ', Γιάννη μ' σκιαζοῦμι τὰ λάφια σ' τὰ φουβοῦμι.
 15 — Ἄντι οὐρι στὴ μάννα σου ποὺ τᾶχει μαθημένα.
 —Ἐλα, μάννα μ', κι' ἀνοιξε νὰ πάρεις τοῦ κυνήγι,
     σκιάζιτι ἢ Μάρου μ' σκιαζιτι τὰ λάφια τὰ φουβάτε.
 — Νάθεμά σου γιόκα μου, κι' σὺ κι' τοῦ κυνήγι σ'.
     Ἡ Μάρου μὲ τὸν Κουσαντᾶ κάτι ' τρώει κι' πίνει.
 20 Δίνει τῆ μαύρου τ' μνιὰ βιτσιὰ τῆ Μάρου του παγαίνει,
     δίνει τὴν πόρτα μνιὰ κλουτσιὰ καὶ μέσ' τοῦ σπίτι μπαίνει.
     Πιάνει τῆ Μάρου ἀπ' τὰ μαλλιά τὸν Κουσαντᾶ ἀπ' τοῦ χέρι.
 — Δὴ φταίγουν, ρὲ Γιάννη μ' ἢ Μάρου μὲ φουνάξει.
     Πιάνει τῆ Μάρου ἀπ' τὰ μαλλιά στοῦ κούτσιρου ² τῆ βάνει,
 25 πῆρι τοῦ μαχιράκι του κι' σὰν ἀρνὶ τῆ σφάζει,
     κουμμάτια τὴν ἱκάνει μέσ' τὸ τσουβάλι τνε βάζει.
     Στοῦ ἄλογουν τὴν ἔροξι στοῦ μύλου τὴν πηγαίνει.
 — Ἄλισι, μύλου μου ἄλισι σιτάρι καὶ κριθάρι
 30 ἄλισι καὶ ξανθόμαλλα τῆς ξανθομαλλούσης
     ἄλισι ἀχείλι κόκκινου νὰ γίνει κουκινάδι,
     νὰ γδοῦνε κι' οἱ γειτόνισσες γιὰ νὰ τὸ κάνουν κι' ἄλλισ.

1) Κάτι=κάθετα. 2) Κούτσιρου (τοῦ)=τὸ κούτσουρο, ὁ πάγκος.

4. Ἐρωτικὸς καημὸς

Φέτου τοῦ καλουκιράκι	Ποῦ νὰ τῶβρου τοῦ φλουράκι
κυνηγοῦσα νὰ πουλάκι,	10 ποῦμαι ἓνα φτουχὸ πιδάκι.
κυνηγοῦσα λαχταροῦσα	Κατέβα κάτ' κι' ἀνοιξε
νὰ τοῦ πιάσου δὲν μπουροῦσα.	τὴν πόρτα σ' τῆ γαρένια
5 Ἐροῖξα τὴν ξόβεργά μου	ἔχου δυὸ λόγια νὰ σὶ πῶ
ἤρι τοῦ πουλι κουντά μου,	κ' ἐκεῖνα ζαχαρένια.
ἔσκυψα νὰ τοῦ μιλήσου	
καὶ φλούρι νὰ τοῦ χαρίσου.	

5. Ὁ Χαραλάμπης

- Χαραλάμπη, Χαραλάμπη, τί καλὴ γυναῖκα πῶχεις!
 —Ποῦ τὴν εἶδες ποῦ τὴν ξέρεις τῆ γυναῖκα μου;
     Ἄν 'νε ξέρεις τῆ γυναῖκα μ' πές μι τὰ σουμάδια τῆς.

- Μὲς τὴ γκιόλ—μπαξὲ τὴν εἶδα κι' σεργιάνιζι
 5 κι' κουρφουλουγοῦσι τοῦ βασιλικό.
 Κόκκινου φουστάν' φουροῦσι κι' σακκὶ βρακί.
 Πιάνει τὴ γυναῖκα τ' κι' τὴν ἔσφραξι.
 —Σήκου πάπια μ', σήκου χήνα μ', σήκου κι' ἄλλαξι,
 βάλι τὰ καλὰ σ' φουστάνια νὰ σ' ἀρέσουνι
 10 νὰ σὲ γδῶ κ' ἰγῶ καμένους νὰ λιμπίζουμι.

6. Ἡ Ρωμιοπούλα

- Τούρκους ἀγάπησε μνιὰ Ρωμιοπούλα.
 Πέφτου μάννα μ' καὶ πιθαίνου τὸν Τούρκου δὲν ν' ἐπαίρου.
 Παίρει τοῦ δρόμου τοῦ στρατι τ' ὄργιο τοῦ μουνουπάτι,
 τοῦ μουνουπάτ' τν ἔβγαλι μπρουστά στοὺν Ἄϊ-Γιώργη.
 5—Ἄϊ-Γιώργη μου κρυφέ, κρύψι μι κι' ἱμένα,
 γιὰ νὰ σ' ἀνάψω δυὸ κινιὰ καὶ δυὸ χρυσὲς λαμπάδις.
 Ἄνοίξани τὰ μάμαρα καὶ κρύψани τὴν κόρη.
 Νὰ κι' οὐ Τούρκους πάγινι στ' ἄλλουγου καβαλάσῃς
 —Ἄϊ-Γιώργη μ' φανερέ, φανέρουσι τὴν κόρη
 10 νὰ φέρου οὐκάδις τοῦ κερὶ ἀμάξια τοῦ λιβάνι.
 κι' μι τὰ βουβαλουτόμαρα νὰ κουβαλῶ τοῦ λάδι,
 νὰ βαφτιστῶ στὴ χάρη σου νὰ βγάλου ἰδνουμά σου.
 Ἄνοίξани τὰ μάμαρα κι' βγάλани τὴν κόρη.
 Ποὺ τὰ μαλλιὰ τὴν ἔπιασι στ' ἄλλουγου τὴν βάνει.
 15 Μνιὰ φουνίτσα ἔβαλι μπρουστά στοὺν Ἄϊ Γιώργη:
 —Ἄκοῦστι, χῶρες καὶ χουριά, Ἐκκλησιὲς καὶ μοναστήρια
 ποιὸς ἄλλους κι' ἄγιους δίγνουμους μὰ σὰν τοὺν Ἄγιου Γιώργη,
 νὰ φανιρῶνει τίς Ρουμιὲς ἀπὸ σὲ Τούρκου χέρια.
 —Ἔτσι εἶνι μάτια μου, ἔτσι ὅπου γαπᾶ καὶ χάσει,
 20 τοῦ φαίνιτι νὰ τριλλαθεῖ κι' τὰ βουνὰ νὰ πιάσει.

7. Ὁ Θεωράκης

- Οὐ Θεωράκης ἀρρώστησι κι' ἔπιασι στοῦ στρῶμα.
 Δὲν ἔχει μάννα νὰ τοὺν δγεῖ κόρη νὰ τούνε κλάψει,
 μόν' ἔχει τρεῖς γειτόνισσις καὶ τρεῖς γειτουνοπούλις.
 Ἡ μνιὰ κιντάει τοὺν οὐρανό, ἡ ἄλλη τοῦ φηγγάρι
 5 ἡ τρίτη ἡ καλύτερη κιντάει τοῦ παλληκάρι.
 Σήκου, Θεωράκη, νὰ πγεις νιρό, νὰ φᾶς ἀφράτου μήλου,
 νὰ μυριστεῖς βασιλικό, βασιλικό μὲ τ' ἀνθη.

Ἀποκριάτικα τοῦ χοροῦ

1

Μνιά καλή νοικουκυρά
εἶχι ἄδρα μυλουᾶ.

Ἄδρας τς πάγινι στοῦ μύλου
κεῖν' κοιμούνταν μὲ τοῦ φίλου.

5 Φεύγ' ἢ ἄδρας τς ἀπὸ τοῦ μύλου
βαστᾶ ἓνα κουμμάτι ξύλου,
ποῦ νὰ τόνοι κρύψει τοῦ φίλου!

Τὸν μαζώνει ἓνα κβάρι
καὶ τὸν βάνει μέσ' τ' ἄμαρι.

10 Γιὰ γδῆς οὐ διαβουλιμένους

διουλάζει=ἀναζητᾶ, γυρεύει.

πὰ διουλάζει μέσ' τ' ἄμαρ'.

βρίσκει τοῦ φίλου ἓνα κβάρ',

τοὺν ἀρχεύγει στοῦ κιφᾶλ'.

—Μὴ τότε χτυπᾶς τοῦ φίλου

15 κὶ δὲ φταίγει αὐτὸς οὐ φίλους
φταίγει τοῦ σπὶτ' ποῦνι στοῦ σου.

[κάκι.

Ἐκλαιγι τοῦ πιδὶ μας

ἦρι γιὰ νὰ τοῦ μερώσει

ἕκατσι νὰ ξιμιρώσει.

2

Μνιά καλή νοικουκυρά
τῆ Διφτέρα βάνει πλύνει

κὶ τὴν Τρίτη τ' ἀπουπλύνει,

τὴν Τετράδη τὰ ἀπλώνει

5 κὶ τὴν Πέφτη τὰ μαζώνει,

τὴν Παρασκευὴν μπαλώνει,

τοῦ Σαββάτου τὰ διπλώνει,

τὴν Κυριακὴν ἀλλάζει

πάλε κόνιδα, ψείρα βράζει.

Τοῦ τραπεζιοῦ ἢ τῆς παρέας

1. Ὁ πνιγμὸς

Μνιά συννιφιασμένη μέρα καὶ μνιά σκουτεινὴ βραδυά,
γύρσι βάρκα ἄνου κάτου ἱπνιγῆκαν δυὸ πιδιὰ.

Ἔνας ἦδανι οὐ Νίκος τοῦ Θεόδωρου οὐ γιός,
τᾶλλον Ἀρμενάκι στὴν οὐμουρφάδα ξακουστός.

5 Ἡ μάννα του φουνάζει τάζει λίρις καὶ φλουργιὰ
γιὰ νὰ βγάλουνι τοῦ Νίκου ἀπὸ τὰ βαθειὰ νιρά.

Τᾶκούσανι στὴν Πόλη οὔλοι λυπηθήκανι,

ὡς καὶ οἱ παρακόρις τὰ μαῦρα φουριθήκανι.

2. Ἡ κόρη τοῦ παπᾶ

(Τραγουδιέται συνήθως στὰ νυχτέρια)

Οὐ Γιάννις πάει στοῦ βουνὸ νὰ μάσει παλληκάρια

ἔμασε κὶ ἀπουμάζεψι τρακόσια παλληκάρια.

Ἰκατὸ ἦδαν Βούργαροι, οἱ ἄλλοι Ἀρβανιτάδεις.

Ἄϊντι νὰ πὰ πατήσουμι μέσ' τοῦ παπᾶ τοῦ σπὶτι.

5—Παπᾶ μ' φαγιά, παπᾶ μ' πιουτά, παπᾶ μ' ἀρνιὰ ψημένα

- παπᾶ μ', τῆ θυγατέρα σου, φέρετ' να νὰ μᾶς κινάσει.
 —'Ἡ θυγατέρα μου δὲν εἶνι δῶ, πάει στου μοναστήρι.
 Κουμάτια πιάσαν τὸν παπᾶ κὶ κόψανι τὰ γένεια,
 ἔκουψάν δουν καὶ τὰ μαλλιά, κὶ ἔβανά δουν φέσι.
 10 Κὶ νὰ τ'ηνε ποὺ ἔρχιτι σὰ γήλιους σὰ φιγγάρι.
 Μπῆκι καὶ τς καλημεράει κὶ λέγ' καλῶς ὠρίστι,
 παίρνει πουτήρια κὶ κινάει οὖλους μὲ τὴν ἀράδα.
 Οὖλοι τναρίζουν μάλαμα κὶ οὖλοι μαργαριτάρια,
 οὐ Γιάννης οὐ διαβουλογυὸς διαμάντι δαχτυλίδι.

Τοῦ Χάρου

I

- Λιβέντης -ν-ἱκατέβινε ἀποὺ τοῦ πανηγύρι.
 Οὐ χάρους τὸν ἀγνάντιβγε πῶνα ψηλὸ μπαγίρι.
 —'Ὡρα καλὴ λιβέντη μου.—Πολλὰ τὰ ἔτ' παπποῦ μ'.
 —Μένα οὐ χάρους μ' ἔστειλι νὰ πάρου τὴν ψυχὴ σου.
 5 —Χουρίς ἀστένεια κὶ ἄρρουσιὰ ἰγῶ ψυχὴ δὲ δίνου.
 —Γιὰ ἔβγα νὰ παλαίψουμι σὲ μαρμαρένιου ἀλώνι.
 Τρεῖς μέρες -ν-ἱπαλαίβγανι, τρεῖς νύχτες πουλιμοῦσαν.
 Ἄποὺ τίς τρεῖς καὶ ὕστερα λιβέντης γουνατίζει.
 Ἄφνέ μ' χάρε, ἀπ' τὰ μαλλιά καὶ πιάσι μ' ἀπ' τοῦ χέρι
 10 κὶ δεῖξι μι τὴν τέντα σου μονάχους μου νὰ πάγω.
 —Ἄφνέ μι χάρε νὰ χαρῶ κόμα καμπόσα χρόνια
 τ' εἶν' τὰ πιδάκια μου μικρὰ οὐρφάνια δὲν τὰ πρόπει,
 εἶν' ἡ γυναῖκα μου μικρὴ, τὰ μαῦρα δὲν τὴν πρόπειν.
 —Ἐσὺ τὴ τέντα μ' ἂν ἐγδεῖς τρουμάρα ἂ σὲ πιάσει,
 15 τριγύρω—γύρω πράσινη κὶ μέσα ραχιασμένη,
 ἔχει κὶ τὰ τιντόσκοινα ποὺ τῆς μακρομαλλούσας

Ναυοῦρῖσματα

1

Ἔχου γυιὸ μοναχογιὸ
 παίρνου νύφη κάνου δυὸ
 κάνει ἡ νύφη μας πιδιὰ
 κάνου πικνουγειτουριά.

3

Ἔχου γὼ ἓνα π'δάκι
 ἔχ' οὐ βασιλὲς μας κουριτσάκι
 καὶ μὶ μνάει μὶ ξαναμνάει.

2

Τοῦ π'δί μου τοῦ καλὸ
 πανδριμένου νὰ τοῦ γδῶ
 πανδριμένου μὲ πιδιὰ
 κὶ τν ἄδρα στν ἀγκαλιὰ

συμπεθέρα νὰ μοῦ κάν'.
 5 τὰ παλάτια δου εἶν' παλιὰ
 κὶ γῆ ἀγάπη δὲ φιλά. ¹

1) —φιλά=φελᾶ=ὠφελει.

4

Ἔλα ὕπνε πάρι το	κι ἡ ἀγάδινα καρβέλλια
κι ὅπου θέλεις ἄντι το	κι τ' ἀγᾶ ἡ θεγατέρα
νὰ τοῦ πᾶς στὰ κάτ' τ' ἀμπέλια	νὰ τοῦ δῶσ' μνιὰ ξιβεργέρα
κι στὰ κάτ' τὰ τσαρδακέλλια	νὰ πιτροβολάει τὰ πλέλλια
5 νὰ τοῦ δῶκ' ἀγᾶς σταφλέλλια	10 νὰ μὴ τρῶνε τὰ σταφλέλλια.

Σατυρικὸ

Σὰν ψουφίσει οὐ γάδαρός μας	5 καὶ τ' νουρά τ' ξικαπνιστήρι,
εἶν' τοῦ διάφουρου δικό μας	νὰ ξικαπνίζουμ' τ' ἀργαστήρι
κάνουμ' τὰ πόδια του καρέκλις	καὶ τοὺν κώλου του πουτήρι,
νὰ κάθουντι οἱ κουπέλις	νὰ κιροῦμ' τοῦ μουσαφίρη.

Δόγια τῆς ρόκας. Ὅταν μαζεῦονται οἱ γειτόνισσες καὶ νέθουν τὴ ρόκα τοὺς κάνουν καὶ τοὺς χορατάδες σὲ στίχους:

—Κναρά, κναρά γειτόνισσα.— Ὅσκιαλδὶ ¹ κι ἀπόνισα. ² —Ἐχεις ἀμπάλουμα χρυσό;—Ἐχου κι ταβανουτό.—Στεῖλι μου νὰ γδῶ.—Πάει ὁ σκλάβους στοῦ νιρό.—Μεῖς ἀκούσαμε πὼς πνίγηκι.—Μεῖς τοὺν κουκουγκίσαμι ³ μπρουστὰ π' τοὺν ἀλωνιτή.

Κοιτάζουν τὶς κλωστὲς τοῦ νήματος ποὺ νέθουν καὶ λένε:

—Ἄν εἶν' ἀγῶρι πένδι κλοινές, ἂν εἶνι κουρίτσ' τέσσιρις (προμαντεύουν γιὰ τὸ γένος τοῦ παιδιοῦ ποὺ θὰ γεννηθῆ).

Ἄν κόβεται ἡ κλωστή λένε:—Πέθανι μηδ' ἀγῶρ' μηδὲ κουρίτσ'.

1) Ὅσκιαλδὶ (λ. τουρκ.) = καλῶς ὤρισες. 2) Καὶ ἐπόνισσα. 3) Κουγκίζω= λογαριάζω.

Παραμύθεια τοῦ Μαΐστρου

1. Ὁ Δικατρίτης ¹)

Ἀφήγησις Ἀθαν. Καριτζᾶ

Μνιὰ φουρά κι ἓνα γιρὸ ἦσαν δώδεκα ἀδέρφια. Τίλιφτατα ἔγινε κι κόμα ἓνα κι τοβγάλαν Δικατρίτ'. Τ' ἀδέρφια τ' πηγαίνουν στὴν κλιψιά. Ὅταν μεγάλοσι κι ἔγινι οὐ Δικατρίτης ἐννιὰ χρουνῶ ἦθιλι νὰ πάει μαζί τς. Κάθι βράδ' ἔταν ἔρχανδαι τ' ἀδέρφια τ' ἀπὸ τὴν κλιψιά τς ἔλιγι:—Νὰ μὴ ξυπνίσαι νάρτω κι ἐγὼ μαζί σας. Πουκοιμινάσανι ἑμους καὶ κάθι πουρνὸ ξιφεύγανι τ' ἀδέρφι τ' καὶ δὲν πῆγινι μαζί τς.

Ἔνα πουρνὸ τίς φύλαξι κι πῆγι κατόπ' τς. Γυροῦν καὶ γλέπουν τοὺν Δικατρίτ' κατὰ πόδ' τς. Πιάσανι καὶ τοὺν δέσανι σ' ἓνα μιγάλου καρβάκ', γιὰ νὰ τοὺν πάρουν ἔταν θὰ γυρίσουν πίσου νὰ τοὺν πᾶνι σπίτ'. Οὐ Δικατρίτης

1) Βλ. Λαογραφικά Σαμοκόβου Ἀρχεῖον Θράκης τόμος Ζ'...

ἦδανι ἀνδρειομένους, ξήλουσι τοῦ καβάκ' ἀπὸ τῆ ρίζα καὶ τοῦ πῆγι στοῦ σπῖτ'. Φώναξι τῆ μάννα τ' :—Μάννα ἔλα νὰ μὲ ξιλύσ-ς τοῦ σκουὶ πὸ μ' εἶχαν στοῦ καβάκ' διμένου. Τοῦν ρώτηξί ἡ μάννα τ'. —Καὶ πῶς τοῦ ἡφιρι αὐτό;— Τοῦ ἡφιρα γιὰ νὰ τοῦ κάνας ἀδράχτ'. Τ' ἀδέρφια τ' εἶταν βράδισαι γύρσαν πίσου, πῆγανι στοῦ μέρους ἀπὸ τοῦν εἶχανι διμένου, βλέπουν τοῦ δένδρου ξηλουμένου ἀπὸ τῆ ρίζα κὶ παρμένου ἀπὸ καί. Πῆγανε στοῦ σπῖτ', βρίσκουνι τοῦ δένδρου μέσα στὴν αὐλή κὶ θαμάζανι. Ρωτήσανι. Οὐ Δικατρίτες κοιμούδανι. Ἡ μάννα τς εἶπε πὸ ἡφιρι οὐ Δικατρίτες τοῦ δένδρου. Αὐτοὶ δὲν τοῦ πιστεύανι. Τοῦ αὐριο τοῦ πρῶί, εἶταν φύγανι τοῦ Δικατρίτ' τ' ἀδέρφια ἀπ' τοῦ σπῖτ', οὐ Δικατρίτες πάλ' τς πῆρι τοῦ κατόπ'. Γυρίζουν κὶ βλέπουν τοῦ Δικατρίτες τοῦ κατόπ' τς. Πιάννι κὶ τοῦν δένουνι σὲ μιὰ μολόπετρα. Οὐ Δικατρίτες τῆ φουριώθκι στὴν πλάτ' κὶ τὴν πῆγι στοῦ σπῖτ' κὶ φώναξι :—Μάννα σῆμρα, σ' ἡφιρα ἕνα σφουντόλ' γιὰ τ' ἀδράχτ'.

Γύρσαν τ' ἀδέρφια τοῦ βράδ' κὶ πέρασαν γιὰ νὰ πάρουν τοῦ Δικατρίτ'. Δὲν ἤδραν οὔτι τοῦ Δικατρίτ', οὔτι τῆ μολόπετρα. Πῆγαν' σπῖτ', βρήκανι τῆ μολόπετρα στὴν αὐλή κὶ οὐ Δικατρίτες κοιμόδαν. Ρουτήξανι τῆ μάννα τς ποιάς ἡφιρι τῆ μολόπετρα.—Οὐ Δικατρίτες, πλουγήθκι ἡ μάννα τς.

Τοῦ πρῶί, ἄμα φύγανι τ' ἀδέρφια τοῦ Δικατρίτ', τοὺς πῆρι τοῦ κατόπ'. Πῆγανι νὰ θηρίσουν ἕνα δικό τς χουράφ'. Στοῦ δρόμου τς ἔλιγι οὐ Δικατρίτες, εἶτι χτὲς εἶχε πάγ' στοῦ χουράφ' κὶ εἶνι ἀγίντου. Τ' ἀδέλφια δὲν πιστευθγαν. Πῆγαν κὶ εἶδαν πράσινου τοῦ χουράφ'. Δὲν ἦδανι γιὰ θέρους. Δίπλα εἶχε κὶ χουράφ' κάποιους ἕνας δράκους.

Τίς λέγει οὐ Δικατρίτες :—Δὲ θηρίζουμ' αὐτὸ τοῦ χουράφ' κὶ θὰ μᾶς πληρώσ ; Ἀρκιφγαν νὰ θηρίζουνι. Παρουσιάστκι κὶ οὐ δράκους.

—Ποίονα ρουτήσατι κὶ μπήκατι στοῦ χουράφ' !

—Ἡρατι νὰ θηρίσουμ' τοῦ δικό μας ἀπλογήθ' οὐ Δικατρίτες, κὶ ἀφοῦ εἶνι ἀγίνουτου θηρίζουμ' τοῦ δικό σ', γιὰ νὰ μᾶς πληρώσ-ς.

—Ἄς εἰστι καλά, λέγει οὐ δράκους, κὶ ἰγὼ οὐρακισήδεις *) γύριγθα. Δὲ βάζουμι κὶ ἕνα στοίχημα, λέγ' οὐ δράκους.

—Καὶ τί στοίχημα ; ἀπλουγήθκι οὐ Δικατρίτ-ς.

—Σεῖς οἱ δικατρεῖς νὰ θηρίζτι κὶ γὼ νὰ δένου κὶ ἄμα σᾶς προυλάθου θὰ φάγου ἕναν ἀπὸ σᾶς.

Ἀπόμεικαν σύμφωνοι κὶ ἀρχίνησαν νὰ θηρίζουν. Οὐ Δικατρίτες ἔβλιπι πίσου τ' εἶτι πλησίαζ' οὐ δράκους. Ἐγίνι ἀέρας, πάγ' πίσου ἀπὸ τοῦ δράκου κὶ τὰ ἔλουσι γοῦλα ξανά.

Οὐ δράκους δὲν εἶχε ἄλλου νὰ δέσ' μπροστά τ' κὶ φώναξι :—Ἐ, τῶρα κείνους οὐ παχὺς νᾶρτ' νὰ τοῦν φάγου. Ἀπλουγήθκι οὐ Δικατρίτ-ς.—Γιατί ;—Γιατί σᾶς πρόφτασα λέγ' οὐ δράκους.—Κοίταξι πίσου σ' γοῦλα ξιλωτά εἶνι, λέγ' οὐ Δικατρίτες.

Οὐ δράκος ἀπέροι μόνος τ' καὶ δὲ ξαναοὔτκι **).

Ἰστορικὰ οὐ δράκουσ τὶς ρώτηξι ποιὸς ξέρ᾽ γράμματα. Ἀπλουγήθηκί οὐ Δικατρίτς: —Γοῦλοι ξέρουν, ἰγὼ δὲν ξέρου.

Οὐ δράκουσ ἔγραψ᾽ ἕνα γραμματέλλ᾽ καὶ τοὺν ἔστειλι στὴ δράκινα. Εἶχε μέσα γραμμένου: «Αὐτὸ τοὺν ἄνθρουπου, ποὺ σοῦ στέλνου, κυρὰ δράκινα, νὰ τοὺν σφάξ-ς κὶ νὰ τοὺν φκιάσ-ς τοῦ κιφάλι τ᾽ μὲ σκόρδου κὶ τοὺν ἄλλου μὲ κρουμμύδ᾽».

Οὐ Δικατρίτς διάβασι τοῦ γραμματέλλ᾽ κὶ τοῦσκισι. Ἐγραψ᾽ ἄλλο κὶ ἔλεγι: «Σὲ στέλνου αὐτὸ τοῦ γραμματέλλ᾽ νὰ σφάξ-ς τὴ γόκκιν᾽ τὴν ἀγιλάδα, νὰ φκιάσ-ς τοῦ κιφάλ᾽ μὲ σκόρδου κὶ τν᾽ ἄλληνα μὲ κρουμμύδια».

Βράδριασι. Οὐ δράκουσ πῆρε τοὺς ἄλλουσ κὶ πῆγε στοῦ παλάτ᾽. Οὐ δράκουσ μόλις πῆγε τοῦ μύρσι ἄθρουπιός κὶ εἶπι: —Φέρι νὰ φάγου, κυρὰ δράκινα, τοῦ τζιγέρ᾽ τοὺν ἄθρουπου ποὺ ἔσφαξι. Ἀπλουγήθηκί κείν᾽: —Ἴ ἀνθρουπου; Δὲ μ᾽ ἔστειλισ γραμματέλλ᾽ νὰ σφάξου τὴ γόκκιν᾽ τὴν ἀγιλάδα; Οὐ δράκουσ κατάλαθι κ᾽ εἶπι: —Ἐέρ᾽ γράμματα οὐ Δικατρίτς.

Ἄσ φᾶνι νὰ παχαίνουν εἶπι τὴ δράκινα κὶ γὼ νὸ βράδ᾽ θὰ τίς φάγου γούλουσ. Ἄμα φάγανι κ᾽ ὕσπιρα τίς ἔβαλι σ᾽ ἕνα νοδᾶ μὲ δέκα τρία κουρίτσια, γιὰτ᾽ εἶχαν στοίχημα, ὅτι πληρωμὴ γιὰ τοῦ θέρουσ θὰ εἶνι δέκα τρία κουρίτσια.

Ἀποῦ ἕνα μέρουσ πλαγιάζαν τὰ κουρίτσια κὶ ἀποῦ ἄλλου τὰ παλλικάρια. Οὐ δράκουσ ἀποῦ νουρισ ἔβαλ᾽ ἀποῦ κάτ᾽ ἀποῦ τὰ μαξιλάρια τς ἀποῦ ἕνα μῆλου. Οὐ λουγαριασμός τοῦ δράκου ἦδανι, νὰ παίρ᾽ μῆλου νὰ κόβῃ᾽ κιφάλ᾽, νὰ μὴ γάν᾽ λάθος κὶ ἀφίσ᾽ κανέναν.

Οὐ Δικατρίτς ἄμα πλαγιάσανι τοῦ μοσκίσσι τὰ μῆλα, σηκών᾽ τοῦ μαξιλάρ᾽ καὶ γλέπ᾽ ἀποῦ κάτ᾽ ἕνα μῆλου. Γλέπ᾽ καὶ στ᾽ ἀδέρφια τ᾽ ἀποῦ ἕνα μῆλου. Ὑποψιάστικι. Πιάν᾽ κὶ βάζ᾽ τὰ μῆλα κεῖ ποῦ κοιμούνταν τὰ κουρίτσια.

Ἄμα κατάλαθι οὐ δράκουσ ποῦ κοιμηθήμανι γούλοι, πῆρι τοῦ σπαθι τ᾽ καὶ μπῆκί στοῦ νοδᾶ. Ἐπαιρνι μῆλου κὶ ἔκοβῃ κιφάλ᾽. Ἐκουφι κὶ τὰ δεκατρία τὰ κουρίτσια.

Οὐ Δικατρίτς ἦδαν ξυπνητόσ. Ἄμα ἔκουφι οὐ δράκουσ τὰ κουρίτσια ἔφγι. Ἐῦπνησι τ᾽ ἀδέρφια τ᾽ οὐ Δικατρίτς καὶ φύγανι.

Πέρασαν τὸ σύνουρου τοῦ δράκου κὶ καθήσανι. Οὐ δράκουσ ἄμα ξημέρωσι πῆγε κὶ εἶδε ποῦ εἶχε σφαμμένα τὰ κουρίτσια. Κόσιαξι ὁ) μανισμένουσ γιὰ νὰ τίς φτάσ᾽. Πῆγι στοῦ σύνουρου τ᾽, τίς εἶδι κὶ φώναξι: —Τ᾽ εἶν᾽ αὐτὸ ποῦ μ᾽ ἔκαμῃ Δικατρίτ᾽; Μ᾽ ἔφαγισ τὴν ἀλούπαχεια ἀγιλάδα, μῶφαγισ καὶ δικατρία κουρίτσια! Ἀπλουγήθηκί οὐ Δικατρίτς: —Κείνου ποῦ θὰ σὶ κάνου εἶνι πίσου ἀκόμα!

Φεύγουν κὶ πᾶνι ἰργάτισ σ᾽ ἕνα βασιλέ. Τοῦ Δικατρίτ᾽ τοὺν ζούλευγαν τ᾽ ἀδέρφια τ᾽. Λένι στοῦ βασιλέ: —Οὐ ἀδερφός μας οὐ Δικατρίτς μπορεῖ νὰ πάρ᾽ τοῦ δράκου τ᾽ ἄλουγου. Τ᾽ ἄλουγου κείνου ἤξιρι μιλοῦσι κὶ ἔλιγι δυὸ λόγια: «Φεύγου κὶ μὲ παίρνουν».

Οὐ βασιλεὺς δὲν πίστιβι. — Ἐγὼ, λέγ' ἔχασα τόσου στρατὸ κ' ἰθὺ τοῦ πᾶρ' αὐτὸς οὐ μικρός. Ἐπιμέναν τὰ παλληκάρια.

Κάλισι οὐ βασιλεὺς τοῦν Δικατρίτ' κ' τοῦν εἶπι : — Νὰ πὰ νὰ πάρε τοῦ δράκου τ' ἄλουγου. Οὐ Δικατρίτ-ς ἀπλουγήθηκ' : — Ἀφοῦ διατάξ' ἰσὸ θὰ πάγου. Ξεκίνησι κ' πῆγι. Τῆ νύχτα πῆγι στ' ἀχούρ' τοῦ εἶχ' οὐ δράκους τ' ἄλουγου κ' ἄμα ἔπιανι νὰ τοῦ ξιλύσ', φώναξι τ' ἄλουγου : — Μὴ παίρνουν ! Ἄκουσι οὐ δράκους, κ' πῆγι στ' ἀχούρ'. Κοιτάξ' δεξιὰ, ἀριστερὰ δὲ φαίνεσαν κανεῖς.

Οὐ Δικατρίτς ἦσαν παραχουμένους μέσ' τ' ἄχυρου. Ἄμα ἄκουσι κ' ἔφυγι οὐ δράκους πάλ' πῆγι νὰ ξιλύσ' τ' ἄλουγου. Πάλ' φώναξι τ' ἄλουγου. Κατιβαίν' οὐ δράκους, γλέπ' δεξιὰ ἀριστερὰ, τίπουτα. Τραβᾷ ἓνα ξύλου τᾶλουγου : — Σὺ μὲ τ' ἰμένα κοροῖδεύεις ἀπόψι ; Ἐφγι. Βγαίν' οὐ Δικατρίτς νὰ τοῦ ξιλύσ' καὶ λέγ' τ' ἄλουγου : — Μὴ ξεναφουνάζς, γιατί θὰ σὶ σκοτώσ'. Εἶπι τᾶλουγου : — Πάρι τὴν προυβιά πού ἔχου στὴν πλάτη μ' κέψ' τὴ σὶ τέσσερα κουμμάτια, βάλτηνε στὰ πόδια μ' ἔσου νὰ βγοῦμ' ἀπ' τὴν αὐλή. Ἐκουφι τὴν προυβιά οὐ Δικατρίτς τὴν ἔβαλι στὰ πόδια τ', καθαλίκιψι κ' ἄμα πῆγι στὴ μέση τὴν αὐλή φώναξι τᾶλουγου : φεύγου. Οὐ δράκους κατάλαβι κ' ἐκόπιαξι, ἀλλὰ οὐ Δικατρίτς πῆρασι τὰ σύνουρα. Πῆγι οὐ δράκους καὶ φώναξι : — Βρὲ Δικατρίτ', τ' εἶνι αὐτὸ πού μ' ἔκανις ! Μ' ἔφαγις τὴ γρόκιν' τὴν ἀγιλάδα, μῶφαγις τὰ δικατρία τὰ κουρίτσια, τώρα μοῦ πῆρις κ' τοῦ ἄλουγου ! Ἄπλουγήθηκ' οὐ Δικατρίτ-ς : — Ἀκόμα κείνου πού θὰ σὶ κάνου εἶνι πίσου. Ἐφγι.

Ἄμα εἶδι οὐ βασιλεῖς, χάρηκι πᾶρα πουλύ. Τ' ἀδέρφια τ' πικραθήκ' κ' λένι στοῦ βασιλέ : — Οὐ Δικατρίτς μπουρεῖ νὰ πᾶρ' τοῦ δράκου τοῦ πάπλουμα. Οὐ βασιλεὺς δὲν πίστιβι καὶ λέγ' : — Πῶς μπουρεῖ νὰ πᾶρ' τοῦ πάπλουμα πῶχ' τόσα κουδούνια κ' ἀκούγιτι δυὸ ὥρις μακριὰ στὰν κουδούνια, Τ' ἀδέρφια ἰπιμέναν. Τοῦν κάλισι οὐ βασιλεὺς κ' τοῦν εἶπι νὰ πὰ νὰ πᾶρ' τοῦ πάπλουμα. — Ἀφοῦ διατάξ' σὺ θὰ πάγου, λέγ' οὐ Δικατρίτς. Νὰ πιάσ-ς νὰ μὴ γιομῶσ-ς τρία καλάμνια φύλλ'. Τοῦν γιόμωσι τρία καλάμνια φύλλ', ξεκίνησι κ' πάει. Τὰ μισάνυχτα κεῖ πού κομούνεσαν οὐ δράκους πόλκι τρία καλάμνια φύλλ'. Οὐ δράκους, ἄμα τοῦν φάγαν οἱ φύλλ', δίν' δρόμου τοῦ πάπλουμα ἀπὸ τὰ σκαλουπάτια κ' κάτ'. Τοῦ παίρν' οὐ Δικατρίτς κ' ἔφιβι. Ἄμα βγήκι στὴν αὐλή οὐ Δικατρίτς, κατάλαβ' οὐ δράκους κ' κῶσιαξ' ἀπὸ πίσου τ'.

Πέρασι τὰ σύνουρα οὐ Δικατρίτς κ' κάθσι. Τοῦν φώναξι οὐ δράκους ! — Τὶ μ' ἔκαμις Δικατρίτ' ! μῶφαγις τὴν ἀγιλάδα, δικατρία κορίτσια, μοῦ πῆρις τᾶλουγου, τώρα μοῦ πῆρις κ' τοῦ πάπλουμα !

— Κόμα κείνου πού θὰ σὶ κάνου εἶνι πίσου, λέγ' οὐ Δικατρίτς.

Οὐ βασιλεὺς ἄμα τοῦν εἶδι χάρηκι πουλύ. Τ' ἀδέρφια τ' πικραθήκ' κ' λένι στοῦ βασιλέ : — Μιγαλειότατ', οὐ ἀδερφός μ'ς μπουρεῖ νὰ πᾶρ' κ' τοῦν ἴδιου τοῦ δράκου. Οὐ βασιλεὺς ἀπλουγήθηκ'. — Πῶς εἶνι δυνατό, θὰ τοῦν φάγ' οὐ δράκους. Ἰπιμέναν τ' ἀδέρφια.

Τοῦν κάλισι οὐ βασιλεὺς κ' τοῦν εἶπι : Θέλου νὰ μὴ φέρε τοῦ δράκου.

Οὐ Δικατρίτις τὸν εἶπε :—Νὰ μὲ δώσ-ς δύο σακκουμοιριές λίρις κι' ἕνα μπαλ-
ντὰ κι' ἕνα κουφιερὸ πιργιδόν'. Τὰ πῆρι κι πῆγι στοῦ δράκου. κι' ἔκουψι ἕνα
δένδρου κι τῶκαμι σιντούκι. Νὰ κι' οὐ δράκους πέρασ' ἀπὸ καί.

—Καλημέρα καλὸ πῆρι.—Καλὸ στοὺν μπάρμπα.

—Τὶ κάνεις εὐτοῦ ;—Ἰδῶ αὐτὸ τοῦ σιντούκι βάνουν στοίχημα ὅποιους
μπεὶ μέσα κι τὸν χτυπήσου δυὸ καρφιὰ κι ὑσιτρα τοῦ βγάλ' τοῦ καπάκ' κερ-
δίξ' τίς λίρις πῶχου μέσ' τίς σακκουμοιριές. "Ὅποιους δὲν τοῦ βγάν' χάν' δυὸ
σακκουμοιριές λίρις.

Μπαίνου γῶ λέγ'. Οὐ δράκους, Μπῆκι μέσα. Ἄντι νὰ χτυπήσει δυὸ
καρφιὰ οὐ Δικατρίτις χτύπησι πούλλα καὶ λέγ' :—βίτσα τοῦ κάρφουμα, ἔλα νὰ
τοῦ βγάλ-ς.

Τιζαίρν' οὐ δράκους γιὰ νὰ τοῦ βγάλει, τοῦ σιντούκ' πηδοῦσι κι τοῦ
καπάκ' δὲν ἀναμίζδαν.

"Ἄμα εἶδι οὐ Δικατρίτις ὅτι δὲ μπορεῖ νὰ ξηλώσ' τοῦ καπάκ' τὸν
εἶπε :—"Ἐ δράκου, ἰγὼ εἶμ' οὐ Δικατρίτις. Ἄπλουγήθκι οὐ δράκους :—Ἄμάν,
Δικατρίτ', ἄφσε τὴ ζωὴ μ' κι θὰ σὲ χαρίσου τὰ μισὰ τὰ πλούτ'. Οὐ Δικα-
τρίτις δὲν τὸν ἄκουσι. Φουριώθκι στήν πλάτη τοῦ σιντούκ, κι πῆγι στοῦ
βασιλέ. Ἄμα τὸν εἶδι οὐ βασιλὲς χάρηκι.

"Ἄνοιξι μινὰ τρύπα στοῦ σιντούκι οὐ Δικατρίτις καὶ τὸν ἔρριξι κιχρί.
Οὐ δράκους μὲ μάγια ἔγινι κλώσσα μὲ τὰ πλιά κι' ἔφαγι τοῦ νῆαρ' (κιχρί).
Οὐ Δικατρίτις πάλ' ποῦ ἤξιρι μάγια ἔγιν' ἀλιποῦ κι' ἔφαγι τοῦ δράκου.

"Ἔτσι ἔζησι οὐ Δικατρίτις ἀλιποῦ ὑσιτρα, κι τ' ἀδέρφια τ' ἄδρους ἰργάτις
στοῦ βασιλέ.

1) οὐρακτοῆς (λ. τουρ.)=θεριστής. 2) ξανασυντυχαίνω=ξαναμιλάω (ἀδρ.
ξανασύντχα). 3) κοπιάζω=τρέχω' κοσὴ (ή)=τὸ τρέξιμο.

2. Ἡ βασιλοπούλα γίνεται ἀγῶρι

Μινὰ φουρὰ κι ἕνα γιρὸ ἦσαν ἕνας βασιλὲς. Γιννοῦσι ἡ γυναίκα τ' κι'
ἔκανι γούλου κουρίτσια. Ἄμα γιννιούδαν κουρίτ' τῶσφαζι οὐ βασιλὲς.

Γίνκι πόλιμους, πῆγι οὐ βασιλὲς στοὺν πόλιμου καὶ ἡ γυναίκα τ' πέμκι
γκαστρομέν'. Γιννήθκι τοῦ πιδι κ' εἶπε τὴ μαμμὴ ἡ βασιλίσσα νὰ φουνάξ' ὅτι
εἶνι τοῦ πιδι ἀγῶρ' κι' ὄχ' κουρίτ'. Γιννήθκι κουρίτ' κι' ἡ μαμμὴ φουνάξ,
ἀγῶρ'. Οὐ βασιλὲς δὲ μπόρσι νάρτει γιὰ νὰ γδεῖ τοῦ παιδί. Βάσταξ' οὐ πόλι-
μους δεκαουχτῶ χρόνια.

"Ἄμα πάψαν τὸν πόλιμου, γύρσι οὐ βασιλὲς στοῦ παλάτ. Τοῦ κου-
ρίτ' δὲν πῆγινι σκουλεϊό, ἀλλὰ εἶχι δάσκαλου μέσ' τοῦ παλάτ. Ἄμα ἤρτι οὐ
βασιλὲς στοῦ παλάτ διάταξ' ἡ βασιλίσσα κι' ἤφιραν ἕναν τούρκου σκουτουμέ-
νου. Ἐκανε χαζίρ τοῦ κουρίτ' νὰ τοῦ διώξ' γιὰ νὰ μὴ τοῦ σκουτώσ' οὐ βα-
σιλὲς. Στουλίσανε τοῦ Τούρκου κι τὸν κάναν λείφανο κι εἶπαν ποῦ εἶνι

τοῦ βασιλόπιδου. Ἄμα μπῆκε οὐ βασιλῆς στοῦ παλάτῃ ἢ βασίλισσα φούναξ
ὅτι πέθανε τοῦ πιδί τς. Μχυρουφουρέσανε τότε γούλῃ.

Τοῦ κουρίτσῃ προυχώρησι σὲ ξένου βασιλείου. Βραδιάστικε σ' ἓνα μέ-
ρους κι' ἔδρησε τοῦ ἄλουγου σ' ἓνα δένδρου, ἀνέβηκε ἀπάν' κι' κοιμούνταν.

Τοῦ βασιλόπιδου ἀπὸ κείνου τοῦ βασιλείου βγήκε στοῦ ἄβ. Κεῖ ποῦ
κυνηγοῦσι λάθουσι μινὰ πέρδικα. Κόσγιαζε, ἴ) δῶ νὰ νε πιὰς, κει νὰ νε πιὰςῃ.
Χώρησι πουλὺ μακριὰ ἀπὸ τὴν παρέα τῃ. Τοῦ θουνὸ εἶχ' ἀρκούδις. Μινὰ ἀρ-
κούδα τοῦ κάντζουσι. Ἡθιλι νὰ τὸν πὰ στὴ φουλιὰ τς. Στοῦ δρόμου ἔπισε
κεῖ ποῦ κοιμούνταν τοῦ κουρίτσῃ. Ἄμα εἶδε τῆλουγου ἢ ἀρκούδα ἤθιλι νὰ
τοῦ φάγῃ. Ἡ βασιλοπούλα πᾶν' ἀπὸ τοῦ δένδρου ἄκει ἀθρουπινὸ βουγγητό.
Γλέπῃ ἔναν ἀθρουπου χαμλὰ στὴ γῆς νὰ κουρουκωλιέτι κι' μινὰ ἀρκούδα
κουντὰ στοῦ ἄλουγου. Πῆρησε τοῦ τρέκ, ἔρριξε κι' σκοῦτούσε τὴν ἀρκούδα. Κα-
τέφκε ἀπὸ τοῦ δένδρου, κῆρε τοῦ βασιλόπλου, τοῦ ξιλιγουθύμοσι. Εξημέρουσι
τοῦ πουργό. Πᾶνε στοῦ παλάτῃ τοῦ βασιλόπλου.

Τρώγανε, πίνανε μαζί εἴκουσ' ἡμέρες. Λέγῃ μινὰ μέρα ἢ βασιλουπούλα:
— Ἄρκανδᾶσ' ἐγὼ θὰ φύγου. — Ἄφου θὰ φύγς λέγῃ τοῦ βασιλόπλου νὰ γυ-
ρέψς ἀπὸ τοῦν πατέρα μου τοῦ ἄλουγου τοῦν Τριπόδῃ.

Κάλισε οὐ βασιλῆς τὴ βασιλουπούλα νὰ τὴ δουρίσῃ καὶ τοῦν γύριψε τοῦ
ἄλουγου τοῦν Τριπόδῃ. Οὐ βασιλῆς δὲν ἤθιλι νὰ τοῦν δῶσῃ. Τοῦ ἔδουκε ὅμως
γιὰ νὰ μὴ τς χαλάσῃ τοῦ χατήρῃ. Τοῦ πουργὸ σιλλῶσανε, δῶκανε φαγιὰ κι'
τοῦ παραβγάλανε ἀπὸ τοῦ παλάτῃ. Ἄμα πῆρη ἢ βασιλουπούλα καμινὰ ὥρα
δρόμου μουρμούρισε κι' εἶπε:—Μουρέ, εἶχε ἄλουγου μὲ τέσσερα πόδια κι' μοῦ
δῶκανε τούτου μὲ τρία! Τοῦ ἄλουγου ἀπλουγήθηκε:—Ἐ, ἀφεντικὸ, μὴ γλέπε
τῶρα ποῦ πγαίνουμ' ἀργά. Βρῆκαν ἓνα καλὸ τσαῖρῃ. Πέλεκε τοῦν Τριπέδῃ βό-
σκησι, ἔφαγε κι' ἐκεῖνῃ. Νέβηκε ὕστια κι' ἔφγαν. Πῆγανε σ' ἄλλου βασιλείου.
Πῆγε σ' ἓνα χάν' κι' ἔδρησε τοῦν Τριπόδῃ. Κοιμήθηκε κι' ἐκεῖνῃ.

Οὐ βασιλῆς εἶχε δῶσῃ διαταγή:—Ὅποιους πηδῆξ μὲ τ' ἄλουγοῦ τ' ἓνα
ρέμα κεῖ, θὰ πᾶρῃ τὴ βασιλουπούλα. Τῶμαθι κεῖ ἢ βασιλουπούλα, πῆγε στοῦν
Τριπόδῃ κι' τοῦ εἶπε. Ἄμα τ' ἄκει οὐ Τριπόδς λέγῃ:—Πηγαίνουμι κι' ἐμεῖς.
Ξικίνησαν ταχιά πολλοὶ νομάτ' μὲ τ' ἀλόγατα. Οὐ Τριπόδς ἤδαν ἀλούκατα-
πόδῃ. Γούλ' πδήκανε κι' πνιγήκανε μὲσ' τοῦ ποταμῃ.

Ἄλουκαταπόδια εἶδαν καὶ τοῦν Τριπόδῃ κι' θάμαξαν. Πῆδηξε οὐ Τρι-
πόδς καὶ πέρασε τοῦ ρέμα.

Οὐ βασιλῆς πῆρησε τοῦν Τριπόδῃ καὶ τὴ βασιλουπούλα ποῦ ἤδαν ντυμένῃ
παλλκάρῃ κι' τίς πᾶν' στοῦ παλάτῃ. Βᾶλαν τοῦν Τριπόδῃ σ' ἓναν καλὸν νονδᾶ
κι' ἔφαγε καλά.

Τοῦ ταχιά ἀρχίνοσι γάμους. Τρεῖς μέρις γίνουσαν. Ἡ νύφῃ πλάγιασε
μινὰ δυὸ τρεῖς βραδιές τίπτα. Λέγῃ στοῦν μπαμπάτς:—Θὰ τοῦν χουρίσου, δὲν
τοῦν θέλου.

—Τέτοιου ἀξίου παλλκάρῃ. λέγῃ οὐ βασιλῆς δὲν τοῦ θέλς;—Θὰ τοῦν

χουρίσου, λέγ', ἢ θὰ σκαυτουθῶ.

Οὐ βασιλὲς ἔκανι συμβούλιου γιὰ νὰ στείλ' τὸν γαμπρὸ κάπου νὰ χαθεῖ. Τοῦ στείλανι μὲ τὸν Τριπόδ' νὰ πάρ' 40 λίρις πὺ τὸν εἶχι παρμέ-
νου οὐ βασιλὲς ἀπὸ ἄλλου βασιλείου στοὺν πόλιμου. Πῆγι στοὺν Τριπόδ' κί
τοῦ εἶπι.—Πᾶμι λέγ' οὐ Τριπόδς. Νὰ τὸν πεῖς, λέγ' νὰ φουρτώσ' σαράντα
μλάρια μί σπέρτου. "Ἐδουκι οὐ βασιλὲς τὰ σαράντα μλάρια.

Πῆγανι στοὺ ξένου βασιλείου. Ἡ βασιλοπούλα ἀδειασί τοῦ πουγάδ'
καί τοῦ γιόμουσι σπέρτου. Τοῦ ταχιά πῆγανι γουλ' κί πήρανι σπέρτου κί ἤπιανι.
Γουλ' μιλύσανι κί πέσανι κατὰ γῆ.

Πῆγι ἡ βασιλοπούλα στήν πάγκα τοῦ βασιλέ και φόρτουσι τοῦ χρυ-
σάφ'. Γύρσαν στοὺ βασιλέ. Οὐ βασιλὲς χάρκι πουλύ. Ἡ βασιλοπούλα ἡ κόρη
τ' γάνιασι. Πάλ' ἀρχίνισι ἡ βασιλοπούλα :—Δὲν τὸν θέλου, νὰ τὸν δώξιτι.
Οὐ βασιλὲς δὲν ἤθιλι, ἀλλὰ τί νὰ κάμ'!

Κάλισι πάλ' τοῦ συμβούλιου πὺ νὰ τὸν στείλουν, Τοὺν ἔστειλαν νὰ
πὰ νὰ πάρ' ἀπ' τῆ δράκινα τ' ἀηδόν'.

Τοῦ εἶπι στοὺν Τριπόδ'. Οὐ Τριπόδς λέγ':—Νὰ γυρέψ-ς ἀπ' τοῦ βασιλέ
δέκα μλάρια κργιάς. Πῆραν τοῦ κργιάς κί πῆγανι. Στήν πόρτα τῆς δράκινας
λέγ, οὐ Τριπόδς,—Ἐκεῖ εἶνι καρτάλια κί λιουντάρια. Νὰ ρίξ-ς τοῦ κργιάς στα
καρτάλια και τὰ κόκκαλα στα λιουντάρια. Νὰ μπῆς μέσ'. "Ἄμα ἡ δράκινα
ἔχ' τὰ μάτια τς ἀνοιχτὰ κοιμάτι, νὰ πατήσ-ς πὰ στήν κλιάτς κα φτάσ-ς τοῦ
πλί. Πῆγ' ἡ βασιλοπούλα εἶδι τῆ δράκινα μὲ ἀνοιχτὰ τὰ μάτια, πάτσι ἀπάν'
κί πῆρι τ' ἀηδόν'. Γῆρξαν στοὺ παλάτ'. Ἡ δράκινα ζύπνησι. Πέφτ' τοῦ κα-
τόπ'. "Ἄμα ἔφτασι στα σύνουρά τς ἔπιασι τὸν Τριπόδ' ἀπ' τὴν οὐρά. Οὐ
Τριπόδς φώναξι:—"Ἀφιντό, τοῦ σπαθί κί κόψι τὴν οὐρά μ'. "Ἐβγαλι τοῦ
σπαθί κί ἔκουφι τὴν οὐρά τ' ἡ βασιλοπούλα κί ἔφγαν. Ἡ δράκινα κατα-
ρίστικι—Τὴν κατάρα μ' νάχς, ἀν εἶσι γυναῖκα νὰ γίνς ἀδρας κί' ἀν εἶσι ἀδρας
νὰ γίνς κουρίτς. Τότι ἡ βασιλοπούλα κατὰλαβι ἔτι ἀλλαξι. Σικατουρήθη
κί' δλα και κάθσι νὰ κατουρήσ'. Εἶδι ἔτι ἔγινι ἀδρας και ἤσαν μέσ' τῆ χαρά.
Πῆγαν στοὺ παλάτ'. Χάρκι οὐ βασιλὲς. Γάνιασ' ἡ θυγατέρα τ'. Τοῦ βράδ'
πλαγιάσαν μαζί. Τοῦ ταχιά ἡ κόρη τοῦ βασιλέ σκώθη μέσ' τῆ χαρά τς.

Ρώτηξ' οὐ βασιλὲς:—"Ἐχς παράπουου ;—"Οχι λέγ' ἡ θυγατέρα τ'.
"Ἀπὸ τώρα κ' ὕστιρα εἶνι δικός μ'.

Πῆρι τώρα τοῦ βασιλοπούλου τῆ γυναῖκα τ' νὰ πὰ στοῦ μπαμπά τ'.

"Ἄμα φτάσανι κεῖ, παρουσιάστικι στοῦ μπαμπά τ' κ' εἶπι γουλα πὺ
εἶχαν πιρασμένα, πὺ ἤσαν κουρίτς κί' ἔγιν' ἀγώρ.

"Ἐκαναν πάλ' κεῖ γάμου. Μαγέριψαν πουλλά φαγιά. Μὲ δώσανι και
μένα δέκα οὐκάδς κργιάς. Στοῦ δρόμου πὺ πῆγανι στοῦ σπίτι μ' ἕνας κάρ-
ταλους μ' ἀντάμουσι, μὲ σῆκουσι πουλύ ἀπάν' και νὰ τινάξου, νὰ τινάξου γὺ
ιγλύτουσα κί' ἔπιασ' ἕνα μπαξέ μὲ τ' ἀγγούρια.

1) Κοσγιάζω και κοσγιεύω=τρέχω.

3. 'Ο σπανός

Μνιά φουρά κι' ένα γιρό ἤδανι τρία ἀδέρφια. "Ἦθελαν νά πὰ νά στοιχίσαν. 1) Πάει οὐ μιγάλους στοιχάει σ' ένα σπανό. Λέγ' οὐ σπανός: —Νά κάνομε παζάρ': "Οποιοὺς μανίσι' νά τοὺν βγάλουμε ένα λουρίδ' ἀπὸ τὴ ράχ' του κι' ένα χαλκά ἀπὸ τοὺν γώλου του. "Ἐκανι τοῦ βράδ' φαγητὸ οὐ νοικοκύρς. Λέγ' τοὺν δούλου.—Νά βάνις τοῦ πδι νά κάν' τοῦ νιρό! "Ἐφαγαν τοῦ φαγητό, ὡσι νᾶρτει οὐ δούλους. Μάνισι κι τῶγαλαν ένα λουρίδ' ἀπὸ τὴ ράχ' του κι' ένα χαλκά. Πάει κι' οὐ ἄλλους ἀδιρφός—Στὸ σπανό μὴν πᾶς λέγ' οὐ μιγάλους. Κεῖνος στοιχίσε στοῦ σπανό, κι' ἔπαθ' τὰ ἴδια. Πῆγι κι' οὐ ἀλαούμικρος. Τοὺν εἶπει οὐ σπανός νά κάνομεν τοῦ ἴδιου παζάρ.

"Ἐκανι πάλ' οὐ σπανός φαγητὸ κι' τοὺν ἔστειλι νά πὰ τοῦ πδι τ' νά κάν' τοῦ νιρό τ'. Ζλάει μνιά τοῦ πδι, τοῦ βγάν' τάντιρα.—Ποῦ εἶνι τοῦ πδι λέγ' οὐ σπανός;—"Ὅ, τι τῶκανα τῶκανα λέγ'. Δὲ μάνισι οὐ σπανός.

Τώρα θά πᾶς στὰ βόδια νά τὰ φουσκώσς λέγ' οὐ σπανός. Πῆγι στὰ βόδια. Τὰ τρύποι μι τοῦ καλάμ' κι τὰ φούσκουσι. Γύρσε σπίτ'.—Τί τάκανις τὰ βόδια; λέγ' οὐ σπανός.—Μὲ εἶπης νά τὰ φουσκώσου λέγει και τὰ φούσκουσα. Μάνισις τώρα;—"Ὅχι λέγ' οὐ σπανός.

Θά πᾶς στὰ ξύλα μὲ τὴ γαδούρα λέγ' οὐ σπανός. Δὲν τοὺν ἔδουκι ναι σκοινι ναι τίπουτα και τοὺν εἶπει νά φέρ' ξύλα. Πάει στὰ ξύλα, τρυπᾶ τὴ γαδούρα μὲ τοῦ παλούκι, ἔβαλι ένα ξύλο ποῦ δῶ και ἔν' ἀπὸ κεῖ.—Ψόφισε ἡ γαδούρα.—Μάνισις; λέγ' τοὺν σπανό.—"Ὅχι λέγ' οὐ σπανός. "Ἄμα φουνάξ' ἡ κουκουβάγια ἀπάν' στὰ κираμίδια λέγι οὐ σπανός θά φύγς. Βάν' τὴ γυναῖκα ἀπάν στὰ κираμίδια. Κουκουβάγι φουνάξ' ἡ γυναῖκα. Πάει μνιά οὐ δούλους ἀπὸ κάτ' μὲ τοῦ ξύλου τὴν ἔρριξι; κάτου τὴν ἰσκότουσι.—Μάνισις; λέγ'.—"Ὅχι λέγ' οὐ σπανός.

"Ἰστίρα παραχῶθκι στη κοπιργιά οὐ σπανός νά μὴν τοὺν βρεῖ γιὰ νά μανίσει. Πάγει κεῖνος, γουντάει τὴν κουπιργιά. Οὐ σπανός θαροῦσι κι' ἤδανι βουβάλ' και ἔλιγι:—"ὦ, Χαλέτση, μὴν ἔρτ' οὐ δούλους κι' μι βρεῖ κι βγάλει τὴ λουρίδα ἀπὸ τὴ ράχη' μ' κι τὸ χαλκά ἀπὸ τοὺν πάτου μου.

—Εἶμ' ἐγὼ, λέγ' οὐ δούλους, σήκου νά βγάλουμε τὴ λουρίδα.—"Αἶντι λέγ', πάει ἡ γυναῖκα μου, πᾶν τὰ βόδια μ', πάει ἡ γαδούρα μ', πάει τὸ πδι μ', βγάλ' τὴ λουρίδα.

"Ἦθελες νά κάνς κακὸ στοὺν ἀδιρφό μ', νά κι οὐ, λέγ' οὐ δούλους. Μάχιρα ἔδουκις, μάχιρα ἔλαβις.

1) Στοιχίζω=ἀναλαμβάνω ὑπηρεσία μὲ ὄρισμένο μίσθωμα.

Ἄστετο ἀνέκδοτο**'Ο γέρος και ἡ γριά**

"Ἦδανι ἕνας γέρους κι' μνιά γριά. Οὐ γέρους εἶχ' ἀλατένιου σπίτ', ἡ γριά εἶχι φακένιου. "Ἡ γριά βάν' νά βράσ' φακὴ και γυρεύγ' τοῦ γέρου κουμ-

μάτ' ἀλατέλλ'. Οὐ γέρουσ δὲ νι δίν'. Πάει ἡ γριά στὸ σπít' κán' τοῦ σταυρό τς:
—'Ε, νὰ πιάσ' μνιά βροχῆ νὰ λυώσ' τοῦ γέρ τοῦ σπít'. "Επιασι βροχῆ, ἔλυουσι
τοῦ γέρ' τοῦ σπít'. Πάει οὐ γέρουσ ὑσιρα τῆ γριά κι λέγ'. —'Ας ἔρτου στὸ
σπít' νὰ βάνου τοῦ χιροῦδ' μ' κι τοῦ πουδαροῦδ' μ' νὰ ζισταίν'.

—Δὲ σ' ἔλιγα νὰ μοῦ δώσ-ς κουμμάτ' ἀλατοῦδ' νὰ θάνου στῆ φακούδα
μ' νὰ φάς κι σὺ νὰ φά κι γώ, νὰ φά κι τοῦ κατουρλό μ' τοῦ πδί. "Ελα.
Βάλ' τοῦ πουδαροῦδ' σ' μέσα.

Πῆγι' οὐ γέρουσ. Κουντά στὸ πουδαρέλλ' ἔβαλι καὶ τοῦ χιρέλλ'.

Βαφτιστικὰ ἀφρένων Μαϊστρου

Δημητρός, Δημάκουσ.	νακούδης, Γιάννκουσ,	Φίλιππουσ.
Τριαντάφλλουσ.	Γιουβάνουσ.	Αἰγίασ.
Θύμνιουσ.	Γιώργης, Γιώργουσ.	Λευτέρησ.
'Αγγίλουσ-Βγαγγέλσ.	Δούκασ.	Παναγιώτς.
Νικόλασ.	'Αντώνησ.	Βασίλς.
Κουστανδίνουσ.	Παύλουσ.	Ληγόρησ.
Στρατῆσ.	'Απουστόλς.	Δημουστένησ.
Σταυράκς.	Διαμαντάκησ.	Σιδέρησ.
Θουδουράκησ.	Πέτρουσ.	'Αλέξησ-'Αλέξανδρουσ.
Γιάννησ-Γιαννάκησ-Γιαν-	'Ανδργιάδς-'Ανδρῆκουσ.	

Βαφτιστικὰ θηλέων Μαϊστρου

'Ασανιώ ('Αννα)	Πιπίν'.	Φροσόν'.
Γιαννοῦλα	Σποινιώ-Πέποινα.	Ζαφρή.
Μαρίγια, Μαργιουτή.	Μπαλασή.	Σουλτάν'.
'Αναστασίγια, 'Αναστασοῦ-	'Αμρσοῦδα.	Ζουμπλιώ.
δα.	Δουκέν' Δουκινίτσα.	Βικινιώ.
Δόμνα.	Σουλτανιώ.	Σταυροῦδα.
Σιμροῦδα.	Μουχρή-Μουχροῦδα.	Παναγιώτα.
Θανασίγια.	Βαγιανή.	Σουφίγια.
Κουρτέσσα.	Χρυσούλα.	'Ελέν'.
Ραλιώ.	Βάσου.	Κουσταντινιά.
Κομνηνή.	Βανθία.	Βαγγελίγια.

'Επώνυμα Μαϊστριζωνῶν

Κουφτρέλλουσ.	Μουνάργιασ.	Ζαφράς.
Μουσχοσυγούρουσ.	Εανθούλς'.	Μανέλλουσ.
Στόγιουσ.	Κουσταντνέλλουσ.	Μήτρουσ.
Σώπησ.	Καζάκουσ.	Σγούρουσ.
Μιλάχρουσ.	Μπάκουγλουσ.	Λουκαράδς.
Χακανάσ.	Νδίλλησ.	Κότουσ.
Ναϊδίδησ.	Μλαδένησ.	Καμίλησ.
'Αντώναρουσ.	'Αμπατζῆσ.	Βόλτρουσ.
Χατζῆσ.	Σταμπουλήσ.	Κούρησ.
Θεοδοσίου.	Ζουμπούλς.	

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ ΜΑΪΣΤΡΟΥ

Α

Ἄβγαστους—η—ου=ἀταξίδευτους, ἀνέβγαλτος—Ἄβγαστους ἄθρου-
πους, δὲ βγῆκι νὰ ξέρῃ—Οἱ πλειότερῃ στοῦ χουράφῃ ἄβγαστῃ ἴνι.

αὔριγιου=αὔριο—Αὔριγιου σὶ δίνου, σήμερα ὄχῃ, ἔβγαλα σπόρου
στοῦ χουράφῃ.

ἄβουκάτους (οὔ)=δικηγόρος—Πήγανι στοὺν ἄβουκάτῃ.

ἄβραγιὰ (ῆ)=τὸ σπορεῖο, ἡ πρασιά—Μέσῃ τὶς ἄβραγιᾶς σπέρονουμι
βλαστά.

ἀβράξ-ς (οὔ) ὄν. βοδιοῦ, ὅταν ἔχει λευκὸ τὸ τρίχωμα τοῦ κεφαλιοῦ.

ἀγκανθιδῷ (τοῦ) ὄνομ. κεντήματος, ποὺ προεξέχουν οἱ κεντημένες
κλωστὲς ἐπάνω στοῦ κεντημένο πανὶ καὶ ἔτσι ἡ ἐπιφάνεια δὲν εἶναι ὁμαλή.

ἀγλήγουρα ἢ γρήγορα—Τὶ ἀγλήγουρα ποῦρτις—Νάρτις ἀγλήγουρα.

ἀγοῦλις (οἱ)=τὰ οὔλα—Μὶ πουνοῦν οἱ ἀγοῦλις μῃ συνών. **ἀγοῦ-
λια** (τά).

ἀγρίδης (οἱ)=ἀγουρίδες, τὰ ξυνὰ σταφύλια—Βάλῃ χουριστὰ τὶς
ἀγρίδης γιὰ ξυδῃ συνών. **ἀγένουτα** σταφύλια.

ἀλατζᾶς (οὔ) καὶ ἀλατζᾶδκου (τοῦ) ὄν. βοδιοῦ μὲ παρδαλὸ χρω-
ματισμό.

ἀλεῦρι (τοῦ)=τὸ ἀλεῦρι πληθ. ἀλεύριγια (τά).

ἀλιφῃ πάτῃς (οὔ)=λιθοπάτης, πρήξιμο τῆς φτέρνας—Ἐβγαλῃ τοῦ
πουδάφ μου ἓνα ἀλιφπάτῃ.

ἄλουμγάλους—η—ου=πάρα πολὺ μέγας. Μὲ τὸ ἄλου (ὄλο) ὡς
πρῶτο συνθετικὸ σχηματίζεται ὁ ὑπερθετικὸς βαθμὸς τῶν ἐπιθέτων: ἄλου-
μικρός, ἄλουπουλς, ἄλουπάστρικός, ἄλουτράνός, ἄλουκαταπουδινός, ἄλου-
καταπόδῃ ἄλουτιλιοταίγιους κ.ο. κ. (πβ. τὰ τῆς Πελοποννήσου ἄλουξωμεγά-
γάλος, ἄλουξωμικρός κ.λ.π.).

ἄλισκῃ (ῆ)=τὰ ἀλεστικά.—Πῆρῃ οὔ μυλουνᾶς δέκα οὔκάδης ἄλισκῃ.—
Ἡ ἄλισκῃ ἦδανι στὰ δέκα ἓνα.

ἄλυσίβα (ῆ)=ξεστὸ σταχτόνερο ποὺ χρησιμοποιεῖται γιὰ τὴν πλύσι.
—Φέρι μι τὴν ἄλυσίβα νὰ πλύνου.

ἀναγουρεῦγου = θυμάμαι.—Σὶ ἀναγουρεῦγῃ πουλλῆς φουρές.—
Ἄναγόρψα τοὺν Παύλου.—Ἄναγόρψι κείνονα.

ἀναμαρμιέμι=μηρυκᾶζω.—Τοῦ βόδῃ ἀναμαρμιέτι.

ἀνάσασμα (τοῦ)=ἀναπνοή.—Κόλκι τοῦ ἀνάσασμα. Συνών. **ἀνασα-
σμός** (οὔ).

ἀνιμουσυρμῃ (ῆ)=μέρος ὅπου εἶναι χῶματα σωρευμένα ἀπὸ τὸν
ἄερα.—Ἄνιμουσυρμῃ ἔχῃ τοῦ χουράφῃ δὲν κᾶνῃ κροπό.

ἀπιστιὰ (ῆ)=ἔλλειψη πίστεως, ἀπιστία.—Ἄπιστιὰ πῶχῃ ἀπάνου τῃ.

ἀπουχάνου (περισσότερο εύχρηστος ὁ ἄορ. ἀπόχασα)=ἀφαιροῦμαι τὰ χάνω.—Πῆγα στήν Πόλ', κοίταξα δῶ κοίταξα κεῖ, ἀπόχασα.

ἀπουτικνάδ (τοῦ)=ὁ ὑστερότοκος γιός.—Ἡ Μαρίγια εἶν' ἀπουτικνάδ.—Τούτου εἶν' τ' ἀπουτικνάδ' μας.

ἀσπρόκουλους (οὔ)=ὄν. πουλιοῦ μικροῦ πιθανόν τοῦ σπουργίτη (οἰνάνθη ἢ πειροδίατος) Συνών. **κουτσιλιτ'ς**.

ἀρις (οὔ)=ὁ ρυμός τοῦ ἀμαξιοῦ.

ἀρνέλλ' (τοῦ)=τὸ μικρὸ ἄρνι. Συνών. ἄρνούδ'.—Γέννησ' ἢ προουβατίνα ἐν' ἄρνούδ'.—Τουτὰ τοῦ πρόβατου γέννησ' ἐν' ἄρνούδ', ἂ τ' ἀφίσουμ' κουτλικ' (κότσ').

ἀρχεύγου=ἀρχίζω.—Ἀρχεύγουμ' τὴ σπουρά.—Ἀρχιψα μινιά δλειά.

ἀπόβουσκα=τὸ βραδινὸ βόσκημα τῶν αἰγοπροβάτων.—Θ' ἀπουλύκουμ' τὰ γίδια ἀπόβουσκα.—Ἐβγαλ' τὰ πράματ' ἀπόβουσκα.

ἀσπρόγκιουσου (τοῦ)=ὄνομ. γιδιῶν μὲ μαῦρο χρώμα καὶ ἄσπρες γραμμῆς σὲ διάφορα μέρη τοῦ σώματος. Ἄλλες ὀνομασίαι: **γκιόσου, κουκινόγκιουσου** κ.λ.π.

ἄτζα (ἦ)=τὸ σφυρὸν, ἢ κνήμη.—Καλές ἄτζις ἔχ'.

ἄτζιρας (οὔ)=σύνορο.—Βῆγκα εἰς τὸν ἄτζιρα.—Χάλασι τὸν ἄτζιρα κὶ μὶ πῆρ' ἕνα ῥοδούν'.

ἀτραγίδις (οἶ)=ὄν. ἀγκαθιῶν φαρμακερῶν.—Φέτου τοῦ χουράφ' ἔβγαλι πουλλές ἀτραγίδις. Ἄλλες ὀνομασίαι ἀγκαθιῶν: Μοσκόβκα ἀγκάθια, γαλαζάγκαθα (μὲ κνανᾶ ἄνθη), μυγδαλίτσια ἀγκάθια, χαμουλιά (χαμηλὰ μὲ πλατειά φύλλα).

B

βασῆς (οὔ)=ἐγγυητής, πληρεξούσιος. Συνών. κεφίλς λ. τουρκική.—Οὐ Γιάννς' ἔγινε βασῆς στὰ πιδιὰ ποῦ ἀπομείκαν οὐρφανά, πῆρι πανωθιὸ τ' τοῦ βιὸ γούλου κὶ τώρα τὰ οὐρφανά θὰ παίρνουν τοῦ διάφουρου (τόκους) ὅσου ποῦ νὰ νῆρτον στὰ χρόνια τς.

βιράν' (τοῦ)=ἀμπέλι ἀδούλευτο.—Ἐμκι τ' ἀμπέλ' βιράν, ἀκλαδιά.

βζχοῦν' (τοῦ)=τὸ πλεμόνι.—Μὶ πονοῦν τὰ βζχοῦνια μ' μέσα πάγουσα.

βλασιὸ (τοῦ)=μικρὸ δενδρόλλιο.—Πᾶμ' ἂ βγάλουμ' βλασιὰ.

βόθειο (τοῦ)=τὸ νυχτέρι.—Στὰ βόθεια τὰ παλληκάρια δὲν πηγαίνουν, κἀνδι στὰ παναθύρια κὶ γλέπουν.

βοθῶ=βοηθῶ.—Τὸν βουθήσαμ'.

βόθημα (τοῦ)=τὸ βοήθημα.

βόλ' (τοῦ)=τὸ βλήμα, ἢ ἴρις τοῦ ματιοῦ. Τὸ βόλ' τοῦ ματιοῦ.—Τὸν χτύπεσε τοῦ βόλ' μ'.

βουζὶ (τοῦ)=τὸ βυζί, ὁ μαστός.—Ἡ μάννα ἔβγαλ' τοῦ βουζὶ κὶ τῶβαλ' τοῦ πδι τς νὰ βουζᾶξ'.

βούτρον (τοῦ)=τὸ βούτυρο.—Τοῦ βούτρον ἐν' ἀκριβό. Συνών. βούτρον (οὔ).

βρουμοῦσα (ἦ)=ὄν. παρασίτου τῶν σιτηρῶν ποῦ ὁμοιάζει μὲ τὸ χαμόμηλο.

Γ

γαβός (ὀ, ἦ)=στραβός.

γαβώνουμ'=στραβώνομαι.

γαδαράδης (οἶ)=προσωνυμία τῶν μεγάλων σαλιάγκων.—Θὰ πὰ νὰ μαζέψουμ' γαδαράδης σαλιάγκ' σήμερα.

γαῖμα (τοῦ)=τὸ αἷμα.—Μπουρηλώθηκα κὶ τρύψα τοῦ κιφάλ' μ' κὶ ἔβγαξι γαῖμα.

γαλατσιδα (ἦ)=ἄγριο πικρὸ ραδίκι.

γαλατιρὸ (τοῦ)=τὸ πρόβατο ἢ τὸ γίδι ποῦ ἔχει πολὺ γάλα.

γανάδα (ἦ)=πίκρα.—'Εχου μνιὰ γανάδα στοῦ στόμα.

γανιάζου=χολοσκάνω, στενοχωροῦμαι.—Βάνου ἔννοιες κὶ γανιάζου.

γαρόφαλλον (τοῦ)=τὸ κέρατο.—Λείφαμ' τὰ γαρόφαλλα τοῦ βουδιοῦ μὶ τοῦ γαῖμα τοῦ γρουνιοῦ ποῦ σφάζαμ'.

γαρίζ'=ὀγκανίζει.—Οὐ γάδαρος γαρίζ'.

γεῖρα (ἦ)=ἦ εἶρα.

γιαλαμᾶς (οὔ)=ἔκζεμα.—'Εβγαλὰ γιαλαμᾶ στ' ἀχείλ. Συνών. μαγιασιήλ' (τοῦ).

γιαλοῦ (τοῦ)=ἦ γιορτὴ τῆς Μεταμόρφωσης.—Τοῦ γιαλοῦ πγαίνουμ' στὴ θάλασσα γιὰ κουλύμπ'.

γιαγαλίκ (τοῦ)=πλήμμυρες, πολλές βροχές.—Γιαγαλίκ' ἔχουμ' φέτου.

γιμὸς (οὔ)=ἦ σκουριά, ἰδς.—'Επιασ' τοῦ τηγάν' γιμὸ.

γιμώνου=πιάνω σκουριά. 'Αόρ. ἔγιουσα.—'Εγιουσ' οὐ τέτζιρ'ς.—γιουμένου σίδηρου.

γκάγκα (ἦ)=τὸ ράμφος. Συνών. μύτους (οὔ).—Γκάγκα λέμ' γιὰ τὰ πλιά, μύτου γιὰ τὰ πλιά καὶ γιὰ τὸν ἄνθρουπου.

γκάτζους (οὔ)=τὸ τσεγκέλι τοῦ κανταριοῦ, ἀρπάγη.—'Εσπασ' οὐ γκάτζους ἀπ' τοῦ κανδάρο.

γκιζιρῶ=τρέχω ἀπὸ δῶ κὶ ἀπὸ κεῖ.—Καὶ παλλκάργια κὶ μικρὰ γκιζιροῦν.

γκρέμνου (τοῦ)=ἦ χαράδρα.—'Επισι στοῦ γκρέμνου.—Πέτρες κύλισαν στὰ γκρέμνα.

γκριμούλ' (τοῦ)=ἐρεῖπιο.—Γίνκι γκριμούλ' τοῦ σπίτ'.

γκώνου=χορταίνω. 'Αόρ. ἔγκουσα. Παρκ. τόχου γκουμένου. (Προβ. ἄγκώνω—ὀγκώνω).

γλέφαρους (οὔ)=τὸ μέτωπο.—'Απάν στοῦ γλέφαρου ἔβγαλ' ἕνα βούζνου.

γλυκιά (ή) = ὄν. τῆς ἀσθένειας «άνεμοβλογιά».

γλυστάο (τοῦ) = τὸ μαστίγιο. — Μὴ τοῦ γλυστάο³ παίζουμ².

γούλα (ή) = ὁ λαιμός. — Κριμασμένους ἀπ' τῆ γούλα. — Τοῦν πουνεῖ ἢ γούλα.

γουρμάζου = ὠριμάζω. — Δὲ γούρμασ² ἀκόμα τοῦ σταφύλ², ἐν ἄγρου.

γούρμουσ — ἡ — οὐ = ὠριμος. — Ἐτρουγι γούρμα σταφύλια.

γούρνα (ή) = ἡ λεκάνη (πέτρινη συνήθως) τῆς βούσης, μικρὸς λάκκος ποῦ μάξευει νερό — Ἐσπασ² ἢ γούρνα τοῦ τσισμέ κι τρέχ².

γρουτζέλλ² (τοῦ) = τὸ χοιρίδιο. — Γέννησ² ἢ γουρούνα μ² ἕνα γρουτζέλλ². ὑποκορ. γρουτζιέλλ² (τοῦ).

γυαλιά (τὰ) = τὰ βραχιόλια. — Θὰ βάλου τὰ γυαλιά μ²

γυναίκειου (τοῦ) = ὁ γυναικωνίτης — Νέβηκαν στοῦ γυναικείου.

Δ

δάϊμα = κάθε ἡμέρα (λ. τουρκ). — δάϊμα τ² ἀμέγουμ² τὰ πρόβατα.

δαμουζλίκ² (τοῦ) = τὸ κριάρι.

δαχτύλ² (τοῦ) = τὸ δάχτυλο. — Τοῦν πουνουῖν τὰ δαχτύλια τ².

διβιδούζ = ὄλωσ διόλου. — Θὰ τὰ χαλάσουμ² διβιδούζ.

δμάρο (κατὰ συγκοπὴ ἀπὸ τῆ λ. διδυμάροικο) = δίδυμο.

δόνδ² (τοῦ) = τὸ δόντι. — Τ² ματιοῦ δόνδια = Κυνόδοντες. — Γουινὰ δόντια = κοπιῆρες. — βρουστινὰ δόντια = τραπεζίτες.

Ζ

ζαβουλεύγου = κάνω διαβολιὰς στοῦ παιγνίδι. — Ζαβουλεύγς; δὲν παίζου μὲ τῆ σένα. — Τὰ ζαβούλεψε.

ζαβουλιάρ² (οὔ) = διαβολιάρης.

ζάκα (ή) = τὸ στρίψιμο, μπέροδεμα. — Ζάκα ἔχ² τοῦ μαλλί, θὰ τοῦ ξεζακιάσ².

ζακιάζου = στρίβω, μπερδεύω. — Ζακιάζου τῆ γκλουσιῆ, ζακιασμένου ἐνὶ τοῦ νέμα. — Ἀντίθ. **ξεζακιάζου**.

ζαμαρόξυλου (τοῦ) = τὸ ξύλον τοῦ πνευστοῦ μουσ. ὄργάνου. «ἄσκαυλος — γκάϊδα». ποῦ χρησιμεύει γιὰ νὰ πιέζεται ὁ ἀσκὸς καὶ νὰ παράγεται ὁ ἦχος.

ζγάλ² (ή) = ἡ φιλενάδα. — Ἐλα μουρῆ ζγάλ² νὰ πᾶμι στὴ βρούσ². ὑποκορ. ζγαλέλλ² (τοῦ).

ζδιάνουσ — α = ζητιάνος — Ἡστ² ἕνας ζδιάνουσ, ἐνὶ ὄξου. — Δός τουνα λίγου ψουμι τοῦ ζδιάνου. — Οὐ ζδιάνουσ ζδιανεύ².

ζιλιβὸς — ἡ — ὀ = ἀσχημοκαμωμένος. — Τοῦ πῶδ² ἐν² ζιλιβό. — Ζιλιβὸς ἀθρουπους (σὲ ἄλλα χωριά σελεβὸς — ἡ — ὀ).

ζμουτό (του) = ζυμάρι ανεβασμένο. — Βιάζει σα νάχ' ζμουτό στού σπίτ'. — Έχου ζμουτό.

ζούρα (ή) = κακοδιαθεσία, παντοτεινή αδιαθεσία, φθίση. — Ζούρα έχ' αὐτὸς οὐ ἄνθρωπος.

ζουριάζου = έχω ζούρα, αδιαθεσία, φθίση.

ζουριάς — α = αδιάθετος, μαραζωμένος, φθισικός.

Θ

θέσ' (ή) = τὸ ράφι. — Στὴ θέσ' ἐβάναμι ψουμί. — Πάθ' τὴ γκούπα κι βάν' τὴν ἀπάν' στὴ θέσ'.

I

Ίμλάκ' (του) = φόρος οἰκοδομῆς (λ. τουρκ.)

K

Κάα! Ἐπιφώνημα πὸν σημαίνει ἐκπληξη, ἀπορία κ.τ.λ. — Κάα, δλαιὰ πῶπαθι! — Κάα, τί ἔκαμι! — Κάαα, χτύποι τοῦ Γιαννάκ'! — Κάα, πὸ ἦσα! Κάα, τώρα ἤρτις!

κάκιλου (του) = ἡ ἐξώθυρα.

καλανδώ = λέγω τὰ κάλαντα. = Ἐρνδι τὰ πδιὰ νὰ καλανδοῦνι.

καλαθάρα (ή) = ἡ σκάφη τοῦ μύλου. = Ἀρριξα τοῦ στάρ' μέσ' τὴν καλαθάρα.

καλαθιά (ή) = Εἶδος πλατάνου πὸν τὸ ξύλο του χρησιμοποιεῖται πολὺ στὴν ξυλουργικὴ.

καλισκὴ (ή) = ἡ πρόσκληση. — Οὐ καμπάρους ἔστειλι καλισκὴ στοῦ γαμπρὸ κι τὴ νύφ' νὰ τὶς κάν' φλιά.

κάλισμα (του) = ἡ πρόσκληση, τὸ προσκλητήριο. — Τοῦ κάλισμα τοῦ γάμ' γίντι μὶ κ'φέτα, ἰδῶ κάνουν ψουμέλλια.

κάλλους (ου) = τὸ λειρί. — Τῆς ὄρνιθας οὐ κάλλους (ἀπὸ τὸ λατιν. callus καὶ callum).

κάμα (του) = ἡ ζέση. — Κάμα πῶχ' σήμιρα!

καμάρα (ή) = τὸ φρύδι. — Ἐ αὐτὴ, καμάρα πῶχ'!

καμτροῖζου = ἀνοιγοκλείω τὰ μάτια ἐρωτικά. — Καμτροῖζ' τὰ μάτια τ'.

κανάρ' (του) = τὸ κουνούπι. — Μὲ τσίμπσι τοῦ κανάρ'. — Τοῦ κανάρ' φέρν' ἀρρώστεια.

κανδήλα (ή) = τὸ νεροπότηρο. — Μὲ τὴ κανδήλα πίνουμι νιρό.

καπλαμῖς (ου) = λ. τουρκ. συννεφιά. — Ἄμα τ' Ἄι-βασιλιού ξημέρουμα έχ' ἄστρα, γίνουνδι κατσίκια κι' ὄρνιά, ἄμα έχ' καπλαμά, γίνδι σουσάμια πουλλά.

καπνιά (ἡ) = ἡ αἰθάλη, οἱ ἀράχνες. — Ἐπιασ' τοῦ σπίτ' καπνιές.

καραμάν'ς (οὐ) = ὄν. μαύρου βοδιοῦ. — Συνών. **καραγκιόξς**.

κτραμάν'ς (οἶ) = ὄν. μικρῶν ἀχλαδιῶν ποῦ ὠριμάζουν τὸν Αὐγουστο.

καμπάκιου (τοῦ) = τὸ γίδι ποῦ δὲν ἔχει κέρατα.

καραμπέτσα (ἡ) = τὸ βλέφαρο.

καρλαχανᾶς (οὐ) = Τὸ μαῦρο κραιοστάφυλο.

κάσ' (τοῦ) πλ. κάσγια (τὰ) = ὁ βράχος. — Πῆγα στοῦ κάσ'. — Ἀπάν' στοῦ κάσ' ἤδρα μνιά καρταλουφουλιά.

κατάκατσι (ἀπόσ) = ἀπέμεινε, ἐγκατεστάθη. — Κατάκατο' ἰδῶ ποῦ τότι.

καταλουγίτ' (τοῦ) = τὸ αἰνίγμα. — Πέ ἓνα καταλουγίτ'. Γήλιγαμ' καταλουγίτσια.

κατοκέλλ' (τοῦ) = τὸ μικρὸ κατσίκι. — Γέννσι ἡ κατσίκα ἓνα κατσικέλλ'.

κβάρα (ἡ) καὶ οὐδ. κβάρ' (τοῦ) = ὁ σωρός. — Τοῦ κánaμι κβάρα τοῦ στάρ. — Τίς πέτρις τς ἔκανα κβάρα. — Ὑποκορ. **κβαρέλλ'** (τοῦ).

κέρασμα (τοῦ) = ἡ ὄνομαστικὴ γιορτή. — Ἐχ' κέρασμα σήμερα οὐ Παύλους, πὰ νὰ τοῦν γειτουνέψουμ'.

κειτούκ (τοῦ) = τὸ μητροῦ. — Ξισήκουν' ἀπὸ τοῦν κώνδικα κὶ τὰ πιρνούσι στοῦ κειτούκ'.

κλῶς — ἡ — ὁ = κουλλός.

κλαίνουμ' = κουλλαίνουμαι ἄσρ. κλάθκα.

κλώθου = στρίβω τὸ μαῖλλί, νέθω. — Θα τοῦ κάνου ρόκα, θὰ τοῦ κλώσου, θὰ τοῦ βάνου στήν κριββατίνα νὰ τοῦ φάνου δίμτου.

κλουβι (τοῦ) = ἡ διάστρα. — Στοῦ κλουβι διαζούμιστι τοῦ πανί.

κοιτάζου = βλέπω περιποιούμαι, κουρνιαζῶ (κυριολεκτεῖται γιὰ τίς ὄρνιθες). — Σὶ κοιτάζου ποῦ φεύγς. — Κοίτασαν τὰ ὄρνιθια.

κόπανους (οὐ) = τὸ βαρίδι τοῦ κανταριοῦ. — Οὐ κόπανους τοῦ κανταριοῦ ἔπισι.

κουσιάζου = τρέχω. — Κόσια νὰ παίξς. — Κόσια νὰ γιλάσουμ', θὰ κουσιάζου.

κουσῆ (ἡ) = τὸ τρέξιμο. — Ἐδουκι κουσῆ = ἔτρεξε. — Κουσῆ τὰ βγάξ' κουσῆ τὰ μαζεύγ'.

κουκλώνου = σκεπάζω. — Κουκλώθκι μὲ τοῦ πάπλουμα κὶ ἔπισι νὰ κοιμηῖ.

κουκνάρα (ἡ) = ὁ ἀραβόσιτος.

κοῦκος (οὐ) = ὁ κοῦκος, (τὸ πουλί) σιήλη ἀπὸ νομίσματα ποῦ τὴν σταίνουν γιὰ νὰ παίξουν τὸ παιχνίδι «ἀμάδες».

κουμάκ' (τοῦ) = ξύλινη βαρεία. — Πάρ' τοῦ κουμάκ' νὰ μπήξουμ' ἓνα παλούκ'.

κουμματσέλλ' (του) = μικρὸ κομμάτι. — 'Εχ' κουμματσέλλ' γιατρικὸ νὰ βάνουν στοὺ δόντ' μου μὴ πούνει;

κουντουριδ' (του) = τὸ ξυλοκέρατο, τὸ χαρουπι. — Γοράζαμ' κουντουριδία.

κουπανίδα (ἡ) = ὁ κόπανος. — Μὴ τὴν κουπανίδα κουπανίζου τὰ ροῦχα.

κουπὸς (οὔ) = τὸ ἀχνάρι. — Πῆρα τοὺν κουπό, πῆγα τοὺν βρῆκα. — Οὐ κουπὸς τ' ἀλογοῦ.

κουρὰ (ἡ) = στρατολογία κληρωτῶν. — Κουρὰ τραβᾷ τὸ κράτους, θὰ πᾶμι στρατιῶτ'.

κουτρούβα (ἡ) = λαγῆνι μὲ σπασμένο τὸ λαιμό. — Τοῦ λαγῆν' τσακίστικι, γίνκι κουτρούβα.

κ'ράζουμ' = κουράζομαι. — Κράσκα πολὺ σῆμερα, πῆγα κὶ θέρσα.

κριββατίνα (ἡ) = ὁ ἀργαλειός. — 'Υφαίν' στὴν κριββατίνα κριμσάλια (τά) = ραβδιὰ ἀπὸ πάγο ποὺ κρέμανται στὶς στέγες τὸ χειμῶνα. Συνών. **μπουζιὰ** (τά).

κρούτου (του) = ὄν. κρόβατου ἄρσεν. ποὺ ἔχει πολὺ μικρὰ κέρατα.

καβέλλ' (του) = μικρὸς σκύλος. — Γέννησ' ἡ σκύλα μ' πένδι καβέλλια.

κ'ουτούκ' (του) = ἡ ρίζα τοῦ δένδρου ποὺ ἀπομένει ὅταν τὸ κόψουμε. Πάγκος ἐπάνω στὸν ὁποῖο κόβουμε κᾶτι. — 'Εκουψα τοῦ δέντρου κὶ ἀπόμκι τοῦ κτουκ'. — Φέρ' τοῦ κτουκ' νὰ κόψου ἓνα ξύλου.

κτσὸς — ἡ — ὁ = κουτσός.

κτσαίνουμ' = κουτσαίνομαι. ἄδρ. κτσαῖθα.

κωνάικας (οὔ) = μεγάλο βιβλίο ποὺ ἐχρησιμοποιεῖτο στὴν Ἐκκλησίᾳ ὡς μητρῶο. Ἐκεῖ ἔγραφαν ὄσα παιδιὰ ἐβαφτίζοντο. — Τοὺν κωνάικα τοὺν εἶχ' οὐ Παπαλευτέρος.

Λ

λαγκόν' (του) = τὸ λαγαρὸ (κενεῶν) τοῦ βοδιοῦ. — Χτύπσα τοῦ βόδ' στοῦ λαγκόν'.

λαήνα (ἡ) = λαγῆνα ὑποκορ. λαηνέλλα καὶ λαηνέλλ'.

λάλ'(ει) παρτ. τοῦ λαλῶ. — 'Ηρτ' οὐ γαμπρός μ' κὶ μὴ τὰ λάλ'.

λάλουμ (παρεφθαρμένος τύπος ἀπὸ τὸ ἤθελα νὰ) = ἤθελα. — Λάλουμ νὰ στοῦ πῶ, ἀλλὰ δὲ στοῦ λέγου. Καὶ ἄλαλεμ.

λαμνὶ (του) = σωρὸς ἄχυρο. — Ἄρχινσα νὰ κουβαλῶ ἄχυρ' ἀπὸ τοῦ λαμνί. — Σκέπασ' τοῦ λαμνί νὰ μὴ βροῖξ'.

λάραγγας (οὔ) = ὁ λάραγγας. — Οὐ λάραγγας τοῦ λμου μ'.

λίχνους (οὔ) = τὸ λίχνισμα. — Εἶχα λίχνου, γι' αὐτὸ δὲν πῆγα.

λουκμάρκου (του) = ὁ ἀθήρας. — Νὰ πάρες λίγου λουκμάρκου κὶ μὴ

πονεῖ ἡ καρδιά μ'. — Στάζουμ' τοῦ λουκμάρκου στοῦ ζάχαρ'.

λούτσα (ἦ) = ψιλή βέργα. — Θὰ πάρου τὴ λούτσα νὰ σ' ἀρχίσου.

M

μάγλου (τοῦ) πληθ. μάγλα (τά) = παρειά, μάγουλο. — Ἐβγαλα ἕνα πρήξιμο στοῦ μάγλου μ' σήμερα, δὲν ξέρου τι εἶν'.

μαθρακός (οὔ) = δ βάτραχος. — Οἱ μαθρακοὶ φουναῖζνι, τσιριῖζνι.

μακάσ' (τοῦ) = τὸ ψαλίδι ποὺ βάζουν στὴν ὄροφή τοῦ σπιτιοῦ.

μαλλουφάς (οὔ) = ἡ φάλακρα. — Ἐχ' μαλλουφὰ στοῦ κιφάλ' του.

μαλλουφιασμένους — η — ου = φαλακρός. — Εἶνι μαλλουφιασμένους.

μάνιζου = θυμῶνω. — Μάνσα μ' αὐτόνα σήμερα. — Ξέρος πόσου μάνσι

κεῖνους ;

μάτζιους (οὔ) = τὸ μικρόσωμο βόδι.

ματζάρας (οὔ) = κοκκινωπὸ βόδι.

μείνισμον (τοῦ) = τὸ νυχτερινὸ βόσκημα τῶν ἀλόγων. — Θὰ πάμ' ἀπόψι στοῦ μείνισμου.

μιγάλους μήνας (οὔ) = δ Γενάρης. τὰ ὄν. τῶν ἄλλων μηνῶν: Γουτζούκς, Μάρτ'ς, Ἀπρίλ'ς, Μάης, Διρπανᾶς ἢ Θεριστής, Ἀλουνίτ'ς, Ἄγουστους, Τρυγητής, Ἀϊ-Δημητρ'ς, Σπούριᾶς, Δικέμβρ'ς.

μιρούσιου (τοῦ) = τὸ μερουκάματο. — Πόσου μιρούσιου παίρνς ;

μισγιός — ιὰ — ιὸ = δ μεσαῖος γιός. — Οὐ Γιώργς εἶν' οὐ μισγιός.

μιτισόλις (οἶ) = σόλες, κατύματα. — Πα (πάω) τὰ φλλάργια (παντόφλες) νὰ τὰ πιράσου μιτισόλις.

μόλουγου (τοῦ) = τὸ συμβόλαιο. — Κάνουμι μόλουγου.

μόνου = ὀρκίζομαι. — ψιέματα ἔμουσι. — Θὰ μόσου στοῦ κουνάκ'.

μουγκριζ' (ει) = φωνάζει τὸ βόδι, μυκάται. — Τοῦ βόδ' μουγκριζ', τοῦ ἄλουγου χιλιμιντριζ'.

μουναχουσιά (ἦ) = ἡ μοναξιά. — Σήμερα ἔχουμι μουναχουσιά πάλ'. — Δὲν εἶνι καλὴ ἡ μουναχουσιά.

μουρουμάννα (ἦ) = μητέρα τοῦ μωροῦ παιδιοῦ. — Σήμερα εἰμ' ἐγὼ μουρουμάννα.

μουρτή (ἦ) = τὸ ἐνοίκιο χωραφιοῦ ποὺ δίδεται ἀπὸ τὸν καλλιεργητὴ στὸν ἰδιοκτήτη. — Παίρνου χουράφι μι τὴ μουρτὴ νὰ τοῦ σπεῖρου κι νὰ τοῦ πληρώσου μνιὰ κρίνα τοῦ κιλό.

μουσαμᾶς (οὔ) = κερένιο κατάπλασμα. — Πόψι μι πουνουσι τοῦ φτι μ', ἔκανα ἕνα χνὶ κι ἕνα μουσαμᾶ ἀπὸν κιρί.

μουστιρέκιου (τοῦ) λ. τουρκ. = κοινοτικό. — Ἐχουμι χουράφια μουστιρέκια.

μπαῖζάνα (ἦ) = μεγάλη λαγγίνα. — Θὰ γιουμίσου μνιὰ μπαῖζάνα νερό.

μπακλάς (οὔ) = ἀγριοκούκι (παράσιτο τῶν σιτηρῶν).

μπέλους (οὔ)=ὄν. βοδιοῦ ὅταν ἔχει τρίχωμα λευκό.

μπόξκου (τοῦ)=ὄν. προβάτου καὶ μαλλιῦ πού ἔχει ὑπόλευκο χροῶμα.

μσουνδαρᾶς (οὔ)=ξύλινο ράφι πλατὺ κοντὰ στὴ στέγη τοῦ σπιτιοῦ πού χρησιμεύει γιὰ ἀποθήκη.—³Ανέβα στοῦ μσουνδαρὰ νὰ πάρῃ³ τοῦ καλάθ³.

μποῦλ (τοῦ)=τὸ βούλωμα, τὸ πῶμα.—Βάλ³ τοῦ μποῦλ³ στοῦ βαρέλ³ ξιμιλούθῃκι.

μπούρδα (ἦ)=τὸ σακί, τὸ τσουβάλι.—Γιόμισι τὴ μπούρδα νὰ τ³ ζυγιάσου.—Πάρ³ τὴ μπούρδα ἀποὺ κεῖ.

μπουτζόρνους (οὔ)=τὸ καντήλι.—Φέρ³ τοῦ μπουτζόρνου νὰ νάψουμι.

μυγιαλιάρ³ς (οὔ)=ὁ ὑπερήφανος.

μυγιαλιῶ (τοῦ)=ἡ ὑπερηφάνεια, ἡ ἀλαζονεία.—²Ε ρὲ μυγιαλιῶ πῶχ³ ἀπάν³ του,

μυίγους (οὔ)=μεγάλῃ μυίγα.

μυσίτσα (ἦ)=ἡ σκνίπα.—Πουλλῆς μυσίτσις ἔχουμ³.

N

νοϊόσμα³ (τοῦ)=αἴνιγμα.—Θὰ πεῖ κάνα νοϊόσμα κανένας;—Θὰ σὶ πῶ³ νὰ νοϊόσμα.

νουκράς (οὔ)=σκούλικι πού συνήθως πληγώνει τὸ δέρμα τῶν μεγάλων ζώων.—Γιὰ γδῆς τοῦ βόδι μ³ νουκράδης ἀπῶχ³!

νταῆς (οὔ)=ὁ θεῖος.—²Ἡρ³ οὔ νταῆς μ³.

ντουρροῦν³ (τοῦ)=ἀδυνατισμένο ζῶο.—²Ἐγινι ντουρροῦν³.

ντρουβάνα (ἦ)=ὁ κάδος μέσα στὸν ὁποῖο δέρνουν καὶ ἀποβουτυρώνουν τὸ γάλα.—Πάρ³ τὴ ντρουβάνα νὰ ντρουβανίσουμ³ τοῦ γάλα νὰ βγάλουμ³ βούτρου.

ντρουβανίζου=δέρνω τὸ γάλα καὶ τὸ ἀποβουτυρώνω.—Ντρουβανισμένου γάλα.—Θὰ ντρουβανίσου τοῦ γάλα.

Ξ

ξανανιώνου=ἀναπιάνω τὸ προζύμι γιὰ τὸ ψωμί.—Ξανάνιουσα τοῦ προζύμ³ γιὰ νὰ ζμώσου.

ξικουρνιαχιζου=βγάζω τὶς ἀράχνες.

ξίγλα (ἦ)=σιδερένιο. ἔλασμα πού χρησιμεύει γιὰ νὰ τετῶνουν τὸ πανὶ κοντὰ στὸ μέρος πού χτυπᾶ τὸ χτένι.—²Γὴν ξίγλα τὴ μεταλλάζουμι στοῦ πανὶ (πρβ λατ. sigillum-sigilla).

ξιζακιάζου=ξεστρίβω.—Ξιζακιάζου τὴ γλωστή.

ξισταπούδιαίνου=μαλακώνω, σουφριάζω.—Ξισταπούδιαναν τὰ χέρια τ³ πού τοῦ νιρό.

ξιρουχήνα (ἦ)=ἐκζεμα.—²Ἐβγαλα ξιρουχήνης στὰ μούτσουνα μ³.

ξιβλλαρίζου=ξεφλουδίζω (ἀπὸ τὸ ξεφυλλαρίζω).—Ξιβλλαρίζου τὶς κουκουναίρις.

ξιουρτώνου=διορθώνω, τελειώνω. — Τὶς ξιόρτουςις τὶς δλειές;—
Τοὺν ξιόρτουςις;

ξιουρτώματα (τὰ)=διορθώματα.

Ο

ὄξ' ἀπ' ἰδῶ (οὐ)=1) διάβολος, 2) ἀκατάστατος.—Αὐτὰ τὰ ρούχα τ' εἶναι σὰν ὄξ' ἀπ' ἰδῶ.

ὀμιλίγια (ἡ)=ἡ ὀμιλία, ἡ συζήτηση.—Χουντρές ὀμιλίγιες ἔκαμναν.

ὄρφανὸ νύχ' (τοῦ)=παράνυχο τοῦ πέλματος τοῦ βοδιοῦ.

ὀχιάλλου. Λέγεται ἐπιφωνηματικά:—Τούτου' μᾶς ἔλειπὶ τώρα. ὀχι-
άλλου!=(Θεὸς φυλάξοι γιὰ περισσότερα, μὴ χειρότερα).

Π

παλκῶνου=δένω στὸ παλούκι.—Πάο' τ' ἄλουγου κὶ παλκῶσ' του.
Πὰ (ποῦ θὰ) παλκῶσουμ' τ' ἄλουγα;

πανὶ ψηφουτῶ=πανὶ μὲ κεντήματα. "Ἄλλα εἶδη ὑφαντῶν εἶναι: τὰ ἀλατζάδκα (ποικιλόχρωμα), σπαθουτὰ (μὲ χρωματιστὲς γραμμές), κλου-
βουτὰ (μὲ μικρὰ τετράγωνα).

παντέχου=περιμένω.—"Ἐλα κὶ σὶ παντέχου.—Σὶ παντέχου νᾶρις.

παραβγάζου=ξεπροβοδίζω.—Τοὺν παραβγάλα τοὺν ἀδιρφό μ' γιὰ τὴν ξενιτιά.

παραξμῶς (οὐ)=παροξυσμός, πυρετός.—Μ' ἔπιασι παραξμῶς ἀπὸ τὰ κανάρια (κουνούπια).

παρτσάδης (οἶ)=μικρὰ κομμάτια.—Τοῦ κᾶνου παρτσάδης.

πατούνα (ἡ)=ἡ φτέρνα.—Μὶ πουνεῖ ἡ πατούνα.

πηγάδ' (τοῦ)=τὸ πηγάδι. Βαθὺ πγάδ'.—Ρηχὸ πγάδ'.

πηγάδ' χειλου (τοῦ)=τὸ χεῖλος τοῦ πηγαδιοῦ.

πίνα (ἡ)=μαυρισμένο σιτάρι χαλασμένο.—Τοῦ στόρ' ἔχ' πίνα.—Νὰ ἴλλᾶξουμ' τοῦ σπόρου ἔκαμι πίνα.

περιβλιπους-η-ον=ἄλλοίθερος.—Αὐτὸς εἶναι περιβλιπους.

πιρπιρίκα (ἡ)=ξύλινο ἔμβολο ποῦ ἐνώνει τὰ δυὸ λιθάρια τοῦ χειρομόλου.—Χάλασ' ἡ πιρπιρίκα τοῦ χειρόμουλου.

πιτραχλαδιά (ἡ)=ἀγριαχλαδιά. Συνών. γκορτσιά.

πλατσανίζου=πατῶ στὸ νερὸ καὶ κᾶνω παφλασμό.—Πὰ (πάει) τοῦ πιδὶ κὶ πλατσανίξ' μέσ' τοῦ νιρό.

πλατύπουδου (τοῦ)=τὸ πέλμα.—"Ἐχ' πλατύπουδου τρανό.—Πάτσ' ἀγκάθ' στοῦ πλατύπουδου.

πλειουτιρεύγου = πληθαίνω. — Οὐ κόσμους πλειουτιρεύγ' τώρα.

πουτικὸς (οὐ) = ὁ ποντικός. — Οὐ πουτικὸς μὴ τρύπσι τοῦ τσουβάλ'.

πουκάλαμου (τοῦ) = χωράφι σὲ ἀγροανάπαυση. — Τοῦ χουράφ' τῶ-
χουμ' πουκάλαμου. — Εἶνι σταρουπουκάλαμου.

πούπτα = πουθενά, σὲ κανένα μέρος. — "Επισις; Δὲ χτύπσις πούπτα;
χτύπσις πούπτα; — Δὲν τοὺν εἶδα πούπτα.

πουνόβυζου (τοῦ) = πόνος στὸ μαστὸ τοῦ ζώου.

πούσ' (τοῦ) = ἡ δμίχλη. — Σήμερια πούσ' ἔχ', οὐ κινὸς θὰ χαλάσ'.

πουσκιοῦλια (τὰ) = χάνδρες ποὺ κρεμοῦν γιὰ φυλαχτὸ στὰ βόδια.

πρέπει = ταιριάζει, πηγαίνει. — "Α μ' αὐτὴν τὴ γανναβίτσα (φα
νέλλα) πῶβαλις σου πρέπ'.

πρέπους (οὐ) = τὸ κόσμημα, τὸ στολίδι. — Τὰ φλουργιὰ τὰ βάζ' γιὰ
πρέπους.

προῦκα (ἡ) ἢ = προῖκα. — "Εδουσαμ' προῦκα. — Τὰ κουρίτσια παίρ-
νουν προῦκα.

προσυκουφώτ' (τοῦ) = τὸ ἀνεμοπύρωμα. — Τοῦ προσυκουφώκ' τῶ-
γιανι μὴ τοῦ κάψιμου.

προυτὰς — α = πρωτότοκος. — Οὐ Γιάνν'ς εἶν' οὐ προυτὰς μ'.

πουρταρίκα (ἡ) = μικρὴ πόρτα τοῦ κήπου ἢ τῆς ἀλλῆς.

πυρὸς — ἡ — ὁ = πυρωμένος, καημένος. — Εἶν' πυρὸς οὐ φούρνους κὶ
θὰ γίν' λήγουρα.

πχαρὶ (τοῦ) = τὸ γέισο, ἡ γύψινη προεξοχὴ τῆς καπνοδόχου. — "Εβανα
μνιὰ κανδήλα στοῦ πχαρὶ.

P

ρακαριὸ (τοῦ) = τὸ καζάνι τῆς ρακῆς. — Τοῦ ρακαριὸ δουλεύγ'.

ρδούν' (τοῦ) = ἡ σειρὰ τοῦ χωραφιοῦ ποὺ θιρίζουν, ὠρισμένο
τμήμα ποὺ τὸ χωρίζουν μὲ μιὰ γραμμὴ. — Θιρίσαμ' σήμερια τρία ρδούνια. —
Τοῦ Τσακάλ' οὐ γιδὸς θιρίζ' πένδι ρδούνια. — Πιάσαμι ρδούν'. — Οὐ πρώτους
ποὺ θιρίζ' στοῦ ρδούν' εἶν' οὐ δραουμάνους, οὐ τιλιφταίους κουρουτζῆς
(προβ. λατιν. ordo).

ρέδα (τὰ) = ἡ προεξοχὴ τῆς στέγης τοῦ σπιτιοῦ, — "Αποὺ τὰ ρέδα
τρέχ' νιρό. Τὸ σατσακ' τουρκικά.

ρθούν' (τοῦ) = τὸ ρουθούνι. μεγεθ. ρθούνια (ἡ). — Ρθούνις πῶχ'
αὐτός!

ριματέλλ' (τοῦ) = μικρὸ ρέμα, ρυάκι. — Κατέβασι νιρὸ τοῦ ριματέλλ'.

ρμάν' (τοῦ) = τὸ ρουμάνι, ἡ λαγκαδιά. — "Η πλαγιὰ ἔγινι ρμάν'.

Σ

σαριὰ (ἡ) = ὁ πῖνος τοῦ προβάτου. — Τὰ πρόβατα ἔχουν σαριὰ πουλλῆ.

σάρπηκος—η—ου=πυκνοφυτεμένος.—Σάρπηκου τού μέρους αὐτό.

σβουλιζου=σβαρνίζω.—Σβουλιζου τού χουράφ'. Συνών. **βουλου-στριζου**.

σδραυνίζου=ἀνακατέβω τῆ φωτιά τοῦ φούρνου.—Σδραυλίζου τού φούρνου.

σδραυλίστρον (τοῦ)=ξύλο μὲ τὸ ὁποῖο ἀνακατέβουν τῆ φωτιά.

σέλ' (τοῦ)=τὸ κατακάθι, ἡ ἰλύς.—Κατέβκι τού ρέμα κι' ἦφιρι σέλ', θάχουμ μπιρκέτ'.

σιούτ' (τοῦ)=ἡ ἰτιά.—Μὴν κοιμᾶσι στὸ σιούτ' κ' ἔχ' ἦσκιου βαρῦ.

σκασιμάδα (ἡ)=ἡ σχισμὴ, τὸ χάραγμα τοῦ σανιδιοῦ.

σκ'λιδ' (τοῦ)=μικρὸ κομμμάτι.—Τὰ βγάλαμι σκλιδία.

σκι (τοῦ)=τὸ κάτω ἀπὸ τὴν προεξοχὴ τῆς στέγης τοῦ σπιτιοῦ μέρος.—Κάθουμι πὸν κάτω στοῦ σκλί.

σκόλ' (ἡ)=ἡ ἀργία.—"Ἐχουμ' σκόλ' σήμερα.

σκούζα (ἡ)=φωνὴ μεγάλη, ταραχὴ, θόρυβος.—Γίνκι μνιὰ σκούζα.

σκουμνίζου=σκορπιζω.—Σκουμνίστικι τού στάφ'.—Σκουμνίζουντι δῶ κ' ἱκεῖ.

σκιάρ' (τοῦ)=ὁ τροχὸς τοῦ μύλου.—Θὰ φκειάσου τού σκιάρ' τού μύλ' (πρὸβ. λατιν. scutum).

σλιάβρ' (τοῦ)=ὁ αὐλός.—Λάλησι τού σλιάβρ'.—Στὴν Πελοπόννησο λέγεται σουραῦλι.—Μὲ συγκοπὴ προῆλθε τὸ σλιάβρ'.

σμπέθιρους—σσα=ὁ συμπέθερος.—"Ἐρδι οἱ συμπεθέρ'.

σνεργιὸ (τοῦ)=οἷγος, πυρετός.—Μ' ἔπιασι τού σνεργιὸ.

σουῖλου (τοῦ)=ὁ ὑπόνομος. (Σουῖ—γιολὸν λ. Τ.=νεροδρόμος).

στριφνιδὸς—ἡ=σκληρός.—Τοῦ στριφνιδὸ καρύδ'.

στρούμπα (ἡ)=βαμβάκι ξανοιμένο.—"Ανδι νὰ μαζέψουμι τῆ στρούμπα.

συνουρίτς (οὔ)=ὁ συναυλακάρης.—Μὲ τού Γιάνν' εἴμασι συνου-ρίτς ἕνα γιρό.

σύρμα (τοῦ)=διαλεχτὸ σιτάρι γιὰ σπόρο.—Οὐ σπόρους πάλιουσι νὰ κρατήσουμι σύρμα.

σουρέλλ'=σωρηδόν, ὄλοι μαζί.—Α πᾶμι σουρέλλ' στοῦ ἄβ (κυνήγι).

T

τέτζιρ'ς (οὔ)=ὁ τέτζερης, μαγειρικὴ χύτρα.—Κύλισ' οὔ τέτζιρς κι βοῆχι τού καπάκ' (παροιμ.).

τιλιμὸς (οὔ)=τυρὶ φραϊτοσκο ἀνάλατο.

τουρνὸς (οὔ)=τὸ καρναβάλι, ὁ μετημφιεσμένος τῆς ἀποκριᾶς.—Α νὰ γίνουμι τουρνοί.—Οὐ τουρνὸς φορεῖ καλά, οὔ ζούζουλας τζάτζαλα (κουρέλλια).

τραβοβέρονου = Ταλαιπωροῦμαι, βασανίζομαι. = Τραβουβέρονου στοῦ δικαστήριου.

τράφους (οὐ) = ἡ τάφρος, ἡ φράχτη. — Πῆγα κι' ἔκανα τράφου στοῦ χουράφ'. — Τοὺν τράφου φκειάνουμι μὴ τὰ παλούκια.

τρίβγου = τρίβω. — Τρίβγου τοῦ ψουμί. — Τρίβγου τὰ κουκνάγια.

τρογγύρους (οὐ) = χορὸς συριτὸς ἢ τσάμικος.

τσαρδάκ' (τοῦ) = ἡ παράγκα τοῦ ἀγροφύλακα (δραγατσούλα). — Οἱ μιχτοῦδης εἶχαν τσαρδάκια.

τσάρκ' (τοῦ) = τὸ νιατέρι. — Θα πάρουμι γαῖμα μὴ τοῦ τσάρκ'.

τσατσά (ἡ) = θεία, μεγαλύτερη ἀδελφή.

τσαφαρίζου = καθαρίζω τὶς κλιματόβεργες κατὰ τὸ φθινόπωρο. — Θα πὰ τσαφαρίσου τ' ἀμπέλ'.

τσαφάρισμα (τοῦ) = τὸ καθάρισμα τ' ἀμπελιοῦ.

τσιβδὸς — ἡ — ὀ = τραβλός, — τὸ ρ. τσιβδίζου.

τσιλέκ' (τοῦ) = βόδι μονοκέρατο. — Πέμκι τσιλέκ' τοῦ βόδ, τσάκσι τοῦ κέρατου.

τσιμπιλδίζου = ἀτσαλώνω. — Θα πὰ νὰ τσιμπιλδίσου τοῦ νί (ὕννι).

τσιγιτ' (τοῦ) = ὁ βαμβακόσπορος. — Τοῦ πλαμπάκ' πουλί τσιγιτ' ἔχ' φέτου.

τσικμές (οὐ) = μικρὸ πιθάρι. — Ἔχουμ' πικμέξ' μέσ' στοὺν τσικμέ.

τσιμούρ' (τοῦ) = τὸ τσιμπούρι, ὁ κρότων. — Τοῦ ἔρμου τοῦ τσιμούρ' ἔπιασι τοῦ βόδ' μου σήμιρα.

τσιμπμάδα (τσιμπημάδα) (ἡ) = τὸ τσίμπημα.

τσιρίζου = φωνάζω, τρίζω.

τσιριίδα (ἡ) = φωνή, τρίζιμο. — Ἔ τσιριίδα πῶχ' τ' ἀμάξ'.

τσιτσιγκα (ἡ) = τὰ ἀπορρίματα τῆς ὄρνιθας, ἡ κοτσιλιά (τσιτσινια).

τσιτίσους (οὐ) = ὁ μεγαλύτερος ἀδελφός. — Ἦστ' οὐ τίτίσους μου.

τσλιδ (τοῦ) = παραγινόμενο, ὄριμο πολὺ. — Τσλιδ γίνκι ἡ ἀχλάδα.

τσιτλιμίκ' (τοῦ) = ἡ κουστουπιά (κερωνία, κερκίς ἢ κερατοσιδής).

τσόπ. = Λέγεται ἐπιφωνητικὰ σὲ ὄρισμένες φράσεις ὅπως: — Θα τραβήξουμ' τσόπ νὰ γδοῦμ' ποιὸς θὰ κιάσ'.

τσούμιλ' (ἡ) = τὰ κουτρούλια, τὰ ἀγαχώματα ποὺ γίνονται στὸ ἀμπέλι ὅταν τὸ ξελακκῶνουν. — Θα σκάφου τ' ἀμπέλ' τσούμιλ'. — Ξιλακκίζου τ' ἀμπέλ' κὶ φτειάνου τσούμιλ'.

τσουρλις (οὐ) = ὁ κορυδαλός. — Οὐ τσουρλις εἶνι ἓνα πλί.

τφάν' (τοῦ) = τυφώνας, μεγάλη φουρτούνα. — Τφάν' μιγάλου σήμιρα.

τίλιγους = τι λογιῆς. — Τίλιγους ἀνθρωπους. — Τίλιγα πράματα.

τινιας = τίνος εἶδους. — Τινιάς πράματα εἶν' αὐτά.

τινικιά (ἡ) = κύπελο τσίγκινο γιὰ νερό. — Δὸς μου τὴν τινικιά νὰ πγιῶ νερό.

τλγάδ' (του) = ξύλο στο όποιο τυλίσσουν τὸ πανί, ὅταν διάζωνται. Συμών. γλυτήρ'.

τνάζου = τινάσσομαι, ταράσσομαι, τρέμω—Τοῦ ψάρ' τνάζ'.—Τνάζ' σὰν ψάρ'.

τσινές (οὔ) = ἡ σιαγόνα. (λ. τ.)—Μὴ πουνεῖ οὐ τσινές μου γούλους.

Φ

φαγούρα (ἡ) = 1) μερίδα φαγητοῦ, 2) φιλονικία.—Δόσ' μι κὶ μένα μνιά φαγούρα.—Ἡ φαγούρα τς ἔφαγι.

φανέρ' = φανερά.—Τᾶβγαλι στοῦ φανέρ'.

φαφούτς—τὰ—τκο = νωδός, ξεδοντιάρης.—Φαφούτς εἶν' αὐτός, δὲν ἔχ' δόντια.

φιλιμένου (του) = πακέτο νῆμα.—Νὰ πάρουμ' κουμμάτ' φιλιμένου.

φλιά (ἡ) = ἡ φιλοξενία ποὺ κάνει ὁ κουμπάρος στοῦ γαμπροῦ καὶ τῆ νύφη ὀκτὼ ἡμέρες μετὰ τὸ γάμο.—Οὐ κουμπάρους ἔστειλι καλεσκή νὰ κὰν' φλιά στοῦ γαμπροῦ.

φιγάρ' (του) — Πιάντι τοῦ φιγάρ' = ἀρχίζει τὸ νέο φεγγάρι.—Σώθκι τοῦ φιγάρ'—Σώση φεγγαριοῦ.

φιγέρα (ἡ) = ἡ ἔσπερίδα, ἡ γιορτὴ (λ. ἰταλ.)—Πάσι θὰ κάνουμ' φιγέρα—Οὐδρίσι στὴ φιγέρα μας.—νᾶρθιτι στὴ φιγέρα μας.

φηγριούμ' (αι) (ἔφηγριούμουν.—φηγριστικά) = ἀκροῶμαι, κουφακούω.—Φηγριστικά ἀπὸν τὴ' χαρασμάδα.

φιλέγκα (ἡ) = φέτα, τὸ κομμάτι.—Μνιά φιλέγκα ψουμί. Καὶ τὸ παιγνίδι μὲ πέτρες σὰν φέττες ψωμιοῦ, ποὺ μαυτὲς ρίχνοντας χτυποῦν κἀτι μέσα σὲ κύκλο.

φουρνόπηττα (ἡ) = πῆττα πρόχειρα ψημένη. Συμών. **προυφιαστήρα**, ἀνέβατο ψωμί, ἀληπανάβατο.

φούβλαρους (οὔ) καὶ φουβλάρους = τὸ φουγάρο.—Οὐ φούβλαρους τοῦ τζακιοῦ καπνίζ'.—Μαῦρου καπνὸ βγάζ' οὐ φούβλαρους.

φυλλάργια (τὰ) = Τὰ ἀνοικτὰ παπούτσια.—Κινούργια φυλλάργια.—Τὰ φυλλάργια μ' παλιόσανι.

Χ

χαϊδίζου = σαχαλάω, φωνάζω τὰ ζῶα.—Χαϊδίζου τὰ βόδια, τὰ μουλάρια.—Χαΐδα τ' νὰ πάγ'.

χαμλός—ἡ—ὁ = χαμηλός.

χαρανί (του) = καζάνι λέβης.—Βάν' τοῦ χαρανί νὰ πλύνουμι.

χουχλακίζου = βράζω, κοχλάζω.—Τοῦ καζάν' χουχλακίζ'.

χόχλους (οὐ) = ὁ δαυλίτης (παράσιτο τῶν σιτηρῶν). — Τοῦ στὰρ ἔχ' χόχλου.

Ω

ᾠστα = τῇ λέξει μεταχειρίζονται ἐπιφωνηματικά, ὅταν φωνάζουν, τὰ βόδια καὶ θέλουν νὰ γυρίσουν. — ᾠσταα !

ΕΝΑ ΕΓΓΡΑΦΟ ΤΩΝ ΣΑΡΑΝΤΑ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ ΑΝ. ΘΡΑΚΗΣ ΤΟΥ 1857

Τὸ ἔγγραφο ποῦ δημοσιεύουμε παρακάτω εἶναι ἀναφορὰ τῶν κατοίκων τοῦ Καζᾶ Σαρ. Ἐκκλησιῶν, πιθανώτατα πρὸς τὸν Βαλῆν Ἀδριανούπολεως. Εἶναι γραμμένο καλλιγραφημένα ἐπὶ χαρτιοῦ ὕψους 0,80 μ. καὶ πλάτους 0.46 μ. καὶ φέρει ὅλες τὶς παρακάτω ὑπογραφὰς εἰς ἑκτὸν ὀριζόντιες κάποιε καὶ ἐννιά καὶ δεκατέσσαρες κάθετες σειρές. Κάτω ἀπὸ πολλὰς ὑπογραφὰς ὑπάρχει καὶ ἡ σφραγίδα τοῦ ὑπογράφοντος. Στὸ τέλος ἔχει καὶ ἓνα ἀποτύπωμα δαχτυλιοῦ ἀντὶ σφραγίδος μὲ ὀλότελα δυσκολοδιάβαστη ὑπογραφή.

«Τὸ περιβλεπτον ὕψος τῆς εὐεργετικωτάτης καὶ θεοσυντηρηήτου ἡμῶν αὐτῆς ὑψηλότητος δουλικῶς καὶ ἐδαφιαίως προσκυνούμεν.

Διὰ τῆς παρουσίας ταπεινῆς ἡμῶν ἀναφορᾶς τολμῶμεν δι' ὑποφαινομένοι κατοικοὶ τοῦ καζᾶ Τεσσαράκοντα Ἐκκλησιῶν, πιστοὶ ὑπήκοοι τοῦ κραταιοτάτου καὶ ἀκαταμαχήτου ἀνακτος ἡμῶν Σουλτᾶν Ἀπτούλ Μετζιτ Ἐφέντη μας (οὐ τὸ-κράτος εἶη ἀήτητον) καὶ δούλοι εὐπειθέστατοι τῆς ὑμετέρας ὑψηλότητος νὰ ἀναφέρωμεν ταπεινῶς εἰς τὸ ὕψος τῆς, ὅτι ἐπειδὴ πρὸ δύο σχεδὸν ἔτων διορισθεὶς ἀντιπρόσωπος τοῦ ἔθνους μας καὶ ἀγᾶς εἰς τὸ ταλικὸν συμβούλιον, ὁ συμπολίτης μας Θεόδωρος Τζελέπογλους δὲν ἐκπληροῖ ἀκριβῶς τὰ τῶν ἱερῶν καὶ δικαίων καθηκόντων του χρῆν, διὰ τῶν ὁποίων τὴν ἐκπλήρωσιν σιεντωρίᾳ τῇ φωνῇ κηρύττει καθ' ἐκάστην τὸ ἱερὸν Δοβλέτι τὴν εὐημερίαν τοῦ ὑπηκόου του κηρῶμενον εἰς πάντα ὑπάλληλόν του, ἔξαιτήθη παρ' ἡμῶν ἢ ἐκ τοῦ μεντζηλοῦ ἀπομάκρυνσις τοῦ ρηθέντος ἀντιπροσώπου, τούτου δὲ ἀποποιηθέντος τὴν παραίτησίν του, καταφεύγομεν εἰς τὸν δικαιοτάτον ἡγεμόνα μας, τὸν συμμορφούμενον μὲ τὰς ὑψηλὰς Βασιλικὰς διαταγὰς καὶ ἀνελλειπῶς ἐκπληροῦντα τὰ ὑψηλὰ τῆς ἡγεμονείας του καθήκοντα διὰ τὴν εὐημερίαν καὶ ἡσυχίαν τῶν εὐπειθεστάτων ὑπηκόων τοῦ ἰσχυροῦ Δοβλετίου καὶ δούλων τῆς εὐεργετικωτάτης ὑψηλότητος καὶ γονυκλινῶς παρακαλῶμεν, ὅπως δι' ὑψηλῆς διαταγῆς παύσῃ τὸν ρηθέντα ἀντιπρόσωπον τοῦ λοιποῦ τῆς ὑπηρεσίας του. Πεποιοθότες λοιπὸν εἰς τὰ φιλοδίκαια τῆς ὑμετέρας ὑψηλότητος αἰσθήματα καὶ εἰς τὴν φυσικὴν

αὐτῆς ἐπιείκειαν, εὐελπίζομεν ὅτι θέλει ἐπινεύσει εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς δικαίας αἰτήσεώς μας. Ἐσμέν δὲ χαῖρ δουβατζίδες πρὸς Θεὸν ὑπὲρ τῆς πολυχρονίου ζωῆς τῆς φιλοδικαίου ὑψηλότητος».

1857 Δεκεμβρίου 20 ἐν 40 Ἐκκλησίαις.

Πιστοὶ ὑπῆκοοι τῆς κραταιᾶς βασιλείας καὶ δοῦλοι εὐπειθέστατοι
τῆς ὑψηλότητος κάτοικοι τοῦ Καζᾶ 40 Ἐκκλησιῶν,

αθανασης προῖκο, κουσταντης χαζλας, αλεξανδρος καλογιανου, ιωαννις καλπιασι, στελιανὸς Χ΄ γεωργίου, παναγιωτάκης ντόντογλου, Χ΄ αθανασάκης νικολάου, κωνσταντις ταπάκης (:).

δημητρακις σταματί, θεόδωρος τοῦ γιοβάνι, ραστή γεωργίου, Ηλίας ζωγράφου, σταθις παρυσκεβά, Δημήτριος Κ Σύρμας, νηκολας δημητηρου, θεοδορος αλεξίου.

διμιτριος μιχαγίλου, γεωργακης διμητριου, γιανιλις Χ΄ καλούδι, Δημήτριος Τριανταφύλλου, παναγιωτης τοῦ Ἰωάννης παπαδήμου, γιορις του μιχαλι, παναγιωτης αθανασιου, Χ΄ θεοδωρος παπαδωπουλος.

γιοργις κογομοιτζις, θανασι μπιμπολου, γιοργις καλογιανι καλογιανου, θανάσις τοῦ καιριάκου, μιχαλις νικολαου, γιάννακις μπιμπολους, διμητρις προγκου, μιχαλις παρασκεβα, πουλιμενος αλεξιου.

γιοβανις προῖκο, διμιτρις το πέτρου, στογιανος καμπούρογλου, γηνακακης κοσταντήνου, νηκωλης μεζηλιτζωγλου, χριστοδουλος μιχαγίλου, πολιχρονης διμητριου, διμητηρὸς χριστοδουλου, γιωνὰς τοῦ θεωδώρου.

διμητρακι κοστιαν, σζγουραφος καραγιανου, αγελος κοσταντί, στογιανος θεοδοσιου, μιχαλακις κοστι, σοτήρης πέτρου, ἀνέστις διμιτρίου, κοστατινος θανασάκι, πιτικο Στογιου.

μαβρουδης παπουτζογλου, δημητρακης πακαλης, Χ΄ Μαργαρίτης Δ, καλογιανης καλουδης, καλογιανος βεργί, πολιχρονης σταματίου, μιχαλιαφακο, στογιανος δημητριου.

θοδωρης δηγκαμαζης, σοτηρις αφεντούλι, κοσταντίνος μαργαρίτου Στέφανος Ἡλίας, ανεστις τόντζου, αφεντούλις σοττίρι, θεοδόσις παρασκεβά, γιοργις δημητρίου, μαργαρητις αφεντούλι.

θανασι γιοργι, ματζαρακης, διμιτριος γιοργιγλου, κωσταντινος δημητρίου, αθανάσης πέτρου, λαμπρηνος στάβρο, Κωσταντής δήμου, γεωργίος νικολαου.

σταβράκης αθανασίου, νικολας Χ΄ γιανακογλου, διμίτρις στεριανού, δημήτριος αθανασίου, γιοβάνις τζιτάκογλου, παναγιωτης νζιτάκογλου, κωσταντινος Αὐγέρογλου, Νικόλας Χρήστου.

κώστας σαμαράς, γιώργιος δημητρίου, αθανασιος οικονομος, Ἀργύριος Κωνσταντινίδης, χριστοδουλος τοῦ γιανακάκου, θανάσις διμιτρίου, γιλιας σταυριανού, θεόδωρος εὐσταθίου,

Δημήτριος Ἀλεξάνδρου, χριστοδουλου γεωργίγλου, διμητρακις του

γιώανου, κριωνας του διαμάντι, κοστατις στογιάνο, γιανις γεγοργίου, βασιλις θεωδόρου, σοτρι γιογανου, αντονιος βεργί.

θεοδορής... λου (δυσανάγνωστο), διμιτριος Χ" Ἰωαννου, ΤΣΗΤΣΟ δυσανάγνωστο, δημιτριος αθανασίου, καλογιάννης Εὔσταθίου, κυριακος διμιτριαδου, γηοργακης κουσταντίνου, πουλιμενός κωνσταντίνου Ζοιρά.

γιανης καταριζις, κρηονας γηοργο, γιοργις διμου, Μιχαλάκις Κομνινός.

Οἱ ὑπογραφές εἶναι δυσανάγνωστες, τὸ περισσότερο ἀγράμματων ἀνθρώπων ἐσνάφιδων, ποὺ μόλις μποροῦν νὰ ὑπογράψουν, καὶ ποὺ ἤξαιραν καλὰ τὴν τέχνη τους μὰ γράμματα τόσα, ὅσο νὰ ὀρνιθοσκαλίζουν μιὰ ὑπογραφή. Γιαυτὸ καὶ πολλὲς ἔχουν ἀπὸ κάτω τὴ βούλα εἴτε μὲ τουρκικὰ γράμματα εἴτε ἑλληνικὰ κεφαλαῖα. Τελευταῖα ὑπάρχει μιὰ ὑπογραφή ἀπὸ λυτα δυσανάγνωστη μὲ τὸ ἀποτύπωμα τοῦ δαχτυλιοῦ. Τὸ ἐκπληκτικὸ εἶναι ὅτι δὲν βλέπουμε καμμιά ὑπογραφή ἄλλη ἔχτος ἀπὸ Ἑλληνικές, ποὺ ἀποδείχνει πὼς τὴν ἐποχὴ αὐτὴ δὲν ὑπῆρχαν Βούλγαροι, ποὺ νὰ ἐκπροσωποῦν τὸ λαὸ τους καὶ νὰ ξαίρουν νὰ ὑπογράφουν μέσα στὴν Ἄν. Θράκη, οὔτε ἀνάμεσα στὰ ἐσνάφια, οὔτε στοὺς προὔχοντες, οὔτε στὸ λαὸ βουλγαρικὰ.

ΠΟΛ ΠΑΠΑΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

ΕΠΑΝΟΡΘΩΣΗ

Ἄ Α' κώδικας Στενιμάχου

Ὁ θεωρούμενος χαμένος πρῶτος κώδικας Στενιμάχου μετὰ τὴν ἐπιγραφὴν «*Τὰ πρακτικὰ τῆς Σχολῆς Στενιμάχου*» εὑρίσκεται ἰσχυρῶς ἐν τῶν χερίων μας. Βρέθηκε μέσα ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ κ. Β. Παπαδοπούλου πρῶην βουλευτοῦ ἐν τῇ Σοφίᾳ καὶ πληρεξουσίου δικηγόρου τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἐν τῇ δίκῃ *τῆς ἀναλλαγῆς τῶν Ἑλληνικῶν περιουσιῶν*. Εἶναι ὁ ἴδιος ποῦ μᾶς παρέδωκε καὶ τὸν δεῦτερον κώδικα, καὶ περὶ τὴν αὐτὴν δημοσίευσάμε ἐν τῷ *Ἐπιτύμβιῳ Χρήστου Τσοῦνια* καὶ ἐν τῷ Θ' τόμῳ τῶν δημοσιεύσεων ἐννέα, τὰ σπουδαιότερα ἔγγραφα τοῦ, ποῦ ἐνδιαφέρουν τὴ συντήρησιν τῶν Σχολείων Στενιμάχου.

Ὁ Α' αὐτὸς κώδικας περιέχει: 1) *Τὰ πρακτικὰ τῆς Σχολῆς Στενιμάχου*, ποῦ δημοσιεύθησαν ἐν τῷ *Θρακικῷ* 1918 τ. Α' σ. 350 κ. ἔξ. γραμμένα ἀπὸ τὸ μακαριτὸν Βλ. Ἀριστ. Γ. Σκορδέλλη ἐν τῷ 1851 μετὰ τὴν ἐξῆς ὑστερόγραφον σημείωσιν σ. 2: «Ἀληθὲς μὲν κατὰ τὸ μάλλον καὶ ἥτιον εἶναι ἡ ἔκθεσις αὕτη, πλην ὅξει σχολαστικότητος. Ἦν δὲ γύμνασμα τοῦ μαθητοῦ Βλασίου Ἀριστείδου Γ. Σκορδέλλη». Τῇ 16 Φεβρ. 1859 Β. Γ. Σ.

2) *Ἀπομνημονεύματα τινὰ*, ποῦ δημοσιεύθησαν ἐν τῷ *Θρακικῷ* 1929 τ. Β' σ. 121—128, (ὅταν διευθυντὴς τοῦ περιοδικοῦ διατελεῖ ὁ ὑποφαινόμενος) γραμμένα ἀπὸ τὸν ἴδιον Βλ. Σκορδέλλη.

Ἐν τῷ τέλος τῶν *ἀπομνημονευμάτων*, σ. 21 μετὰ ἄλλη μελάνη καὶ ἄλλη γραφὴ ὑπάρχει ἡ ἑξῆς σημείωσις: «Σήμερον ὁ Στενιμάχος συντηρεῖ ἕξ ἰδίων δύο κεντρικὰ Ἑλληνικὰ σχολεῖα, ὧν τὸ μὲν τῶν ἀρρένων, τὸ δὲ τῶν θηλέων μετὰ διακοσίων περίπου μαθητῶν καὶ μαθητριῶν καὶ τεσσάρων διδασκάλων, τρία δημοτικὰ μετὰ τριακοσίων περίπου μαθητῶν καὶ (6) ἕξ διδασκάλων καὶ τέσσαρα νηπιαγωγεῖα μετὰ πεντακοσίων περίπου νηπίων καὶ ἑπτὰ νηπιαγωγῶν. Πρὸς συντήρησιν τῶν ἐννέα τούτων διαφόρων σχολείων δαπανᾷ ἡ πόλις περὶ τὰς χιλίας λίρας, ὧν τὸ πλεῖστον μέρος εἰσπράττεται ὑπὸ τῆς δημοarchίας ἀπὸ τῶν κατοίκων ὡς σχολικὸς φόρος, τὰ δὲ λοιπὰ ἀπὸ διαφόρων σωματείων, τῆς μονῆς Βατοκόβου καὶ τοῦ κτήματος τῆς Πανηγύρεως. Τὸ πνεῦμα ἐν τούτοις τῶν κατοίκων καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην εἶναι τὸ αὐτὸ, ὡς καὶ κατὰ τὸ 1862, καὶ πᾶν τὸ γραφὸν δι' αὐτὴν τότε δυνατὸν ἀκριβέστατα νὰ ἐφαρμοσθῇ καὶ ἐπὶ τῶν σημερινῶν χρόνων ἡ αὕτη καὶ χεῖρων ἴσως ἀδιαφορία περὶ τὰ κοινὰ καὶ τὰ σχολεῖα κομματισμὸς ἐξηχρησμένος. Ἡμιμάθεια καὶ ἀμάθεια τῶν πλειόνων ἐκ τῶν ἐν τοῖς πράγμασι, μωρὰ φιλοδοξία καὶ ἐπίδειξις ψευδοπολιτισμοῦ ἢ πιθηκισμοῦ, ἀνάμιξις τῶν χυδαϊοτέρων καὶ μᾶλλον ἀγραμμάτων καὶ βλακωδεστέρων, προτιμωμένων ἀπὸ τῶν ἔγγραμμάτων, ἐν τοῖς ἐκπαιδευτικοῖς καὶ δημοτικοῖς, ἐν ἐνὶ λόγῳ τὸ ἀντίστροφον καὶ ἀντίθετον τῶν ὕσων ἀπολαύουσιν

ἄλλαι πόλεις συμβαίνει παρ' ἡμῶν (τῆ 5η 8)βρίου 1885 incognitus).

3) Ἀκολουθεῖ ἡ ἀντιγραφή μετ' ἑξῆς τοῦ ἰδίου Μουσαιίου καθηγητοῦ καὶ προξενικοῦ-πράκτορα τῆς Ἑλλάδος ὕστερα στὴ Στενίμαχο, τὸ ἔργο τοῦ *Louis Petit: Typikon du Monastère de Bachkovo publié avec introduction en supplément*, ποὺ πιάνει τὸ μεγαλύτερο μέρος τοῦ κώδικα (διαστάσεων 16.5×20).

Ἡ ἀντιγραφή ἔγινε ἀπὸ τὰ Βυζαντινὰ Χρονικὰ *Vyzantikii Uremnik* N° de Janvier 1905 καὶ φέρει ἡμερομηνία. (30 Ἀπριλίου (π. ἡ) 1923)

Τὸ τυπικὸν περιέχει στὸ τέλος καὶ «Σύνοψιν ἥτοι πίνακα τῶν ἐν τῷ παρόντι τυπικῷ θεσπιζομένων σαφῶς κεφαλαίων πρὸς εὐσύνοπτον εὐρεσιν».

Ὁ κώδικας περιέχει καὶ στὸ μέσο καὶ στὸ τέλος πολλὰ λευκὰ καὶ ἄγραφα φύλλα ἀσελιδοποίητα. Περὶ τὸ τέλος δὲ ὑπῆρχε ἐντὸς τοῦ κώδικος συλλογὴ λουλουδιῶν καὶ ἀνθυλλίων ἀποθεμένων ἀνάμεσα στὰ φύλλα καὶ μετ' ἑξῆς σημειωμένον τὸ εἶδος τοῦ λουλουδιοῦ λατινικῶς. Δύο ἀπ' αὐτὰ τὰ λουλουδάκια ἀκόμα ὑπάρχουν.

Ὁ κώδικας αὐτὸς νομίζονταν χαμένος. Γιατὸν μᾶς ἔγραψε ὁ μακαρίτης Ἀθ. Λεμονίδης (βλ. σ. 6—7) καὶ ὁ σεβάσμιος γέρον Β. Παπαδόπουλόν τὸν κρατοῦσε, ἀλλὰ καὶ ποὺ τὸν εἶχε λησμονήσει καὶ τώρα τὸν ξέθαψε μέσ' ἀπὸ τὰ βιβλία του.

Ἔτσι «ἀποκαθίστανται» τὰ πράγματα καὶ ὁ κώδικας ἔχει ἀποτεθεῖ πρὸς τὴν Ἐθν. Βιβλιοθήκην, τμημα χειρογράφων, μαζί μετ' ἄλλο γιὰ φύλαξιν, χτήμα τοῦ ἔθνους.

ΠΟΛΥΔ. ΠΑΠΑΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

δημοκρατικῶν δυνάμεων κατὰ τῶν ἀριστοκρατικῶν ὑπὸ τὸν Ὀκτίδιον καὶ Ἀντώνιον. Ἐνταῦθα μετεκόμισεν ὁ Βρούτιος τὸν ἐν τῇ πρώτῃ μάχῃ τῶν Φιλίππων αὐτοκτονήσαντα Κάσιον, ἀποδώσας τὰς τελευταίας τιμὰς. Ἐνταῦθα ἐπίσης, μετὰ τὴν δευτέραν μάχην καὶ τὸν θάνατον τοῦ Βρούτιου, κατέφυγον πλείστοι τῶν ἐπιφανῶν Ρωμαίων (Ἄππιαν. Ἐμφύλ. Πόλ. IV, 106, Πλουτάρχ. Βρούτιος 44). Ἐκτοτε τὸ ὄνομα τῆς Θάσου δὲν ἀναφέρεται πλέον, ἢ δὲ ἱστορία τῆς παραμένει ἀγνωστος μέχρι τῆς ἱερώσεως τοῦ Ἀνατολικοῦ κράτους.

Ἡ Θάσος κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς χρόνους

Κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ Ἀνατολικοῦ κράτους, ἀπολέσασα πᾶσαν σπουδαιότητα, σπανίως ἀναφέρεται. Τῶν μεταλλείων αὐτῆς ἡ ἐκμετάλλευσίς εἶχε παύσει, ἢ χρῆσις τοῦ θαλαίου μαρμάρου εἶχε λησμονηθῆ καὶ ἡ καλλιέργεια τῆς γῆς τελείως εἶχε παραμεληθῆ, ἕνεκα τῆς λυμνινομένης τότε τὰ παράλια ληστοπειρατείας.

Ἐπὶ Μεγάλου Κωνσταντίνου, ὁπότε κατὰ τὸ 330 μ. Χ. μετεκομίσθη ἡ πρωτεύουσα τοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἡ Θάσος ἠνώθη μετὰ τῆς Μακεδονίας, ἀποτελέσασα ἀναπόσπαστον μέρος τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους ἐπὶ δύο περίπου αἰῶνας, ὁπότε κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς βασιλείας τοῦ Ἰουστινιανοῦ (527—565) κατελήφθη ὑπὸ τῶν ἐπιβραμόντων Ἀβάρων. ὑπὸ τοὺς ὁποίους παρέμεινε μέχρι τοῦ 600 μ. Χ. Ἀνακτηθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἡρακλείου, παρέμεινεν ὑπὸ τοὺς Βυζαντινοὺς μέχρι τοῦ 904, ὁπότε οἱ Σαρακηνοὶ καταστρέφαντες τὴν Θεσσαλονίκην ἐλεηλάτησαν καὶ τὴν Θάσον.

Ταῦτα πάντα ἐπέφερον τὴν κατὰπτωσιν καὶ τὴν ἀθλιότητα τῆς ἄλλοτε ἀμναίας καὶ πλουσίας νήσου. Κατὰ τὸν VI αἰῶνα, ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Ἱεροκλέους (Συνεκδ. 640) ἀποτελοῦσα μέρος τοῦ Πρώτου Τμήματος τῆς Μακεδονίας, ὑπὸ κονοσουλάρχιον, ὑπὸ δὲ Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου (Περὶ Θεμ. Β. 57), κατὰ τὸν X αἰῶνα, κατετάσσεται μετὰ τῆς Σαμοθράκης εἰς τὴν ἐπαρχίαν Θράκης, ἐπίσης ὑπὸ κονοσουλάρχιον.

Συγγεῖα ἀπὸ τὸν Η' τόμον.

Κατὰ τὴν τετάρτην σταυροφορίαν, ἐπὶ Ἀλεξίου Ε' τοῦ Μουρτζούφλου, ὅτε κατελύθη ὑπὸ τῶν Λατίνων τὸ 1204 τὸ Βυζαντινὸν κράτος, ἡ Θάσος παρεχωρήθη ὑπὸ τοῦ Βαλδουίνου τῆς Φλάνδρας εἰς τὴν γηραιὸν δοῦκα τῆς Ἑνετίας Ἐρρίκον Δάνδολον, καταστάσα κληρονομικὴ ἡγεμονία ὑπὸ τὴν δυναστείαν τῶν Δανδόλων. Περιεβλάθη κατόπιν εἰς τὸ διαίλειον τῆς Θεσσαλονίκης, ἀπετέλεσε μετὰ τὴν ὑπὸ Μιχαήλ τοῦ Παλαιολόγου ἀνάκτισιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὸ 1261 καὶ πάλιν τμήμα τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους.

Ὅτε τὸ 1354 ἐξεργάγη ὁ ἐμφύλιος πόλεμος μεταξὺ Ἰωάννου τοῦ Παλαιολόγου καὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ Καντακουζηνοῦ Ματθαίου, ὁ Παλαιολόγος ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ εἰς Τένεδον, παρὰ τῇ ἰσχυρῇ Γενουσίῳ Φραγκίσκῳ Κατελούζῳ, εἰς τὸν ὁποῖον ὑπέσχετο ὡς σύζυγον τὴν ἀδελφὴν του καὶ τὴν ἐκχώρησιν τῶν νήσων Ἰμβρου, Σαμοθράκης, Θάσου καὶ Λήμνου, ἐὰν ἐβροῖθαι αὐτὸν ν' ἐναντήσῃ τὴν Κωνσταντινούπολιν. Πράγματι, ὁ Κατελούζος ἐβροῖθησεν τὸν Παλαιολόγον, ὅστις κατέλαβε τὴν Κωνσταντινούπολιν, αὐτὸς δὲ ἔλαβεν ὑπὸ τὴν κατοχὴν του τὰς ὑποχρεωθείσας νήσους, οὗτω δὲ ἡ Θάσος περιήλθεν εἰς τὸν οἶκον τῶν Κατελούζων. ὑπὸ τὸν ὁποῖον παρέμεινε μέχρι τοῦ 1456. ὁπότε κατελήφθη ὑπὸ τῶν Τούρκων, ὑπὸ τοῦ Γιοσνῆς Πασᾶ, νουάρχου τοῦ Μωάμεθ Β' τοῦ Κατακτητοῦ. Τὸ πλείστον τῶν κατοίκων μετεκομίσθη εἰς Κωνσταντινούπολιν, πλὴν ὀλίγων καταφυγόντων εἰς τὰ ὄρη. Τοῦτο ὑπῆρξε τὸ τελευταῖον πλήγμα κατὰ τῆς Θάσου. Μέρους αὐτῆς μετὰ τῆς Ἰμβρου καὶ τῆς Σαμοθράκης, διὰ τι χρονικὸν διάστημα, ἐξεχωρήθη ὑπὸ τοῦ Μωάμεθ εἰς τὸν ἀμηήτηρον Παλαιολόγον. Ἐκτοτε ὀλίγοι καὶ πτωχοὶ παρέμειναν εἰς τὴν νῆσον, ἀποσυρθέντες εἰς τὰ μεσόγεια, πρὸς ἀποφυγὴν τῆς ληστοπειρατείας.

Νεώτεροι χρόνοι

Κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 1821 ἡ Θάσος μετὰ τῶν ἄλλων νήσων ἀνεπέτασε καὶ αὐτὴ τὴν σημαίαν τῆς ἐπαναστάσεως. Πλείονες τῶν 1.000 κατεσφάγησαν ἀνηλεῶς, ἄλλοι ὑπέστησαν ἀνεκδιήγητα βασανιστήρια, πολλῶν δὲ ἐδημεύθη ἡ περιουσία.

Ὀλίγα ἔτη πρὸ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, ὁ Σουλτάνος τῆς Τουρκίας Μαχμούτ ὁ Β', ἀναγνωρίσας τὰς μεγάλας ὑπηρεσίας, τὰς ὁποίας προσέφερον εἰς αὐτὸν ὁ Μωχάμετ Ἄλῃ, ὁ ἔβρυχῆς τῆς Αἰγυπτιακῆς δυναστείας, παρεχώρησεν εἰς αὐτὸν ὡς δῶρον τὴν Θάσον τὸ 1814. Ταύτην ὁ Μωχάμετ Ἄλῃ κατέστησε προνομιοῦχον, τὸς κατοίκους αὐτῆς αὐτονόμους τὴν δὲ εἰσπρατιομένην ἐξ αὐτῆς δεκάτην διέθεσεν ὑπὲρ τῶν ἀναγκῶν τοῦ παρ' αὐτοῦ ἰδρυθέντος ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ Καβάλλας ἱμαρέτ. Τοῦ προνομίου τούτου μεταίχον καὶ οἱ ἀπόγονοί του μέχρι τοῦ 1908, ὁπότε οἱ νεότουρκοι, μετὰ τὴν ἀνακήρυξιν τοῦ Συντάγματος, κατήργησαν ἐπὶ τοῦ ἀντιβασιλέως τῆς Αἰγύπτου Ἀμπᾶς Χιλμῆ πασα τὰς προνομίας ταύτας. Ὑπὸ τούτους παρέμεινε μέχρι τῶν Βαλκανικῶν πολέμων, ὁπότε ἀπληθευθεὶς τῇ 8 Ὀκτωβρίου 1912 ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ καὶ στόλου, ἀποτελοῦσα ἔκτοτε μέρος τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου, δυνάμει τῆς συνθήκης τοῦ Βουκουρεστίου τοῦ 1914.

**

Ἡ Θάσος ὑπῆρξε πατρίς τοῦ Πολυγνώτου, ἑνὸς τῶν μεγαλυτέρων ζωγράφων τῆς ἀρχαιότητος (490—426 π. Χ.), τοῦ Στγασμβρότου, ραψωδοῦ καὶ ἱστορικοῦ ἐπὶ Κίμωνος καὶ Περικλέους, εὐφύμως ἀναφερομένου ὑπὸ τοῦ Ξενοφῶντος καὶ τοῦ Πλάτωνος, τοῦ Σωακλέους, ἀρίστου γλύπτου, συγχρόνου τοῦ Πολυγνώτου καὶ Φειδίου, μετὰ τῶν ὁποίων συνεργάσθη πολλάκις, τοῦ Ἠγήμονος, τοῦ ἐπιλεγομένου Φακῆ, κωμικοῦ ποιητοῦ ἀκμάσαντος ἐπὶ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, τοῦ Θεαγένους, υἱοῦ τοῦ Τιμοσθένους, περιφήμου ἀθλητοῦ, κερδίσαντος, ὡς λέγεται, περὶ τὰς 1.400 νίκας εἰς τοὺς διαφόρους πανελληνίους ἀγῶνας καὶ πολλῶν ἄλλων.

**

Εἰς τὴν Θάσον ἐνωρίτατα διεδόθη ὁ χριστιανισμός, καθ' ὅσον ἀναφέρεται ἐπίσκοπος αὐτῆς, ὀνόματι Ἀρίσταρχος, κατὰ τὴν πρῶτην ἐν Νικαίᾳ τὸ 325 Οἰκουμενικὴν Σύνοδον. Ἀργότερον προήχθη εἰς ἔδραν Μητροπολίτου, τὴν ὁποίαν διετήρησε μέχρι τοῦ 1225, ὁπότε,

μὴ δυναμένη ἕνεκα οἰκονομικῶν δυσχερειῶν νὰ ἀνταποκρίνεται εἰς τὴν δαπάνην τῆς συντηρήσεως μητροπολίτου, μετετέθη ἡ ἔδρα εἰς Καβάλλαν καὶ ἐκτίθεν τὸ 1360 εἰς Μαρώνειαν, ὑπὸ τὸν Μητροπολίτην τῆς ὁποίας ὑπάγεται ἔκτοτε ἡ Θάσος.

(Βιβλιογραφία. Μ. Δήμιτσα, Ἡ νῆσος Θάσος καὶ αἱ ἐπιγραφαὶ αὐτῆς, ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ «Ἡ Μακεδονία», (1896, σελ. 830—1000), ἐνθα ὑπάρχει καὶ πλουσία βιβλιογραφία.— Μ. Μελιρρῦτου, περιγραφή ἱστορ. καὶ γεωγρ. τῆς ἐκκλησ. ἐπαρχίας Μαρωνείας (1871).— Ν. Σχινᾶ, Ὀδοίπορ. Ἀνατ. Μακεδονίας, τεῦχος Γ' σελ. 843—862.— Γεωργ. Παπαευστρατίου, Ἱστορία τῆς νήσου Θάσου (1922).— Πέτρου Ἀξιωτίδου, Ἡ Θάσος (1928)).

ΘΑΣΣΙΑ.— Ὀνομασία τῆς νήσου Θάσου, κατὰ τὸν Πτολεμαῖον (Γεωγρ. Γ', 11, 7).

ΘΕΑΓΕΝΗΣ (ὁ Θάσιος).— Διάσημος ἀθλητῆς ἐκ Θάσου, υἱὸς τοῦ Τιμοσθένους, ἱερέως τοῦ ἐν τῇ νήσῳ ναοῦ τοῦ Ἡρακλέους. Ἐνίκησε, ὡς λέγεται, περὶ τὰς 1.400 νίκας εἰς τοὺς διαφόρους πανελληνίους ἀγῶνας καὶ πολλοὺς ἄλλους.

Ἐτιμᾶτο ὡς ἥρωας, εἰς δὲ τὴν ἀγορὰν τῆς Θάσου ἐστήθη χαλκοῦς ἀνδριάς του. Μετὰ τὸν θάνατόν του, λέγεται ὅτι κᾶποιος ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς του ἐλθὼν πρὸς τὸν ἀνδριάντα τὸν ἐμάστιξε καὶ ὅτι καταπσοῦν ἐπ' αὐτοῦ ὁ ἀνδριάς τὸν ἐφόνευσε. Οἱ συγγενεῖς τότε τοῦ φονευθέντος κατήγγειλαν τὸ πρᾶγμα εἰς τὸ δικαστήριον, ἀποφάσει τοῦ ὁποίου ὁ ἀνδριάς ἐρρίφθη εἰς τὴν θάλασσαν. Ἀλλὰ τότε ἐπῆλθεν ἀφορία εἰς τὴν νήσον ἡ ὁποία διήρκεσεν μέχρις οὗ ἀλιεῖς ἀνεῦρον τὸν ἀνδριάντα καὶ ἀνέστησαν αὐτὸν εἰς τὴν θέσιν του (Παυσ. VI, 11, 2—8).

Ἀνδριάντες τοῦ Θεαγένους ὑπῆρχον πολλοὶ εἰς τὴν Ἄλτιν τῆς Ὀλυμπίας ἔργα τοῦ Αἰγινήτου καλλιτέχνου Γλαυκίου, καὶ εἰς ἄλλας πόλεις τῆς Ἑλλάδος, ὅπως δὲ ἀναφέρει ὁ Πausανίας καὶ «παρὰ βαρβάρους καὶ νοσηματὰ τς αὐτὸν ἰώμενον καὶ ἔχοντα παρὰ τῶν ἐπιχωρίων τιμὰς» (VI, II, 9).

* ΘΕΑΝΩ (ἡ).— Σπάνιον ὄνομα κύριον θρακικόν, γνωστόν ἐξ ἐπιγραφῆς τοῦ τετάρτου μ. Χ. αἰῶνος εὐρεθείσης παρὰ τὸ Τατάρ—

Παζαρτζίκι, τὴν ἀρχαίαν Βησοπάραν.

Ἀπαντᾷ καὶ κατὰ γένος ἀρσενικόν: Θεαθοῦς. (Κ. Μυρτ. Ἀποστολίδου, εἰς «Θρακικά», 1935 σελ. 174).

ΘΕΑΝΩ.—Θυγάτηρ τοῦ Κισσέως, βασιλέως τῆς Θράκης, ἀδελφὴ τῆς Ἑκάτης σύζυγος τοῦ Ἀντήνορος ἐπιφανοῦς Τρωός καὶ ἱέρεια τοῦ ἐν τῇ ἀκροπόλει τῆς Τροίας ναοῦ τῆς Ἀθηνᾶς, ἣτις παρέδωκεν, ὡς λέγεται, τὸ παλλὰδιον εἰς τὸν Ὀδυσσεά (Ἰλιάδ. Ζ' 297, Α', 223).

Εἰς τὰς τοιχογραφίας τῆς Λέσχης τῶν Δελφῶν, ἔργον τοῦ Πολυγνώτου, ὑπῆρχεν καὶ ἡ εἰκὼν τῆς Θεανοῦς, τοῦ συζύγου τῆς καὶ τῶν δύο υἱῶν τῆς, Γλαύκου καὶ Εὐρυμάχου, τῶν ἐποίων τὰ πρόσωπα, κατὰ τὸν Παιουανίαν (Χ, 27, 3) ἦσαν λυπημένα. «Τῶν προσώπων ἄπασιν οἷον ἐπὶ συμφορᾷ σχημᾶ ἔστι».

ΘΕΙΡΑΣ (ῥ).—Ὀγδος υἱὸς τοῦ Ἰάφεθ καὶ ἔγγονος τοῦ Νῶε (Γενέσεως, Χ, 2) ἀπὸ τοῦ ὁποίου κατὰ τὸν Ἰώσηπον ἔλαβεν τὸ ὄνομα ἢ Θράκη. «Θείρης δὲ Θείρας ἐκάλεσεν ὧν ἦρξεν, Ἑλληνες δὲ αὐτοὺς Θράκας ὠνόμασαν». Ἀπίθανος ὁμοίως φαίνεται ἢ ἐκδοχὴ αὐτῆ, καθόσον κατὰ τὸν ἴδιον συγγραφέα, «ἀπὸ Ἰωάννου Ἰωνία, καὶ πάντες οἱ Ἕλληνες γεγόνασι» (Βιβλ. Α', 6).

* **ΘΕΚΛΑ (Ἀγία).**—Καταγομένη ἐκ Βιζύης τῆς Θράκης, ἐμαρτύρησε κατὰ τὸν ἐπὶ Μαξιμιανοῦ διωγμὸν τὸ 289 μ. Χ. ἐν Γάζῃ τῆς Παλαιστίνης μετὰ τῶν Ἀγίων Ἀγαπίου καὶ Τιμοθέου.

Ἐν τῇ Συναξαριστῇ φέρεται τὸ κατωτέρω περὶ αὐτῆς διόστιχον :

Ἔμοιγε κλῆσις Θεκλα, πατρίε Βιζύη,

Γάζης τόπος θέατρον, ἄθλον θῆρ δάκνων.

Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία εορτάζει τὴν μνήμην αὐτῆς τὴν 19 Αὐγούστου.

ΘΕΜΑ.—Θέμα ἀπεκαλεῖτο κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας ἡ μεγάλη στρατιωτικὴ μονὰς ἀποτελουμένη ἀπὸ 4.000 ἀνδρας. Ἡ ἔβρα δὲ τῶν θεμάτων ὤριζετο ἀναλόγως τῶν στρατιωτικῶν ἀναγκῶν καὶ ἀσχετῶς πρὸς τὰς διοικητικὰς περιφέρειας.

Κατὰ τὸν VII ἢ VIII αἰῶνα εἰσήχθη νέα διοικητικὴ διαίρεσις, ἀντὶ δὲ τῶν ἐκτεταμένων ἐπαρχιῶν ὤρισθησαν μικρότερα διοικη-

τικαὶ περιφέρειαι, ὀργανοθεταὶ ἐπὶ τῇ βᾶσει τῶν στρατιωτικῶν ἀναγκῶν καὶ ἀνταποκρινόμεναι πρὸς τὰς μεγάλας στρατιωτικὰς μονάδας. Αἱ νέαι αὗται περιφέρειαι ὠνομάσθησαν «θέματα» καὶ διψοῦντο ὑπὸ στρατηγῶν, οἱ ὅποιοι συνενέκνουν εἰς τὰς χεῖρας τῶν πάσας τὰς πολιτικὰς καὶ στρατιωτικὰς ἐξουσίας, διὸ καὶ αἱ περιφέρειαι ἐκεῖναι ὠνομάζοντο καὶ «στρατηγίδες» καὶ «στρατηγῆα».

Τὰ στρατεύματα τῶν θεμάτων, ἦσαν τὰ κυρίως ἐθνικὰ στρατεύματα, διότι ἐστρατολογοῦντο ἐξ αὐτοχθόνων χριστιανικῶν ὀρθοδόξων (ἀποκλεισμένων τῶν αἰρετικῶν, τῶν Ἑβραίων κτλ.) ἐνῶ τὰ ὑπὸ τῆς κεντρικῆς κυβερνήσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως στρατολογούμενα, τὰ λεγόμενα «τάγματα» περιελάμβανον ἐντοτε καὶ ξένους καὶ αἰρετικούς καὶ μὴ χριστιανούς ἀκόμη.

Τὰ θέματα ἀπετέλουν τὴν βᾶσιν τῆς ἐπιστρατεύσεως τῶν βυζαντινῶν στρατῶν. Ὁ δὲ ἀριθμὸς τῶν θεμάτων τῆς αὐτοκρατορίας ἐξηρτάτο ἐκ τῆς ἐκάστοτε ἐκτάσεως αὐτῆς.

Κατὰ τοὺς χρόνους λ. χ. τῆς Μακεδονικῆς δυναστείας, ἡ αὐτοκρατορία περιελάμβανε τὰ ἑξῆς θέματα :

α') Ἐν Ἀσίᾳ θέματα 19, ἦτοι :

1.—Τὸ τοῦ Ὀπιμιάτου (περιφέρεια Νικομηδείας).

2.—Τὸ τοῦ Ὀφικίου (περιφέρεια Προύσης, Κοτυαίου).

3.—Τὸ τοῦ Αἰγαίου (περιφέρεια Δαρδανελλίων, Λέσβου, Κυκλάδων).

4.—Τὸ τῆς Σάμου (περιφέρεια Ἀδραμυτίου, Σμύρνης, Ἐφέσου, Σάμου, Κῶ).

5.—Τὸ τῶν Κιβυρραιωτῶν (περιφέρεια Ἀλικαρνασσοῦ, Ἀιταλείας, Ρόδου).

6.—Τὸ τῶν Θρακησίων (περιφέρεια Σαλιχλῆ, Φιλαδέλφειας, Δενιζλῆ).

7.—Τὸ τῶν Ἀνατολικῶν (περιφέρεια Ἀφίων Καρᾶ—Χιζσάρ, Ἰκονίου, Σάρτης).

8.—Τὸ τῆς Καπαδοκίας (περιφέρεια Κιρσεχίρ, Νιγδης, Τυάων).

9.—Τὸ τῶν Βουκελλαρίων (περιφέρεια Ἀγκύρας, Μπολοῦ, Ποντοηρακλείας).

10.—Τὸ τῶν Παφλαγόνων (περιφέρεια Τσαγγρι, Κασταμονῆς, Ἰωνοπόλεως).

11.—Τὸ τῆς Λυκανδοῦ (περιφέρεια Ἀρζιζιέ, Γκιουκτσούν).

12.—Τὸ Χαροτιανόν (περιφέρεια Καισαρείας, Ὑσοκίη).

13.—Τὸ τῆς Σελευκείας ἢ Κιλικίας (περιφέρεια Σελευκείας, Ἀδάνων).

14.—Τὸ τῆς Σεβαστείας.

15.—Τὸ Ἀρμενικόν (ἀσχετον πρὸς τὴν Ἀρμενίαν, ὡς κείμενον εἰς τὴν περιφέρειαν Σινώπης, Σαμφούντος, Ἀμασίας).

16.—Τὸ τῆς Καλδαίας (ἀνατολικῶς τοῦ Ἀρμενικοῦ θέματος ἐν τῷ Πόντῳ, περιφέρεια Κερασούντος, Τραπεζούντος, Ἐρζερούμ).

17.—Τὸ τῆς Κολωνείας (περιφέρεια Τοκάτ, Ἐρζιγκιάν).

18.—Τὸ τῆς Μεσοποταμίας (περιφέρεια Μαλατίας, Χαρπούτ) καὶ

19.—Τὸ τῆς Κύπρου.

β) Ἐν τῇ Ἑλληνικῇ χερσονήσῳ θέματα 10, ἦτοι:

1.—Τὸ τῆς Θράκης.

2.—Τὸ τῆς Μακεδονίας, τὸ ὁποῖον περιλαμβάνει τὴν Φιλιππούπολιν καὶ τὴν Ἀνατολικὴν Βουλγαρίαν.

3.—Τὸ τοῦ Στρουμόνος, ἐκτεινόμενον ἀπὸ τοῦ Μελενίκου μέχρι τῆς Σκοδριῆς (νῦν Σόφιας), κτλ.

4.—Τὸ τῆς Θεσσαλονίκης, τὸ ὁποῖον ἐκτείνεται μέχρι τῆς σημερινῆς Καβάλλας, τῶν Σερβίων καὶ τῶν Σκοπίων.

5.—Τὸ τῆς Ἑλλάδος, περιλαμβάνον τὴν Θεσσαλίαν, Ἀνατολικὴν Στερεάν Ἑλλάδα καὶ τὴν Εὐβοίαν.

6.—Τὸ τῆς Πελοποννήσου.

7.—Τὸ τῆς Νικοπόλεως, περιλαμβάνον τὴν δυτικὴν Στερεάν Ἑλλάδα καὶ τὴν Ἠπειρόν.

8.—Τὸ τοῦ Δυρραχίου, περιλαμβάνον τὴν Ἀλβανίαν.

9.—Τὸ τῆς Κεφαλληνίας, περιλαμβάνον τὰς Ἰονίους νήσους, καὶ

10.—Τὸ τῆς Κρήτης.

γ) Ἐν Ἰταλίᾳ θέματα 3, ἦτοι:

1.—Τὸ τῆς Σικελίας.

2.—Τὸ τῆς Λογγιβαρδίας, περιλαμβάνον τὴν σημερινὴν ἐπαρχίαν τῆς Ἀπουλίας (Puglie), καὶ

3.—Τὸ τῆς Καλαβρίας.

δ) Ἐν Ρωσίᾳ θέμα ἓν, τὸ τῆς Χερσώνος.

ε) Ἐν Ἀδριατικῇ θέμα ἓν τὸ τῆς Δαλματίας.

Ἐν 5λφ θέματα 34.

Ὁ μισθὸς τῶν στρατηγῶν διοικητῶν τῶν θεμάτων δὲν ἦτο ὁ αὐτὸς ἀλλ' ἐποικίλλεν, ἀπὸ 5—70 λίτρων χρυσοῦ ἐτησίως (70.000 χρυσοῦν δραχμῶν).

Στρατιωτικῶς ὄλα τὰ θέματα τῆς Ἀσίας ὑπῆγοντο εἰς ἓνα ἀρχιστράτηγον, ὅστις ἐλέγετο «Μέγας δομέστικος τῆς Ἀνατολῆς». Ἐπίσης τὰ θέματα τῆς Ἑλληνικῆς Χερσονήσου ὑπῆγοντο εἰς τὸν «Μέγαν δομέστικον τῆς Δύσεως». Ὅσον ἀφορᾷ τὸν ἐν Ἰταλίᾳ ἀρχιστράτηγον, ἐλέγετο «κατεπάνω», τίτλον τὸν ὁποῖον ἔφερον καὶ οἱ διοικηταὶ θεμάτων, ὅπως λ. χ. τῆς Παφλαγονίας κτλ.

Κατὰ τὸν μέγαν ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας ἀγῶνα τοῦ 1821, ἢ ἐν Τροιζίνι συνελθούσα τὸ 1827 Ἐθνικὴ Συνέλευσις, συνσχίζουσα τὰς παρὰδόσεις τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας, καθιέρωσε διὰ τοῦ ψηφισθέντος τότε καταστατικοῦ χάρτου τῆς χώρας τὴν εἰς θέματα διοικητικὴν διαίρεσιν τῆς ἐπικρατείας, ἢ ὅποια ἕως πολὺ ταχέως ἐγκατελείφθη.

(Πρὸς Ν. Καλομελοπούλου, ἄρθρον Θέμα, ἐν τῇ Μεγ. Ἑλλ. Ἐγκυκλοπαίδειᾳ).

ΘΕΟΔΟΣΙΑΝΟΝ (τεῖχος).—Ὅτιω καλεῖται τὰ μέχρι σήμερον σωζόμενα τεῖχη τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τὰ ὅποια ἔκτισε τὸ 413 ὁ βασιλεὺς Θεοδοσίος Β' (408—450). Καταπεσόντι ἐκ σεισμοῦ τὸ 448 ἀνηγέρθησαν ἐκ νέου ὑπὸ τοῦ ἰδίου βασιλέως. ἐν διαστήματι ὀλιγωτέρῳ τῶν 2 μηνῶν. Διὰ τῶν τειχῶν τούτων ἐδιπλασιάσθη σχεδὸν ἡ ἔκτασις τῆς πρωτεύουσας, ἥτις περιεκλείετο ὑπὸ τῶν παλαιῶν τειχῶν τοῦ Μεγ. Κωνσταντίνου.

Καταστραφέντα καὶ πάλιν τὸ 740 ὑπὸ σεισμοῦ ἀνηγέρθησαν ὑπὸ τοῦ βασιλέως Λέοντος τοῦ Γ' (717—741), ἔκτοτε δὲ ἐπεσκευάσθησαν κατὰ καιροῦς ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων βασιλέων, ὡς καταδεικνύεται ἐκ τῶν σωζομένων ἐπ' αὐτῶν πολυαριθμῶν ἐπιγραφῶν.

Τὰ τεῖχη ταῦτα μετὰ τῶν λοιπῶν φρουριακῶν συγκροτημάτων τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἀπετέλουν τὸ ἰσχυρότερον φρούριον τῆς ἐποχῆς τῶν, καὶ ἀνεχάιτισαν ἀπείρους βαρβαρικὰς ἐπιδρομὰς, προστατεύσαντα τὸν πολιτισμὸν ἐπὶ χίλια ἑκατὸν ἐτη.

ΘΕΟΔΟΣΙΑΝΟΣ (Λιμῆν).—Ὁ δυτικώτερος,

τῶν ἐπὶ τῆς Προποντίδος τεσσάρων λιμένων τοῦ μεσαιωνικοῦ Βυζαντίου, κατασκευασθεῖς ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου (324—337), ὑπὸ τοῦ πατριῆκου Ἐλευθερίου, ἐξ οὗ καὶ Ἐλευθεριανὸς ἢ Ἐλευθερίου λιμὴν ἀπεκαλεῖτο.

Βελτιωθείς καὶ συμπληρωθεῖς ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου (379—395). ὠνομάσθη δρισητικῶς Θεοδοσιανὸς ἢ Θεοδοσίου λιμὴν. Ἐπειδὴ ὁμοῦ ἐκεῖτο ἐπὶ τῶν ἐκβολῶν τοῦ τοῦ Λύκου ρύακος; δικαζόντων τὸ Βυζάντιον, ἐσμικρύνθη βραχμυδὸν ὑπὸ τῆς καταφερομένης ἰλῦος αὐτοῦ καὶ κατ' ἔκτασιν καὶ κατὰ βάθος, ὥστε σὺν τῷ χρόνῳ ἔχασε τὴν ἀξίαν του. Φαίνεται ὁμοῦ δὲ μέχρι τοῦ XIII αἰῶνος διετῆρει κάποιαν κίνησιν, καθόσον ὁ Μιχαήλ VII ὁ Παλαιολόγος (1261—1282) ὠχύρωσεν αὐτὸν δι' ἐσωτερικοῦ τείχους, τοῦ ὁποίου ἴχνη σώζονται μέχρι σήμερον. Ἐκτοτε κατεχώσθη τελείως, σήμερον δὲ ἐπὶ τῆς θέσεώς του ὑπερέχον ἐκτεταμένοι λαχανόκηποι, ὀνομαζόμενοι ὑπὸ τῶν Τούρκων «Βλάγκα—μποσανί».

ΘΕΟΔΟΣΙΟΥΠΟΛΙΣ.—Μεσόγειος πόλις τῆς Ν. Α. Θράκης ἐπὶ τῆς Ἐγνατίας ὁδοῦ, ἀπέχουσα ἀπὸ μὲν τῆς Ραιδεστοῦ 22 μίλια, ἀπὸ δὲ τῆς Αἰνίου 78.

Τὸ παλαιὸν αὐτῆς ὄνομα ἦτο: Ἄπρος, Ἄπρος ἢ Ἄπραι (βλ. λέξ.). Ἐπὶ τῶν Ρωμαϊκῶν χρόνων ἦτο Ρωμαϊκὴ ἀποικία, μετὰ ὠνομάσθη δὲ Θεοδοσιούπολις, κατὰ τὸν Κεδρητὸν (Α, 568) ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Θεοδοσίου Α' (379—395). «Κτίζει δὲ (Θεοδοσίως) καὶ πόλιν ἐν Θράκῃ Θεοδοσιούπολιν ὀνομάσας τὸν πρὶν λεγόμενον Ἄπρων ἀπὸ τοῦ κτίσαντος αὐτὴν κατ' ἀρχὴν Ἄπρου, ὃς ἦν πενθερὸς Καρίνου, ὃς καὶ ἀνεῖλεν αὐτόν». Ἐκεῖτο δὲ πιθανῶς μεταξὺ τῶν σημερινῶν χωρίων Ἀϊναρτζίκ καὶ Χαριουπόλεως.

ΘΕΟΔΟΤΗ (Ἄγία).—Κατήγετο ἐκ Φιλίππων ἐμαρτύρησε δὲ ἐπὶ Λικινίου τὸ 318 μ. Χ. Τὴν μνήμην αὐτῆς ἑορτάζει ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία τὴν 27 Σεπτεμβρίου.

ΘΕΟΔΩΡΑ (Φρούριον).—Φρούριον ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Δουνάβεως, ἰδρυθέν ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Τραϊανοῦ τὸ 104—105 μ. Χ. κατὰ τὴν κατὰ τῶν Δακῶν ἐκστρατεῖαν αὐτοῦ, ἀπέναντι τῆς ὀμωνύμου γεφύρας (Pons Trajani) παρὰ τὸ νῦν Τούρνο—Σεβε-

ρίνο τῆς Ρουμανίας. Κατὰ τὸν ἕκτον αἰῶνα ἦτο ἤδη κατεστραμμένον ὑπὸ τοῦ χρόνου, τῶν ἐπιδρομῶν τῶν βαρβάρων. (Προκοπίου Περὶ Κτισμ. IV, 6).

ΘΕΟΔΩΡΑ ΠΟΥΛΧΡΑ (Φρούριον).—Ἐν τῶν πολλῶν φρουρίων, τὰ ὁποῖα ἔκτισεν ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς ὁ Α' (527—565) ἐν τῇ Κάτω Μοισίᾳ τῆς Θράκης, παρὰ τοὺς Τόμους (νῦν Κωνσταντζα), ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ Προκοπίου (Περὶ Κτισμ. IV 11).

* **ΘΕΟΔΩΡΙΟΥ (Ἐπισκοπή).**—Ἦτο τὸ ὄνομα τοῦτο, ἀναφέρονται δύο ἐπισκοπαὶ κατὰ τὸν δέκατον αἰῶνα. Μία ὑπὸ τὸν μητροπολίτην Φιλίππων τῆς Μακεδονίας, καὶ μία ὑπὸ τὸν μητροπολίτην Τραϊανουπόλεως. (Ράλλη καὶ Ποτλῆ. Τόμ. Ε', σελ. 483).

Πολὺ πιθανὸν ἢ ἐπισκοπή αὕτη νὰ εἶναι ἢ αὕτη μὲ τὴν ἐπισκοπὴν Περιθεωρίου, (βλ. λέξ.) ἢ τὴν ἐπισκοπὴν Θεοσωροπόλεως τῆς ἐπαρχίας Ροδόπης. (Περβλ. Στίλπ. Κυριακίδου, Ἡμερολόγιον Μεγ. Ἑλλάδος 1931, σελ. 212).

ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΛΙΣ.—Βυζαντινὴ πόλις τῆς Θράκης ἐν τῇ Κάτω Μοισίᾳ ἰδρυθέσα ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ (527—565) πρὸς τιμὴν τῆς συζύγου αὐτοῦ Θεοδώρας. (Προκοπ. Περὶ Κτισμ. IV, 7, 5). Ἐκεῖτο δὲ ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Δουνάβεως πρὸς ἀνατολὰς τῆς Σεκουρίσκας (νῦν Νικοπόλεως).

ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΛΙΣ (Φρούριον).—Ἐν τῶν πολλῶν φρουρίων, τὰ ὁποῖα ἰδρυσεν ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς ὁ Α' (527—565) ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Δουνάβεως παρὰ τὴν γέφυραν τοῦ Τραϊανοῦ (Pons Trajani) ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ Προκοπίου (Περὶ Κτισμ. IV, 6, 18).

ΘΕΟΔΩΡΟΣ Ο ΒΥΖΑΝΤΙΟΣ.—Ρήτωρ καὶ σοφιστὴς ἐκ Βυζαντίου τῆς ἀρχαιοτέρως σχολῆς σύγχρονος τοῦ Σωκράτους. Ἐγραψε λόγους ἐκ τῶν ὁποίων ὁ Σουΐδας ἰδιαίτερος μνημονεύει τὸν κατὰ Ἐραουδοῦλον καὶ τὸν κατὰ Ἀνδοκίδου. Συνετέλεσεν εἰς τὴν περαιτέρω διαμόρφωσιν τῆς ρητορικῆς, διὸ καὶ «λογοδαίβαλος» ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος ἐπωνομάσθη (Φαίδρ. 229ε).

ΘΕΟΔΩΡΟΣ Ο ΗΡΑΚΛΕΙΑΣ.—Κατήγετο ἐκ τῆς ἐν Θράκῃ Ἡρακλείας, τῆς Περίθου τῶν ἀρχαίων, ἐξ οὗ καὶ Θραξ ἢ Ἡρακλειώτης ἐπωνομάζεται. Ἀσπασθεῖς τὸ μοναχικὸν ἔν-

δύμα προήχθη εἰς ἐπίσκοπον τῆς πατρίδος του περὶ τὰ μέσα τοῦ Α' αἰῶνος. Συνεργαζόμενος μετὰ τοῦ Εὐσεβίου τῆς Νικομηδείας καὶ Θεογνίου τῆς Νικαίας, ἐπίσπε το 334 τὸν Μέγαν Κωνσταντῖνον νὰ συγκαλέσῃ σύνοδον ἐν Καισαρείᾳ τῆς Παλαιστίνης πρὸς ἐξέτασιν τῶν κατὰ τοῦ Μεγάλου Ἀθανασίου κατηγοριῶν. Ὡς μέλος δὲ πενταμελοῦς ἐπιτροπῆς μετέβη εἰς Αἴγυπτον, ἵνα ἐνεργήσῃ ἀνακρίσεις ἐξ ὀνόματος τῆς ἐν Τύρῳ συνόδου (335) διὰ τὰς κατὰ τοῦ Μεγ. Ἀθανασίου κατηγορίας. Ἐκεῖθεν μεταβάς εἰς Γαλλίαν, ἐνεχείρησεν εἰς τὸν ἐκεῖ διατριβόντα αὐτοκράτορα Κωνσταντῖνα (337—361) ψευδῆ ἐκθεσιν πίστεως ἀντὶ τῆς ἀληθοῦς τῆς συνταχθείσης ὑπὸ τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ Συνόδου (334).

Ἐκτὸς τοῦ Μ. Ἀθανασίου κατεπολέμησε τὸν Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως Παῦλον, μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ Εὐσεβίου ὑπεστήριξε τὴν εἰς τὸν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀνοδὸν τοῦ Μακεδονίου.

Ἐγραψεν ἐρμηνείας εἰς τοὺς Ψαλμοὺς, τὸν Ἡσαΐαν, τὸ κατὰ Ματθαῖον καὶ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον, καὶ τὸν Ἀπόστολον, ἐξ ὧν σώζεται μόνον ἡ εἰς τὸν Ἡσαΐαν πραγματεία, τῶν δὲ ἄλλων ἀποσπάσματα εἰς τὰς λεγόμενας «Σειράς».

Ἡ εἰς Ἡσαΐαν ἐρμηνεία, ἐδημοσιεύθη εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Πατρολογίαν τοῦ Migne, Τόμ. XVIII, σελ. 1307 καὶ ἐξῆς.

* **ΘΕΟΔΩΡΟΥ** (φρούριον τοῦ Ἀγίου).—Φρούριον τῆς Θράκης ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Αἰμιμόντου, κτισθὲν, κατὰ τὸν Προκόπιον (Περὶ Κτισμ. IV, 11) ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ τοῦ Α' (427—565).

* **ΘΕΟΔΩΡΟΥΠΟΛΙΣ**.—Πόλις τῆς Θράκης καὶ ἔδρα ἐπισκόπου ὑπὸ τὸν μητροπολίτην Ἡρακλείας, ἀναφερομένη ἤδη εἰς τὸν ὑπὸ Λέοντος Σοφοῦ (886—912) συνταχθέντα πίνακα τῆς κλίμακος τοῦ Πατριαρχικοῦ θρόνου. Ἐκλιπείσα πιθανῶς περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ XIII αἰῶνος, παρέμεινεν ἕκτοτε φιλωνύμως. Ἐσχάτως (1928) προήχθη εἰς ἔβρον Μητροπολίτου, φέροντος τὸν τίτλον «Θεοδωρουπόλεως, ὑπερίμου καὶ ἐξάρχου Ροδόπης».

(Ράλλη καὶ Ποτλῆ, Τόμ. Ε', σελ. 476).—Μητροπολίτου Σάρδεων Γερμανοῦ, Ἐπισκοπικοὶ κατάλογοι, εἰς «Θρακικά» 1935, σελ.

78 καὶ ἐξῆς).

ΘΕΟΔΩΡΟΥΠΟΛΙΣ (φρούριον).—Ὄνομα δύο φρουρίων τῆς Θράκης κτισθέντων ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ (527—565) τῶν ὁποίων τὸ μὲν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Ροδόπης, τὸ δὲ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Αἰμιμόντου παρὰ τὴν Τζουειθῶνα ἢ Τζωϊθην (περιφέρειαι Σαράντα—Ἐκκλησιαστικῶν).

ΘΕΟΔΩΡΟΥΠΟΛΙΣ.—Ὀδὸς ἀνομάσθη ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου Ἰωάννου Α' τοῦ Τιμιμοῦ (969—976) ἢ ἐπὶ τοῦ Δουνάθεως ὄχυρά πόλις Δορύσταλον (βλ. ἐξῆς.) μετὰ τὴν ἐν αὐτῇ καταστροφὴν τῶν Ρώσων, πρὸς τιμὴν τοῦ Ἁγίου Θεοδώρου, τοῦ ὁποιοῦ τὴν βοήθειαν ἐπεκαλέσθη πρὸ τῆς μάχης.

ΘΕΟΦΑΝΗΣ Ο ΒΥΖΑΝΤΙΟΣ.—Ἱστορικὸς τοῦ 7 μ. Χ. αἰῶνος ἐκ Βυζαντίου, γράφας ἱστορίαν ἀπολοσθεῖσων, τῆς ὁποίας μικρὸν μόνον μέρος διεσώθη ὑπὸ τοῦ Φωτίου. Κατὰ τὸν Φώτιον ἡ Ἱστορία τοῦ Θεοφάνους ἀπετελεῖτο ἐκ 10 βιβλίων, πραγματευομένων τὰ συμβάντα τῶν ἐτῶν 568—581, ἴσως δὲ καὶ περαιτέρω, δηλαδὴ μέχρι τῶν πρώτων ἐτῶν τῆς βασιλείας τοῦ Μαυρικίου (582—602).

Εἰς τὸ παρὰ Φωτίῳ διασωθὲν ἀπόσπασμα, διὰ πρώτην φοράν γίνεται λόγος περὶ τῶν Τούρκων.

ΘΕΡΑΜΒΟΣ, ΘΕΡΑΜΒΗΣ ἢ ΘΡΑΜΒΗΣ.—Πόλις τῆς χερσονήσου Παλλήνης (νῦν Κασσάνδρας) κειμένη πρὸς Ἀν. τῆς Σκιώνης ἐντὸς ὄρους τινοῦ, ὅπου σήμερον τὸ χωρίον Παλιοῦρι. (Δήμιτσα, Ἡ Μακεδονία σελ. 614). Ἦτο ἀποικία Ἑβρετιῶν καὶ παρέμεινεν ἐλευθέρη μέχρι τῶν Περσικῶν πολέμων, ὅτε ἠναγκάσθη νὰ ἀναγνωρίσῃ τὸν Περσικὸν ζυγὸν καὶ νὰ χορηγήσῃ στρατὸν καὶ πλοῖα εἰς τὸν παραπλέοντα τὰ Χαλκιδικὰ παράλια στόλον τοῦ Ξέρξου. (Ἡρόδ. VII, 123). Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν αὐτῶν, διετέλεσε σύμμαχος τῶν Ἀθηναίων, ἐπὶ δὲ τῶν Μακεδονικῶν χρόνων συνφικίθη μετ' ἄλλων πόλεων εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Κασσάνδρου ἱερωθεῖσων Κασσάνδρειαν τὸ 316 π. Χ.

ΘΕΡΑΝΔΑ.—Πόλις τῆς ἀρχαίας Θράκης κειμένη εἰς τὰ Ν. Α. τῆς Ἄνω Μοισίας (Δαρδανία) πρὸς Β. τοῦ ὄρους Σκάρδου. Ἀναφέρεται ὑπὸ τῆς Tabula Peutingeriana, τὴν θέσιν δὲ αὐτῆς ἐπέχει ἡ σημερινὴ Τρενονί-

τα τῆς Σερβίας.

ΘΕΡΑΠΕΙΑ.—Κοινῶς Θεραπεΐα. Προάστειον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐπὶ τῆς Εὐρωπαϊκῆς παραλίας τοῦ Βοσπόρου, μεταξύ τοῦ Νεοχωρίου (Γενῆ—κιοῖ) καὶ τοῦ Βαθυρύακος (Μπουγιούκ—νιρέ), ἀπέχον περὶ τὰ ἕξ χιλιόμετρα ἀπὸ τῆς πρωτεύουσας.

Ὁ κολπίσκος αὐτοῦ ἀποτελεῖ ἄριστον λιμένα καὶ ἀγκυροβόλιον, ὠνομάζετο δὲ ἄλλοτε Φαρμακίας ἢ Φαρμακεύς, διότι, κατὰ τὴν μυθολογίαν, ἐνταῦθα ἡ Μήδεια ἀπέθεσε τὴν πυξίδα τῶν φαρμάκων τῆς.

Κατὰ τὸν Σωκράτην, ἐκκλησιαστικὸν συγγραφέα, (VII, 25, 11) ἡ νεωτέρα ὀνομασία του ἀφάλλεται εἰς τὸν Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως Ἀτικὸν (406—425), ὅστις ἐπὶ τὸ εὐφημότερον μετωνόμασε τὸν Φαρμακέα εἰς Θεραπεΐα. Κατὰ δὲ τὸν Σκαρλάτον Βυζάντιον, πιθανώτερον νὰ ὠνομάσθη οὕτως ἐὰν ἐκληφθῆ διὰ τὸ ὄνομα Φαρμακία, ἢ Φαρμακεύς σημαίνει ἱατροῖν, ὅπως πράγματι εἶναι τὰ Θεραπεΐα.

Τὰ Θεραπεΐα κατὰ τὸ 1821 ἦτο τὸ προσφιλέστερον τῶν ἀριστοκρατικῶν οἰκογενειῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ἐνταῦθα κατέλιπον ἱστορικὰς ἀναμνήσεις οἱ κατὰ καιροὺς ἡγεμόνες τῆς Δακίας: οἱ Σούτσοι, οἱ Καλλιμαχοί, οἱ Ὑψηλάνται, οἱ Μουρούζαι, οἱ Μαυρογέναι, καὶ ἐψάλλον οἱ γλυκεῖς ποιηταὶ Ρίζοι καὶ Χριστόπουλοι.

Σήμερον εἰς Θεραπεΐα ἐδρεύει ὁ Μητροπολίτης Δέρλων (βλ. λέξ.).

ΘΕΡΜΑ.—Βυζαντινὸν φρούριον τῆς Θράκης ἐν τῇ Κάτω Μοισα, κτισθὲν ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ (527—565) πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς χώρας ἀπὸ τῶν ἀπὸ βορρᾶ ἐπιδρομῶν τῶν βαρβάρων (Προκ. Περὶ Κτισμ. IV, 11). Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα τὰ Θέρμα ταῦτα ἦσαν τὰ πρὸς δυσμὰς τῆς Ἀγχιάλου περὶ τὰς 4 ὥρας ἀπέχοντα θερμά λουτρά (νῦν Αἰτζα), παρὰ τὴν πόλιν Ἀετὸν (Καρναμπάτι) γνωστότατα καὶ πολυσύχναστα διὰ τὰς ἰκματικὰς αὐτῶν ιδιότητας, τὰ ὁποῖα ἀτειχιστὰ ἀπὸ πολλοῦ περιετείχισεν ὁ Ἰουστινιανὸς δι' ἰσχυροτάτου τείχους.

Ὅταν κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς βουλαιίας τοῦ Μαυρικίου (582—602) ὁ χαγάνος τῶν Ἀβάρων ἐπέδραμε τὸ 583 τὴν Θράκην, φθά-

σας μέχρις Ἀγχιάλου, χάριν τῶν λουτρῶν τούτων εἰς τὰ ὁποῖα ἐθεραπεύθησαν αἱ γυναῖκες αὐτοῦ, οὔτε τὸ τείχος κατέστρεψε, οὔτε τὴν γείτονα Ἀγχιάλον προσέβαλε.

Τοῦ ἰουστινιανείου τείχους οὐδὲν ἴχνος σώζεται σήμερον, τῶν δὲ λουτήρων ἐρείπια τινα, παρὰ τὰ ὁποῖα ἐγένοντο νέαι ἐγκαταστάσεις.

ΘΕΡΜΑ.—Βυζαντινὸν φρούριον ἐν Μυθδονίᾳ παρὰ τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον ἐπισκευασθὲν ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ (527—565), ὃς ἀναφέρει ὁ Προκόπιος (Περὶ Κτισμ. IV, 4). Τὸ φρούριον τοῦτο εἶναι ἡ ἀρχαιοτάτη πόλις τῆς Μυθδονίας Θέρμη (βλ. λέξ.) παρὰ τὴν Θεσσαλονίκην, ἀπὸ τῆς ὁποίας ἔλαβε τὸ ὄνομα ὁ Θερμαϊκὸς κόλπος.

ΘΕΡΜΑΙΟΣ ἢ ΘΕΡΜΑΪΚΟΣ ΚΟΛΠΟΣ.—Βυθῆτα κόλπωσις τοῦ Β. Α. Αἰγαίου Πελάγους, λαβοῦσα τὸ ὄνομα ἀπὸ τῆς Θέρμης τῆς παλαιότερας ὀνομασίας τῆς Θεσσαλονίκης καὶ ἐκτεινομένη μεταξύ τοῦ Καναστραίου ἀκρωτηρίου (νῦν Παλιούρι) καὶ τῆς Σηπιάδος ἄκρας (νῦν Κάβο Σέπια ἢ Προμύρι). Τὸ μέγιστον πλάτος αὐτοῦ φθάσει τὰ 49 μίλλια τὸ δὲ μήκος αὐτοῦ εἰς 80 μίλλια, εἰς τὸν μυχὸν δὲ αὐτοῦ κείται ἡ νῦν Θεσσαλονίκη. Οὕτω εἰς τὰς μὲν δυτικὰς τοῦ κόλπου ἄκτας κείνται ἡ Θεσσαλομακνησία, ἡ Θεσσαλία μέχρι τοῦ Πλαταμῶνος καὶ ἡ δυτικὴ Μακεδονία, εἰς δὲ τὰς ἀνατολικὰς αἱ δυτικαὶ ἄκται τῆς κυρίως Χαλκιδικῆς Χερσονήσου καὶ τῆς Παλλήνης (νῦν Κρασσάνθρας). Ἡ ἀνατολικὴ ἄκτὴ ἀπὸ ἀπόψεως ποταμῶν εἶναι ξηρά, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν δυτικὴν ὅπου ἐκβάλλουν ἀρκετοὶ ποταμοί, ὅπως ὁ Πηγειός, ὁ Ἀλιάκμων, καὶ ἄλλοι.

ΘΕΡΜΗ.—Ἀρχαιοτάτη πόλις τῆς Μυθδονίας κειμένη ἐπὶ τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου, ἀναφερομένη διὰ πρώτην φοράν ὑπὸ Ἐκαταίου τοῦ Μιλησίου, ὅστις ἀποκαλεῖ αὐτὴν «πόλιν Ἑλλήνων Θρητικῶν». Πότε δμως ἀκριβῶς ἐκτίσθη καὶ ὑπὸ τίνος εἶναι ἄγνωστον. Ὁ Ἡρόδοτος, ἀναφέρων αὐτήν, λέγει διὰ τὴν ἑπισημοτέρα τῶν ἐν τῷ Θερμαϊκῷ κόλπῳ πόλεων «ἄφ' ἧς καὶ ὁ κόλπος οὕτως τὴν ἐπωνυμίαν ἔχει» (VII, 123).

Κατὰ τοὺς Περσικοὺς πολέμους, ὁ Ξέρξης διερχόμενος ἐξ αὐτῆς τὴν κατέστησε κέντρον καὶ ἐρμητήριον τῆς κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἐκ-

στρατείας του. Τόσον δὲ ἠὲ χαριστήθη ἐκ τῆς ἀκτῆ διαμονῆς του, ὥστε παρέμεινεν ἐπὶ τινὰς ἡμέρας θαυμάζων ἀπὸ μακρὰν τὰ ἠψηλὰ ὄρη τῆς Μακεδονίας καὶ Θεσσαλίας, τὸν Ὀλυμπον καὶ τὴν Ὀσσαν.

Μετὰ τοὺς Περιοκοὺς πολέμους καὶ τὴν ἀναχώρησιν τῶν Περωσῶν ἐκ τῆς Ἑλλάδος, ἡ Θέρμη ἐγένετο Μακεδονικὴ, καταληφθεῖσα τὸ 431 π. Χ. ὑπὸ 1.000 Ἀθηναίων ὁπλιτῶν (Θουκ. Α', 61). Ἀργότερον δὲ διὰ τῆς μεσολαθῆσεως τοῦ Ἀδθηρίτου Νυμφοδώρου (βλ. λέξ.) ἀπεδόθη ἡ Θέρμη εἰς τὸν βασιλεῖα Περδικικῶν τὸν Β', βασιλεῖα τῆς Μακεδονίας τὸ 429 π. Χ. εἰς ἀντάλλαγμα τῆς μετὰ τῶν Ἀθηναίων συμμαχίας αὐτοῦ (Θουκ. Β', 29).

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης, μέχρι ταῦ 360 π. Χ. οὐδέμία μνηστία γίνεται περὶ αὐτῆς, ὅτε ἐν ἔτος πρὸ τῆς εἰς τὸν θρόνον ἀναβάσεως τοῦ Φιλίππου, κατέλαθεν αὐτὴν ὁ Πανσουλίας, ὡς ἀναφέρει ὁ Αἰσχίνης (Παραπρσοφ. XXXI, 36). Καθ' ὅλην τὴν βασιλείαν τοῦ Φιλίππου καὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου, μέχρι τῆς ὑπὸ τοῦ Κασσάνδρου ἰδρύσεως τῆς Θεσσαλονίκης τὸ 315 π. Χ. οὐδεὶς τῶν ἀρχαίων συγγραφέων ἀναφέρει αὐτὴν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον σημαίνει δι' ἐντελῶς εἶχε κατιστραφῆ, ἢ δι' ἀπολέσασα τὴν παλαιάν αὐτῆς αἰγλην, ἀπέβη μικρὰ καὶ ἄσημος.

Κατὰ τὸν Στράβωνα (VII, 330, 34), ἐπὶ τῶν ἐρείπων τῆς Θέρμης, ἐκτίσθη τὸ 315 π. Χ. ὑπὸ τοῦ Κασσάνδρου, πρὸς τιμὴν τῆς Θεσσαλονίκης, ἑτεροθαλοῦς ἀδελφῆς τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, ἡ Θεσσαλονίκη. Ἡ μαρτυρία ὁμῶς αὕτη τοῦ Στράβωνος, ἐπὶ τῆς ὁποίας στηρίζονται ὅλαι αἱ πληροφορίαι τῶν μεταγενεστέρων, δι' ἀδηλαδῆ ἡ Θεσσαλονίκη ἀντικατέστησε τὴν Θέρμην, καὶ συνεπῶς αἱ δύο αὐταὶ πόλεις εἶναι ἐν καὶ τὸ αὐτὸ, δὲν εἶναι αὐτοῦ τούτου τοῦ Στράβωνος, τοῦ ὁποίου γνωστὴ εἶναι ἡ γεωγραφικὴ ἀκρίβεια, ἀλλὰ τοῦ ἐπιτομῆως αὐτοῦ, ὅστις ἤκμασε κατὰ τὸν δέκατον π. Χ. αἰῶνα. Τοῦτον ἀκολουθοῦν καὶ πολλοὶ τῶν νεωτέρων ὡς λ. χ. ὁ Ραγκαβῆς, ὁ Μελέτιος, ὁ Head, ὁ Besnier καὶ ἄλλοι Ἀλλ' ὑπάρχει ἡ μαρτυρία Πλινίου τοῦ Πρεσβυτέρου, ἀκμάσαντος κατὰ τὸν πρῶτον μ. Χ. αἰῶνα, ὅστις διατέλλει τὴν Θέρμην ἀπὸ τῆς Θεσσαλονίκης, ἡ πληροφωρία δὲ

αὕτη εἶναι πλέον ἀξιοπίστος ἢ τοῦ ἐπιτομῆως τοῦ Στράβωνος, ὅστις ἔζησε δέκα περίπου αἰῶνας βραδύτερον. «In ora sinus Macedonici Chalastra, et intus Phileros, Lete medioque flexa litoris, Thessalonica liberae conditionis. Ad hanc à Dyrhachio CXIV milla passum, Therme»... (Φυσ. Ἱστορ. IV, 10). Συνεπῶς, ἐγνώριζεν ἀκριβέστερον τὰ κατ' αὐτὴν, ἀφοῦ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡ Μακεδονία ἦτο Ρωμαϊκὴ ἐπαρχία, ἡ δὲ Θεσσαλονίκη ἦτο πρωτεύουσα αὐτῆς, ὅπου ἐξορισθεῖς, τὸ 58 π. Χ. ὁ Κικέρων εὗρεν ἀσυλον καὶ διέτριψεν ἐπὶ πολὺ. (Πρὸλ. Μ. Δήμιτσα, «Κριτικὴ μελέτη περὶ τῆς διαφορᾶς τῆς Θεσσαλονίκης ἀπὸ τῆς Θέρμης, ἐν τῷ περιοδικῷ «Ἀθηναῖον» Τόμ. VIII, σελ. 258 καὶ ἐξῆς).

Τὸ πλεῖστον τῶν Βυζαντινῶν συγγραφέων ταυτίζουσι ἐπίσης τὴν Θέρμην μετὰ τῆς Θεσσαλονίκης. Ὁ Ζωναρᾶς καὶ ὁ Γζέτζης, ἐπιθυμοῦντες νὰ φαίνωνται ἀρχαῖζοντες, ὀνομάζουσι αὐτὴν: Ἡρακλίαν, Στέφανος δὲ ὁ Βυζάντιος Ἀλίαν, ὁ Χαλκοκονδυλῆς Θέρμην καὶ ἄλλοι Θέρμας. Μόνον ὁ Προκόπιος (Περὶ Κτισμ. IV, 4) διατέλλει τὴν Θέρμην ἀπὸ τῆς Θεσσαλονίκης. Κατὰ τὸν Δήμιτσαν (Ἡ Μακεδονία, σελ. 403) κατεῖχε τὴν θέσιν τῶν σημερινῶν ἐρείπων ἀρχαίας πόλεως πρὸς βορρᾶν τῆς Αἰνείας παρὰ τὸν λιμένα τὸν σχηματιζόμενον ὑπὸ τοῦ Αἰναίου ἀκρωτηρίου (νῦν Καρὰ—Μπουρνὸς), ὀνομάσθη δὲ Θέρμη ἐκ τῶν θερμῶν ἀλατούχων καὶ θειοῦχων ὑδάτων, τὰ ὁποῖα καὶ σήμερον ἀκόμη ὑπάρχουσι παρὰ τὸ χωρίον Σέδες.

Κατὰ τὸν Στράβωνα (VII, 330, 21) ἡ Θέρμη κατιστραφῆ ὑπὸ τοῦ Κασσάνδρου τὸ 316 π. Χ. καὶ ἦτο μία τῶν 25 πολισιμάτων, τῶν ὁποίων τοὺς κατοίκους μετῴπισεν εἰς τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἰδρυθεῖσαν Θεσσαλονίκην.

Τῆς Θέρμης σώζονται ἀργυρᾶ τετραδραχμα, φέροντα ἐμπροσθεν Πήγασον, ὀπισθεν δὲ τετράγωνον ἐγκαιλον διηρημένον εἰς 4 μέρη (Head—Σβορώνου, Ἱστορ. τῶν Νομισμ. Τόμ. Α', σελ. 169).

Σήμερον Θέρμη καλεῖται τὸ πρῶην Σέδες, 7 χλμ. ἀπὸ τῆς Θεσσαλονίκης. Εἶναι ἔδρα ὁμωνύμου κοινοτήτος καὶ ἀριθμῆ 1156 κατοίκους (1928).

ΘΕΡΜΗΜΕΡΙΑ (Ἄκρα).—Ἀκρωτήριον τῆς εὐρωπαϊκῆς περαλίας τοῦ Βοσπόρου, πρὸς βορρᾶν τοῦ Γενή-κιοῦ τοῦ «Καμκρῶδους Αἰγίλου» τῶν Βυζαντινῶν. Σήμερον καλεῖται ὑπὸ τῶν Τούρκων Κιουμπασή.

ΘΕΡΜΙΤΣΑ.—Βουλγαρικὸν φρούριον κείμενον ἐπὶ τῶν ὄρεινῶν περὶ τὴν Σιρωμνίτσαν διαβάσεων, ἀλλ' ἄγνωστον τοῦ ἀκριβοῦς. Διαρκούντος τοῦ μακροῦ κατὰ τῶν Βουλγάρων ἀγῶνος Βασιλεῖου Β' τοῦ Βουλγαροκτόνου (976 1025) τὸ φρούριον τῆς Θερμιτζας κατελήφθη αἰρηνδιαστικῶς ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ πατρικίου Δαυῖδ Ἀριανίτου, ἀποσταλέντος πρὸς τοῦτο ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος.

* **ΘΕΡΝΗ**.—Ἀρχαία πόλις τῆς Θράκης ἀναφερομένη ὑπὸ Στεφάνου τοῦ Βυζαντίου. Ὁ κάτοικος Θερναίος. Ἄγνωστος ἢ ταυτὸς τῆς αὐτῆς.

* **ΘΕΡΣΙΔΟΧΟΣ**.—Εἷς τῶν εὐγενῶν Παιδωνων, φίλος καὶ σύμμαχος τοῦ Ηριάνου, φανερεῖς κατὰ τὸν Τρωικὸν πόλεμον ὑπὸ τοῦ Ἀχιλλεύου (Ἰλιάδ. Φ. 219).

ΘΗΣΚΟΣ ἢ **ΘΗΣΚΟΣ**.—Μεσόγειος πόλις τῆς Θρακικῆς Χερσονήσου, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Ἀγαθίου (V, 302, 2) μετὰ τῆς Ἀφροδισιάδος καὶ Κιθῆρας. Ταύτας ἐπέδραμε μοιρὰ τις τοῦ Ζαθεργᾶν ἡγεμόνος τῶν Κατρηγοῦρων Οἰνῶν τὸ 533 μ. Χ. κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς βασιλείας τοῦ Ἰουστινιανοῦ. Ὁ Προκόπιος ὀνομάζει αὐτὴν Θεσκὸν ἀναφέρει δὲ ὅτι ὁ Ἰουστινιανὸς «φρούριον ἐπὶ θάτερα τοῦ μακροῦ τείχους ἰδρύσατο, περιδόλω κρατυνάμενος ἐχυρῆ μάλιστ' αὐτῆ τε τοῖς χερρονησιώταις τὴν ἀσφάλειαν πανταχόθεν αὐτὸς ἐποίησε» IV, 10, 27). Τῆς Θεσκοῦ ἢ Θήσκου οὐδὲν ἔχνος σώζεται.

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ (Μάρτυς).—Γεννηθεῖσα ἐν Ἀμφιπόλει ἠσπάσθη τὸν Χριστιανισμὸν κρυφίως ἀπὸ τὸν πατέρα τῆς Κλέωνα «ιερέα εἰδῶλον, ἀνδρὸς περιφανοῦς τὸν βίον». Ὁ πατὴρ τῆς προσεπάθησε νὰ ἐπαναφέρει αὐτὴν εἰς τὴν θρησκίαν τῶν πατέρων τῆς, ἀλλ' οὐδὲν κατώρθωσε. Τότε «γυμνωθεῖσα ὡμοῖς δέρμασι τύπεται καὶ τὰς πλευρὰς θλάται καὶ ἀπαλλοτριωθεῖσα τῶν προσόντων αὐτῆ πάντων ὑπερφόρος γίνεται» ὑπὸ τοῦ πατρὸς τῆς. Πότε ἀκριβοῦς ἐγεννήθη ἄγνωστον.

Ἡ μνήμη αὐτῆς ἀναφέρεται ἐν τῷ Μηνιαίῳ

τῆς 7 Νοεμβρίου μετὰ συντόμου μαρτυρολογίου.

* **ΘΕΣΤΙΑΕΙΟΝ**.—«Ἐστὶ καὶ πολίχνη Θράκης παρ' ἣ Νῦσα χωρίον. Τὸ ἐθνικὸν Θεστιθεύς». (Στέφ. Βυζάντιος). Ἄγνωστος ἄλλοθεν.

* **ΘΕΣΤΩΡΟΣ**.—«Πόλις Θράκης. Τὸ ἐθνικὸν Θεστώριος». (Στέφ. Βυζάντιος) Ἄγνωστος ἄλλοθεν.

ΘΗΡΑΣ (χωρίον).—Ἄλλη ὀνομασία τῆς πόλεως Ἀγίλιου ἢ Ἀγλαίου τείχους ἐν τῇ χῶρᾳ τῶν Ἀστῶν. «Ἀπὸ δὲ χερσονήσου εἰς Ἀγλαίον Τεῖχος τὸ καὶ καλούμενον Θήρας χωρίον ἐν ᾧ ὑψομοῖς, στάδιοι: 250, μίλια 35 1/2, ἀπὸ δὲ Θηρῶν χωρίου, ἦτοι τοῦ λεγομένου Ἀγλαίου Τείχους εἰς Θυνιάδα ἀκρωτήριον, ἐν ᾧ καὶ ὑψομοῖς ναοὶ στάδιοι: 120 μίλια 16». (Ἀνωνύμου «Περίπλους» 87—Πρβλ. καὶ Ἀρριανοῦ Περίπλους Εὐξείνου Πόντου, 86). Ταῦτιζέται μετὰ τὴν σημερινὴν Ἀγαθούπολιν.

ΘΙΣΒΗ.—Νύμφη ἐμωνόμου πηγῆς ἐν Θράκῃ.

ΘΟΑΣ.—Υἱὸς τοῦ Διονύσου καὶ τῆς Ἀριάδνης, βασιλεὺς τῆς Λήμνου, πατὴρ τῆς Ὑψιπύλης. Ἐπὶ τῆς βασιλείας του αἱ Λήμνιαι γυναῖκες ἔπαθον ἐκ εὐσοσμίας, τὴν ὅποιαν ἀπέστειλεν εἰς αὐτάς ὀργισθεῖσα, ἐπειδὴ δὲν ἐτιμᾶτο ὑπ' αὐτῶν. Ἐνεκα τῆς εὐσοσμίας ταύτης οἱ οὐζυγοὶ των τὰς ἀπέφευγον καὶ συνεκομῶντο μετὰ αἰχμαλώτους γυναῖκας ἐκ Θράκης. Αἱ γυναῖκες τότε τῆς Λήμνου βαρέως φέρουσαι τὴν προσβολὴν ταύτην, ἐφάνευσαν τοὺς πατέρας καὶ συζύγους των, πλὴν τῆς Ὑψιπύλης, ἣ ὅποια διέσωσεν αὐτὸν πέμψασα εἰς Οἰνὸν. Ἀνακαλυφθεῖσα ὁμοῦ βραδύτερον ἐξωρίσθη ἐκ τῆς νήσου.

ΘΟΘΩΡΣΗΣ.—Βασιλεὺς τοῦ Κιμμερίου Βοσπόρου περὶ τὰ 279—308 μ. Χ. Σώζονται χαλκᾶ νομίσματα αὐτοῦ (Head—Σδορώνου, Τόμ. Β', σελ. 14).

ΘΟΥΛΗ.—Ὀνομασία τοῦ ὑπὸ τῶν ἐπιδραμόντων τὴν Θράκην Γαλατῶν ἢ Κελτῶν, ἰδρυθέντος βασιλείου πρὸς Ν. τοῦ Αἴμου κατὰ τὸν τρίτον π. Χ. αἰῶνα. (βλ. λέξ. Τύλη).

* **ΘΡΑΚΑΡΧΗΣ**.—Θρακάρχης ἐκαλεῖτο ὁ ὑπὸ τοῦ «Κοινοῦ τῶν Θρακῶν» (εἶδος ἀμφικτυονίας) ἐκλεγόμενος ἀρχιερεὺς, ὅστις ὡς πρόεδρος τοῦ «Κοινοῦ» διεθύνε τὰς ἐργα-

σίας τῆς συνόδου καὶ τοὺς τελουμένους κατ' αὐτὴν πανθρακικοὺς ἀγῶνας, ὅπως τῶν Κενθρυσίων Πυθίων (βλ. λέξ.).

Τὸ «Κοινὸν τῶν Θρακῶν» συνήρχετο εἰς τὴν μητρόπολιν, μάλιστα δὲ εἰς τὸ Σεβαστεῖον (ναὸν τοῦ Ἀγίουστου), ὅθεν καὶ ἡ μητρόπολις προσωνομάσθη «νεωκόρος».

Κατ' ἄλλην γνώμην τὸ ἄξιωμα τοῦ ἀρχιερέως δὲν συνέπιπτε πάντοτε μετὰ τοῦ τοῦ Θρακάρχου, ὅστις ἐπεμελεῖτο τῶν ἀγῶνων καὶ τῶν τελετῶν τῶν τελουμένων κατὰ τὴν σύνοδον τοῦ Κοινοῦ τῶν Θρακῶν. Ἄν ὁ ἀρχιερεὺς δὲν ἦτο εὐπορος περιωρίζετο μόνον εἰς τὴν προεδρείαν, ἐφορευθὼν δὲ ἄρχων ἐπὶ τῶν ἀγῶνων καὶ τῶν τελετῶν ἐξελέγετο κάποιος ἐκ τῶν εὐπορωτέρων τῆς πόλεως ἢ τῆς ἐπαρχίας, ὅστις ὡς χορηγὸς κατέβαλλεν ἐξ ἰσίων ἕκασαν ἢ μέρος τῆς διὰ τοὺς ἀγῶνας καὶ τὰς ἐορτὰς ἀπαιτουμένης δαπάνης.

Τὸ Κοινὸν τῶν Θρακῶν συνήρχετο διὰ τῶν ἐκ τῶν ἐπαρχιακῶν πόλεων πρέσβεῶν των εἰς σύνοδον κατ' ἔτος εἰς τὴν Μητρόπολιν τῆς Φιλιππουπόλεως, ἀπὸ τῶν χρόνων ἡδὴ τοῦ Καρακάλλα (211—217 μ. Χ.).

Ὁ σκοπὸς τῆς συνόδου δὲν μᾶς εἶναι ἀκριβῶς γνωστός, πάντως ὅμως ἀπέβλεπεν εἰς τὴν ἀπὸ κοινοῦ λήψιν ἀποφάσεων περὶ τελέσεως ἐορτῶν πρὸς τιμὴν τοῦ ἐκάστοτε αὐτοκράτορος—θεοῦ, καθὼς καὶ ἀγῶνων καὶ θυσιαῶν, εἰς τοὺς ὁποίους συμμετεῖχον πάντες οἱ Θραῖκες. Πιθανῶς δὲ ἡ σύνοδος νὰ συνεζήτει καὶ περὶ τῆς συμπεριφορᾶς τῶν κατὰ τόπους διοικητικῶν καὶ στρατιωτικῶν λειτουργῶν καὶ ἐξέφραζε διὰ τοῦ προέδρου αὐτῆς εἰς τὸν ἐκάστοτε Ρωμαῖον διοικητὴν τῆς Ἐπαρχίας τὰς εὐχαριστίας ἢ τὰ παράπονα κτλ. ἀπεφάσιζε δὲ συνάμα καὶ περὶ ἀνεγέρσεως ἀνδριάντων καὶ στηλῶν εἰς τοὺς αὐτοκράτορας καὶ ἄλλα ἐπίσημα ἔργα, ἢ εἰς τοὺς θεοὺς περὶ ἰδρύσεως ναῶν καὶ βωμῶν καὶ ἄλλων ζητημάτων.

Τοιαύτης φύσεως ἐπιγραφαὶ ἀναθηματικαὶ ἀνευρέθησαν ἐν Φιλιππουπόλει, ἀναγόμεναι εἰς τὸν δεῦτερον καὶ τρίτον μ. Χ. αἰῶνα.

(Πρβλ. Κ. Μυρτίλου Ἀποστολίδου, Ἐπιγραφαὶ Φιλιππουπόλεως, εἰς Θρακικὰ Τόμ. VI (1935) σελ. 147 καὶ ἐξῆς).

ΘΡΑΚΕΣ. — Οἱ κάτοικοι τῆς Θράκης.

* ΘΡΑΚΕΣ ΙΣΤΡΟΙ.—Ἀρχαῖος Θρακικὸς λαὸς κατοικῶν κατὰ τὰ βόρεια Δαλματικά παράλια, ἀπέναντι τῶν Ἀφουρτίων νήσων, (βλ. λέξ. Ἱστοροὶ Θραῖκες).

ΘΡΑΚΗ.—Θυγάτηρ τοῦ Ὀκεανοῦ, ὅστις ἐκ τῆς Παρθενόνης ἀπέκτισε δύο θυγατέρας: τὴν Εὐρώπην καὶ Θράκην, ἀπὸ τῆς ὁποίας ὠνομάσθη ἡ ὁμώνυμος χώρα. (Τζέτζης εἰς Κασσάνδραν Λυκόφρονος, 894).

ΘΡΑΚΗ.—Ἡ Θράκη γεωγραφικῶς ἀπέτελει ἀναπόσπαστον μέρος τῆς κυρίως Ἑλλάδος, ὑπὸ πάντων δὲ τῶν συγγραφέων τῆς ἀρχαιότητος καλεῖται: Βόρειος Ἑλλάς. Πράγματι δὲ ἦτο τὸ βορειότερον μέρος τῆς Θρακο-Ἑλληνο-Ἰλλυρικῆς χερσονήσου, ἢ ὅποια κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους κακῶς ἐπεκράτησε νὰ ὀνομάζεται Βαλκανικὴ ἀπὸ τοῦ τουρκικοῦ «μπαλκάν», τὸ ὅποιον σημαίνει ὄρος, διὰ τοῦ ὁποίου οἱ Τούρκοι ὠνόμασαν τὸν Αἰμόν.

Κατὰ τοὺς παναρχαίους χρόνους περιελάμβανεν ὄχι μόνον τὴν μέχρι τοῦ Δουνάβου, τοῦ Ἱστρου τῶν ἀρχαίων χώραν, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν Σκυθίαν, κειμένην εἰς τὰ Β.Α. τῆς Εὐρώπης. Ἀπὸ τῶν ἱστορικῶν ὁμῶς χρόνων, τὸ ὄνομα Σκυθία ἐσημαίνει τὴν ἄγνωστον καὶ ἀπέραντον χώραν τῆς Β.Α. Εὐρώπης. Ἐπὶ πολὺν ὄμως ἀκόμη καιρὸν ἐξηκολούθει νὰ θεωρεῖται ὡς Θράκη, συνολικῶς ἢ ἀκαθόριστος πρὸς βορρᾶν τῆς κυρίως Ἑλλάδος χώρα, Σκυθία δὲ καὶ Θράκη ἦσαν κάπως συγκεχυμένοι καὶ κατὰ τὸν πέμπτον π. Χ. αἰῶνα ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Ἡροδότου.

Ἡ σημερινὴ Θράκη εἶναι πολὺ περιωρισμένη. Κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ὅμως καὶ τὰς διαφόρους ἐποχὰς, ἡ Θράκη εἶχε διάφορον ἔκτασιν καὶ τὰ ὄρια τῆς ἦσαν ἀπέριπτος μεγαλύτερα τῶν σημερινῶν. Ὡς Θράκη ἐθεωρεῖτο ἢ πρὸς βορρᾶν τοῦ Πηνειοῦ τῆς Θεσσαλίας κειμένη χώρα, τῆς ὁποίας τὰ βόρεια καὶ ἀνατολικά ὄρια δὲν ἦσαν γνωστά. Μὲ ἄλλους λόγους, περιελάμβανε γενικῶς καὶ ἀορίστως ὄλας τὰς πρὸς βορρᾶν τῆς Θεσσαλίας χώρας. (Ἄ. Ἀθαμαντίου, Αἱ γεωγραφικαὶ περιπέτειαι τοῦ ὀνόματος Θράκη, εἰς «Θρακικὰ» 1928, σελ. 374 καὶ ἐξῆς).

Κατὰ τὸν Ὀμηρον, τὰ ὄρια αὐτῆς πρὸς νότον ἦσαν ὁ Πηνειὸς τῆς Θεσσαλίας καὶ τὸ

Αἰγαίου Πελάγους. Ἐντὸς τούτων περιλαμβάνεται καὶ ἡ Μακεδονία τῶν ἱστορικῶν χρόνων. Ὁ Ἄθως ἢ Ἀθῶς, ἀπὸ τοῦ ὁποῦ ἢ θεᾶ Ἡρα κατήρχετο ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, εὑρίσκειτο ἐν Θράκῃ. Ὡς ἴδια δὲ αὐτῆς μέρη ἀναφέρει τὴν Πιερίαν, τὴν κοιτίδα τῶν Μουσῶν, τὴν ἐρατεινὴν Ἡμαθίαν καὶ τὴν ἐρίθωλον (=εὐφορον) Παιονίαν:

Ἡρῆ δ' ἀτξαια λίπεν ριον Ὀλύμπιοι
Πιερίην δ' ἐπιθάσα καὶ Ἡμαθίαν ἐρατεινὴν
σεύατ' ἐφ' ἱπποπόλων ὄρηκῶν ὄρεα νιφόνετα,
ἀκροτάτας κορυφάς, οὐδὲ χθόνα μάρπτει πο-

[δοῖν

ἐξ Ἀθῶω δ' ἐπὶ πόντον ἐδήσετο κυμαίνοντα.

(Ἰλιάδ. Ε, 225—229)

Ἀνατολικὸν αὐτῆς ὄριον ἦτο δ ἀγάρρους (=ὄρητικὸς) Ἑλλησποντος (Ἰλιάδ. Β, 845). Τὰ πρὸς βορρᾶν καὶ δυομάς ὄρια τῆς Θράκης δὲν καθορίζονται ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου φαίνεται δὲ ὅτι δ Ὀμηρος δὲν ἐγνώριζε τὸν Βόσπορον, παρὰ τοὺς ἰσχυρισμοὺς τοῦ Στράβωνος, οὔτε τὸν Εὐξεινον Πόντον, ἢ τοῦλάχιστον δὲν ἀναφέρει αὐτόν. (Πρβλ. Π. Καρολίδου, Εἰσαγωγὴ εἰς τὴν Ἱστορ. τοῦ Ἑλλήν. Ἐθνους τοῦ Παπαρρηγοπούλου, σελ. ρνδ' ἐν ὑποσημείωσει).

Πλὴν τῶν Θρακῶν, γνωρίζει καὶ ἄλλους λαοὺς τῆς Θράκης: τοὺς Κίκονας, τοὺς Πελασγοὺς, τοὺς Παίονας, τοὺς Μυσοὺς, τοὺς ὁποῖους γενικῶς ὀνομάζει «ἱπποπόλους». Ὡς παραλλοὺς δὲ πόλεις αὐτῆς ἀναφέρει: τὸν Αἰνον, τὴν Αἰσούμην, τὴν Ἀμυδῶνα παρὰ τὸν Ἀξιὸν ποταμὸν, τὴν Σησοτόν, τὴν Ἰομαρον, τὴν Μαρώνειαν καὶ τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου Πελάγους: Ἴμβρον, Ἀἴμνον καὶ Σαμοθράκην, ἐπὶ τῆς ὑψηλῆς-κορυφῆς τῆς ὁποίας καθήμενος δ Ποσειδῶν ἀπήγαλλοῦθει τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον:

θαυμάζων ἦστο πτόλεμόν τε μάχην τε
ὑφοῦ ἐπ' ἀκροτάτης κορυφῆς Σάμου ὄλησε-

[σης

Θρηϊκίης' ἔνθεν γὰρ ἐφαίνετο' πᾶσα μὲν Ἰδὴ
φαίνετο δὲ Πριάμοιο πόλις καὶ νῆσος Ἀχαιῶν

(Ἰλιάδ. Ν, 11—14)

Ὁ Ἡρόδοτος θεωρεῖ τὴν Θράκην ἀρχαιώμενην ἀπὸ τοῦ ὄρους Δυσώρου (νῦν Μπόζ-ντάγ) ἐν Μακεδονίᾳ. Πρὸς βορρᾶν ἐπεκτείνει τὰ ὄρια τῆς μέχρι τοῦ Ἰστρου ποταμοῦ καὶ τῶν

ἐκβολῶν του. Πρὸς ἀνατολὰς μέχρι τοῦ Εὐξεινίου Πόντου καὶ τοῦ Θρακικοῦ Βοσπόρου. Πρὸς νότον μέχρι τῆς Προποντιδος καὶ τοῦ Αἰγαίου, πρὸς δυομάς δὲ μέχρι τῆς χώρας τῶν Ἰλλυριῶν, τῆς σημερινῆς Ἀλβανίας. Ὡς ἐκ τῆς μεγάλης δὲ αὐτῆς ἐκτάσεως, θεωρεῖ δ Ἡρόδοτος τὸ ἔθνος τῶν Θρακῶν ὡς τὸ μέγιστον πάντων μετὰ τοὺς Ἰνδοὺς, ἀλλὰ συνάμα καὶ τὸ μᾶλλον ἀσθενὲς ἕνεκα τῆς διαιρέσεως αὐτοῦ εἰς πολλὰς φυλάς, καὶ τῆς ἐλλείψεως διοικητικῆς συνοχῆς: «Θρηϊκῶν δὲ ἔθνος μέγιστόν ἐστι μετὰ γέ πάντων ἀνθρώπων. Εἰ δὲ ὑφ' ἑνὸς ἀρχοῖτο ἢ φρονέοι κατὰ ταῦτό, ἀμαχον τ' ἂν εἴη καὶ πολλῶν κράτιστον πάντων ἐθνῶν κατὰ τὴν γνώμην τὴν ἐμήν». (Ἡρόδ. V, 3). Ἐπίσης καὶ ὁ πολὺ μεταγενέστερος αὐτοῦ Παιουσανίας, λέγει ὅτι οἱ Θρακῆες ἦσαν πολυάριθμοι, ὑπολειπόμενοι μόνον τῶν Κελτῶν. «Θρακῶν δὲ πάντων οὐδένες πλείους εἰσὶ τῶν ἀνθρώπων ὅτι μὴ Κελτοί». (Παιου. Α, 9, 5).

Κατὰ Ἐκαταῖον τὸν Μιλήσιον, (Περίοδος Γῆς) ἡ Μακεδονία ἀπετελεῖ μέρος τῆς Θράκης, καθ' ὅσον διάφοροι αὐτῆς χῶραι κατωκοῦντο ὑπὸ Θρακῶν. Σκύλαξ δ Γεωγράφος (περίπλους, 67) καὶ ὁ Στράβων (VII, 289, 295, 323), θεωροῦν τὴν Θράκην ἐκτεινομένην ἀπὸ τοῦ Στρυμόνος ποταμοῦ μέχρι τοῦ Ἰστρου. Κατὰ δὲ τὸν Στράβωνα ἡ Πιερία, ἡ Πιμπλεια, τὸ Λεῖβηθρον καὶ δ Ὀλυμπος ἦσαν ὀνόματα Θρακικῶν πόλεων καὶ ὄρεων, τὰ ὁποῖα κατόπιν ἐγιναν Μακεδονικά. «Ἐν Θρηϊκῇ ἢ νῦν Μακεδονία καλεῖται». (VII, 330, 24). Μετὰ τοῦ Στράβωνος συμφωνοῦν οἱ Λατινοὶ: Πλίνιος καὶ Πομπώνιος Μέλας.

Ὁ Θουκυδίδης, ὡς ζήσας ἐν Θράκῃ διαγράφει ἀκριθέστερον τὰ ὄρια αὐτῆς καὶ πλησιάζει πρὸς τὰ πρό τῶν Βαλκανικῶν πολέμων ὄρια, λέγων ὅτι ἡ Θράκη κείται μεταξὺ τοῦ Αἴμου, τῆς Προποντιδος, τοῦ Αἰγαίου Πελάγους καὶ τοῦ Στρυμόνος (B, 97).

Ὅτι ἐν τῇ περιόδῳ τῶν αἰώνων, ἢ ἀόριστος καὶ συγκεχυμένη γεωγραφικὴ ἔννοια τῆς Θράκης, ἀρχίζει νὰ καθορίζεται. Ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, ἡ Θράκη ἐξετείνεται μέχρι τοῦ Ἰστρου, ἔχουσα δυτικὸν ὄριον τὸν Στρυμόνα, ἀπὸ δὲ τῶν πρώτων ἱστορικῶν χρόνων ἤρχισεν νὰ διαστελλε.

ται ἀπὸ τῆς Θράκης ἢ πρὸς τὸ Ἀδριατικὸν Πέλαγος ἐκτεινομένη χώρα Ἰλλυρίς ἢ Ἰλλυρία, ἢ κατόπιν Δαλματία.

Ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ αὐτοκράτορος Τιβερίου καὶ ἐντεῦθεν (πρῶτος μ. Χ. αἰών), ὡς ἕρπια τῆς Θράκης ἐθεωροῦντο τὰ ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου ἀναφερόμενα. Βραδύτερον τὰ ἕρπια ταῦτα ἐπεξετάθησαν μέχρι τοῦ Ἰστρου, οὕτως ὥστε ἡ χώρα αὕτη περιελάμβανε ὅλας τὰς ἐπαρχίας τὰς ὁποίας ὁ Πλίνιος ὀνομάζει «Thracia» καὶ αἱ ὁποιαὶ κατὰ τὸ 298 μ. Χ. ἐπὶ Διοκλητιανοῦ ἀπετέλεσαν μίαν τῶν δώδεκα ἐπαρχιῶν τοῦ Ρωμαϊκοῦ Κράτους.

Κατὰ τὸν Κλαύδιον Πτολεμαῖον (Γεωγρ. Γ', 11), ζήσαντα κατὰ τὸν δεύτερον μ. Χ. αἰῶνα, ἕρπια τῆς Θράκης πρὸς βορρᾶν ἦσαν ἡ Κάτω Μυσία (προπολεμικὴ Βουλγαρία) πρὸς δυσμᾶς ἢ Ἄνω Μυσία (Σερβία) καὶ μέρος τῆς Μακεδονίας, ὅπου τὸ ἕρπιο Ὀρβηλος μέχρι τοῦ Νέστου ποταμοῦ, περιελάμβανε δὲ ἐν ὄλῳ 14 στρατηγίας. «Στρατηγίαί δὲ εἰσὶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ (Θράκη) πρὸς μὲν ταῖς Μυσίας καὶ περὶ τὸν Αἰμον τὸ ἕρπιο ἀρχομένηαι ἀπὸ δυσμῶν: Δανθελιτικὴ, Σαρδική, Οὐσδικηνικὴ, Σελλητικὴ. Πρὸς δὲ τῇ Μακεδονίᾳ καὶ τῷ Αἰγαίῳ Πελάγει ὁμοίως στρατηγίαί: Μυδική, Δροσικὴ, Κοιλητικὴ, Σαπαϊκὴ, Κορπιλικὴ, Καινικὴ. Καὶ ὑπὲρ τὴν Μαυδικήν: Βεσσικὴ, ὕφ' ἣν ἢ Βενικὴ, εἰτα Σαμαϊκὴ. Παρὰ δὲ τὴν ἀπὸ Περίνθου πόλεως μέχρις Ἀπολλωνίας παράλιον, ἢ Ἀστικὴ στρατηγία.

* *

Ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Αὐγούστου (63 π. Χ.—14 μ. Χ.) ἡ Θράκη διηρέθη εἰς δύο μεγάλα τμήματα: Εἰς τὴν κάτω τοῦ Αἰμου χώραν καὶ τὴν πρὸς βορρᾶν αὐτοῦ μέχρι τοῦ Δουναβέως. Ἡ πρὸς βορρᾶν τοῦ Αἰμου χώρα ἔλαβε τὸ ὄνομα τοῦ ἀρχαίου ὀνόματος Μυσία «Μυσία ἢ ἐν Βῆρωπῳ», κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ Μυσίαν, τὴν γυναικίαν τῶν Ρωμαϊκῶν χρόνων Moesia. Ἡ μεγάλη αὕτη Ρωμαϊκὴ ἐπαρχία διηρέθη ἀργότερον ἐπὶ Βεσπασιανοῦ (70—79 μ. Χ.) εἰς τὴν Ἄνω ἢ Ἀυτικὴν Μυσίαν (Moesia Superior), καὶ τὴν Κάτω ἢ Ἀνατολικὴν Μυσίαν (Moesia Inferior), χωριζομένης διὰ τοῦ ποταμοῦ Κίμβρου μέχρι τῶν ἐκβολῶν αὐτοῦ εἰς τὸν Δουναβίον.

Αἱ δύο αὗται Μυσίαι ἐπὶ τοῦ Διοκλητιανοῦ διηρέθησαν εἰς πέντε μικροτέρας ἐπαρχίας:

α') *Τὴν Πρώτην Μυσίαν* μὲ πρωτεύουσαν τὸ Βιμινάκιον, τὸ σημερινὸν Βιδίνιον ἐν Βουλγαρίᾳ.

β') *Τὴν Δαρδανίαν*, μεταξὺ τοῦ ἕρπιου Σκάρδου καὶ τοῦ ποταμοῦ Μάργου (νῦν Μοράβιχ), μὲ πρωτεύουσαν τοὺς Σκούπους, τὰ σημερινὰ Σκόπια.

γ') *Τὴν Ριπαίαν*, μὲ πρωτεύουσαν τὴν Ρατιαρίαν (τὴν σημερινὴν Νικόπολιν) παρὰ τὴν συμβολὴν τοῦ Ἰάνδρα ὡς τὸν Δούναβιν.

δ') *Τὴν Ἔσω Δακίαν*, μὲ πρωτεύουσαν τὴν Σαρδικήν, τὴν σημερινὴν Σόφιαν.

ε') *Τὴν Πραιβαλιτάναν*, μὲ πρωτεύουσαν τὴν Σκόδραν.

Εἰς τὴν Θράκην προσετέθη ἡ *Δευτέρα Μυσία* ἥτοι τὸ μεταξὺ Αἰμου καὶ Δουναβέως ἀνατολικὸν μέρος μὲ πρωτεύουσαν τὴν Μαρκιανούπολιν, τὴν μετὰ ταῦτα Πρεσθλάβαν, ἀρχαίαν πρωτεύουσαν τῶν Βουλγάρων καὶ ἡ *Μικρὰ Σκυθία*, ἡ σημερινὴ περίπου Δοβρουτσᾶ, μὲ πρωτεύουσαν τοὺς Τόμους ἢ Τόμιμιν, τὴν μετὰ ταῦτα Κωνσταντιανὴν τῶν Ρωμαίων, Κωνσταντιανὴν τῶν Βυζαντινῶν, νῦν δὲ Κωνσταντιῆζαν.

Ἡ ἐπαρχία τῆς Θράκης τῶν Ρωμαϊκῶν χρόνων, εἶχεν ὡς σύνορα τὰ αὐτὰ περίπου τὰ μέχρι τῶν Βαλκανικῶν πολέμων. Πρὸς δυσμᾶς εἶχε σύνορα τὸν ποταμὸν Νέστον καὶ τὰ ἕρπια Ροδόπη καὶ Ὀρβηλον, τὰ ὁποία ἐχώριζον τὴν Μακεδονίαν ἀπὸ τῆς Θράκης. Πρὸς βορρᾶν τὸν Αἰμον, ὅστις ἐχώριζεν αὐτὴν ἀπὸ τῆς Κάτω Μυσίας. Πρὸς ἀνατολὰς τὸν Εὐξείνιον Πόντον καὶ τὸν Θρακικὸν Βόσπορον. Πρὸς νότον τὴν Προποντιδα, τὸν Ἑλλησποντον καὶ τὸ Αἰγαῖον Πέλαγος. Πλὴν δηλαδὴ τῆς προπολεμικῆς Θράκης περιελάμβανε καὶ τὴν Ἀνατολικὴν Ρωμυλίαν, ἥτις ἀπὸ τοῦ 1886 ἀπετέλεσε μέρος τοῦ Βουλγαρικοῦ βασιλείου.

Ἡ περιορισθεῖσα γεωγραφικὴ ἔννοια τῆς Θράκης διήρκεσε μόνον κατὰ τοὺς χρόνους τῶν αὐτοκρατόρων. Ὄταν κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ τετάρτου μ. Χ. αἰῶνος ἐγένετο ἡ μεγάλη ἀναδιοργάνωσις τῆς Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας, ἡ ὁποία κατέληξεν εἰς τὴν ἵδρυσιν τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας, τὸ ὄνομα Θράκη

ἐπανέκτησε τὴν ἀρχαίαν αὐτῆς γεωγραφικὴν ἔννοιαν, ἐκτετατομένη μέχρι τοῦ Δουνάβεως. Κατὰ τὴν νέαν ταύτην διοικητικὴν διαίρεσιν, τὴν ὅποیان ἐφήρμοσεν ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος, τὸ Ἀνατολικὸν Ῥωμαϊκὸν Κράτος ἢ Βυζαντινὴ Αὐτοκρατορία διηρέθη εἰς δύο μεγάλας ἐπαρχίας ἢ ἐπαρχιότητες: τὴν *Praefectura Orientis* (Ἐπαρχία τῆς Ἀνατολῆς) καὶ τὴν *Praefectura Illyrici* (Ἐπαρχία τῆς Εὐρώπης). Ἐκ τούτων ἡ *Praefectura Orientis*, διηρείτο εἰς πέντε *Διοικήσεις* (*Diocesis*), τὴν Ἀνατολήν, τὰς πέραν τοῦ Ταύρου κτήσεις, τὴν Αἴγυπτον, τὴν Ἀσίαν καὶ τὴν Θράκην.

Ἡ *Διοίκησις Θράκης* (*Diocesis Thraciarum*) περιελάμβανεν ὅλην τὴν ἀπὸ τοῦ Θρακικοῦ πελάγους καὶ τῆς Θρακικῆς χερσονήσου ἐκτετατομένην χώραν, μέχρι τοῦ Κάτω Δουνάβεως, τοῦ Ἰστρου τῶν ἀρχαίων, διηρείτο δὲ κατὰ τὴν *Notitia dignitatum et administratorum Orientis*, κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ πέμπτου αἰῶνος εἰς ἕξ ἐπαρχίας:

α') Τὴν *Κάτω Μυσίαν* ἢ *Δευτέραν* (τὴν προπολεμικὴν Βουλγαρίαν) μὲ πρωτεύουσαν τὴν Μαρκιανούπολιν.

β') Τὴν *μικρὰν Σκυθίαν* (*Scythia Minor*) μὲ πρωτεύουσαν τοὺς Τόμους ἢ Τόμιν.

γ') Τὴν *Θράκην* ὑπὸ περιορισμένην ἔννοιαν, ἥτοι ἀπὸ τοῦ Αἴμου μέχρι τοῦ Ἐβρου, μὲ πρωτεύουσαν τὴν Φιλιππούπολιν.

δ') Τὸν *Αἰμίοντον* (*Haemi Montis*) ἐκτετατομένον ἀπὸ τοῦ Ἐβρου μέχρι τῶν παραλλήλων τοῦ Εὐξείνου Πόντου, μὲ πρωτεύουσαν τὴν Ἀδριανούπολιν.

ε') Τὴν *Ροδόπην*, ἐκτετατομένην ἀπὸ τοῦ ὀρεινοῦ ὄρους πρὸς νότον μέχρι τῆς παραλλήλου μὲ πρωτεύουσαν τὴν Αἶνον, καὶ

στ') Τὴν *Εὐρώπην*, καταλαμβάνουσαν τὰ παράλια τῆς Προποντιδος, μὲ πρωτεύουσαν τὴν Ἡράκλειαν (ἀρχαίαν Πέρινον).

(Περὶ τῆς γεωγραφικῆς καὶ πολιτικῆς καταστάσεως τῆς Θράκης, κατὰ τοὺς Ῥωμαϊκοὺς χρόνους, βλέπε: Δ. Καλαποθάκη, *De Thracia provincia Romana*, 1893, Πρὸς. καὶ Ἀ. Ἀδαμαντίου, αὐτόθι, σελ. 379 καὶ ἕξ.)

Ἡ Διοικητικὴ αὕτη διαίρεσις τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου, διήρτισσε μέχρι τοῦ ἑβδόμου αἰῶνος. Οὕτως, ἀπὸ τοῦ ὀγδόου αἰῶ-

νος π. X. μέχρι τοῦ ἑβδόμου μ. X. ἦτοι ἐπὶ δέκα πέντε αἰῶνας, τὸ ὄνομα *Θράκη* ἐσήμαινε τὸ ἡμῶν περίπου ἀνατολικὸν ἡμῖνα τῆς πρὸς βορρᾶν τῆς Θεσσαλίας κειμένης χώρας τῆς Ἑλληνικῆς Χερσονήσου, μέχρι τοῦ Κάτω Δουνάβεως.

Κατὰ τὸν ἕνατον αἰῶνα, ἐπὶ τῶν πρώτων χρόνων τῆς Μακεδονικῆς δυναστείας, τὸ Βυζαντινὸν Κράτος διηρέθη εἰς 29 θέματα, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ μὲν 17 ἀνήκον εἰς τὴν Ἀσίαν, τὰ δὲ 12 εἰς τὴν Εὐρώπην. Τὸ *Θέμα τῆς Θράκης* ἢ τὸ ὀνομαζόμενον *Πρώτον Θέμα* τὸ *Θρακῶν* εἶχε μεγάλως σμικρυνθῆ ὑπὸ Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογενήτου, περιλαμβάνετο δὲ ἐντὸς νοτιῆς γραμμῆς ἀρχομένης ἴσως ὀλίγον κατωτέρω τῆς Σωζουπλευσῆς (τῆς ἀρχαίας Ἀπολλωνίας) καὶ ἐξικνουμένης πρὸς τὸ Διδυμοστειχον, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἐλάμβανε νοτιοδυτικὴν διεύθυνσιν, πιθανῶς τὸν ῥοὸν τοῦ Ἐβρου, εἰς τρόπον ὥστε ἔξω τοῦ θέματος τούτου παρέμενον ἔτι μόνον ἡ Φιλιππούπολις, ἀλλὰ καὶ ἡ Ἀδριανούπολις. Ὁ χάρτης τοῦ Μεσαιωνικοῦ Ἑλληνισμοῦ, κατὰ τὸν δέκατον αἰῶνα, ὁ ἐκδοθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἑρρίκου Kiepert, ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Παπαρρηγοπούλου, ἐπεκτείνει τὰ ὅρια τοῦ θέματος Θράκης μέχρι τῆς Χριστουπόλεως (νῦν Καβάλλας). Τὴν αὐτὴν ἔκτασιν κατέχει καὶ εἰς τὸν ὑπὸ μικρὰν κλίμακα δημοσιευθέντα χάρτην ἐν τῇ νέᾳ ἐκδόσει τῆς Ἱστορίας τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνος τοῦ Παπαρρηγοπούλου (τόμ. Δ', σελ. 244—245. Πρὸς. Ἀ. Ἀδαμαντίου, αὐτόθι, 385).

Κατ' ἄλλους συγγραφεῖς, τὸ θέμα τῆς Θράκης ἦτο ἀκόμη περισσότερο περιορισμένον, ἐκτετατομένον ἀπὸ τοῦ Εὐξείνου Πόντου μέχρι τῆς Προποντιδος πρὸς νότον τῆς Ραιδεστοῦ. Κατὰ δὲ τὸν Παπαρρηγόπουλον (αὐτόθι. τόμ. Δ', σελ. 31), τὰ σύνορα τοῦ θέματος τῆς Θράκης ἀπέχον ὀλίγον τοῦ Ἀναστασιακοῦ τεύχους, ὡς ἐσχάτη δὲ πόλις αὐτῆς ἐθεωρεῖτο ἡ Τραϊανούπολις.

Ἀντιθέτως τὸ θέμα Μακεδονίας περιελάμβανε σχεδὸν ὀλόκληρον τὴν Θράκην, ἔχον ὡς πρωτεύουσαν τὴν Ἀδριανούπολιν. Οὗτος δὲ εἶναι ὁ λόγος διὰ τὸν ὁποῖον μολονότι ὁ Βασίλειος Α' ἐγεννήθη ἐν Ἀδριανούπολει, ἐπωνομάσθη Μακεδὼν καὶ ἡ δυναστεία του

Μακεδονική, (Παπαρρηγοπούλου, 'Ιστ. τοῦ Ἑλλήν. Ἔθνους, Τόμ. Δ', σελ. 31).

Ἡ *κεντρικὴ Μακεδονία* ἀπετέλει τὸ *Θέμα τῆς Θεσσαλονίκης* μὲ πρωτεύουσαν τὴν ὁμώνυμον πόλιν. Μεταξὺ τοῦ θέματος τῆς Θεσσαλονίκης καὶ τοῦ τῆς Μακεδονίας δῆρχε τὸ *Θέμα τοῦ Στρυμόνος*, τὸ ὁποῖον κατὰ τινὰς ἐξετείνετο μέχρι τοῦ Ἑβρου, κατ' ἄλλους δὲ περιωρίζετο ἐντὸς τῆς κοιλάδος τοῦ ὁμωνύμου ποταμοῦ καὶ τῶν περίεξ ὄρων.

Ἀντιθέτως, πρὸς τὴν περιορισμένην ὑπὸ πολιτικῆν ἐποψίν ἔνοιον τῆς Θράκης, ἡ Ἐκκλησία διειρήνησεν ἐπὶ μακρότερον χρόνον τὴν εὐρύτεραν σημασίαν τῆς Θράκης, συνδυάζουσα πολλάκις ὑπὸ τὸν αὐτὸν τίτλον τὴν Θράκην καὶ τὴν Μακεδονίαν: *Ἐξαρχὸς πάσης Θράκης καὶ Μακεδονίας*. (Ράλλη καὶ Ποτλῆ, Τόμ. V, σελ. 476).

Ἐπὶ τῶν Παλαιολόγων τὸ *Θέμα τῆς Θράκης* ἦτο ἀκόμη περισσότερο περιορισμένον, περιελάμβανε δὲ μόνον τὴν Κωνσταντινούλιν καὶ τὰ περίεξ. (*Α. Ἀδαμαντίου, αὐτόθι, σελ. 386). Ἡ Κωνσταντινούπολις καὶ μόνη ἤρκει, ὁ ἀνεκτίμητος οὗτος θησαυρὸς, ἡ βασιλίς τῶν πόλεων, ὅπως λέγει Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος: *Ἐν τῇ Θράκῃ τὸ κάλλιστόν τε καὶ τιμιώτατον μέρος*» (Περὶ Θεμάτων, σελ. 44). Ἐν τούτοις, ἡ ἀνάμνησις τῆς ἐκτάσεως τῆς παλαιᾶς Θράκης δὲν ἀπεσβέσθη τελείως, οἱ δὲ Βυζαντινοὶ ἱστορικοὶ ὁσάκις ἀναφέρουν αὐτήν, τὴν ἔνοσον ὑπὸ τὴν εὐρεῖαν αὐτῆς ἔνοικον. Ὁ Ἰ. Καντακουζηνός, ὁ Νικ. Χωνιάτης, ὁ Γρηγοράς, ὁ Καλλιοκονδύλης καὶ ἄλλοι, περιγράφοντες τὰ δεινὰ τὰ ὁποῖα ὑπέστησαν αἱ βόρειαι ἐπαρχίαι τοῦ Κράτους, ὀνομαζοῦν αὐτάς *«Θρακῶνα μέρη ἢ «Θράκην»*, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν λίαν περιορισμένην ἔκτασιν τοῦ θέματος τῆς Θράκης. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν κατάκτησιν τῆς Θράκης ὑπὸ τῶν Τούρκων τὸ 1365, καὶ τὴν ἀνάδειξιν τῆς Ἀδριανουπόλεως ὡς πρωτεύουσης αὐτῶν οἱ σύγχρονοι Βυζαντινοὶ δὲν ἔπαυσαν ν' ἀποκαλοῦν αὐτὴν Θράκην.

* *

Ἀπὸ τοῦ Ἰουστιανοῦ τοῦ Μεγάλου (527—565), ὅποτε οἱ Σλαβοὶ καὶ Βούλγαροι ἤρχισαν νὰ διαβαίνουν τὸν Δούναβιν καὶ νὰ ἐπιδράμουν τὴν Θράκην, ἡ Θράκη ἤρχισε νὰ

περιορίζεται καὶ νὰ λαμβάνη τὴν ἐπικρατήσασαν ἔκτοτε στενωτέραν γεωγραφικὴν ἔκτασιν. Καί, ἐνῶ ἐν Εὐρώπῃ ἡ Θράκη ἤρχισε περιοριζομένη, ἄλλη χώρα ἐμφανίζεται ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ ἀπὸ τῶν ἀρχῶν ἤδη τοῦ ἐβδόμου αἰῶνος, τὸ *Θέμα τῶν Θρακησίων*, ἕνα ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα καὶ σπουδαιότερα θέματα τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας. Περιλαμβάνει δὲ τὰς ἱστορικὰς καὶ πλουσιωτάτας χώρας τῆς Μικρᾶς Ἀσίας: *Λυδίαν, Καρίαν καὶ μέρος τῆς Φρυγίας*, καὶ πλεον τῶν εἰκοσι καὶ μῖας πόλεις, γνωστοτάτας ἐκ τῆς ἱστορίας: τὴν Ἐφεσον, Σμύρνην, Σάρδεϊς, Μίλητον καὶ ἄλλας.

Πλὴν τοῦ ὀνόματος *«Θέμα Θρακησίων»* ὀνομάζετο καὶ *«Ἰωνία»*, ἡ δὲ συσχέτισις τῶν δύο τούτων ὀνομάτων ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν, οὐδὲν ἄλλο μᾶς καταδεικνύει παρά τὴν συνέχειαν τῆς Ἑλληνικῆς παραδόσεως.

Πρωτεύουσα δὲ τοῦ θέματος τῶν Θρακησίων ἦτο κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἡ Ἐφεσος. Ἐλαθε δὲ τὴν ὀνομασίαν ταύτην βεβαίως ὑπὸ Θρακικῶν ἀποικιῶν αἱ ὁποῖαι ἀπὸ παλαιστοτάτων χρόνων ἀπήκησαν τὸ μέρος ἐκεῖνο. Πιθανώτερον ὅμως νὰ ὀνομάσθῃ οὕτω, ὅπως καὶ ἄλλα θέματα, ἀπὸ τοῦ σώματος στρατοῦ ἐκ Θρακῶν, ἐδρεύοντος ἐν τῇ χώρᾳ ἐκείνῃ, οἱ ὅποιοι ἐκαλοῦντο *«Θρακήσιοι»*. «Ὀνομάσθησαν δὲ Θρακήσιοι, ὡς λέγει ὁ Κ. Πορφυρογέννητος (Περὶ Θεμάτων, σελ. 24) διὰ τὸ εἶναι αὐτοὺς ἐκ τῆς τῶν Θρακῶν γῆς». «Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν κατάληξιν—ησιοι, αὕτη εἶναι ἴσως Ἑλληνικὴ, προερχομένη ἐκ τοῦ σώματος τῶν Θρακῶν, τὸ ὁποῖον ἐκαλεῖτο «Thracenses».

Ἀπὸ ἀπόψεως σπουδαιότητος, ἐθεωρεῖτο ἐν τῶν μεγαλύτερων καὶ σημαντικωτέρων τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας. Ὡς στρατηγοὶ δὲ τοῦ θέματος τούτου ἐξελέγοντο ἐκ τῆς τάξεως τῶν πατρικίων καὶ μαγιστρων, καὶ ὁ μισθὸς τῶν ἦτο ἀνώτερος τῶν στρατηγῶν τῶν ἄλλων θεμάτων. Χάριν περιεργείας ἀναφέρομεν ὅτι ὁ μισθὸς τῶν ἀνήρχετο εἰς 40 λίτρας χρυσοῦ ἦτο 43 περίπου χιλιάδας δραχμᾶς χρυσαῆς, κατ' ἀξίαν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Τὸν αὐτὸν ἐπίσης μισθὸν ἐλάμβανον καὶ οἱ στρατηγοὶ τοῦ Ἀνατολικοῦ καὶ Ἀρμενικοῦ θέματος,

Ἐξῆς δὲ τὸ **Θέμα τῶν Θρακησίων** ἐπὶ πέντε περίπου αἰῶνας.

Φυσικὴ Γεωγραφία τῆς Θράκης

Ἡ Ἑλληνικὴ Χερσόνησος, τῆς ὁποίας ἀνάπασατον τμήμα εἶναι ἡ Θράκη, ἐξαπλοῦται εἰς τὸ μέσον περίπου τῶν τριῶν μεγάλων ἡπείρων τοῦ παλαιοῦ Κόσμου: Ἐυρώπης, Ἀσίας καὶ Ἀφρικής. Κεῖται δὲ μεταξύ 45° 44' βορείου πλάτους, καὶ μεταξύ τῶν μεσημβρινῶν 31° καὶ 27° ἀπὸ τῆς νήσου Φέρου, συμπεριλαμβάνουσα καὶ μέρος τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Κατέχει δὲ ἐπιφάνειαν 470.131 τετραγωνικῶν χιλιομέτρων καὶ κατοικεῖται ὑπὸ 24.500.000 περίπου κατοίκων.

Γεωλογικῶς ἐξεταζομένη ἡ Ἑλληνικὴ Χερσόνησος, ἀποτελεῖται ἀπὸ ἀζωικά καὶ μεσοζωικά πετρώματα, μεταξύ τῶν ὁποίων ἐξαπλοῦνται καινοζωικά καὶ ἠφαιστειογενῆ πετρώματα. Διὰ νοτιῆς γραμμῆς, φερομένης ἀπὸ τῶν δυτικῶν συνόρων τῆς Παλαιᾶς Σερβίας καὶ τῆς Μακεδονίας καὶ φθανούσης μέχρι τῶν Καμβουνίων ὄρεων, ἐκείθεν δὲ διὰ τοῦ Ὀλύμπου μέχρι τῆς θαλάσσης καὶ τῆς ὀροσειᾶς τοῦ Πηλίου, ἡ Ἑλληνικὴ Χερσόνησος πετρογραφικῶς δύναται νὰ διαιρεθῆ εἰς δύο τμήματα: τὸ ἀνατολικόν καὶ τὸ δυτικόν.

Τὸ ἀνατολικόν ἀποτελεῖται ἀπὸ ἀζωικά πετρώματα, σχηματισθέντα εἰς ἐποχὴν καθ' ἣν οὐδὲν ὄργανικόν ἐν εἶχεν ἐμφανισθῆ ἐπὶ τῆς γῆς. Τὸ δὲ δυτικόν τμήμα, περιλαμβάνον. τὴν Βοσνίαν, Μαυροβούνιον, Ἀλβανίαν, καὶ Ἡπειρον καὶ τὸ πλεῖστον τῆς Παλαιᾶς Ἑλλάδος, ἀποτελεῖται ἀπὸ **μεσοζωικά καὶ καινοζωικά πετρώματα**, σχηματισθέντα εἰς ἐποχὴν καθ' ἣν ἡ ἐνὸργανος δημιουργία ἀρκούντως εἶχεν ἐξελιχθῆ.

Ἀλλὰ καὶ ὀρεογραφικῶς ἐξεταζομένη ἡ Ἑλληνικὴ Χερσόνησος, παρουσιάζει δύο οὐσιώδεις διαφορὰς. Διὰ τῆς αὐτῆς νοτιῆς γραμμῆς διαίρεται εἰς δύο τμήματα:

α') Τὴν **Ἑλληνο-τουρκικὴν ἢ πετρωχόδη χώραν** ὅπου εὐρίσκειται ἡ Βοσνία, ἡ Ἐρζεγοβίνη, τὸ Μαυροβούνιον, ἡ Ἀλβανία, ἡ Ἡπειρος καὶ ἡ Παλαιὰ Ἑλλάς, μέχρι τῆς παλαιᾶς ὀροσειτικῆς γραμμῆς, καὶ

β') Τὴν **ἀδιερρηγμένην ἢ τεμαχιστὴν χώραν** περιλαμβάνουσαν τὴν ὄρεινὴν καὶ λο-

φώδη Σερβίαν, Βουλγαρίαν, Μακεδονίαν καὶ Θράκην.

Θρακικὰ παράλια

Τὸ πλεῖστον τῶν Θρακικῶν παραλίων εἶναι **ρηξιγενῆ**, ἐσχηματίσθησαν δηλαδὴ ἐκ τῆς καθέτου διαρρήξεως καὶ ἀποκοπῆς τῆς χώρας, τὴν ὁποίαν ἐκάλυψαν τὰ ὕδατα τοῦ Εὐξεινοῦ Πόντου. Διὰ τοῦτο ἐπὶ τῶν Βουλγαρικῶν παραλίων δὲν ὑπάρχουν νῆσοι καὶ κόλποι, πλὴν τοῦ κόλπου τῆς Βάρνας καὶ τοῦ Πύργου μέχρις ἐκτάσεως 200 περίπου χλμ., ἡ δὲ παραλία εἶναι ἀπὸτομος καὶ βραχυδῆς.

Ὁ Βόσπορος μὲ τὸ ὀρητικόν του ρεῦμα δμοιάζει πρὸς ποταμόν. Ἐπὶ τῆς Εὐρωπαϊκῆς παραλίας τοῦ Βοσπόρου, ἐκτείνεται ὁ Κεράτιος κόλπος, βαθέως εἰσχωρῶν εἰς τὴν ξηρὰν, ὁ ὁποῖος μορφολογικῶς ἐξεταζόμενος κατατάσσεται εἰς τὰς λεγομένας **στοματολίμνας**, ὅπως αἱ ἀγγιχταὶ λίμναι: Μικρὸς Τσεκμετζές (Ρήγιον) καὶ Μεγάλος Τσεκμετζές (Ἀθύρας), κείμεναι 17 χλμ. δυτικώτερον αὐτοῦ.

Τὰ παράλια τῆς Προποντιδος ἐπὶ ἐκτάσεως 135 χλμ. ἀπὸ τοῦ Βοσπόρου, εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κρημνώδη καὶ ἀλλίμενα. Ἀπὸ δὲ τῆς Ραιδεστοῦ, ἐπὶ μήκους 156 χλμ., μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου τῆς Ἑλλης, ἡ παραλία εἶναι κρημνώδης καὶ ἀνευ φυσικῶν λιμένων, πλὴν τῆς Καλλιπόλεως, ἡ ὅποια ἔχει μικρὸν ὄρμον.

Ὁ Ἑλλησπόντος, εἶναι γέννημα νεωτάτων γεωλογικῶν χρόνων, τῶν καλουμένων «**δελουβείων**» καὶ εἶναι σύγχρονος τοῦ Βοσπόρου. Παρατηροῦνται δὲ εἰς τὸ στενὸν τοῦ Ἑλλησπόντου στρώματα νεωτέρων γεωλογικῶν ἐποχῶν (σαρματικά στρώματα τῆς τριτογενοῦς περιόδου).

Πρὸς τὰ γεωλογικὰ ταῦτα δεδομένα, συμφωνεῖ καὶ ἡ ἀρχαιοτάτη τῶν ἀρχαίων παραδόσις, καθ' ἣν πρὸ τῶν ἄλλων κατακλυσμῶν, δηλαδὴ τοῦ Ὠγύγου, τοῦ Δευκαλίωνος καὶ τοῦ Λυκάονος, ἐγένετο καὶ ἄλλος μεγαλύτερος, κατὰ τὸν ὁποῖον διερράγη τὸ περί τὰς Συμπληγάδας Πείρας στόμα, κατέκλυσε τὴν Προποντίδα, διέρρηξε τὸν Ἑλλησπόντον καὶ κατέκλυσε ἀριστὸν μέρος τῆς Ἀσιατικῆς γῆς καὶ μέρος τῆς Σαμοθράκης, τῆς ὁποίας οἱ κάτοικοι εἰς ἀνάμνησιν τοῦ κατα-

κλυσμοῦ τούτου και τῆς διασώσεως αὐτῶν ἤγειραν βιμούς, ὅπου ἔθουν εὐχαριστοῦντες τοὺς Θεούς.

Ἡ παραλία τοῦ Θρακικοῦ πελάγους δὲν εἶναι πανταχοῦ κρημνώδης, ὅπως τοῦ Εὐξείνου και τῆς Προποντιδος. Μάλιστα εἰς τινα μέρη εἶναι χαμηλὴ σχηματιοθεῖσα ἐκ τῆς προσχώσεως τῆς ἰλύος τῶν ποταμῶν. Ἐκ τῶν κόλπων τῆς Θρακικῆς παραλίας, ὁ μεγαλύτερος εἶναι ὁ Μέγας κόλπος ἢ τοῦ Σάρου ἢ τοῦ Ξηροῦ. Μετ' αὐτόν, καίται ὁ κόλπος τῆς Αἰνου, ὅπου ἐκβάλλει ὁ Ἔβρος ποταμός, εἰς τῶν μεγαλύτερων ποταμῶν τῆς Ἑλληνικῆς Χερσονήσου, ὅστις ἔχει προσχωσεῖ μέγα μέρος τοῦ κόλπου. Ἄλλος κόλπος εἶναι ὁ τοῦ Πόρτο Λαγῶ, τοῦ ὁποίου συνέχεια εἶναι ἡ ἀβαθὴς λίμνη Μπουρού, ἢ Βιστονίς τῶν ἀρχαίων. Δυτικώτερον ἐξαπλοῦται ὁ κόλπος τῆς Καβάλλας βορειοδυτικῶς τῆς Θάσου, ὅπου ὑπάρχουν και αἱ εὐφορώτεροι γαίαι τῆς Μεσημβρινῆς Θράκης.

Ὅρη και ποταμοὶ τῆς Θράκης

Τὸ μεγαλύτερον ὄρος τῆς Ἑλληνικῆς Χερσονήσου εἶναι ὁ Αἶμος, ἐκτεινόμενος ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς και χωρίζων τὴν κυρίως Βουλγαρίαν ἀπὸ τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλλίας. Τουρκιστὶ καλεῖται «Μπαλκάν», Βουλγαριστὶ δὲ «Στάρα-Πλάνινα», δηλαδὴ «Μέγα ὄρος». (Πρὸς ἀποφυγὴν ἐπαναλήψεων, παραπέμπομεν εἰς τὸ ἄρθρον Αἶμος. Ἐπίσης και διὰ τὴν ὀροσειρᾶν τῆς Ροδόπης και τὸν ποταμὸν Ἔβρον εἰς τὰ σχετικὰ ἄρθρα).

Κλιματολογία τῆς Θράκης

Ἐκ τῆς μελέτης τοῦ Αἰγαίου Πελάγους και τῶν χωρῶν τὰς ὁποίας περιβρέχει, ἐξάγεται ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Χερσονήσος συνεδέετο ποτε μετὰ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Τὴν χώραν ταύτην, ὁ ὁποία περιελάμβανεν δλόκληρον τὴν σημερινὴν Ἑλλάδα, τὸ Αἰγαῖον Πέλαγος και τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, ὁ Α. Philispon ὠνόμασεν «Αἰγιήδα». Εἰς τὴν χώραν δὲ ταύτην, εὐήλιον, λιμνώδη και ἀναπεπταμένην ἔζων διάφορα ζῷα τῶν τροπικῶν χωρῶν πίθηκοι π. χ. ἐλέφαντες, ρινοκέρωτες, ἵπποπόταμοι κτλ. ὡς ἀπέδειξαν αἱ γεωλογικαὶ ἀνασκαφαὶ τοῦ Πικερμίου, τῆς Σάμου, τῆς Κρήτης και τῆς Πελοποννήσου.

Τὴν ἐκλείψασαν ταύτην χώραν κατέχει σημερον τὸ Αἰγαῖον Πέλαγος, λείψανα δὲ αὐτῆς και ἀποσπάσματα εἶναι αἱ Κυκλάδες νῆσοι, ἡ Εὐβοία, και αἱ λοιπαὶ νῆσοι τοῦ Αἰγαίου. Κατὰ τὴν πρώτην ἠωκαινικὴν ἢ μισόγειον περίοδον, ἡ ὁποία εἶναι ἀρχαιότερα τῆς τριτογενούς περιόδου, ἡ Θράκη ἀπετέλει συνεχεῖαν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας τῆς ὁποίας τὰ ὄρια πρὸς νότον ἦσαν ἡ Κιλικία, ἡ Καρία, ἡ Κύπρος, πρὸς δυσμὰς δὲ ἡ Ἑλληνο-Ἀσιατικὴ ἡπειρος.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς δευτέρας Μεσογείου περιόδου, ἡ αὐτὴ ἐπεκράτει γεωλογικὴ κατάστασις, και μόνον μικραὶ τινες μεταβολαὶ ἐπῆλθον πρὸς νότον και ἀνατολὰς. Ἡ Σαρματικὴ θάλασσα (κληθεῖσα οὕτως ἐκ τῶν Σαρματῶν ἢ Σαυροματῶν, Σκυθικοῦ λαοῦ, ὁ ὁποῖος κατέκρησε τὸ πάλαι τὴν χώραν) κατὰ τὴν μειόκαινον ἐποχὴν (νεωτέραν τῆς ἠωκαινικῆς), ἔφθανε μέχρι τῆς Βιέννης, και διὰ τῆς Οὐγγαρίας και τῆς λεκανῆς τοῦ Ἰστρου ἐκάλυψε μέρος τῆς Νοτίου Ρωσσίας, ὡς και δλόκληρον τὸν Εὐξείνιον Πόντον πρὸς νότον δὲ διὰ μέσου τῆς Θράκης ἔφθανε μέχρι τῆς Χαλκιδικῆς Χερσονήσου και τῆς Ἰρωάδος.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς «πλειοκαινου» ἐποχῆς, ἡ ὁποία διεδέχθη τὴν μειόκαινον, ὑφίστατο ἀκόμη ἡ Αἰγιής. Οὕτε τὸ Αἰγαῖον Πέλαγος, οὕτε ἡ Προποντις μετὰ τῶν στενῶν τοῦ Βοσπόρου και Ἑλλησπόντου ὑπῆρχον, ἀλλὰ μία ἀπέραντος ἐκτεταμένη λιμνώδης χώρα. Ἡ Μεσόγειος χώρα, κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εὐρίσκατο νοτιώτερον τῶν νοτίων ἀκτῶν τῆς Αἰγιήδος, ἐκείθεν δηλαδὴ τῆς Κρήτης και τῆς Κύπρου. Ἐν δὲ τῇ περιοχῇ τῆς Προποντιδος τὰ μὲν ὄρη τῆς Στράντζας μετὰ τῆς συνεχείας αὐτῶν Ἰσατάλ-νιάγ, ἀπετέλουν τὸ ἀνατολικὸν τμήμα ἐνός ἐξαφανισθέντος διαμέσου τμήματος, μετὰξὺ τοῦ Αἶμου και τῆς Ροδόπης, τὸ δὲ Ἴερον ὄρος συνεχίετο μετὰ τῶν ἀπέναντι Μικρασιατικῶν ὄρων.

Ἐνῶ τοιαύτην ὄψιν εἶχεν ἡ νοτιο-ἀνατολικὴ Εὐρώπη κατὰ τοὺς ἀρχαίους ἐκείνους γεωλογικοὺς χρόνους, ἤρχισε σιγὰ σιγὰ νὰ βυθίζεται ἡ Αἰγιής ἢ κατὰ τὸν ἀείμνηστον Μητσόπουλον Ἑλληνο-Ἀσιατικὴ ἡπειρος. Ἡ καταδύσις αὕτη ἐξηκολούθει και κατὰ τοὺς

νεωτέρους γεωλογικούς χρόνους, ἐποχὴν καθ' ἣν εἶχον ἐμρυσισθῆ καὶ οἱ πρῶτοι ἄνθρωποι τῆς λιθίνης καλουμένης ἐποχῆς, τῶν ὁποίων αἱ γενεαὶ ὑπῆρξαν μάρτυρες τῆς καταθυσίως αὐτῆς καὶ τῆς γενέσεως τοῦ Αἰγαίου Πελάγους.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Εὐξείνιος Πόντος, ὅστις μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἐξηπλοῦτο πρὸς βορρᾶν τοῦ Αἴμου, τῆς Κριμαίας καὶ τοῦ Καυκάσου, μετεκινήθη πρὸς νότον καὶ κατέλαβε τὴν θέσιν τὴν ὁποίαν ἔχει σήμερον. Διὰ δὲ τῆς διαρρήξεως τοῦ Βοσπόρου, Προποντίδος καὶ Ἑλλησπόντου, ἠνωθῆ βραδύτερον μετὰ τὸ σχηματισθῆν Αἰγαίου Πελάγος καὶ δι' αὐτοῦ μετὰ τῆς Μεσογείου Θαλάσσης.

Ἀπήχθησαν τῶν μεγάλων τούτων γεωλογικῶν μεταβολῶν, διέσωσεν ἡμῶν ἢ παραδόσεις τῶν ἀρχαίων, τὴν ὁποίαν ἀναφέρει Διόδωρος ὁ Σικελιώτης (βιβλ. V, 47) καὶ Πλλίνιος ὁ Πρεσβύτερος (Nat. Hist. IV, 2, 23), τὴν ὁποίαν ἐπιθεδαίει σήμερον ἡ Παλαιοντολογία καὶ ἡ Γεωλογία.

Τοιαύτη ἐν συντομίᾳ ἡ γένεσις περίπου τῶν παραλίων καὶ θαλασσῶν τῆς Ἑλληνικῆς Χερσονήσου. «Ἐπὶ τοιούτων παλαιοντολογικῶν βάσεων στηρίζεται, γράφει ὁ A. Philipson, ἡ ἀσύγκριτος καλλονὴ τῆς χώρας τῶν Ἑλλήνων καὶ κατὰ μέγα μέρος ὁ ἐθνικὸς χαρακτήρ καὶ ἡ ἐπιβρασις αὐτῶν ἐπὶ τῆς προόδου καὶ τοῦ πολιτισμοῦ κατὰ τοὺς ἀρχαιοτέρους καὶ νεωτέρους χρόνους».

(Κ. Μητσοπούλου «Φυσικὴ Γεωγραφία τῆς Θράκης» ἐν «Θρακικῇ Ἐπετηρίδι» 1897, σελ. 242 καὶ ἐξῆς.—Λεξικόν Ἱστορίας καὶ Γεωγραφίας Σταύρου Βουτυρά.—Μεγάλῃ Ἑλληνικῇ Ἐγκυκλοπαιδεῖα).

Καταγωγὴ καὶ γλῶσσα τῶν Θρακῶν

Ἡ ἀρχὴ καὶ ἡ γένεσις τῶν ἐθνῶν εἶναι σκότεινοτάτη, ἀρχομένη ἀφ' ἧς ἐποχῆς ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τοῦ ἀγρίου καὶ νομαδικοῦ βίου εἰσέρχεται εἰς τὸν κοινωνικόν. Ἀλλὰ πῶς καὶ πότε ἐγένετο ἡ μεταβολὴ αὕτη; Ἡ ἀπάντησις δὲν εἶναι εὐκολος. Ἐπίσης δεῖν ἀφορᾷ τὰ Θρακικὰ φύλα τὰ ὁποῖα κατήκηνσαν τὴν Θράκην κατὰ τὴν ἀρχαιοτάτην ἐποχὴν, τὰ ἐπιστημονικὰ δεδομένα δὲν εἶναι σαφῆ καὶ καθωρισμένα.

Ἰνωστὸν ὅτι τὸ ἀνθρώπινον γένος ἀνθρωπολογικῶς διαιρεῖται εἰς τρεῖς κυρίως φυλάς: τὴν *Λευκὴν* ἢ *Καυκασίαν*, τὴν *Κιτρινήν* ἢ *Μογγολικὴν* καὶ τὴν *Μαύρην* ἢ *Αἰθιοπικὴν* καὶ τὰς δύο μεγάλας παραφυάδας: τὴν *Ἀμερικανικὴν* ἢ *Χαλκόχρουν* καὶ τὴν *Μαλαϊκὴν*,

Τὸ Ἑλληνικόν ἔθνος καθ' ὅλα τὰ ἀνθρωπολογικὰ καὶ ἱστορικὰ δεδομένα, ἀνήκει εἰς τὴν Λευκὴν ἢ Καυκασίαν φυλὴν. Κατὰ πᾶσαν δὲ πιθανότητα, οἱ πρῶτοι κάτοικοι τῆς Ἀρχαίας Θράκης, ἀνήκον εἰς τὴν μεγάλην οἰκογένειαν τῶν λεγομένων *Ἰνδο-Εὐρωπαϊκῶν* ἢ *Ἰνδο-Γερμανικῶν* ἢ *Ἀρίων φυλῶν*. Αἱ ὀνομασίαι αὗται ἐπλάσθησαν ὑπὸ τῶν νεωτέρων ἱστορικῶν καὶ γλωσσολόγων. Τὸν ὄρον «*Ἰνδο-Γερμανικαί*» φυλαί, μεταχειρίζονται οἱ Γερμανοί. Οἱ Ἕλληες καὶ οἱ Ἀγγλοὶ τὸν ὄρον «*Ἰνδο-Εὐρωπαϊκαί*» ἢ «*Ἰνδο-Κελτικαί*», καὶ ἄλλοι τὸν ὄρον «*Ἀριοί*». Οἱ ὄροι οὗτοι ὅμως φαίνονται πλημμελεῖς, ὡς μὴ περιλαμβάνοντες πάντας τοὺς εἰς τὸ ἀρχικόν ἔθνος ἀνήκοντας λαοὺς, προτιμότερος δὲ θά ἦτο ὁ προταθείς ὄρος «*Ἰαπετικοὶ λαοί*». Ἐπειδὴ ὅμως ἐπεκράτησαν οἱ παλαιοὶ ὄροι, προτιμῶμεν καὶ ἡμεῖς αὐτοὺς πρὸς κοινὴν συνεννόησιν μεταχειρίζομενοι αὐτοὺς ἀδιακρίτως. «Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν λέξιν «*Ἀρία*», αὕτη εἶναι Σανσκριτικὴ «*arya*», ἀπαντώσα εἰς πλείστα χωρία τῆς Ρίγα-Βέδα, τοῦ ἀρχαιοτέρου καὶ σπουδαιότερου βιβλίου τῆς Ἰνδικῆς Λογοτεχνίας, σημαίνει δὲ τὸν εὐγενῆ, τὸν ἀριστοκράτην. (Παύλου Καρολίδου, Εἰσαγωγὴ εἰς τὴν Ἱστορίαν τοῦ Ἑλλ. ἔθνους τοῦ Παπαρρηγοπούλου, Ἔκδ. Ἐλευθερουδάκης, σελ. νδ' καὶ ἐξῆς.—Κ. Μυρτίλου Ἀποστολίδου, «Περὶ τῆς γλώσσης τῶν Θρακῶν» εἰς «Θρακικά», 1932, σελ. 131 καὶ ἐξῆς καὶ 1933, σελ. 71 καὶ ἐξῆς.—Μεγάλῃ Ἑλληνικῇ Ἐγκυκλοπαιδεῖα, ἐν λέξει: Ἄριοι).

Τὸ ὄνομα θράξ—Θράκη, ἐζητήσαν τινες νὰ σχετίσουν πρὸς τὸ Ἑλληνικόν *Θρέω*, *θρῶ*, *θρῦλος*, μάλιστα δὲ πρὸς τὸ *θρησκος*, ἐξ οὗ καὶ τὸ «*θρησκευῶ*». Ἄλλ' εἶναι γνωστὸν ὅτι ἡ λέξις θρησκεία, παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησι, δὲν σημαίνει ὅτι καὶ παρ' ἡμῶν, δηλαδὴ: ἰθὺσαν καὶ γνῶσιν τοῦ θεοῦ μετὰ δογμάτων πίστεως καὶ ἠθικῶν ἐπαγγελ-

μάτων, ἐν εἰδῆς θεῶν ἐντολῶν, ἀλλ' ἀπλῶς λατρεῖαν τοῦ θεοῦ δι' ὕμνων, θυσιῶν καὶ τελετῶν ἢ ὀργασμῶν τελουμένην». Ἐντεῦθεν καθίσταται πιθανόν διὰ τὸ **Θράκη—Θράκες**, ἐδόθη γενικῶς ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων εἰς πολλὰ καὶ διάφορα καθ' ἑαυτὰ ἴδια ὀνόματα φέροντα ἔθνη, καὶ διὰ τὸ ὄνομα ταῦτα ἐκ τῆς ἠθικῆς ἐννοίας μετέπεσεν εἰς φυλετικόν.

Κατὰ τὸν Ἰώσηπον Φλάβιον, ἱστορικὸν τοῦ πρώτου μ. Χ. αἰῶνος, τὸ ὄνομα «Θράκη» προσήλθεν ἐκ τοῦ Θείρα (βλ. λέξι.) υἱοῦ τοῦ Νῶε, κατὰ δὲ Κωνσταντίνον τὸν Μορφυρογέννητον ὠνομάσθη οὕτως ἀπὸ τοῦ ὀνόματος μυθικοῦ τινος βασιλέως αὐτῆς, ἢ ἀπὸ τοῦ υἱοῦ τοῦ Κρόνου καὶ τῆς Τιτανίδος θυγατρὸς τοῦ Δολόγκου (βλ. λέξι.), ἐκ τοῦ ὁποῦ κατ' ἀρχὰς Δόλογκαι ἐπωνομάζοντο. (Πρβλ. καὶ Στ. Βυζάντιον: «...ἀπὸ νύμφης Τιτανίδος, ἀφ' ἧς καὶ Κρόνου Δόλογκοι. Ἔστι καὶ ἡ Θράκη χώρα ἢ Πέρκη ἐκαλεῖτο καὶ Ἀρία. Τὸ ἐθνικὸν Θραξ καὶ Θραξσα καὶ Θραττα ἀττικῶς...»).

Κατὰ τινες ἡ λέξις «Θράκη» εἶναι σημεῖον: thragh=πόρος καὶ σημαίνει τὴν ἀπὸ τῆς Ἀσίας διὰ τοῦ πορθμοῦ τοῦ Βοσπόρου χωρισθεῖσαν χώραν. Ἀλλ' ἡ γνώμη αὕτη, μολοντί συμβιβάζεται μὲ τὴν ἔννοιαν, τὴν ὁποῖαν ἐδίδον εἰς τὸ ὄνομα τοῦτο κατὰ τοὺς ἀρχαιοτέρους χρόνους, δὲν φαίνεται πιθανή. (Πρβλ. Ἀβ. Ἀθαμαντίου, αὐ γεωγραφικαὶ περιπέτεια τοῦ ὀνόματος Θράκη («Θρακικά» 1928, σελ. 374).

Κατὰ τὸν Fabre d' Olivet, τὸν σοφὸν ἐκδότην τῶν «Χρυσῶν Ἐπῶν» τοῦ Πυθαγόρου, ἡ λέξις «Θράκη» εἶναι φοινικικῆς καταγωγῆς ἐκ τοῦ φοινικικοῦ «**Ραρχιβᾶ**», τὸ ὁποῖον σημαίνει: ὁ ἀθέριος χώρος ἢ τὸ στερέωμα. Διὰ τοὺς ποιητὰς ὅμως καὶ μεμνημένους τῆς Ἑλλάδος, ὅπως: ὁ Πίνδαρος, ὁ Αἰσχύλος, ὁ Πλάτων καὶ ἄλλοι, τὸ ὄνομα «Θράκη» εἶχε συμβολικὸν νόημα καὶ ἐσημαίνει: τὴν χώραν τῆς ἀγνῆς διδασκαλίας καὶ τῆς Ἰερᾶς ποιήσεως, ἧτις πηγάζει ἐξ αὐτῆς. Δι' ἐκείνους ἡ λέξις εἶχε φιλοσοφικὸν χαρακτήρα. Καὶ φιλοσοφικῶς μὲν ἐσημαίνει μίαν διανοητικὴν σφαῖραν, τὸ σύνολον δηλαδὴ τῶν διδασκαλιῶν καὶ παραδόσεων, αἱ ὁποῖαι παραδέχονται τὴν προέλευσιν τοῦ

κόσμου τοῦτου ἐκ μιᾶς θείας καὶ ὑπερτάτης διανοίας. Ἱστορικῶς δὲ ὑπενομήμεις τὴν χώραν καὶ τὴν φυλὴν ἐκαίτην, ὅπου ἡ δωρική διδασκαλία καὶ ἡ ποίησις, ἡ ἀγενεστοτέρα αὕτη κατάστασις τοῦ ἀρχαίου Ἀρίου πνεύματος, εἶχεν ἀναφανῆ διὰ πρώτην φοράν εἰς τὴν χώραν ταύτην, διὰ τὴν διαπλευραθεῖσαν καὶ τελειοποιηθεῖσαν ἀργότερον εἰς τὴν Ἑλλάδα μὲ τὸ ἱερὸν ὄνομα τοῦ Ἀπόλλωνος. (Πρβλ. Edouard Schuré, Les Grands initiateurs, κεφ. Ὀρφέυς).

* * *

Ἡ Ἀρία φυλὴ, τῆς ὁποίας ἡ πρώτη κοιτίς θεωροῦνται τὰ ὄροπέδια τῆς Κεντρικῆς Ἀσίας, διαβάσα τὸν Ἰνδὸν ποταμόν, ὑπέταξε τὴν ἠραϊκὴν καὶ πλουσιανὴν χώραν τοῦ Πεντζᾶπ ἢ τὴν λεγομένην Πενταποταμίαν, γεγονός διατηρηθὲν ὡς παράδοσις εἰς τὰ ἱερὰ βιβλία τῶν Βεδῶν. Ἡ ἰθὺς φυλὴ προχωρήσασα πρὸς δυσμὰς, κατέλαβε τὸ ὄροπέδιον τοῦ Ἀραράτ, ἐπὶ τὸ ὁποῖον, κατὰ τὴν Παλαιὰν Διαθήκην ἐστάθη μετὰ τὸν Κατακλυσμόν ἢ Κιβωτὸς τοῦ Νῶε.

Ἡ δισπορὰ αὕτη τῶν Ἀρίων, κατὰ τὰς θεωρίας, εἶναι γεγονός προϊστορικόν, δηλαδὴ, δὲν μᾶς εἶναι γνωστὸν δι' ἱστορικῶν πηγῶν. Κατ' οὐσίαν ὅμως φέρει ἱστορικὸν χαρακτήρα, ὡς ἀνήθεος γεγονός ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς μεταναστεύσεως τῶν λαῶν.

Κατὰ τὴν παράδοσιν λοιπὸν καὶ τὴν γνώμην τῶν ἐθνολόγων καὶ ἀνατολιστῶν, ὁμηθεύσα ἐκείθεν ἡ Ἀρία φυλὴ, διηρέθη εἰς τρεῖς μεγάλας ὁμάδας: Ἡ μία ἐγκαθιδρόθη εἰς τὰ ὄρεινά μέρη τῆς Θράκης καὶ τῆς Μακεδονίας, ὁπόθεν ἡ καταγωγὴ τῶν Ἑλληνικῶν φυλῶν, αἱ ὁποῖαι ἀργότερον θὰ κατέλθουν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἡ ἄλλη κατόκησεν ἐπὶ τῶν ὄροπέδιων τῆς Φρυγίας, ὁπόθεν δὲν μετεκινήθη. Καὶ ἡ τρίτη τέλος κατέλαβε τὰς ἀκτᾶς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἀποικίασα τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου Πελάγους καὶ μέρος τῆς ἠπειρωτικῆς Ἑλλάδος.

Οἱ Θράκες ἦσαν δισκορπισμένοι ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Χερσονήσῳ ἀπὸ τοῦ Δουνάβεως μέχρι τοῦ Ὀλύμπου, καὶ ἀπὸ τῶν παραλίων τοῦ Αἰγαίου, τῆς Προποντίδος καὶ τοῦ Εὐξείνου Πόντου, μέχρι τῶν ἀκτῶν τοῦ Ἀδριατικοῦ Πελάγους. Ἐπεξετείνοντο ἐπίσης καὶ ἐν τῇ

Μικρᾷ Ἀσίᾳ καθ' ἅπασαν τὴν βόρειον κεντρικὴν χερσόνησον, ἀπὸ τοῦ Βοσπόρου καὶ Ἑλλησπόντου μέχρι τῆς Ἀρμενίας καὶ τῶν ὑπωρείων τοῦ Καυκάσου. Ἀλλὰ τὸ ὑπόλοιπον τῆς Μικρᾷ Ἀσίας κατεκρίθη ἔτις ὑπὸ τῶν Φρυγο-Πελασγικῶν λαῶν, εἰ ὅποιοι ἦσαν συγγενεῖς μὲ τοὺς Θρᾷκας.

Πλὴν τούτου, εἰ Θρᾷκες, ὄντες συγγενεῖς πρὸς τοὺς Ἑλληνικοὺς λαοὺς, ἀπετέλουν θεσμὸν φυλετικῆς ἐθνότητος ἀνθρωπολογικῶς καὶ φιλετικῶς μεταξύ τῆς Ἑλληνο-Πελασγικῆς καὶ τῆς λοιπῆς βορείας Εὐρώπης. Τὸ δὲ λεχθὲν ὑπὸ τοῦ μεγάλου ιστορικοῦ Θεοδώρου Μόμψεν περὶ τῶν Ἰταλικῶν λαῶν, ὅτι δηλαδὴ εἶχον ἀδελφοὺς τοὺς Ἕλληνας καὶ ἐξάδελφους τοὺς Γερμανοὺς καὶ τοὺς Κέλτας, δύναται νὰ λεχθῆ καὶ περὶ τῶν Θρακῶν, ὅτι δηλαδὴ εἶναι ἀδελφοὶ τῶν Ἑλλήνων καὶ ἐξάδελφοι τῶν Γερμανο-Σκανδιναυικῶν λαῶν, ἐν μέρει δὲ τῶν Βένδων καὶ τῶν Σαρματῶν, (Πρὸβλ. Π. Καρολίδου, Εἰσαγωγή κτλ. σελ. νδ' καὶ ἐξῆς).

Οἱ Γέται, Θρακικὸς λαὸς, κατοικῶν ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Ἡρόδοτου μεταξύ τοῦ Αἰμου καὶ τοῦ Δουνάβεως καὶ πέραν τούτου, μέχρι τῶν Καρπαθίων ἴσως ὀρέων, συνδέουν τοὺς Θρᾷκας πρὸς τοὺς Γερμανικοὺς λαοὺς.

Ὁμόφυλοι τῶν Θρακῶν ἦσαν καὶ οἱ κατοικοῦντες τὸ κέντρον τῆς Μικρᾷ Ἀσίας Φρύγες. Οἱ Φρύγες οὗτοι κατὰ τὸν Ἡρόδοτον (VII, 73) ἦσαν Θρακο-Μακεδονικὸς λαὸς, μεταναστεύσαντες εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, ὅπου ἔλαβον τὸ ὄνομα Φρύγες: «Οἱ δὲ Φρύγες, ὡς Μακεδόνας λέγουσι, ἐκάλόντο Βρίγες ὅσον Ἑθρωπῆοι ἐόντες οὐνοικοὶ ἦσαν Μακεδόσι, μεταδάντες δὲ εἰς τὴν Ἀσίαν, ἄμν τῆ χώρα καὶ τοῦνομα μετέβαλον».

Ὁ Στράβων ἐπαναλαμβάνει τὰ αὐτὰ λέγων: «Καὶ αὐτοὶ δὲ Φρύγες, Βρίγες εἰσὶ Θρακικὸν ἔθνος» (VII, 295). Μάλιστα ἀναφέρει Θρᾷκας μεταξύ τῶν ἐθνῶν τοῦ Καυκάσου περιπλανηθέντας ἐκεῖ μετ' Ἐθιοῶν. (XI, 504). Ἐπίσης ἀναφέρει Θρᾷκας ἀποίκους καὶ εἰς αὐτὴν τὴν Ἄνω Ἀρμενίαν, παρὰ τὴν χώραν τῶν Μήδων. «Φασὶ δὲ καὶ Θρακῶν τινας, τοὺς προσαγορευομένους Σαραπάρας, οἷον κεφαλοτόμους, οἰκῆσαι ὑπὲρ τῆς Ἀρμενίας, πλησίον Γουρανίων καὶ Μήδων θηριώ-

δεις ἀνθρώπους καὶ ἀπειθεῖς, ὀρεινοὺς περισκυθιστάς τε καὶ ἀποκεφαλιστάς. Τοῦτο γὰρ δηλοῦσιν οἱ Σαραπάροι». (Στράβ. XI, 531).

Οἱ Φρύγες οὗτοι κατέχοντες τὸ κέντρον τῆς Μικρᾷ Ἀσίας καὶ συγγενεῖς ὄντες πρὸς πάντας τοὺς ἄλλους λαοὺς τῆς Μικρᾷ Ἀσίας, πρὸ πάντων δὲ πρὸς τοὺς Ἀρμενίους τοὺς κατοικοῦντας ἐν τῷ ὀρεινῷ Ἀρμενικῷ ὄροπέδιῳ ἀπετέλουν ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ τὸν κεντρικὸν δεσμόν μεταξύ τῶν Πελασγικῶν λαῶν, ἀπὸ τῶν ὑπωρείων τοῦ Καυκάσου, μέχρι τῶν ἀκτῶν τοῦ Ἀδριατικοῦ Πελάγους. Ἀρχαία παράδοσις ἀφ' ἑνός, λέγει ὁ Ἐρνέστος Κούρτιος, καὶ νέαι ἔρευναι ἀφ' ἑτέρου, πείθουν ἡμᾶς ὁμοφώνως νὰ ἀναζητήσωμεν εἰς τοὺς Φρύγας τοὺτους τὸ σπουδαιότερον ἐνωτικὸν σημεῖον μεταξύ τῶν Ἑλλήνων καὶ τοῦ μεγάλου κορμοῦ τῶν δυτικῶν Ἀρίων. Τρόπον τινὰ εἶναι οὗτοι ὁ ἐνωτικὸς δεσμὸς μεταξύ Ἀνατολικῶν καὶ Δυτικῶν Ἀρίων λαῶν.

Ἡ Φρυγικὴ γλῶσσα μαρτυρεῖται συγγενῆς πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, καὶ ἴσως συγγενεστέρη ἢ ὅσον ἡ Γοθικὴ πρὸς τὴν Γερμανικὴν. Φρυγικαὶ θρησκευτικαὶ λατρεῖαι καὶ Φρυγικαὶ τέχναι ἀπὸ ἀμνημονεῦτων χρόνων ἐπιχωριάζουν ἐν Ἑλλάδι: κατὰ τρόπον συναντῶμενον μόνον εἰς συγγενεῖς πρὸς ἀλλήλους λαοὺς.

Ἡ θεωρία τῆς μεταναστεύσεως τῶν Φρυγῶν ἐκ Μικρᾷ Ἀσίας κατέπεσε σήμερον. Ἄλλ' οὐδαμῶτε καὶ ἂν ὑποτεθῆ ἡ ἀρχὴ καὶ ἡ πορεία τῶν εἰς παλαιστάτους χρόνους οἰκησάντων τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν λαῶν, ἡ Φρυγία διατηρεῖ τὴν ιδιότητα αὐτῆς ὡς μεγάλου ἐνωτικοῦ δεσμοῦ μεταξύ τῶν Ἑλληνο-Πελασγικῶν καὶ Θρακο-Πελασγικῶν τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Μικρᾷ Ἀσίας καὶ τοῦ Ἀρμενικοῦ ὄροπέδιου. Ἡ παράδοσις, ἄλλως τε, περὶ τῆς μεταναστεύσεως τῶν Βριγῶν ἐκ τῆς Μακεδονίας εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, οὐδὲν ἄλλο σημαίνει παρὰ τὴν συγγένειαν τῶν Φρυγῶν τῆς Μικρᾷ Ἀσίας πρὸς τοὺς Θρακο-Μακεδόνας τῆς Εὐρώπης. Ἐξ ἄλλου, καὶ πολλαὶ παραδόσεις μαρτυροῦν τὴν συγγένειαν ταύτην. Ὁ μυθικὸς βασιλεὺς τῆς Φρυγίας Μίδας, βασιλεύει συγχρόνως ἐν Φρυγίᾳ καὶ Μακεδονίᾳ, ὅπου ἤρχον οἱ περίφημοι κῆποι τοῦ Μίδα. Τοῦτο βεβαίως δὲν ση-

μαίνει ὅτι αἱ δύο αὐταὶ χῶραι, αἱ τόσον μακρὰν ἀλλήλων κειμεναὶ ἀπετέλουν ἓνα κράτος, ἀλλ' ὅτι αἱ περὶ τοῦ Μίδα παραδόσεις ἐπὶ κεφαλῆς Θρακικῆς τινος φυλῆς τῶν Βρύγων, μετηνάστευσαν ἐκ τῆς Ἀσίας εἰς τὴν Εὐρώπην, καὶ ὅτι διελθὼν ἐκ τοῦ Παγγαίου ὄρους ἦλθεν εἰς τὴν Ἠμαθίαν, ὅπου ἐφύτευσε τὰ ἐξηκονταπέταλλα ῥόδα, παραλαβὼν αὐτὰ ἐκ τῆς χώρας τῶν Ἠδωνῶν. Οἱ κῆποι οὗτοι, κατὰ τὴν παράδοσιν ἐκείντη εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Βερμίου ὄρους ἐν Μακεδονίᾳ, ἢ δὲ Ἔδεσσα ὑπῆρξεν ἡ πρωτεύουσα τοῦ Μίδα, ὅσις ἐκμεταλλευόμενος τὰ χρυσοφόρα μεταλλεῖα τοῦ Βερμίου ἐγένετο πλουσιώτατος.

Οἱ Φρύγες τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἦσαν συγγενεῖς πρὸς τοὺς Ἀρμένιους, τῶν ὁποίων ὡς μητρόπολις ἐθεωρεῖτο ἡ Φρυγία Μολοντί δὲ δὲν οἴζονται πολλὰ στοιχεῖα ἐκ τῆς Φρυγικῆς γλώσσης, ἐν τούτοις ἐκ τῆς συγκρίσεως τῶν ὀλίγων μέχρις ἡμῶν περιωθθέντων λειψάνων, τὰ ἐξεχόμενα πορίσματα ἀρκούντως διαφωτίζουν καὶ πλουτίζουν τὰ περὶ Φρυγικῆς γλώσσης καὶ συγγενείας αὐτῆς πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν καὶ Πελασγικὴν γνῶσεις ἡμῶν. (Βλ. Η. Καρολίδου, Ἑλληνες καὶ Ἀρμένιοι, ἐν τῇ Εἰσαγωγῇ τῆς Ἱστορίας τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, σελ. νδ' καὶ ἐξῆς).

Κατὰ τὸν Ἡρόδοτον (VII, 73) καὶ τὸν Εὐδοξον, οἱ Ἀρμένιοι ἦσαν ἀποικοὶ Φρυγῶν καὶ τὴν γλῶσσαν «φρυγίζον». Διὰ τῆς πρὸς τοὺς Φρύγας συγγενείας ταύτης τῶν Ἀρμενίων καὶ διὰ τούτων πρὸς τοὺς Θρακο-Μακεδόνας, ἀποδεικνύεται καὶ ὅλη ἢ πρὸς τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος συγγένεια.

* *

Τοιαυτὴ ἡ περὶ Ἀρίας φυλῆς ἐπικρατοῦσα γνώμη. Κατὰ τοὺς νεωτέρους ὁμως χρόνους, τὸ πλεῖστον τῶν ἐθνολόγων καὶ ἀνατολιστῶν φρονοῦν, ὅπως τὸ ἐναντίον: ὅτι δηλαδή, ἡ ἀρχικὴ ἐστία καὶ κοιτίς τῶν Ἀρίων ἢ Ἰνδο-Εὐρωπαϊκῶν φυλῶν, κατὰ τὰς νεωτέρας θεωρίας, δεόν νὰ ἀναζητηθῇ ὄχι ἐν τῇ Κεντρικῇ Ἀσίᾳ, ἀλλ' ἐν Εὐρώπῃ, εἰς τὰς μεταξὺ Καυκάσου καὶ Καρπαθίων ὄρεων χώρας: τὸν Καύκασον ἢ τὴν Οὐκρανίαν καὶ περὶ τὰ Καρπάθια, κατὰ τινὰς δὲ Σκανδιναβοὺς ἐπιστήμονας ἐν Σκανδιναυίᾳ. (Η. Καρολίδου, εἰσαγωγὴ κτλ. σελ. μβ' καὶ ἐξῆς.—Ηρόδ. Κλεόγ-

θους Νικολαΐδου, Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ μέγιστον καὶ βάσιν τὴν Μακεδονίαν, 1923, σελ. 2.—Νικηφόρου Μοσχοπούλου, La Question de Thrace, σελ. 43 καὶ ἐξῆς).

Τινὲς μάλιστα τῶν ἐθνολόγων, κατόπιν τῶν μελετῶν τοῦ Ujfalvy, ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Zérafcham (Ῥωσικῇ Ἀσίᾳ), χῶραν τὴν ὁποίαν τὸ πλεῖστον τῶν ἐπιστημόνων θεωρεῖ ὡς κοιτίδα τῆς Ἀρίας φυλῆς, φθάνουν μέχρι τοῦ σημείου νὰ παραδεχθῶν ὅτι ἡ Ἀρία φυλὴ δὲν ὑπῆρξέ ποτε. (Albert Trachsel, Les Petites Nations et leur droit à l'existence, 1915, σελ. 121 καὶ ἐξῆς).

Ἀναπτύξαντες οἱ Ἄριοι λαοὶ βίον καὶ πολιτισμὸν ἐν Εὐρώπῃ μετηνάστευσαν εἰς τὴν Ἀσίαν, εἴτε πρὸς ἀναζητήσιν νέας κατοικίας, εἴτε διὰ κατακτητικoὺς σκοποὺς, ὅπως γίνεται σήμερον παρὰ τῶν μεγάλων κρατῶν τῆς Εὐρώπης τῶν Ἀγγλων, Γάλλων καὶ ἄλλων.

Προκειμένου ὁμως περὶ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν Ἑλλήνων, ἡ ὁμοφυλία αὕτη δεόν νὰ ἀναζητηθῇ εἰς τὰς μεταξὺ τοῦ Καυκάσου καὶ τοῦ Ἀδριατικοῦ ἢ τοῦ Τυρρηνικοῦ Πελάγους χώρας ἦτοι τὰς τρεῖς Χερσονήσους: τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, τὴν Ἑλληνικὴν ἢ Ἰλλυρικὴν καὶ τὴν Ἰταλικὴν. Γενικῶς δὲ ὀνομαζόνται: Ἑλληνο-Πελαγοὶ ἢ ἀπλῶς Πελαγοὶ, εἰδικώτερον δὲ κατὰ τόπους καὶ φυλάς: Ἰλλυριο-Πελαγοὶ, Θρακο-Πελαγοὶ, Φρυγο-Πελαγοὶ, Θρακο-Ἀρμένιοι καὶ Ἀρμενο-Πελαγοὶ. Καὶ τίθεται ἀφ' ἑαυτοῦ τὸ ἐρώτημα: Ποίαν λοιπὸν γλῶσσαν ὠμίλουν οἱ ἀρχαῖοι Θράκες; Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι ὠμίλουν ἴδιαν γλῶσσαν ἀκατάληπτον εἰς τοὺς Ἑλληνας. Ὁ Ξενοφῶν διερχόμενος διὰ τῆς Θράκης τὸ 400 π. Χ. κατὰ τὴν ἐκ Μικρᾶς Ἀσίας ἐπιστροφὴν του, διὰ διερμηνέως συνεννοεῖτο μετὰ τοῦ βασιλέως τῆς Θράκης Σεύθου τοῦ Β': «Παρῆν δέ, λέγει ὁ Ξενοφῶν, καὶ Σεύθης βουλόμενος... καὶ ἐν ἐπηκῶ ἐιστήκει ἔχων διερμηνέα». (Κύρου Ἀνάβασις, VII).

Σὺν τῷ χρόνῳ ὁμως ἐξελληνίσθησαν εἰς τὸν τρόπον ὅστε κατὰ τὸν πρῶτον καὶ δεῦτερον μ. Χ. αἰῶνα, δὲν ἐσώζοντο ἐκ τῆς Θρακικῆς γλώσσης, παρὰ μόνον λέξεις τινές, ἰδίως δὲ ὀνόματα ποταμῶν, πόλεων, χωρῶν καὶ προσώπων, τὰ ὅποια ἦσαν καθαρῶς Θρακικὰ,

ὅπως π. χ. *Οὐδοιδικὸς* (ἡ νῦν Χαυσαῖ), *Βουγιοιδικὸς* (τὸ νῦν Μπαμπᾶ Έρκή), *Οὐσκουδάμα* (ἡ νῦν Ἀδριανούπολις), *Δραβήσκος*, *Δορίσκος*, *Γαρσηκός*, *Σκορδιόκοι*, *Ταυρίοκοι*, *Ἐβρος*, *Τόνζος*, *Ἄρζος*, *Δένιζος*, *Ἄστιζα*, *Ταρπόδιζος*, *Αρζιζάρα*, *Βησσαπάρα*, *Βίθνος*, *Κετρίπολις*, *Ρακούπορις*, *Κότνυς* καὶ ἄλλα, (Πρβλ. Dumont-Homolle, σελ. 539—560).

Οἱ συλλέκται ἀρχαίων Θρακικῶν λέξεων, διατείνονται ὅτι ἐλάχισται ἐξ αὐτῶν σώζονται. Ἐξ ἄλλου δὲ ὑποπιεύονται μήπως καὶ αἱ ἐλάχισται αὐταὶ εἰσῆχθησαν ἔξωθεν. Ἄλλὰ καὶ ἐκ τῶν ὀλίγων τούτων λειψάνων δυνάμεθα μετὰ βεβαιότητος νὰ ἀποφανθῶμεν ὅτι ἀνήκουν εἰς τὴν μεγάλην ὁμοφυλίαν ἐκ τῆς ὁποίας κατάγονται καὶ οἱ Ἕλληνες, εἴτε Πελασγικὸν ὀνομάσωμεν τὸν κλάδον ἐκ τοῦ ὁποίου ἀπεσπάρθησαν, εἴτε *Θρακο Πελασγικόν*, εἴτε *Ἕλληνο Ἰταλικόν*, ὅπως ἀναφέρει ὁ Moimsen εἰς τὴν Ρωμαϊκὴν ἱστορίαν του.

Οἰανδήποτε τῶν δύο γνωμῶν ἀκολουθήσωμεν, τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι ἡ Θράκη ὑπῆρξεν ἡ ὁδὸς καὶ ἡ γέφυρα διὰ τῆς ὁποίας διεπεραιώθησαν οἱ ἐξ Ἀνατολῶν ἢ ἐκ Δυσμῶν μεταναστεύσαντες λαοί, ὁ δὲ Βόσπορος καὶ ὁ Ἑλλησποντος ὑπῆρξαν τὰ πιθανώτερα σημεῖα τῆς διαβάσεως αὐτῶν.

* *

Μεταβαλίνοντες ἐκ τῆς Πελασγικῆς Εὐρώπης εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν διὰ τοῦ Ἑλλησπόντου, συναντῶμεν τοὺς Τρῶας. Οὗτοι ἦσαν συγγενεῖς μὲ τοὺς Φρύγας, συγγένειαν τὴν ὁποίαν μαρτυρεῖ ὁ Ὅμηρος καὶ οἱ τραγικοὶ ποιηταὶ οἱ ὁποιοὶ ὀνομάζουσι τὸ Ἴλιον «Φρυγῶν ἄστου». Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν γλῶσσαν ἦσαν συγγενεῖς τῶν *Θρακο-Μακεδόνων*, ὡς μαρτυροῦν τὰ ὀνόματα: *Ἀλέξανδρος*, *Κάσσανδρος* καὶ *Κασσάνδρα*, ὀνόματα κοινὰ τῶν Τρῶων καὶ τῶν Μακεδόνων. Ἡ σημερινὴ πόλις *Σάνθη*, μᾶς ὑπομνησθεὶ τὸν *Σάνθον* ποταμὸν ἐν Τροίᾳ καὶ τοὺς *Σανθίους Θρακίας*, λαὸν Θρακικόν. Ἐκ τῶν ἀρχαίων δὲ πρῶτος ὁ Στράβων παρτήρησε τὴν συγγένειαν ταύτην λέγων: «Πολλοὶ δ' ὁμωνυμῖαι Θραξί καὶ Τρωσί, οἷον Σκαιοὶ Θραξίαι τινες καὶ Σκαιὸς ποταμὸς καὶ Σκαιὸν

Τεῖχος καὶ ἐν Τροίᾳ Σκαιαὶ πόλαι. Ἐάνθιοι Θραξίαι, Ἐάνθος ποταμὸς ἐν Τροίᾳ, Ἄριστος ἐν Τροίᾳ Ῥήσος ποταμὸς ἐν Τροίᾳ, Ῥήσος δὲ ὁ βρασιλεὺς τῶν Θρακῶν». (XIII, 590).

Ἄλλὰ πλὴν τῆς ἐκ τῶν ὀνομάτων ἀποδεικνυομένης συγγενείας μεταξύ Τρῶων καὶ Θρακο-Μακεδόνων, ἡ συμμαχία Θρακο-Μακεδονικῶν φυλῶν μετὰ τῶν Τρῶων κατὰ τὸν Τρωικόν πόλεμον, εἶναι φανερά ἀπόδειξις τῆς συγγενείας ταύτης. Καὶ ὄχι μόνον οἱ Θρακο-Μακεδόνες, ἀλλὰ καὶ οἱ λοιποὶ λαοὶ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἦσαν φίλοι καὶ σύμμαχοι τῶν Τρῶων. (Κ. Μ. Ἀποστολίδου, Περὶ τῶν ἀρχαίων Θρακῶν εἰς «Θρακικά», 1928, σελ. 70 καὶ ἐξῆς.—Felix Sartiaux: Troie, La Gûerre de Troie et les origines de la Question d'Orient, 1915, ὅπου πλὴν καὶ ἄλλων, ἀνάγει τὴν ἀρχὴν τῆς λύσεως τοῦ Ἀνατολικοῦ ζητήματος εἰς τὸν Τρωικόν πόλεμον.

Καὶ ἀναφέρει μὲν ὁ Ὅμηρος περὶ τῶν Τρῶων: ἄλλη δ' ἄλλων γλῶσσα πολυσπαρέων ἀνθρώπων, (Ἰλιάδ. Β, 804), ἀλλ' ἡ διαφορὰ αὕτη τῶν γλωσσῶν, καθὼς καὶ τὸ ὁμηρικόν «πολυσπαρές», δὲν σημαίνει διαφορὰν γλώσσης, ἀλλ' ἀπλῶς διαλεκτικὴν διαφορὰν. Οἱ Μακεδόνες καὶ οἱ Θραξίαι ἡγεμόνες καὶ βασιλεῖς ἔφερον τὰ αὐτὰ ὄπλα, τὰ αὐτὰ κοσμήματα καὶ συνεννοοῦντο ἀπ' εὐθείας μετὰ τῶν Τρῶων καὶ ἄνευ διεργηνέως (Ἰλιάδ. Ν, 577, Ψ, 808, Ω, 234, Ὀδυσσεΐας δ', 200 καὶ ἄλλαχοῦ). Αἱ γενόμεναι ἀνασκαφαὶ εἰς τὸν μέχρι σήμερον ἀωζόμενον τύμβον τοῦ Πρωτεοιάου, βασιλέως τῆς ἐν Θεσσαλίᾳ Φυλάκης, ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τῆς Θρακικῆς χερσονήσου παρὰ τὴν Ἐλαιούντα, ἔφεραν εἰς φῶς ἀγγεῖα καὶ ἄλλα κτερίσματα μὴ διαφέροντα τῶν Τρωικῶν.

Τὸ μόνον, ἄλλως τε, θετικόν καὶ ἀσφαλές συμπέρασμα ἐν τῷ ζητήματι τῆς προσλεύσεως τῶν Ἀρίων φυλῶν, δὲν εἶναι ὅτιε ὁ χρόνος τῆς διασπορᾶς καὶ μεταναστεύσεως αὐτῶν, ἀλλ' ἡ ὑπαρξίς γλωσσῶν συγγενῶν, ὑπαγόμενων εἰς μίαν μεγάλην γλωσσικὴν οἰκογένειαν, καὶ ἡ κατάταξις τῶν ἰδιαιτέρων γλωσσῶν καὶ τῶν ὁμιλούντων αὐτὰς λαῶν εἰς ἰδιαιτέρους κλάδους καὶ ὁμοφυλίαις. Προ-

καίμένου περί τῶν Ἑλλήνων ἡ ὁμοφυλία αὐτή—ἀποτελεῖ πάντοτε ὑποδιαίρεσιν τῆς Ἀρίας οικογενείας—δέον νά ἀναζητηθῆ, ὅπως εἴπομεν, μεταξύ τοῦ Καυκάσου καί τοῦ Ἀδριατικοῦ ἢ Τυρρηνικοῦ Πελάγους, εἰς τὰς τρεῖς χερσονήσους: τήν Μικράν Ἀσίαν, τήν Ἑλληνικήν ἢ Ἰλλυρικὴν καί τήν Ἰταλικήν.

Οἱ ἀπό τῆς Ἰλλυρίας (τῆς σημερινῆς περὶ τοῦ Ἀλβανίας) μέχρι τοῦ Καυκάσου καί τῆς Ἀρμενίας κατοικοῦντες λαοί: Θράκες, Ἕλληνες καί οἱ λαοί τοῦ Πόντου, ἐξισταζόμενοι καί συγκρινόμενοι γλωσσολογικῶς ἀναμεταξύ τω, ἀποδεικνύεται ὅτι ἀποτελοῦν μίαν καί τήν αὐτὴν ὁμοφυλίαν. Περὶ τοῦ ζήτηματος δὲ τούτου, πολλὰ στοιχεῖα μᾶς διαφωτίζουν.

α') Ἡ ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων μαρτυρουμένη συγγένεια τῶν λαῶν τῆς Ἡπείρου, ἡ ὁποία ὑπῆρξεν ἢ κοιτίς τοῦ μικροῦ ἔθνους τῶν Ἑλλήνων, τὸ ὅποιον ἔδωκεν ἀργότερον τὸ ὄνομα τοῦ εἰς τὸν μέγαν ἱστορικὸν λαόν, τὸν Ἑλληνικόν.

β') Τὸ δυόφυλον τῶν Ἰλλυριῶν πρὸς τοὺς Θράκας καί τοὺς Θρακο-Μακεδόνας.

γ') Ἡ μετὰ τῶν ἀρχαιοτέρων λαῶν τῆς Μακεδονίας συγγένεια τῶν Φρυγῶν καί ἡ ὁμοφυλία τούτων πρὸς τοὺς Ἀρμένιους καί πάντας τοὺς Πελασγικοὺς λαοὺς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας.

δ') Ἡ στενὴ συγγένεια μεταξύ τῆς Ἑλληνικῆς καί Ἀρμενικῆς γλώσσης.

(Π. Καρολίδου, Εἰσαγωγή κτλ. σελ. με' καί ἐξῆς).—Κατὰ τὴν επικρατεστέραν γνώμην τῶν συγχρόνων Ἀρμενίων συγγραφέων, οἱ Ἀρμένιοι ἐν Θράκῃ μετενάστευσαν εἰς τὴν Ἀρμενίαν. Πρὸβλ. Νικηφ. Μοσχοπούλου in loc. cit. σελ. 44).

* * *

Ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων τὸ ὄνομα καί ὁ βίος τῶν Θρακῶν εἶναι στενώτατα συνδεσμένος μὲ τὸν βίον τῶν Ἑλλήνων, ἰδίως δὲ τὸν πνευματικόν. Οἱ πρῶτοι ἕμνηστοὶ ἐν τῇ Ἑλληνικῇ κόσμῳ ἦσαν Θράκες, οἱ ὅσοι: ἔδωκαν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν μυθολογίαν τὴν μορφήν τῆν ὁποίαν ἀπαντῶμεν εἰς τὰ δημορικὰ ἔπη. Ὁ Ὀρφεύς, ὁ Μουσαῖος καί ὁ Θάμυρις ἦσαν Θράκες, ἐξακχήσαντες μεγάλην ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς Ἑθνομεικτοῦ καί τῆς ποι-

ήσεως. Ἡ Θράκη ἐθεωρεῖτο ὡς πατρίς τῶν Μουσῶν καί τῆς Μουσικῆς. «Ἀπὸ δὲ τοῦ μέλους καί τοῦ ρυθμοῦ, λέγει ὁ Στράβων, καί ἡ μουσικὴ πᾶσα Θρακία καί Ἀσιατικὴ γενόμινται». (X, 471).

Τὰ Ἑλευσίνια μυστήρια ἰδρύθησαν ὑπὸ τοῦ Θρακικοῦ Εὐμόλπου, τοῦ ὁποίου οἱ ἀπόγονοι Εὐμόλπιδαι εἶχον τὸ ἀποκλειστικόν προνόμιον τῆς τελέσεως αὐτῶν. Τὸ ἱερατικὸν ἐπίσης γένος τῶν Δελφῶν, ἀπετελεῖτο ἀπὸ τοῦς λεγομένουσ «Θρακιδας». Ἡ ὀργιαστικὴ λατρεία τοῦ Διονύσου ἀπὸ τῆς Θράκης διεδόθη εἰς τὰς Ἑλληνικὰς χώρας. (Ἡρόδ. VII 111).

Ὀρμηθέντες οἱ Θράκες ἀπὸ τῆς ὀρεινῆς Ροδόπης ἐπεξετάθησαν ἀνά τὰς πεδιάδας τοῦ Ἑβρου καί τῆς Μακεδονίας, ἐκείθεν δὲ διευθυνόμενοι πρὸς δυσμὰς καί νότον, ἐφθάσαν μέχρι τῆς Κορίνθου καί τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου. Παρ' ὄλην τὴν ἀγριότητα τῶν ρωμαλέων τούτων φυλῶν, αἱ ἐπιδρομαὶ αὐταὶ εἶχον καί ἐκπολιτιστικὰ τινα στοιχεῖα. Ἐγένοντο εἰσηγηταὶ ἐν Βοιωτίᾳ καί Φωκίδι τῆς λατρείας τῶν Μουσῶν, λατρείας ἰδιαζούσης εἰς τοὺς Θράκας τῆς Πιερίας. Κατὰ τὴν διαμονὴν των εἰς τὸ κέντρον τῆς Ἑλλάδος, μετέφερον καί τὰ ὀνόματα τῶν κυριωτέρων τόπων τῆς πατρίδος των, ὅπως τὸν Ἑλικῶνα, τὸ Λειθεθρινόν ἄντρον κ.τ.λ. (Στράβ. X, 471).

Θράκες ἀπαντῶμεν εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Παρνασοῦ, τὰ παράλια τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου καί τὴν Ἑλευσίνα. Ἄν δὲ πιστεύσωμεν τὸν ἱστορικὸν Κάκτορα τὸν Ρόδιον, οἱ Θράκες ἐπεξετάθησαν καί μέχρι τοῦ Ἀδριατικοῦ Πελάγους, καί ὑπῆρξαν θαλασσοκράτορες μάλιστα ἐπὶ 79 ἔτη. Μεταξύ δὲ τῶν ἔθνων, τὰ ὁποῖα ὑπῆρξαν θαλασσοκράτορες μέχρι τῶν Περσικῶν πολέμων, οἱ Θράκες ἀναφέρονται τρίτοι ἐρχόμενοι μετὰ τοὺς Λυδοὺς καί Πελασγοὺς.

Τοὺς Θράκας τούτους λοιπὸν ἀναγνωρίζει ὁ Ἐρνέστος Κούριος, ὡς προγόνους τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, ὅταν δὲ ἀργότερον αἱ Ἑλληνικαὶ φυλαὶ: Ἀχαιοί, Ἴωνες, Αἰολεῖς καί πρὸ πάντων Δωριεῖς διεσκορπίθησαν ἐπὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐδάφους, ἐρριψαν τὸν ἀχμαλὸν αὐτῶν πολιτισμὸν εἰς ἀληθῆ μεσαιῶνα, κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ Μαξιμου Collignon.

Μέχρι τῶν Περσικῶν πολέμων, οἱ Ἕλλη-
νες ἐθεώρουν τοὺς Θράκας ὡς βαρβάρους, οὐ-
δεμίαν δὲ εἶχον ἰδέαν περὶ τῆς μεταξύ αὐτῶν
συγγενείας. Οἱ Θράκες ὁμῶς διατέλουν ὑπὸ τὴν
ἐπίδρασιν τοῦ Ἑλληνικοῦ πνεύματος καὶ τοῦ
Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, μέχρι τῶν Περσικῶν
πολέμων, ὁπότε κατὰ τὸ 480 π. Χ. αἱ πο-
λεμικαὶ καὶ ἐμπορικαὶ σχέσεις μεταξύ Ἑλ-
λάδος καὶ Θράκης ἀπέβησαν τόσον στεναί,
ὥστε δὲν ἐβράδυναν θαμνηδὸν καὶ κατ' ὀλί-
γοὶ οἱ κάτοικοι τῆς Θράκης νὰ ἀφομοιωθοῦν
ἰδίως δὲ μετὰ τὴν ὑπὸ Φιλίππου τοῦ Μακε-
δόνης γενομένην κατὰκτησιν τῆς χώρας τὸ
341 π. Χ.

Αἱ ἐπιμίξεις τῶν Θρακῶν καὶ Ἑλλήνων δὲν
ἦσαν σπάνιον τι. Μὴ λησμονώμεν, ὅτι ἡ μή-
τηρ του μεγάλου Θεμιστοκλέους ἦτο Θράσσα
(Πλουτάρχ. βίος Θεμιστοκλ. 1). Ὅτι δ' Ἀθη-
ναῖος στρατηγὸς Ἰφικράτης ἐγένετο γαμβρὸς
Κότυος τοῦ Α' (382—359 π. Χ.) βασιλέως
τῶν Θρακῶν, τὸν ὅποιον οἱ Ἀθηναῖοι ἐτίμη-
σαν διὰ χρυσοῦ στεφάνου καὶ παρέσχον εἰς
αὐτὸν τὸ δικαίωμα τοῦ Ἀθηναίου πολίτου.
Ὅτι δ' Ἰουκιδίδης, ὁ μέγας ἱστορικός ἦτο
Θρακικῆς καταγωγῆς, ὡς υἱὸς τοῦ Ὀλόρου,
καταγομένου ἀπὸ τοῦ Ὀλόρου, βασιλέως τῆς
Θράκης. Πολὺ δὲ πρὸ αὐτῶν ὁ πατὴρ τοῦ
Μιλτιάδου τοῦ Μαραθωνομάχου, Μιλτιάδης ὁ
Κυφέλου, προσκλήθεις ὑπὸ τῶν Δολόγκων,
Θρακικοῦ λαοῦ, κατοικοῦντος τὴν Θρακικὴν
Χερσόνησον, ἐγένετο βασιλεὺς αὐτῶν περὶ τὰ
559 π. Χ. Ἐπίσης Μιλτιάδης ὁ Μαραθωνο-
μάχος, ἔλαβε σύζυγον τὴν Ἠγησιπύλην θυ-
γατέρα τοῦ βασιλέως Ὀλόρου. (Ἡρόδ. VI
34—40, V, 39).

Τὴν συγγένειαν ταύτην τῶν Θρακῶν μετὰ
τῶν Πελασγῶν, μαρτυρεῖ ὁ Αἰσχύλος εἰς τὰς
Ἰκέτιδάς του (στίχ. 250—255), θέτων εἰς
τὸ στόμα τοῦ βασιλέως τῶν Ἀργείων τὰ ἑξῆς:
Τῆς γηγενοῦς γὰρ εἰμ' ἐγὼ Παλαίχθονος
Ἰνις Πελασγός. τῆςδε γῆς ἀρχηγέτης.
Ἐμοῦ δ' ἄνακτος εὐλόγως ἐπώνυμον
γένος Πελασγῶν τήνδε καρπούται χθόνα,
καὶ πᾶσαν αἶαν ἧς δι' ἄγνος ἔρχεται
Στρυμῶν, τὸ πρὸς δύντος ἡλίου κρατῶ.
Δηλαδὴ: Εἶμαι ὁ Πελασγός, ὁ γυῖος τοῦ
Παλαίχθονα, πῶ γεννήθηκα ἀπ' τοῦ χώμα,
τῆς χώρας αὐτῆς, ὃ ἄρχοντας. Καὶ φυσικά,

ὁ λαὸς πῶ καλλιεργεῖ τὴν χώραν αὐτή, ἀπ'
τὸ βασιλιά του πῆρε τ' ὄνομα. Εἶμ' ὁ ἄρ-
χοντας ὅλης αὐτῆς τῆς χώρας, πῶ εἶναι πᾶ
δυτικά τοῦ ἱεροῦ Στρυμόνα.

(Πρβλ. καὶ Ξενοφ. Κύρου ἀνάβασιν, VII,
2, 31, ὅπου ὁ Ξεῦθης βασιλεὺς τῶν Θρακῶν
ἀναμνησθεὶς εἰς τὸν Ξενοφῶντα τὴν μετὰ τῶν
Ἑλλήνων συγγένειαν.—«Ὅδ' ἐνὶ ἄν ἀπιστή-
σειεν Ἀθηναίων' καὶ γὰρ συγγενεῖς εἶεν εἰδέ-
ναι καὶ φίλους εἶνους, ἔφη, νομίζεϊν»).

* * *

Καὶ αὐτὰ τὰ τοπικὰ ὀνόματα: Βυζάντιον
καὶ Βόσπορος, κατόπιν τῶν τελευταίων με-
λετῶν εὐρέθησαν ὅτι εἶναι Θρακικῆς κατα-
γωγῆς. Ἡ περὶ Βυζαντίου παράδοσις, καθ'
ἣν ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ τοῦ Βύζαντος, ἀρ-
χηγοῦ τῶν Μεγαρέων ἀποίκων εἶναι ὀλως
μυθικὴ, πλασθεῖσα ἐκ τῶν δοτέρων, κατὰ τὸ
ὄνομα τῆς πόλεως, καθ' ὅσον ἡ πόλις προῦ-
πῆρχε πολὺ πρὸ τοῦ Βύζαντος. Ἄλλως τε,
αὐτὸς ὁ περὶ Βύζαντος μῦθος, κατὰ τὸν
ὅποιον ὁ ἀρχηγὸς τῶν Μεγαρέων ἀποίκων
ἦτο υἱὸς τοῦ Ποσειδῶνος καὶ τῆς Κερειόσης,
θυγατρὸς τῆς Ἰοῦς, μαρτυρεῖ τὸ ἱστορικῶς
ἀνυπόστατον τοῦ Βύζαντος. (Πλείστερα βλέπε
εἰς ἄρθρον: Βόσπορος).

* * *

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν γραφὴν, οἱ ἀρχαῖοι Θρά-
κες, οὐδέποτε ἔγραφαν τὴν μητρικὴν αὐτῶν
γλῶσσαν. Ἄν δὲ πιστεύσωμεν τὸν Αἰλιανὸν
(Ποικίλη Ἱστορία, VII, 5), ὅχι μόνον δὲν
ἐγνώριζον τὴν γραφὴν, ἀλλὰ καὶ ἐνόμιζον
αἰσχιστον εἶναι οἱ τὴν Εὐρώπην οἰκοῦντες
βάρβαροι, χρῆσθαι γράμμασιν». Κατὰ δὲ τὸν
Ἀριστοτέλη, Θρακικαὶ τινες φυλαί, δὲν ἠδύ-
ναντο τὰ ἀριθμῆσον πέραν τοῦ τέσσαρα.—
«Μόνον δ' ἀριθμοῦσι τῶν Θρακῶν γένος τι
εἰς τέσσαρα, διὰ τὸ ὡσπερ τὰ παιδία μὴ δύ-
νασθαι μνημονεύειν ἐπὶ πολὺ. μηδὲ χρῆσαι
μηδενός εἶναι πολλοῦ αὐτοῖς». (Ἀριστοτέ-
λους, Προβλήματα β.—(Περὶ τῆς τέχνης τοῦ
ἀριθμοῦ καὶ τῆς καταγωγῆς τῆς ἀριθμητικῆς
παρὰ τοῖς πρωτογόνοις λαοῖς, βλέπε τὸ κλασ-
σικὸν σύγγραμμα τοῦ: Edward B. Tylor,
I, a Civilisation primitive, μετάφρ. Γαλ-
λική, ὑπὸ Pauline Brunet. Τόμ. Α', σελ.
277 καὶ ἑξῆς).

Πόσον δὲ ἀπλοῖκοι καὶ κτηνωδῶς ἀμόρφω-

τοὶ ἦσαν ὁ Κεβρήνιοι Θράκες, ὥστε κατὰ τὸν Πολύκιον (VII, 22) ἐπίστευον ὅτι ὁ ἱερεὺς αὐτῶν ἦτο δυνατόν νὰ ἀνέλθῃ εἰς τὸν οὐρανὸν διὰ φυλινῆς κλίμακος, διὰ νὰ καταγγείλῃ αὐτοὺς εἰς τὴν Θεάν Ἥραν ἐπὶ ἀπειθία ἢ παραβίασι τῶν καθηκόντων των.

Τὸλάχιστον μέχρι σήμερον, οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον μνημεῖον ἀνεκαλύφθη φέρον θρακικὴν ἐπιγραφὴν, μελονότι ἡ Θράκη ἀπικισθῆ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τοῦ ἐξόμου π. Χ. αἰῶνος. Πᾶσαι αἱ ἀνακαλυφθεῖσαι ἐπιγραφαὶ ἐν Θράκῃ, χρονολογούμεναι ἀπὸ τοῦ 360 π. Χ. καὶ ἐντέθεν, εἶναι γραμμῆναι εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν. Οἱ βασιλεῖς καὶ δυνάσταί τῶν θρακῶν ἐκαλλιέργουν τὰ Ἑλληνικά γράμματα, ὡς γνωστὸν δὲ Κότυς ὁ Ε' (12—17 μ. Χ.) θεωρεῖται ὁ μόνος ἐπιτεμμένος ποιητής. (Βλέπε ἡμετέραν πραγματείαν: Βασίλευς — ποιητής. Κότυς ὁ Β', βασιλεὺς τῆς Θράκης, εἰς «Θρακικά» 1928, σελ. 97—105).

Αἱ λατινικαὶ ἐπιγραφαὶ εἶναι σπανιώτεραι τῶν Ἑλληνικῶν. Ἄν δὲ ἀπέθνησκέ ποτε ἐν Θράκῃ σημαίνων τις Ρωμαῖος, ἐπιγραφὴ Ἑλληνικῆ συνοδεύει τὴν λατινικὴν. Ὅλαι αἱ ἰδιωτικαὶ ἐπιγραφαὶ καὶ αὐταὶ ἀκόμη αἱ βαρβαρώτεραι, αἱ ἔχουσι ἀγροικὸν χαρακτήρα εἶναι Ἑλληνικαί. (Dumont—Homolle, σελ. 587 καὶ ἐξῆς).

Ἐπίσης καὶ τὰ νομίσματα αὐτῶν, χρονολογούμενα ἀπὸ τοῦ 480—381 π. Χ. ἔφερον τύπους καὶ ἐπιγραφὰς Ἑλληνικὰς (Head—Σφορώνου, Νομισματολογία, Τόμ. Α', σελ. 353 καὶ ἐξῆς).

Ἀπὸ τοῦ δευτέρου μ. Χ. αἰῶνος δύναται τις νὰ εἴπῃ, ὅτι οἱ Θράκες εἶχον ἤδη ἐξελληνισθῆ, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον μαρτυροῦν οἱ λόγοι τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουλιανοῦ 361—363 μ. Χ.: — «Οἱ περὶ τὴν Θράκην καὶ τὴν Ἰωνίαν κατοικοῦντες Ἑλλάδος ἐσμέν ἔκγονοι». (Λόγος Α').

Ὅρσιναι τινες φυλαὶ τῆς Θράκης, ὅπως λ. χ. οἱ Βέσσοι (βλ. λέξ.) διεφύλαξαν ἐπὶ μακρότερον χρόνον τὴν γλῶσσαν καὶ τὰ ἥθη αὐτῶν. Ἀλλὰ καὶ οὗτοι εἶχον ἐξελληνισθῆ ἀσπασθέντες τὸν χριστιανισμόν περὶ τὰ 400 μ. Χ. διὰ τῶν ἐνεργειῶν τοῦ Ἐπισκόπου Νικητῆ. Ἀπὸ τοῦ πέμπτου ὁμῶς αἰῶνος, ὁπότε ἤρξιαν αἱ ἀπὸ τοῦ βορρᾶ ἐπιδρομαὶ τῶν

Σλαβῶν, ἅπανα ἡ Θράκη εἶχεν ἐξελληνισθῆ καὶ πάντες οἱ Θράκες ἀθεωροῦντο ὡς Ρωμαῖοι ἤτοι Ἑλληνες. (Dumont—Homolle, σελ. 215).

Θρακικὰ ἔθνη καὶ φυλαὶ

Κατὰ τὸν Στράβωνα ἡ Θράκη ἀπετελεῖτο ἀπὸ 22 ἔθνη, δυναμένη νὰ παρατάξῃ 15.000 ἰππέων καὶ 200.000 πεζῶν, ἂν καὶ ἡ:ο ἀρκετὰ καταβεδλημένη, συνειπία τῶν διαρκῶν πολέμων: — «Ἔστι δὲ ἡ Θράκη σύμπασα ἐκ δυοῖν καὶ εἴκοσιν ἐθνῶν συνεστῶσα: δύναται δὲ στέλλειν καίπερ οὐσα περισσῶς ἐκπεπονημένη μυρίους καὶ πεντακισχιλοὺς ἰππέας, πεζῶν δὲ εἴκοσι μυριάδας». (VII, 321, 48).

Ἄν ὑπολογίσωμεν τὸν στρατευόμενον πληθυσμὸν αὐτῆς εἰς 10 ο:ο, κατὰ μέσον ὅρον, τότε ἡ Θράκη ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Στράβωνος (Ε' μ. Χ. αἰῶν) ἠριθμο: 2.000.000 κατοίκους.

Ἐπισημότερα τῶν ἐθνῶν τούτων ἀναφέρονται:

Οἱ Ὀδρύσοι, οἱ Τριβαλλοί, ὁ Κίνωνες, οἱ Βίσιονες, οἱ Βισόλται, οἱ Σαπαῖοι ἢ Σάπαι, οἱ Σίδωνες, οἱ Ὀδόμαντες, ἢ Ὀδομαντοί, οἱ Λατηνοί, οἱ Παίονες, οἱ Παίοπλαι, οἱ Σάτραι, οἱ Βέσσοι ἢ Βηροοί, οἱ Ἀγριᾶνες, οἱ Ὀρέσιοι, οἱ Λααῖοι, οἱ Μόγδωνες, οἱ Ἡδωνοί, Ἡδωνες ἢ Ἡδῶνες, οἱ Τρηῆρες, οἱ Μαῖδοι ἢ Μαιδάγοι, οἱ Πίερες, οἱ Ἄσται, οἱ Θυνοί, οἱ Δόλογοι, οἱ Ἀπίνθιοι ἢ Ἀπύνθιοι, οἱ Τρωγλοδύται, οἱ Κρόβυζοι, οἱ Μοισοί, οἱ Γέται, οἱ Λακοί ἢ Δᾶκες, οἱ Τραυσοί, οἱ Τράλλεις ἢ Τράλλιοι, οἱ Δανθιλήται, οἱ Βιδυνοί, οἱ Δόβηρες, οἱ Παναῖοι, οἱ Λερωαῖοι, οἱ Δρεῶσι, οἱ Παῖτοι, ἢ Βρένοι, ἢ Βένοι, οἱ Καινοί ἢ Καινικοί οἱ Κόραλλοι, οἱ Τρανίψαι, ἢ Τρανίψοι, οἱ Σινυριᾶδοι, οἱ Νιψαῖοι, οἱ Κοιλήται ἢ Κοιλαῖται, οἱ Τυλαταῖοι, οἱ Σιροσαῖονες, οἱ Γρααῖοι, οἱ Λασσαρηῖται ἢ Λασσαρηῖοι ἢ Λασσαρητηνοί, οἱ Δῖοι, οἱ Μαιδοβιδυνοί, καὶ ὑπὲρ τὰ 20 μικρὰ ἄλλα ἔθνη καὶ λαοὶ κατοικοῦντες ἐν Θράκῃ, περὶ τῶν ὁποίων, πρὸς ἀποφυγὴν ἐπαναλήψωμεν. παραπέμπομεν εἰς τὰ σχετικὰ ἄρθρα.

Πᾶσαι αἱ φυλαὶ αὐταὶ ἦσαν συγγενεῖς ἀνα-

μεταξύ των, διαγόμενοι εἰς τὴν μεγάλην οἰκογένειαν τῶν Θρακο Πελασγῶν ἢ Φρυγο-Πελασγικῶν λαῶν.

Ἐκ τῶν φυλῶν τούτων, αἱ παρὰ τὸν Στρυμόνα κατοικοῦσαι, ἐξελαμβάνοντο πολλάκις ὡς Μακεδόνες, ἀπὸ τῶν ὁποίων δυσκόλως διακρίνονται. Αἱ δὲ πρὸς βορρᾶν τῆς Θεσσαλίας κατοικοῦσαι: φυλαί, ἠμφισθητήθη ἐπίσης ἀν ὑπήγοντο εἰς τὴν Θρακικὴν ἢ Ἰλλυρικὴν ἢ Ἑλληνικὴν φυλὴν, ἀλλὰ παρὰ πάντων ὁμολογεῖται, ὅτι κατὰ τὴν γλῶσσαν καὶ τὰ ἔθνη προσήγγιζον πρὸς τὰς Θεσσαλικὰς φυλάς.

Τὰ Θρακικὰ παράλια διατελοῦν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Ἑλληνικῶν ἀποικιῶν, αἱ ὁποῖαι ἐνωρίτατα ἀπέφυγον τὰ μέρη ταῦτα: *Ἡ Ἀμφίπολις, τὰ Ἄβδηρα, ἡ Μαρώνεια, ἡ Αἴνος* ἐπὶ τοῦ Θρακικοῦ Πελάγους. *Ἡ Καοδία, ἡ Ἐλαιούς, ἡ Καλλίπολις, ἡ Πανκύη* ἐπὶ τῆς Θρακικῆς Χερσονήσου, *Ἡ Ἡράκλεια, ἡ Βισάνθη, ἡ Πέρινθος, τὸ Βυζάντιον* ἐπὶ τῆς Προποντιδός. *Ἡ Σαλμυδησός, ἡ Ἀπολλωνία, ἡ Μεσημβρία, ἡ Τόμις, ἡ Τόμοι, ἡ Κάλλατις, ἡ Ὀδησός* ἐπὶ τοῦ Εὐξείνου Πόντου.

Αἱ πλείστα τῶν πόλεων τούτων (περὶ τῶν ὁποίων βλέπε τὰ σχετικὰ ἄρθρα) ὑπετάγησαν ἐπὶ τῶν χρόνων Δαρειοῦ τοῦ Α' εἰς τοὺς Πέρσας, καθὼς καὶ αἱ Θρακικαὶ φυλαὶ αἱ κατοικοῦσαι πρὸς τὴν παραλίαν. Ὁ Μεγάδαξος, στρατηγὸς τοῦ Δαρειοῦ συνεπλήρωσε τὴν κατάκτησιν τῆς Θράκης, καταστήσας αὐτοὺς φόρου ὑποτελεῖς, μεταξὺ τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ τοῦ Στρυμόνος. Ὁ δὲ Ἰστιάτος, χάρις εἰς τὰς πρὸς τὸν Δαρειὸν ὑπηρεσίας του, κατὰ τὴν Σκυθικὴν ἐκστρατείαν του (505 π. Χ.) ἔλαθεν ὡς δῶρον τὴν Μύρκινον τῆς Ἡδωνίδος (βλ. λέξ.) κειμένην ἀνατολικῶς τοῦ Στρυμόνος.

Μόνον οἱ Ὀδρύσαι, ὑπὸ τὸν βασιλέα αὐτὸν Τήρην (βλ. λέξ.) παρέμειναν ἀνεξάρτητοι. Μάλιστα ἐπωφελοῦμενοι τῆς ἐξασθενήσεως τῶν Περσῶν, καθυπέταξαν κατὰ τὸν πέμπτον αἰῶνα (480—450 π. Χ.) σχεδὸν ὅλοκληρον τὴν Θράκην. Πρωτεύουσα δὲ αὐτῶν ἦτο, ἄλλοτε ἡ Οὐσκουδάμα (Ἀθριανούπολις), ἄλλοτε τὰ Κόψαλα ἢ Κυψέλη (Ἰψκλα) καὶ ἄλλοτε ἡ Βιζύη, μέχρι τοῦ 341 π. Χ. ὁπότε ἐκδιωχθέντος τοῦ βασιλέως αὐτῶν Κερσοβλέ-

πτου καὶ καταφυγόντος εἰς Ἀθήνας, κατελύθη τὸ βασίλειον τῶν Ὀδρυσῶν ὑπὸ Φιλίππου τοῦ Μακεδόνος, ὅστις ἐξελλήγησε τὴν χώραν, κτίσας τὴν ὁμώνυμον αὐτοῦ πόλιν Φιλιππούπολιν.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου τὸ 323 π. Χ. καὶ τὸν διαμελισμὸν τοῦ Μακεδονικοῦ κράτους, ἡ κυρίως λεγομένη Θράκη ἐσχημάτισεν ὑπὸ τὸν Λυσίμαχον ἰδιαιτέρον βασίλειον. Μετὰ τὴν ἐν Ἰψὲ μάχην, τὸ βασίλειον τοῦ Λυσίμαχου ἐπεξετάθη καὶ ἐπὶ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Δὲν διήρκεσεν ὅμως ἐπὶ πολὺ, διότι κατεστράφη ὑπὸ τοῦ Σελεύκου τὸ 282 π. Χ. μετὰ τὴν ἐν Κύρου πεδίου μάχην, προσαρτηθὲν εἰς τὸ βασίλειον τῶν Σελευκιδῶν.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σελεύκου τὸ 281 π. Χ. ἀπεσπάσθη καὶ ἠνώθη μετὰ τῆς Μακεδονίας, μετ' οὗ πολὺ δὲ ἐλεγκτήθη ὑπὸ Κελτικῶν φυλῶν, αἱ ὁποῖαι ἐπιδραμοῦσαι ἀπὸ τοῦ βορρᾶ, ἐθεμελίωσαν αὐτῶν ἐπὶ τοῦ Κάτω Δουνάβεως τὸ βασίλειον τῆς Θύλης ἢ Τύλης τὸ 275 π. Χ. Διὰ τῶν κατακτησέων του, τὸ βασίλειον τοῦτο ἐπὶ τοσοῦτον ἐπεξετάθη, ὥστε καὶ αὐτὸ τὸ Βυζάντιον κατέστη φόρου ὑποτελεῖς.

Τὸ βασίλειον τῆς Θύλης, τοῦ ὁποῦ προῦτος βασιλεὺς διήρκεν ὁ Κομοντόριος διήρκεσεν 60 ἔτη περίπου, μέχρις οὗ ἐπὶ τοῦ τελευταίου αὐτοῦ ἡγεμόνος Κιαύρου ἐπαναστατήσαντες οἱ Θράκες, κατέλυσαν τὴν ξενικὴν κυριαρχίαν καὶ ἀνέκτησαν τὴν ἐλευθερίαν των. (Δρῦσεν, Ἱστορ. τοῦ Μακεδον. Ἑλληνισμοῦ, Τόμ. I', Ἱστορία τῶν Ἐπιγόνων, μετὰφρ. I. Δελίου σελ. 111.—Francesco P. Garofalo, Observations sur les Galates ou Celtes d' Orient, ἐν τῇ Revue des Études Grecques, Τόμ. XIII, 1900, σελ. 450—463).

Οἱ Ρωμαῖοι καίτοι κατέλαβον τὴν Θράκην, ἐν τούτοις ἀφήκαν ἀνέπαφον τὴν αὐτονομίαν τῆς χώρας, μετὰ τὴν ὑπ' αὐτῶν κατάκτησιν τῆς Μακεδονίας, ἀν καὶ οἱ Ὀδρύσαι διέκειντο ἐχθρικῶς πρὸς αὐτούς, βοηθήσαντες τὸν βασιλέα τῆς Μακεδονίας Περσέα τὸν Β' κατὰ τῶν Ρωμαίων.

Ἄλλ' ἢ μετὰ τὸν Αἴμου καὶ τοῦ Δουνάβεως χώρα, προσβλήθησαν ἀπὸ τῶν χρόνων

τοῦ Ἰουγουρθα, μετεβλήθη εἰς Ρωμαϊκὴν ἐπαρχίαν, κατὰ τὰ τέλη τῆς βασιλείας τοῦ Αὐγούστου ὑπὸ τῷ ὀνόματι τῆς *Μοισίας*. Ἄλλ' ἢ τελεία αὐτῆς καθυπόταξις συνετελέσθη μόνον ἐπὶ τοῦ διαδόχου αὐτοῦ Τιβερίου.

Ἡ κυρίως Θράκη ἐξηκολούθει ἀποτελοῦσα αὐτόνομον κράτος. Ἄλλ' ἀκόμη, ἀπὸ τῆς βασιλείας τοῦ Τιβερίου, διάφοροι ἐπαναστάσεις ἐπέφερον τὴν ἐπέμβασιν τῶν Ρωμαίων, τὸ δὲ 46 μ. Χ. ἐπὶ Κλαυδίου, ὅτε ἀπέθανεν ὁ τελευταῖος βασιλεὺς τῆς Θράκης Ρομητάλικης ὁ Β', ἡ χώρα μετεβλήθη εἰς Ρωμαϊκὴν Ἐπαρχίαν.

Περὶ τὰ τέλη τοῦ δευτέρου μ. Χ. αἰῶνος, κατὰ τὸν μεταξὺ Σεβήρου καὶ Περσενίου ἀγῶνα, τὸ Θρακικὸν ὄνομα φέρεται εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν, πρᾶγμα τὸ ὅποιον καταδεικνύει τὸν διαμελισμὸν αὐτῆς, τῆς ὁποίας ὅμως ἄγνωστος ἡ ἀκριθὴς ἐποχὴ.

Τέλος, περὶ τὰ μέσα τοῦ τρίτου καὶ τετάρτου μ. Χ. αἰῶνος ἡ Θράκη ἦτο διηρημένη εἰς τέσσαρας ἐπαρχίας :

- α') Τὴν *κυρίως Θράκην*, μὲ πρωτεύουσαν τὴν Φιλιππούπολιν.
- β') Τὴν *Αἰμίμοντον*, μὲ πρωτεύουσαν τὴν Ἀδριανούπολιν.
- γ') Τὴν *Ροδόπην*, μὲ πρωτεύουσαν τὰ Ἀδδῆρα.
- δ') Τὴν *Εὐρώπην*, μὲ πρωτεύουσαν τὴν Ἡράκλειαν.

Ἐπὶ τῶν Βυζαντινῶν χρόνοι, ἡ Θράκη ἀποτελεῖτο ἐκ τεσσάρων ἐπαρχιῶν, καὶ δύο ἄλλων βορειοτέρων, αἱ ὁποῖαι περιελάμβανον τὴν *ἀρχαίαν Θράκην*, ἀπὸ τοῦ Αἴμου μέχρι τοῦ Ἰστρου: τὴν *Μοισίαν*, μὲ πρωτεύουσαν τὴν Μαρκετινούπολιν (βλ. λέξ.). καὶ τὴν *Σκυθίαν*, μὲ πρωτεύουσαν τὴν Τόμιν ἢ Τόμους (βλ. λέξ.). Ἀργότερον ἐπὶ τῆς Μακεδονικῆς δυναστείας, περὶ τὰ τέλη τοῦ ἐνάτου αἰῶνος, ἡ διαίρεσις αὐτῆ ἀντικατεστάθη ὑπὸ τοῦ Θεμάτου τῆς *Θράκης*, μὲ πρωτεύουσαν τὴν Φιλιππούπολιν. Σημειοῦμεν ἐνταῦθα ὅτι «Θέματα» ὀνομάζοντο στρατιωτικαὶ διαίρεσεις, εἰς ἐκάστην τῶν ὁποίων ἤδρευε καὶ μία λεγεὼν. Εἰσῆχθη δὲ τὸ ὄνομα «θέμα» εἰς τὴν Βυζαντινὴν Αὐτοκρατορίαν περὶ τὰ μέσα τοῦ ἐξδόμου αἰῶνος, ἀντικαταστήσαν τὸ τῶν Ἐπαρχιῶν.

Θρησκεία τῶν ἀρχαίων Θρακῶν

Ἡ λατρεία τῶν ἀρχαίων Θρακῶν ἦτο περιωρισμένη, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν πολυθεταν τῶν Ἑλλήνων. Ἐλάτρευον ὀλίγους θεούς: τὸν Ἄρην, ὅστις καὶ Ὀδρύσιος καλεῖται, τοῦ ὁποίου ἄλλως τε ἡ Θράκη θεωρεῖται τὸ προσφιλέν ἐνδιαίτημα, τὸν Διόνυσον καὶ τὴν Ἄρτεμιν. Οἱ βασιλεῖς τῶν Θρακῶν ἐλάτρευον ἐπὶ πλέον τὸν Ἑρμῆν, εἰς τὸν ὅποιον ὀρκίζοντο, καυχώμενοι ὅτι ἀπ' αὐτοῦ κατήγοντο. (Ἡροδ. V, 7). Καθαρῶς ὅμως Θρακικῆς καταγωγῆς εἶναι ὁ Διόνυσος, ὁ θεὸς τοῦ οἴνου καὶ τῆς γονιμότητος, τοῦ ὁποίου ἡ λατρεία, γεννηθεῖσα ἀνὰ τὰς πεδιάδας τῆς Θράκης, ἀπετέλεσεν ἀργότερον ἐν τῶν ἀρχαιότερων μυστηρίων τῆς Ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος.

Κατὰ τὴν μυθολογίαν, ἀναφέρονται ἑπτὰ Διόνυσοι. Κατ' ἄλλους δὲ ἦσαν τρεῖς: ὁ Ἰνδός, ὁ Ἀσσύριος καὶ ὁ Αἰγύπτιος. Ἐπισημότερος ὅμως ὢλων τούτων θεωρεῖται ὁ Θρᾷξ, ὅστις κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἡροδότου ὑπῆρξεν ὁ νεώτερος θεὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ Πανθέου.

Αἱ διάφοροι περὶ Διόνυσου παραδόσεις, περιεβάλλονται ὑπὸ πολλῶν ἀντιφάσεων καὶ πλείστων μυστηρίων. Ἡ σύγχυσις δὲ αὕτη προήλθε, κατὰ τὸν Πλούταρχον, ἐκ τοῦ ὅτι ἡ θεότης τοῦ Διόνυσου συνεχέτο, κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, μετὰ τοῦ Πλούτωνος ἢ τοῦ Ἀπόλλωνος, ἢ καὶ μετ' αὐτοῦ τοῦ Σεραπίδος ἢ τοῦ Ὀσίριδος ἀκόμη. Πάντα τὰ πρὸς τιμὴν αὐτοῦ τελοῦμενα ὄργια καὶ Διονυσιακά ἐορταζοῦντο, ἐνεῖχον μυθικὸν καὶ μυστηριώδη χαρακτῆρα. Ἀναμιχθέντα δὲ μετὰ τῆς λατρείας Θρακικῶν ἢ Ἀσιατικῶν παραδόσεων, ἀπέτελεσαν τοιαύτην σύγχυσιν, ὥστε ἡ ἀκριθὴς ἐρμηνεῖα αὐτῶν ἀποβαίνει δύσκολος ἂν μὴ ἀδύνατος.

Κατὰ τὴν παράδοσιν, τὸ μέρος ὅπου ἀνετράφη ὁ Διόνυσος κρυφῶς ὑπὸ τῶν Νυμφῶν, ὀνομάζετο Νύσα, ἐξ οὗ τὸ ὄνομα Διόνυσος καὶ τὰ ἐπιθέτα αὐτοῦ: Νυσαῖος, Νύσιος κτλ. Ἄλλὰ ποῦ ἔκειτο ἡ Νύσα αὕτη; Ἐπειδὴ τὸ πλείστον τῶν Ἑλληνικῶν χωρῶν παράγει ἄφθονον καὶ καλὸν οἶνον, ἐπροθυμοποιήθη κάθε χώρα νὰ θεωρῆ ἑαυτὴν ὡς πατρίδα τοῦ Θεοῦ τοῦ οἴνου καὶ τῆς κραιπάλης, ἐξ οὗ

κατὰ τινὰς μύθους ἔκειτο εἰς τὴν Βοιωτίαν, τὴν Θράκην, τὴν Ἀραβίαν, τὰς Ἰνδίας καὶ ἀλλαχοῦ. Τὸ βέβαιον ὅμως εἶναι ὅτι ἡ λατρεία τοῦ Διονύσου καὶ τὰ Διονυσιακὰ λεγόμενα ὄργια, ἦσαν Θρακικῆς καταγωγῆς, γνωστά ἀπ' αὐτῶν τῶν Ὀμηρικῶν χρόνων, μολονότι ὁ Ὅμηρος, οὐδέποτε ἀναφέρει αὐτὸν ὡς Θεὸν τοῦ Ὀλύμπου, ἀλλ' ὡς ἐπίγειον Θεόν, ὅπως καὶ τὴν Δήμητραν (Ἰλιάδ. Ζ', 130 καὶ ἐξῆς).

Ὁ Διόνυσος ἀθεωρεῖτο ὡς Θεὸς τῆς γονιμότητος, θωρήσας εἰς τὸν ἄνθρωπον, πλὴν τῶν ἄλλων δωρημάτων καὶ τὸν καλλιστόν οἶνον, ἐπονομασθεὶς διὰ τοῦτο «χάρισμα βροτοῖσι» καὶ «Λύσιος ἢ Λυαῖος» διὰ τὰς θεραπευτικὰς ιδιότητας τοῦ οἴνου καὶ τὴν ἀνακούφισιν τὴν ὁποῖαν παρέχει εἰς τὸν πίνοντα, ἐξ οὗ καὶ τὰ ἐπιθετα: «Ἰατρόμαντις» καὶ «Σωτήρ».

Κατὰ τὸν Πλούταρχον (Συμποσιακὰ) αἱ ἑορταὶ τοῦ Διονύσου κατ' ἀρχὰς ἦσαν ἀπλατ, σὺν τῇ χρόνῳ ὅμως ἀπέβησαν θορυβῶδεις καὶ ὀργαστικαί. Οἱ πανηγυρίζοντες, ἡγουμένου τοῦ φαλλοῦ, συμβόλου τῆς γονιμότητος, περιεφέροντο μετ' αὐτῶν καὶ τυμπάνων κραυγάζοντες «Εὐοί, Εὐάν». Ἡ δὲ συσχέτισις αὐτῆ τοῦ Διονύσου πρὸς τὸ ἔμβλημα τῆς γονιμότητος τὸν φαλλὸν εἶναι φυσικωτάτη, διότι ὁ Διόνυσος ἐκπροσωπεῖ τὴν γόνιμον ἄμπελον καὶ τὸν οἶνον. Διὰ τοῦτο καὶ οἱ Σάτυροι, οἱ ἀχώριστοι σύντροφοι αὐτοῦ ὀνομάζονται πολλαίς «ἰθυφαλλικοί», ἐξ οὗ, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα προήλθε καὶ τὸ ὑπὸ τῶν Λεσβίων εἰς τὸν Διόνυσον δοθὲν ἐπιθετον «Φαλλήν».

Ἀπὸ τῆς Θράκης ἡ λατρεία τοῦ Διονύσου μετεδόθη καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα, ἰδίως δὲ τὴν Ἀττικὴν, Κόρινθον, Σικυώνα ἐπὶ τοῦ Παρνασσαοῦ, τὴν Λέσβον, Νάξον καὶ ἀλλαχοῦ, διαμορφωθείσα καὶ διαπλασθεῖσα ἐπὶ τὸ τελειότερον.

Εἰς τὴν Ἀττικὴν ἡ λατρεία τοῦ Διονύσου εἰσῆχθη κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους ἐκ τῆς Βοιωτίας, ἡ ὁποία ἀπῆρξεν ἢ πρώτη αὐτῆς κοιτίς. Κυρίως ὅμως αἱ Ἐλευθεράκι παρὰ τὰς ὑπαιρείας τοῦ Κιθιριῶνος καὶ πρὸ παντὸς ὁ Δῆμος Ἰκαρίας ἐπὶ τοῦ Πεντελικοῦ ἀπῆρξεν ὁ πρῶτος σταθμὸς τῆς ἐκ Θράκης κατελευθέρσης Θρακικῆς ἀποικίας, ἡ ὁποία

διέδωκε καὶ τὴν λατρείαν τοῦ Διονύσου.

Κατὰ τὸν Εὐριπίδην, αὐτὸς ὁ Διόνυσος ἐγένετο ὁ εἰσηγητὴς τῆς λατρείας του, διδάξας συνάμα καὶ τοὺς ἱεροὺς χοροὺς:

Κακαὶ χορεύσας καὶ καταστήσας ἑμᾶς
τελετάς, ἴν' εἶην ἐμφανῆς θαύμων βροτοῖς.
(Βάκχαι, 21).

Ἰερὰ ἔμβλήματα τοῦ Διονύσου ἦσαν, ἐκ μὲν τῶν φυτῶν ὁ κισσὸς καὶ ἡ ἄμπελος, ἐκ δὲ τῶν ζῴων ὁ τράγος, ὁ ὄνος, ἡ τίγρις καὶ ὁ δελφίν. Κατὰ δὲ τὰς ἑορτὰς τοῦ Διονύσου οἱ πανηγυρίζοντες στεφανωμένοι μὲ φύλλα κισσοῦ καὶ μετημφισμένοι εἰς Σατύρους, περιήρχοντο τὴν πόλιν ψάλλοντες ἐν χορῷ Διονυσιακοῦς ὕμνους, ὑπὸ τοὺς ἤχους χαλκῶν κρυστάλων, καὶ φρυγικῶν αὐλῶν.

Στεφανοῦσθε κισσῷ
βρύετε, βρύετε, χλοῆρει
μέλακι καλλικάρπῳ
καὶ καταβακχιούσθε
δρυὸς ἢ ἐλάτοις κλάδοισι
στικτῶν τ' ἐνδοτὰ νεβριδῶν
στέφετε λευκοτρίχων πλοκάμων
μαλλοῖς, ἀμφὶ δὲ νάρθηκας ὄβριστάς.
(Εὐριπίδου Βάκχαι 106—114).

Καὶ ὀλίγον παρακάτω:

Ἦ ἴθε, Βάκχαι,
τρώλου χουσορόου χλιδᾶ
μέλπετε τὸν Διόνυσον
βαρυδρόμων ὑπὸ τυμπάνων
εὐίχ τὸν εἶδον ἀγαλλόμενοι Θεὸν
ἐν Φρυγίαις βοαῖς ἐνοπαῖσί τε.

(Αὐτόθι, 153—159).

Κατὰ τὴν πομπὴν τῶν Διονυσίων μυστηρίων προεπορεύοντο αἱ κληφόροι παρθέναι, φέρουσαι ἐντὸς ἀμφορέων οἶνον, ἠκολούθουν δὲ δοῦλοι φέροντες φαλλοὺς, καὶ ἄλλοι ἔγοντες τράγον εἰς θυσίαν, ἠκολούθει δὲ πλῆθος ψάλλον διαφόρους ὕμνους ἐν συνοδείᾳ αὐλῶν καὶ διαύλων. Προετιμῶντο δὲ τὰ ὄργανα ταῦτα, ὡς ἐκπροσωποῦντα τὴν ἀρχικὴν καὶ τραχίαν μουσικὴν τῶν Θρακῶν.

Τὰ πατροπαράδοτα ταῦτα ἔθιμα ἐτηροῦντο μετὰ θρησκευτικῆς εὐλαθείας. «Ἡ πάτριος τοῦ Διονύσου ἑορτή, λέγει ὁ Πλούταρχος, τὸ παλαιὸν ἐπέμπετο δημοτικῶς καὶ ἰλαρῶς ἀμφορέως οἶνον καὶ κληματίς, εἶτα τράγον

τις εἴλεκεν, ἄλλος ἰσχυρὸν ἄρριχον (καλάθι) ἠκολούθει κομίζων, ἐπὶ πᾶσι δὲ ὁ φαλλός. β.

Κύριος χαρακτήρ τῶν Διονυσιακῶν μυστηρίων καὶ ἑορτῶν ἦτο ἡ εὐθυμία, ἡ ζωηρότης καὶ διάφοροι ὀργιαστικαὶ ἐκδηλώσεις, εἰς τὰς ὁποίας ἐλάμβανον μέρος καὶ γυναῖκες καλούμεναι: Βάκχαι, Μαινάδες καὶ Βασσαρίδες, (βασσάρα λέξις Θρακική, σημαίνουσα τὴν ἀλώπεκα. Ἐπίσης ὠνομάζετο καὶ εἰδός τι χιτώνος, τὸν ὁποῖον ἐφόρουσαν αἱ Βάκχαι, κατασκευασμένον ἴσως ἀπὸ δέρμα ἀλώπεκος, ἐξ οὗ καὶ τὸ ὄνομα Βασσαρίδες, Βασσαρεὺς δὲ ὁ Βάκχος). Κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας, ἰδίως δὲ κατὰ τὰς ἑορτὰς τῶν Διονυσιακῶν Ἀθηναίων, ἐπιτρέπετο τὸ αἰσχρολογεῖν καὶ αἱ χονδραὶ ἀστειότητες. Διάφοροι πανηγυρίζοντες, ἐποχοῦμενοι ἐφ' ἀμάξης, παρεξαιρέτουσαν εἰς ἀστεϊότητος μέχρις ἀκολασίας καὶ βωμολοχίας, μέχρι χυδαιότητος, ἐξ οὗ καὶ ἡ παροιμιώδης φράσις «τὰ ἐξ ἀμάξης». Ἐκλείει δὲ ἡ ἑορτὴ πάντοτε μὲ τὴν διδασκαλίαν ἑνὸς δράματος ἢ μιᾶς κωμωδίας. Γνωστὸν, ἄλλως τε, ὅτι ἐκ τῆς λατρίας τοῦ Διονύσου παρήχθη καὶ τὸ ἄριστον καὶ τελειότατον εἶδος τῆς ποιήσεως, ἡ δραματικὴ ποίησις, διὰ τῆς ὁποίας οἱ μεγάλοι τραγικοὶ, ἐν στενωπᾷ ἀρμονίᾳ τῆς ποιήσεως καὶ τῆς φιλοσοφίας, ἐξήγγελλον εἰς τὸν κόσμον τὰ ὑψίστα διδάγματα τῆς ἠθικῆς.

Ὁ λαμβάνων μέρος εἰς τὴν τελετὴν τῶν Διονυσίων ἐθεωρεῖτο εὐτυχὴς καὶ μακάριος, διότι διὰ τῶν γινομένων καθαρμῶν ἐξουφούτο καὶ ἐξηγιζέτο ἡ ψυχὴ αὐτοῦ, ἐνφ' ὃ μὴ λαμβάνων μέρος, δηλαδὴ ὁ ἀμύητος, ὁ ἀδάκκευτος, ἐθεωρεῖτο δυστυχὴς, ὡς μαρτυροῦν οἱ κατωτέρω στίχοι τοῦ Εὐριπίδου:

ὦ μάκαρ, ὅστις εὐδαίμων
τελετὰς θεῶν εἰδὼς
βιοτᾶν ἀγιστεύει
καὶ τιθασσέεται ψυχάν
ἐν ἄρεσσι βακχεύων
δοίσις καθαρμοῖσι

ἄρρητ' ἀδακχεύτοισιν εἰδέναι βροτῶν.

(Βάκχαι 72—77 καὶ 472)

Τὸ σπῆλαιον ὄπου ἀνατρέφετο ὁ Διόνυσος, ἐκαλύπτετο ὑπὸ τῶν φυλλωμάτων τῆς ἀμπέλου, τῆς ὁποίας οἱ καρποὶ ἤξανον καὶ ἀνεπιτύσσοντο μαζί μὲ τὸν θεόν. Ἡ φυτικὴ ζωὴ μετεδίδετο εἰς αὐτοὺς ἀπὸ τὴν μητέρα γῆν, ὅπως τὸ γάλα ὑπὸ τῶν Νυμφῶν εἰς τὰ χεῖλη τοῦ θεοῦ βρέφους. Ἡλικιωθεὶς ὁ Διόνυσος καὶ γευθεὶς τοῦ ἀγρίου αὐτῆς καρποῦ ἐμύθησε ὑπὸ τοῦ θεοῦ ἐκεῖνον νέκταρος, ὅπως καὶ αἱ τροφαὶ του καὶ οἱ δαίμονες τῶν δασῶν, οἱ ὁποῖοι τὸν ἐμμήθησαν. Ὅτε ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς οὐρανίας ἐκείνης μέθης, ἐξορμᾷ ἀπὸ τῆς παιδικῆς του διαμονῆς καὶ μὲ γέλοια καὶ χαρὰ, ἀκολουθοῦμενος ὑφ' ὄλης ἐκείνης τῆς συνοδείας του, ἐν καταστάσει μέθης καὶ κραυγῆς, διασχίζει τὸν κόσμον, ἕνα μεταδῶση παντοῦ τὴν νέαν ἡδονὴν τῆς ὁποίας ὑπῆρξεν ἐφευρέτης. Ἐστεμμένος μὲ κλάδους κισσοῦ καὶ ἀμπέλου, διατρέχει εὐθυμὸς καὶ ζωηρὸς τὸν κόσμον, σκορπίζων τὴν χαρὰν καὶ τὴν εὐθυμίαν μὲ τὰ τρελλὰ του γέλοια καὶ τραγούδια. Ἡ μέθη θεοποιουμένη παρίσταται τὸ ὑπέρτατον ἰνδάλμα καὶ ἡ ὑψίστη παρηγορία τῆς πενθοῦσης φύσεως καὶ τῆς πασχούσης ἀνθρωπότητος.

Ἐντεῦθεν καὶ τὰ ἐπιθετὰ τοῦ Διονύσου: **βρόμιος** καὶ **εὐΐος**, δηλαδὴ θεὸς τοῦ θορύβου, ὡς ὑποδηλοῦται ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ Φύσις κατὰ τὸ ἔαρ ἐξαγγέλλει τὴν νέαν αὐτῆς ζωὴν διὰ παγκοσμοῦ ψιθύρου.

Αἱ περιπέτειαι τοῦ Διονύσου, αἱ ὁποῖαι περιβάλλουν τὴν γέννησίν του, δὲν εἶναι ἄλλο τι παρά μυθικὰ ἐκφάνσεις τῶν φυσικῶν φαινομένων, τὰ ὁποῖα συντελοῦν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἀμπέλου καὶ τὴν ὀρίμανσιν αὐτῆς. Ἡ θερμότης τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων ἀποξηραίνει καὶ κατακαίει τὸ ἔδαφος· ἀλλ' ὁ καρπὸς τῆς ἀμπέλου διατηρεῖται καὶ αὐξάνει κρυμμένος ὑπὸ τὰ φυλλώματα αὐτῆς. Τὸ ἔργον τῆς Γῆς συμπληροῦ ὁ Οὐρανὸς διὰ τῶν νεφῶν παρέχων τὴν ὑγρασίαν, ἡ ὁποία τρέφει τὴν σταφυλὴν καὶ ἐπιφέρει τὴν ὀρίμανσιν αὐτῆς. Διὰ τοῦτο καὶ οἱ πανηγυρίζοντες μετὰ ζωηρότητος ἐξεδήλουν τὰ αἰσθηματὰ των. Ἄλλοτε τὴν θλίψιν διὰ τὸν ἐξαφανισμὸν τῆς βλαστήσεως κατὰ τὸν χειμῶνα, ἥτις παρίσταται ὡς θάνατος κατὰ τοῦ θεοῦ καὶ σπαργμὸς ὑπὸ ἐχθρικῶν δυνάμεων, καὶ ἄλλοτε

τὴν γὰρ ἐν τῇ ἐκρινῇ βλάστησιν, ἥτις ἐπανηγυρίζετο ὡς ἐπάνοδος τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν ζωὴν.

Τὴν ἰδίαν ταύτην ἐγκλείει καὶ ὁ ὁμηρικὸς μῦθος, καθ' ὃν ὁ μυθικὸς βασιλεὺς τῶν Ἡδωνῶν Λυκοῦργος, υἱὸς τοῦ Δρύαντος ἦτο ἐχθρὸς τοῦ Διονύσου καὶ κατεβίωκεν αὐτόν:

Οὐδὲ γὰρ οὐδὲ Δρύαντος υἱὸς κρατερὸς Λυκοῦργος
 δὴν ἦν, ὅς ῥα θεοῖσιν ἐπουρανίοισιν ἐρίζεν.
 ὅς ποτε μαινομένοιο Διονύσοιο τιθήνας
 σέβε καὶ ἡγάθεον Νυσήϊον· αἱ δ' ἅμα πᾶσαι
 θύσθλα χαμαὶ κατέχευαν, ὅπ' ἀνδροφόνιοι

θεινόμενοι βουπληγί. Διονύσος δὲ φοβηθεὶς
 δύσευθ' ἄλος κατὰ κύμα, θέτις δ' ὑπεδέξατο

δειδιότα· κρατερὸς γὰρ ἔχε τρόμος ἀνδρὸς
 ὁμοκλή.

Ἐγὼ μὲν ἔπειτ' ὀδύσαντο θεοὶ ῥεῖα ζῶντες,
 καὶ μιν τυφλὸν εἶθε Κρόνου παῖς. Οὐδ' ἄρ
 ἔτι δὴν
 ἦν ἐπεὶ ἀθανάτοισιν ἀπήχθετο πᾶσι θεοῖσιν.

(Ἰλιάδ. Ζ, 130—140).

Ἄλλ' ἡ λέξις «Λυκοῦργος» καὶ «Λυκοῦργος» σχηματίζεται ἐκ τῆς ρίζης λυκ- ἥτις σημαίνει φῶς καὶ τῆς ἐργ- ἥτις σημαίνει περιορίζω. Ἄρα ὁ Λυκοῦργος εἶναι ἡ «περιορίζουσα, ἡ ἀποκρύπτουσα», τὸ φῶς δύναμις. Κατὰ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Preller, συμβολίζει τὸ οὐράνιον φῶς, καθιστάμενον διὰ τοῦτο ἐχθρὸν τῶν Θεῶν, τῶν ὁποίων κατοικία εἶναι ὁ οὐρανός. Ὁ Λυκοῦργος λοιπὸν οὗτος δὲν εἶναι ἄλλο τι, παρὰ ὁ βαρὺς χειμῶν, ὑποχωρῶν πρὸ τῆς ἐπανερχομένης ἡλιακῆς θερμότητος κατὰ τὸ ἀνθροσπερές ἔαρ, ὁπότε ἀναζει ἐν ὄλῃ τῇ εὐθύμῃ μεγαλοπρεπείᾳ, ὁ Θεὸς τῆς παγκοσμίου κραιπάλης καὶ εὐθυμίας, ὁ ὠραῖος Διονύσος. (Πρβλ. Ἡλ. Οἰκονομοπούλου, Μυθολογία τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδος, σελ. 552 καὶ ἐξῆς).

Ἐκ τοῦ μύθου τούτου καταφαίνεται ὅτι ἡ λατρεία τοῦ Διονύσου ἦτο ἀρχαιότατη ἐν Θράκῃ, οὐδὲν τὸ Ἑλληνικὸν παρουσιάζουσα καὶ κατὰ πολὺ διάφορος τοῦ Ἑλληνικοῦ Βάκχου, τοῦ υἱοῦ τοῦ Διὸς καὶ τῆς Σεμέλης. Τὸ μόνον πιθανόν εἶναι ὅτι Θρακικαὶ φυλαὶ κα-

τοικήσασαι ἀργότερον τὴν Φωκίδα καὶ Βοιωτίαν, μετέδωκαν τὴν λατρείαν τοῦ Διονύσου, ὅπως διεδόθη καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα, διαπλασθεῖσα κατὰ τὸ φύσει ζωηρὸν καὶ φιλοσκόμμον πνεῦμα τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Οὕτω δὲ ὁ Θεὸς τοῦ οἴνου καὶ τῆς εὐθυμίας ἀπέβη μία τῶν κυριωτέρων θεοτήτων τοῦ Ἑλληνικοῦ Πανθέου.

Κατὰ τὴν μυθολογίαν, πρῶτος ὁ Μελάμπους ὁ Ἀμφιάνορος, ὑπῆρξεν ὁ Ἰδρυτὴς τῆς ἐν Ἑλλάδι λατρείας τοῦ Διονύσου καὶ τοῦ φαλλοῦ συμβολίζοντος τὴν γεννητικὴν δύναμιν τῆς φύσεως. Τοιαύτη δὲ ἦτο ἡ δύναμις καὶ τοσαῦτα ἐνέκλειον θέλγητρα τὰ μυστήρια τοῦ Διονύσου, ὥστε, ἐν γένει, οἱ Ἕλληνες εἰσήγαγον τὸ ὀργιαστικόν, βακχικὸν καὶ χορευτικὸν μέρος εἰς τὰς λατρείας τοῦ Ἀπόλλωνος, τῆς Ἐκάτης, τῶν Μουσῶν καὶ τῆς Δήμητρος. Χαρακτηριστικόν, ἄλλως τε, εἶναι καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Διονύσου «Ἰακχος», δηλαδὴ, χαρὰ, θαυμασμός, ἐνθουσιασμός. Ἐν τέλει οἱ χοροὶ καὶ ἡ εὐθυμία, ἡ ζωηρότης καὶ ὁ ἐνθουσιασμός, ἀπέβησαν κοινὸν γνώρισμα πάσης λατρείας. Ὁ χορὸς τῶν Βακχῶν τοῦ Εὐριπίδου φάλλει:

Θιασεύειν τε χοροῖς
 μετ' αὐλοῦ γελᾶσαι
 ἀποπαῖσαι τε μερμήνας.

(Βάκχαι, 379—381).

Καὶ ὀλίγον ἀνωτέρω:

... Τὸ γὰρ βακχεύειμον
 καὶ τὸ μανιώδες μαντικὴν πολλὴν ἔχει·
 ἔταν γὰρ ὁ Θεὸς εἰς τὸ σῶμ' ἔλθῃ πολὺς,
 λέγειν τὸ μέλλον τοῦς μεμνηνότες ποιεῖ.

(Αὐτόθι, 298—301).

Ἄλλὰ μήπως καὶ σήμερον οἱ χωρικοὶ δὲν ἐφορᾶζον τὸ εὐφρόσουν γεγονός τοῦ τραγητοῦ τῆς ἀμπέλου διὰ πανδήμων καὶ παιδρῶν πανηγύρεων, τὰ ὅποια χαρακτηρίζει ἡ εὐθυμία, τὰ ἔξωματα, ὁ χορὸς καὶ ἡ κραιπάλη;

Οἱ Σάτυροι καὶ οἱ Σειληνοὶ χορεύουν εἰς τὰ δάση, αἱ Νύμφαι λούονται καὶ παίξουν εἰς τὰ νερά τῶν πηγῶν τῶν. Ὁλόκληρος ἡ Φύσις προσκίτται νέαν ζωὴν ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς οὐρανιας ἐφευρέσεως τοῦ Διονύσου, ὁ ὁποῖος πανταχοῦ σκορπίζει τὴν χαρὰν καὶ τὴν εὐθυμίαν. Ὅλαι αἱ εἰκόνες αὗται καὶ ἐκ-

δηλώσεις περὶ τῆς κατὰ τὸ ἔαρ σφριγῶσης καὶ ἀναγεννωμένης φύσεως, διαμορφούνται καὶ διαπλάσσονται ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς φαντασίας εἰς ἰδεώδη πλάσματα καὶ εὐθύμοις θεότητας αἱ ὁποῖαι διατρέχουν τὸν κόσμον.

Παντοῦ ὁ Βάκχος συνοδεύεται ἀπὸ τὰς θεότητας ταύτας τοῦ ἀγροτικοῦ βίου: Σειληνοῦς, Σατύρους καὶ Νύμφας, ὅπως ἀναφέρει ὁ Ἀριστοφάνης εἰς τὰ χωρικά τῶν Θεσμοφοριαζουσῶν:

Ἦγού δέ γ' ᾤδ' αὐτός
οὐ κισσοφόρε Βάκχειε
δέσποτ' ἐγὼ δὲ κώμοις
σε φιλοχόροισι μέλφω
Εὔϊον, ᾧ Διόνυσε,
Βρόμιε καὶ Σεμέλας παῖ,
χοροῖς τερπόμενος
κατ' ὄρεα Νυμφῶν ἑρατοῖς ἐν ὕμνοις
Εὔϊον Εὔϊον, εὐοῖ
ἀναγορεύων.
Ἄμφι δέ σοι κτυπεῖται
Κιθαρῳνίος ἤχῳ,
μελάμφυλλά τ' ὄρη δάσκια καὶ νάπαι
πετρῶδεις βρέμονται
κύκλω δὲ περὶ σε κισσός
εὐπέταλος ἔλικι θάλλει.

(987—1000).

Εἰς τὴν εὐθύμον ταύτην συνοδεῖται, ὁ Ἀνακρών προσθέτει τὸν Ἔρωτα καὶ τὴν Ἀφροδίτην, διὰ τὸ μὴ λείψῃ τίποτε ἀπὸ τὴν φαίδραν εἰκόνα τῆς ζωῆς, τὴν ὁποῖαν ἐγγυρίζον τὰ ζῶν καὶ τὰ ἀπολαμβάνουν οἱ ἀρχαῖοι πρόγονοί μας.

Ἐνεκα τοῦ ὀργιαστικοῦ χαρακτήρος τῶν Διονυσιακῶν ἑορτῶν, ἐσχετίζετο ἡ λατρεία τοῦ Διονύσου μετὰ τοῦ Ἄττιος καὶ τῆς Κυβέλης, φρυγικῶν θεοτήτων, τῶν ὁποῖων ἡ λατρεία ἦτο ἐπίσης ταραχώδης καὶ ὀργιαστικῆ. Συνεχέετο ἐπίσης πρὸς Φρυγικὸν θεὸν Βγαχίον ὅστις ὠνομάζετο καὶ Σαβάκιος, συμβολίζοντα τὴν ἀνθοῦσαν φύσιν, ἣτις θνήσκει καὶ ἀναγεννᾶται. Τὴν αὐτὴν ἰδέαν ὑποδηλοῖ καὶ ὁ Ζαχρεὺς ἢ ὑποχθόνιος Διόνυσος, υἱὸς τῆς Περσεφόνης καὶ τοῦ Διὸς.

Ὁ Σαβάκιος γενικῶς θεωρεῖται ὡς υἱὸς τῆς Ρέας ἢ τῆς Κυβέλης, τοῦ ὁποῖου ἢ μετὰ μυστηρίων λατρεία μετεδόθη εἰς Ἀσίαν εἰς

τὴν Ἑλλάδα, ὅπου ἐξελαμβάνετο ὡς σύμβολον τῆς Σελήνης ἢ τοῦ Ἥλιου καὶ ἐλατρεύετο ἰδίως ὑπὸ γυναικῶν. Εἰς μεταγενεστέρους χρόνους ἐταυτίσθη μετὰ τὸν Διόνυσον (Βάκχον), ὅστις ἐνίοτε ἐκαλεῖτο Σαβάκιος. Ἐπίσης ἐθεωρεῖτο καὶ ὡς υἱὸς τοῦ Διὸς, μετὰ τοῦ ὁποῖου ἐταυτίζετο μέχρι τινός, καὶ τῆς Περσεφόνης, ἀνατραφείς ὑπὸ τινος νύμφης καλουμένης Νύσης, κατ' ἄλλους δὲ ἕνεκα φιλοσοφικῶν θεωριῶν, ὡς υἱὸς τοῦ Καβαίρου, τοῦ Διονύσου ἢ τοῦ Κρόνου.

Αἱ πρὸς τιμὴν αὐτοῦ ἑορταὶ ἐκαλοῦντο «Σαβάκια», ἀρχικὸν δὲ κέντρον τῆς λατρείας τοῦ Σαβακίου, ἦτο ἡ Φρυγία ὅπου εὐρέθησαν πλεῖστοι σχετικαὶ ἐπιγραφαί. Ἐκ Μικρῆς Ἀσίας ἡ λατρεία αὐτοῦ μετεδόθη εἰς τοὺς Θράκας, οἱ ὁποῖοι ἐμμύθησαν τὰς μυστηριώδεις αὐτοῦ ἑορτὰς καὶ τὴν λατρείαν τῆς Βενδίδος, τῆς Θρακικῆς αἰληνιακῆς θεότητος, τῆς ὁποίας ἡ λατρεία εἰσαχθεῖσα εἰς τὴν Ἑλλάδα, κατὰ τὸν πέμπτον π. χ. αἰῶνα, ἐταυτίσθη μετὰ τὴν Ἐκάτην, Ἄρτεμιν ἢ καὶ Περσεφόνην. Τοῦτου ἕνεκα ἐπλάσθη καὶ ὁ φρυγικὸς μῦθος, κατὰ τὸν ὁποῖον ἡ Βενδὶς ἦτο κόρη τοῦ Σαβακίου. Ἐπειδὴ δὲ οὗτος ὡς θεὸς τοῦ Ἄβου, εἶχε ταυτίσθη πρὸς τὸν Πλούτωνα, ἡ Βενδὶς ἐταυτίσθη πρὸς τὴν Περσεφόνην ἢ ἐπλάσθη ὁ μῦθος, κατὰ τὸν ὁποῖον αὐτὴ διήρξε θυγάτηρ τοῦ Ἀεμίτου ἢ Ἀδάμαντος (ἀδάμαστος), τὸ ὁποῖον κατ' ἀρχὰς ἦτο ἐπίθετον τοῦ Πλούτωνος. Εὐρύτατα διαδεδομένη ἐν Θράκῃ ἐμφανίζεται ἡ λατρεία αὐτοῦ, ἀπὸ τῶν ρωμαϊκῶν αὐτοκρατορικῶν χρόνων, ὡς τοπικοῦ θεοῦ. Πολλαὶ ἐπιγραφαί, εὐρεθεῖσαι ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς Σερδικῆς (νῦν Σόφιας ἐν Βουλγαρίᾳ) ἀναφέρουν ναοὺς καὶ ἀφιερώσεις εἰς αὐτόν, καθὼς καὶ σωματεῖα ἱερέων καὶ ἱεραίων τοῦ Σαβακίου καὶ ἄλλων τινῶν θεῶν, ὡς λ. χ. τῆς Δήμητρος.

Ἐν τῇ κυρίως Ἑλλάδι, εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ τὸν Πειραιᾶ λ. χ. ἐλατρεύετο μᾶλλον ὑπὸ τῶν ἔσνων. Ἐπὶ τῶν χρόνων ἑμῶς τοῦ Δημοσοθέου, ἐθεωρεῖτο ἀτιμωτικὸν τὸ συμμετέχειν αὐτῶν, καθ' ὅσον αἱ τελεταὶ τῆς λατρείας αὐτοῦ ἐγίνοντο κατὰ τὴν νύκτα ὑπ' ἀμφοτέρων τῶν φύλων μετὰ καθαρμῶν, ὀργίων κ.τ.λ. Ἐξ Ἑλλάδος μετεδόθη εἰς τὴν

Ἰταλίαν καὶ τὰς λοιπὰς χώρας τῆς Δύσεως ἀπὸ τοῦ 139 ἤδη πρὸ Χριστοῦ, ὁπότε ἀναφέρεται ὅτι ἐξωρίσθησαν ἐκ Ρώμης Ἰουδαῖοι τινὲς ἐπιχειρήσαντες διὰ τῆς λατρείας τοῦ Σαβαζίου νὰ μιάνουν τὰ ἔθνη τῶν Ρωμαίων, οἱ ὅποιοι συνέχουν τότε τὸν Σαβαζιον πρὸς τὸν Σαβαώθ. Ἄλλ' αἱ διώξεις αὗται εἰς οὐδὲν ἴσχυσαν. Κατὰ τοὺς αὐτοκρατορικοὺς χρόνους τὰ Σαβάξια ἔλαβον τεράστιαν ἀνάπτωσιν ὄχι μόνον εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἀλλὰ καὶ εἰς ὀλόκληρον τὴν αὐτοκρατορίαν, ἰδίως δὲ εἰς Γαλατίαν. Κατὰ δὲ τοὺς χρόνους τῆς παρακμῆς, συμφώνως πρὸς τὰς τάσεις τῆς ἐποχῆς, τὰ Σαβάξια ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ περιεβλήθησαν ὑπὸ ἐσαχτολογικῶν ἰδεῶν.

Παρσάσεις τοῦ Σαβαζίου ἐν τῇ τέχνῃ σῶζονται ἀρκεταὶ εἰς ἀνάγλυφα κ.τ.λ, ἀπὸ τοῦ τρίτου μέχρι τοῦ πρώτου π. Χ. αἰῶνος. Ἐπὶ τῶν βράχων τῶν Φιλίππων παρίσταται ὁ Σαβάξιος (Διδύσσος) μὲ κέρατα ταύρου, καθὼς ἐπιστεύετο ὅτι πρῶτος αὐτὸς ἔξωξε βοῦς ὑπὸ ἄροτρον πρὸς καλλιέργειαν τῆς γῆς, ἐνῶ ἡ Βενδίς, ὡς ἀνδρόγυνος, κρατοῦσα βύο λόγχας, συμβολίζουσα ἢ ὅτι ἦτο θεότης τοῦ Ἥλιου καὶ τῆς Σελήνης συνάμα, ἢ τοῦ Οὐρανοῦ καὶ τῆς Γῆς, ἢ δι' ἣτο θεὰ τοῦ κυνίου. Ἐν Ἀμφιπόλει ἡ Βενδίς συνδεομένη μὲ τὸν ὑπὸ μορφήν ταύρου παριστάμενον Διδύσσον (Σαβάξιον), ἀπεικονίζεται ὡς ταυροπόλος τῆς Ἀρτέμιδος, ὡς φαίνεται καὶ εἰς τὰ νομίματα τῆς πόλεως αὐτῆς, ἐπὶ τῶν ὀπιῶν παρίσταται καθήμενὴ ἐπὶ ταύρου, ὅπως ἡ Εὐρώπη ἢ ἐστεφανωμένη μὲ μῆνην (σελήνην).

Πλὴν τῆς λατρείας τοῦ Διδύσου, ὑπῆρχον καὶ ἄλλαι καθαρῶς Θρακικαὶ θεότητες, ὅπως ἡ θεὰ *Κότυς* ἢ *Κοτυτά*, τῆς ὁποίας ἡ ὀργιαστικὴ λατρεία εἰσῆχθη ἐκ Θράκης εἰς Ἑλλάδα, ἰδίως δὲ εἰς τὴν Κέρνινθον, τὰς Ἀθήνας καὶ Χίον, ὅπου πρὸς τιμὴν τῆς ἐπανηγυρίζοντο τὰ λεγόμενα *Κοτύττια*, οἱ δὲ τελοῦντες αὐτὰ ἱερεῖς ἐκαλοῦντο *Βάπται*. Ἔνεκα τῶν καθαρμῶν τοὺς ὁποίους μετήρχοντο.

Κατὰ τὰ Κοτύττια οἱ ἄνδρες ἐχόρτσον ἐνδεσδυμένοι γυναικεῖα ἐνδύματα ὑπὸ τοὺς ἦχους ὀργιαστικῆς μουσικῆς. Ἄπ' αὐτῶν δὲ ὡς

ἀναφέρει ὁ Στράβων (X, 370), φαίνεται ὅτι εἶχον τὴν καταγωγὴν καὶ τὰ ὄρθηκά. Μνεῖαν τῆς Κότυος ἢ Κοτυτοῦς, κάμνει ὁ Αἰσχύλος εἰς ἀπολεσθὲν ἔργον τοῦ «Οἱ Ἑθνοί», ὅπου ὀνομάζεται «σεμνὰ Κότυς», καὶ ὁ Εὐπολις εἰς τὴν κωμῆδιαν τοῦ «Βάπται».

Ἐξ Ἑλλάδος ἡ λατρεία τῆς μετεδόθη εἰς Ρώμην, ὅπου τὰ μυστήριά τῆς ἦσαν γνωστὰ ὡς λατρεία τῆς «Ἀγαθῆς Θεᾶς» («Bona Dea»).

Ἡ *Βένδις* ἢ *Βενδίς*, τῆς ὁποίας αἱ εἰρηματικαὶ ἐκαλοῦντο «*Βενδίδια*», ἦσαν καὶ αὐταὶ χαρακτηριστικῶς ὀργιαστικοῦ καὶ ὀμοίωτον πρὸς τὰ τοῦ Σαβαζίου, τοῦ ὅποιου κατὰ τινα φρυγικὸν μῦθον ἦτο θυγάτηρ. Ἐπειδὴ δὲ, ὡς εἶπομεν, ὁ Σαβάξιος, ὡς θεὸς τοῦ ἄλλου Κόσμου, εἶχε ταυτοθῆ πρὸς τὸν Πλούτωνα, ἡ Βενδίς ἐταυτοθῆ μὲ τὴν Περσεφόνην.

Ἡ λατρεία τῆς Βενδίδος ἐκ Θράκης διεδόθη κατὰ πρῶτον εἰς τὸ Βυζάντιον καὶ τὰς ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς Χερσονήσου Ἑλληνικὰς ἀποικίας, ἔπειτα δὲ εἰς τὴν Ἀθήνην καὶ τὴν Ἀμφίπολιν, ἐκεῖθεν δὲ διὰ τῶν Θρακῶν ἐμπόρων εἰς τὸν Πειραιᾶ. Εἰς Ἀθήνην φαίνεται ὅτι εἰς ἀρχαιότερους χρόνους ἐγίνοντο καὶ ἀνθρωποθυσίαι κατὰ τὴν ἐσπέρην τῆς Βενδίδος, ὅπως ἐγίνοντο καὶ θυσίαι νεανίδων ἐν Θράκῃ. Ἀπὸ τῆς Ἀθήνην μετεδόθη ἡ λατρεία αὐτῆς εἰς Βραυρώνια τῆς Ἀττικῆς ὅπου ἐλατρεύετο ὡς Ἄρτεμις.

Ἐν Ἀθήνῃ ἡ Βενδίς ἐκαλεῖτο Μεγάλη Θεά, εἰς δὲ τὸν Πειραιᾶ ἐτιμῆθη καὶ δι' ἰδιαιτέρου ἱεροῦ ὑπὸ τῶν εἰς Πειραιᾶ κατοικούντων Θρακῶν. Δὲν εἶναι ὅμως ἐξηκριβωμένον ποῦ ἔκειτο ἀκριβῶς.

Ἐξ Ἀθηνῶν ἡ λατρεία τῆς Βενδίδος διεδόθη καὶ εἰς ἄλλας Ἑλληνικὰς πόλεις, καὶ εἰς αὐτὴν ἀκόμη τὴν Ἀλεξάνδρειαν τῆς Αἰγύπτου, ὅπου ἠξιώθη καὶ ἰδίου ναοῦ.

Ἐκτὸς τῆς Θράκης, τῆς Φρυγίας καὶ τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων, ἡ Βενδίς ἐτιμᾶτο καὶ ἐν Βιθυνίᾳ, ὅπου καὶ εἰς μὴν τοῦ ἔτους ἐκαλεῖτο Βενδιδαῖος ἢ Βενδιαῖος καὶ ἐν Σαμοθράκῃ ταυτιζομένη πρὸς τὴν Ἀξίσκεραν, τὴν Περσεφόνην τῶν μυστηρίων τῆς Σαμοθράκης.

Τὰ ἐν Πειραιεὶ πρὸς τιμὴν τῆς τελοῦμενα *Βενδίδια*, ἐτελοῦντο κατὰ τὴν 19ην ἢ 20ην τοῦ μηνὸς Θαργηλιῶνος, ἤρχισαν δὲ νὰ τε-

λῶνται ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Σωκράτους, ὡς φαίνεται ἐκ τῶν ἐν τῇ «Πολιτείᾳ» τοῦ Πλάτωνος λεγομένων (βιβλ. Α, 327—328). Ἦσαν δὲ θαυματικώτατα, διότι ἐκτὸς τῶν γινομένων πομπῶν ἐγένετο, κατὰ τὴν ἐσπέραν, καὶ λαμπαδηφορία ἐπίπλων, τὴν ὅποιαν ἐγκολούθει παννυχίς, τῆς ὁποίας τὸ τελετουργικὸν ὠμοίαζε πρὸς τὸ τῆς εορτῆς τῶν Διονυσίων. Μάλιστα καὶ αὐτὸς ὁ Σωκράτης παρευρέθη τὴν ἐσπέραν τῆς πρώτης εορτῆς, παρακολουθῶν αὐτὴν ἐκ τῆς οἰκίας τοῦ Πολεμάρχου, ἀδελφοῦ τοῦ ρήτορος Αυσίου.

Ἄλλ' ὁ κυριώτερος θεὸς τῶν Θρακῶν, λατρευόμενος κυρίως ὑπὸ τῶν κατοίκων τῆς ὑπαίθρου χώρας εἶναι ἕνας Ἰσπεύς. Ἄλλὰ ποία εἶναι ἡ θεότης αὐτῆ καὶ ποῖον τὸ θνομὰ τῆς παραμένει ἄγνωστον. Συνήθως παρίσταται ἐπὶ μαρμαρίνης πλακῶς, πάχους 0 μ. 10, ὕψους δὲ καὶ πλάτους 0 μ. 50 ἐπιπέδος τις φέρων χιτῶνα θρακύν. φθάνοντα μέχρι τῆς ὀσφύος καὶ χλαμύδα κυματίζουσιν ἐπὶ τῶν ὤμων. Ἄλλὰ πρὸς ἀποφυγὴν ἐπαναλήψεων παραπέμπομεν εἰς τὸ ἄρθρον: Ἦρωσ Θράξ.

Ἦθη καὶ ἔθιμα

Οἱ ἀρχαῖοι Θράκες ἀπὸ ἀπόψεως χαρακτηρῶσ ἦσαν βίαιοι καὶ ὀρμητικοί, ἐκδοτοὶ εἰς τὴν οἰνοποιίαν καὶ λαμπαρίαν. Ἄλλοτε δὲ κνηροὶ καὶ φιλήθονοι, ἄλλοτε δὲ σπάνιον φαινόμενον ἐνεργητικότητος. Ἐπίσης ἐφημιζοντο καὶ διὰ τὴν ἀναξιοπιστίαν των. Ὁ ἱστορικὸς Ἐφορος (παρὰ Στράβωνι, IX, 401—402) διηγείται διὰ τοὺς Βοιωτοὺς. Τὴν νύκτα ὄμως ἐπιτεθέντες κατὰ τῶν ἀνυπόπτων Βοιωτῶν κατέσφαξαν αὐτούς. Ὅταν οἱ Βοιωτοὶ παρεπονέθησαν διὰ τὴν παρασπονδίαν των ταῦτην, ἐκεῖνοι ἀπήντησαν, ὅτι δὲν παρέβησαν αὐτάς, καθ' ὅσον αἱ μὲν σπονδαὶ ἐγένοντο τὴν ἡμέραν, ἡ δὲ ἐπίθεσις τὴν νύκτα! Ἐγχεῖσθαι καὶ ἡ παροιμία τῶν Ἀρχαίων: «Θρακία παρεύρεσις», δηλαδὴ Θρακικὴ πρόφασις, ἢ ὅπως λέγομεν σήμερον «κόλπο» καὶ ἡ ἄλλη: «Θράκες θρακία οὐκ ἐπίστανται». Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Διόδωρος ὁ Σικελιώτης θέλων νὰ ἐπαινέσῃ τὴν ἀνδρείαν, τὴν νηφαλιότητα καὶ τὸν χαρακτηρὰ Κότυος τοῦ Β' βασιλέως τῶν Θρακῶν (168-162 π. Χ.)

μεταξὺ καὶ ἄλλων λέγει: «ἦν δὲ νήπτης (νηφάλιος) καὶ σώφρων καθ' ὑπερβολὴν ἐτι δὲ τὸ μέγιστον πάντων κακῶν θραξίν παρακολουθούτων ἀλλοτριώτατος». (ἀπόσπ 30).

Κατὰ τὸν Μένανδρον (παρὰ Στράβωνι, VII, 297), οἱ ἀρχαῖοι Θράκες εἶχον ἐν χρήσει τὸν θεσμόν τῆς πολυγαμίας. Οὐδαίς ἐλάμβανε ὀλιγωτέρας τῶν 10 ἢ 12 γυναικῶν ἢ καὶ περισσοτέρας. Ὁ δὲ λαμβάνων μόνον 4-5, εἰάν τοῦ συνέβαινε κανένα δυστύχημα, ἐθεωρεῖτο ἀπὸ τοὺς συμπατριώτας του δυστυχῆς σὰν νὰ μὴν ἐνομφεῦθη.

Σκοπὸς τῆς πολυγαμίας ἦτο ἡ ἀπόκτησις ὅσον τὸ δυνατόν περισσοτέρων τέκνων, συνήθειαν τὴν ὅποιαν, κατὰ τινα παράδοσιν, παρέλαβον ἀπὸ τὸν μυθικὸν βασιλεῖα αὐτῶν Δόλογκον (βλ. λέξ.) ὅστις εἶχε πολλὰς γυναίκας καὶ πολλὰ τέκνα.

Ὁ πατὴρ εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ πωλῇ τὰ τέκνα του ἀντὶ χρημάτων, πολλοὶ δὲ Θρακικαὶ φυλαί, ἰδίως δὲ τοῦ εσωτερικοῦ, ἀντήλλασαν πολλάκις αὐτὰ ἀντὶ εὐτελεστάτων πραγμάτων, ἀντὶ ἄλατος π. χ.

Τὰς παρθένους ἐπέτρεπον νὰ ζοῦν ἐλευθέρως καὶ νὰ ἔχουν σχέσεις μὲ ὄσους ἀνδρας ἠβελον. Τὰς συζύγους των ὄμως ἐφύλαττον αὐστηρῶς καὶ ζηλοτύπως, ἀγοράζοντες αὐτάς ἀντὶ χρημάτων. Ἔτσι ἐξηγεῖται καὶ ἡ παρατηρουμένη ἀφθονία δούλων καὶ ὑπηρετριῶν ἐκ Θράκης, ὄχι μόνον εἰς τὰς Ἀθήνας, ἀλλὰ καὶ εἰς ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδος, τὰς ὁποίας μετεχειρίζοντο καὶ ὡς παλλακίδας, ἔφ' ὅσον οἱ Νόμοι ἐπέτρεπον τοῦτο. Πολλοὶ μάλιστα ἐπιφανεῖς ἀνδρες ἦσαν τέκνα Ἀθηναίων πολιτῶν ἀπὸ τὰς δούλας ταύτας, πρᾶγμα διὰ τὸ ὁποῖον κατηγοροῦντο καὶ ἐσκώπιοντο ὑπὸ τῶν ἀντιπαλῶν των.

Εἶναι γνωστὸν, ἄλλως τε, ὅτι ἡ μητέρα τοῦ Θεμιστοκλέους, Ἀθρότονον καλουμένη (βλ. λέξ.), ἦτο ἐκ Θράκης, καυχωμένη μάλιστα ὅτι ἐγέννησε τὸ μέγαν Θεμιστοκλέα, ὡς φαίνεται ἐκ τοῦ καιωτέρου ἐπιγράμματος:

Ἀθρότονον Θρήϊσσα γυνὴ γένος, ἀλλὰ τε-
[κείσθαι]

τὸν μέγαν Ἑλλησι, φημί, Θεμιστοκλέα.

Ὁ διδάσχος στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων Τιμέθεος, υἱὸς τοῦ Κόνωνος, τοῦ ὁποῖου ἡ στρατιωτικὴ δρᾶσις ἤρχισε μὲ τὴν Ἰβρυσιν

τῆς νέας κατά θάλασσαν συμμαχίας τῶν Ἀθηναίων (378 π. Χ.) ἦτο ἐπίσης υἱὸς Θράσσης ἐταίρας. Τοῦτο ὁμως δὲν τὸν ἠμπόδισε νὰ ἀναδειχθῆ, σκωπόμενος δὲ διότι κατήγετο ἐκ τοιαύτης μητρὸς, ἀπήντησε: «Ἀπ' ἐναντίας ἐγὼ τὴν εὐγνωμονῶ, διότι ἐξ αἰτίας τῆς εἰμαι υἱὸς τοῦ Κόνωνος» (Ἀθηναίου, XIII, 38).

Ὁ διάσημος φιλόσοφος και ρήτωρ Ἀντισθένης, ἰδρυτῆς τῆς σχολῆς τῶν «Κυρικών», κατήγετο ἐκ μητρὸς Θράσσης ἢ κατ' ἄλλους Φρυγίας και ἄλλοι.

Χαρακτηριστικὸν τῆς ἀφθονίας τῶν δούλων Θρακῶν εἶναι τὸ κατωτέρω ἀνεκδότου, ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ Παιουανίου (VII, 5, 5—8). Εἰς τὰς Ἐρυθράς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, μίαν τῶν 12 Ἰωνικῶν πόλεων, ἀπέναντι τῆς Χίου, ὑπῆρχεν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἡρακλέους ἀρχαιότατον ἄγαλμα, τοῦ ὁποίου ἡ ἱστορία εἶναι περιεργαστή. Κάποτε, λέγει, μία σχεδία, προσρρομένη ἐκ Τύρου τῆς Φοινίκης και φέρουσα τὸ ἄγαλμα, ἐκάθισεν εἰς μίαν ἄκραν τῆς παραλίας, μεταξὺ Χίου και Ἐρυθρᾶς. Οἱ Ἐρυθραῖοι τότε και οἱ Χίοι κατέβαλαν μεγάλας προσπάθειάς νὰ καθελκύσουν ἐκαστος διὰ λογαριασμόν του τὴν σχεδίαν, ἀλλὰ δὲν τὸ κατώρθωσαν. Ἐνθ' εὗρισκοντο εἰς ἀμμηχανὸν περὶ τοῦ πρακτέου, ἕνας Ἐρυθραῖος φαρᾶς τυφλός, ὄνματι Φορμίων, τοὺς εἶπεν, ὅτι κατὰ τὸ ὄνειρον ποὺ εἶδε, τότε μόνον θὰ καθελκύον τὴν σχεδίαν εἰς τὴν θάλασσαν, ἐὰν ἔσυρον αὐτὴν μὲ ἕνα παλαμᾶρι καμωμένο ἀπὸ τὰ μαλλιά τῶν Ἐρυθραίων γυναικῶν. Ἐπειδὴ ὁμως αἱ ἀσται γυναῖκες τῆς πόλεως δὲν ἠθέλησαν νὰ συμμορφωθοῦν μὲ τὰς ὑποδείξεις τοῦ ὄνειρου ἐκείνου, ὅλα: αἱ ἐκ Θράκης γυναῖκες ποὺ ἔζων εἰς τὰς Ἐρυθράς ὡς δούλαι, εἴτε ὡς ἐλεύθεραι, προσεφέρθησαν νὰ κόψουν τὰ μαλλιά των, και ἔτσι οἱ Ἐρυθραῖοι κατώρθωσαν νὰ καθελκύσουν τὴν σχεδίαν και νὰ τὴν φέρουν εἰς τὴν πόλιν των. Διὰ τοῦτο εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἡρακλέους ὅπου ἐφυλάσσετο τὸ ἄγαλμα, μόνον εἰς τὰς Θράσας γυναῖκας ἀπετρέπετο νὰ εἰσέρχονται, ὡς δὲ ἀναφέρει ὁ Παιουανίας ἐξώζετο ἐπὶ τῆς ἐποχῆς του ἀκόμη (δεύτερος μ. Χ. αἰών) τὸ ἐκ τριχῶν παλαμᾶρι, τὸ ὁποῖον οἱ Ἐρυθραῖοι ἐφύλαττον μετ' εὐλαθείας.

* * *

Ἰππῆρχον ὁμως και φυλαὶ Θρακικαὶ ἐγκρατεῖς και φιλήσοχοι ὀνομαζόμενοι «κρίσται», ζῶντες ἄνευ γυναικῶν. Οὗτοι ἀπείχον τῆς κρῶφαγίας, ἐτρέφοντο δὲ μὲ μέλι, γάλα, τυρὸν και ἐν γένει μὲ φυτικάς οὐσίας. Τοῦτους ἀναφέρει ὁ Ὅμηρος ὡς ἀγαθοὺς γαλακτοφάγους ἀβίους και δικαιοτάτους τῶν ἀνθρώπων. (Ἰλιάδ. N, 6 — 7). Ὀνομάζει δὲ αὐτοὺς «ἀβίους», ὡς ζῶντας ἄνευ γυναικῶν, θεωρῶν τρόπον τινὰ τὸν βίον τοῦ ζῶντος ἄνευ γυναικὸς ἡμιτελή. Κατὰ τὸν Στράβωνα (VII, 296, 297) ὁμως ἡ λέξις «ἀβίοι» δὲν σημαίνει τὸν ἄγαμον ἢ τὸν χῆρον, ἀλλὰ τοὺς ἀνεσπίους και ἀμαρτωλοὺς, ὁποῖοι ἦσαν αἱ φυλαὶ αὗται, Ἄνθρωποι δὲ λιτοδίατοι, ζῶντες μόνον μετὰ μέλι και γαλακτερά, δικαίως ἀπεκαλοῦντο δικαιοτάτοι τῶν ἀνθρώπων. Τοιοῦτοι Ἄβιοι ὑπῆρχον και ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου, πέμπταντες εἰς αὐτὸν πρεθείαν.

Πολλοὶ ὁμως ἐκ τῶν Θρακικῶν φυλῶν ἀναφέρονται ὡς ληστρικώτατοι, ἰδίως δὲ οἱ Βεασοὶ οἱ παρὰ τὸν Αἴμον κατοικοῦντες, οἱ ὁποῖοι και ὑπ' αὐτῶν τῶν ληστῶν λησται ἀπεκαλοῦντο (Στράβ. VII, 318).

Ἡ ἐργασία διὰ τοὺς Θράκας ἦτο κατὰ τὸ ἐξευτελιστικὸν και ἀναξιοπρεπές. Διὰ τοὺς Θράκας ὁ πόλεμος και ἡ ληστεία ἦσαν τὰ μόνα ἀξιοπρεπῆ ἐπαγγέλματα (Ἡρόδ. V, 3). Οὗτος δὲ εἶναι και ὁ λόγος διὰ τὸν ὁποῖον οὐδέποτε ἐσκέφθησαν τὴν ἰδρυσιν μονίμων πόλεων. Μόνιμοι πόλεις αὐτῶν φαίνεται ὅτι ἦσαν μόνον αἱ ἔδραι τῶν βασιλέων, τῶν ὁποίων κυριώτεραι ἦσαν: ἡ Οὐσκουδάμα (Ἀδριανούπολις), ἡ Βιζύη, τὰ Κύπελα (Ἰψαλα).

Ἐστιγματίζον τὸ σῶμά των, ὡς σημεῖον ἐγγενοῦς καταγωγῆς. Οἱ δὲ μὴ στιγματιζόμενοι ἐθεωροῦντο ταπεινῆς καταγωγῆς (Ἡρόδ. V, 6).

Θρακικαὶ τινες φυλαὶ, ὅπως οἱ Γέται, οἱ Τρυσοὶ και οἱ Κρηστανναῖοι εἶχον συνηθείας τινὰς και σήμερον ἀκόμη σωζομένας εἰς τινὰς λαοὺς τῆς Πολυνησίας. Ὁσάκις ἐγεννᾶτο παιδίον τι, συνήρχοντο οἱ συγγενεῖς περὶ τὴν κοίτιδα τοῦ ἀρτιγεννήτου θρηνοῦντες και κλαίοντες, ἀναλογιζόμενοι τὰ βάσανα και τὰς πικρίας τοῦ κόσμου τούτου. Ὅταν δὲ ἀπέ-

θησάκε τις, ἀφοῦ ἔθαπτον ἢ ἕκατον τὸν νεκρόν, ἔχαιρον καὶ ἐχέρευσαν, μακαρίζοντες αὐτόν, διότι ἀπῆλλάγη τῶν ἐπιγείων βρασάνων.

Οἱ Κρησιῶνες εἶχον καὶ τὸ ἐξῆς ἔθιμον: "Ὅταν ἀπέθνησκεν ὁ σύζυγος, ἢ πιστοτέρα καὶ προσφιλεστέρα τῶν γυναικῶν του, ἔπρεπε νὰ σφαγῇ παρὰ τὸν τάφον τοῦ συζύγου της ὑπὸ πλησιεστέρου συγγενοῦς της καὶ νὰ ταφῇ μετ' αὐτοῦ. Αἱ λοιπαὶ ἔχλαιον καὶ ὠλοφύροντο, διότι δὲν ἔτυχον τῆς τιμῆς ἐκείνης, θεωροῦσαι τοῦτο ὄνειδος καὶ προσβολήν. (Ἡροδ. V, 3—5).

Ἡ περιφρόνησις αὕτη τῆς ζωῆς ὀφείλεται εἰς διαφόρους δοξασίας, λέγει ὁ Πομπώνιος Μέλας (B', 18—20). "Ἄλλοι μὲν φρονοῦν ὅτι αἱ ψυχαὶ τῶν νεκρῶν θὰ ξαναζήσουν (alii redituras putant animas), ἄλλοι δέ, ὅτι καὶ ἂν δὲν ξαναζήσουν δὲν θὰ ἐκμηθνεύσθωσιν (alii etsi redeant non exstincti tamen), ἀλλ' ὅτι μεταβαίνουν εἰς καλλιτέραν ζωὴν (sed ad beatiora transire), καὶ ἄλλοι τέλος, ὅτι ἀποθνήσκουν πράγματι, ἀλλ' ὅτι θάνατος εἶναι προτιμότερος τῆς ζωῆς (alii emori quidem, sed id melius esse quam vivere). Καὶ αὗται αἱ γυναῖκες περιφρονοῦν τὸν θάνατον, ἐπιθυμοῦσαι νὰ θυσιασθῶσιν ἐπὶ τῶν σωμάτων τῶν συζύγων των καὶ νὰ ταφοῦν μετ' αὐτῶν. Ἐπειδὴ δὲ πολλαὶ γυναῖκες ἔχουν ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν σύζυγον (quia plures simul singulis nuptae sunt), θαφιλονικοῦν ποτα ἐξ αὐτῶν θὰ τύχη τῆς τιμῆς ταύτης. Προτιμᾶται πάντοτε ἢ πιστοτέρα, ἢ ὁποῖα χαίρει καὶ εἶναι ὑπερήφανος, ἐνῶ αἱ ἄλλαι θρηνοῦν καὶ ὀλοφύρονται.

Οἱ λοιποὶ Θράκες ἔθαπτον τοὺς νεκροὺς των ὡς ἐξῆς: Ἐξέθετον τὸν νεκρὸν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, κατὰ τὰς ὁποίας ἔσφαζον διάφορα ζῆλα καὶ εὐωχοῦντο. Μετὰ τὴν παρέλευσιν τῶν τριῶν ἡμερῶν ἢ ἔθαπτον ἢ ἕκατον αὐτόν. Μάλιστα, μετὰ τὸν θάνατον πλοῦσιου τινοῦ ἐτελοῦντο ἀγῶνες καὶ πλούσια δῶρα ἐδίδοντο εἰς τοὺς νικητάς.

Τοὺς βασιλεῖς καὶ δυνάστας ἔθαπτον ἐντὸς τάφων ἐπὶ τῶν ὁποίων ἔρριπτον ἀρκετὸν χῶμα, εἰς τρόπον ὥστε νὰ σχηματίζεται λόφος ἀρκετὰ ὑψηλός. Τοιοῦτοι τάφοι σώζονται πολυάριθμοι ἰδίως δὲ ἐν τῇ Βορείῳ Θράκῃ, ὑπὸ τὸ ὄνομα τύμβοι (tumuli) κοινῶς «τοῦμ-

καί». Αἱ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη γενόμεναι ἀνασκαφαὶ ἔφεραν εἰς φῶς σκελετοὺς καὶ διάφορα κτερίσματα ἐπιθεσθαιούντα τὰ ὑπὸ τοῦ πατρὸς τῆς ἱστοροῦμενα. (V, 8).

Ἐκτὸς τῶν ἀγῶνων τῶν τελοῦμένων κατὰ τὴν ταφὴν τῶν νεκρῶν, συνήθης εἰς τοὺς Θράκας ἦτο καὶ ἡ νεκρομαντεία, ἢ ὁποῖα ἦτο γνωστὴ εἰς τοὺς Ἕλληνας ἀπὸ τῶν Ὀμηρικῶν ἤδη χρόνων. Συνίστατο δὲ ἡ νεκρομαντεία εἰς τὴν ἐπικλησιν τῶν ψυχῶν τῶν ἀποθανόντων, πρὸς ἀποκάλυψιν ἀποκρῶνον ἢ μελλοντικῶν πραγμάτων. Ὁ Ὀμηρος διὰ μακρῶν περιγράφει εἰς τὸ Α τῆς Ὀδυσσεΐας, τὸ ὁποῖον εἰς μεταγενεστέρους χρόνους ἐπωνομάσθη «Νέκυια», τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον ὁ Ὀδυσσεὺς κατάρθρωσε νὰ ἐπικοινωνήσῃ μὲ τὰς σκιάς τῶν νεκρῶν.

* * *

Οἱ Θράκες ἦσαν γενικῶς φιλοπόλεμοι καὶ μαχητικώτατοι, ὅπως παρατηρεῖται εἰς τοὺς βορείους ἐν γένει λαοὺς, πράγμα ἐξηγούμενον ἐκ τῆς ἐπιδράσεως τοῦ κλίματος καὶ ἄλλων κλιματολογικῶν συνθηκῶν καὶ ἀποδεικνυόμενον ἀληθές ὑπὸ τῆς νεωτέρας ἐπιστήμης. Ὁ Ἀριστοτέλης, πρὸ πολλῶν αἰῶνων ἔγραφε: «Τὰ μὲν ἐν τοῖς ψυχροῖς τόποις ἔθνη καὶ τὰ περὶ τὴν Εὐρώπην θυμοῦ μὲν εἶσι πληρῆ, διανοῖα δὲ ἐνδεδέστερα καὶ τέχνης» διόπερ ἐλεύθερα μὲν διατελεῖ μᾶλλον ἀπολίτευτα δὲ καὶ τῶν πλησίων ἄρχειν οὐ δυνάμενα». (Πολιτικῶν VIII).

Πρὸ αὐτοῦ δὲ ὁ Ἱπποκράτης, συγκρίνων τοὺς λαοὺς τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀσίας, ἀποφαίνεται ὅτι ἡ παρατηρουμένη μεταξὺ αὐτῶν διαφορὰ ὀφείλεται εἰς τὴν διαφορὰν τῶν κλιμάτων. «Ὅταν ἡ χώρα, λέγει, εἶναι ὀρεινὴ, τραχεῖα, πολὺ ὑψηλοτέρα ἀπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης καὶ ὑπὸκειται εἰς μεγάλας ἀτμοσφαιρικές μεταβολάς, οἱ κῆτοικοι εἶναι τολμηροί, φίλεργοι, ἀντέχουσι περισσότερο εἰς τοὺς κόπους, εἶναι πείσιμονες, ἱκανοὶ διὰ μεγάλα ἔργα, ἀποφασιστικοί, ἀγριώτεροι ἀπὸ τοὺς ἄλλους καὶ γενικῶς φιλοπόλεμοι» (Περὶ ἀνέμων, ὑδάτων, τόπων § 12 Littre, Τόμ. Β', σελ. 52 καὶ ἐξῆς).

Ὅλοι οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς συμφωνοῦν ἐπὶ τοῦ πολεμικοῦ χαρακτήρος τῶν Θρακῶν. Ὁ Εὐριπίδης π. χ. εἰς τὴν Ἑκάστην του, ὄνο-

μάζει αὐτοὺς «*δυσμαχωτάτους*». Ὅταν ἡ Ἐκάβη πρόκειται νὰ συναντηθῆ μετὸν Πολυμήστορα, βασιλέα τῆς Θράκης, λέγει:

Ἄλλ' ἐκποδῶν ἄπειμι κάποιότησομαι
θυμῶ ζέοντι θρηκί δυσμαχωτάτω.

(Ἐκάβη, 1055).

Ὁ δὲ Πολυμήστορ, χαρακτηρίζει αὐτοὺς ὡς:
λογχοπόδρον, ἐνοπλον, εὐῆππον

Ἄρει κάτοχον γένος

(Ἀντόθι, 1098—90).

Ὁ Ἡρόδοτος, ὁ ὁποῖος μᾶς κατέλιπε πληθὺς πληροφοριῶν περὶ τῶν ἀρχαίων Θρακῶν, μᾶς περιγράφει καὶ τὰ πολεμικὰ αὐτῶν ὅπλα: «*Θρηκίκες δὲ, λέγει, ἐπὶ μὲν τῆσι κεφαλῆσι ἀλωπεκῆας ἔχοντες ἐστρατεύοντο, περὶ δὲ τὸ σῶμα κιθῶνας (χιτῶνας), ἐπὶ δὲ ζειράς (μακρὸν ἐπανωφόρι) περιβεβλημένοι ποικίλας, περὶ δὲ τοὺς πόδας τε καὶ τὰς κνήμας πέδιλα νεβρῶν, πρὸς δὲ ἀκόντια τε καὶ πέλτας (μικρὰς ἀσπίδας) καὶ ἐγχειρίδια σμικρὰ*». (Ἡροδ. VII, 75).

Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν καθημερινὴν ἐνδυμασίαν τῶν Θρακῶν, αὕτη ἦτο χονδρὴ καὶ βαρεῖά, κατασκευαζομένη συνήθως ἀπὸ δέρματα ζῦων ἢ ἀπὸ χονδρὰ ὑφάσματα, ὅπως καὶ σήμερον ἀκόμη ὑπάρχει συνήθεια εἰς τοὺς ἀγρότας. Ἐπίσης ἐχρησιμοποιοῦν καὶ τὴν κίνναβιν φουμένην αὐτομάτως ἢ σπερσιμένην καὶ εἰδοκιμοῦσαν εἰς τὴν χώραν των. Τόσον δὲ ὁμοιάζον πρὸς τὰ ἐκ λίθου κατασκευαζόμενα ὑφάσματα, ὥστε, καθὼς ἀναφέρει ὁ Ἡρόδοτος (IV, 74) ἐκεῖνος ποὺ δὲν τὸ ξέρει δὲν ἠμπορεῖ νὰ τὰ διακρίνη, καθὼς ἐπίσης καὶ νὰ ἐκλάβῃ τὸ ὑφάσμα ὡς λινοῦ, εἰδὲ ποτε κίνναβιν.

Τὴν μαρτυρίαν ταύτην τοῦ Ἡροδότου ἐπιβεβαίωσι καὶ ὁ Ὀβίδιος (Ἐπιστολαὶ ἐκ Πόντου, βιβλ. IV, Ἐπιστολὴ VIII στίχ. 83), ὅστις ὡς γνωστὸν παρέμεινεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐξόριστος εἰς τοὺς Τόμους (Κωνσταντζαν) ἀποκαλῶν τοὺς Κοράλλους «*pelliti*», ἦτοι δερματοφοροῦντας.

Ὡς κάλυμμα δὲ τῆς κεφαλῆς μετεχειρίζοντο τὸ δέρμα τῆς ἀλώπεκος (ἀλωπεκῆ). Εἰκόνα τῆς ἐνδυμασίας τῶν Θρακῶν μᾶς διδαι ἀγγεῖόν τι εὑρεθὲν εἰς Γέλαν τῆς Σικελίας γνήσιον Ἀττικὸν ἔργον, κατασκευασθὲν εἰς τὰς Ἀθήνας κατὰ τὰ 450 π. Χ. καὶ σφ

ζόμενον εἰς τὸ Μουσεῖον τοῦ Βερολίνου. Εἰς τὸ μέσον τῆς παραστάσεως, κάθεται ὁ Ὀρφεὺς ἐπάνω εἰς ὑψηλὸν θράχον, ὅστις ἀπεικονίζει τὸ Πάγγαιον, ἢ ἄλλο ὄρος καὶ φάλλει μετὴν λύραν του, ἐνῶ τὸν περιστοιχίζουσιν τέσσαρες Θράκες. Αἱ στάσεις αὐτῶν καὶ τὰ πρόσωπα, ἀπεικονίζουσιν παραστατικώτατα τὴν θαυμαστὴν ἐνέργειαν τοῦ θεοῦ ἄματος... Ἡ ἐνδυμασία τοῦ Ὀρφεῦς ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸ ἱμάτιον μόνον, τὸ ὁποῖον καλύπτει τὸ σῶμα καὶ ἀφίνει γυμνὸν τὸν κορμὸν... Τὸ μακρὸν ἕμωσ περιβλήμα μετὰ τὰ ὑφαντὰ κεντητὰ ποικίλατα τὸ ὁποῖον φοροῦν οἱ ἄκρατοι τοῦ μυθικοῦ αἰοῦ καὶ τὸ περιεργον κάλυμμα τῆς κεφαλῆς των, εἶναι πολὺ χαρακτηριστικὰ τῆς ἐνδυμασίας τῶν ἱστορικῶν Θρακῶν. Ὁ Ξενοφῶν εἰς τὴν Κύρου Ἀνάβασιν μνημονεύει τὰς ἀλωπεκῆς τὰς ὁποίας ἐφοροῦσαν οἱ Θυνοὶ Θράκες εἰς τὴν κεφαλὴν καὶ τὰ ὦτα (ἐπὶ ταῖς κεφαλαῖς καὶ τοῖς ὦσι), ὅπως μετὰ ἀλωπεκῆς ἐκάλυπτον τὰς κεφαλὰς των, κατὰ τὸν Ἡρόδοτον, οἱ Θράκες τῆς Ἀσίας, οἱ ὁποῖοι, ὡς ὑπήκοοι τῶν Περσῶν, ἔλαθον μέρος εἰς τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Ξέρξου κατὰ τῆς Ἑλλάδος. Ἦσαν δὲ αἱ ἀλωπεκαὶ αὗται ὄχι βεβαίως ἀκατασκευάστα δέρματα ἀλωπέκων, ἀλλὰ πραγματικὰ, κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥτιον τεχνικὰ καλύμματα. Ὅτι τοιαῦτα καλύμματα φοροῦν οἱ Θράκες τοῦ ὑπὸ περιγραφὴν ἀγγεῖου οὐδεμίαν ὑπάρχει ἀμφιβολία. Τὰ ἐφοροῦσαν δὲ κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε ἡ κεφαλὴ τοῦ ζῦου νὰ κεῖται ἐπάνω εἰς τὸ μέτωπον, ἢ δὲ οὐρὰ εἰς τὸν τράχηλόν του μετὰ δύο περισεύοντα τεμάχια «*δύο παρωτίδας*» διὰ νὰ σκεπάζουσιν ἐν καιρῷ μεγάλου φύχους τὰ ὦτα. Ἐπίσης εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ καλύμματος προσέθετον καὶ μιὰ θηλειὰ διὰ νὰ τὰ κρεμοῦν.

Τὸ μακρὸν περιβλήμα ἢ ἐπανωφόριον τῶν Θρακῶν τοῦ ἀγγείου τούτου μετὰ τὰ ὑφαντὰ ἢ κεντητὰ ποικίλατα, γνωρίζομεν πάλιν ἀπὸ τὸν Ἡρόδοτον καὶ τὸν Ξενοφῶντα, οἱ ὁποῖοι ὀνομάζουσιν αὐτὸ μετὰ ξενικὸν ὄνομα «*ζειραί*», καὶ ρητῶς ἀναφέρουσιν ὁ πρῶτος τὰ ποικίλατα, ὁ ἄλλος τὸ μέχρι τῶν ποδῶν μήκος αὐτοῦ. Τὰς ζειράς κατασκευάζον ἀναμφιβόλως ἀπὸ χονδρὸν μάλλινον ὑφάσμα, τὸ δὲ σχῆμά των ἦτο πολὺ ἀπλοῦν, ὅπως

ἀπλούστατον ἦτο καὶ τὸ σχῆμα τοῦ ἑλληνικοῦ ἱματίου, πρὸς τὸ ὁποῖον ἀντιστοιχεῖ. Αἱ ζεῖραι δὲν εἶχον χειρίδας (μανίκια), ἀλλὰ τὰς ἔφεραν ἀνηρητημένας εἰς τὰ νῶτα ἀπὸ τὸν λαιμὸν, ὅπου συνήπτον καὶ ἐπόρπωνον τὰ δύο ἄκρα των...

Ἀπὸ τοὺς ἰδίους συγγραφεῖς μανθάνομεν ὅτι κάτω ἀπὸ τὴν ζεῖραν ἐφοροῦσαν οἱ Θρακιεὶς καὶ χιτῶνα, εἰς τοὺς πόδας δέ, κατὰ τὸν Ἡρόδοτον, ὑψηλὰ ὑποδήματα ἀπὸ δέρμα νεβρῶν ἐλάφου... Ὡς πρὸς τὰ ὑποδήματα—καθὼς καὶ τὴν ἀλωπεκὴν—πιθανώτατον εἶναι ὅτι οἱ Θρακιεὶς ἔκαμνον χρῆσιν αὐτῶν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ μόνον τὸν χειμῶνα καὶ εἰς ἐκστρατείας, ἢ ἄλλας παρομοίας περιστάσεις, ὅχι δὲ κατὰ τὸ θέρος καὶ εἰς τὰ χωρία των.

Διὰ τὰ σχηματίζωμεν πλήρη ἰδέαν τῆς ἐξωτερικῆς ἐμφανίσεως ἑνὸς Θρακικοῦ τοῦ πέμπτου π. Χ. αἰῶνος, πρέπει νὰ φαντασθῶμεν αὐτὸν μὲ χιτῶνα, ὁ ὁποῖος ἐσκέπαζε τὸ σῶμα καὶ τὸν λαιμὸν μέχρι τῶν γονάτων περιπυκαὶ καὶ ἐζῶντο βεβαίως εἰς τὴν μέσην του μὲ ἕνα μεγάλο εἰς τὸν λαιμὸν πορπωμένον τεμάχιον χονδρῶ ὑφάσματος, δηλαδὴ τὴν ζεῖραν ἐπάνω ἀπὸ τὸν χιτῶνα μὲ τὴν ἀλωπεκὴν εἰς τὴν κεφαλὴν, καὶ ὑψηλὰ δερμάτινα ὑποδήματα εἰς τοὺς πόδας... (Χρήστου Τσουντα, «Ἀπεικονίσις Θρακῶν εἰς ἓν ἀγγεῖον» εἰς «Θρακικά», 1928, σελ. 26 καὶ ἐξῆς, ὅπου ὑπάρχει καὶ ἐπιτυχὴς ἀντιγραφή τοῦ περιγραφομένου ἀγγείου).

Τύμβοι ἢ *Tumuli*

Ἀπὸ τὸ 1840 ἦδη, οἱ ἐπισκεφθέντες τὴν Θράκην γεωγράφοι καὶ ἀρχαιολόγοι, ἐσημείωσαν τὴν παρουσίαν λοφίσκων τινῶν ἢ γηλόφων γνωστῶν ἐκ τῆς ἱστορίας ὑπὸ τὸ ὄνομα *τύμβοι* ἢ *tumuli*. Ἀπέφευγον ὁμῶς νὰ ἀποφανθοῦν περὶ αὐτῶν. Κοινῶς λέγονται «*τοῦμμαι*» ἢ «*χώματα*». Ἡ λέξις «*τοῦμμαι*» ἐν γενικῇ χρῆσει παντοῦ ὅπου συναντῶνται τοιοῦτοι γήλοφοι, προφανῶς προέρχονται ἀπὸ τὴν λέξιν «*τύμβος*» ἢ ὁποία σημαίνει τὸ μέρος ὅπου ἔθαπτον ἢ ἔκακον νεκρὸν τινα, ἐπὶ τοῦ ὁποῦοι συνεσώρευον χώματα καὶ λίθους, εἰς τρόπον ὥστε νὰ σχηματισθῇ τεχνητὸν ὕψωμα ἐν εἴδει γηλόφου. Τὸ ἔθιμον τοῦτο ἦτο ἀρχαιότατον ἐν Μικρῇ Ἀσίᾳ καὶ Ἐλ-

λάδι. Παράγεται δὲ ἡ λέξις ἐκ τοῦ «*τύφος*», τὸ ὁποῖον, κατὰ τὸν Ἡούχιον, σημαίνει κατὰ βαθμῶδιν. Ἡ δὲ φράσις «*τύμβον ποιεῖν*» ἢ «*τύμβον χεῖν*», ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ θάπτειν.

Ἐπειδὴ ὁμῶς οἱ περισσότεροὶ ἐξ αὐτῶν εὐρίσκονται κατὰ μῆκος τῶν μεγάλων ὁδῶν ἢ παραλλήλως πρὸς τὴν κοίτην τοῦ ποταμοῦ Ἐβρου, ὑπέθεσαν ἱκανοί, ὅτι οἱ γήλοφοι οὗτοι ἦσαν στρατηγικὰ σημεῖα καὶ ὅτι ἠγέρθησαν πρὸς ἐξασφάλισιν καὶ φρουρῆσιν τῶν μεγάλων ὁδῶν. Κατ' ἄλλους πάλιν ὑπῆρχεν ἐπ' αὐτῶν διαρκῆς φρουρά, ἐξαγγέλλουσα εἰς τὴν πρωτεύουσαν διὰ σημάτων ἢ πυρῶν ἀπὸ γηλόφου εἰς γήλοφον τὴν ἀπὸ βορρᾶ ἐπιδρομὴν τῶν βαρβάρων. Οὕτως, ἐγκαίρως λαμβάνοντες γινώσκον οἱ αὐτοκράτορες τοῦ Βυζαντίου, παρεσκευάζοντο πρὸς ἐπιθεσιν ἢ ἀμυναν, οἱ δὲ ἐν ὑπαίθρῳ ζῶντες γεωργικοὶ πληθυσμοὶ ἐγκαίρως κατέφευγον εἰς τὰς πλησιετέρας ὄχυράς πόλεις. (Dumont-Homolle, σελ. 197. Ἡροκλείους Βασιάδου, Λόγοι Θρακικοί, σελ. 24—26).

Τὸ σύστημα τοῦτο, τῆς ἀπὸ λόφου εἰς λόφον ἀναγγελίας εἰς τὴν πρωτεύουσαν περὶ ἐπιδρομῆς τῶν βαρβάρων, οἱ Βυζαντινοὶ αὐτοκράτορες εἶχον ἐφαρμόσει εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι ἐνταῦθα ἀντὶ τεχνητῶν λόφων μετεχειρίζοντο τὰς κορυφὰς τῶν ὄρεων. (Γεωργ. Λαμπουσιάνου, Θρακικὰ καὶ Μελέται, 1911, Τόμ. Α' σελ. 91).

Ὁ Γεώργιος Κεδρηγός. ἱστορικὸς τοῦ ἑνδεκάτου αἰῶνος ἀναφέρει τὰ ἐξῆς σχετικὰ:

«Τὰς τῶν Σαρακηνῶν κατὰ τῆς Ρωμαϊκῆς χώρας ἐπιδρομὰς οἱ πάλαι βασιλεῖς διαδήλους ποιεῖν ἐθέλοντες, ἵνα μὴ αἰφνίδιοι εἰσπίπτοντες ἐκπορθεῖντες τὰς χώρας ἐν ταῖς κόμαις καὶ τοῖς ἀγροῖς τοὺς ἐνοικοῦντας καταλαμβάνοντες φρουρίον τι τῆ Ἐταρῆ ἀγίθυρον ἐπὶ τινος ὑψηλοτάτου λόφου καὶ ἐρυμνοῦ ἐδομήσαντο Λούλον τῆ φρουρίῳ τὸ ὄνομα. Οἱ δὲ τοῦτω φρουροὶ τῆς ἐκδρομῆς λαμβάνοντες αἰσθησιν πυρᾶν ἀνήπτον καὶ οὗτοι οἱ κατὰ τὸν Ἰσαμον βουνόν. Τοῦτόν τε πάλιν ὀρῶντες οἱ κατὰ τὸν λεγόμενον Μάμαντα, εἶτα τοῦτον ὁ Κίρκος διαδεχόμενος καὶ τοῦτον πάλιν ὁ Μόκελλος. Ἐκεῖνον δὲ αὖτις ὁ τοῦ Ἁγίου Ἀβξεντίου βουνὸς τοῖς ἐν τῷ μεγάλῳ παλατιῷ ἐπὶ τοῦτω ἀφωρισμένοις διαί-

ταρλους δῆλον ἐτίθει τὴν προνομήν. Καὶ οὕτω, κατὰ διαδοχὴν πορευόμενοι γινώσκοντες ἐν ἀκαίρῳ παρείχον τῷ βασιλεῖ καὶ οἱ τῶν χώρων κάτοικοι πυνθανόμενοι τειχῆρεις ἐγένοντο καὶ τὰς ἐκδρομάς διεδίδρασκον». (Κεδρηνοῦ, σελ. 453, "Ἐκδ. Βόννης).

*Ἐπειδὴ λοιπὸν τοιαῦτα ἦσαν αἱ ἱστορικαὶ πληροφορίαι, καὶ ἐπειδὴ παρὰ τὰς γενομένας εἰς τινὰς ἐξ αὐτῶν ἀνασκαφάς, τόσον ὑπὸ ἰδιωτῶν, πρὸς ἀνακάλυψιν θησαυρῶν, ὅσον καὶ ὑπὸ ἀρχαιολόγων χάριν ἐπιστημονικῶν μελετῶν, οὐδὲν εὐρέθη ἐντὸς αὐτῶν, ἤρχισε νὰ ἐνισχύεται ἡ γνώμη αὕτη, ὅτι δηλαδὴ ἀνηγέρθησαν εἰς παλαιότερας ἐποχὰς χάριν στρατιωτικῶν λόγων. Ἄλλως, θὰ ἦτο ἀκατανόητος ὁ σκοπὸς τῆς ἀνεγέρσεως τῶν τεχνητῶν γηλόφων, ἂν δὲν εἶχον κάποια χρησιμότητα. (Πρβλ. Χ. Χρυσόχου, Αἱ Τοῦρμαὶ ἐν τῇ Ἐπετηρίδι τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου Παρνασσοῦ. ἔτος Α', 1907, σελ. 9 καὶ ἐξῆς).

Οἱ γήλοφοι οὗτοι ἀριθμοῦνται καθ' ἑκατοντάδας, τὸ ὕψος τῶν δὲ ποικίλλει κατὰ μέσον ὄρον ἀπὸ 10—30 ποδῶν, ἐνίοτε δὲ καὶ περισσώτερον. Τὸ σχῆμά τῶν δὲ προσομοιάζει πρὸς τὸν τύπον τοῦ Μαραθῶνος. Ἀφθονοῦν δὲ κατὰ τὸν βόρειον ροῦν τοῦ ποταμοῦ Ἐβρου, πλὴν τῆς Αἴνου, παρὰ τὴν ὁποίαν ὑπάρχουν τινές.

Κατὰ προτίμησιν, οἱ γήλοφοι οὗτοι εὐρίσκονται εἰς τὰ ἐλώδη μέρη, ὅπου, ὡς ἀναφέρει ὁ Ἡρόδοτος (V, 16), κατοικοῦν οἱ ἀρχαῖοι Θράκες. Παρατηρήθη δὲ, ὅτι οἱ περισσότεροι εὐρίσκονται παρὰ τὰς μεγάλας πόλεις, αἱ ὁποῖαι ὑπῆρξαν καὶ τὰ μεγαλύτερα κέντρα τῶν Θρακικῶν λαῶν, ὅπως περὶ τὴν Οὐσκουθάμαν (*Ἀδριανούπολιν), τὴν Βησσαπύραν (Τατάρ - Παζαρτζίκ), τὴν Φιλιππούπολιν, τὴν Διόσπολιν ἢ Διάμπολιν, τὴν Βιζύην καὶ ἀλλαχοῦ. Καθ' ὅλην τὴν πεδιάδα τῆς Φιλιππουπόλεως, ὁ Α. Dumont, (αὐτόθι, σελ. 45) ἐμέτρησεν ὑπὲρ τοὺς 200 γηλόφους. Μόνον μεταξὺ Φιλιππουπόλεως καὶ Χισοάρ ἐμέτρησε περὶ τοὺς 60, ὁ δὲ Βλασίας Σκορδέλης περὶ τὴν Φιλιππούπολιν περὶ τοὺς 100. (Βλασίας Σκορδέλης, Θρακικαὶ Μελέται, σελ. 42.—Πρβλ. καὶ Μελοισσηνοῦ Χριστοδούλου, περιγραφή Ἱστορικο - γεωγραφικῆ τῆς Ἐπαρχίας Σαράντα. Ἐκκλησιῶν, 1881, σελ. 25

καὶ 44).

Πρὸς ἀνατολὰς τῆς Ἀρκαδιουπόλεως (Λουλέ - Μπουργάζ) σώζονται τέσσαρες τοιοῦτοι τύμβοι μικρὸν ἀπέχοντες ἀλλήλων, γνωστοὶ ὑπὸ τῶν περιοίκων ὑπὸ τὸ ὄνομα «Χώματα». Παρὰ τὴν Βιζύην, τὴν ἀρχαίαν πρωτεύουσαν τῶν Ἀστών, σώζονται 32, τῶν ὁποίων ὁ ὑψηλότερος «Γκαϊτζ - τσε» καλούμενος, παρέχει εὐρύτατον ὄριζοντα εἰς τὸν παρατηρητὴν, δυνάμενον, ὡς λέγεται νὰ ἴδῃ τὴν Προποντίδα καὶ τὸν Εὐξεινὸν Πόντον. Ἄλλοι τέσσαρες γήλοφοι ὑπάρχουν πρὸς ἀνατολὰς τοῦ χωρίου Ἀχμέτ - Μπέη, ἄλλοι τέσσαρες νοτιοανατολικῶς τοῦ χωρίου Τοπτογκιοῦ, ἕξ πρὸς ἀνατολὰς τοῦ χωρίου Σατηγκιοῦ, καὶ ἄλλοι πρὸς τὴν ἀρχαίαν Καραβιζύην (Σάββα Λακίδου, Ἱστορία τῆς Ἐπαρχίας Βιζύης καὶ Μηδείας, 1899, σελ. 106).

Κατὰ τὸν G. Seure καὶ N. Degrant, (Exploration de quelques tells de la Thrace, in : Bulletin de Correspondance Hellénique, 1906, σελ. 356 καὶ ἐξῆς) οἱ ὁποῖοι ἐνησχολήθησαν περὶ αὐτῶν καὶ ἀνεσκαφάν τινὰς ἐξ αὐτῶν, καθ' ὅλην τὴν Θράκην, ἀνέρχονται εἰς 10.000 περίπου. Κυρίως ὁμως παρατηροῦνται παρὰ τὴν Νικόπολιν, τὴν πεδιάδα τοῦ Καζανλίκ, περὶ τὴν Ζαγοράν καὶ τὴν πεδιάδα τῆς Σόφιας. Ἀπὸ τῆς Ζαγοράς μέχρι Φιλιππουπόλεως, καὶ ἀπὸ τῆς Ζαγοράς μέχρι τοῦ Ἀραπλή - Μαχαλέ, καθῶς καὶ παρὰ τὸν κόκκα «Γσαύλη», παρατηρεῖται ἀρθονία τοιοῦτων τύμβων. (Γ. Λαμπουσιάνου, αὐτόθι, σελ. 90.—Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια, 1898, σελ. 250). Διὸ ἡ Βορεία Θράκη δύναται νὰ ὀνομασθῇ χώρα τῶν Τύμβων.

Ἐνθα ἀπὸ τὰ σημαντικώτερα Τουρκικὰ ἢ Βουλγαρικὰ χωριά, τὰ ὁποῖα ἀντικατέστησαν τὰς ἀρχαίας Ρωμαϊκὰς καὶ Βυζαντινὰς πόλεις, αἱ ὁποῖαι πάλιν ἐκτίσθησαν ἐπὶ τῶν ἐρείπων τῶν ἀρχαίων Θρακικῶν πόλεων, κατὰ γενικὸν κανόνα εὐρίσκονται τοιοῦτοι τύμβοι. Μάλιστα εἰς πολλὰ τῶν χωρίων τούτων εὐρίσκονται εἰς τὸ μέσον τῶν νεκροταφείων, ὡσάν τὸ μέρος τοῦτο τῆς ταφῆς, ὅπως λέγει ὁ Dumont (αὐτόθι, σελ. 199) διὰ τὰ φυσικὰ ταῦτα κέντρα τῶν πληθυσμῶν, νὰ μὴ ἤλλαξεν ἀπὸ τῶν ἀρχαίων χρόνων.

*Ἄλλ' εἰς τί ἐχρησίμευσαν οἱ τύμβοι ἢ τι-

mulii οὔτοι;

Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἐχρησάμενον ὡς τάφοι, ὡς ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν γενομένων ἀνασκαφῶν. Οἱ ἀπλοῦστεροι ἐξ αὐτῶν ἦσαν οἱ σχηματιζόμενοι δι' ἐπισωρευσεως χώματος εὐθὺς ἀμέσως ἐπὶ τοῦ σώματος ἢ τῆς τέφρας τοῦ νεκροῦ, εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἀποτελέσῃ ἀρκετὰ ὑψηλὸν γήλοφον. Τοιοῦτοι τύμβοι εἶναι ὁ τοῦ Πρωτεσιλάου καὶ ὁ τύμβος τὸν ὁποῖον ἀνήγειραν οἱ Ἀθηναῖοι ἐπὶ τῆς τέφρας τῶν Μαραθωνομάχων.

Ἐπὶ τῶν Ὀμηρικῶν χρόνων οἱ τύμβοι οὔτοι ἦσαν ἐν μεγάλῃ χρήσει. Ἐνίοτε δὲ ἐπὶ τῆς κορυφῆς αὐτῶν ἱστέτο ἀναθηματικὴ στήλη.

Αὐτὰρ ἐπεὶ νεκρὸς τ' ἐκάη καὶ τεύχεα νεκροῦ, | τύμβον χεύαντες καὶ ἐπὶ στήλην ἐρύσαντες | τήξαμεν ἀκροτάτῳ τύμβῳ εὐήρος ἐρετμόν.

(Ὀδυσσ. Μ, 13—15).

Ὁ τρόπος οὗτος τῆς ταφῆς φαίνεται ὅτι διατηρήθη ἐπὶ πολὺ. (Πρβλ. Ἰλιάδ. Ρ. 434 καὶ Α, 371),

Ὁ κύριος τάφος ἔκειτο εἰς τὸ κέντρον τοῦ σχηματιζομένου γηλοφου, σὺν τῇ χρόνῳ ὅμως ἔθαπτον καὶ εἰς τὰ πλάγια αὐτοῦ.

Ὁ Ὀμηρὸς δὲν γνωρίζει τὴν ταφήν, ἀλλὰ μόνον τὴν καθῆσιν τῶν νεκρῶν, ἔθιμον τοῦ ὁποῦ ἢ καταγωγῆ εἶναι ἀρχαιοτάτη. (Π. Καββαδία, Ἀρχαιολογία, σελ. 650 καὶ ἐξῆς). Ἀπὸ τοῦ Τρωικοῦ ἤδη πολέμου εἰσέχθη τὸ ἔθιμον τοῦτο τῆς καύσεως τῶν νεκρῶν ἔθιμον ἐπιβληθὲν διὰ θρησκευτικῶς, στρατιωτικῶς καὶ ὑγειονομικοῦς λόγους:

Αἶαί δὲ πυρὰ νεκῶν καίονται θαμναί.

(Ἰλιάδ. Α, 52).

Τὸ ἔθιμον τοῦτο τῆς καύσεως τῶν νεκρῶν δὲν ἐπεκράτησεν, καθ' ὅσον αἱ γινόμεναι ἀνασκαφαὶ ἐπὶ μεταγενεστέρων τάφων, ἀπέδειξαν τὴν παρουσίαν σκελετῶν καὶ ὄχι τέφρας (Γρ. Παπαμιχαήλ. Ἡ καθῆσις τῶν νεκρῶν. 1912 σελ. 6).

Οἱ Ἕλληνας τῆς Μυκηναϊκῆς περιόδου, δὲν ἐγνωρίζον τὴν καθῆσιν καὶ ἔθαπτον τοὺς νεκροὺς. Ἄλλως τε, ἡ ταφή συνεφύνη καὶ πρὸς τὰς θρησκευτικὰς αὐτῶν δοξασίας, καθ' ἃς ὁ ἄνθρωπος μετὰ θάνατον συνεχίζει τὸν ἐπίγειον βίον. Οἱ μῦσαι καὶ οἱ ὄπαδοί τῶν Ἐλευσινίων μυστηρίων καὶ οἱ Πυθαγόρειοι

ἐνεταφιάζον τοὺς νεκροὺς τῶν.

Ὁ πατὴρ τῆς Ἱστορίας, ὡς ἐξῆς περιγράφει τὰ τῆς ταφῆς τῶν ἀρχαίων Θρακῶν. «Τρεῖς ἡμέρας προτιθεῖται τὸν νεκρὸν καὶ παντοῖα σφάξαντες ἱρήϊα εὐωχέονται προκαύσαντες πρῶτον ἔπειτα δὲ θάπτουσι κατασκευάσαντες ἢ ἄλλως γῆ κρύψαντες, χῶμα δὲ χέαντες, ἀγῶνα τιθεῖσι παντοῖον ἐν τῇ τῆς μέγιστα ἄβλα τίθεται κατὰ λόγον μονομαχίας (V, 8.—Πρβλ. καὶ Ἡροκλ. Βασιλάου, αὐτόθι, σελ. 23).

Αἱ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη γινόμεναι ἀνασκαφαί, ἐπέβεβαίωσαν τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἡροδότου.

* * *

Οἱ περὶ αὐτῶν ἀσχοληθέντες Βούλγαροι ἀρχαιολόγοι, ὅπως οἱ ἀδελφοὶ Shkorpil καὶ ἄλλοι, τοὺς ὀνομάζουσι μὲ τὸ γαλλικὸν ὄνομα terrasse (=βῆψαμα γῆς/ἐπίχωμα), πρᾶγμα τὸ ὁποῖον κατὰ Seure, ἀπλῶς σημαίνει τὸ σχῆμα, ἀφίνει ὅμως ἄγνωστον τὸ περιεχόμενον αὐτῶν. Οἱ χωρικοὶ τῆς Βουλγαρίας τοὺς νομάζουσι ploski moghili (=τύμβοι, ἢ χῶματα πλατεῖα).

Κατὰ τὸν Seure ἔχουν ἀναλογίαν πρὸς τινὰς σωροὺς χωμάτων (gisements) τῆς Βοσνίας, τὰ ὁποῖα οἱ Βόσνιοι ἀρχαιολόγοι ὀνομάζουσι Wallbauten, καθ' ὅσον χαρακτηρίζονται ὑπὸ τινος καλύμματος καὶ μῆς ζωῆς ἐκ λίθων. (G. Seure, αὐτόθι σελ. 360.—Τὸ Μουσεῖον τοῦ Serajevo, ἐν Βοσνίᾳ, εἶναι πλουσιώτατον εἰς προϊστορικὰς ἀρχαιοτήτας, αἱ ὁποῖαι φαίνονται συγγενεῦσαι μὲ τὰς Θρακικὰς τοιαύτας).

Ἐπειδὴ ὅμως οἱ τύμβοι τῆς Θράκης δὲν περιλαμβάνουσι λίθους, ἡ ὀνομασία αὕτη τῶν Βοσνίων ἀρχαιολόγων δὲν φαίνεται κατάλληλος καὶ προτιμᾷ τὴν ὀνομασίαν tells. ἢ ὁποῖα τοὺς διακρίνει ἀπὸ τοὺς κοινούς τύμβους, καὶ κατατάσσει εἰς τὴν οἰκράν τῶν Ἀσιατικῶν tells, γνωστῶν ἤδη, οἱ ὁποῖοι προσομοιάζουσι κατὰ τὸ σχῆμα καὶ τὰς διαστάσεις, τὴν κατατομήν, πολλὰκις δὲ καὶ τὸ περιεχόμενον.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει, ἔχουν τοῦτο τὸ χαρακτηριστικόν ὅτι ὁμοιάζουσι — ἐάν κρίνωμεν ἐξ ὅσων ἐξερευνηθήσαν μέχρι σήμερον—ὄχι πρὸς λείψανα ἀρχαιοτάτων κατοικιῶν τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ πρὸς τάφους, εἶδος πολυαν-

δρίων, ιδρυθέντων ὡς νεκροταφείων δι' επιχωματώσεως.

Παρά τὸ Τατάρ - Παζαρτζίκ, τὴν ἀρχαίαν Βησσαπάραν, καὶ ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὀχθῆς τοῦ ποταμοῦ Ἐβρου, ὅπου κεῖται σήμερον ὁ σιδηροδρομικὸς σταθμὸς, διήρχε τοιοῦτος τύμβος, ὃ ὁποῖος ἀνασκαφῆς τὸ 1872. ἔφερεν πλεῖστα ἀρχαῖα ἀγγεῖα, οἰκιακὰ σκευή, κακότεχνα εἰδῶλια ἀνθρώπων καθημένων ἢ ὀρθίων, ἐπίσης δὲ καὶ αἰτὸν ἐκ λευκοῦ μαρμάρου κ.τ.λ. Μερικὰ τῶν ἀγγείων τούτων φέρουν κκοτότεχρον διάκοσμον, ἐν δ' ἐξ αὐτῶν, στάμνος, ἔχει σχῆμα γυναικὸς τῆς ὁποίας αἱ χεῖρες φερόμεναι ὡς ἐπὶ τὴν ὄψιν αποτελοῦν τὰς λαβὰς αὐτῆς. Πλὴν τῶν κτερισμάτων τούτων εὐρέθησαν καὶ μέγιστα κέρατα μήκους 0 μ. 85 καὶ περιφέρειας περὶ τὴν βάσιν αὐτῶν 0 μ. 40.

Ἄλλαι ἀνασκαφαὶ γενόμεναι παρὰ τὰς Σαρράντας Ἐκκλησίας, ἔφεραν εἰς φῶς τὰ ὀστέα ἀρχαίου πολεμιστοῦ, κράνος χρυσοῦν, θώρακα καὶ ἄλλα ἐπιμελῶς ἐπεξεργασμένα καὶ σκελετὸν ἵππου, πιθανῶς ἀνήκοντα εἰς τὸν ταφέντα πολεμιστὴν (Γ. Λαμπουσιᾶδου, αὐτόθι, σελ. 91).

Αἱ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἀνασκαφαί, γενόμεναι μεθοδικώτερον καὶ ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν ἀρχαιολόγων, ἔφερον εἰς φῶς πλεῖστα ὅσα ἀρχαιολογικὰ εὐρήματα, τὰ ὁποῖα ἂν καὶ ἐλάχιστα ἢ ἀτελέστατα διεφώτισαν ἡμᾶς περὶ τῆς ἱστορίας τῆς Θράκης, ἐν τούτοις μᾶς ἐπέτρεψαν νὰ μαντεύσωμεν τὴν προϊστορικὴν Θράκην. Διὰ τοῦτο εἶχε μέγα δίκαιον ὁ Dumont λέγων, ὅτι οἱ «τύμβοι» οὗτοι περικλείουσι τὴν ἱστορίαν τῆς χώρας (αὐτόθι, σελ. 199).

Εἶναι ἤδη γνωστὸν τὸ περιεχόμενον ἐπὶ τούτων tells: δύο παρὰ τὸν Δούναβιν καὶ πέντε ἐν τῇ Νοτίῳ Βουλγαρίᾳ. Ἐκ τῶν πέντε τούτων οἱ τέσσαρες ἠρυνήθησαν ὑπὸ τοῦ G. Seure, ἐταίρου τῆς ἐν Ἀθήναις Γαλλικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς, κατὰ τὰ ἔτη 1899 καὶ 1900, δαπάναις τῆς Βουλγαρικῆς Κυβερνήσεως, (Ἐκτοτε, κατὰ τὸν νέον Βουλγαρικὸν Νόμον τοῦ 1904, αἱ ἀνασκαφαὶ δὲν ἐπιτρέπονται πλέον εἰς ξένους, παρὰ μόνον εἰς Βουλγάρους ὑπὸ τὴν ἐπιμέλειαν ἢ ἀρχαιολόγους, ἀπέναντι χρηματικῆς ἐγγυή-

σεως). Ταῦτας δὲ ἠκολούθησαν οἱ κατὰ τὸ 1901, 1902 καὶ 1903 ἀνασκαφαὶ ὑπὸ τοῦ N. Degrant, προξένου τῆς Γαλλίας ἐν Φιλίππουπόλει, δαπάναις τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιγραφῶν καὶ τῆς φιλολογίας τῶν Παρισίων. Ὁ συνολικὸς ἀριθμὸς τῶν ἀνευρεθέντων ἀρχαιολογικῶν εὐρημάτων φθάσει τὰ 1800, τὰ ὁποῖα ἐδημοσιεύθησαν λεπτομερέστατα μετὰ πολλῶν εἰκόνων καὶ πινάκων ὑπὸ τῶν δύο τούτων ἀρχαιολόγων εἰς τὸ Bulletin de Correspondance Hellénique, 1906, σελ. 349—432.

Μεταξὺ τῶν διαφόρων εὐρημάτων τοῦ κατὰ τὸ 1903 ἀνασκαφέντος τύμβου τοῦ Costievo ἢ ἄλλως Μοναστίρ - Τεπέ καλουμένου, εἰς ἀπόστασιν 13 χλμ. βορειοδυτικῶς τῆς Φιλίππουπόλεως, εὐρέθησαν ἄρκετοι τάφοι, περιέχοντες διάφορα κτερίσματα. Ὁ τύμβος οὗτος δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς πολυάνδριον, ὡς νεκροταφεῖον. Δὲν εἶναι ὁμως εὐκόλον νὰ καθορισθῆ ἡ χρονολογία αὐτοῦ, καθ' ὅσον ὅπως καὶ ἄλλαχοῦ, οἱ διαδεχόμενοι ἀλλήλους Θρακικοὶ λαοὶ ἐχρησιμοποίησαν τὸ ἴδιον μέρος ὡς τόπον ταφῆς, εἰς τρόπον ὅστε οἱ τάφοι τῶν ἀνωτέρω στρωμάτων εἶναι σχεδὸν μεταγενέστεροι. Ἐν πάσῃ περιπτώσει τὸ πλεῖστον τῶν τάφων τοῦ τρίτου στρώματος εἶναι Ρωμαϊκῶν χρόνων.

Μεταξὺ καὶ ἄλλων εὐρέθησαν δώδεκα περιπτύματα ἀναθήματος (ex-voto), παριστῶντα τὸν ἥρωα Θράκα καὶ διάφορα νομίσματα τοῦ Ρωμαϊτοῦ Α' (ἐποχὴ τοῦ Αὐγούστου). ἀπεικονίζοντα δύο κεφαλὰς ἐστραμμένας πρὸς τὰ δεξιὰ: τοῦ βασιλέως καὶ τῆς συζύγου του μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς: ΡΩΜΗΤΑΛΚΟΥ., ἐπὶ δὲ τῆς ἄλλης πλευρᾶς: γυμνῆν κεφαλὴν τοῦ Αὐγούστου πρὸς τὰ δεξιὰ μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς: ΚΑΙΣΑΡΟΣ ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ.

Ἐπίσης ὀρειχάλκινα νομίσματα τοῦ Τραϊανοῦ (98—117 μ. Χ.) τοῦ Γέτα (212 μ. Χ.) μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς: ΑΔΡΙΑΝΟΠΟΛΕΙΤΩΝ, καὶ τοῦ Αἰρηλιανοῦ (270—276 π. Χ.).

Παρὰ τὸ νόμισμα τοῦ Αἰρηλιανοῦ εὐρέθησαν ἔνδεκα σκελετοὶ ἀνθρώπων: ἐνταφιασμένοι ἀπ' εὐθείας εἰς τὸ γῆμα, μὲ τοὺς πόδας ἐστραμμένους πρὸς ἀνατολὰς. Ὅχι δὲ μακρὰν αὐτῶν καὶ εἰς τὸ βάθος, εὐρέθη ἐπίσης

σκελετός ἀνθρώπου. τοῦ ὁποῖου αἱ κνήμαι ἦσαν κοιμέναι, ἡ δὲ κεφαλή, οἱ τραχηλικοί σπᾶνδουλοι καὶ αἱ ὤμοπλαταί κάτω ἀπὸ τὰ ὀστέα τῆς λεκάνης. Ὀλίγον δὲ μακρότερον ἐντὸς μεγάλου πύθου πηλίνου σκελετός γυναικός, φέρων τρία ὀρειχάλκινα βραχιόλια, ἀνὰ δύο εἰς ἕκαστον βραχίονα. Ὡς ἐκ τοῦ σχήματος καὶ τοῦ περιεχομένου τοῦ τάφου τούτου, ἔπρεπε νὰ κατατάξωμεν αὐτὸν μεταξὺ τῶν ἐπικηθίων μνημείων τῆς νεολιθικῆς ἐποχῆς, ἀλλὰ τὸ σχῆμα καὶ ἡ λεπτότης τῶν ἐν αὐτῷ εὐρεθέντων ἀγγείων, δὲν συνάξουν ὑπὲρ τῆς ἀποδοχῆς τῆς γνώμης ταύτης.

Ὅσον ἀφορᾷ τοῖς ὀδόντας τοῦ σκελετοῦ, οὗτοι ἀνήκουν εἰς γυναίκα ἡλικιωμένην, ἡ θέσις τοῦ πτώματος ἐντὸς πύθου δὲν ἐξηγεῖται παρὰ μόνον διὰ τῆς χρήσεως ταινιδῶν. Προφανῶς δὲ πρόκειται περὶ ξένων Ἀσιατῶν ἢ Αἰγυπτίων ταφέντων κατὰ τὰ ἔθιμα τῆς πατρίδος τῶν.

Μυθικοὶ ἥρωες, βασιλεῖς καὶ δυνάσται τῆς ἀρχαίας Θράκης

Μυθικοὶ ἥρωες, βασιλεῖς καὶ δυνάσται τῆς Θράκης, ἀναφέρονται ἀπὸ τῆς προϊστορικῆς ἡδὴ ἐποχῆς. Πότε δμως ἀκριβῶς ἔζησαν καὶ ποῦ, εἶναι δύσκολον νὰ καθορισθῇ. Ἐν πάσῃ περιπτώσει θὰ προσπαθῶμεν νὰ ἀναφέρωμεν τοὺς κυριωτέρους ἐξ αὐτῶν, τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα συνδέονται μετὰ τῆς Ἱστορίας τῆς Θράκης καὶ τοῦ ἀρχαίου αὐτῆς πολιτισμοῦ. Ἐπειδὴ δὲ εἶναι δύσκολον νὰ ἀναφέρωμεν αὐτοὺς χρονολογικῶς κατὰ σειράν, θὰ προτιμήσωμεν τὴν ἀλφαβητικὴν σειράν, χωρὶς τοῦτο νὰ προκαλῆ σύγχυσιν τῶν ἐποχῶν καθ' ἃς ἔζησαν, δεδομένου ὄντος ὅτι εἶναι πρόσωπα μυθικὰ καὶ προϊστορικά.

Τοιοῦτοι ἀναφέρονται ὁ Αἰομήδης, βασιλεὺς τῶν Βιστόνων, περίφημος διὰ τοὺς ἀνθρωποφάγους ἵππους του, ὁ Κισσεύς, πατὴρ τῆς Ἐκάθης, συζύγου τοῦ Πριάμου, ὁ Μάρων, υἱὸς τοῦ Εὐάνθου καὶ ἱερεὺς τοῦ Ἀπόλλωνος ἐν Μαρωνείᾳ, ὁ Οἶαγρος, ὁ ἀρχαιότερος βασιλεὺς τῆς Θράκης, πατὴρ τοῦ Ὀρφῆως, ὁ Πολυμνήτωρ ἢ Πολυμήτωρ, βασιλεὺς τῆς Αἴνου καὶ σύγχρονος τοῦ Τρωικοῦ πολέμου, ὁ Πόλυς, βασιλεὺς καὶ οὐτις τῆς Αἴνου, σύγχρονος τοῦ Ἡρακλέους, ὁ Ρῆσος, βασι-

λεὺς τῶν Θρακῶν καὶ σύμμαχος τῶν Τρώων, ὁ Τεγύριος, ὁ Τηρεὺς καὶ ἄλλοι, περὶ τῶν ὁποίων παραπέμπομεν εἰς τὰ σχετικὰ ἄρθρα.

Μυθικοὶ ραψῶδοι καὶ μουσικοὶ

Τοιοῦτοι ἀναφέρονται: ὁ Εὐβολπος, ὁπὸ τὸ ὄνομα τοῦ ὁποῖου φέρονται πέντε πρόσωπα εἰς ἕκαστον τῶν ὁποίων ἀποδίδεται ἡ εἰσαγωγή τῶν Ἑλευσινίων μυστηρίων, ὁ Φιλάμμων, υἱὸς τοῦ Ἀπόλλωνος, διδάσκημος κιθαριστῆς, λαθῶν μέρος εἰς τὴν Ἀργοναυτικὴν ἐκστρατείαν, ὁ Θάμυρις ἢ Θαμύρας, υἱὸς τοῦ Φιλάμμωνος, καλούμενος καὶ Ὀδρύσης ἢ Θρᾶξ, ὡς γεννηθεὶς ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Ὀδρουσῶν, ὁ Μουσαῖος, ἐποποιός, μάντις καὶ ἱερεὺς ἐν Ἀθήναις ἐπὶ Κέκροπος τοῦ Β', εἰς τὸν ὁποῖον ἀπεδόθη ἡ σύνθεσις ποιᾶς τινοῦ θεολογίας καὶ ἡ εἰσαγωγή τῆς ποιήσεως εἰς τὴν Ἀττικὴν, καὶ ὁ διασημότερος ὄλων τῶν Θρακῶν ἀοιδῶν, μετὰ τοῦ ὁποῖου στενώτατα συνδέεται τὸ ὄνομα τῆς συζύγου του Εὐρυδικῆς, τῆς ὁποίας ἡ σκληρὰ τύχη εἶναι γνωστὴ εἰς πάντας, χάρις εἰς τοὺς συγκλητικωτάτους στίχους τοῦ Βιργιλίου.

Περὶ ὄλων τούτων, πρὸς ἀποφυγὴν ἐπαναλήψεων, παραπέμπομεν εἰς τὰ σχετικὰ ἄρθρα.

Ἡ Θράκη κατὰ τὰς ἐπιδρομάς τῶν βαρβάρων

Προτὸ κτισθῆ ἀκόμη ἡ Κωνσταντινούπολις, ἡ Θράκη μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Ρωμαίων ὑποδούλωσίν της, ὑπέστη πολλὰς ἐπιδρομάς ἐκ μέρους τῶν βαρβάρων ἐθνῶν, ἐκ τῶν ὁποίων κυριώτεραι ἦσαν ἡ ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Ρώμης Φιλίππου τοῦ Ἀραβῶ (244-249 μ. Χ.) ἐπιδρομὴ τῶν Γότθων εἰς τὴν βόρειον Θράκην. (τὴν νῦν Σερβίαν καὶ Βουλγαρίαν,) ἡ ἐπὶ τοῦ διαδόχου τοῦ Δεκίου ἐπαναληφθεῖσα ἐπιδρομὴ τῶν Γότθων, ὅτε οὗτοι κατέλαβον καὶ τὴν Φιλιππούπολιν, ἡ ἐπὶ τῶν διαδόχων τοῦ Δεκίου, Βαλεριανοῦ καὶ Γαλλιανοῦ (251-268 μ. Χ.) ἐπιδρομὴ τῶν Γότθων καὶ ἄλλων βαρβάρων φύλων, ἡ ὁποία ἐφθασε μέχρι τοῦ Βοσπόρου. Κατὰ τὴν ἐπιδρομὴν ταύτην ἐπολιορκήθη καὶ ἡ δευρὰ Θεσσαλονίκη.

Μετὰ ἕνα περίπου αἰῶνα, κατὰ τὸ 378 μ. Χ. οἱ κατόπιν ἀδεία τοῦ αὐτοκράτορος Οὐάλεντος ἐγκατασταθέντες ἐντεῦθεν τοῦ Ἰ-

στρου Γότθοι (Βησιγόθοι καὶ Ὀστρογόθοι) ἀποστατήσαντες ἠρήμωσαν τὴν Θράκην καὶ ἄλλας χώρας τῆς αὐτοκρατορίας μετὰ τὴν παρά τὴν Ἀδριανούπολιν νίκην των, κατὰ τὴν ὁποίαν ἔπεσε μαχόμενος καὶ αὐτὸς ὁ αὐτοκράτωρ Οὐάλης.

Τέλος, κατὰ τὸ 382 μ. Χ. ἐπέτυχεν ὁ Θεοδοσίος ὁ Μέγας νὰ ἐπιφέρῃ τὴν εἰρήνευσιν εἰς τοὺς Γότθους, ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ ἐγκατασταθῶσιν εἰς τὸ κράτος του, ἀλλ' ἀναγνωρίζοντες τὴν ἐπικυριαρχίαν του.

Ὁὕτως ἐπὶ δύο αἰῶνας ἡ Θράκη καὶ μετ' αὐτῆς καὶ ἡ Μακεδονία καὶ πολλάκις καὶ ἡ Νότιος Ἑλλάς εἶχον ὑποστῆ τὰ πάνθαινα ἐκ τῶν ἐπιδρομῶν τῶν βαρβάρων αὐτῶν φυλῶν.

Ἡ Θράκη κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους

Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν διαίρεσιν τῆς Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας εἰς Ἀνατολικὸν καὶ Δυτικὸν Ρωμαϊκὸν κράτος, δὲν ἔπαυσαν αἱ κατὰ τῆς Θράκης ἐπιδρομαί. Ὁὕτω κατὰ τὸ 411 μ. Χ. ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Θεοδοσίου Β' (408—450) ἐπέδραμον τὴν Θράκην οἱ Οὐννοι ὑπὸ τὸν βασιλέα αὐτῶν Ἀττίλαν, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἀπηλλάγη ἡ χώρα κατόπιν συνθήκης (τὸ 443 μ. Χ.) ὑπὸ βαρυτάτους ὄρους. Ἐπετραπή δηλαδὴ ἡ πρὸς νότον τοῦ Ἰστρου ἐγκατάστασις των καὶ ἡ καταβολὴ εἰς αὐτοὺς μεγάλης χρηματικῆς ἀποζημιώσεως.

Ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀναστασίου (491—515 μ. Χ.) ἤρchiσαν τὰς ἐπιδρομάς των τὸ 502 οἱ Βούλγαροι, οἱ ὁποιοὶ ὁμως ἠναγκάσθησαν νὰ ἐπανεέλθουν εἰς τὰς πέρας τοῦ Ἰστρου χώρας των. Ὁ Ἀναστάσιος τότε, διὰ νὰ προστατεύσῃ ὄχι μόνον τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἀλλὰ καὶ τὰ προάστεια αὐτῆς ἀνήγειρε τὸ ἀπ' αὐτοῦ καλούμενον «Ἀναστασιανὸν ταίχος» (βλ. λέξ.). Ὀλίγον βραδύτερον (τὸ 517) οἱ Βούλγαροι ἐπανελάβον τὴν ἐπιδρομὴν των, κυρίως ὁμως κατὰ τῆς Μακεδονίας καὶ Θεσσαλίας.

Ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ἰουστινιανοῦ (527—565 μ. Χ.), ἐπέδραμον τὴν Θράκην οἱ Ἄνται, φυλὴ Σλαυικὴ, ἀλλὰ ἐξολοθρευθῆσαν ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ τῆς χώρας Γερμανοῦ, ἀνεψιοῦ τοῦ αὐτοκράτορος, ὅστις καὶ «Ἀντικὸς» διὰ τοῦτο ἐπωνομάσθη. Ἡ πανωλεθρία τῶν Ἀντῶν, ἀπῆλλαξεν ἐπὶ τινα χρόνον τὴν Θράκην τῶν

ἀπὸ βορρᾶ ἐπιδρομῶν. Κατὰ τὸ 540 μ. Χ. ὁμως, ὅτε ὁ στρατὸς τοῦ Βυζαντίου ἐμάχητο κατὰ τῶν Περσῶν πρὸς ἀνατολὰς καὶ τῶν Γότθων ἐν Ἰταλίᾳ, πολυάριθμα στίφη Οὐννων, εἰσέβαλον εἰς τὴν ἀφρούρητον σχεδὸν Θράκην καὶ διήρπασαν αὐτήν. Ἀλλὰ καὶ ἐπιδρομαί Σλαύων καὶ Οὐννων ἔγιναν κατὰ τὰ ἔτη 550 καὶ 559 ἐκ τῶν ὁποίων, οἱ μὲν πρῶτοι ἀπεκρούσθησαν μετὰ κόπου, οἱ δὲ Οὐννοι κατετροπώθησαν ὑπὸ τοῦ γηραιοῦ Βελισσαρίου, ἐμπιστοῦ στρατηγοῦ τοῦ Ἰουστινιανοῦ. Κατὰ τὸ 578 οἱ Σλαῦοι ἐπέδραμον καὶ πάλιν τὴν Θράκην, ἀλλ' ἐπῆλθον τότε ἐναντίον τῆς χώρας των κατόπιν συνεννοήσεως πρὸς τὴν αὐτοκράτορα Τιθέριον, οἱ Ἄβαρες. Ἀπὸ δὲ τοῦ 583—602 ἔγιναν ἐπανειλημμέναι μὲν ἐπιδρομαί τῶν Ἀβάρων κατὰ τῆς Θράκης, ἀλλὰ καὶ τὰ αὐτοκρατορικὰ στρατεύματα, ἰδίως ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Μαυρικίου δὲν ὑπελείφθησαν ἀπερχόμενα εἰς τὴν πέραν τοῦ Ἰστρου χώραν τῶν Ἀβάρων. Ὅλαι δὲ αἱ γινόμεναι μεταξὺ τῶν δύο ἀντιπάλων συνθήκαι εἶχον ὡς ὄρον ὅτι τὸ ὄριον τῶν δύο χωρῶν ἦτο πάντοτε ὁ Ἰστρος (Δούναβις). Κατὰ τὸ 620 ὁ αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου Ἡράκλειος, πρὸς ἀποφυγὴν διμετώπου ἀγῶνος κατὰ τῶν Ἑρσῶν, οἱ ὁποιοὶ εἶχον φθάσει μέχρι τοῦ Βοσπόρου ἀπ' ἀνατολῶν, καὶ τῶν Ἀβάρων καὶ Σλαύων, οἱ ὁποιοὶ ἠπειλοῦν τὸ κράτος ἀπὸ βορρᾶ, ἠναγκάσθη νὰ συνάψῃ εἰρήνην μετὰ τῶν Ἀβάρων, φροντίσας διὰ πλουσίαν δώρων νὰ χωρίσῃ αὐτοὺς ἀπὸ τῶν Σλαύων, πρὸς τοὺς ὁποίους δι' ἰδιαιτέρας συνθήκης παρεχώρησε πρὸς ἐγκατάστασιν των χώρας ἐντεῦθεν τοῦ Ἰστρου ἐν τῇ Ἄνω Μοισίᾳ καὶ Ἰλλυρίᾳ. Κατὰ τὸ 626 ὁμως ὁ χαγάνος τῶν Ἀβάρων, παρασπονδήσας, συνεννοήσας μετὰ τῶν Περσῶν καὶ ἐπιδραμῶν τὴν Θράκην ἔφθασε μέχρι Κωνσταντινουπόλεως, τὴν ὁποίαν ἐπολιορκῆσεν. Ἐσωσεν ὁμως αὐτὴν ὁ ἥρωϊσμός των κατοίκων τῆς, τοὺς ὁποίους ἐνεθάρρυνεν ἡ φιλοπατρία τοῦ μαγίστρου Βένου καὶ τοῦ πατριάρχου Σεργίου.

Κατὰ τὸ 679, οἱ πέραν τοῦ Ἰστρου Βούλγαροι, οἱ ὁποιοὶ πρό τινων ἐτῶν εἶχον ἀπαλλαγῆ τοῦ ζυγοῦ τῶν Ἀβάρων, ἐπωφεληθέντες τῆς νόσου τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου τοῦ Πρωγωνάτου, ἐγκατεστάθησαν εἰς τὴν

σημερινήν Βουλγαρίαν, ἀναμιχθέντες μετὰ Σλαύων. Ὁ Κωνσταντῖνος ὁμοως, ὅστις εἶχε τὴν δύναμιν νὰ ἐκδιώξῃ τοὺς Βουλγάρους ἀπὸ τῆς χώρας του, δὲν ἐπέδωξε τοῦτο, μὴ κατανοήσας πόσον ἀσθερὰ ἦτο ἡ ἐγκατάστασις ἐκεῖνῃ τῶν Βουλγάρων.

Κατὰ τὸ 687, οἱ Βούλγαροι, ἐν συνεννοήσει μετὰ τῶν Σλαύων ἐπέδραμον τὴν Θράκην ἄλλ' ἐπέλθον κατ' αὐτῶν ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς ὁ Β' τοὺς ἐνίκησε. Ἐπανειλημμένως ἔπειτα, κατὰ τὰ ἔτη 758, 765 καὶ 773, εἰσεβάλλον εἰς τὴν Θράκην οἱ Βούλγαροι καὶ ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Ε', ἐπανειλημμένως ὁμοως ἐταπεινώθησαν ὑπὸ τούτου. Τοὺς Βουλγάρους ἐταπεινώσεν εἰσεβάλλων εἰς τὴν χώραν των, καὶ ὁ αὐτοκράτωρ Νικηφόρος. Ἐνῶ ὁμοως εἶχε φέρει εἰς δύσκολον θέσιν τὸν ἡγεμόνα αὐτῶν Κροῦμμον, οὐδεμίαν ἀποδεχόμενος παρ' αὐτοῦ πρότασιν εἰρήνης, ἔπεσεν αἰφνης εἰς ἐνέδραν καὶ ἐφονεύθη.

Ἄτυχεις διὰ τὴν αὐτοκρατορίαν ἦσαν οἱ κατὰ τῶν εἰσεβαλόντων εἰς τὴν Θράκην Βουλγάρων πόλεμοι ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Μιχαήλ, ἐνῶ ἐνδοξοὶ οἱ ἐπὶ Λέοντος Ε' (813—820) ὅστις κατήγαγε περιφανῆ νίκην παρὰ τὴν Μεσημβρίαν κατ' αὐτῶν καὶ συνωμολόγητος ταπεινωτικὴν δι' αὐτοὺς εἰρήνην τὸ 817, ἣτις διετετήθη μέχρι τοῦ 893.

Μακροὶ ἀγῶνες τῆς Ἑλληνικῆς αὐτοκρατορίας κατὰ τῶν Βουλγάρων ἤρχισαν καὶ πάλιν κατὰ τὸ 893 διαρκέσαντες μέχρι τοῦ 927, μέχρι δηλαδὴ τοῦ βασιλείου τῶν Βουλγάρων Συμεών, ἐπανελήφθησαν δὲ ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Νικηφόρου (963—969), ὅστις εἰσεβάλλων εἰς τὴν χώραν του ἐταπεινώσεν αὐτούς. Ἐπιδιώξας ὁμοως νὰ ἐξοντώσῃ τοὺς Βουλγάρους τελείως διὰ τῶν Ρώσων προσέκαλεσε τὴν εἰσβολὴν τούτων εἰς τὴν Βουλγαρίαν κατὰ τὸ 967. Οἱ Ρῶσοι ὁμοως καταλαβόντες τὴν Βουλγαρίαν, δὲν ἤθελον νὰ ἀπέλθωσιν αὐτῆς. Διὰ τοῦτο ἠναγκάσθη νὰ ἐπέλθῃ κατ' αὐτῶν ὁ αὐτοκράτωρ Ἰωάννης Ταμιουχῆς κατὰ τὸ 971 καὶ μετὰ ἐπανειλημμένως νίκας ἐν Πρεσλαύφ ἣτις μετανομάσθη τότε Ἰωαννούπολις, καὶ ἐν Δορυστόλῳ νὰ ἀποδιώξῃ τούτους, καὶ νὰ καταστήσῃ τὴν Βουλγαρίαν, δαιρεθείσαν εἰς ἑπτὰ θιακήσεις, χώραν ὑποτελή. Τότε ἐγκατέστησεν ὁ αὐτοκράτωρ καὶ

ἅπαντας τοὺς Παυλιανίτας εἰς τὴν Θράκην.

Ἡ κατὰ τὸ 977 ἐκραγεῖσα ἀποστασία τῶν Βουλγάρων, προσέκαλεσε τοὺς μακροὺς κατ' αὐτῶν ἀγῶνας Βασιλείου τοῦ Β' τοῦ Βουλγαροκτόνου ὅστις καὶ καθυπέταξε τὴν Βουλγαρίαν τὸ 1014. Οἱ Βούλγαροι παρέμειναν ὑποτεταγμένοι μέχρι τοῦ 1197 ὅποτε ἐνωθέντες μετὰ τῶν Βλάχων ὑπὸ τὸν Ἰωαννίτην, ἔδρυσαν ἀνεξάρτητον κράτος, τοῦ ὁποῦ οἱ ὑπῆκοοι ἤρχισαν καὶ πάλιν τὰς κατὰ τῆς Θράκης ἐπιδρομὰς των.

Τοιοιούτρόπως ἡ Θράκη ὑπέστη ἀλλεπαλλήλους ἐπιδρομὰς καὶ δηλώσεις καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ μέχρι τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Φράγκων τὸ 1204 βίου τῆς Ἑλληνικῆς Αὐτοκρατορίας. Ἰδίως δὲ ἀπὸ τῆς ἐγκαταστάσεως νοτίως τοῦ Δουναβείου τῶν Σλαύων καὶ Βουλγάρων, οἱ ὁποῖοι καὶ πρῶτοι ἐκολοῦθον τὰ πρὸς βορρᾶν ὄρια τῆς Θράκης.

Ἡ Θράκη ἐπὶ Φραγκοκρατίας καὶ τῶν Παλαιολόγων

Ἡ Θράκη μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Φράγκων τὸ 1204, διανεμήθη μεταξὺ τοῦ Λατίνου αὐτοκράτορος Βαλδουίνου ἔχοντος ἔδραν τῆς αὐτοκρατορίας του τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τῶν Ἐνετῶν, εἰς τοὺς ὁποίους περιήλθεν ἡ Ἀδριανούπολις καὶ ἡ περὶ αὐτὴν χώρα. Ἡ ὑβριστικὴ ὁμοως καὶ τραχίεια συμπεριφορὰ τῶν Ἐνετῶν πρὸς τοὺς Ἕλληνας, ἠνάγκασεν αὐτοὺς νὰ ἔλθουν εἰς συνεννόησιν μετὰ τὸν βασιλέα τῶν Βουλγάρων Ἰωαννίτην, ὅστις καὶ κατέλαβε τὴν Ἀδριανούπολιν, ἡγούμενος Ἑλλήνων καὶ Βουλγάρων, ἀφοῦ δὲ ἐνίκησεν τοὺς ἐναντίον του ἐπέλθοντας Φράγκους ἐπροχώρησε μέχρι Κωνσταντινουπόλεως. Ἄλλὰ καὶ τοῦ Ἰωαννίτη ἡ πρὸς τοὺς Ἕλληνας συμπεριφορὰ δὲν ὑπῆρξε καλλιτέρα τῆς τῶν Φράγκων, διότι καὶ τὴν Φιλιππούπολιν κατήγαγε καὶ τοὺς ἀγροὺς τῶν ἐν Θράκῃ Ἑλλήνων ἐδήλωσε. Τοῦτο ἐξηνάγκασε τοὺς Ἕλληνας νὰ ἔλθουν εἰς συνεννόησιν μετὰ τοὺς Λατίνους, οἱ ὁποῖοι ἀνεγνώρισαν τὸ Θεόδωρον Βρανᾶν Κομνηνὸν κύριον τῶν ἐπαρχιῶν Ἀδριανουπόλεως καὶ Διδυμοτείχου καὶ ἴσον εἰς ἀξίωμα πρὸς τὸν Βονιβάτιον (διὰ τοῦτο καὶ

βασιλεὺς τῆς Ἀδριανουπόλεως ἐνίστε ἐκαλεῖτο) ὡς ἓνα δηλαδὴ τῶν ἀνωτάτων ὑποτελῶν ἡγεμόνων τοῦ Φραγκικοῦ κράτους. Ἀπὸ τοῦ 1230 ὅμως τὸ πλεῖστον μέρος τῆς Θράκης, περιήλθεν ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ Βουλγάρου ἡγεμόνος Ἀσάν, υἱοῦ τοῦ Ἰωαννίτση, ἡγεμόνος μετριοπαθοῦς.

Μετὰ τὴν ἀνάκτισιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων τὸ 1261 ἡ Θράκη ὑπέστη θηρώσεις, ἰδίως δὲ ἡ Καλλιόπολις, ἡ Πέρινθος καὶ πᾶσα ἐν γένει ἡ παραλία τῆς Προποντιδῆς ὑπὸ τῶν Καταλανῶν, ἐκδικουμένων τὴν δολοφονίαν τοῦ ἀρχηγοῦ των Ρογγήρου ὑπὸ τῶν Ἀλανῶν συμμάχων τοῦ αὐτοκράτορος Μιχαὴλ τοῦ Θ', συμβασιλέως τοῦ πατρὸς του Ἀνδρονίκου.

Μετὰ τοὺς Καταλανοὺς, ἐδήλωσαν τὴν Θράκην εἰ ὑπὸ τὸν Χαλῆλ Τοῦρκοι, τοὺς ὁποίους ὅμως ἐξώντησεν ὁ Φιλῆς Παλαιολόγος παρὰ τὴν Καλλιόπολιν, βοηθούμενος ὑπὸ Σέρβων καὶ Γενουαίων.

Κατὰ τὸ 1348 — 1349 ὁ Σουλτᾶνος τῶν Τοῦρκων Ὅρχάν, ἐπωφεληθεὶς ἐκ τῶν ἐμφυλίων πολέμων μεταξὺ τοῦ πενθεροῦ του Ἰωάννου Καντακουζηνοῦ πρὸς τοὺς Παλαιολόγους καὶ τὸν ἴδιον υἱὸν του Ματθαίου Καντακουζηνόν, ἐγκατεστάθη εἰς τὴν Καλλιόπολιν ὁπόθεν ὀρμώμενοι οἱ Ὀσμανίδαι Τοῦρκοι ἐληλάτουν καὶ τὴν Μακεδονίαν καὶ τὴν Θράκην.

Ὁ κατὰ τὸ 1359 διαδεχθεὶς τὸν πατέρα του Ὅρχάν Μουράτ, δὲν ἠρκέσθη εἰς τὴν λεηλασίαν μόνον τῆς Θράκης, ἀλλ' ἤρχισε καὶ τὴν ὑποταγὴν αὐτῆς, καταλαβὼν τοὺς Αἰγὸς Ποταμὸν ἐν ἀρχῇ, καὶ τὸν Πύργον καὶ τὸ Διδυμοίσιχον, καὶ τέλος τὸ 1361 τὴν Ἀδριανούπολιν τὴν ὁποίαν κατέστησε καὶ πρωτεύουσαν τοῦ Τουρκοῦ Κράτους. Ἡ κατάληψις τῆς λοιπῆς Θράκης ἐσυνεχίσθη ἔπειτα ὑπὸ τῶν δύο στρατηγῶν τοῦ Μουράτ, τοῦ Ἐβρηνός, ὅστις κατέλαβε τὴν Κομοιτηνὴν καὶ τὴν περὶ τὴν Ροδόπην χώραν, καὶ τοῦ Λαλασσαχίν, ὅστις κατέλαβε τὴν Φιλίππουπολιν καὶ τὴν περὶ αὐτὴν χώραν. Τέλος μετὰ ἀλλεπαλλήλους πολιορκίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐπήλθεν ἡ ἄλωσις αὐτῆς ὑπὸ τοῦ Μωάμεθ τοῦ Β' κατὰ τὸ 1453 (Μαΐου 29) καὶ οὕτως ἡ Θράκη ἐγένετο χώρα Τουρκική.

Τὴν μετέπειτα ἱστορίαν τῆς Θράκης ὡς

συνυφασμένην μετὰ τὴν ἱστορίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἐν γένει μετὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κράτους παραλείπομεν, παραπέμποντες εἰς τὰς ἱστορίας ἡμετέρων καὶ ξένων.

* ΘΡΑΚΗΣ (Ἐπαρχία). — Μία τῶν ἐξ ἐπαρχιῶν τοῦ ὁμωνύμου θέματος ἐπὶ τῶν Βυζαντινῶν χρόνων, ὑπὸ κοινουλόγιον περιλαμβάνουσα πέντε πόλεις τῶν ὁποίων πρωτεύουσα ἦτο ἡ Φιλίππουπολις. (Ἱεροκλ. Συνέκδ. 635).

ΘΡΑΚΗΣ (ΘΕΜΑ) ἢ ΘΡΑΚΩΝ. — Τὸ πρῶτον θέμα (βλ. λέξ.) ἐκ τῶν 10 ἐν Εὐρώπῃ θεμάτων τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, με πρωτεύουσαν τὸ Βυζάντιον. Περιελάμβανε δὲ τὰς πόλεις: Ἀρκαδιούπολιν, Χερσιούπολιν, Ραιδεστόν, Ἡράκλειαν, Σηλυμβρίαν, Δέρκον, Βιζύην καὶ τὴν ἐσχάτην πρὸς δυσμὰς Τραϊανούπολιν.

Ὁ στρατηγὸς διοικητὴς αὐτοῦ ἐλάμβανεν ἐτήσιον μισθὸν δέκα λιτρῶν, ἦτοι 7,000 χρυσῶν δραχμῶν (προβλ. Ἄ. Ἀδαμαντίου, Τὸ Βυζαντινὸν θέμα τῆς Θράκης, εἰς «Θρακικά» 1928, σελ. 383 καὶ ἐξῆς).

ΘΡΑΚΗΣΙΩΝ (Θέμα). — Ἐν τῶν σημαντικωτέρων μικρασιατικῶν θεμάτων τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, περιλαμβάνον τὰς χώρας τῆς ἀρχαίας Ἀσθίας καὶ μέρος τῆς δυτικῆς Φρυγίας. Πόλεις δὲ αὐτοῦ ἦσαν αἱ: Σινάος, Θυάτειρα, Σάρδεις, Φιλαδέλφεια, Λαοδικεα, Ἀπολλωνιάς, Ἡράκλεια, Σεβαστούπολις καὶ ἄλλαι.

Ὁ στρατηγὸς διοικητὴς τοῦ θέματος τῶν Θρακησίων κατεῖχε τὴν τρίτην θέσιν ἐν τῇ τάξει τῶν στρατηγῶν τῆς αὐτοκρατορίας, ἐλάμβανε δὲ ἐτήσιον μισθὸν 40 λιτρῶν, ἦτοι 28.000 δραχμῶν χρυσῶν.

ΘΡΑΚΙΑ (θάλασσα). — βλ. Θρακικὸν πέλαγος.

ΘΡΑΚΙΑ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ. — Ἡ ἄλλως καλουμένη Θρακικὴ Χερσόνησος (βλ. λέξ.) ἢ καὶ ἀπλῶς «Χερρόνησος».

ΘΡΑΚΙΑΣ ἢ ΘΡΑΣΚΙΑΣ. — Ὄνομα ἀνέμου κοινῶς Θρακιάς, πνέοντος ἀπὸ βορρᾶ.

ΘΡΑΚΙΑΙ. — Ἱερατικὸν γένος τῶν Δελφῶν, τῶν ὁποίων τὸ ἀξίωμα ἦτο κληρονομικόν (Διοδ. Σικελ. XVI, 24).

ΘΡΑΚΙΚΑΙ ΣΠΟΡΑΔΕΣ. — Ἰπὸ τὸ περιλή-

πικὸν τοῦτο ὄνομα περιλαμβάνονται αἱ νῆσοι: Ἴμβρος, Σαμοθράκη, Θάσος, Λήμνος, Ἅγιος Εὐσταθίου καὶ αἱ παρακείμεναι εἰς ταύτας νησιδεες.

ΘΡΑΚΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ.—Ἡ γλῶσσα τῶν ἀρχαίων Θρακῶν ἀποτελεῖ μὲ τὴν γλῶσσαν τῶν Φρυγῶν — συγγενῶν μὲ τοὺς Θράκας—μῖαν γλωσσικὴν δημοφιλίαν τὴν λεγομένην «Θρακρο-φρυγικὴν». Δυστυχῶς ὁμοίως τόσοσ ἡ θρακικὴ γλῶσσα, ὅσον σχεδὸν καὶ ἡ φρυγικὴ εἶναι πολὺ ὀλίγον γνωστὴ εἰς ἡμᾶς. Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ἐξέλιπε τελείως κατὰ τὸν τέταρτον ἢ πέμπτον μ. Χ. αἰῶνα, ὅποτε ἡ διάδοσις τοῦ χριστιανισμοῦ ἀνὰ τὴν Θράκην εἶχεν ἐπιτελεσθῆ. Κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ξενοφῶντος ἡ γλῶσσα τῶν ἀρχαίων Θρακῶν ἦτο ἐντελῶς ἀκατάληπτος εἰς τοὺς Ἕλληνας, καθ' ὅσον ἀναφέρει ὅτι κατὰ τὴν ἐκ Μ. Ἀσίας ἐπιστροφὴν του μετὰ τῶν μυρίων, διερχόμενος τὸ 400 π. Χ. συνεννοεῖτο μετὰ τοῦ βασιλέως τῆς Θράκης Σεῦθου τοῦ Β' διὰ διερμηνέως: «Παρήν δέ, λέγει, καὶ Σεῦθης βουλόμενος... καὶ ἐν ἐπηκόῳ ἐστήκει ἔχων διερμηνέα, συνίει δὲ καὶ αὐτὸς ἑλληνιστὶ τὰ πλεῖστα» (Κύρ. Ἀνάβ. VII. 4, 9).

Σὺν τῷ χρόνῳ ὁμοίως οἱ Θράκες ἐξελληνίσθησαν εἰς τρόπον ὥστε κατὰ τὸν δεῦτερον μ. Χ. αἰῶνα δὲν ἐσώζοντο ἐκ τῆς ἀρχαίας θρακικῆς γλώσσης, παρά λέξεις τινές, κυρίως δὲ ὀνόματα ποταμῶν, πόλεων, χωρῶν καὶ προσώπων, σωζόμεναι ἐγκατασπαρμέναι εἰς Ἕλληνας καὶ Λατίνους συγγραφεῖς ἢ εἰς ἀνευρεθεῖσας ἐπιγραφάς, ὅπως: Οὐστουδιζός, Βουρτουδιζός, Οὐσκουδάμα, Δραβησικος, Δορίσκος, Γαρησκός, Σκορδισκοί, Ταυρίσκοι, Ἐθρος, Τόνζος, Ἄρζος, Δένιζος, Ὀσσιζα, Ταρπόδιζος, Δρυζιπάρα, Βησσαπάρα, Βίθως, Κετρίπορις, Ρασκούπορις, Κότυς, Πόλτος καὶ ἄλλα.

Συγγενῆς πρὸς τὴν ἀρχαίαν θρακικὴν γλῶσσαν, θεωρεῖται καὶ ἡ γλῶσσα τῶν Ἀρμενίων, οἱ ὅποιοι κατὰ τὸν Ἡρόδοτον VII, 73) «ἐόντες Φρυγῶν ἄποικοι», ὠμίλου, ἐννοεῖται, καὶ γλῶσσαν συγγενῆ πρὸς τὴν γλῶσσαν τῶν Φρυγῶν καὶ συνεπῶς καὶ πρὸς τὴν τῶν Θρακῶν.

Ἡ γλῶσσα τῶν ἀρχαίων Θρακῶν ὠμιλεῖτο ὄχι μόνον εἰς τὴν κυρίως Θράκην, ἀλλὰ καὶ

εἰς τὴν βορείως αὐτῆς ἐκτεινομένην χώραν τὴν Ἄνω Μοισίαν (σημερινὴν Βουλγαρίαν), καὶ τὴν ἀρχαίαν Δακίαν, κατεχομένην ὑπὸ διαφόρων Θρακικῶν φύλων, καθὼς καὶ εἰς τὴν Βιθυνίαν τῆς Μ. Ἀσίας, τῆς ὁποίας οἱ κάτοικοι ἦσαν ἄποικοι Θράκες, οἱ ὅποιοι «διαβάντες εἰς τὴν Ἀσίαν ἐκλήθησαν Βιθυνοί» (Ἡρόδ. VII, 75).

Ἡ γλῶσσα τῶν Θρακῶν, ὅπως καὶ ἡ τῶν Ἰλλυριῶν καὶ τῶν Σκυθῶν καὶ ἄλλων ἐκλείφαντων Μικρασιατικῶν ἐθνῶν, πιθανώτατα δὲν ἐγράφετο. Μάλιστα εἰς πιστεύσωμεν τὸν Ἀλιανόν (Ποικιλῆ Ἱστορίᾳ VII, 6), οἱ Θράκες ὄχι μόνον δὲν ἐγνώριζον γραφὴν, ἀλλὰ καὶ «ἐνόμιζον αἰσχιστον εἶναι οἱ τὴν Εὐρώπην οἰκοῦντες βάρβαροι χρῆσθαι γράμμασιν». Κατὰ δὲ τὸν Ἀριστοτέλη (Προβλήμ. Β), Θρακικαί τινες φυλαὶ δὲν ἠδύναντο νὰ ἀριθμήσουν πέτρων τοῦ τέσσαρα. «Μόνον δ' ἀριθμοῦσαι τῶν Θρακῶν γένος τι εἰς τέσσαρα διὰ τὸ ὥσπερ τὰ παιδία μνημονεῦειν ἐπὶ πολὺ, μηδὲ χρῆσθαι μνηδὸς εἶναι πολλοῦ αὐτοῖς».

Τοῦτο τοῦλάχιστον μαρτυρεῖται ἐξ ὅλων τῶν μέχρι τοῦδε ἐπιγραφῶν αἱ ὁποῖαι εὑρέθησαν ἐν Θράκῃ, πλην μιᾶς καὶ μόνης ἐμμέτρου ἐπιγραφῆς ἐπὶ εὐμεγεθοῦς χρυσοῦ δακτυλίου μὲ Ἕλληνικὰ γράμματα, εὑρεθέντος τὸ 1912 ἐντὸς τάφου κάτωθεν χώματος (tumulus) μαζὶ μὲ ἄλλα κτερίσματα παρὰ τὴν κώμην Ἐζέρονο τῆς Βουλγαρίας, κεμένην ἐν τῇ ἀνω κοιλάδι τοῦ Ἐθρου. Ἐκ τοῦ τύπου τῶν γραμμάτων ἐκρινῶς ἀναγνωσκομένων. ὑποτίθεται ὅτι ἐγράφη περὶ τὰ 400 π. Χ. Ἀλλὰ καὶ ἡ ὑποτιθεμένη ὡς θρακικὴ αὕτη ἐπιγραφὴ θεωρεῖται ὑπὸ τῶν πλείστων γλωσσολόγων Ἕλληνικὴ, καὶ μάλιστα συντεταγμένη εἰς δακτυλικὸν ἐξάμετρον.

(Περὶ τῆς γλώσσης τῶν ἀρχαίων Θρακῶν, πλείοτερα βλέπε: Κ. Μυρτίλου Ἀποστολίδου, «Περὶ τῆς γλώσσης τῶν Θρακῶν εἰς «Θρακικὰ» 1932, σελ. 180 καὶ ἐξῆς, καὶ 1933, σελ. 71 καὶ ἐξῆς.— Κ. Κουρτίδου, Ἱστορία τῆς Θράκης, «Γλῶσσα τῶν Θρακῶν», τόμ. Α' σελ. 274 καὶ ἐξῆς.— Ἀχ. Σαμοθράκη, «Ἱστορία τῆς Θράκης», τόμ. Α' σελ. 74 καὶ ἐξῆς «Καταγωγὴ καὶ γλῶσσα τῶν Θρακῶν»).

ΘΡΑΚΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ.— Χερσόνησος τῆς Θράκης ἔχουσα τὴν ῥίζαν τῆς κατὰ τὴν

Α.Ν.Α' ἑσχατιᾶν τῆς Θράκης, διὸ καὶ «Θρακία Χερσονήσος» ἢ ἁπλῶς «Χερσονήσος» ὠνομάζετο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων.

Κατὰ τὸν Στράβωνα (VII, 331 ἀπόσπασ. 53) «ἡ ἐν Θράκῃ χερσονήσος τρεῖς ποιεῖ θαλάσσας: Προποντιδα ἐκ βορρᾶ, Ἑλλησποντον ἐξ ἀνατολῶν καὶ τὸν Μέλανα κόλπον ἐκ νότου, ὅπου καὶ Μέλας ποταμὸς ἐκβάλλει ὁμώνυμος τῷ κόλπῳ».

Συνδέεται δὲ μετὰ τῆς ἡπείρου διὰ στενῆς λωρίδος, πλατίους ἕξ περίπου μιλίων, εἰς τὸ μέσον τῆς ὁποίας περιῖπου ἔκειτο ἡ ἀρχαία Λυσιμάχεια, ἐξ οὗ καὶ τὸ μεταγενέστερον αὐτῆς Ἑξαμίλιον (βλ. λέξ.), διατηρηθὲν κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς καὶ μετέπειτα χρόνους.

Πρῶτοι κάτοικοι τῆς θρακικῆς χερσονήσου ἀναφέρονται οἱ Δόλογοι (βλ. λέξ.), οἱ ὁποῖοι ὑφιστάμενοι συνεχῶς τὰς ἐπιδρομὰς τῶν γαιτονικῶν θρακικῶν φυλῶν, συνβουλευθήσαν τὸ μνυστεῖον τῶν Δελφῶν περὶ τοῦ πρακτέου. Τότε ἡ Πυθία συμβούλευσεν αὐτοὺς νὰ ἀναθέσουν τὴν ἡγεμονίαν τῆς χώρας εἰς ἐκεῖνον «ὃς ἂν σφέας ἀπίνοντας ἐκ τοῦ ἱεροῦ πρῶτος ἐπὶ ξένια καλέσῃ» (Ἡρόδ. VI, 34). Ἐπιστρέφοντες ἐκ Μαντείου, μετὰ μακρὰν πορείαν καὶ διερχόμενοι διὰ τῆς Ἱερᾶς Ὀδοῦ, ἐφιλοξενήθησαν ὑπὸ τοῦ Μιλτιάδου, υιοῦ τοῦ Κυψέλου, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνέθεσαν, κατὰ τὸν χρησμόν, τὴν ἡγεμονίαν τῆς χώρας των. Πράγματι ὁ Μιλτιάδης ἐδέχθη τὴν προσφορὰν, καὶ ἔλθων εἰς τὴν Χερσονήσον πρῶτον μέλημά του ἐθεώρησε τὴν κατασκευὴν τείχους, ἐξασφαλίζοντος τὴν χώραν ἀπὸ τῶν διαφόρων ἐπιδρομῶν.

Τὸν Μιλτιάδην ἀποθανόντα ἀτεκνον διεδέχθη ὁ ἀνεψιὸς του Σιτησαγόρας καὶ ταῦτον ὁ ἀδελφός του Μιλτιάδης ὁ μετὰ ταῦτα Μαρθωνομάχος.

Κατὰ τοὺς Περσικοὺς πολέμους ἡ Θρακικὴ Χερσονήσος περιήλθεν εἰς τοὺς Πέρσας, τοὺς ὁποῖους ἐξεδίωξε μετὰ ταῦτα ὁ Κίμων, συνδέσας οὕτω τὴν χερσονήσον διὰ πολιτικῆς φιλίας πρὸς τοὺς Ἀθηναίους.

Ἐπὶ Περικλέους, οἱ Ἀθηναῖοι ἐγκατέστησαν εἰς τὰς πόλεις αὐτῆς περὶ τοὺς χίλιους ἀποίκους ἢ μᾶλλον κληρούχους Ἀθηναίους καὶ ὠχύρωσαν αὐτὴν. Κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον οἱ Ἀθηναῖοι ἀπώλεσαν τὴν

Χερσονήσον, ἀλλ' ἀνέκτησαν αὐτὴν βραδύτερον διὰ τοῦ Χάρητος περὶ τὰ μέσα τοῦ τετάρτου αἰῶνος.

Ὅταν βραδύτερον, Φίλιππος ὁ Μακεδῶν ἠπειλήσῃ νὰ καταλάβῃ αὐτὴν, ὁ Δημοσθένης ἐξεφώνησε τὸ 241 π. χ. τὸν «Περὶ Χερρονήσου» λόγον του. Μετ' ὀλίγον ἡ Χερρονήσος περιήλθεν εἰς τὴν κυριαρχίαν τῶν βασιλέων τῆς Μακεδονίας, καθὼς ἡ λοιπὴ Θράκη μετὰ τῆς ὁποίας εἶχε κοινὴν πλῆον τὴν τύχην.

Κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους, ἐνῶ ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος ἐνίκη πρὸ τῆς Ἀδριανουπόλεως (3 Ἰουλίου (323) τὸν Λικίνιον, ὁ υἱὸς του Κρίσπος κατεναυμάχησε τὸν στόλον τοῦ Λικινίου ἐν τῷ πορθμῷ τῶν Δαρδανελίων, μεθ' ὃ ἐνεφανίσθη πρὸ τοῦ Βυζαντίου ὅπου ἠνάγκασε τὸν ἐκεῖ ὑποχωρήσαντα Λικίνιον νὰ παραιτηθῇ πάσης περαιτέρω ἀντιστάσεως καὶ νὰ ἀποσυρθῇ εἰς Μ. Ἀσίαν.

Ἐκτοτε ἡ Χερσονήσος κατέστη ἐν τῶν προπυργίων τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ὅχυρωθεῖσα ἐπὶ ὀχυρῶν τειχῶν καὶ φρουριῶν, ἐξησφαλίσθη ἐκ τῶν ἐξ Εὐρώπης ἐπέρχομένων βαρβάρων καὶ τῆς ἐξ αὐτῆς εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν διαπεραιώσεώς των. Πρὸ τῶν τειχῶν τούτων ἐθετεύθη ἡ ἐπιδρομὴ τῶν Κατριγούρων Οὐννων ὑπὸ τὸν ἀρχηγόν των Ζαβεργὰς τὸ 559. Τὸ 717 κατελήφθη προσωρινῶς ὑπὸ τῶν Ἀράβων.

Διὰ τῆς Θρακικῆς Χερσονήσου διεπεραιώθησαν εἰς Μ. Ἀσίαν τὸ 1190 οἱ σταυροφόροι τῆς τρίτης Σταυροφορίας ὑπὸ τὸν αὐτοκράτορα τῆς Γερμανίας Φρειδερίκον Βαρβαρόσσαν, τὸ δὲ 1204, μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Λατίνων περιήλθον εἰς χεῖρας τῶν Ἑνετῶν. Ἐπελθὼν ἕμως τὸ 1234 ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Νικαίας Ἰωάννης Γ' ὁ Βατάτσης, ἐξεδίωξε αὐτοὺς ἐκεῖθεν.

Κατὰ τὸν XVI αἰῶνα ὑπέστη φοβεράς ἐπιδρομὰς ὑπὸ τῶν Καταλανῶν καὶ Τούρκων, περιελθοῦσα τέλος ὀριστικῶς εἰς τοὺς τελευταίους, ὑπὸ τοὺς ὁποῖους παρέμεινεν ὀριστικῶς.

ΘΡΑΚΙΚΟΝ ΠΕΛΑΓΟΣ. — Οὕτω ἐκαλεῖτο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων τὸ θόρσιον τιμῆμα τοῦ Αἰ. γαίου Πελάγους κατὰ τὰ νότια παράλια τῆς

Θράκης, ἀπὸ τοῦ Ἑλλησπόντου ἢ μάλλον ἀπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου Λεξίτον (νῦν Μπαμπᾶς) μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου Ἐθωνος (Ἄγιου ὄρους) κατὰ νοτιήν γραμμὴν, περιλαμβάνον τὰς νήσους: Ἰμβρον, Σαμοθράκην, Ἀἴμνον, Θάσον καὶ Τένεδον μετὰ τῶν περὶ αὐτὰς νησίδων (Στράβ. Α, Α, 28).

ΘΡΑΚΙΟΝ.—Τοποθεσία τοῦ Βυζαντίου πρὸ τῶν Θρακίων λεγομένων πολῶν, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Ξενοφάντος (Κύρ. Ἀνάβ. VII, 1, 24), ἣτις ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ ἤτο πεζίον «ἐρημον οἰκιῶν καὶ πεδινόν» (πρὸβλ. καὶ Ἐλλην. Α. 3, 30).

ΘΡΑΚΙΟΣ ΦΟΡΟΣ.—Ὀδῶς ἐκαλεῖτο ὁ ὑπὸ τῶν συμμαχικῶν πόλεων καταβαλλόμενος φόρος εἰς τοὺς Ἀθηναίους.

* **ΘΡΑΚΩΝ ΚΩΜΗ.**—Ἐθρακῶν κώμη πλησίον Ἀντιοχείας, κατὰ Στέφανον τὸν Βυζάντιον. Τὸ ἐθνικὸν Θρακοκωμητής.

ΘΡΑΜΒΗΣ.—Ἀρχαία πόλις τῆς χερσονήσου Παλλήνης (νῦν Κασσάνδρας) ἢ ἄλλως καλουμένη Θεραμβος ἢ Θεράμβη (βλ. λέξ.).

ΘΡΑΝΙΨΑΙ.—Λαὸς Θρακικός, οἱ ἄλλως καλούμενοι Τρανίψαι (βλ. λέξ.).

ΘΡΑΣ-ΘΡΑΣΣΑ.—Ὁ κάτοικος τῆς Θράκης, ὁ ἐκ Θράκης καταγόμενος. Τὸ θηλυκὸν Θράσσα.

ΘΡΑΣΑΡΙΧΟΥ (τοῦ).—Ἐν τῶν πολλῶν φρουρίων τῆς Θράκης ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Αἰμιμόντου, κτισθὲν, κατὰ τὸν Προκόπιον (Περὶ Κτισμ. IV, 11) ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ (527—565).

ΘΡΑΣΙΟΣ καὶ ΘΡΑΣΙΟΣ.—Εἰς τῶν ἐπιφανῶν Παιδῶν, φίλος καὶ σύμμαχος τοῦ Πριάμου φονευθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἀχιλλέως κατὰ τὸν Τρωικὸν πόλεμον (Ἰλιάδ. Φ. 210).

ΘΡΑΣΟΥ (τοῦ).—Ἐν τῶν πολλῶν φουρίων τῆς Θράκης, τὰ ὁποῖα ἔκτισεν ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς ὁ Α' (527—565) ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ροδόπης (Προκοπ. περὶ Κτισμ. IV, 11).

ΘΡΑΣΣΑ.—Θυγάτηρ τοῦ Ἄρεως καὶ τῆς νύμφης Τειρήνης, σύζυγος δὲ τοῦ Ἰππῶνου καὶ μήτηρ τοῦ Πολυφόντου.

ΘΡΗΓΚΙΟΣ (ΠΟΝΤΟΣ).—Τὸ βόρειον μέρος τοῦ Αἰγαίου πελάγους, καθ' Ὁμηρον (Ἰλιάδ. Ψ, 230), τὸ βρέχον τὰ μεσημβρινὰ παράλια τῆς Θράκης, τὸ ἄλλως καλούμενον

Θρακικὸν πέλαγος (βλ. λέξ.).

ΘΡΗΓΞ (Θρηγίξ).—Θρηγίξ καὶ συνηρημένως Θρηγίξ=ὁ κάτοικος τῆς Θράκης, ἰωνικός τύπος παρ' Ὁμήρῳ ἀπαντῶν καὶ εἰς ἀμφοτέρους τοὺς τύπους.

ΘΡΗΚΗ, καὶ ΘΡΗΓΚΗ.—Ἰωνικός τύπος τῆς Θράκης.

ΘΥΛΗ.—βλ. λέξ. Τύλη, Τύλος.

* **ΘΥΛΗΣ.**—Ὄνομα κύριον καθαρῶς Θρακικόν, κατ' ἐπιγραφὴν τῶν ἀρχῶν τοῦ τρίτου μ. Χ. αἰῶνος (202 μ. Χ.) εὑρεθεῖσαν εἰς τὸ χωρίον τοῦ Τσακαρλάρ τῆς Βουλγαρίας τὸ ἐμπόριον Πίξος τῶν Ρωμαϊκῶν χρόνων («Θρακικά» Τόμ. VII, σελ. 196 καὶ ἐξῆς).

ΘΥΝΙΑ.—Παράλιος πόλις τῆς ἀνατολικῆς Θράκης, κειμένη κατὰ τὸν Πλίνιον (Φυσ. Ἱστορ. IV, 45) ὑπὸ τὸ ἀκρωτήριο Θυνία τοῦ Εὐξείνου Πόντου. Εἶναι ἢ σημερινὴ Ἰνιάδα, κειμένη εἰς τὸν μυχὸν τοῦ ὀμιονίου κόλπου.

ΘΥΝΙΑ (Ἄκρα) ἢ ΘΥΝΙΑΣ.—Ἀκρωτήριο τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης ἐπὶ τοῦ Εὐξείνου Πόντου μετὰ τὴν Περοντιοῦ καὶ αἰγιαλοῦ Σαλμυθησσόν, κατὰ τὸν Πολεμαίον (Γεωγρ. Γ, 11, 4), «εὐλίμενος ἄκρα τῆς Ἀστικῆς Θράκης ὑπάρχουσα ἑσάτη» (Σκῦν. Περιηγ. 728).

Στέφανος ὁ Βυζάντιος λέγει: «Θυνιάς, νήσος πρὸς τῷ στόματι τοῦ Πόντου καὶ ἄκρα. Τὸ ἐθνικὸν Θυνιάσιος καὶ Θυνιαθεὺς. Λέγεται καὶ Θυνή καὶ Θυνίς καὶ Θυνήτις».

ΘΥΝΙΑ.—Ἡ χώρα τῶν Θυνῶν, ἀρχαίου θρακικοῦ λαοῦ, ἐκτεινομένη ἐπὶ τῶν ἀνατολικῶν παραλίων τῆς Θράκης παρὰ τὴν Σαλμυθησσόν. Ὁ κάτοικος Θυνός.

Θυνία ἐκαλεῖτο ἐπίσης καὶ ἡ κατὰ τὰ βόρεια παράλια τοῦ Εὐξείνου Πόντου ἐκτεινομένη χώρα μετὰ τῶν ποταμῶν Ρήβα καὶ Κάλητος (νῦν Κοκολᾶς), λαβοῦσα τὸ ὄνομα ἀπὸ τῶν διαπεραιωθέντων ἐκεῖ Θυνῶν.

ΘΥΝΟΙ.—Πολεμικώτατος θρακικός λαὸς κατοικῶν βορειότερον τῶν Ἀσίων πρὸς τὴν Σαλμυθησσόν καὶ τὸν Εὐξείνου Πόντον. Ὄνομάσθησαν δὲ οὕτω, κατὰ τὴν μυθολογίαν, ἀπὸ τοῦ Θυνοῦ, υἱοῦ τοῦ Φινέως καὶ ἀδελφοῦ τοῦ Βιθυνοῦ, ἀπὸ τοῦ ὁποῦ ὀνομάσθησαν οἱ Βιθυνοί.

Περὶ τῶν Θυνῶν τούτων, ὁ Νικόλαος Δαμασκηνὸς ἀναφέρει ὅτι: «τοὺς ναυαγοὺς φιλανθρώπως δεχόμενοι φίλους ποιοῦνται. Τῶν

δὲ ξένων τοὺς μὲν ἔκουσίως ἐλθόντας σφάδρα τιμῶσι, τοὺς δ' ἄκουσίως κολάζουσι». (N. Δαμασ. ἐκδ. στερεότ. Holtze 1882, σελ. 306).

ΘΥΝΟΣ.—Γιὸς τοῦ μυθικοῦ βασιλέως τῆς Θράκης Φινέως, ἀπὸ τοῦ ὀποίου, κατὰ τὴν μυθολογίαν, ἐκλήθησαν οἱ Θυνοὶ (βλ. λξξ.).

* **ΘΥΡΑΙ.** (αι). — Ὀνομασία τοῦ Θρακικοῦ Βοσπόρου παρὰ τῷ Ἀριστείδῃ.

ΘΥΣΘΑΑ (τά). — Οὕτως ἐκαλοῦντο αἱ ἱερὰ λαμπάδες τὰς ὁποίας ἐκράτουν εἰς τὰς χεῖρας τῶν αἱ Μαινάδες, αἱ ἀκόλουθοι τοῦ Διονύσου, κατὰ τὴν τέλεσιν τῶν νυκτερινῶν ὀργῶν ἐπὶ τῶν ὄρεων. Θύσθλα ἐκαλοῦντο ἐπίσης ράβδοι ἐστεμμέναι μὲ φύλλα κισσοῦ ἢ ἀμπέλου, τὰς ὁποίας ἐκράτουν οἱ ὄργανοι, ἦτοι οἱ λαμβάνοντες μέρος εἰς τὰς ἐορτὰς τοῦ Διονύσου.

ΘΥΣΣΟΣ.—Ἀρχαιστάτη θρακικὴ πόλις ἐπὶ τῆς χερσονήσου Ἀκτῆς ("Ἀθωνος). Ἡ θέσις αὐτῆς δὲν εἶναι ἐξηκριβωμένη. Κατὰ τοὺς ἀρχαιολόγους ἔκειτο μεταξὺ τῶν σημερινῶν μονῶν Ζωγράφου καὶ Δοχειαρίου, κατ' ἄλλους δὲ ἔκειτο παρὰ τὴν θέσιν τῆς μονῆς τοῦ Παντοκράτορος ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τῆς Χερσονήσου Ἀκτῆς ("Ἄγιον ὄρος)

ἐπὶ βραχίωδους λόφου 20 μέτρα ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης.

Κατὰ τοὺς Περσικοὺς πολέμους ὑπέστη τὴν κοινὴν τύχην ὄλων τῶν πόλεων τῆς Χαλκιδικῆς ὑποχρεωθείσα νὰ προσφέρῃ βοήθειαν εἰς τὸν Ξέρξην κατὰ τὴν διώρυξιν τοῦ παρὰ τὴν Σάνην ἰσθμοῦ ("Ἡροδ. VII, 22).

Μετὰ τὴν φυγὴν τῶν Περσῶν ἐκ τῆς Εὐρώπης, ἐγένετο σύμμαχος τῶν Ἀθηναίων ὑπὸ τὴν ἡγεμονίαν τῶν ὁποίων παρέμεινε μέχρι τοῦ 423 π. Χ. ὁπότε κατέληφθη ὑπὸ τοῦ Βρασίδα, στρατηγοῦ τῶν Λακεδαιμονίων. Μετὰ τρία ἔτη κυριευθεῖσα ὑπὸ τῶν Διατῶν, ἐγένετο καὶ πάλιν σύμμαχος τῶν Ἀθηναίων. εἰς τοὺς ὁποίους κατέβαλλε τὸν λεγόμενον «Θράκιον φόρον». Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἀγνοεῖται ἡ τύχη αὐτῆς.

ΘΟΥΤΩΔΙΣ.—Ἐν τῶν πολλῶν φρουρίων τῆς Θράκης ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Αἰμμόντου τὰ ἔποια κατὰ τὸν Προκόπιον (Περὶ Κτισμ. IV, 11) ἔκτισεν ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς 527—565).

ΘΥΩΝΑΙΟΣ.—Γιὸς τοῦ Διονύσου καὶ βασιλεὺς τῆς Χίου, πατὴρ δὲ τοῦ Θόαντος, βασιλέως τῆς Λήμνου.

ΙΑΜΒΗ.—Θυγάτηρ τοῦ Πανός καὶ τῆς Ἠχοῦς γεννηθεῖσα ἐν Θράκῃ, θεράπινα τῆς Μετανείρας συζύγου τοῦ Κελεοῦ, βασιλέως τῆς Ἐλευσίνας, πρὸς τὸν ὁποῖον κατέφυγεν ἡ Δημήτηρ, ὅτε πενθοῦσα ἐζήτηε τὴν ὑπὸ τοῦ Πλούτωνος ἀρπαγεῖσαν κόρην τῆς Περσεφόνης. Ἡ Ἰάμβη διὰ τῶν ἀστεϊσμῶν τῆς κατώρθωσε νὰ κινήσῃ τὸν γέλωτα τῆς ἀπαρηγορήτου Δημήτρας. γνησιμένη οὕτως ὁ εἰσηγητῆς τῆς γελωτοθεραπείας.

Ἀπὸ τῆς Ἰάμβης ταύτης λέγεται ὅτι ἔλαβε τὸ ὄνομα ὁ Ἰάμβος (ἰαμβικός στίχος). ("Ὀμηρ. ὕμν. Δημήτρ. 195.—Ἀπολλοδ. Α', 5, 1).

* **ΙΑΜΒΟΔΟΥΛΗΣ.**—Ὄνομα καθαρῶς Θρακικὸν Θεοῦ ἢ ἥρωος θεοποιηθέντος, κατ' ἐπιγραφὰς ἐθρεθείσας ἐν Θράκῃ («Θρακικά» 1934, σελ. 56).

* **ΙΑΜΦΟΡΙΝΑ.**—Ἀρχαῖον ὄνομα τῆς πρωτεύουσας τῶν Μαίδων ἢ Μαειάρων, θρακικοῦ

λαοῦ, κατοικοῦντος τὴν περὶ τὸν Στρυμόνα καὶ τὰς μεσημερινὰς ὑπωρεῖας τοῦ Σκοπίου καὶ Ὀρθῆλου χώρας ἀντιστοιχοῦσαν πρὸς τὴν περιοχὴν τοῦ σημερινοῦ Μελενοίκου καὶ Περίτσι.

Τὴν Ἰαμφορίαν ἀναφέρει μόνον ὁ ἱστορικὸς Τίτος Λίβιος (XXVI, 25) λέγων ὅτι ὁ Φίλιππος ὁ Ε' βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας ἐπελθὼν τὸ 211 π. Χ. κατὰ τῶν Μαίδων ἐκυρίευσεν τὴν πρωτεύουσαν αὐτῶν Ἰαμφορίαν. Πολλὸ πιθανὸν αὕτη νὰ εἶναι ἡ ὑπὸ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου κυριευθεῖσα πρωτεύουσα τῶν Μαίδων, τὴν ὁποίαν ἀπὸ τοῦ ὀνόματός του μετωνόμασεν Ἀλεξανδρούπολιν, ὡς ἀναφέρει ὁ Πλούταρχος (Βίος Ἀλεξάνδρου, 9).

Περὶ τῆς πόλεως ταύτης οὐδὲν ἄλλο γνωρίζομεν. Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ὅπως παρᾶσχεται ὁ Μ. Δήμιτσας («Ἡ Μακεδονία», σελ. 698) εἶναι τὸ χωριὸν Ἰαμπόρνα, δια-

τηρήσαν διὰ μέσου τῶν αἰώνων τὸ ἀρχαῖον ὄνομα μὲ μικρὰν παραλλαγὴν.

* **ΙΑΣΩΝΕΙΟΝ.**—Ἀκτὴ τῆς Εὐρωπαϊκῆς παραλίας τοῦ Βοσπόρου, 1 1/2 περίπου μίλιον Β. Δ. τοῦ στομίου τοῦ Κερατίου Κόλπου, ὅπου ὁ Σουλτάνος Ἀβδούλ-Μετζίτ (1839—1861) ἀνήγειρε διὰ τοῦ ἀρμενίου ἀρχιτέκτονος Μπαλλιάν τὸ περίλαμπρον ἐκ λευκοῦ μαρμάρου ἀνάκτορον (1854) τοῦ Ντολμά-Μπαχτσέ.

ΙΑΤΕΡΟΣ.—Ποταμὸς τῆς Θράκης ἐν τῇ Κάτω Μοισίᾳ (Βουλγαρία), ὅστις πηγάζων ἀπὸ τοῦ Αἴμου ἐκβάλλει μετὰ ῥοδὴν 150 χιλιόμετρων εἰς τὸν Δούναβιν, ἀνατολικῶς τῶν Νοθῶν (νῦν Σιστοβα). Ὁ Ἡρόδοτος (IV, 49) ὀνομάζει αὐτὸν Ἄθρον, διαρρέοντα τὴν χώραν τῶν Κροβύζων. Παρὰ τὰς ἐκβολὰς αὐτοῦ, ὑπῆρχε καὶ ὁμώνυμον φρούριον, τὸ ὅποιον ὁ Προκόπιος (Περὶ Κτισμ. IV, 7) ὀνομάζει «Φρούριον Ἰατρῶν», τὸ ὅποιον ἐπεσεκεύασεν ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς (527—565).

Σήμερον καλεῖται Ἰάντρας (Jantra). Παρ' αὐτὸν, τὸ 1810 ἐνίκησαν οἱ Ρῶσοι τοὺς Τούρκους, κατὰ δὲ τὸν Ρωσοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1877—78 ἡ γραμμὴ τοῦ Ἰάντρα ἐχρησίμευσεν ὡς βᾶσις τῶν ρωσικῶν στρατιωτικῶν ἐπιχειρήσεων.

ΙΑΤΡΩΝ (φρούριον).—Ἀρχαῖον φρούριον τῆς Θράκης ἐν τῇ Κάτω Μοισίᾳ κείμενον παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἰατέρου (νῦν Ἰάντρα), δεξιῷ παραποτάμῳ τοῦ Δουνάβεως, ἀνατολικῶς τῶν Νυθῶν (Σιστοβα). Τοῦτο κατετηρωθὲν ἐπεσεκεύασεν, ὡς ἀναφέρει ὁ Προκόπιος (Περὶ Κτισμ. IV, 7) ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς (527—565).

* **ΙΒΙΔΑ.**—Πόλις τῆς Κάτω Μοισίας ἐν τῇ Μικρᾷ Σκυθίᾳ (νῦν Δοβρουτσά) ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὀχθῆς τοῦ Ἰστρου, τῆς ὁποίας τὰ τεῖχη ἀπὸ πολλοῦ κατεστραμμένα ἐπεσεκεύασεν ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς (527—565) καταστήσαν αὐτὴν ὀχυρωτάτην. (Προκ. Περὶ Κτισμ. IV, 7, 19)

ΙΑΑΙΑ (ἡ).—Θυγάτηρ τοῦ Δαρδάνου καὶ τῆς Βατείας καὶ δευτέρα σύζυγος τοῦ μυθικοῦ βασιλέως τῆς Θράκης Σαλμυδησοῦ Φινέως (βλ. λέξ.) εἰς τὰς διαβολὰς τῆς ὁποίας πιστεύσας οὗτος ἐτύφλωσε τοὺς ἐκ τῆς πρώτης συζύγου του Κλεοπάτρας υἱούς

τοῦ Πλήξιππον καὶ Πανδίονα (Ἀπολλοδ. Γ, 15, 3).

ΙΑΑΚΟΣ (δ).—Πόλις τῆς Θρακικῆς Χερσονήσου ἐπὶ τοῦ Ἑλλησπόντου, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Θουκυδίδου (VII, 104) κατὰ τὰ τελευταῖα ἐτῆ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου.

Ἄγνωστος ἄλλοθεν καθὼς καὶ ἡ τοποθεσία αὐτῆς.

ΙΑΝΘΥΡΟΣ.—ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο φέρονται δύο βασιλεῖς τῶν Σκυθῶν :

Ἰδάνθυρος Α', ὅστις διασχίσας τὴν Μικρὰν Ἀσίαν μετὰ πολυαρίθμου στρατοῦ ἐφθάσε μέχρις Αἰγύπτου ὅπου ἐγκαθίδρυσεν τὴν Σκυθικὴν δυναστείαν. Μετὰ παραμονὴν 28 ἡμερῶν ἐτῶν, ἐξεδιώχθη ὑπὸ τοῦ Κυαξάρου βασιλέως τῶν Περσῶν τὸ 607 π. Χ.

Ἰδάνθυρος Β', υἱὸς τοῦ Σουλίου, ὅστις προσβλήθεις τὸ 508 π. Χ. ὑπὸ τοῦ Δαρείου τοῦ Ὑστάσπου, βασιλέως τῶν Περσῶν, διαχώρησε μὲν, ἀλλ' οὐδέποτε ὑπετάγη (Στραβ. XV, 1).

ΙΑΗ.—Ἀρχαία πόλις ἐπὶ τῆς δυτικῆς παραλίας τῆς Θρακικῆς Χερσονήσου, ἀναφερομένη ὑπὸ Σκύλακος τοῦ Καρυανδέως (Περὶ πλ. 67), μεταξύ Καρδίας καὶ Ἀλωπεκοννήσου.

* **ΙΕΡΑ.**—Νηοὶ τοῦ Θρακικοῦ Πελάγους παρὰ τὴν Ἀἴμνον ἦτις ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Πανσωνίου εἶχε καταποντισθῆ (Πανσ. VIII, 33, 4).

ΙΕΡΑΕ.—Πρέσβυς Ἀμφιπολίτης, ὅστις μεταβὰς εἰς Ἀθήνας τὸ 388 π. Χ. μετὰ τοῦ Στρατοκλέους, ὅπως πείσῃ τοὺς Ἀθηναίους νὰ καταλάβουν τὴν Ἀμφίπολιν παρενοχλουμένην ὑπὸ τοῦ Φιλίππου βασιλέως τῆς Μακεδονίας, ἀπεπέμφθη ἄπρακτος (Δημοσθ. Ὀλυμπ. Α', 8).

ΙΕΡΟΝ (τῶν Βυζαντιῶν).—Τοποθεσία ἐπὶ τῆς Εὐρωπαϊκῆς παραλίας τοῦ Βοσπόρου, ὅπου κεῖται τὸ φρούριον Ροῦμελη - Καβάκ, κτισθὲν ἐπὶ τοῦ Σουλτάνου Μουράτ τοῦ Α' τὸ 1628, ἀπέναντι τοῦ ἐπὶ τῆς Ἀσιατικῆς παραλίας Ἀνατόλ-Καβάκ, τοῦ Ἱεροῦ τῶν Χαλικηδονίων, κατὰ τὸν Στράβωνα (VII, 319), πρὸς ἐξασφάλισιν τοῦ Βοσπόρου ἀπὸ τῶν ἐπιδρομῶν τῶν Κοζάκων, οἵτινες κατερχόμενοι ἀπὸ τοῦ Τανάιτος ἐλήστεον τὰ τουρκικὰ πλοῖα. Πρὸ τοῦ Ἱεροῦ τῶν Βυζαντιῶν, οἱ Βυζαντινοὶ κατεσκεύασαν τεχνητὸν λιμένα,

δπου ὑπῆρχε τελωνεῖον διὰ τὰς ἐκ τοῦ Πόντου προελθούσας. Ἀπ' αὐτοῦ δὲ ἐξστεινέτω μέχρι τοῦ Ἰεροῦ τῶν Χalkηδονίων ἢ κλειούσα τὰ στενά τοῦ Βοσπόρου ἄλυσος. Καλεῖται δὲ ὑπὸ μὲν τῶν Τούρκων Καρά-Τάς, ὑπὸ δὲ τῶν Ἑλλήνων Μαῦρος μύλος.

ΙΕΡΟΝ ΟΡΟΣ.— Ὅρος τῆς νοτιοανατολικῆς Θράκης παρὰ τὴν Προποντιδα, τὸ ὁποῖον διευθυνόμενον Ν. Δ. σχηματίζει τὴν Θρακικὴν χειρσόνησον. Ἡ ὕψηλοτέρα κορυφή αὐτοῦ ἀνέρχεται εἰς 921 μέτρα, ὑπὲρ τὴν ἐπιφανείαν τῆς θαλάσσης, καλεῖται δὲ σήμερον ὑπὸ τῶν Τούρκων Τεκφιρ-Ντάγ.

Ἐκτός τοῦ Ἰεροῦ ὄρους, τὸ ὁποῖον ἐτιμᾶτο ὑπὸ τῶν περιόικων λαῶν, θεωρούμενον ὡς ἀκρόπολις τῆς χώρας, ὑπῆρχε φαίνεται καὶ ὁμώνυμος πολίχνη, κειμένη κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, παρὰ τὴν Πέρινθον (Στραβ. VII, 331, 56).

Τὸ Ἰερὸν ὄρος ἀναφέρει πολλάκις ὁ Δημοσθένης, ἀφορμὴν λαμβάνων ἐκ τῆς παρασπονδίας τοῦ Φιλίππου, ὅστις μολονότι ὑπέγραψεν εἰρήνην μετὰ τῶν Ἀθηναίων κατέλαθεν αὐτὸ 346 π. Χ. ὅπως καὶ τὴν Ἐργίσην καὶ ἄλλα Θρακικὰ πολιεματα (Περὶ Ἀλονηήσου 36—37).

* ΙΕΡΩΝΙΜΟΣ.— Παιτὴρ τοῦ Εὐμένους ἐκ Καρδίας τῆς Θρακικῆς Χερσονήσου καὶ φίλος τοῦ βασιλέως Φιλίππου τῆς Μακεδονίας, τὸν ὁποῖον ἐφιλοξένησε κατὰ τὴν εἰς Καρδίαν ἐπίσκεψίν του.

ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ Ο ΚΑΡΔΙΑΝΟΣ.— Ἑλληνιστορικὸς ἐκ Καρδίας τῆς Θρακικῆς Χερσονήσου. Ἐγεννήθη περὶ τὸ 370 π. Χ. καὶ ἀπέθανε τὸ 266 π. Χ. εἰς ἡλικίαν 10½ ἐτῶν διατηρῶν ἀκμαίως τὰς σωματικὰς καὶ πνευματικὰς δυνάμεις του. Συνέγραψεν ἱστορίας τῶν Διαδόχων, ἀρχόμενος ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Μεγ. Ἀλεξάνδρου μέχρι τῆς ἐν Ἰταλίᾳ ἤττης τοῦ Πύρρου (275 π. Χ.). Τὸ ἔργον του ἐχαρακτήριζεν ἡ ἀκρίβεια εἰς τὴν χρῆσιν τῶν πηγῶν καὶ ἡ λιτότης τοῦ ὅρους, ἐθεωρεῖτο δὲ ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων ὡς ἡ αὐθεντικώτερα πηγὴ διὰ τὰ μετὰ τὸν Ἀλέξανδρον γεγονότα, καὶ ἐχρησίμωσεν ὡς βοήθημα εἰς τὸν Διόδωρον τὸν Σικελιώτην καὶ τὸν Πλούταρχον διὰ τὸν βίον τοῦ Πύρρου.

Ἐλάχιστα ἀποσπάσματα αὐτοῦ διασωθέντα

ὑπὸ μεταγενεστέρων συγγραφέων ἐξεδόθησαν ὑπὸ τοῦ Müller εἰς τὴν Fragm. Histor. Graec. Τόμ. Β', σελ. 450—461.

ΙΑΙΟΝΗ.— Θυγάτηρ τοῦ Πριάμου καὶ τῆς Ἐκάβης, συζύγου τοῦ Πολυμήτορος βασιλέως τῆς Θράκης. Κατὰ τινὰ μῦθον ὁ Πριάμος προαισθανόμενος τὴν πτώσιν τῆς Τροίας, ἀπέστειλεν εἰς αὐτὴν κρυφίως τὸν νεώτατον υἱὸν του Πολύδωρον μετὰ πολλῶν θησαυρῶν, ἵνα, ἂν ποτε ἀνδρωθῆ, ἐκδικηθῆ τὴν καταστροφὴν τῆς πατρίδος του. Ἡ Ἰλιόνη φοβουμένη μήπως ἀνακαλυφθῆ τὸ καταφύγιόν του, ἀνέτρεφεν αὐτὸν ὡς τὸν υἱὸν τῆς Δηφιλον, τοῦτον δὲ ὡς τὸν ἀδελφὸν τῆς Πολύδωρον. Οἱ Ἕλληνες μαθόντες τοῦτο καὶ ἐπιζητοῦντες νὰ ἐξολοθρεύσουν τὴν γενεάν τοῦ Πριάμου, ἐζήτησαν παρὰ τοῦ Πολυμήτορος νὰ φονεύσῃ τὸν Πολύδωρον, ὑποσχεθέντες εἰς αὐτὸν τοὺς θησαυροὺς του καὶ τὴν Ἠλέκτραν ὡς σύζυγον. Συγκατανεύσας ὁ Πολυμήτωρ, ἐφόνευσεν ἐν ἀγνοίᾳ του τὸν υἱὸν του. Ἡ Ἰλιόνη τότε ἐκδικουμένη τὸν θάνατον τοῦ υἱοῦ τῆς, ἀφοῦ τὸν ἀπετύφλωσε τὸν ἐφόνευσ.

* ΙΑΙΟΝ.— Πλὴν τῆς γνωστῆς πόλεως τῆς Τρωάδος μνημονεύεται ὑπο τοῦ Στεφάνου Βυζαντίου καὶ ἄλλῃ ὁμώνυμος «ἐν Θράκῃ κατὰ τὴν Βιζύην». Τὸ ἐθνικὸν Ἰλιεύς. Ἄγνωστος ἄλλοθεν.

* ΙΑΙΣ(Σ)ΟΣ.— Ποταμὸς τῆς νήσου Ἰμβροῦ, ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Πλινίου. Σήμερον εἶναι ξηροπόταμος, καλούμενος Μεγάλου Ποτάμι.

ΙΜΒΡΑΜΟΣ.— Ἐπίθετον τοῦ Ἑρμοῦ ἐν τῇ νήσῳ Ἰμβρῷ, ὅπου κατ' ἐξοχίαν ἐλατρεύετο μετὰ τῶν Καβείρων. Κατὰ τὸν Εὐστάθιον εἰς τὴν Καρικὴν γλῶσσαν ἐσήμαινε τὸν Ἑρμῆν, ἀπὸ τούτου δὲ, κατὰ τὸν ἴδιον, ἐκλήθη ἡ νήσος Ἰμβρος (Παρεκβολ. εἰς Διονύσ. Περικηγ. 522—524.— Πρβλ. καὶ Παρεκβ. εἰς Ἰλιάδος Ε', 280).

ΙΜΒΡΑΣΙΑΗΣ.— Γιὸς τοῦ Ἰμβράσου Πείρου ἐξ Αἴνου, ἡγεμὸν τῶν Θρακῶν «ἄσσοος Ἑλλησποντος ἀγάρρους ἐντὸς ἐέρρει» (Ὀμήρ. Ἰλιάδ. Β', 844). Φονεύσας τὸν Διῶρη, τὸν υἱὸν τοῦ Ἀμαρυγκέως, ἐφρονεύθη ὑπὸ τοῦ Θόαντος. βασιλέως τῆς Πλευρώνας καὶ Καλυδῶνος ἐν Αἰτωλίᾳ (Δ, 520—525).

ΙΜΒΡΑΣΟΣ.— Βασιλεὺς τῆς Αἴνου ἐν Θράκῃ, φίλος καὶ σύμμαχος τῶν Τρώων, πατὴρ τοῦ

ἦρωος Πειρώου, τὸν ὁποῖον ὁ Ὅμηρος καλεῖ Ἰμβρασιδῆν (βλ. λέξι.).

ΙΜΒΡΙΟΣ.—Ὁ κάτοικος τῆς νήσου Ἰμβρου.

ΙΜΒΡΟΣ.—Νῆσος τοῦ Θρακικοῦ πελάγους, κειμένη κατὰ τὸν Πλλίνιον (IV, 23, 7) 25 μίλλια πρὸς δυσμὰς τῆς Θρακικῆς Χερσονήσου. Κατὰ τὸν Ἀπολλώνιον τὸν Ρόδιον (Ἀργοναυτ. Α, 922—928) κείται κατὰ τὴν εἰσοδὸν τοῦ Μέλανος κόλπου (νῦν κόλπου τοῦ Ξηροῦ). Διηγούμενος οὗτος τὴν Ἀργοναυτικὴν ἐκστρατείαν, ἀναφέρει διὰ τοῦ Ἀργοναυτῆται ἐγκαταλιπόντες τὴν Σαμοθράκην καὶ διευθυνόμενοι εἰς τὸν Ἑλλησποντον, ἀριστερὰ μὲν εἶχον τὴν Θράκην, δεξιὰ δὲ κατάντικρυ αὐτῶν τὴν Ἰμβρον.

Ἡ νῆσος εἶναι ὄρεινὴ καὶ δασώδης, καλουμένη ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου (Ἰλιάδ. Ν, 33) «παιπαλόεσσα», ἀφθονεῖ δὲ εἰς κυνήγιον λαγῶν καὶ περδίκων. Ποταμὸς αὐτῆς ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Πλλινίου ὁ Ἰλισός, νῦν ξηροπτάται καλούμενος Μεγάλο ποτάμι. Κατὰ τὰ δυτικὰ αὐτῆς παράλια, ἀπέναντι τῆς Λήμνου, ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Φιλοστράτου τὸ ἀκρωτήριον «Ναύλοχος», κατὰ πᾶσαν πιθανότητα τὸ νῦν ΑἸλακας, παρὰ τὸ ὁποῖον ἐπῆρχε πηγὴ τις «τὰ μὲν ἄρρενα τῶν ζῶων εὐνούχους ἐργαζομένη, τὰ δὲ θῆλα οὕτω μεθύσκουσα, ὥς καθεῦθεν αὐτὰ» (Ἡρωϊκ. Διαλ. 1).

ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου ἀναφέρεται καὶ ὁμώνυμος πόλις «Ἰμβρου Ἄστου» (Ἰλιάδ. Ξ, 281). Φαίνεται δὲ ὅτι ἡ Ἰμβρος δὲν συμμετείχε κατὰ τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον, ὡς μὴ ἀναφερόμενη ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου εἰς τὸν κατάλογον τῶν συμμάχων οὔτε τῶν Τρώων οὔτε τῶν Ἑλλήνων. Ἀναφέρεται μόνον ὁ Ἡετίων, πιθανῶς βασιλεὺς τῆς νήσου, ὡς φίλος τοῦ Πριάμου (Ἰλιάδ. Φ, 48), ὅστις ἐξαγοράσας τὸν Λυκάονα, υἱὸν τοῦ Πριάμου καὶ τῆς Λαθῆς (Γ, 333), αἰχμαλωτισθέντα ὑπὸ τοῦ Ἀχιλλεύου καὶ πωληθέντα εἰς Λῆμνον, ἐξαπέστειλεν εἰς Ἀρισβῆν τῆς Τροίας μὲ πολλὰ δῶρα. Ἐλαβε δὲ ἡ νῆσος τὸ ὄνομα, κατὰ τὸν Εὐστάθιον ἐκ τοῦ ὀνόματος Ἰμβραμος (βλ. λέξι.).

* *

Ἐκ τῆς ἀρχαίας ἱστορίας τῆς Ἰμβρου ἐλαχίστας ἔχομεν πληροφορίας. Πρῶτοι αὐτῆς κάτοικοι, κατὰ τὸν ἱστορικὸν Ἀντικλειδῆν, ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ Στράβωνος (V, 221),

ἦσαν οἱ Πελαγοὶ Τυρρηνοί, οἱ ὁποῖοι κατῴκουν ἐν τῇ νήσῳ μέχρι τοῦ Δαρείου τοῦ Ἰστιάου, βασιλέως τῆς Περσίας, ὁπότε κατέλαβεν αὐτὴν ὁ στρατηγὸς αὐτοῦ Ὀτάνης τὸ 515 π. Χ. (Ἡροδ. V, 26—27).

Καταληφθεῖσα ἀργότερον ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων, ἐδέχθη τὸ 494 π. Χ. κληροῦσιαν, παρέμεινε δὲ ὑπ' αὐτοὺς μέχρι τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου. Περιελθοῦσα εἰς τοὺς Σπαρτιάτας, ἀνεκτίθη ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων, κατὰ δὲ τὸ τέταρτον ἔτος τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου ἐβοήθησεν αὐτοὺς εἰς τὸν κατὰ τῆς Λέσβου πόλεμον (Θουκυδ. Γ, 5), ἀργότερον δὲ ἔλαβε μέρος εἰς τὴν κατὰ τῆς Πελοποννήσου καὶ Σικελίας ἐκστρατείαν. Καταληφθεῖσα ὑπὸ Φιλίππου τοῦ Ε', βασιλέως τῆς Μακεδονίας ἐπεστράφη εἰς τοὺς Ἀθηναίους ὑπὸ τοῦ Φλαμίνιου, στρατηγοῦ τῶν Ρωμαίων μετὰ τὴν ἐν Κυνός κεφαλῆς μάχην τὸ 197 π. Χ.

Ἡ κατὰ τοὺς μέσους χρόνους ἱστορία τῆς νήσου σχεδὸν εἶναι ἄγνωστος. Ἐπὶ τῶν βυζαντινῶν χρόνων, κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν Σταυροφοριῶν ἐπέστη τὴν κοινὴν τύχην τῶν λοιπῶν νήσων, μετὰ δὲ τὴν κατάληψιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Λατίνων τὸ 1204, περιήλθεν εἰς χεῖρας τῶν Ἑνετῶν. Ἀνακτηθεῖσα ὑπὸ Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου τὸ 1232, ἀπετέλεσεν ἀργότερον μετὰ τῆς Σαμοθράκης καὶ Λήμων μέρος τῆς ὑπὸ τὴν οἰκαγένειαν τῶν Γατελούζων ἢ Κατελούζων (Gateluzi) ἡγεμονίας τῆς Λέσβου (1355—1462), ὑπὸ τοὺς ὁποῖους παρέμεινε μέχρι τῆς ὑπὸ τοῦ Μωάμεθ τοῦ Β' καταλήψεως τῆς Λέσβου. Τελευταῖος ἄρχων τῆς Ἰμβρου ἦτο ὁ Λούκιος Γατελούζος.

Πληροφορίας τῆς νήσου, κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, περιέχει καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ ἐξ Ἰμβρου Κριτοβούλου γραφεῖσα ἱστορία τοῦ Μωάμεθ τοῦ Β' τοῦ προηγου. Κατ' αὐτὴν, ὅτι ὁ Τουργικὸς στόλος, μετὰ τὴν ἄλωσην τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐπλευσεν εἰς Καλλιπόλιν, οἱ κάτοικοι τῆς Ἰμβρου, ὡς καὶ οἱ τῶν ἄλλων γειτονικῶν νήσων, φοβηθέντες, ἤθελον νὰ μεταναστεύσουν εἰς Εὐβοίαν, Χίον καὶ Κρήτην. Ὁ Κριτέβουλος ὁμως τοὺς συνέκράτησε, συνεννοηθεὶς δὲ μετὰ τοῦ Χαμφά πασᾶ, ἀρχηγοῦ τοῦ Τουργικοῦ στόλου, ἀπέ-

στελες πρεσβείαν ἐκ προκρίτων τῆς νήσου πρὸς τὸν Σουλτάνον. Οὕτως ὁ Τουρκικὸς στόλος θὲν ἠνώχλησε τὴν Ἰμβρον. Ὁ δὲ Μωάμεθ, δεχθεὶς τὴν πρεσβείαν, ἀφῆκε τὴν Ἰμβρον ὑπὸ τὸν ἄρχοντα τῆς Αἴνου Παλαμήδην. Μετὰ τρία ὄμως ἔτη (1456), ὁ Μωάμεθ ἔχων ἀφορμὰς δυσαρρεσκείας κατὰ τοῦ διαδόχου τοῦ Παλαμήδου, ἀπέστειλε κατὰ τῆς Ἰμβρου τὸν Τουρκικὸν στόλον ὑπὸ τὸν Γιουνοῦς (Γιουνίς) πασᾶν, καὶ ἀνέθηκε τὴν διοίκησιν τῆς νήσου εἰς τὸν Κριτόβουλον. Οὕτως κατάρθωσε νὰ προλάβῃ τὸ 1457 ἐπιθεῖν τοῦ παπικοῦ στόλου κατὰ τῆς Ἰμβρου. Ἀλλὰ τὸ 1264 κατέλαβεν αὐτὴν προσωρινῶς ὁ ναύαρχος Καπέλλο, ἀρχηγὸς τοῦ Ἐνετικοῦ στόλου, καὶ τὸ 1467 ὁ Νικόλαος Κανάλε, ἄλλος Ἐνετὸς ναύαρχος, τότε δὲ ἀπῆλθεν ἐκ τῆς νήσου ὁ Κριτόβουλος μεταθὰς εἰς Κωνσταντινούπολιν ὅπου εἰσῆλθεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Σουλτάνου ὡς ἰδιαιτέρως γραμματεὺς.

Οἱ Τούρκοι δὲν ἐβράδυνον νὰ καταλάβουν ἐκ νέου τὴν Ἰμβρον, ἢ ὅποια παρέμεινεν ἔκτοτε εἰς τὴν κατοχὴν των μέχρι τῶν Βαλκανικῶν πολέμων τοῦ 1912, ὁπότε κατελήφθη (18 Ὀκτωβρίου—1 Νοεμβρίου) ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου. Μετ' ὀλιγοχρόνιον ἐλευθερίαν ἀπεδόθη τὸ 1923 μετὰ τῆς Τενέδου εἰς τὴν Τουρκίαν διὰ τῆς συνθήκης τῆς Λωζάννης.

Κατὰ τὴν περίοδον τῆς τουρκοκρατίας ἡ Ἰμβρος ἐχρησίμωσεν ὡς τόπος ἐφορίας ἐκπτώσεων Τούρκων μεγατάνων. Ἐνταῦθα ἐξωρίσθη ὁ διάσημος Μέγας Βεζύρης Μπαλτατζῆ Μεχμέτ πασᾶς, πρῶτος εἰς δυσμένειαν συνεπέφθαι ἐνεργειῶν τοῦ βασιλέως τῆς Σουηδίας Καρόλου τοῦ XII, μὴ συγχωροῦντος εἰς αὐτὸν τὴν μετὰ τῆς αὐτοκρατορίας Αἰτακατίνης καὶ Πέτρου τοῦ Μεγάλου τῆς Ρωσίας συνθηκολογήσειν του.

Ἡ ἐκκλησιαστικὴ τῆς νήσου ἱστορία εἶναι σκοτεινὴ. Γνωστὸν μόνον εἶναι, ὅτι μετὰ τὴν κατάληψιν αὐτῆς ὑπὸ τῶν Λατίνων, ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἰμβρου διήχθη εἰς τὸν μητροπολίτην Παροναξίας. Κατόπιν ἀναφέρεται εἰς τὸν πίνακα τῶν ὑπὸ τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην μητροπόλεων, κατέχουσα τὴν 71ην θέσιν. Μέχρι τῆς συνθήκης τῆς Λωζάννης ἦτο ἔδρα μητροπολίτου, φέροντος τὸν τίτλον

τοῦ Ὑπερείμου, τελευταῖος δὲ μητροπολίτης αὐτῆς ἦτο ὁ Ἰωακείμ Καθύρης, ὁ ἀπὸ Ἀμφιπόλεως.

Τῆς Ἰμβρου σώζονται χαλκᾶ νομίσματα τῆς μετὰ τὸ 300 π. Χ. ἐποχῆς, φέροντα ἐμπροσθεν γυναικείαν κεφαλὴν, ἐπίστε τῆς Ἀθημητρος ἢ τῆς Ἀθηνᾶς, ὀπισθεν δὲ τὴν ἐπιγραφὴν IMBPOY μετὰ γυμνῆς ἰθυφαλλικῆς παραστάσεως Ἐρμοῦ καὶ Ἰμβράμου, σπένδοντος, ἢ γλαυκός. Ὡσαύτως τῶν αὐτοκρατορικῶν ρωμαϊκῶν χρόνων, φέροντα κεφαλὴν τῆς Ἀθηνᾶς μετὰ διαφόρων τύπων, ὅπως λ. χ. γλαυῆ, γυναικεία μορφή κρατοῦσα κέρας Ἀμαλθείας κ.τ.λ. (Head - Σβορώνου, Ἱστορ. τῶν Νομιμ. Τόμ. Α').

Οἱ κάτοικοι τῆς νήσου Ἰμβρου ἀνέρχονται εἰς 10.000 Ἑλληνας ὀρθοδόξους, πλὴν ὀλίγων τουρκικῶν οἰκογενειῶν. Κυριώτερα χωρία τῆς νήσου εἶναι τὰ ἑξῆς: Κάστρον (κάτοικοι 205) ἡ πρωτεύουσα τῆς νήσου, κειμένη εἰς τὰ ὄρεια αὐτῆς παρὰ τὴν ἀρχαίαν Ἰμβρον.

Γλυκὴ (κάτ. 630) εἰς τὰ Β. Α. παρὰ τὸ Κάστρον, ἀπέχον ἡμίσειαν ὄραν περίπου ἀπὸ τοῦ ὁμωνύμου ὄρου. Παναγία (κάτ. 1612).

Ἅγιος Ἐλλάμπιος (κοινῶς Ἀλλάμποῦ, κάτ. 593), ἀπέχον περὶ τὰ 10 λεπτὰ ἀπὸ τῆς Παναγίας. Ἀγρίδια (κάτ. 1042) καὶ

Σχοινιάδι (κάτ. 2.035) τὸ μεγαλύτερον ὄλων, ἀπέχον ἀπὸ τοῦ Κάστρου περὶ τὰς 3 ὄρας.

Εἰς τὴν νήσον διέρχουν ἐννέα μοναὶ ἢ μονῆδρια, ἐκ τῶν ὁποίων τέσσαρα ἀνήκουν εἰς τὴν μητρόπολιν αὐτῆς, τέσσαρα εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος καὶ ἓν εἰς τὸ ὄρος Σινᾶ. Ἐπιπλέον ὑπάρχουν διεσπαρμένα καθ' ὅλην τὴν νήσον περὶ τὰ 278 παρεκλήσια καὶ ἐξωκλήσια, μαρτυροῦντα ὅτι ἀλλοτὲ ποτε ἡ νήσος ἦτο πολυανθρωποτέρα.

Τὸ πλεῖστον τῶν κατοίκων ἐνασχολεῖται μὲ τὴν γεωργίαν καὶ κτηνοτροφίαν πλὴν ὀλίγων ἐπάγγελματιῶν καὶ ἐπιστημόνων.

(Βιβλιογραφία. Ὑπόμνημα ἱστορικὸν περὶ τῆς νήσου Ἰμβρου, συνταχθὲν ὑπὸ Ἀ. Μουστοξύδου τοῦ Κερκυραίου καὶ Βαρβολομαίου Κουτλουμουσιανοῦ τοῦ Ἰμβρίου (1845). ἐκδ. β' ὑπὸ Γ. Δ. Εἰκοσιόου (ἐν Ἀλεξανδρείᾳ 1904).

ΙΜΕΡΑΙΟΝ.—Πόλις τῆς Θράκης ἐπὶ τοῦ Στρυμόνος ποταμοῦ, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Θουκυδίδου (VII). Ἡ θέσις αὐτῆς. δὲν εἶναι ἐξηκριδωμένη. Κατὰ πᾶσαν ὁμῶς πιθανότητα ἔκειτο ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὀχθῆς τοῦ ποταμοῦ, παρὰ τὴν Ἀμφίπολιν, καθ' ὅσον ὁ Ἐθετίων στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων ἐκστρατεύσας μετὰ τοῦ Περδίκου καὶ πολλῶν μισθοφόρων Θρακῶν τὸ 414 π. Χ. κατὰ τῆς Ἀμφιπόλεως καὶ μὴ δυνήθεις νὰ κυριεύσῃ αὐτήν, κατέλαβε τὸ Ἰμέραιον εἰς τὸ ὅποιον «περικουρίας τριήρεις ἐκ τοῦ ποταμοῦ (ἀπὸ τῆς Ἡϊνος) ἐπολιόρκει» τὴν Ἀμφίπολιν, ἔχων ὡς δρμητήριον τὸ Ἰμέραιον.

ΙΜΜΑΡΑΔΟΣ.—Υἱὸς τοῦ μυθικοῦ Ἐδμόλου (βλ. λέξ.) καὶ ἀδελφὸς τοῦ Φόρβαντος, φονευθεὶς μετὰ αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Ἐρεχθέως. Χαλκοῦν σύμπλεγμα τῶν δύο ἀντιπάλων, ἔργον τοῦ Μύρωνος, ὑπῆρχε ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν μέχρι τῶν ἡμερῶν τοῦ Παυσανίου (Α, 5, 2. 27, 5. 38, 3). Τὸν Ἰμμάραδον τοῦτόν τινες ταυτίζουσι πρὸς τὸν ὑπὸ τοῦ Ἀπολλοδώρου ἀναφερόμενον Ἰσμάρον (βλ. λέξ.).

ΙΟΛΑΟΣ.—Υἱὸς τοῦ Κερσοδλέπτου βασιλέως τῆς Θράκης (357—341 π. Χ.) φίλου καὶ συμμάχου τῶν Ἀθηναίων εἰς τὸν ὅποιον μετὰ τῶν ἀδελφῶν του Τήρεως, Ποσειδωνίου καὶ Μηθίστα, κατὰ τι φήφισμα τῶν Δελφῶν, ἀνευρεθὲν ἐπὶ μαρμαρίνης στήλης, οἱ Ἀθηναῖοι ἔδωκαν «προμαντεῖαν, προδρεῖαν, προδικίαν ποτὶ Δελφούς, ἀτέλειαν πάντων» (Bulletin de Corresp. Hellénique, τόμ. XX (1896) σελ. 467).

ΙΟΥΔΑΙΟΣ.—Φρούριον τῆς Θράκης ἐν τῇ Ἄνω Μοισαίᾳ, ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὀχθῆς τοῦ Δουναβέως παρὰ τὸ Δορτικόν (νῦν Rakouitzza ἐν Βουλγαρίᾳ), τὸ ὅποιον ὡς ἀναφέρει ὁ Προκόπιος (Περὶ Κτισμ. IV, 6, 21) ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς (527—565) «δισακευάσαιτο κεκαλλιστευμένον καλεῖσθαι καὶ εἶναι».

* **ΙΟΥΚΟΥΝΑΙΑΝΑΙ** (αἰ) ἢ **ΣΕΚΟΥΝΑΙΑΝΑΙ.**—Μεγαλοπρεπὴ ἀνάκτορα ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἱερυθέντα ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ (527—565). Ὁ Προκόπιος περιγράφων αὐτὰ (Περὶ Κτισμ. IV, 8, 16) λέγει, ὅτι ἀδυνατεῖ νὰ ἐκφράσῃ τὸ μέγεθος, τὴν τέχνην καὶ τὸν πλοῦτον αὐτῶν, καὶ προσ-

θέτει: «Ἄλλ' ἀποχρήσει ταῦτα εἰπεῖν βασιλεῖά τε εἶναι καὶ πρὸς Ἰουστινιανοῦ γεγονέναι παρόντος τε καὶ ἐπιτεχνωμένου, καὶ οὐδενὸς ἀπερίπτου διὰ μὴ χρημάτων καθισταμένου. Ταῦτα γὰρ οὐχ οἰοντέ ἐστι μὴ καὶ δλου κρατεῖν». Μὲ ἄλλα λόγια, ἀρκεῖ νὰ εἴπῃ τις ὅτι εἶναι καλὰτὰ τοῦ Ἰουστινιανοῦ, διὰ νὰ φαντασθῇ τὸ μεγαλεῖον καὶ τὴν ἐπιβολὴν τῶν.

Αἱ Ἰουκουνδιᾶναι δὲν ἀπέχον πολὺ ἀπὸ τοῦ Τριβουναλίου (βλ. λέξ.), ἴσως δὲ καὶ νὰ συνείχοντο μετ' αὐτοῦ διὰ διαφόρων παραρτημάτων διότι γίνεται μνεῖα αὐτῶν ὡς καλατίων τοῦ Τριβουναλίου ἢ καὶ καλατίων τοῦ Ἐβδόμου,

Ἐρεῖπια αὐτῶν δὲν σώζονται ἐν ἐπιφανείᾳ, ποῦ δὲ καὶ ποῦ εἰσκόονται: κιανόκρανα, ἀρχιτεκτονικὰ τεμάχια ἐκ μαρμαροῦ καλῶς ἐπεξεργασμένα κατὰ τὴν ἀνοικοδόμησιν νεωτέρων οἰκοδομιῶν.

Τὰ ἀνάκτορα ταῦτα ἦσαν ἰδιαίτερος προσφιλῆ εἰς τὸν Ἰουστινιανόν, ὅστις συχνότατα ἐπεσκέπτετο αὐτὰ. Πλεῖστοι ὅσοι νόμοι καὶ διατάγματα ἐξεδόθησαν ἐκ τῶν ἀνακτόρων τούτων.

ΙΟΥΔΙΑΝΟΥ (Διμήν).—Διμήν τοῦ Βυζαντίου παρὰ τὸν ὅποιον ἔκειτο ὁ ναὸς τῆς μάρτυρος Θέκλης (Προκοπ. Περὶ Κτισμ. IV, 4, 28).

* **ΙΟΥΣΤΙΝΗ** (ΑΓΙΑ).—Ὀχυρωτάτη βυζαντινὴ πόλις κειμένη εἰς τὰ πρὸς τὴν Βουλγαρίαν μεθόρια τῆς Θράκης, παραχωρηθεῖσα τὸ 1344 μετ' ἄλλων ὀκτὼ ὀχυρῶν πόλεων εἰς τὸν βασιλεῖα τῶν Βουλγάρων Ἀλέξανδρον, ὑπὸ τῆς βασιλείας τοῦ Βυζαντίου Ἄννης τῆς Σαβοῦανῆς, ἐπιτροπευούσης τὸν ἀνήλικον υἱὸν τῆς Ἰωάννην τὸν Παλαιολόγον, ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ τύχῃ στρατιωτικῆς βοήθειας παρ' αὐτοῦ κατὰ τοῦ Καντακουζηνοῦ, ὅστις ἐκήρυξεν ἑαυτὸν βασιλεῖα τῆ βοήθεια τῶν Τούρκων.

Καὶ βοήθεια μὲν οὐδέμητα παρεσχέθη, ὑπὸ διαφόρους προφάσεις, αἱ πόλεις ὁμῶς αὐταὶ περιήλθον εἰς τοὺς Βουλγάρους μετὰ τῶν ἐν αὐταῖς στρατιωτῶν οἱ ὅποιοι, ὅπως ἀναφέρει ὁ Καντακουζηνός (III, 66) «ὀλίγη πλείονος χιλίων ἦσαν πάντες μαχημάτατοι καὶ οὐδένων ἄλλων τῶν παρὰ Ῥωμαίοις στρατευμένων λειπόμενοι εἰς εὐφυλίαν».

ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΗ ΠΡΩΤΗ (JUSTINIANA PRIMA).—Πόλις τῆς Ἄνω Μοισίας, κειμένη ἐν τῇ νοτιῇ Δαρδανίᾳ, παρά τὰ μακεδονικὰ μεθόρια καὶ τὸν ἄνω ροῦν τοῦ Ἄξιου ποταμοῦ.

Τὸ παλαιὸν αὐτῆς ὄνομα, κατὰ μὲν τὸν Ἀγαθίαν, ἦτο «Βερεδιανὰ ἐκ παλαιῶ ὀνομαζομένη» (V, 21), κατὰ δὲ τὸν Προκόπιον (Περὶ Κτισμ. IV, 1, 17, 28), Ταυρίστιον, πατρὶς τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ Α' (527-565), ὁστις ἀνακαινίσας καὶ καλλωπίσας αὐτὴν τὸ 559, μετωνόμασεν ἀπὸ τοῦ ὀνόματός του Ἰουστινιανῆν Πρώτην, πρὸς διάκρισιν τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἐπίσης ἀνδρουθείσης Ἰουστινιανῆς Δευτέρας (βλ. λέξ.). Ἐπίσης ἀνακαινίσας τὸ φρούριον αὐτῆς «ὄλον πολλῶ ὀχυρώτερον κατεστήσατο», καὶ ἀνέδειξεν αὐτὴν ἀνεξάρτητον ἀρχιεπισκοπὴν, γνωστὴν ὑπὸ τὸ ὄνομα «Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀχριδῶν».

Κατὰ τὸν καθηγητὴν N. Unlic (La Cité de Justiniana Prima, εἰς μνήμην Σπ. Π. Λάμπρου, σελ. 337) ἔκειτο παρά τὴν Ναϊσσόν, καὶ ὄχι παρά τὰ Σκόπια ἢ εἰς αὐτὰ τὰ Σκόπια, ὅπως διατείνονται τινες.

ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΗ ΔΕΥΤΕΡΑ (JUSTINIANA SECUNDA).—Πόλις τῆς Θράκης ἐν Δαρδανίᾳ πρὸς βορρᾶν τοῦ ὄρους Σκάρδου B. Δ. τῶν Σκοπίων (νῦν Σκόπια). Τὸ παλαιὸν αὐτῆς ὄνομα ἦτο Οὐλιπιανὴ ἢ Οὐλιπιανὸν (Πτολεμ. Γεωγρ. Γ, 9, 4) ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Ἰερουκλέους (Συνέκτ. 656, 2), ὡς ἓμι τῶν τριῶν πόλεων τῆς ἐπαρχίας Δαρδανίας ὑπὸ ἡγεμόνα. Ταύτην ἀνεκαινίσεν ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς τὸ 559, (Προκ. Περὶ Κτισμ. IV, 1, 18—30).

Κατὰ τινὰς ἔκειτο πρὸς τὸ Κιοστενδὴλ (τὴν Παιταλιαν τῶν Ρωμαίων), ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐπικρατεστέραν γνώμην ὅπου τὸ Iulphjan, μεταξὺ Πριστινας πρὸς βορρᾶν καὶ Σκοπίων πρὸς νότον, εἰς τὰ νότια τῆς νῦν Σερβίας.

* **ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΗ (NEA).**—᾽Ονομασία τῆς Θρακικῆς πόλεως τῶν Κυψέλων (βλ. λέξ.) ἐπὶ τινα χρόνον, ὡς ἀνακαινισθείσης ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ τοῦ Α' (527—565).

ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΟΥΠΟΛΙΣ.—Ἐν τῶν πολλῶν φρουρίων τὰ ὅποια ἔκτισεν ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς (527—565) ἐν τῇ Κάτω Μοισίᾳ παρά τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Δουναβέως (Προκ.

Περὶ Κτισμ. IV, 11).

ΙΟΥΣΤΙΝΟΣ Α'.—Αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου (518—527) ἰδρυτῆς τῆς δυναστείας αὐτοκρατόρων τῆς Κωνσταντινουπόλεως κατὰ τὸν ἕκτον αἰῶνα.

Ἐκ τῶν Βυζαντινῶν συγγραφέων, ἄλλοι μὲν θεωροῦν αὐτὸν ὡς Θράκα, ἄλλοι δὲ ὡς Ἰλλυριόν. Ἡ διαφωνία αὕτη προήλθεν ἀσφαλῶς ἐκ τοῦ ὅτι ἡ περιφέρεια τῶν Σκοπίων ἐν Δαρδανίᾳ, ἐκ τῆς ὁποίας κατήγετο ἡ οἰογένεια τοῦ Ἰουστίνου εὑρίσκετο εἰς τὰ μεθόρια τῶν Ἰλλυριῶν καὶ Θρακῶν καὶ εἶχε μικρὸν πληθυσμόν.

Παρά τὰς σαφεῖς ταύτας μαρτυρίας τῶν Βυζαντινῶν συγγραφέων, ἐπιστεῦθη ἐπὶ πολὺ ὅτι ὁ οἶκος αὐτοῦ ἦτο σλαυικός, πλάνη εἰς τὴν ὁποίαν περιέπεσε καὶ αὐτὸς ὁ Παπαρηγόπουλος (Ἱστορ. τοῦ Ἑλλην. Ἔθνους, Τόμ. Γα', σελ. 63). Νεώτεροι ὅμως μελέται ἡμετέρων καὶ ξένων, ἀπέδειξαν ὅτι ἡ περὶ σλαυικῆς καταγωγῆς γνώμη τοῦ οἴκου τοῦ Ἰουστίνου καὶ τῆς δυναστείας του εἶναι φαντασιώδης, καὶ ὅτι ὁ Ἰουστίνος κατήγετο ἐξ ἐγγωρίου Ἰλλυρικῆς ἢ θρακο-ἰλλυρικῆς οἰογενείας, ἣτις εἶχεν ἐκλατινισθῆ καὶ ἐξελληνισθῆ.

Ὁ Προκόπιος (Περὶ Κτισμ. IV, 1, 17) λέγει: «Ἐν Δαρδάνοις που τοῖς Εὐρωπαίοις... τοῦ φρουρίου ἄγχιστα ὅπερ Βεδεριανὰ ἐπικαλεῖται, χωρίον Ταυρίστιον ὄνομα ἦν, ἔσθην Ἰουστινιανὸς βασιλεὺς ὁ τῆς οἰκουμένης οἰκιστῆς ὄρηται».

Τὰ Βεδεριανὰ ταῦτα εἶναι ἢ ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ μετονομασθεῖσα βραδύτερον Ἰουστινιανῆ Πρώτη (Justiniana Prima) παρά τὴν Ναϊσσόν. (Πρβλ. K. Ἀμάντου, Ἱστορ. τοῦ Βυζαντ. Κράτους, Τόμ. Α', σελ. 177 καὶ ἐξῆς).

* * *

Ὁ Ἰουστίνος ἦτο τῶσον ἀγράμματος καὶ ἀμαθῆς, ὥστε, ἂν πιστεύσωμεν τὰ ἀνέκδοτα τοῦ Προκοπίου, δὲν ἠδύνατο νὰ γράψῃ τὴν λατινικὴν λέξιν legi (δηλαδὴ ἀνέγγων) τὴν ὁποίαν συνήθιζον ἀκόμη οἱ βασιλεῖς τῆς Ἀνατολῆς νὰ γράφουν ἰδιοχείρως ἐπὶ τῶν διαταγμάτων. Ἐφρόντισαν ὅμως νὰ μορφώσῃ τοὺς ἀνεψιούς του, τοὺς ὁποίους ἔφερεν ἀπὸ τὰ χωρία τῆς Δαρδανίας εἰς τὸ ἐλληνικόν

περιβάλλον τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τοῦ Παλατίου.

Ἐλθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν πρὸς εὐρυσιν τύχης, χάρις εἰς τὸ ἡράκλειον σῶμα του προσελήφθη εἰς τὴν σωματοφυλακὴν Λέοντος τοῦ Θρακῆς (457—474) βραδύτερον δὲ ἀνεβιβάσθη ὑπὸ τοῦ Ἀναστασίου Α' τοῦ Δικόρου (491—518) εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ «κόμιστος τῶν ἐξκουσιτόρων» ἤτοι ἀρχηγοῦ τῆς σωματοφυλακῆς τοῦ Παλατίου.

Ἐν τούτοις παρ' ὅλην τὴν ἀγροματουσίην καὶ ἀγροικίαν του, ὁ Ἰουστίνος ἐδείχθη χρηστός καὶ ἀγαθὸς βασιλεὺς καὶ ἱκανώτατος εἰς τὴν διοίκησιν.

Ἐπὶ τῆς βασιλείας του συνέβησαν πολλοὶ καταστρεπτικοὶ σεισμοὶ εἰς τὴν Ἠπειρον, Κιλικίαν καὶ Ἀντιόχειαν, εἰς τὴν ὁποίαν, λέγεται ὅτι, καταστράφησαν περὶ τὰς 250.000 κατοικίαν. Εἰς βλας τὰς δοκιμαθείσας ὑπὸ τῶν σεισμῶν πόλεις ἀπέστειλε παντὸς εἴδους βοήθειαν καὶ μεγάλα χρηματικὰ ποσά, ἰδίως δὲ πρὸς ἀνακαινισμόν τῆς Ἀντιοχείας. Ἐπίσης συνέβησαν καὶ ταραχαὶ τινές ὑπὸ τοῦ δήμου τῶν Βενέτων κατὰ τῶν Πρασίνων, αἱ ὁποῖαι ἐπεξετάθησαν ἀπὸ τὴν Ἀντιόχειαν καὶ εἰς ἄλλας πόλεις.

Ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ἰουστίνου δὲν συνέβησαν πόλεμοι, οὔτε ἐπιδρομαὶ ἀναφέρονται. Μόνον πρὸς τοὺς Πέρσας ἤλθεν εἰς ρῆξιν ἐκπανελημμένους, χωρὶς ὅμως νὰ καταλήξῃ εἰς πόλεμον.

Τὸ σπουδαιότερον γεγονός τῆς βασιλείας του εἶναι ἡ ρύθμισις τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων. Ὑποστηρίξας τὴν Ὀρθοδοξίαν κατεδίωξε πᾶσαν αἵρετικὴν κίνησιν, ἰδίως δὲ τῶν Μονοφυσιτῶν. Ἐξέδωκε δὲ καὶ διάταγμα κατὰ τὸ ὁποῖον ὁ μὴ ἀκολουθῶν τὴν ὁρθὴν διδασκαλίαν τῆς ἐν Χαλκηδόνι Ἱερᾶς Συνόδου (451) ἀπεκλείετο ὄχι μόνον ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸν στρατὸν καὶ τὰς δημοσίας θέσεις.

Κατεδίωξεν ἐπίσης τὸν ἀρειανισμόν καὶ ἐκλείσει τὰς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκκλησίας τῶν Ἀρειανῶν, συντελέσας οὕτω εἰς τὸν κλονισμόν τῆς ἐν Ἰταλίᾳ κυριαρχίας τοῦ Θεοδορίου, βασιλέως τῶν Οὐστρογόθων, οἱ ὁποῖοι ἦσαν Ἀρειανοί.

Διὰ τῆς προστασίας τῆς Ὀρθοδοξίας προ-

σῆγγιζε πρὸς τὸν πάπαν τῆς Ρώμης Ὁρμίθον καὶ ἐπέφερε τὴν μετὰ τῆς Δύσεως ἔνωσιν. Ἀποτέλεσμα ὅμως τῆς προσεγγίσεως ταύτης ὑπῆρξε ἡ ἀπομάκρυνσις τῶν μονοφυσιτικῶν ἐκκλησιῶν τῆς Συρίας καὶ τῆς Αἰγύπτου, ὄχι μόνον ἀπὸ τὴν ἐπίσημον θρησκείαν ἀλλὰ καὶ ἀπὸ αὐτὸ τὸ κράτος, μετ' αὐτῶν δὲ καὶ τῶν ἐγχωρίων πληθυσμῶν.

Ἐπὶ Ἰουστίνου ἤρχισεν ἡ πολιτικὴ τῆς διαδόσεως τοῦ χριστιανισμοῦ, τὴν ὁποίαν ἐξηκολούθησε κατόπιν ὁ Ἰουστινιανὸς εἰς μεγάλην κλίμακα. Εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐλθὼν ὁ ἡγεμὼν τῶν Λαζῶν Ἰζάθιος, ἐβαπτίσθη καὶ ἐστέφθη ὑπὸ τοῦ Ἰουστίνου, δοτις τὸν ἐνόμφευσε μὲ ἑλληνίδα γυναίκα. Ἐβοήθησεν ἐπίσης τὸν ἡγεμόνα τῶν Αἰθιοπῶν, ἀν καὶ ἦσαν μονοφυσιταί, μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ ἐνισχύσῃ αὐτοῦ εἰς τὸν ὑπὲρ τῶν Χριστιανῶν ἀγῶνα ἐν Ἀραβίᾳ.

Ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου του (527) προσέλαβεν ἐπισήμως τὸν ἤδη κυβερνῶντα τὸ κράτος ἀνεψιόν του, ὡς συμβασιλέα, καὶ ἐστψεν αὐτὸν μετὰ τῆς συζύγου του Θεοδώρας.

ΙΟΥΣΤΙΝΟΥΠΟΛΙΣ.— Πόλις τῆς Ἄνω Μοισίας ἐν Δαρδανίᾳ ἰδρυθεῖσα ἐκ θεμελιῶν, ὡς ἀναφέρει ὁ Προκόπιος (Περὶ Κτισμ. IV, 1, 30) ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ περὶ τὸ 559 πρὸς τιμὴν τοῦ θεοῦ του Ἰουστίνου, παρὰ τὴν Ὀλλυπιανὴν Β. Δ. τῶν Σκοῦπων, τῶν νῦν Σκοπίων, τὴν ὁποίαν ἀνακαινίσας μετωνόμασεν Ἰουστινιανὴν Δευτέραν (βλ. λέξ.)

* ἸΠΠΑΡΧΙΑ.— Παλαιὸν ὄνομα τῆς Θρακικῆς πόλεως Μαρωνείας (βλ. λέξ.).

ἸΠΠΑΡΧΙΑ.— Ἀδελφὴ τοῦ κυνικοῦ φιλοσόφου Μητροκλέους ἐκ Μαρωνείας τῆς Θράκης, περιώνυμος καὶ αὕτη μαθήτρια τῆς Κυνικῆς Σχολῆς, ζήσασα περὶ τὸ 328 π. Χ. Καταγομένη ἐκ πλουσίας οἰκογενείας ἠγάπησε καὶ ἐνυμφεῦθη τὸν κυνικὸν φιλόσοφον Κράτητα τὸν Θηβαῖον, τοῦ ὁποῦο συνμερίσθη τὸν βίον, παρ' ὅλην τὴν ἀσχημίαν καὶ τὸν ὕβον του καὶ παρ' ὅλας τὰς ἀπαγορεύσεις τῶν γονέων τῆς (Διογ. Λαερτ. VI, 87). Μάλιστα κατὰ Κλήμεντα τὸν Ἀλεξανδρέα καὶ ἐορτὴ τις καλουμένη «Κυνογαμία» ἀφιερῶθη εἰς ἀνάμνησιν τῶν γάμων τῆς Ἰππαρχίας μετὰ τοῦ Κράτητος.

Ἐν τινι συμπόσῳ παρὰ τῇ βασιλεῖ τῆς

Θράκης Λυσισμάχῳ, ἐπρότεινεν εἰς τὸν Θεόδωρον τὸ ἐξῆς σόφισμα: «ὃ ποιῶν Θεόδωρος οὐκ ἂν ἀδικεῖν λέγοιτο, οὐδ' Ἴππαρχία ποιῶσα τοῦτο ἀδικεῖν λέγοιτ' ἂν. Θεόδωρος δὲ ἑαυτὸν οὐκ ἀδικεῖ, οὐδ' ἄρα Ἴππαρχία Θεόδωρον τύπτουσα ἀδικεῖ». Ὅταν δὲ Θεόδωρος ἔκαμην ἀισχρὰν τινα χειρονομίαν ὑπέδειξεν εἰς αὐτὴν ὅτι εἶναι γυναῖκα καὶ προσέθηκε: «Τίς τὰς παρ' ἱστοῖς ἐκλιποῦσα κερκίδας;» Ἐγὼ εἶμαι, Θεόδωρε, ἀπήνητησεν ἀταράχως ἡ Ἴππαρχία, ἀλλὰ μήπως σοῦ φαίνεται ὅτι δὲν ἔκκαμα καλά, διότι τὸν χρόνον ποῦ θὰ θραπανοῦσα γιὰ νὰ θραίνω, τὸν ἐχρησιμοποίησα εἰς παιδείαν; (αὐτόθι, VI, 96).

Ὁ Σουίδας ἀποδίδει εἰς αὐτὴν καὶ πραγματείας μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ «Ζητήματα πρὸς Θεόδωρον τὸν ἄθιον». Οὐδὲν ὅμως ἐκ τῶν ἀναφερομένων συγγραμμάτων αὐτῆς περιεσώθη μέχρις ἡμῶν.

ΙΠΠΗΜΟΛΟΓΟΙ καὶ **ΙΠΠΟΜΟΛΟΓΟΙ**. — Σκυθικὸς νομαδικὸς λαὸς πρὸς ὄρσραν τοῦ Ἰστροῦ ποταμοῦ, ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου μετὰ τῶν Ἀθίων (βλ. λέξ.). Ἐθεωροῦντο δὲ ὡς οἱ δικαιοτάτοι τῶν ἀνθρώπων καὶ ἐτρέφοντο κυρίως μὲ ἵππειον γάλα, διὸ ὁ ποιητῆς ὀνομάζει αὐτοὺς «γαλακτοφάγους» (Ἰλιάδ. N, 5).

Ἐπίσης ἀναφέρονται καὶ ὑπὸ τοῦ Αἰσχύλου, καλοῦνται δὲ «ἱππάκης θρωτήρας εὐνομοὶ Σκύθαι» (Ἀποσπ. 203).

Τὰ αὐτὰ ἐπαναλαμβάνει καὶ ὁ Στράβων (VII, 296 καὶ XII, 553) παραδεχόμενος ὡς πραγματικὴν τὴν ὑπαρξίν τῶν ἱππομολγῶν τοὺς ὁποίους, κατὰ τὸν Ποσειδώνιον, ὑποθέτει κατοικοῦντας τὰ ὄρσια τῆς Εὐρώπης.

* **ΙΠΠΕΙΟΣ (ΖΕΥΣ)**. — Ἐπίθετον τοῦ Διὸς ἐν Βυζαντίῳ, τοῦ ὁποίου ἠπῆρχε θωμὸς εἰς τὸ μέρος τὸ ὁποῖον, κατὰ τὸν Ἡσύχιον, ὠνομάζετο Ζεύξιππος.

ΙΠΠΟΚΟΩΝ. — Ἐξάδελφος τοῦ Πήσου βασιλέως τῆς Θράκης, ἀκολουθήσας αὐτὸν εἰς τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον ὡς φίλος καὶ σύμμαχος τοῦ Πριάμου. Ἐφρονεῖ τὴν πρῶτην νύκτα τῆς ἀφίξεώς του ἐντὸς τῆς σκηνῆς των μετὰ τοῦ Πήσου καὶ 12 ἄλλων Θρακῶν, ὑπὸ τῶν αἰφνιδίως ἐπιπεσόντων Διομήδους καὶ Ὀδυσσεύς, διὰ νὰ ἀρπάσουν τοὺς περιφώμους καταλεύκους ἵππους τοῦ Θρακικοῦ βασιλέως,

ἀπὸ τοὺς ὁποίους, κατὰ τινα χρησμόν, ἐξηρτάτο ἡ τύχη τῆς Τροίας. (Ὀμήρ. Ἰλιάδ. K, 435, 518).

* **ΙΣΑΝΘΗΣ**. — Βασιλεὺς τῶν Κροβύζων, Θρακικοῦ λαοῦ, ὑπερβὰς κατὰ τὸν Φίλαρχον, παρ' Ἀθηναίῳ (XII, 557) «τρυφῇ πάντας τοὺς καθ' αὐτὸν ὑπερβαλλόμενον, ἦν δὲ καὶ πλούσιος καὶ καλός».

ΙΣΤΙΠΗΤΡΑ (ἦ). — Ἐν τῶν πολλῶν φρουρίων τὰ ὁποῖα ἔκτισεν ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς (527-565) ἐν Θράκῃ κείμενον, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, μεταξὺ Φιλιππουπόλεως καὶ Ἀδριανουπόλεως (Προκοπ. Περὶ Κτισμ. IV, 11).

ΙΣΚΟΣ (δ). — Πόλις τῆς Θράκης ἐν τῇ Κάτω Μοισίᾳ ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὀχθῆς τοῦ Δουναβέως καλουμένη ἄλλως Οἰσκος (βλ. λέξ.).

ΙΣΜΑΡΙΣ. — Λίμνη τῆς Θράκης κειμένη ἐπὶ τῆς μεσημβρινῆς παραλίας ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Κικόνων, μεταξὺ τῶν πόλεων Μαρωνείας καὶ Στρώμης, ἀναφερομένη ἤδη ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου (VII, 109). Σήμερον καλεῖται Ἀνάγκιστο.

ΙΣΜΑΡΟΣ. — Υἱὸς τοῦ Εὐμόλου, υἱοῦ τοῦ Ποσειδῶνος καὶ τῆς Χιόνης, καταφυγὼν μετὰ τοῦ πατρὸς του πρὸς τὸν Τεγόριον, βασιλέα τῆς Θράκης, διότι ὁ πατὴρ του γενόμενος γαμβρὸς τῆς Βενθεσικύμης, θυγατρὸς τοῦ Ποσειδῶνος καὶ τῆς Ἀμφιτρίτης, ἤτις ἀνέβρεψεν αὐτὸν, ἐπεχείρησε νὰ διασῆ τὴν ἀδελφὴν τῆς συζύγου του (Ἀπολλοδ. Γ, 15, 4).

ΙΣΜΑΡΟΣ. — Ὅρος ὕψους 660 μέτρων (ὀνομαζόμενον κατὰ τὸν Χωνιάτην καὶ Ἀκροπολίτην καὶ Στάγειρα) καὶ ἑμῶνυμος πόλις τῆς μεσημβρινῆς Θράκης ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Κικόνων, παρὰ τὴν λίμνην Ἰσμαρίδα, δυτικῶς τῆς Μαρωνείας, γνωστὴ ἀπὸ τῶν ὁμηρικῶν ἤδη χρόνων διὰ τὸν περιφώμον αὐτῆς οἶνον καὶ τὰς περιπετείας τοῦ Ὀδυσσεύς εἰς τὰ Κικονικὰ παράλια (Ὀδυσσ. ι, 40, — Ἀπολλοδ. Ἐπιτ. VII, 2) τὸ ἔθνικόν Ἰσμαρίος.

Κατὰ τὸν πρῶτον π. Χ. αἰῶνα ἐκαλεῖτο Ἰσμαρά. Σήμερον οὐδὲν ἴχνησ αὐτῆς σώζεται.

Ὁ Ὀδυσσεὺς ἐπιστρέφων εἰς τὴν πατρίδα του, μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Τροίας, προσήγγισεν εἰς τὴν Ἰσμαρον τὴν ὁποίαν καὶ ἐκυρίευσεν. Ἐκεῖ ἐφιλοξενήθη ὑπὸ τοῦ Μάρωνος, ἱερέως τοῦ Ἀπόλλωνος (Ὀδυσσ. 1,

198), παρὰ τοῦ ὁποίου ἀναχωρῶν ἔλαβε πλειοψηφία ἑκατὸν μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ θῶδεκα ἀμφορεῖς πλήρεις κικονικοῦ οἴνου, ἐπὶ πλέον δὲ καὶ ἀσκὸν παλαιοῦ οἴνου, διὰ τοῦ ὁποίου, ὡς γνωστὸν, ἐμέθυσεν ἀργότερον τὸν Κύκλωπα Πολύφημον. Ἦτο δὲ τόσον γλυκύς, ὥστε, ὅπως λέγει ὁ Ὅμηρος, (Ὀδυσσ. ι, 205 καὶ ἐξῆς,) καὶ μὲ εἰκοσαπλάσιον ὕδωρ καὶ ἂν ἀνεμυγνύετο, διετῆρει ἀκόμη τὴν γλυκύτητά του.

Κατὰ τὸν Ὅμηρον Ἰσμαρος ἐκαλεῖτο καὶ ἡ Μαρώνεια ἀπὸ τοῦ Ἰσμάρου ποταμοῦ ὅστις ἐκαλεῖτο καὶ Σχοῖνος.

ΙΣΤΡΙΑΝΩΝ ΠΟΛΙΣ.—Ἡ ἀετιὴ μὲ τὴν πόλιν Ἰστρίων, Ἰστρίαν ἢ Ἰστρίδιον (βλ. λ.).

* ΙΣΤΡΟΙ ΘΡΑΚΕΣ.— Ἀρχαῖος Θρακικὸς λαός, ἀναφερόμενος ὑπὸ Σκύμνου τοῦ Χίου καὶ κατοικῶν πλησίον τῶν Ἐνετῶν, κατὰ τὰ θόρεια Δαλματικά παράλια, ἀπέναντι τῶν Ἀφυρίδων νήσων (νῦν Cherso καὶ Lussin Grande) κειμένων ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Κουαρνέρο «καλλίτερον αἰ δοκοῦσι κάλλιστον φέρειν». (Περὶ ἡγ. 391).

ΙΣΤΡΟΣ (πόλις) ΙΣΤΡΙΑ ἢ ΙΣΤΡ(Ι)ΟΠΟΛΙΣ.— Σημαντικὴ ἀποικία τῶν Μιλησίων, παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἰστρου ποταμοῦ (Δουνάβιος), ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἔλαβε τὸ ὄνομα εἰς 46° καὶ ἀνατ. μῆκ. 55°, 40' κατὰ τὸν Πτολεμαῖον (Γεωγρ. Γ, 10, 3). Ἰδρύθη περὶ τὰ μέσα τοῦ VII π. Χ. αἰῶνος καὶ ἀπέταχε 500 στάδια ἀπὸ τοῦ Πέμπτου ἢ Ἰεροῦ στομίου τοῦ ποταμοῦ, μετὰ τὸ Πτερόν ἕκρον, καὶ 300 περίπου στάδια ἀπὸ τοῦ Τόμου (Κωνσταντινῆς). Ὁ πολίτης: Ἰστριος ἢ Ἰστριεύς. (Στ. Βυζάντιος).

Ἡ θέσις τῆς πόλεως δὲν ἔχει ἐξερευνηθῆ ἐπαρκῶς. Κατὰ τινὰς τοποθετεῖται παρὰ τὸ νῦν Καζάπ-κιοῖ ἢ Καρανασοφ, ὅπου ὑπάρχουν σημαντικὰ εἰρεπία ἀρχαίας πόλεως, ἢ ἄλλων δὲ παρὰ τὸ Καραχαρμάν ἢ Καρά-Μπουρούν, καὶ ἢ ἄλλων ἀλλαχού.

Κατὰ τὸν ἕκτον μ. Χ. αἰῶνα συγκαταριθμεῖται ὑπὸ τοῦ Ἰεροκλέους (Συνέδ. 637, 5) μεταξὺ τῶν 15 πόλεων τῆς ἐπαρχίας Σκυθίας, ἐξηκολούθει δὲ νὰ κατοικεῖται καὶ κατὰ τὸν IX αἰῶνα ὑπὸ Ἑλλήνων καὶ ἐξελληνισμένων Ἀσιανῶν.

Ἐν Ἰστρῳ ἐλατρεύετο ὁ Ἀπόλλων ὑπὸ τὸ

ἐπώνυμον «Ἀπόλλων ἱατρός» καθὼς καὶ ὁ «Ζεὺς Πολιεὺς».

ΙΣΤΡΟΣ (Ὁ Καλλιανός).— Ἀρχαῖος Ἑλλην γραμματικὸς ἐκ Καλλιανίας τῆς Κάτω Μοισίας (νῦν Μαγγάλια τῆς Ρουμανίας) ἀγνώστου ἐποχῆς. Ἔγραψε «Περὶ τραγωδίας» καὶ «Μελοποιούς», ἀλλ' οὐδὲν τούτων σώζεται (W. Christ, Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Λογοτεχνίας, μετάφρ. Α. Χ. Κώστα, Τόμ. Α', σελ. 376).

ΙΤΑΛΕΒΑ.— Ἐν τῶν πολλῶν φρουρίων, τὰ ἑποῖα ἐπεσκαύασεν ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς ὁ Α' (527—565) ἐν Δαρδανία. (Προκοπ. Περὶ Κτιζμ. IV, 4).

Ἡ τοποθεσία αὐτοῦ ἀγνωστος.

ΙΤΖΗΣ.— Ὄνομα φρουρίου τῆς Θράκης ἐν τῇ Κάτω Μοισίᾳ πρὸς νότον τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Δουνάβιος, τὸ ὁποῖον ἐκτίσεν ἢ ἐπεσκαύασεν ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς ὁ Α' (527—565) παρὰ Προκοπίῳ (Περὶ Κτιζμ. IV, 11).

ΙΤΥΣ.— Υἱὸς τοῦ Τηρέως βασιλέως τῆς Θράκης καὶ τῆς Πρόκνης, θυγατρὸς τοῦ Πανδίωνος, βασιλέως τῆς Ἀττικῆς, τὸν ὁποῖον κατασφάξασα ἡ μήτηρ του μετὰ τῆς ἀδελφῆς τῆς Φιλομήλας, ἀτιμασθείσης ὑπὸ τοῦ Τηρέως, κερσέθηκεν εἰς γυῖμα εἰς τὸν πατέρα του. Οἱ θεοὶ τότε, διὰ τὰ ἀλλεπάλληλα ταῦτα ἀνουσαιουργήματα, ἐνφ' ὃ Τηρέως καταδίδωκεν αὐτάς, μετεμόρφωσεν τὸν μὲν Τηρέα εἰς ἐποπα, τὴν Πρόκνην εἰς χελιδόνα, τὴν Φιλομήλαν εἰς ἀηδόνα καὶ τὸν Ἴτον εἰς φασιανόν. (Ἀπολλ. I' 14, 8.— Ὀβιδίου μεταμorf. VI. 652).

Ὁ Ἴτος οὗτος συγγέεται μετὰ τοῦ Ἰτόλου, υἱοῦ τοῦ Ζήθου, βασιλέως τῶν Θηβῶν, καὶ τῆς Ἀηδόνας, θυγατρὸς τοῦ Πανδάρεω.

Τὸν μῦθον τοῦτον ἐπραγματεύθησαν ποικιλοτρόπως οἱ τραγικοὶ Σοφοκλῆς, Εὐριπίδης καὶ ἄλλοι. Κατὰ τὸν Πausανίαν (Α, 24, 3), ἐσώζετο ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν τὸ ἄγαλμα αὐτοῦ μετὰ τῆς μητρὸς του, ἔργον τοῦ περιφήμου Ἀλκαμένους, μαθητοῦ τοῦ Φειδίου.

ΙΦΙΑΜΑΣ.— Υἱὸς τοῦ Ἀντήνορος βασιλέως τῆς Θράκης καὶ τῆς Θεανόος. Ἐλθὼν εἰς βοήθειαν τῶν Τρώων μετὰ στρατοῦ καὶ 12 πλοίων ἐφονεύθη μετὰ σφοδρὰν πάλην ὑπὸ

τοῦ Ἀγαμέμνονος. (Ὀμήρ. Ἰλιάδ. Α, 221—247). Ἡ σκηνὴ αὕτη ἀπεικονίζεται ἐπὶ τῆς λάρνακος τοῦ Κυψέλου ἐν Ὀλυμπίᾳ μετ' ἑξαμέτρου ἐπιγράμματος. (Παυσ. V, 19, 4).

ΙΧΝΑΙ.—Πόλις τῆς Βοιωτίας ἐν Μακεδονίᾳ, μεταξὺ τῶν ποταμῶν Ἀξιοῦ καὶ Λουδίου, μνημονευομένη ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου (VII, 123), ὡς μία τῶν πόλεων, ὅπου διέτριψεν ὁ στρατὸς τοῦ Ξέρξου, πρὶν ἢ προχωρήσῃ πρὸς νότον.

Εἰς τὰς Ἰχνας ἐκόπησαν νομίσματα εἰς ἀρχαιοτάτην ἐποχὴν, περὶ τὰ 480 π. Χ. ἀκολουθοῦντα τοῖς σταθμητικοῖς κανόνας τοῦ Παγγαίου (Βαβυλωνιακὸν καὶ Φοινικικόν), τῶν ὁποίων οἱ τύποι προήλθον ἐκ τῶν νομισμάτων τῶν Ὀρσοκίων, ἀρχαίου θρακικοῦ λαοῦ. Σῶζονται δὲ ἀργυρὰ τετραδράχμια καὶ ἀργυροὶ στατήρες.

ΙΩΑΝΝΗΣ Γ' ΒΑΤΑΤΖΗΣ.—Αὐτοκράτωρ τοῦ βασιλείου τῆς Νικαίας (1222—1254), διαδεχθεὶς τὸν Θεόδωρον Α' Λάσκαριν (1203—1222).

Γόνος ἐπιφανοῦς στρατιωτικῆς οἰκογενείας τοῦ βυζαντινοῦ ἑλληνισμοῦ, ἐγεννήθη ἐν Διδυμοτείχῳ ἢ κατ' ἄλλους ἐν Ἀδρινουπόλει τὸ 1193. Ὁ πάππος του Κωνσταντῖνος Βατάτζης, εἶχε τιμηθῆ μετὰ τὸ ἀξίωμα τοῦ στρατηγοῦ τοῦ ἐν Μικρῷ Ἀσίᾳ θέμιστος τῶν θρακικῶν, διακρήσεις εἰς τοὺς κατὰ τῶν Τούρκων καὶ Φράγκων πολέμους.

Μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν σταυροφόρων ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως (1204) ὁ Ἰωάννης κατέφυγεν εἰς τὴν ἀλλήν τοῦ βασιλέως τῆς Νικαίας Θεοδώρου Α' τοῦ Λασκάρως, ὅστις ἐκτιμήσας αὐτὸν ἀνύψωσεν εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ πρωτοεστυαρίου, τὸν ἐνώμφευσε μετὰ τὴν θυγατέρα του Εἰρήνην, καὶ τέλος τὸν κατέστησε διάδοχόν του.

Ὁ Ἰωάννης, ἀνὴρ νουεχῆς καὶ δραστήριος ἀνέκτησε τὴν Θράκην καὶ Μακεδονίαν, καὶ ἐπεξέτεινε τὸ κράτος του, περιλαμβάνον τὰ δυτικὰ παράλια τῆς Μ. Ἀσίας καὶ τινὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου Πελάγους (Χίον, Λέσβον, Σάμον, Ἰκαρίαν, Κῶ καὶ ἄλλας).

Ἐπὶ τῆς βασιλείας του κατέστησε πρωτεύουσάν τοῦ βασιλείου του τὴν πόλιν Νύμφαιον, κειμένην μεταξὺ Σμύρνης καὶ Σάρδεων, ἀντὶ τῆς Νικαίας, ἣτις παρέμεινεν ὡς

ἔδρα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχικοῦ Θρόνου.

Τὸ 1252, ἐξηκονταετῆς ἤδη ὁ Ἰωάννης, ἐξεστράτευσεν εἰς τὴν Αὐτικὴν Μακεδονίαν κατὰ τοῦ Λεοπότου τῆς Ἡπείρου Μιχαὴλ Ἀγγέλου καὶ ἐξηνάγκασεν αὐτὸν νὰ συνομολογήσῃ εἰρήνην. Ἐπανελθὼν εἰς Νικαίαν προσεβλήθη κατὰ μῆνα Φεβρουάριον τοῦ 1254 ἐξ ἀποπληξίας, μεταφερθεὶς δὲ εἰς Νύμφαιον ἀπέθανε τὴν 30 Ὀκτωβρίου τοῦ ἴδιου ἔτους, καταλιπὼν διάδοχον τὸν υἱὸν του Θεόδωρον Β' (1254—1258). Ἐτάφη δὲ εἰς τὴν παρὰ τὴν Σμύρνην Μονὴν τῶν Σωσάνδρων, τὴν ὅποιαν ἔκτισεν περὶ τὰ τέλη τοῦ βίου του. Ἡ εἰκὼν του ἐσώζετο μέχρι τῆς Μικρασιατικῆς καταστροφῆς τοῦ 1922 ἐν τῷ ἱερῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου ἐν Μαγνησίᾳ. (Ἄντ. Μηλιαράκη, Ἱστορία τοῦ Βασιλείου τῆς Νικαίας, σελ. 155 καὶ ἐξῆς).

Ὁ Βασιλεὺς Ἰωάννης κατὰ τινὰς ἤτε καὶ κάτοχος τῆς Ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς ποιήσας μάλιστα καὶ ἐκκλησιαστικὰ ᾄσματα, θεωρεῖται δὲ ὡς εἰς τῶν ἀρχαιοτέρων μουσικῶν τοῦ μεσαιωνικοῦ Ἑλληνισμοῦ. (Θρακικὸς Μουσικοί, εἰς Παράρτημα Γ' τόμου «Θρακικῶν», σελ. 222 καὶ ἐξῆς.—Γ. Παπαδοπούλου, Συμβολαὶ εἰς τὴν Ἱστορίαν τῆς παρ' ἡμῖν Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς, Ἀθήνα: 1890 σελ. 267). Κατὰ πάσαν ὁμῶς πιθανότητα πρόκειται περὶ συνωνυμίας, ὡς ἀποδεικνύει τοῦτο ὁ πρῶν Ἀσοντοπόλεως Σωφρόνιος Εὐστρατιάδης (ἐν Ἐπιτηρίδι Ἐταίρ. Βυζαντινῶν Σπουδῶν, ἔτος XII, σελ. 46—75), ὅπου παραπέμπομεν τὸν βουλόμενον διὰ περισσοτέρας πληροφορίας.

ΙΩΑΝΝΗΣ Ο ΒΙΤΑΛΙΑΝΟΥ.—Στρατηγὸς Βυζαντινὸς διαπρέφας εἰς τοὺς κατὰ τῶν Γότθων ἐν Ἰταλίᾳ πολέμους, ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ἰουστινιανοῦ (527.—565). Ἦτο Θραξ, ἀνεψιὸς τοῦ στρατηγοῦ Βιταλιανοῦ (βλ. λέξ.) καὶ γαμβρὸς ἐπὶ θυγατρὶ τοῦ στρατηγοῦ Γερμανοῦ, ἀνεψιοῦ τοῦ Ἰουστινιανοῦ Α'.

Κατὰ τὸ τρίτον ἔτος τοῦ κατὰ τῶν Γότθων πολέμου ἐν Ἰταλίᾳ (538), ἀπεστάλη εἰς τὸ θέατρον τῶν ἐπιχειρήσεων ἐπὶ κεφαλῆς Θρακῶν ἱππέων ἀποδεδιοθεῖς εἰς Ὑδροντα (Otranto), καθ' ὃν χρόνον οἱ Γότθοι ἐπολιόρχουν τὴν Ρώμην, ὑποστηριζομένην ὑπὸ τοῦ Βελισσαρίου, διέσχισεν τὴν Ἰταλίαν κα

ἔφθασεν ἀκωλύτως εἰς τὴν Ὀστίαν, ἐπίνευον τῆς Ρώμης. Μόλις ἔφθασεν ἐκεῖ ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ Βελισσαρίου μετὰ 1.000 ἱππέων εἰς τὴν χώραν τῶν Πικηνῶν, ἵνα παρενοχλῆ τοὺς ἐκεῖ Γότθους καὶ περισπᾶσθ τὴν προσοχὴν τοῦ πολιορκουμένου τὴν Ρώμην ἡγεμόνος αὐτῶν Οὐτίτιγιδος.

Τὴν ἐντολὴν ταύτην ὁ Ἰωάννης ἐξετέλεσε μετὰ κεραυνοβόλου δραστηριότητος. Νικήσας δὲ τοὺς ὑπὸ τὸν Οὐτίθου Γότθους, τοιοῦτον ἐνέπνευσεν εἰς τὰς τάξεις τῶν πολεμίων τρόμον, ὥστε ἐντὸς ὀλίγου χρονικοῦ διαστήματος παρεδόθησαν εἰς αὐτὸν τὰ φρούρια: Οὐρδίνον καὶ Ἀρμίνιον, μετ' οὐ πολὺ δὲ ἠναγκάσθη καὶ ὁ Οὐτίτιγης νὰ λύσῃ τὴν πολιορκίαν τῆς Ρώμης.

Πολιορκηθεὶς μετὰ ταῦτα εἰς Ἀρμίνιον ὑπὸ τοῦ Οὐτίτιγιδος, ἀπέκρουσε μετὰ τόλμης καὶ στρατηγικῆς τέχνης τὰς ἐπιθέσεις καὶ τὰ πολιορκητικὰ ἔργα αὐτοῦ, μέχρις οὐ ἐπικουρῖαι ἐλθοῦσαι ἐξώθεν, ἠνάγκασαν τοὺς πολιορκητὰς νὰ λύσουν τὴν πολιορκίαν καὶ νὰ φύγουν ἐν ἀταξίᾳ εἰς Ραδένναν.

Ἀποσταλεὶς κατόπιν, ἐκυρίευσεν τὸ φρούριον Φοροκορνήλιον καὶ πᾶσαν τὴν χώραν τὸ 540, τὸ δὲ ἐπόμενον ἔτος τραπείσιν εἰς τὴν Β. Α. Ἰταλίαν ἐξηνάγκασεν τοὺς ἐπὶ τῶν Ἀλπεῶν κατοικοῦντας Γότθους νὰ ὑποταχθῶσιν εἰς τοὺς Βυζαντινοὺς, ἔπειτα δὲ ἔτρεψεν εἰς φυγὴν τὰ μετὰ ταῦτα προσελθόντα Γοτθικὰ στρατεύματα.

Ὅταν τὸ 541 ὁ Βελισσάριος ἀνεχώρησεν ἐπιστρέφων εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὁ Ἰωάννης ἀνέλαβε μετὰ τῶν στρατηγῶν Βέσσα καὶ Κωνσταντινιανοῦ τὴν ἀρχηγίαν τῶν ἐν Ἰταλίᾳ Βυζαντινῶν στρατευμάτων, μέχρι τοῦ ἐπομένου ἔτους, ὅτε ἀφίκετο ὁ νέος ἀρχιστράτηγος Ἀλέξανδρος. Ἡ πολυαρχία ἐν ἀρχῇ καὶ ἔπειτα ἡ ἀνικανότης τοῦ ἀρχιστρατήγου ἀνεθάρρουν τοὺς Γότθους, οἱ ὅποιοι ἤρχισαν ἀνακτιῶντες τὰ διάφορα φρούρια τῆς Ἰταλίας. Παρ' ὅλα ταῦτα ὁ Ἰωάννης, ὑπερνικήσας τὰς δυσχερείας τῆς περιόδου ἐκείνης ἐκυρίευσεν τὴν Βερῶναν, ἐπετέθη κατὰ τῶν πολιορκουμένων τὴν Φλωρεντίαν Γότθων, ἐξαναγκάσας αὐτοὺς νὰ ἀπέλθουν (τὸ 543) καὶ ἔπειτα ἀπεσώθη εἰς Ρώμην, τὴν ὅποιαν μετ' ὀλίγον ἐπολιόρκησαν οἱ πολέμιοι.

Ἐπανελθὼν τὸ 546 ὁ Βελισσάριος εἰς Ἰταλίαν, ἀπέστειλε τὸν Ἰωάννην εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἵνα καὶ προφορικῶς ἐκθέσῃ τὴν κατάστασιν τοῦ ἐν Ἰταλίᾳ στρατοῦ εἰς τὸν Ἰουστινιανόν καὶ ἐπιτύχῃ τὴν ταχεῖαν ἀποστολὴν ἐνισχύσεων. Κατὰ τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει διαμονὴν του, ἐνυμφεῖθ τὴν Ἰουστίνην, θυγατέρα τοῦ στρατηγοῦ Γερμανοῦ, μετὰ τινος δὲ μῆνας ἐπανήλθεν εἰς Ἰταλίαν μετὰ νέων ἐνισχύσεων.

Ἐν γένει ὁ Ἰωάννης ἀνέπτυξε ἐξαιρετικὴν δραστηριότητα, διακριθεὶς διὰ τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν στρατηγικὴν αὐτοῦ ἰκανότητα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΙΒ' Οἰκουμηνικός πατριάρχης. (1294—1303).—Ἡγούμενος τῆς Μονῆς Παμμακαρίστου καὶ πνευματικὸς τοῦ αὐτοκράτορος Ἀνδρονίκου Β' τοῦ Παλαιολόγου (1282—1358), διεδέχθη Ἀθανάσιον τὸν Α'.

Κατήγετο ἐκ Σαῶζουπόλεως ἢ ἐκ Μεσημβρίας τῆς Θράκης, ὠνομάζετο δὲ κατὰ κόσμον Κοσμάς καὶ ἦτο πατὴρ δύο τέκνων.

Κατηγορηθεὶς διὰ τὴν ἀπλότητα αὐτοῦ, παρητήθη καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν πατρίδα του ὅπου ἀπέθανεν.

Ἐπὶ τῆς πατριαρχείας τοῦ Ἰωάννου ΙΒ' ἰθρῦθη ἢ κατὰ τὸ ἔθος Μενουκίως (Μπόλνιτὰγ) παρὰ τὰς Σέρρας μονὴ τοῦ Τιμίου Προδρόμου (Μ. Γεδεῶν, Πατριαρχ. Πίνακες σελ. 405).

ΙΩΑΝΝΗΣ ΙΔ' ὁ ΚΑΛΕΚΑΣ. Οἰκουμηνικός Πατριάρχης, (1334—1347).—Ὁ πατριάρχης Ἰωάννης ΙΔ' ὁ Καλέκας, κατήγετο ἐξ ἐπιφανοῦς οἰκογενείας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐγεννήθη δὲ ἐν Ἀπρῳ τῆς Ἀνατ. Θράκης (61. λέξ.) ἐξ οὗ καὶ Ἀπρηνός ἐπονομάζεται.

Διεδέχθη τὸν Πατριάρχην Ἡσαίαν (1323—1334).

Κατηγορηθεὶς μετὰ τὸν θάνατον Ἀνδρονίκου Γ' τοῦ Παλαιολόγου (1341) ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Ε' τοῦ Παλαιολόγου, τὸν ὁπότεν ἤλεγξε σφοδρῶς ὡς καταλαβόντα παρανόμως τὸν θρόνον, ἀνήκοντα εἰς τὰ τέκνα τοῦ Ἀνδρονίκου, καθηρέθη τὸ 1347 καὶ ἀπέθανεν κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος.

Ἦτο σοφὸς καὶ πολυμαθὴς ἀνὴρ, διακριθεὶς ὡς ἐκκλησιαστικὸς ρήτωρ. Ἐκ τῶν 60 ὁμιλιῶν αὐτοῦ μόνον δύο ἐξεδέθησαν. Εἶναι δὲ ὁ πρῶτος καὶ τελευταῖος τῶν πατριαρχ.

χῶν, ὅστις ὑπέγραψε διὰ μελάνης κυανῆς. (Μ. Γεδεών, Πατριαρχ. Πίνακες, σελ. 420 καὶ ἐξῆς).

ΙΩΑΝΝΗΣ (ΑΓΙΟΣ).—Εἰς ἐκ τῶν 362 μαρτύρων, οἱ ὅποιοι κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἐνάτου αἰῶνος ὑπέστησαν ἐν Ἀδριανουπόλει μαρτυρικὸν θάνατον ὑπὸ τῶν σιφῶν τοῦ ἡγεμόνου τῶν Βουλγάρων Ὀμυρτάγ (Μουρτάγωρος). Ἡ μνήμη του εορτάζεται ὑπὸ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τὴν 22 Ἰανουαρίου.

ΙΩΑΝΝΙΤΣΑ (τά).— Πόλις τῆς Θράκης, μία τῶν δέκα ἐπισκοπικῶν ἐδρῶν τῆς Μητροπόλεως Φιλιππουπόλεως, μνημονευομένης εἰς τὸν ὑπὸ Λέοντος τοῦ Σοφοῦ (886—912) συνταχθέντα πίνακα τῆς κλίμακος τοῦ Πατριαρχικοῦ θρόνου (Ράλλη καὶ Ποτλή, τόμ. V, σελ. 483).

Μεταξὺ τοῦ XIII αἰῶνος ἀρχομένου καὶ τοῦ XIV φθίνοντος, Ἐπισκοπὴ Ἰωαννίτων ἐξέλιπεν ὀριστικῶς.

Ποία ἡ ταυτότης αὐτῆς δὲν εἶναι ἐξηκρίθωμένη. Κατὰ τὸν Jirecek ἔκειτο ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ροδόπῃ, κατὰ δὲ τὸν Moutaftschiew δέον ν' ἀναζητηθῇ μᾶλλον πρὸς βορρᾶν τῆς Φιλιππουπόλεως περὶ τὸ Μέσον ὄρος. (Πρβλ. Κ. Μυρτ. Ἀποστολίδου «Θρακικά», τόμ. IV, σελ. 4 καὶ ἐξῆς).

ΙΩΑΝΝΟΥΠΟΛΙΣ.—Μετωνομασία τῆς πρωτεύουσης τῶν Βουλγάρων Πραισθλάδας (βλ. λέξ.) γενομένη ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰωάννου Τσιμισκῆ, εἰς ἀνάμνησιν τῆς νίκης αὐτοῦ κατὰ τῶν Ρώσων τὸ 972, ἀλλὰ μὴ ἐπικρατήσασα.

K

ΚΑΒΑΛΛΑ.—Ἡ σημερινὴ Καβάλλα ἐπέχει τὴν θέσιν τῆς ἀρχαίας Νεαπόλεως (βλ. λέξ.), ἐπίνειον τῶν Φιλίππων, τῆς μετέπειτα Χριστουπόλεως τῶν Βυζαντινῶν. Ὀφείλει δὲ τὸ ὄνομά της κατ' ἄλλους μὲν εἰς τοὺς πρὸ τῆς κατακτιήσεως τῆς πόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐγκατασταθέντας ἐνταῦθα Γενουάτας, οἱ ὅποιοι ὠνόμασαν τὴν πόλιν Καβάλλαν (ἐκ τοῦ cavallo=ἵππος) λόγῳ τοῦ σχήματος τῆς πόλεως, κατ' ἄλλους δὲ, ὅπερ καὶ τὸ πιθανώτερον εἰς τοὺς ἐνταῦθα μετοικήσαντας κατοίκους τῆς πλησίον κειμένης ἀρχαίας πόλεως Σκαβάλλας ἐπεχούσης τὴν θέσιν τῆς νῦν Παλαιᾶς Καβάλλας (τουρκιστὶ Ἑσκῆ Καβάλλα).

Ἡ Καβάλλα ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν Τούρκων τὸ 1381 ἐπὶ σουλτάνου Μουράτ τοῦ Α', ἀλλ' ἔρημος καὶ κατεστραμμένη, ἀποικισθεῖσα βραδύτερον ὑπὸ τοῦ σουλτάνου Σολεϊμάν τοῦ Μεγαλοπρεποῦς (1520—1566) δι' Ἰουδαίων μεταφρθέντων ἐξ Οὐγγαρίας.

Ἐπὶ Τουρκοκρατίας οἱ ὀλίγοι Ἕλληνες κάτοικοι αὐτῆς, παρ' ὅλας τὰς καταπίσεις, διετήρησαν τὸν ἐθνισμὸν των. Ὅλοι αἱ βυζαντιναὶ ἐκκλησιαὶ μετετρέπησαν εἰς τζαμιά, πλὴν τοῦ ναοῦ τῆς Παναγίας.

Ἀπὸ τοῦ 1840 ἡ Καβάλλα ἤρχισεν ἀιμά-

ζουσα, χάρις εἰς τὸ ἐν αὐτῇ Ἑλληνικὸν στοιχεῖον, ὁπότε ἐγένετο ἀνάγκη ἐπεκτάσεως τῆς πόλεως καὶ ἐκτὸς τοῦ φρουρίου, εἰς τὸ ὅποιον περιωρίζετο. Φοβούμενοι ὅμως οἱ Τούρκοι τὴν οικονομικὴν ὑπεροχὴν τῶν Ἑλλήνων, ἀντετάχθησαν εἰς τὴν ἐπέκτασίν της, μόλις δὲ τὸ 1864 κατωρθώθη τοῦτο τῇ ἐπεμβάσει τοῦ Πατριαρχείου, ὁπότε ἐπετρέπη διὰ σουλτανικοῦ ἰραδῆ (ἀδείας) καὶ ἡ ἀνέγερσις δευτέρου ναοῦ ἔξω τοῦ φρουρίου, ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου.

Ἡ Καβάλλα ἐκκλησιαστικῶς δῆγητο εἰς τὴν Μητρόπολιν Ἐάνθης, ἠρίθμει δὲ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνος ὑπὲρ τὰς 10.000 κατοίκων, καὶ διετήρει ἡμιγυμνάσιον, ἀστικὴν σχολήν, παρθεναγωγεῖον, γυμναστήριον κ.τ.λ.

Κατὰ τοὺς μετὰ τὸ 1903 Μακεδονικοὺς ἀγῶνας, οἱ Καβαλλιώται συνέβαλον οὐκ ὀλίγον εἰς τὴν κατὰ τῶν κομιτατζήδων θρᾶσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ στοιχείου τῆς Μακεδονίας.

Καταληφθεῖσα ἡ Καβάλλα τὸ 1912 ὑπὸ Βουλγάρων, ἀπηλευθερώθη ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ τὸ ἐπόμενον ἔτος, ἔκτοτε δὲ ἀποτελεῖ μέρος τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου.

Σήμερον εἶναι ἔδρα τοῦ ὁμωνύμου δήμου καὶ πρωτεύουσα τοῦ Νομοῦ Καβάλλας, ἀριθ-

μαὶ δὲ κατὰ τὴν τελευταίαν ἀπογραφὴν (1928) 49.980 κατοικοὺς. Ἐπίσης εἶναι ἕδρα μητροπολίτου φέροντος τὸν τίτλον Φιλίππων, Νεαπόλεως καὶ Νέστου.

Ἀπὸ ἐμπορικῆς ἀπόψεως ἡ Καβάλλα κτερεῖ ἐξέχουσαν θέσιν μεταξὺ τῶν ἐμπορικῶν κέντρων τῆς χώρας, ἰδίως δὲ ἕνεκα τοῦ ἀκμαζόντος ἐν αὐτῇ καπνεμπορίου, τὸ ὅποιον καὶ μόνον ἐπασχολεῖ ὑπὲρ τοὺς 15.000 καπνεργάτας. (Βιβλιογρ. Κ. Σκαλιτσᾶ, Ἱστορία τῆς Καβάλλας, 1930).

ΚΑΒΑΡΝΑ.—Μεσαιωνικὴ πόλις τῶν δυτικῶν παραλλίων τοῦ Εὐξείνου Πόντου, κτισθεῖσα ἐπὶ τῆς ἀρχαίας θρακικῆς πόλεως Βιζώνης (βλ. λέξ.) καταποντισθεῖσας κατὰ μέγα μέρος ὑπὸ σεισμῶν. Ἀπέχει δὲ Β. Α. μὲν τῆς Βάρνας 23 χλμ. ἀνατολικῶς δὲ τοῦ Μπαλταϊκ (ἀρχ. Διονουσεπόλεως) 9 μίλια.

Ἀπὸ ἐκκλησιαστικῆς ἀπόψεως ὑπάγεται εἰς τὸν Μητροπολιτὴν Βάρνης, συνενωθεῖσα ὀριστικῶς μετ' αὐτῆς τὸ 1652 ἐπὶ τῆς πατριαρχίας Παΐσιου τοῦ Α'. Ὁ Μητροπολιτὴς Βάρνης μὴ ὀφισταμένης τῆς ἐπαρχίας ταύτης ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν, ἔφερε τὸν τίτλον «Βάρνης καὶ Καβάρνης, ὑπέρτιμος καὶ ἐξαρχος Μαύρης Θαλάσσης». (Πάλλη καὶ Ποτλῆ, Τόμ. V, σελ. 456, 493, 500, 517.—Μητροπολίτου Σάρδεων Γερμανοῦ, Ἐπισκοπικοὶ Κατάλογοι Β. Θράκης, εἰς «Θρακικά» 1937, σελ. 125 καὶ ἐξῆς).

Αἱ κατὰ τὸ 1876 διαπραχθεῖσαι ἐν Καβάρνα σφαγαὶ, ὑπὸ τῶν Τουρκικῶν στρατευμάτων, προσέκαλεσαν τὴν ἐνοπλιον ἐπέμβασιν τῆς Ρωσσίας ἀπολήξασαν εἰς τὴν συνθήκην τοῦ Ἁγίου Στεφάνου (1878).

Σήμερον ἀνήκει εἰς τὴν Ρουμανίαν (Δοβρουτσᾶ) καὶ ἀριθμεῖ περὶ τὰς 9.000 κατοίκους.

ΚΑΒΕΙΡΗ.—Ἄλλη ὀνομασία τῆς Καβειροῦς (βλ. λέξ.).

ΚΑΒΕΙΡΙΑ (ΜΥΣΤΗΡΙΑ).—Τὰ περὶ τῶν Καβείρων καὶ τῶν μυστηρίων αὐτῶν εἶναι σκοτεινὰ καὶ ἀβέβαια.

Ἀπὸ τοῦ προπαρελθόντος αἰῶνος ἐπεδόθησαν οἱ σοφοὶ καὶ ἐπιστήμονες μετὰ ζήλου καὶ ἐπιμονῆς εἰς τὴν μελέτην καὶ ἔρευναν τῶν Καβείρων μυστηρίων. Ἄλλ' ἀτυχῶς ἡ ἱστορία αὐτῶν, παρ' ὅλας τὰς ἐρεῦνας καὶ

ἀνασκαφάς, αἱ ὁποῖαι ἔγιναν μέχρι σήμερον, παραμένει σκοτεινὴ. Διὰ τοὺς σοφοὺς τοῦ κόσμου παραμένει αἰνιγματώδης καὶ σκοτεινὴ.

«Τὸ ζήτημα τῶν Καβείρων, λέγει ὁ Freret, εἶναι τὸ πολυπλοκώτερον τῆς Ἑλληνικῆς μυθολογίας. Αἱ ἀφορῶσαι αὐτὸ παραδόσεις εἶναι τόσοσιν συγκεχυμέναι, τόσοσιν ἀντιφατικαὶ αἱ μὲν πρὸς τὰς δέ, ὥστε ἡ ἀνάλυσις αὐτῶν, μόλις φαίνεται δυνατὴ. Αὐτοὶ οἱ ἀρχαῖοι διεφώνουν ἐλλείψει συνεννοήσεως, οἱ δὲ νεώτεροι συναθροίσαντες μετὰ μεγαλυτέρας πολυμαθείας παρὰ κριτικῆς τὰς διαφόρους περὶ αὐτῶν ἱστορίας, μάλλον συνεσκότισαν τὸ ζήτημα παρὰ διηκρίνησαν αὐτό».

Ταῦτα ἔγραφε περὶ τὰ μέσα τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνος ὁ Γάλλος σοφὸς Freret. Ἄλλὰ καὶ οἱ μετ' αὐτὸν ἀσχοληθέντες περὶ τοῦ ζητήματος τούτου, δὲν ὑπέρξαν εὐτυχέστεροι εἰς τὰς ἐρεῦνας αὐτῶν. Διάσημοι σοφοὶ, ὅπως ὁ Schelling, ὁ Welcker, ὁ O. Müller, ὁ Gerhard, ὁ Creuzer καὶ ὁ Guiniaut, καὶ ἄλλοι, παρ' ὅλας τὰς ἐμβριθεῖς αὐτῶν μελέτας, δὲν κατώρθωσαν νὰ πείσουν τὸν ἀναγνώστην, ὅτι εἶπον τὴν τελευταίαν λέξιν καὶ ὅτι ἔλυσαν τὸ ζήτημα.

Ὁ Guiniaut π. χ. διάσημος ἑλληνιστὴς καὶ ἀρχαιολόγος, ὅστις ἐμελέτησε ὅτι σχετικὸν ὑπάρχει μετὰ τὸ ζήτημα τῶν Καβείρων μυστηρίων, διὰ τῶν ἐξῆς τελειώνει τὰς κριτικὰς του παρατηρήσεις: «Τὸ πρόβλημα τῶν Καβείρων μυστηρίων δὲν ἐλόθη ἀκόμη καὶ ἴσως δὲν θὰ λυθῆ ποτέ».

Τὸ ζήτημα, ἄλλως τε, δὲν εἶναι νέον. Καὶ αὐτοὶ οἱ ἀρχαῖοι διεφώνουν περὶ αὐτῶν. Πολὺ πρὸ τοῦ Freret καὶ τοῦ Guiniaut, ὁ Στράβων λέγει περὶ αὐτῶν τὰ ἐξῆς:—«Ὅτι τοὺς ἐν τῇ Σαμοθράκῃ τιμωμένους Θεοὺς εἰρήκασι πολλοὶ τοῖς αὐτοῖς τοῖς Καβείροις, οὗδ' αὐτοὺς ἔχοντας λέγειν τοὺς Καβείρους οἰτινὲς εἶσι...» (VI, 331, 351).

Μὲ ἄλλα λόγια: Πολλοὶ ἔχουν εἶπει ὅτι οἱ ἐν Σαμοθράκῃ τιμώμενοι Θεοὶ εἶναι οἱ Καβείροι, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ ποὺ τὸ λέγουν δὲν μποροῦν νὰ μᾶς εἰποῦν τι πρᾶγμα εἶναι αὐτοὶ οἱ Καβείροι...

Καὶ πρῶτον κατὰ τοὺς ἀσχοληθέντας περὶ αὐτῶν, ἡ σύλληψις τῆς ἰδέας τῶν θεοτήτων

τούτων καὶ ἡ λατρεία αὐτῶν, ὀφείλεται εἰς τὸ δόγμα, καθ' ὃ τὸ πῦρ, ὑπὸ τὰς τρεῖς μορφάς αὐτοῦ: οὐράνιον, γῆινον ἢ θαλάσσιον, εἶναι ἡ ἀρχὴ τῶν ὄντων. Οἱ Κάβειροι λοιπόν, κατὰ ταῦτα, εἶναι ἡ προσωποποίησις τῆς πρώτης ἀρχῆς, ὡς ἀποδεικνύει τὸ ὄνομα αὐτῶν, τὸ ὁποῖον, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα παράγεται ἐκ τοῦ *καίειν*==καίειν. Κυρίως ὠνομάζοντο *Κάβειροι*, μὲ ἄγαμμα. Κατὰ τροπήν δὲ τοῦ διαγράμματος εἰς β, ἔγινε *Κάβειροι*, τὸ ὁποῖον ἀπαντᾷ καὶ Κάβειροι καὶ Κίθειροι.

Κατ' ἄλλους ἡ λέξις Κάβειροι εἶναι φοινικικῆς καταγωγῆς, συγγενῆς μὲ τὴν φοινικικὴν λέξιν «*Kabir*» (=μεγάλος), ἀραβιστὶ «*Kabir*», κατ' ἄλλους δὲ σανακριτικῆς συγγενῆς τῆς σανακριτικῆς λέξεως *Gawiras* (=δυνατός, ἰσχυρός).

Εἶναι δὲ οἱ Κάβειροι μεγάλοι θεοὶ τῆς ἀρχαιότητος ἐκείνης ἐποχῆς, διατηρήσαντες τὴν προσωπικότητα αὐτῶν καὶ εἰς τοὺς μετέπειτα χρόνους, ἀλλὰ μόνον ἐν τῇ τελευτῇ τῶν μυστηρίων, διαδραματίζοντες πάντοτε δευτερεῦον πρόσωπον καὶ περιελθόντες εἰς τὴν κατωτέραν τάξιν τῶν θεῶν, τὴν τάξιν τῶν δαιμόνων, πνευμάτων, ἀκολούθων τῶν μεγάλων θεῶν τοῦ κυρίως ἑλληνικοῦ πολυθεϊσμοῦ. Τοῦτο, ἄλλως τε, συμβαίνει γενικῶς εἰς τοὺς θεοὺς τῶν φυλῶν ἢ οἰστίαι ἐξέλιπον. Ἐνίοτε μάλιστα ἀρχαιότατοι θεοὶ μεταπίπτουν εἰς τὴν τάξιν τῶν ἀπλῶν ἡρώων, ὅπως οἱ Κορύβαντες, οἱ Κουρήτες, οἱ Δάκτυλοι, καὶ οἱ Τελχίνες, μετὰ τῶν ὁποίων πολλαχοῦ ἀφομοιοῦνται πρὸς τοὺς ἱερεῖς τῶν ἀρχαίων χρόνων, ὡς ἂν ἡ ἀνάμνησις τῶν εἰς ἐπικοινωνίαν εὐρισκομένων ἱερέων πρὸς τοὺς θεοὺς τῆς πρωτογόνου ἐκείνης ἐποχῆς, νὰ συνεχέοντο πρὸς τοὺς θεοὺς τοὺς ὀπίσθους ὑπηρέτου, ἐκ τῶν ὁποίων οὐχὶ ἀπίθανον νὰ ἐλάβανον ἐνίοτε τὰ ὀνόματα. Κατὰ ταῦτα ἴσως νὰ μὴ εἶναι ἀπίθανος ἡ γνώμη τοῦ Freret περὶ τῆς συγγενείας τοῦ ὀνόματος τῶν Καβείρων πρὸς τὸ τῶν «*Καβάρων*» ἱερέων τῆς Δήμητρος ἐν Πάτρῳ.

* * *

Μετὰ τὰ ἀνωτέρω, εὐνόητον εἶναι ὅτι δὲν θὰ προσπαθῶμεν ἡμεῖς νὰ δώσωμεν τὴν λύσιν τῶν Καβείρων μυστηρίων. Ἀπλῶς θὰ ἀγκυρώμεν τὸ συμπέρασμα ἐργασίας γενομέ-

νης ὑπὸ εἰδικῶν, τῶν ὁποίων ἡ γνώμη εἶναι σεβαστή, μέχρις οὗ νεώτεροι ἐρευνῶσι καὶ μελέται διαφωτίσουν καὶ διευκρινήσουν αὐτὰ.

Οἱ Κάβειροι εἶναι Ἑλληνικαὶ θεότητες, τῶν ὁποίων ἡ καταγωγὴ, ἡ ἀληθὴς φύσις καὶ αἱ διαφοροὶ μεταμορφώσεις παρέχουν εἰς τὸν ἱστορικὸν τῶν ἀρχαίων θεησοκευμάτων ἐν τῶν μᾶλλον σπουδαίων καὶ δυσεπιλύτων προβλημάτων.

Τὸ ὄνομα αὐτῶν κατὰ πρώτην φοράν ἀπαντᾶται κατὰ τὸν τέταρτον π. Χ. αἰῶνα ἐν τινὶ ἀποσπάσματι τοῦ Πινδάρου. Καὶ μέχρι μὲν τῶν χρόνων τοῦ Ἐπαμεινώνδου συγγέονται μετὰ τῶν πολυπληθῶν δαιμόνων, ὡς ἐκπροσωποποίησις τῶν φυσικῶν δυνάμεων, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ὅμως ταύτης μέχρι τῆς πτώσεως τοῦ παγανισμοῦ, λαμβάνουν ἴσην θέσιν, ἂν ὄχι υπερτέραν πρὸς τὰς μᾶλλον ἐξόχους προσωπικότητας τοῦ Ἑλληνικοῦ Πανθέου.

Οἱ Κάβειροι δαίμονες τῆς ὀλικῆς φύσεως

Οἱ Κάβειροι ἀνήκουν εἰς τὴν ἰδίαν τάξιν τῶν θεοτήτων εἰς τὴν ὁποίαν οἱ Κουρήτες καὶ οἱ Κορύβαντες τῆς Φρυγίας, οἱ Δάκτυλοι τοῦ ὄρους Ἰδῆς καὶ οἱ Τελχίνες τῆς νήσου Ρόδου. Ἦτιοι, εἶναι θεότητες ἐκπροσωποῦσαι κοσμικὴν τινα δύναμιν.

Ἡ μᾶλλον ὀρθὴ τῆς λέξεως ἑτυμολογία εἶναι ἐκ τοῦ ρήματος «*καίειν*». Ἄλλως τε καὶ ὅτι γνωρίζομεν περὶ τῆς ἀπαρξέως αὐτῶν ἀπ' ἀρχῆς τῆς λατρείας καὶ τῶν τόπων ἐπόθεν ἔλαβον τὴν καταγωγὴν των, συνάδει ὑπὲρ τῆς ἐρμηνείας ταύτης. Ὡς πρώτην δὲ κοιτίδα τῆς λατρείας αὐτῶν, δεῖον νὰ ἀναζητήσωμεν τὰ ὄρεινά τῆς Ἐρωάδος μέρη καὶ τὰς νήσους τοῦ Θρακικοῦ Πελάγους, γειτνιαζούσας πρὸς τὰ Φρυγικὰ παράλια, τὴν Ἀἴμνον, Ἰμβρον καὶ Σαμοθράκην.

Ἐν Φρυγίᾳ, κατὰ τὸν Στράβωνα (X, 472) ὑπῆρχεν ὄρος καλούμενον Κάβειρος, ταῦτόν τοῦ ἡφαιστειώδους καὶ ὅτι ἀπ' αὐτοῦ ἐκλήθησαν Κάβειροι. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὰς νήσους τὰς ἐποίας ἀνεφέραμεν, γνωστὴ εἶναι ἡ ἡφαιστειογενὴς φύσις τοῦ ἐδάφους αὐτῶν.

Ἐν Ἀἴμνῳ οἱ Κάβειροι θεωροῦνται ἄλλοτε ὡς υἱοὶ καὶ ἄλλοτε ὡς ἔγγονοι τοῦ Ἡφαίστου, θεοῦ τοῦ ὑπογείου πυρός. Μήτηρ αὐτῶν εἶναι ἡ νύμφη Καβειρῶ θυγάτηρ τοῦ Πρω-

τέως, ἥτις εἰς τοὺς πρόποδας τῆς Αἴτνης ἔφερε τὸ θηλωτικὸν ὄνομα «*Αἰθάλια*», ἐκ τοῦ αἰθεῖν (=λάμπειν ὡς φλόξ). Ὡστε ἐν Αἴθμῃ οἱ Κάβειροι θεωροῦνται ὡς ὑπουργοὶ τοῦ Θεοῦ τοῦ πυρός. Τὴν ἰδέαν ταύτην ἐνισχύει καὶ νόμισμα τι εὑρεθὲν ἐν Θεσσαλονίκῃ, ὅπου βεβαίως ἐγκαίρως εἶχε διαδοθῆ ἡ λατρεία αὐτῶν, τὸ ὅποιον καριστᾷ αὐτοῦς μὲ σὺμβολα σιτηρουργοῦ, ἥτοι τὴν σφύραν καὶ τὴν πυράγραν. (1)

Ἐπειδὴ δὲ τὸ ἔδαφος τῆς Αἴθμης εἶναι γονιμώτατον διὰ τὴν καλλιέργειαν τῆς ἀμπέλου, ὁ ἀρχικὸς μῦθος σχετίζει τοὺς Κάβειρους μὲ τὸν Διόνυσον.

Ὁ Αἰσχύλος εἶχε γράψει καὶ σατιρικὸν δράμα, (2) φέρων τὸ ὄνομα τῶν, οἱ ὅποιοι καὶ ἀπετέλουν τὸν χόρον. Τοῦς Ἀργοναύτας διερχομένους ἐκ Αἴθμης, ὑπεδέχθησαν οἱ Κάβειροι: ἐνθαρρύναντες αὐτοὺς τὰ μέγιστα ἐπὶ τὸν ἀγῶνα.

Ὡς πνεύματα δὲ τοῦ ὑπογείου πυρός, τὸ ὅποιον ζωογονεῖ τὴν βλάστησιν καὶ εὐδοκίμησιν τῆς ἀμπέλου, θεωροῦνται γενικῶς ὡς πνεύματα τῆς γονιμότητος. Οἱ Πελασγοὶ μάλιστα παρεχώρουν εἰς αὐτοὺς, ὡς καὶ εἰς τὸν Ἀπόλλωνα καὶ Δία τὸ δέκατον τοῦ ἐκλεκτοῦ οἴνου, ὁσάκις ἐπαπειλοῦντο ὑπὸ ἀφορίας.

Ἡ λατρεία τῶν Καβείρων εἰσῆχθη εἰς τὴν κυρίως Ἑλλάδα ὑπὸ τῶν Πελασγῶν, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Ἡρόδοτος λέγων: «Τὰ Καβείρων ὄργια τὰ Σαμοθράκικα ἐπιτελοῦσι παραλαβόντες παρὰ Πελασγῶν» (11, 51). Ἦτο δὲ διαδεδομένη καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα, ἰδίᾳ δὲ ἐν Βοιωτίᾳ, ἣ ὅποια ἀπέβη ἐν τῶν κυριωτέρων κέντρων αὐτῆς, ὅπου διετηρήθη καὶ ἐπὶ περισσύτερον χρόνον παρὰ ἐν τῇ λοιπῇ Ἑλλάδι. Ἡ κυρίως ὁμοῦς ἔδρα τῆς λατρείας

1) Head - Σβορώνου, Ἱστορία τῶν Νομισμάτων, Τόμ. Α', σελ. 311.—Πρὸς τιμὴν τῶν Καβείρων ἐτελοῦντο ἐν Θεσσαλονίκῃ ἀγῶνες καλούμενοι «Καβείρια Πύθια» καὶ «Καβείρια ἐπινίκεια» (Μ. Δήμητρος, Ἡ Μακεδονία, σ. 401).

2) Οἱ Κάβειροι μετὰ τῆς Ἀργεῦς καὶ Ἰφιπύλλης, ἀπετέλουν ἰδιαιτέραν τριλογίαν ἐκ τοῦ Ἀργοναυτικοῦ κύκλου, παρασταθεῖσαν περὶ τὸ 466 π. Χ. Τῶν δραμάτων τούτων ἐλάχιστα σώζονται ἀποσπάσματα.

τῶν Καβείρων, ἣ διατηρήσασα μέχρι τῶν Ἑλληνικῶν καὶ Ρωμαϊκῶν χρόνων τὴν ἀρχαίαν ἀκμὴν καὶ αἰγλήν ἦτο ἡ σειρὰ τῶν νήσων ἀπὸ τῆς Εὐβοίας μέχρι τοῦ Ἑλλησπόντου. Τοῦτο ἀποτελεῖ τὴν ἰσχυρατάτην ἀπόδειξιν, ὅτι ἡ Καβείρικὴ λατρεία ἦτο καθαρῶς Πελασγικὴ, καὶ ἐπομένως αὐτόχθων μὴ εἰσαχθεῖσα ὑπὸ τῶν ἐν Θάσῳ Φοινίκων.

Συγχρόνως ἡ λατρεία τῶν Καβείρων ἀναφαίνεται καὶ κατὰ τὴν βορειοδυτικὴν παραλίαν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, κατοικουμένην καὶ ταύτην ὑπὸ Πελασγικῶν φυλῶν. Ἐκ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων ὁ Στράβων καὶ ἄλλοι ἰσχυρίζονται ὅτι ἐκ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας μετεδόθη ἡ λατρεία αὐτῶν εἰς τὴν Σαμοθράκην, ὁ δὲ Διονύσιος Ἀλικαρνασεύς, ὁ Πλούταρχος καὶ ἄλλοι ἀντιθέτως, ὅτι δηλαδὴ ἐκ Σαμοθράκης διεδόθη εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν. Μὲ τὴν τελευταίαν ταύτην γνώμην συντάσσεται καὶ ὁ Otfried Müller, πιθανώτερον ὁμοῦς φαίνεται ὅτι τὴν πρώτην ἀνάπτυξιν αὐτῆς ἡ λατρεία τῶν Καβείρων ἔλαβεν ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ. Ὁ Στησιμβροτος ὁ Θάσιος μάλιστα, ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Στράβωνος (X, 472), παρεδέχετο ὅτι οἱ Κάβειροι προήρχοντο, ὅπως εἶπομεν ἀνωτέρω, ἐκ τοῦ ὄρους Καβείρου τῆς Φρυγίας, διακλαδώσεως τῆς Ἰθῆς ἐν τῇ Βερσικοντία χώρᾳ, ὁπόθεν καὶ τὸ ὄνομα αὐτῶν, γενόμενοι ἱεραφάντι τῆς ἐκεῖ λατρευομένης θεᾶς Κυβέλης. Ἐπίσης εὐρίσκομεν καὶ πόλιν «Καβείριαν» ἐν Φρυγίᾳ καὶ ἄλλην τὰ Κέβειρα ἐν τῷ Πόντῳ, τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα μαρτυροῦν τὴν ἀρχαιωτάτην λατρείαν τῶν θεοτήτων τούτων. Τέλος εὐρίσκομεν τοὺς Καβείρους μεμιγμένους ἐν τῇ λατρείᾳ τῆς Ἐκάτης καὶ τῆς Περσεφόνης, θεότητας τὰ μέγιστα λατρευομένας μετὰ τῆς Δήμητρος ἐν Σαμοθράκῃ.

Οἱ Κάβειροι ὡς δαίμονες βοηθοὶ

Ὁ Αἰσχύλος μᾶς καριστᾷ τοὺς Καβείρους ὡς ὑπηρέτας τοῦ Διονύσου καὶ τοῦ Ἡφαίστου, περιποιηθέντας τοὺς Ἀργοναύτας κατὰ τὴν ἐκ τῆς νήσου διάβασιν τῶν. Κατὰ τινα δὲ ἄλλον μῦθον, ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ Διοδώρου Σικελιώτου (V, 49) προσωρμίσθησαν ἀπὸ σκοποῦ εἰς τὴν νήσον Σαμοθράκην, διὰ γὰρ ἐπικαλεσθῶν τὴν προστασίαν τῶν Κα.

εἰρων καὶ τὴν θείαν αὐτῶν συνδρομὴν κατὰ τὸ μακρινὸν καὶ ἐπίμονον ταξιδίον των.

Προσεπάθησαν τινες νὰ ἀποδείξουν ὅτι οἱ Κάβειροι τῆς Λήμνου ἦσαν διάφοροι τὴν καταγωγὴν ἀπὸ τοὺς ἐν Σαμοθράκῃ. Ἄλλ' ἢ ἐγγύτης τῶν δύο νήσων ἤκιστα πιθανὴν καθιστᾷ τὴν γνώμην ταύτην.

Οἱ Κάβειροι τῆς Σαμοθράκῃς ἀπέβησαν προστάται τῶν ναυτιλλομένων καὶ οἱ κατ' ἐξοχὴν θεοὶ εἰς τοὺς κινδύνους τῆς θαλασσοπλοίας. Ἡ ἐξοχος δὲ αἰτη ἰαμὴ κοινὴ οὐσα μετὰ τῶν Διοσκούρων, Κάστορος καὶ Πολυδεύκου, συντέλεσαν ὥστε νὰ ἀφομοιωθοῦν οὗτοι πρὸς ἐκείνους. Ὅπως δὲ ἐκείνους, ἐκάλουον καὶ τούτους: Ἄνακτας, Πρίγκηπας, Ἡρώας. Ἐπεκαλοῦντο δὲ αὐτοὺς κατὰ τὰς θεέλλας καὶ ἐπίστευον ὅτι τοὺς ἐξέλεπον εἰς τὴν κορυφὴν τῶν ἰσίων, προστατεύοντας τοὺς ναυτιλλομένους.—Διαβεβήθη: δ' ἢ τούτων τῶν θεῶν ἐπιφάνεια καὶ παράδοξος ἐν κινδύνους βοήθεια τοῖς ἐπικαλουμένοις τῶν μυηθέντων» (V, 49).

Τοιοτοτρόπως ἡ λατρεία τῶν Καβείρων ἐπεβλήθη, οὕτως εἶπεν, εἰς τὴν φαντασίαν τῶν διαπλεόντων τὰς ἀγρίας ἐκείνας θαλάσσης, ἀναδείξασα αὐτοὺς κατ' ἐξοχὴν σωτήρας θεοὺς, καὶ ὄχι μόνον τοὺς Διοσκούρους ἐπεσκίασαν, ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς τοὺς Μεγάλους θεοὺς, τῶν ὁποίων κατ' ἀρχὰς ἐθεωροῦντο ἄπλοϊ ὑπηρέται.

Γενεαλογία τῶν Καβείρων

Ἐνῶ δὲ Πίνδαρος δὲν γνωρίζει παρὰ μόνον ἓνα Κάβειρον, τὸν ὁποῖον τάσσει εἰς τὰ μυστηριώδη τῆς Λήμνου ἔργια, καὶ τὸν ὁποῖον παραβέχεται ὡς τὸν πρῶτον ἄνθρωπον, πατέρα πάσης φυλῆς, ὁ Αἰσχύλος ἀναβιβάζει αὐτοὺς εἰς ἀρκετὰ περιεργον ἀριθμὸν, ἀφοῦ μάλιστα ἀποτελοῦν καὶ τὸν χορὸν ἀπωλεσθέντος σατυρικοῦ δράματος αὐτοῦ.

Ὁ Ἀκουσίλαος παρὰ Στράβωνι (X, 472) ἀποδίδει εἰς αὐτοὺς ὡς πατέρα τὸν Κάμιλλον, μητέρα δὲ τὴν νύμφην Καβειρώ, προσθέτων ὅτι ἦσαν τρεῖς ἄρρενες καὶ τρεῖς θήλειαι Καβειρίδες. Τὴν αὐτὴν γενεαλογίαν παραδέχεται καὶ ὁ Φερεικὸς, μὲ μόνην τὴν διαφορὰν, ὅτι κατ' αὐτὸν αἱ Καβειρικάι θεότητες κατάγονται ἀπ' εὐθείας ἀπὸ τοῦ Ἡ-

φαίστου καὶ τῆς συζύγου αὐτοῦ Καβειροῦς, θυγατρὸς τοῦ Πρωτέως, φέρουσαι ὀνόματα πλήρη μυστηρίου.

Ἀκριβῶς δὲν γνωρίζομεν τὴν γενεαλογίαν τῶν ἀρχικῶν Καβείρων. Φαίνεται ὅμως ὅτι ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Φερεικίδου (περὶ τὰ 600 π. X.) εἶχον ἐξελληνισθῆ ἐν Ἑλλάδι. Ἐν πάσῃ περιπτώσει, ἢ ἱερὰ ὄγδοῦς (1) ἐξακολουθεῖ ὑφισταμένη, ἀλλ' ἐν τῇ καθόδῳ αὐτῶν ἀπὸ τῆς Ἀνατολῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα, αἱ θεογονικαὶ αὐταὶ γνώσεις ἀπομακρυνόμεναι τῆς πηγῆς αὐτῶν, δηλαδὴ τῆς θείας διασκαλίας, ὅσθην ὁ ἄνθρωπος παρέλαβε τὴν ἀρχικὴν θρησκείαν, καθίστανται πενιχρότερα καὶ χάνουν τὸ μεγαλεῖον αὐτῶν. Πράγματι δὲ, ὑπὸ τὴν ἐποψὴν ταύτην ὁ ἀνδρογύνης θεὸς τῶν ἀνατολικῶν λαῶν, εἶναι κατὰ πολὺ ἀνώτερος τῆς θείας θυλῆος τῶν Ἑλλήνων, οἱ ὅποιοι εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς προδίδουν τὴν πρὸς τὸν ἀνθρωπομορφισμόν τάσιν αὐτῶν.

Ἐλατρουῦντο δὲ, κατὰ τὸν Φερεικίδην, οἱ Κάβειροι εἰς τὰς Τρωϊκὰς πόλεις, κατὰ δὲ τὸν Πλουσιανὸν (A, IV, 6) ἢ Πέργαμος ἦτο καθ' ὀλοκληρίαν ἀφιερωμένη εἰς τοὺς Καβείρους. Κατὰ δὲ τὸν ρήτορα Ἀριστείδην, ἐθεωροῦντο «πρεσβύτεροι δαιμόνων», πρὸς τιμὴν τῶν ὁποίων ἐτελοῦντο μυστήρια. Χρησμές τις τῆς ἐποχῆς τῶν Ἀντιωνίων, σωζόμενος ἐν τινὶ ἐπιγραφῇ, ἀναφέρει ὅτι οἱ Κάβειροι ἦσαν υἱοὶ τοῦ Οὐρανοῦ, δηλαδὴ ὁμοπάτριοι ἀδελφοὶ τῶν Τιτάνων. Ἐπίσης ὅτι ἐν Περγάμῳ ἢ Ρέα ἔτεκε τὸν Δία, παραστατούντων κατὰ τὴν γέννησιν τοῦ ἀνακτος τῶν θεῶν, τῶν Κορυβάντων, οἱ ὅποιοι κατὰ τὰς ἐπιχωριαζούσας παραδόσεις διεδραμάτισαν τὸ αὐτὸ πρόσωπον τὸ ὁποῖον καὶ οἱ Κορυήτες ἐν Κρήτῃ.

Ἐν τῇ μακρᾷ περὶ αὐτῶν παρεκβάσει, τὴν

1) Ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν γονέων καὶ τῶν ἐξ τέκνων προκύπτει ἡ ἱερὰ ὄγδοῦς τῶν Αἰγυπτίων. Μὲ τὴν διαφορὰν, ὅτι ἐν τῇ αἰγυπτιακῇ ὄγδοῦδι, ὁ Φθά - Sidyk καὶ ὁ Ἐσμὸν (Esmun), γονεῖς τῶν 7 Καβείρων παρουσιάζονται ἄνευ συζύγων, ἴσως ὑπὲρ τὴν μορφὴν τῶν ἀνδρογύνων, οἱ ὅποιοι γεννοῦν ἐκ τῆς ἰδίας οὐσίας κατὰ τὴν ἀρχαίαν δοξαίαν τῶν ἀνατολικῶν λαῶν.

ὁποῖαν κάμνει ὁ Στράβων (X, 472—473), ἐδρίσκομεν αὐτοὺς μετὰ τῶν Κορυθάντων καὶ Τιτύρων, παρατηρεῖ δὲ ὅτι ὑπὸ πολλῶν συγχέονται μετὰ τῶν θεοτήτων τούτων, παρ' ἄλλων δὲ ὅτι θεωροῦνται ὡς γονεῖς των.

Ὁ Ἡρόδοτος (Γ, 37—38) συγγέει τὸν Ἑρμῆν εἰς ὄσκα διηγεῖται περὶ Σαμοθράκης, συνδέων τὴν λατρείαν τούτων μετὰ τῶν υἱῶν τοῦ Φθα, τοῦτέστι τοῦ Αἰγυπτίου Ἡφαίστου. Εἰσελθὼν, διηγεῖται ὁ Καμβύσης ἐν τῷ ἱερῷ τῶν Καβείρων τῆς Μίμφιδος, τοῦ ὁποῦ ἡ εἰσοδος ἐπιτρέπετο μόνον εἰς τοὺς ἱερεῖς, διέταξε νὰ καύσουν τὰς εἰκόνας των. Ἐξεκόνιζον δὲ αὐτοὺς ὑπὸ μορφῆν νάνων, ἀναλόγων πρὸς τοὺς ὑπὸ τῶν Φοινικῶν προσαρμολοζομένους εἰς τὴν πρόμνην τῶν πλοίων των. Ἐκ τοῦ ἀνεκδότου τούτου τοῦ Ἡροδότου, πολλοὶ τῶν νεωτέρων μυθολόγων ἠθέλησαν νὰ παραστήσουν τοὺς Ἑλληνικοὺς Καβείρους, ὡς προελθόντας ἐκ τῶν Φοινικῶν Καβείρων, ὁκτῶ τὸν ἀριθμὸν, υἱῶν τοῦ Sadyk.

Ἐν τινι ἐπιγραφῇ ἀνακαλυφθεῖση ἐν Σαμοθράκῃ τὸ 1860 ὑπὸ τοῦ Α. Conze, οἱ Καβείροι καλοῦνται: *Μεγάλοι Θεοί, Θεοὶ ἰσχυροί*. Ἄλλ' ὅπως παρατερεῖ ὁ Lenormant, ἡ σύμπτωσις αὐτῆ φαίνεται ὅλως τυχαία, καθ' ὅσον δὲν ὑπάρχουν ἰχνη αὐτῶν πρὸ τῶν χρόνων τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου. Ὁ αὐτὸς δὲ σοφὸς προσθέτει, ὅτι παρὰ τὴν συνήχησιν τῶν ὀνομάτων, οἱ Φοινικοὶ Καβείροι εἶναι ἀρκετὰ διάφοροι, ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸν, τὸν κύριον χαρακτήρα, τὸ πρόσωπον καὶ τὰ σύμβολα τῶν Πελασγικῶν Καβείρων. Δοθέντος ὅμως ὅτι ὁ Φοινικὸς λαὸς ὄχι μόνον εὐχνοῦσεν εἰς τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου Πελάγους καὶ ἀφῆκε πολυάριθμα ἰχνη τῆς διαβάσεώς του ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς χώρας, δὲν θὰ ἦτο παράτολμον νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ὁ σημιτικὸς ἔλαβε μέρος ἐν τῇ θρησκείᾳ τῶν Καβείρων.

Κατὰ τὸν Μνασέα, οἱ Καβείροι ἦσαν τέσσαρες, ὀνομαζόμενοι: Ἀξιόκερρος, Κασμίλος, Ἀξίερος καὶ Ἀξιόκερσα. Ἐκ τούτων οἱ μὲν δύο πρῶτοι εἶναι ἄρρηνες, ἀντιπροσωπεύοντες τὸν Ἄζην ἢ Πλούτωνα καὶ τὸν Ἑρμῆν, οἱ δὲ δύο ἄλλοι θήλειαι, ἀντιστοιχοῦσαι πρὸς τὴν Δήμητραν καὶ Περσεφόνην. Ἡ μαρτυρία αὕτη τοῦ Μνασέα συμπλη-

ρωθεῖσα ὑπὸ τοῦ Διονυσιδώρου, ὀφείλεται εἰς τὴν ἀκριτομυθίαν καὶ βεβήλωσιν τοῦ πρώτου, χάρις εἰς τὴν ὁποῖαν ὀφειλομεν τὴν γνώσιν τῶν ὀνομάτων αὐτῶν. Διότι, ὡς γνωστόν, δὲν ἐπιτρέπετο τὰ ὀνόματα αὐτῶν νὰ προφέρωνται ὑπὸ τῶν ποιτῶν. Ὁ Πausanias π. χ. ὀμιλῶν περὶ Καβείρων, εἰς τὰ μυστήρια τῶν ὁποῖων φαίνεται ὅτι ἦτο μεμνημένος, ζητεῖ συγγνώμην παρὰ τῶν ἀναγνωστῶν του, διότι σιωπᾷ περὶ αὐτῶν. (IX, 25, 5).

Ἡ πληροφορία αὕτη τοῦ Μνασέα μᾶς γνωρίζει τὴν ἀληθεστέραν σχέσιν τῶν Καβειρικῶν θεοτήτων τῆς Σαμοθράκης πρὸς τοὺς κυρίως Ἑλληνικοὺς Θεοὺς. Ἐπίσης τὰ ὄρφικὰ ἐπη σχετίζουσι τοὺς ἄρρηνες Καβείρους πρὸς τὴν Δήμητραν καὶ Περσεφόνην, ὁ δὲ Στράβων ἀναφέρει περὶ τῶν ὀργίων τῆς Σαμοθράκης ὅτι ἐτελοῦντο πρὸς τιμὴν τῆς Δήμητρος καὶ τῆς Κόρης, δηλαδὴ τῆς Περσεφόνης. Ὁ δὲ Ἡρόδοτος, ἐν τῇ λατρείᾳ τῶν Καβείρων τῆς Σαμοθράκης, ταυτίζει τὸν ἰουβαλλικὸν Ἑρμῆν τῶν Πελασγῶν πρὸς τοὺς Καβείρους, προσθέτων ὅτι οἱ μεμνημένοι ἐγνωρίζον τὴν ἔννοιαν τοῦ ἱεροῦ μύθου, ὅστις κατὰ τὸν Κικέρωνα ἐδήλου τὸ πάθος τὸ ὁποῖον διήγειρεν εἰς αὐτὸν ἡ θεὰ τῆς Περσεφόνης.

Εἰς τὸ Βατικανὸν σώζεται μνημεῖον μαρμαρινόν, σχετιζόμενον μὲ τὰ μυστήρια τῆς Σαμοθράκης. Τὸ μνημεῖον τοῦτο εἶναι γυγλυμμένον κατὰ τὰς τρεῖς προσόψεις αὐτοῦ, παριστάνει δὲ ἐπὶ τῆς μᾶς πλευρᾶς τὸν Ἀξιόκερρον ἰουβαλλικόν, ἐπὶ τῆς ἄλλης τὴν Ἀξιόκερσαν ἐν πλήρει περιβολῇ, καὶ ἐπὶ τῆς τρίτης τὸν Κασμίλον γυμνὸν μὲν, ἀλλ' ἄνευ τῆς προπετείας τοῦ Ἀξιόκερρου. Ἀλλὰ τὸ προσδίδον μεγαλύτεραν ἀξίαν εἰς τὸ μαρμαρινόν τοῦτο μνημεῖον, εἶναι ὅτι ἐπὶ τῆς βάσεως ἐκάστης πλευρᾶς ἀπεικονίζονται ἐν σμικρῷ αἱ Ἑλληνικαὶ θεότητες αἱ ὁποῖαι ἀναποκρίνονται πρὸς τὰς τρεῖς Καβειρικὰς θεότητες. Οὕτω κάτωθεν τοῦ Ἀξιόκερρου ἀπεικονίζεται ὁ Ἀπόλλων—Ἥλιος, κάτωθεν τῆς Ἀξιόκερρος ἡ Ἀφροδίτη, καὶ κάτωθεν τοῦ Κασμίλου ὁ Ἑρως. Κατὰ ταῦτα τρανώτατα ἀποδεικνύεται ὅτι καὶ τὰ τρεῖς ἀγάλματα τὰ ὁποῖα ἐποίησεν ὁ Σκάπας διὰ τὴν Σαμοθράκην: τοῦ Φαέθοντος, τῆς Ἀφροδίτης καὶ

τοῦ Πόθου, εἶναι μετάφρασις, οὕτως εἶπεῖν, τῶν θεοτήτων τῶν μυστηρίων τούτων.

Εἰς τι ἀγγεῖον ἀπεικονίζεται ὁ Πάν, ἡ Ἀφροδίτη καὶ ὁ Ἑρμῆς. Ὁ Πάν κατέχει ἐν ταῦθα τὴν θέσιν τοῦ Φαέθοντος, καθ' ὅσον οὗτος εἶναι θεὸς τοῦ φωτός, «φωσφόρος», ἐξ ὃῦ καὶ ἐπὶ τινος ἀγγείου «Φάος» ἐπικαλεῖται.

Ἐπὶ τινος ἄλλου ἀγγείου φέρεται ἡ προτομή τῆς Ἀξικέρσης, ἔχουσης τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς Ἀφροδίτης ἢ τῆς Περσεφόνης μετὰ τῶν πρώτων γραμμάτων τοῦ ὀνόματός της, ὅπως ἀπεικονίζονται αὐταὶ συνήθως ἐπὶ τῶν πλείστων κεραμογραφικῶν μνημείων. Ἐπὶ τῆς ἄλλης πλευρᾶς τοῦ ἀγγείου φέρεται ὁ Διόνυσος ὡς παιδίον μετὰ τοῦ ὀνόματός του πλήρους, κρατῶν θύρσον καὶ περιβεβλημένος κισσόν, καὶ ἀναποκρίνεται πρὸς τὸν Κάσμilon.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω προκύπτει ὅτι τὸ Καθερικόν σύστημα εἶναι σύστημα θεῶν τῆς φύσεως, ὅπως καὶ πάντες οἱ θεοὶ τῶν Πελασγικῶν φυλῶν, εἰς τὰς ὁποίας ὁ ἀνθρωπομορφισμὸς κατέχει πολὺ κατωτέραν θέσιν παρὰ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν θρησκείαν. Φέρει δὲ τὸ σύστημα τοῦτο ἐν ἑαυτῷ σαφῆ τὰ γνωρίσματα τῆς ἐκ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καταγωγῆς του καὶ τῆς στενῆς καὶ ἀναντηρήτου συγγενείας πρὸς τὸ φρυγικόν θρήσκευμα. Δύναται δὲ νὰ συνοψισθῇ ὡς ἐξῆς: Μεγάλῃ τῆς θήλειαι θεότης, πρώτη ἀρχὴ καὶ γενική, μήτηρ τῶν θεῶν, ὡς καὶ πάντων τῶν ὄντων, Γῆ-Μήτηρ, οὕτως εἶπειν, ἀνάλογος ἐν τῇ ἀρχικῇ αὐτῶν συλλήψει πρὸς τὴν Κυβέλην τῆς Φρυγίας ἢ τῆς Ἰθῆς, εὐκόλως δυναμένη νὰ ταυτισθῇ πρὸς τὴν Ἀμήμητραν καὶ νὰ προσεγγίση τὴν Ἀφροδίτην. Ἐπειτα πλεονεξίας τῆς δύο ἄρρενες θεότητες, ἐξ αὐτῆς μὲν καταγόμενοι, ἀλλὰ διάφορον βαθμὸν ἔχοντες τὴν θεϊαν καταγωγὴν, συναποτελοῦντες μετ' αὐτῆς οἰκογενειακόν τι σύμπλεγμα. Ἐκ τῶν ἀρρένων τούτων θεῶν, ὁ πρῶτος δὲ καὶ ἀρχαιότερος θεωρεῖται ἀλληλοδιαδόχως ὡς Ζεὺς, Ἄδης, Ἥλιος καὶ Διόνυσος ὄχι παιδίον, ἀλλ' ἀνὴρ. Ἐν Ἀθήνῃ θεωρεῖται ὁ Ἡφαίστος, καθ' ὅσον εἶναι ὁ θεὸς τῆς φωτεινῆς καὶ πυρίνης ἀρχῆς τοῦ οὐρανοῦ καὶ χθονίου πυρός τὸ ὅποιον γονιμοποιεῖ τὴν πρωτίστην καὶ ἀβρανῆ ὕλην, τὴν Γῆν-Μήτηρα. ἐκ τῆς ὁποίας κα-

τάγεται. Ἐκ τῆς ἐνώσεως αὐτῶν γεννᾶται ὁ Κάσμλος, ὁ διακοσμητὴς τοῦ Σύμπαντος, ὁ γήϊνος γεννητὴς, προσωποποιούμενος διὰ τοῦ ἰσχυραλλικοῦ Ἑρμοῦ, τοῦ Διονύσου ἢ καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἑρωτος, πράγμα ποῦ ἀναμνήσκαι εἰς ἡμᾶς τὸ ὄνομα **Ἴμερος - Ἴμβρος**, τὸ ὅποιον ὑπὸ τοῦ Καθερικῶν τούτου Ἑρμοῦ ἐδόθη εἰς τὴν φερώνυμον νῆσον. Μεταξὺ τῶν δύο τούτων θεῶν οἱ ὅποιοι εἶναι κυρίως Κάθειροι, ὑπάρχει ἡ ἀντιθεσις ἢ παρατηρουμένη εἰς πάντα πολυθεϊσμόν, ἀφ' ἐνός δηλαδὴ ἢ μεγαλοπρεπῆς ἀβράνεια καὶ ἀνάπαυσις θεοῦ ἀθανάτου, ἀφ' ἑτέρου δὲ δρασις συνεχῆς θεοῦ ζῶντος καὶ θνήσκοντος.

Μετὰ τὰ ἀνωτέρω ἐρχόμεθα εἰς τὴν ἐρμηνεύειαν τῶν ὀνομάτων αὐτῶν.

Ὁ Κάσμλος ἢ Κάδμιλος ἐρμηνεύεται διὰ τοῦ «Διατάσων», κατὰ τινὰς δὲ φαίνεται συγγενὲς πρὸς τὸ ρῆμα **κάζω, κήδω** τὸ ὅποιον σημαίνει: διακοσμῶ, μεριμνῶ.

Εἰς τὰ ἄλλα ὀνόματα εὐρίσκομεν τὸ ἐπίθετον «ἄξιος», τὸ ὅποιον κατὰ τὴν ἀρχαιότητα σημαίνει τὸν «ἰσχυρόν», τὸν «δυνατόν», ὅπως εἰς τὸ κύριον ὄνομα «Ἀξιθέα» καὶ τὴν ἐπίκλησιν τῶν γυναικῶν τῆς Ἥλιδος πρὸς τὸν Διόνυσον τὸν ταυρόμορφον: Ἀξίς ταῦρε.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸ δευτέρον συνθετικόν—κέρσος καὶ—κέρσα, οὐδεμίαν ὑπάρχει ἱκανοποιητικὴ ἐρμηνεία. Πολὺ πιθανὸν νὰ σημαίνουσι τὸν σύζυγον καὶ τὴν σύζυγον, καθ' ὅσον ὁ Ἡσύχιος τὸ μὲν «κέρση» ἐξηγεῖ διὰ τοῦ «γάμος», εἰς δὲ τὸ «κέρσαι» ἀποδίδει τὴν σημασίαν τοῦ «νυμφεύεσθαι».

Ὁ Κωνσταντῖνος Κουρτιδης, λαμβάνων ἀφορμὴν ἐκ τινῶν θρακικῶν νομισμάτων εἰς τὰ ὁποῖα ἀπεικονίζεται ὁ Ζεὺς ἐπὶ θρόνου μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς ΚΥΡΣΑ, θεωρεῖ τὴν λέξιν ὡς ἀναμφισβητήτως θρακικὴν καὶ συντεταγμένην καὶ συγγενῆ πρὸς τὰ ὀνόματα. Ἀξιόκερσος - Ἀξιόκερσα κτλ. τὰ ὅποια θεωρεῖ ἐπίσης ὡς θρακικά. (Τὰ ἀρχαῖα Ἑλληνικὰ μυστήρια, Ἀθήναι 1931, σελ. 25).

Πολὺ δυσκολωτέρα ἀποδοῖται ἡ ἐρμηνεία τοῦ Ἀξίερος. Ἰσχυρισθῶσάν τινες, ὅτι τὸ ὄνομα τοῦτο ἔχει δευτέρον συνθετικόν τὴν λέξιν «ἔρως», ὑπὸ τὸν ἀρχαῖον αἰολικόν τύπον «ἔρος» (γενικὴ ἔρου), ὅπως συνήθως

ἀπαντᾷ παρ' Ὀμήρω. Ἡ ἐτυμολογία ὅμως αὕτη δὲν εἶναι πιθανή, καθ' ὅσον πρόκειται περὶ θηλείας θεότητας. Ἄλλοι θεωροῦν τὸ Ἄξιρος, ὡς τὸ συγκριτικόν τοῦ Ἄξιος. Ἄλλὰ καὶ ἡ γνώμη αὕτη φαίνεται ἥμισυ πιθανή, καθ' ὅσον κατ' ἀνάγκην ἔπρεπε τὸ ὄνομα γὰ λήγη εἰς -τερος. Πιθανωτέρα γνώμη φαίνεται ἐκείνη, καθ' ἣν ὁ Ἄξιρος εἶναι ἐπιθετὸν θεικοῦ βαθμοῦ, παραγόμενον ἐκ τῆς ρίζης «ἄξις» ὅπου ἡ κατάληξις—ρος σημαίνει ἐπίτασιν τοῦ ὑπὸ τῆς ρίζης σηματομένου. Κατὰ τὴν γνώμην ταύτην «Ἄξιρος» σημαίνει τὸν κατ' ἐξοχὴν δυνατὸν, ἄξιον, τὴν ἰσχυροτάτην καὶ σεβαστοτάτην τῶν Καθερικῶν θεοτήτων.

Ταῦτα σχετικῶς μὲ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Ἄξιόκερος, Ἄξιόκερα καὶ Κάσμυλος. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὸν Ἐβρωτα, οὗτος ἀντιπροσωπεύει τὴν ἀγάπην, καὶ θεωρεῖται κατὰ τὰς φιλοσοφικὰς θεωρίας, ὡς ἡ ἀρχικὴ τῶν ὄντων αἰτία.

Ἐν τινι ἐπιγραφῇ οἱ Κάθειροι καλοῦνται «Μεγάλοι Θεοί», συναντῶνται δὲ ὁ Κάσμυλος καὶ ὁ Ἄναξ ἡνωμένοι μετὰ τοῦ Ἑπερίωνος, τοῦ Ἰαπετοῦ καὶ τοῦ Κρόνου, δηλαδὴ πρὸς τοὺς Τιτᾶνας.

Πλὴν τῶν ἀνω συστημάτων, ὑπάρχουν, καὶ ἄλλα συστήματα Καθερικῶν θεοτήτων, εἰς τὴν λεπτομερῆ τῶν ὀψίων ἐξέτασιν θὰ ἦτο ἀναιδρὸν νὰ εἰσεέλθωμεν.

Συμπληροῦντες τὰ ἀνωτέρω, ἀναφέρομεν ἐτι κατὰ τινος, τὰ ὀνόματα αὐτῶν εἶναι μυστικαὶ ἐπικλησεις. Φαίνονται δὲ ἀνατολικῆς προελεύσεως, καὶ ἐτυμολογοῦν αὐτὰς ὡς ἐξῆς:

Ἄξιρος εἰς τὴν Αἰγυπτιακὴν γλῶσσαν σημαίνει τὸν Παντοδύναμον, τὸν Μέγαν, τοιοῦτος δὲ ἦτο ὁ Φθᾶ, ἦτοι ὁ Ἡρακλεὶς τῶν Αἰγυπτίων. Ἄξιόκερος σημαίνει τὸν μέγαν γοιμοποιόν. Οὗτος δὲ εἶναι ὁ Ἄρης, τοῦ πλανήτου Ἄρεως ὀνομαζομένου εἰς τὴν Αἰγυπτιακὴν γλῶσσαν «Ertosi», λέξις σημαίνουσα τὴν αὐτὴν ἰδέαν. Ἄξιόκερα ἐπομένως σημαίνει τὴν μεγάλην γοιμοποιόν, τὴν Ἀφροδίτην, τὴν σύντροφον τοῦ Ἄρεως. Ὅσον ἀφορᾷ τὸν Κάσμυλον, τοῦτον ἐξηγοῦν διὰ τοῦ: «Πάνσοφος». Ὁ Bochart μετὰ μεγαλυτέρας πιθανότητος ἀνάγει αὐτὸν εἰς τὸ Ἐβραϊ-

κὸν «Cosmiel», τὸ ὅποιον σημαίνει: θεράποντα τοῦ Θεοῦ.

Ἐκ τῆς μαρτυρίας τοῦ Μνασέα, τὴν ὁποίαν ἀναφέραμεν, πολλοὶ διασπένονται εἰς τὴν ἀρχικὴν δοξασίαν τῶν μυστηρίων τῆς Σαμοθράκης, τὸ δόγμα τῆς Ἁγίας Τριάδος, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τὸ θεμέλιον τῶν ἀρχαιοτέρων θρησκευτῶν τῆς Ἀσίας. Ἄλλ' ἡ δοξασία αὕτη μετενεχθεῖσα εἰς τὴν Ἑλλάδα, καθὼς καὶ τόσαι ἄλλαι πολῦτοιμοὶ ἀλήθειαι, αἱ ὁποῖαι ἐπνίγοντο ὑπὸ τὸν πέπλον τοῦ μυστηρίου, ἐπνίγησαν αἰγὰ-αἰγὰ ὑπὸ τὸ βάρος πλανῶν τὰς ὁποίας ἐπηύρηνεν ἡ ἀχαλίνωτος φαντασία τῶν Ἑλλήνων. Καὶ ἐκπεσόντες τοῦ ἀρχαίου αὐτῶν μεγαλείου, σμικρυνθέντες διὰ τῶν πλασμάτων τῆς μυθολογίας, οἱ παντοδύναμοι οὗτοι θεοὶ δὲν ἦσαν εἰς τὰ μάτια τοῦ λαοῦ, παρὰ οἱ δύο υἱοὶ τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ἀθήνης, οἱ δύο διδυμοὶ: Κάστωρ καὶ Πολυδεύκης.

***

Ὁ μυστικισμὸς ἐν τῇ λατρίᾳ τῶν Καθειρων εἰσῆχθη κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν, καθ' ἣν καὶ ἡ τῆς Δήμητρος ἐν Ἐλευσίνοι καὶ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν αὐτῶν αἰτίων. Ἄλλ' ἀργότερον, τόσον εἰς τὸν Ἑλληνικὸν κόσμον γενικῶς καὶ τὰς νήσους τοῦ Θρακικοῦ Πελάγους, ἰδίως, ὁπότε ἐπεκτείνεται ἡ ὑπεροχὴ τῶν Ἀθηνῶν, τὰ μυστήρια τῶν δύο γειτονικῶν νήσων τῆς Λήμνου καὶ Σαμοθράκης, παρυσιαζοῦν μικρὸν ἐνδιαφέρον.

Ὁ τύπος τῶν μυστηρίων καὶ αἱ τελεταὶ τῆς μυστικῆς, οὐσιωδῶς ἦσαν αἱ αὐταί, ἀναγονται δὲ εἰς τὰς ἰδίας φιλοσοφικὰς καὶ θρησκευτικὰς ἀρχάς. Ἐάν δὲ πιστεύσωμεν τὸν Ἰάμελιχον, τὰ Καθειρία μυστήρια ἐνεύχον καὶ φιλοσοφικὴν τινα βᾶσιν ἐκ τῆς ὁποίας ὁ Πυθαγόρας ἠντλήσῃ μέρος τῶν θεωριῶν του.

Κατὰ τὴν Μακεδονικὴν καὶ Ἀλεξανδρινὴν ἐποχὴν, ἀνομοδομήθησαν μεγαλοπρεπῆς τὰ Ἱερὰ τῆς νήσου. Τὰ σωζόμενα δὲ αὐτῶν εὐρείπια ἐμελετήθησαν ἐπισταμένως καὶ ἀνασκαφαὶ ἐγένοντο κατ' ἐπανάληψιν. Κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς ταύτας, μόνον τὰ ἔχνη ἐνός κτιρίου ἀρχαιοτέρου τοῦ Φιλίππου ἀνεκαλύφθησαν, καὶ τριῶν ἄλλων ναῶν πλησίον ἀλλήλων καίμενων πολὺ πολυτελεστέρων τοῦ πρώτου καὶ ἀναγομένων εἰς τοὺς χρόνους τοῦ

Μεγάλου Ἀλεξάνδρου.

Ἐκ τούτων ὁμῶς δύο εἶναι τὰ σπουδαιότερα τῶν ἀνακαλυφθέντων, τὰ ὁποῖα καὶ λεπτομερέστερον ἐμελετήθησαν: ἓνα σχήματος τρογγύλου καὶ ἐστεγασμένου ὡς φέστων χρησιμεῖον πιθανῶς διὰ μουσικὰ θαύματα, τὰ ὁποῖα ἐγίνοντο κατὰ τὰς μῦσεις καὶ ἰδρυθὲν ὑπὸ τῆς Ἀροινόης εἰς ἀνάμνησιν τοῦ ἀσύλου, τὸ ὁποῖον εὔρεν ἐκεῖ, καὶ ἄλλος μέγας ναὸς δωρικοῦ ρυθμοῦ, ὁ λεγόμενος τῶν Ἀνακτόρων, ὅπως καὶ εἰς τὴν Ἐλευσίνα.

Ἐπίσης τὸ πλεῖστον τῶν ἐπιγραφῶν ποὺ εὑρέθησαν ἐν Σαμοθράκῃ ἀνάγονται εἰς τοὺς Μακεδονικοὺς καὶ Ρωμαϊκοὺς χρόνους. Ἐκ τούτων πληροφοροῦμεθα ποῖα πολιτεῖται ἔπεμπον θεωροὺς κατὰ τὴν ἐτησίαν τῶν θεῶν πκνήγυριν, ὡς καὶ τὰ ὀνόματα τῶν πόλεων ἐκ τῶν ὁποίων προήρχοντο οἱ προσκυνηταί, ὅπως: τὸ Δῖον ἐν Μακεδονίᾳ, ἡ Θάσος, τὰ Ἀθήνηρα, ἡ Μαρώνεια, ἡ Κύζικος, ἡ Ἄβυδος, ἡ Δάρδαρος, ἡ Ἐφεσος, ἡ Κύμη, αἱ Κλαζομεναί, ἡ Τέως, ἡ Κολοφῶν, τὰ Ἀλάβαντα τῆς Καρίας, ἡ Κέραμος τῆς Καρίας, ἡ Κῶς, ἡ Ἀστυπάλαια καὶ ἄλλαι. Ἐκ τῶν σχετικῶς ἀπομακρυσμένων χωρῶν μόνον ἐκ Γόρτυνος τῆς Κρήτης, ἐξ Ἡλίδος καὶ τῆς Ρώμης προσήρχοντο προσκυνηταί. Οἱ Ρωμαῖοι μάλιστα προσκυνηταί ἦσαν πολυαριθμότεροι, πλείστοι δὲ ἐπιγραφαί λατινιστὶ σώζονται εἰς ἀνάμνησιν τῆς μύσεως αὐτῶν.

Ἡ Σαμοθράκῃ θεωρεῖται ὑπ' αὐτῶν ὡς ἔθνικόν τι ἱερόν, καθ' ὅσον οἱ ἱερεῖς τῆς νήσου ἐπιτηδεῖως ἐκκαλιέργησαν καὶ διέδωσαν τὴν πίστιν διὸ οἱ ἐφέστιοι θεοὶ (Penates) τῆς Ρώμης, εἶναι οἱ ἴδιοι μὲ τοὺς θεοὺς τῆς Σαμοθράκης, μετενεχθέντες ὑπὸ τοῦ Δαρδάνου εἰς Τροίαν, ἐκείθεν δὲ ὑπὸ τοῦ Αἰνείου εἰς Ρώμην μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ Ἰλίου. Τούτου ἕνεκα σπουδαία προσωπικότητες τῆς Ρώμης, ἐπροθυμοποιούντο νὰ μνηθοῦν μάλλον εἰς τὰ μυστήρια τῆς Σαμοθράκης, παρά εἰς τὰ Ἐλευσίνα. Ὁ Μάρκελλος ὁ ὁποῖος ἐδῶρθε πλουσιώτατα δῶρα εἰς τὰ ἱερά τῆς Σαμοθράκης, ὁ Κικέρων καὶ ὁ Οὐάρων ἀναφέρονται μεταξὺ τῶν ἐπισκεπτῶν αὐτῶν.

Ὁ Βακχάνιος κατὰ τὴν ἐκστρατεῖαν τοῦ Λουκούλλου ἐναντίον τοῦ Μιθριδάτου διὰ νὰ ἀνακόψῃ τὸν δρόμον του εἰς Σαμοθράκην,

ὅπως παρευρεθῆ κατὰ τὴν μεγάλην ἐτησίαν ἑορτὴν καὶ συμμετάσχῃ αὐτῆς, ἐδῶκε καιρὸν εἰς τὸν βασιλεῖα τοῦ Πόντου νὰ διαφύγῃ.

Ὁ Γερμανικὸς ἀπεφάσισε καὶ αὐτὸς νὰ μνηθῆ κατὰ τὸ 18 μ. Χ. ἀλλ' ἐναντίοι ἀνεμοὶ πνεύσαντες δὲν ἐπέτρεψαν εἰς αὐτὸν νὰ προσορμισθῆ εἰς τὴν νῆσον.

Ἐνταῦθα διὰ πρώτην φοράν συνηγνήθησαν ὁ Φίλιππος ὁ Μακεδὼν καὶ ἡ Ὀλυμπιάς κατὰ τὴν μῦσιν καὶ ἐρωτεύθησαν.

Ἡ Καθερικὴ λατρεία, φαίνεται διὸ ἦτο ἀρκετὰ γνωστὴ καὶ εἰς ἀρκετὰ ἀρχαίαν ἐποχὴν εἰς Ἐτρουρίαν τῆς Ἰταλίας, ὡς μαρτυροῦν ἀνακαλυφθέντα Ἐτρουσικὰ κάτοπτρα ἐν Σαμοθράκῃ. Ἐπίσης διαδεδομένη ἦτο εἰς Θεσσαλονίκην, ἡ ὁποία ἠπῆρξε κέντρον σπουδαίας Καθερικῆς λατρείας, ὅπου καὶ ἑορταί καὶ ἀγῶνες ἐτελοῦντο καλούμενοι «Καβεΐρια», «Καβεΐρια Πύθια» καὶ «Καβεΐρια ἐπιίνια», καὶ ἄλλαχθῶ.

Τοιαύτη τέλος ἦτο ἡ διάδοσις αὐτῶν καὶ ἡ λατρεία, ὥστε καὶ ἐπὶ τῶν χρόνων ἀκόμη τοῦ Λιβανίου, κατὰ τὸν τέταρτον μ. Χ. αἰῶνα, τὰ μυστήρια τῆς Σαμοθράκης ἐξηκολούθουν νὰ τελῶνται κανονικῶς καὶ μετὰ τῆς αὐτῆς εὐκλείας.

* * *

Αἱ πληροφορίες ἡμῶν περὶ τῶν μυστηρίων τῆς Σαμοθράκης δὲν εἶναι πολλαί. Γνωρίζομεν μόνον διὸ τῶν μυστηρίων πρῶτατο πολυάριθμος ἐκκλησιαστικὴ ἱεραρχία, τῆς ὁποίας ἡγεῖτο ὁ βασιλεὺς, ἀναφερόμενος εἰς τὰς ἐπιγραφὰς καὶ ὡς πρῶτος δικαστὴς τῆς νήσου, πιθανῶς ὁ αὐτὸς μὲ τὸν ἱεροφάντην. Ὅπως δὲ εἰς ἄλλας τὰς μῦσεις, οὕτω καὶ ἐδῶ προηγεῖτο ἡ ἐκτέλεσις σπουδαίων καθαρτικῶν διατυπώσεων, τὰς ὁποίας διεξήγεν εἰδικὸς ἱερεὺς «Κόης ἢ Κοίης» καλούμενος, εἰς τὸ ὄνομα τοῦ ὁποίου ἀποδίδεται ἡ σημασία τοῦ καθαριστοῦ. Οὗτος ὑπέβαλλε τοὺς μουσόμενους εἰς ἀληθῆ ἐξομολόγησιν καὶ ἀποκάλυψιν τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν.

Ὁ ναὸς τῶν Καθερίων ἐπίσης ἐξυπηρετεῖτο ὑπὸ πολυαριθμοῦ προσωπικοῦ ἱερέων, τῶν ὁποίων τὰ ἀξιώματα ἦσαν κληρονομικά, ἐνῶ δὲ εἰς τὰ Ἐλευσίνα μυστήρια οἱ πιστοὶ ἐγίνοντο δεκτοὶ μόνον ἀπαξ τοῦ ἔτους καὶ εἰς ὄρισμένην ἐποχὴν, ἐν Σαμοθράκῃ ἡ μῦσις

ἐγένετο καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους, μάλιστα δὲ κατὰ τοὺς ἑαρινοὺς μῆνας.

Εἰς τὰ μυστήρια τῆς Σαμοθράκης, ὅπως καὶ τὰ Ἐλευσινία, δὲν ὑπῆρχε κατηχητικὴ οὔτε δογματικὴ διδασκαλία. Τὸ πᾶν συνίστατο εἰς σύνολόν τι θεσμῶν, περιβαλλομένων ὑπὸ δεισιδαίμονος σεβασμοῦ, αὐστηρῶς ἀποκρυπτομένων ἀπὸ τῶν βεβήλων δι' ἀπορρήτου καὶ αὐστηροτάτου νόμου. Ἐπίσης εἰς τελετὰς καὶ ἱερά θεάματα, συνδεόμενα ὑπὸ αἰνιγματωδῶν ἐκφράσεων (δρῶμενα καὶ θεώμενα), ἐκ τῶν ὁποίων ἡ εὐφυα τοῦ μουσμένου ἔπρεπε νὰ ἐξαγάγῃ καὶ κατάλληλον ἔννοιαν.

Κατὰ τὰς τελετὰς ταύτας καὶ τὰ θεώμενα, ἀπηγγέλλοντο καὶ τὰ ἀληθῆ τῶν θεῶν ὀνόματα, ἄγνωστα καὶ ἀπόκρυφα εἰς τοὺς κοινοὺς ἀνθρώπους.

Πλὴν τῶν ἀνδρῶν ἠδύνατο νὰ μυηθοῦν καὶ γυναῖκες καὶ παῖδες. Τὸ σημεῖον δὲ τῶν μουσμένων ἦτο ἐρυθρὰ τις ταινία περιβάλλουσα τὸ μέτωπον. Οἱ δὲ κατὰ τὰς τελετὰς τῶν Καβειρίων μυστηρίων ὑπηρετοῦντες κατὰ δες, ὠνομάζοντο «*Κάθωλοι ἢ Κάδουλοι*».

Ἐκ τῶν διασωθεισῶν ἐπιγραφῶν μανθάνομεν ὅτι ὑπῆρχον δύο τάξεις μυστῶν, δύο, οὕτως εἶπεν, βαθμοὶ μυσσεως.

Πρῶτον: Οἱ «*ἀπλοὶ μύσται*». Δεύτερον: Οἱ καλούμενοι «*εὐσεβεῖς μύσται*» ἀντιστοιχοῦντες πρὸς τοὺς «*Ἐπόπτας*» τῶν Ἐλευσινίων μυστηρίων καὶ τοὺς «*Πρωτομύστας*» τῆς Ἀθηνῶν, καὶ οἱ ὅποιοι εἶχον τὸ δικαίωμα νὰ συμμετέχουν εἰς τὰς μυστηριώδεις τελετὰς.

Τὰ ἐμβλήματα τῶν μυστῶν τῆς Σαμοθράκης ἦσαν στέφανος ἐκ κλάδου ἐλαίας καὶ ταινία πορφύρα, διὰ τῆς ὁποίας περιέδενον τὴν κεφαλὴν δίκην κρηδέμου. Ἐπίστεον δὲ ὅτι τὸ κόσμημα τοῦτο ἦτο δυνατόν καὶ ἀποτελεσματικὸν ἀλεξίκανον διὰ τὸν μυηθέντα.

Ὁ Ὀδυσσεὺς ὅταν ἐναυάγησε, ὡς ἐκ θαύματος ἐσώθη, εὐότι: ἔφερε περὶ τὴν ὄψιν του τὴν ταινίαν ταύτην. Ὁ Ἀγαμέμνων διὰ νὰ καθουράσῃ τοὺς στασιασάντας στρατιώτας του, ἐνεφανίσθη ἐνώπιόν των, φέρων τὴν θαυματουργὸν ταύτην ταινίαν. Πράγματι δέ, ὡς διὰ μαγείας, κατέπαυσεν ἡ στάσις.

Πράγματι δὲ ἡ μύσις παρεῖχεν εἰς τοὺς

μουσμένους τὸ πρόνομιον νὰ ἐπικαλοῦνται τοὺς Καβείρους μὲ τὰ ἀληθινὰ αὐτῶν ὀνόματα καὶ νὰ ἀπευθύνουν εἰς τοὺς θεοὺς ὀνομαστικῶν καὶ παντοδύναμον ἐπίκλησιν, ἔχουσαν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν βεβαίαν αὐτῶν καὶ ἀσφαλῆ ἐπικουρίαν ἐν περιπτώσει κινδύνου.

Ἡ ἐπικουρία αὕτη ἦτο ἄμεσος καὶ τηλεσφόρος, ἰδίως δὲ εἰς τοὺς ἐν τῇ θαλάσῃ κινδυνεύοντας, καθ' ὅσον ἐπεκράτει ἡ ἰδέα, ὅτι τὰ πυρὰ τῶν Δισκοῦρων, εἶναι ἡ ἐμφάνειος αὐτῶν τούτων τῶν Καβείρων. Ἡ ἰδέα δὲ αὕτη ἦτο γενικῶς διαδεδομένη εἰς τοὺς ναυτιλομένους. Ὁ Ἀθηναῖος μάλιστα μνημονεύει καὶ ἀφιέρωσιν τινα εἰς τοὺς θεοὺς τούτους, οἱ ὅποιοι ὠνομάζονται καὶ «*πομπῆλοι*».

Διόδωρος ὁ Σικελιώτης ἀποδίδει εἰς τὰ μυστήρια τῆς Σαμοθράκης τὴν ἰδιότητα νὰ καθιστοῦν τὸν μουσόμενον καλλίτερον καὶ ἡθικώτερον, καθ' ὅσον μόνον ἡ ὕλική τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου προστασία δὲν ἀποτελεῖ καὶ τὴν βελτίωσιν αὐτοῦ. «*Διαθεδαίωται δ' ἡ τούτων τῶν θεῶν ἐπιφάνεια, λέγει, καὶ παράδοξος ἐν κινδύνους βοήθεια τοῖς ἐπικαλεσαμένοις τῶν μυηθέντων. Γίνεσθαι δὲ φασι καὶ εὐσεβεστέρους καὶ δικαιοτέρους καὶ κατὰ πᾶν βελτίονας ἑαυτῶν τοὺς τῶν μυστηρίων κοινωνήσαντας. Διὸ καὶ τῶν ἀρχαίων ἡρώων τε καὶ ἡμιθέων τοὺς ἐπιφανεστάτους πεφιλοτιμῆσθαι μεταλαθεῖν τῆς τελετῆς. Καὶ γὰρ Ἰάσωνα καὶ Δισκοῦρους, εἶτι δ' Ἡρακλέα καὶ Ὀρφέα μυηθέντας ἐπιτυχεῖν ἐν πάσαις ταῖς στρατείαις, διὰ τὴν τῶν θεῶν τούτων ἐπιφάνειαν» (V, 49).*

Διὰ τοῦτο πολλοὶ ἐκ τῶν μελετητῶν τῶν Καβειρίων μυστηρίων, ἐκφράζονται, οὐχὶ καὶ ἀπιθάνως, ὅτι εἰς τοὺς μουσμένους, γινομένου λόγου περὶ τῆς μετὰ θάνατον ζωῆς, παρεῖχον αἱ ἐλπίδες καλλιτέρας ζωῆς, καὶ ὅτι οἱ συμμετέχοντες αὐτῶν ἐσχημάτιζον οὐχὶ τὴν ἐλπίδα, ἀλλὰ τὴν πεποιθῆσθαι ὅτι ἐξησφάλιζον οὕτω βίον εὐδαίμονα καὶ μακάριον ἐν τῇ ἄλλῃ ζωῇ.

Κατὰ τινα μῦθον, ἡ Ἄγγελος, θυγάτηρ τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ἥρας, ἔκλεψε παρὰ τῆς μητρὸς τῆς καὶ ἐδώρησεν εἰς τὴν Εὐρώπην τὸ μῦρον αὐτῆς, ὁπόθεν, κατὰ τὸν μῦθον, καὶ τὸ λευκὸν χρῶμα τῶν κατοίκων τῆς Εὐρώπης. Ἡ Ἄγγελος, φοβηθεῖσα τὴν ὀργὴν τῆς

μητρόσ της, κατέφυγε πρώτον εἰς τὸν οἶκον γυναικῶσ πρὸ ὀλίγου τεκούσης, κατόπιν δὲ εἰς νεκρώσιμόν τινα πομπήν. Τότε ὁ Ζεὺς παρήγγειλεν εἰς τοὺς Καβαίρους νὰ ἐδηγήσουσ αὐτήν εἰς τὰς ὄχθασ τοῦ Ἀχέροντος ποταμοῦ πρὸς καθαρμόν, ἐκεῖ δὲ μετὰ τὸν καθαρμόν ἀπέβη Ἐκάτη. Κατὰ τὸν μῦθον λοιπὸν τοῦτον, βλέπομεν ὅτι οἱ Κάβειροι σχετίζονται μὲ τὸ βασιλεῖον τοῦ Πλούτωνος καὶ τοὺς ὑποχθονίους θεοὺς.

Ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς σιωποῦν. Διὰ τὸτο καταφεύγομεν εἰς τὴν μαρτυρίαν τῶν μνημείων.

Ἐπὶ τινος ἀγγείου, περιφήμου καὶ γνωστοτάτου εἰς τοὺς ἀρχαιολόγους (τῆς Συλλογῆς τοῦ Δουκὸς De Blacas), εἰκονίζονται σκηναὶ τοῦ Ἄδου σχεδιασθεῖσαι ὑπὸ τὴν ἐμπνεύσειν τοῦ ὄρφισμοῦ, καὶ αἱ ὁποῖαι, προφανῶσ φέρουσαι μουσικὸν χαρακτήρα, σχετίζονται ὑπὸ τῶν ἀρχαιολόγων πρὸς τὰ μυστήρια τῆς Σαμοθράκης. Ἐπὶ τοῦ ἀγγείου τούτου ἀπεικονίζονται αἱ Καβειρικαὶ θεότητες ὑπὸ Ἑλληνικὴν μορφήν. Εἰς τὸ κέντρον παρισταται μέγα δένδρον, τοῦ ὁποῖου αἱ ρίζαι εἶναι βοθισμέναι εἰς τὸν Ἄδην, οἱ δὲ κλάδοι του ἐπεκτείνονται πρὸς τὰ ἄνω, ὅπου ὑπάρχουσ αἱ Καβειρικαὶ θεότητες: Ἀξιώκερσοσ, Ἀξιώκερα καὶ Κάσμιλοσ, παριστάμεναι ὑπὸ τὴν μορφήν τῆς Ἀφροδίτης, τὴν ὁποῖαν συνοδεύει ὁ Ἔρωσ, καὶ τὴν μορφήν τοῦ Πανὸσ καὶ τοῦ Ἑρμοῦ.

Κατὰ τοὺς ἀρχαιολόγους, τὸ δένδρον τοῦτο τῆς εἰκόνοσ, τὸ κατέχον τὸ κέντρον αὐτῆς καὶ παριστάνον τὸν Οὐρανὸν καὶ τὸν Ἄδην, εἶναι τὸ δένδρον τοῦ κόσμου, τὸ ὁποῖον τόσον σπουδαῖον διαδραματίζει πρόσωπον εἰς τοὺς μῦθους ὄλων τῶν κλάδων τῆς Ἀρίας φυλῆς. Τοῦ δένδρου τούτου τοὺς μὲν κλάδους ἀποτελοῦν τὰ νέφη τοῦ Οὐρανοῦ, τοὺς δὲ καρποὺς αὐτοῦ τὸ πῦρ τοῦ κεραυνοῦ.

Κάτωθεν παριστάται ὁ ἰθυσταλτικὸς Ἑρμῆσ καὶ ἀγένοιόσ τις θεὸσ ἐστεμμένος διὰ τοῦ μυστικῶ καὶ ἐπιταφίου μύθου, ἐκπροσωπῶν τὰς ὑποχθονίους χώρασ, εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ ὁποῖου εὐκόλωσ ἀναγνωρίζεται ὁ Διόνυσοσ.

Ὁ Ἄδης εἶναι ὁ Ἀξιώκερσοσ τῶν μυστηρίων. Δεξιῶ τοῦ δένδρου καὶ τοῦ Ἑρμοῦ, φαί-

νεται ὁ Ὀρφεύσ, ὁ ὁποῖοσ ἐνταῦθα ἐκτελεῖ χρέη κατ' ἐξοχὴν μυσταγωγοῦ, ὡσ διδάσκαλοσ δὲ τῆς φερωνύμου αἰρέσεωσ καλλίτερον ἢ ἀλλαχοῦ δύναται νὰ κατέχη θέσιν εἰς τὰ μυστήρια τῆς Σαμοθράκης. Διὰ τῆς ἀριστερῆς χειρὸσ κρατεῖ δι' ἀλύσεωσ τὸν τρικέφαλον Κέρβερον, ἔτοιμοσ νὰ ὀρμήσῃ, διὰ δὲ τῆς δεξιᾶσ προσφέρει τὴν κιάραν του εἰς ἔφηδόν τινα, ὁ ὁποῖοσ ἐκ τοῦ ἀντιθέτου μέρουσ, ὅπου τὸ δένδρον καὶ ὁ Ἑρμῆσ, τίνειν τὴν χεῖρα ἕνα λάβῃ αὐτήν. Ὁ ἔφηδοσ οὗτοσ εἶναι ὁ μουόμενοσ, τὸν ὁποῖον ὁ Ὀρφεύσ ὑποδέχεται εἰς τὴν ἄλλην ζωήν. Γέρων δὲ τις, πατήρ ἢ παιδαγωγὸσ συνοδεύει τὸν νεανίαν, καὶ φαίνεται συνιστῶν αὐτόν εἰς τὸν αἰοδὸν τῆς Θράκης. Ὅπισθεν τοῦ Ὀρφέωσ ἀπεικονίζεται: ἡ Εὐρυδίκη, καθημένη ἐπὶ πέτρασ ὑπὸ δενδρόλλιον, τὸ ὁποῖον, πιθανῶσ, παριστᾷ τὸ ἄλσοσ τῆς Περσεφόνησ, τὴν κατοικεῖαν τῶν «μετηλαχότων» καὶ στρέφει τὴν κεφαλὴν ἕνα ἰδῇ τὴν σκηνὴν τῆς ὑποδοχῆσ τοῦ νέου.

Ὁ τεχνίτησ τῆς εἰκόνοσ ταύτησ, πιθανῶτατα ἐνεπνεύσθη ἐκ τῆς μυστικῆς εἰκόνοσ τοῦ Ἄδου, τὴν ὁποῖαν ἐζωγράφησεν ὁ Πολύγνωτοσ ἐν τῇ Λέσχῃ τῶν Δελφῶν, τὴν ὁποῖαν μνημονεύει ὁ Παυσανίασ εἰς τὰ Φωικικά του (X, 30).

* *

Ἐκ τῶν ἀνακαλυφθεισῶν ἐπιγραφῶν τῆς Σαμοθράκης, πληροφοροῦμεθα ὅτι αἱ μῦθσεις ἐγίνοντο καθ' ὄλον τὸ ἔτοσ. Οἱ μῦθθέντεσ μάλιστα Ρωμαῖοι ἐφρόντισαν νὰ ἀναφέρουσ καὶ τὴν ἡμερομηνίαν τῆς μῦθσεώσ των. Ἐξ αὐτῶν λοιπὸν μανθάνομεν ὅτι ἐγίνοντο δεκτοὶ ὡσ ἅπλοῖ καὶ εὐσεβεῖσ μῦσαι κατὰ πάντα μῆνα τοῦ ἔτουσ, ἰδίωσ δὲ ἀπὸ τοῦ Μαῖου μέχρι τοῦ Σεπτεμβρίου. Οὐχ ἦτιον ἐτελεῖτο καὶ ἐτήσιωσ μεγάλη ἐορτή, διαρκούσα ἐννέα ἡμέρασ, μετὰ πάσης μεγαλοπρεπειάσ, καθ' ἣν ἐπέμποντο αἱ θεωρίαι τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων, ἰδίωσ δὲ κατὰ τὰς θερμότερασ ἡμέρασ τοῦ ἔτουσ, ἦτοι κατὰ τὸ τέλος Ἰουλίου ἢ τὰς ἀρχὰσ Αὐγούστου. Κατὰ τὴν διάρκειαν δὲ τῆς ἐτήσιωσ ταύτησ ἐορτῆσ πᾶσα πυρὰ ἐοδέννυτο ἐν Σαμοθράκῃ καὶ ἐλάμβανον νέαν ἐκ Δήλου.

Ἐνοπλιοὶ ὀρχήσασι ἀνάλογοι πρὸς τὰσ τῶν

Κουρήτων ἐγίνοντο, ὑπενθυμίζουσαι τὴν ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ, μάλιστα δὲ ἐν Φρυγίᾳ λατρείαν τῆς Κυβέλης. Οἱ θρησκευτικοὶ λειτουργοὶ οἱ τελοῦντες τοὺς πυρρικούς τούτους χοροὺς, ἐκαλοῦντο «Σάσι», τοὺς ὁποίους οἱ Ῥωμαῖοι ἐθεώρουν ὡς προγόνους τῶν ἰδικῶν τῶν «Σαλίῶν» (Salii).

Ἐν Σαμοθράκῃ ὑπῆρχε καὶ Μαντεῖον τῶν Καβείρων, τὸ ὁποῖον συνεβουλεύθη καὶ αὐτὸς ὁ Λύσανδρος κατὰ τὴν μύησιν του.

* * *

Ἐκτὸς τῆς Σαμοθράκης, ἡ λατρεία τῶν Καβείρων ἦτο διαδεδομένη καὶ ἐν Βοιωτίᾳ ὅπου παρὰ τὰς Θήβας ὑπῆρχε, καθὼς ἀναφέρει ὁ Πausanias εἰς τὰ Βοιωτικά του (IX, 25, 5) ἱερὸν ἄλλως τιμώμενον ἐπ' ὀνόματι τῆς «Καβείρας Δήμητρος» καὶ τῆς «Κόρης» πλησίον δὲ αὐτοῦ, περὶ τὰ ἐπιτὰ στάδια, ἐπιφανῆς ἱερὸν τῶν Καβείρων, τὸ ὅποτον ἀνακαλυφθὲν καὶ ἀνακαφῆν ἔφερον εἰς φῶς πλεῖστα ἀναθήματα καὶ γλυπτικά λείψανα. Ἐπίστευον δὲ οἱ Θηβαῖοι ὅτι τὴν λατρείαν τῶν Καβείρων ἐδίδαξεν αὐτὴ ἡ Δήμητρα εἰς τὸν Προμηθέα καὶ τὸν υἱὸν του Αἰτναῖον, οἱ ὅποιοι ἐθεωροῦντο ἐκ τῶν προγόνων τῶν Θηβαίων.

Κατὰ τὴν καθόδον τῶν Ἐπιγόνων καὶ τὴν κατάληψιν τῶν Θηβῶν ὑπὸ τῶν Ἀργείων, ἡ λατρεία αὐτῶν παρημελήθη ἐπὶ πολὺ, ἐπανέδρυσεν δὲ αὐτὴν ἡ Πελαργὴ μετὰ τοῦ συζύγου τῆς Ἰομάδου. Διηγοῦνται δὲ οἱ Θηβαῖοι, ὅτι ἐπιχειρήσαντες ποτε οἱ Ναυπακτικοὶ νὰ μιμηθοῦν τὴν λατρείαν τῶν Καβείρων, ἐτιμωρήθησαν σκληρῶς ὑπὸ τῶν Θεῶν. Ἐπίσης ὅτι κατὰ τὴν ἐκστρατεῖαν τοῦ Ξέρξου στρατιωτὰι τινες Πέρσαι, τολμήσαντες νὰ εἰσελθοῦν εἰς τὸν ναὸν τῶν, κατελήφθησαν ὑπὸ μανίας καὶ ἐφονεύθησαν ριφθέντες εἰς τὴν θάλασσαν ἢ εἰς τοὺς κρημνοὺς. (Pausanias IX, 25, 9).

Βραδύτερον, κατὰ τὴν κατάληψιν τῆς πόλεως τῶν Θηβῶν ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου καὶ τὴν πυρπόλησιν αὐτῶν, Μακεδόνες τινὲς εἰσελθόντες εἰς τὸν ναὸν, ἐφονεύθησαν ὑπὸ κερανοῦ. (Athenaei, IX, 25, 10).

(Βιβλιογραφία: Freret, Memoires de l'Academie des Inscriptions, Σειρὰ Α, τόμ. XXIII, σελ. 43 καὶ ἐξῆς.

Creuzer, Symbolique, Β, σελ. 283 καὶ ἐξῆς τῆς μεταφράσεως Guigniaut.

Guigniaut, Religions de l'Antiquité, τόμ. Β, τρίτον μέρος.

L. Lacroix, Iles de la Grèce, 1881.

Decharme, Mythologie Grecque, σελ. 253 καὶ ἐξῆς.

F. Lenormant, ἄρθρον Cabire, in Dictionnaire des Antiquités του Daremberg et Saglio.

Λεξικόν Γεωγραφίας καὶ Ἱστορίας Σταύρου Βουτυρά, ἐν σχετικῷ ἄρθρῳ.

La Grande Encyclopedie, τόμ. VIII, σελ. 606 καὶ ἐξῆς.

Μεγάλη Ἑλληνικὴ Ἐγκυκλοπαιδεία, ἐν σχετικῷ ἄρθρῳ.

ΚΑΒΕΙΡΙΑΕΣ (αι).—Οὕτως ἐκαλοῦντο αἱ τρεῖς θυγατέρες τῆς Κεβειροῦς (βλ. λέξ.).

ΚΑΒΕΙΡΩ (ἡ) καὶ ΚΑΒΕΙΡΗ (ἡ).—Θυγάτηρ τοῦ Πρωτεύως καὶ τῆς Ἀγχινόης, σύζυγος, κατὰ τινὰ μυθικὴν παράδοσιν, τοῦ Ἡφαίστου, ἐκ τοῦ ὁποῦ ἐγέννησε τοὺς τρεῖς Καβείρους (βλ. λέξ.) καὶ τὰς τρεῖς Καβειρίδας νύμφας.

Κατ' ἄλλην παράδοσιν ὑπῆρξε μήτηρ τοῦ Καδμήλου καὶ μάμμη τῶν Καβείρων καὶ Κεβειρίδων. Ἐπίσης ἀναφέρεται καὶ ὡς Θράσσα, μήτηρ τῶν Καβείρων Ἀλκίνοος καὶ Εὐρυμέδοντος, ἡ καὶ ὡς Αἰημία.

Ἐκ τούτων, καθὼς καὶ ἐκ τοῦ ὅτι περὶ τὴν Αἴτναν τῆς Σικελίας ἐπεκαλεῖτο «Αἰθάλεια» καταφαίνεται ἡ στενὴ αὐτῆς σχέσις μετὰ τὸ πῦρ.

ΚΑΒΗΣΟΣ.—Ἀρχαιοτάτη πόλις τῆς Θράκης, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου (Ἰλιάδ. Ν. 363), ἐκ τῆς ὁποίας «Καδησοθεν» ἦλθεν εἰς βοήθειαν τῶν Τρώων ὁ Ὀρθρουσεύς, φονευσθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἰδομενέως. Κατὰ τινὰς ἐκεῖτο παρὰ τὸν Ἑλλάσποντον, κατ' ἄλλους δὲ ἐν Λυκίᾳ ἢ Καππαδοκίᾳ. Ἄλλ' ὁ Στέφανος Βυζάντιος λέγει: «Ἐκαταὸς ὁ Μιλήσιος πόλιν φησίν, εἶναι ὑπερβάντι τὸν Θράκιον Αἴμον».

Φέρεται καὶ Κάθησος, ἡ Κάθησα καὶ Κάθισσος. Τὸ ἐθνικὸν Καθήσσιος ἢ Καθησοίτης.

ΚΑΒΟΤΟΥΜΒΑ.—Ἐν τῶν πολλῶν φρουρίων τῆς Θράκης ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Αἰμιμόντου, τὰ ὁποῖα ἔκτισεν ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανός.

νός (527—565), ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ Προκοπίου (Περὶ Κτισμ. VI, 11).

ΚΑΒΓΑΗ.—Πόλις τῆς Β. Θράκης ἐπὶ τῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ Αἰμου. Κατὰ δὲ τὸν Πτολεμαῖον (Στ. Βυζάντιος) «οὐ πόρρω τῆς τῶν Ἀσιῶν χώρας, τὸ ἐθνικὸν Καβυλῆνός» (Γεωγρ. Γ, 11, 7) εἰς βόρ. πλάτ. 43°, 15' καὶ ἀνατ. μῆκ. 54°, 50'. Ὁ Δημοσθένης ἀναφέρει αὐτὴν μετὰ τοῦ Δρογγίλου καὶ τῆς Μαστιέρας, χωρίων Θρακικῶν, ἀποκαλεῖ αὐτὰς τρώγλας (Περὶ τῶν ἐν Χερρον. 44.—Κατὰ Φιλίππου, IV, 15). Φαίνεται ὅμως ὅτι, διὰ τὰ ἐποφθαλμιᾶ αὐτὰς Φίλιππος ὁ Μακεδὼν, θὰ εἶχον στρατηγικὴν τινα σημασίαν. Καταλαβὼν ταύτην ὁ Φίλιππος ἐγκατέστησε Μακεδόνας ἀποίκους (Στράβ. VII, 320). Ἀργότερον ἐπὶ τῶν ρωμαϊκῶν χρόνων ἐκυρίευσεν αὐτὴν ὁ Λούκουλλος.

Ἡ θέσις αὐτῆς δὲν εἶναι ἐξηκριθωμένη. Κατὰ τὴν σχολιαστὴν τοῦ Δημοσθένους ἡ Καβύλη, τὸ Δρογγίλον καὶ ἡ Μάστειρα ἦσαν «χωρία θρακικὰ εὐτελῆ παρὰ τὸν Στρυμόνα καὶ Ἀμφίπολιν. Ὁ δὲ Μελέτιος (Γεωγρ. τέμ. Γ', σελ. 103) τοποθετεῖ αὐτὴν εἰς τὸ νῦν Μπεκμπά-Ἐσκή, τὴν ἀρχαίαν Βουρτουδιζόν, τὴν κατόπιν Βουλγαρόφυγον. ἀπέχουσαν 18 μίλλια ἀνατολικῶς τῆς Ἀδριανουπόλεως.

Κατὰ τὴν ἐπικρατεστέραν γνώμην, μετὰ τῆς ὁποίας συμφωνοῦν πάντες οἱ νεώτεροι ἀρχαιολόγοι καὶ ἱστορικοί, ἡ Καβύλη ἔκειτο ἐπὶ τοῦ Τοῦζου ποταμοῦ Β. Α. τοῦ χωρίου Ιζνογ ἐν Βουλγαρίᾳ τῆς περιφερείας Διαιμπόλεως, ὅπου οἱ ἀγροὶ Ἰκουσάν-τεπέ.

ΚΑΒΥΓΑΗΝΟΣ.—Ὁ κάτοικος τῆς ἐν Θράκῃ πόλεως Καλύβης, ὁ ἐκ Καβύλης καταγόμενος (βλ. λέξ.).

ΚΑΔΜΙΛΟΣ ἢ ΚΑΔΜΗΛΟΣ.—Υἱὸς τοῦ Ἡφαιστοῦ καὶ τῆς Καβειροῦς (βλ. λέξ.) καὶ πατὴρ τῶν τριῶν Καβείρων καὶ τῶν τριῶν Καβειρίδων νομφῶν. Ἐν τῇ καβειρικῇ λατρειᾷ τῆς Σαμοθράκης συγκατελέγετο ὡς τέταρτος μετὰ τῶν ἄλλων τριῶν Καβείρων καὶ ὑπεδήλου τὸν Ἑρμῆν, καθὼς καὶ ἐν Τυρρηνίᾳ, ὅπου ὁ Καδμίλος ἦτο ἀπλῶς ἐπώνυμον τοῦ Ἑρμοῦ.

Ἐπίσης Καδμίλοι ἢ Κάδμηλοι καὶ Κάδουλοι ὀνομάζοντο ἐν Σαμοθράκῃ οἱ ἱερεῖς οἱ τελοῦντες τὰ Καβείρια μυστήρια, παρὰ δὲ

τοῖς Ρωμαίοις Camili ἢ Casmili, οἱ δηηροστοῦντες εἰς τὸν ναὸν τοῦ Διός.

* **ΚΑΔΟΥΛΟΙ.**—Ἄλλη ὄνομασία τῶν Καδμίλων ἢ Καδμήλων (βλ. λέξ.). ἱερέων τελοῦντων ἐν Σαμοθράκῃ τὰ Καβείρια μυστήρια.

* **ΚΑΔΡΗΝΟΣ.**—Τοπωνυμικὸν ἐπίθετον τοῦ Ἀπόλλωνος, λατρευομένου ἐν Θράκῃ, κατ' ἐπιγραφὰς εὐρεθείσας ἐν τῇ Βορείῳ Θράκῃ καὶ Μοισίᾳ. («Θρακικά» 1929, σελ. 12).

* **ΚΑΙ·ΚΟΣ.**—Θρᾶξ, πατὴρ Πιττακοῦ τοῦ Μυτιληναίου, ἐνὸς τῶν ἐπὶ τῶν ἄρχαιῶν τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδος. «Πιττακός, υἱὸς Καίκου ἢ Ὀρραδίου Θρακός, μητρός Ἀσσίας» (Σουλδας ἐν λέξει Πιττακός).

ΚΑΙΝΙΚΗ.—Ἀρχαία Χώρα τῆς Ν. Α. Θράκης· καμμένη ἀριστέρα τοῦ Ἐργίνου ποταμοῦ. Οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἑκαλοῦντο Καινοὶ ἢ Καινικοὶ (βλ. λέξ.). Ἐπὶ τῶν Ρωμαϊκῶν χρόνων, κατὰ τὸν δευτέρον μ. Χ. αἰῶνα ἀπετέλεσε μίαν τῶν 14 στρατηγιῶν (praefecturae) τῆς Θράκης (Πτολεμαίου, Γεωγρ., 16, 6).

* **ΚΑΙΝΙΣ.**—Γυναικεῖον ὄνομα Θρακικὸν κατ' ἐπιγραφὴν εὐρεθείσαν ἐντὸς χώματος (tumulus) ἐν Φιλίππουπόλει, πιθανῶς τοῦ πρώτου μ. Χ. αἰῶνος ἢ καὶ πρότερον. Ἀποτελεῖ δὲ ὀκτάστιχον θρακτικὸν ἐξάμετρον καὶ εἶναι γραμμμένη ἐν συνεχείᾳ καὶ οὐχὶ κατὰ στίχους διὰ τὴν στενότητα τοῦ χώρου. Μόνον ἡ ἀρχὴ ἐκάστου θρακτικοῦ στίχου δηλοῦται διὰ γράμματος ὀφηλοτέρου τῶν λοιπῶν ἔχει δὲ ὡς ἐξῆς:

Πυνθάνη ὦ παροδεῖτα, τί τοῖνομα καὶ τίς
[ὁ φύσας;
Μάνθανε πάντα κατ' αἰσαν. Ἐμοὶ γενέτης
[Μηριδάτης
καὶ μήτηρ Χρήστη, Καινίς δ' ἐγὼ ἢ βαρυ-
[δαίμων,
Θνήσκω δ' εἰκοσαέτις, τοκετὸν τέλος ἐξα-
[νύξαντος,
ἀριθαῆς βιότιο. Τί σοι πλῆον, ὦ ξένε,
εἶπω;
Ταῦτ' ἔστι παροδεῖτα. Σὺ δ' ὡς θέμις ἐ-
στὶν βροτοῖσιν,
οἰκτεῖρας με λυγρὰν καὶ δάκρυσι ἔλεεινήν
τσιμήσας ἀπὸ (σῶν) κνηθῶν παρόδευε τὸ
[σῆμα.

Ἦτοι: Ἡ ἀναφερομένη νεκρὰ Ἑλληνίς ὀνόματι Καινίς, ἐκ πατρὸς Μηριδάτου υἱὸς καὶ

μητρός χρήστης, ἀπέθανεν κατὰ τὸν πρῶτον τοκετὸν τῆς εἰς ἡλικίαν 20 ἐτῶν, ἀφοῦ ἐπ' ὄλιγον ἐδοκίμασεν ἢ δύσμοιρος τὰ καλὰ τῆς ζωῆς. Ἐκ τούτου θεωροῦσα ἐαυτὴν ἀξίαν λύπης ζητεῖ ἀπὸ τὸν παροδῆτην τὸν ὀφειλόμενον οἰκτον καὶ τὰ δάκρυα αὐτοῦ εὐχομένη συνάμα εἰς αὐτὸν ὑγιεῖται καὶ ἀμῆν. («Θρακικά», τόμ. VI, (1935) σελ. 140).

ΚΑΙΝΟΙ ἢ ΚΑΙΝΙΚΟΙ (οἱ).—Ἀρχαῖος Θρακικὸς λαός, κατοικῶν τὴν ἀπ' αὐτῶν κληθεῖσαν Καινικήν, ἐκτεινομένην ἀριστερὰ τοῦ Ἑργίνου ποταμοῦ. Βασιλεὺς αὐτῶν ἀναφέρεται ὁ περιδότης διὰ τὴν θηριωδίαν καὶ τὴν ἀπαυθροπλίαν τοῦ Διήγγυλις, (βλ. λέξ.) ἐναντίον τοῦ ὁποῦ ἐξασπράτευσεν ὁ Εὐμένης Α', βασιλεὺς τῆς Περγᾶμου (268—241 π. Χ.), καθυποτάξας αὐτὸν (Στράβ. XIII, 624).

* **ΚΑΙΝΟΦΡΟΥΡΙΟΝ**.—Ἐν τῶν φρουρίων τὰ ὁποῖα κατεσκευάσαν οἱ Ῥωμαῖοι ἐν Θράκῃ πρὸς ἐξασφάλισιν τῶν μεγάλων στρατιωτικῶν λεωφόρων.

Ἐκεῖτο δέ, κατὰ τὰ Ὀδοιπορικά 46 μίλια (68 χγμ.) πρὸς Δ. τῆς Κωνσταντινουπόλεως, 26 δὲ μίλλια περίπου (35 1/2 χλμ.) πρὸς Β. τῆς Περτίνου (Ἑρακλείας).

Ἐνταῦθα ἐδαλοφρονήθη ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Ρώμης Ἀδρηλιανὸς τὸ 275 μ. Χ.

Ταυτίζεται πρὸς τὸ σημερινὸν χωρίον Κουρφαλλί (G. Seure, Antiquités Thrace de Propontide, ἐν: Correspondance Hellénique, τόμ. XXXVI (1912) σελ. 562).

ΚΑΙΣΑΡΟΠΟΛΙΣ.—Μεσαιωνικὴ πόλις τῆς Ἡθωνίδος ἐν Θράκῃ ἀπέχουσα κατὰ τὴν Notitia Episcopatum («Ἐκθ. Parthey) τὴν θέσιν τῆς ἀρχαίας Ἡθόνος (βλ. λέξ.) καὶ ἀναφερομένη μετὰ τῆς Χριστουπόλεως, Σμολέναν καὶ Ἀλεκτρούπολεως, ὡς ἔδρα ἐπισημοῦ, ὑπαγομένου εἰς τὴν μητρόπολιν τῶν Φιλίππων. (Πλειότερα βλ: Αἰσούμη, Ἡθών, Ἀλεκτρούπολις).

ΚΑΛΑΥΡΗ ἢ ΚΑΛΑΒΡΥΗ.—Φρούριον τῶν βυζαντινῶν χρόνων κείμενον Β. Α. τῆς Σηλυβρίας παρὰ τὸν Ἄλμυρον ποταμὸν (νῦν Καλαβρή), ἐκβάλλοντα εἰς τὴν Προποντιδα μεταξὺ Ἑρακλείας καὶ Σηλυβρίας. Παρὰ τὸν Ἄλμυρον ποταμὸν καὶ τὴν Καλαυρὴν, ὁ Ἀλέξιος Κομνηνός, ὁ μετὰ ταῦτα βασιλεὺς τοῦ Βυζαντίου, ἠχμαλώτισε τὸ 1078 τὸν Νικηφό-

ρον Βρυέννιον, ὅστις ἀναγορευθεὶς αὐτοκράτωρ ἐν Δυρραχίῳ καὶ ἐπαναστατήσας κατὰ τοῦ βασιλέως Νικηφόρου Γ' τοῦ Βοτανειάτου, ἐβάδισε κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, (Αἴννα Κομνηνῆ Α, 5—6).

Τὴν Καλαυρὴν ἀναφέρουσι ὁ Νικηφόρος Βρυέννιος, ὁ Ζωνκράς καὶ ἄλλοι, γράφοντες αὐτὴν Καλαβρὴν καὶ Καλαβρύην.

Ἐπὶ τῶν ἐρείπων τῆς Καλαυρῆς, ὑπῆρχε μέχρι πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἡ Ἑλληνικὴ κωμόπολις Καληβρῆ, διασωσασα τὸ βυζαντινὸν αὐτῆς ὄνομα ὑπὸ μικρὰν παραλλαγὴν (τουρ. Γκελεβρῆ). Ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς κατοχῆς τῆς ἀνατολικῆς Θράκης, ὑπῆγετο εἰς τὴν ὑποδιοίκησιν Σηλυβρίας τοῦ Νομοῦ Ραιδεσίου, ἀριθμοῦσα μέχρι τῆς ἀνταλλαγῆς τῶν πληθυσμῶν (1923) 250 περίπου κατοίκους.

ὑπὸ ἐκκλησιαστικὴν ἐποφιν ὑπῆγετο εἰς τὸν μητροπολίτην Σηλυβρίας, διατηροῦσα καὶ ἐπ' ὀνόματι τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ καὶ πανηγυρίζουσα τὴν 6 Αὐγούστου ἡμέραν τῆς Μεταμορφώσεως.

ΚΕΛΕΚΑΣ (Ἰωάννης).—Οἰκογενετικὸς Πατριάρχης (1334—1347) γεννηθεὶς ἐν Ἄπρω τῆς Ἄν. Θράκης, ἐξ οὗ καὶ Ἀπρωγὸς ὀνομάζεται (βλ. Ἰωάννης Κελέκας).

ΚΑΛΗ ΑΚΡΑ.—Ἀκρωτήριον τῆς ἀνατολικῆς παραλίας τῆς Θράκης ἐπὶ τοῦ Εὐξείνου Πόντου, ἀποτελοῦν τὸ ἀνατολικὸν κέρασ τοῦ κόλπου τῆς Καδάρνας.

Κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ὀνομάζετο: «Τετριοιάς» (Ἀρριανὸς, Περὶ πλ. Εὐξ. Πόντου, 35), «Τέρριζα ἄκρα» (Ἀνωμένου Περὶ πλ. 75), «Υπριστις ἄκρα» (Πτολεμ. Γεωγρ. Γ, 10, 3) κτλ.

ΚΑΛΗΡΟΣ.—Ἑτέρα ὀνομασία τῆς νήσου Ἀλωπεκοννήσου (βλ. λέξ.) ἀπὸ Καλήρου βασιλέως, ἡ δὲ πόλις αὐτῆς κατὰ τινας ἀεκάληρος (Στέφ. Βυζάντιος).

* **ΚΑΛΙΓΑΡΙΑ ἢ ΚΑΛΙΓΑΡΙΑ**.—Κατ' ἄλλους μὲν ὀνομασία πόλεως, κατ' ἄλλους δὲ ἀπλῶς τοποθεσία τῆς Κωνσταντινουπόλεως, παρὰ τὸ σημερινὸν Ἑγρί καπού.

ΚΑΛΙΝΔΟΙΑ (ἡ).—Πόλις τῆς Μυθωνίας, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. Γ, 12, 33). ὑπὸ Στεφάνου τοῦ Βυζαντίου καλεῖται Ἀλίνδοια, ὁ δὲ κάτοικος Ἀλινδαῖος. Ἐκεῖτο δὲ κατὰ τὴν Β. Δ. πλευρὰν τῆς λίμνης Λαγκκαδᾶ, παρὰ τὴν ὀμώνυμον

κωμόπολιν.

Ταύτης ἀνευρέθη νόμισμα φέρον ἐπὶ τῆς μιᾶς πλευρᾶς τὴν ἐπιγραφὴν ΑΛΙΝΑΕΩΝ, ἐπὶ δὲ τῆς ἄλλης τὰ σύμβολα τοῦ Ἡρακλέους. (Μ. Δήμιτσα, Ἡ Μακεδονία, σελ. 405).

Ἐπιγραφὴ τις εὑρεθεῖσα πρὸ τινων ἐτῶν, ὁμιλεῖ περὶ τινος ἀρχόντος αὐτῆς Πausανίου (πρὸβλ. Ἀρχαιολ. Ἐφημ. 1928, σελ. 76 καὶ ἐξ.). Τὸ ὄνομα Κκλινδοια ἐδόθη εἰς πρῶην χωρίον Κιλιντίρ τῆς κοινότητος Χέρσου τῆς ἐπαρχίας Κιλίκις τὸν νομὸν Θεσσαλονίκης, παρὰ τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμὸν.

ΚΑΛΛΑΣΙΣ ἢ ΚΑΛΛΑΤΙΑ.— Πόλις τῆς Θράκης ἐν τῇ Κάτω Μοισίᾳ (Scythia minor) ἐπὶ τῆς Β. Δ. παραλίας τοῦ Εὐξείνου Πόντου, ἀναφερομένη διὰ πρώτην φοράν ὑπὸ Σκύλακος τοῦ Καρυανδέως (Περὶπλ. 67). Ἀπεῖχε, κατὰ τὸν Στράβωνα (VII, 819) 350 στάδια ἢ 33 1/2 μίλια πρὸς νότον τῶν Τόμων (νῦν Κωνσταντιζα) ἕκαστο δὲ κατὰ τὸν Πτολεμαῖον (Γεωγρ. Γ, 10, 3) εἰς ἀνκτ. μῆκ. 54°, 40' καὶ βόρ. πλάτ. 45°, 30'. Ἰερόθη δὲ, κατὰ τὸν Σκύμμον τὸν Χιον (Περὶγ. 761—774) ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἀμύντου τοῦ Α' βασιλέως τῆς Μακεδονίας (560—492 π. Χ.). Ἀρχικῶς ἦτο ἀποικία Μιλησίων καὶ ἀργότερον Ἰωσῶς Ἡρακλεωτῶν.

Σήμερον ἐπὶ τῆς θέσεως αὐτῆς κεῖται ἡ ρουμανικὴ πόλις Μαγγάλια, 44 χλμ. πρὸς νότον τῆς Κωνσταντιζας, ὡς ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν πολυκρήμων σωζομένων ἐρείπων καὶ τῶν ἐπὶ τόπου ἀνακαλυπτομένων νομισμάτων. Τὰ σωζόμενα αὐτῆς τείχη, καταστρεφόμενα καθημερινῶς ὑπὸ τῶν κατοίκων, ἀναγονται εἰς ἀρχαιοτάτην ἐποχὴν, τὴν ὅποιαν δύσκολον εἶναι νὰ καθορίσωμεν. Ἐπίσης σώζεται ἡ προκομαία αὐτῆς ἐν καλῇ καταστάσει, ὥστε σχεδὸν νομίζει τις εἶναι σημερινῆς κατασκευῆς.

Ἐπὶ τῶν χρόνων τῶν διαδόχων τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου ὄλαι αἱ πόλεις τῆς παραλίας τοῦ δυτικοῦ Εὐξείνου ὑπετάχθησαν εἰς τὸν Λυσίμαχον στρατηγὸν τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου. Ἀλλὰ τὸ 313 π. Χ. στασιασάντες οἱ Καλλατιανοὶ ἐξεδίωξαν τὴν φρουρὰν τοῦ Λυσίμαχου, συνενωθέντες δὲ μετὰ τῶν γειτονικῶν πόλεων, ἔχοντες ἐπικούρους καὶ δούλους Θράκας καὶ Σκύθας, ἀπεφάσιον κοινὸν πό-

λεμον κατ' αὐτοῦ. Ἐπαλθὼν δ' Λυσίμαχος μετὰ μεγάλης δυνάμεως ἐπολιόρησε τὴν Κάλλατιν, ἣτις ἀντέταξε πείσιμονα καὶ καρτερικὴν ἀμυναν κατὰ τὰ ἔτη 309 καὶ 308 π. Χ. Τέλος ὁμως ἐκίμφθη παραδοθεῖσα εἰς τὸν Λυσίμαχον, ὅστις ἐν τῷ μεταξύ ἐγένετο κύριος τῆς Θράκης καὶ τῆς Μικρᾶς Σκυθίας (νῦν Δοβρουτσᾶς). Κατὰ τὴν μακροχρόνιον ἐκείνην πολιορκίαν, οἱ κάτοικοι ὑπέφεραν τὰ πάνθαινα, πολλοὶ δὲ κατέφυγον διὰ θαλάσσης εἰς τὸν Εὐμῆλον βασιλέα τοῦ Κιμμερίου Βοσπόρου, ὅστις κατὰ τὸν Διόδωρον τὸν Σικελιώτην (XX, 25), ὄχι μόνον ἐδέχθη αὐτοὺς εἰς τὴν χώραν του, ἀλλὰ καὶ παρεχώρησεν εἰς αὐτοὺς πόλιν πρὸς κατοικίαν, ἣτις ἀργότερον ἐπωνομάσθη Ψόα καὶ γαίας πρὸς κελιέργειαν.

Ἐπὶ τῆς κυριαρχίας τοῦ Λυσίμαχου, φαίνεται ὅτι ἡ Καλλατία ἔκοψεν ἀργυροῦς στατήρας μετὰ τὴν ἐπιγραφὴν ΚΑΛΛΑΤΙΣ καὶ τὴν προτομὴν τοῦ Λυσίμαχου. Ἐπίσης σώζονται καὶ χρυσοὶ στατήρες καὶ τετραδραχμια κατ' ἀπομίμησιν τῶν νομισμάτων τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου καὶ τοῦ Λυσίμαχου (Head - Σβορώνου, Ἱστορ. τῶν Νομισμ. Τόμ. σελ. 344—345).

Ἡ μακεδονικὴ κατοχὴ δὲν διήρκεσεν ἐπὶ πολὺ, καθ' ὅσον ὁ Λυσίμαχος νικηθεὶς τὸ 292 π. Χ. εἰς τὴν πέραν τοῦ Δουναβέως ἐκστρατεῖαν αὐτοῦ, συνελήθη αἰχμάλωτος, ἀπελευθερωθεὶς ἀργότερον ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῶν Σκυθῶν Δρομηχαίτου. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς αἰχμαλωσίας αὐτοῦ, αἱ ἑλληνικαὶ πόλεις τοῦ Πόντου καὶ οἱ σύμμαχοι αὐτῶν Θράκες καὶ Σκύθαι ἀνέκτησαν τὴν ἐλευθερίαν των, ἰδίως δὲ μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ τὸ 281 π. Χ.

Ἡ ἀνάγκη τῆς μεταξὺ αὐτῶν συμμαχίας τῶν ἑλληνικῶν πόλεων κατέληξεν ἐπὶ τῶν ρωμαϊκῶν χρόνων εἰς μίαν ὁμοσπονδίαν, ὀνομασθεῖσαν Πεντάπολιν, τῆς ὁποίας συμμετέχον: ἡ Ὀδησσός (Βάρνα), ἡ Διονυσόπολις (Μπαλτσίκ), οἱ Τόμοι (Κωνσταντιζα), ἡ Ἴστρος καὶ ἡ Κάλλατις, ἀργότερον δὲ Ἐξέπολιν, διὰ τῆς προσθήκης τῆς Μαρκιανουπόλεως. Κατ' ἀρχὰς ἡ Καλλατία ἤγειτο τῆς ὁμοσπονδίας ταύτης. Ἀλλὰ κατὰ τὸ 260 π. Χ. οικονομικαὶ δυσχερεῖαι καὶ ἀντιζηλία μεταξὺ Καλλατίας καὶ Τόμων κατέληξεν εἰς πόλε-

μον, ἐκ τοῦ ὁποῦ ἡ Καλλιὰ ἐξήλθε συν-
τετριμμένη, ἀνγκασθεῖσα νὰ συνθηκολογήσῃ.
"Ἐκτοτε δὲν ἠδυνήθη ν' ἀναλάβῃ καὶ νὰ ἀπο-
κατασταθῇ τελειωτικῶς.

Ἐπὶ τῶν ρωμαϊκῶν χρόνων ἡ Καλλιὰ
εἶχε ρωμαϊκὴν φρουράν, πολλὰ δὲ ρωμαϊκὰ
ἐπιγραφαὶ περιωθεῖσαι μέχρις ἡμῶν ἀναφέ-
ρουν ὀνόματα στρατιωτικῶν Ρωμαίων.

Ἐπὶ τῶν βυζαντινῶν χρόνων μνημονεύεται
ὑπὸ τοῦ Ἰεροκλέους (Συνέκδ. 637, 4) ὡς μία
τῶν 13 πόλεων τῆς ἐπαρχίας Σκουθίας ὑπὸ
ἡγεμόνα, ὑπὸ δὲ τοῦ Προκοπίου (Περὶ Κτισμ.
IV, 11) ὡς φρούριον ἐπισκευασθὲν ὑπὸ τοῦ
αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ (527—565).

Περὶ τῆς διοικητικῆς αὐτῆς ὀργανώσεως
τῆς παιδείας καὶ τῆς λατρείας ἐλάχιστα γνω-
ρίζομεν. Πληροφορούμεθα μόνον ἐκ τῆς νο-
μισματολογίας ὅτι ἐλατρεύετο ἐν Καλλιᾷ
ὁ Ἀπόλλων, ἡ Ἄρτεμις, ἡ Δήμητρα, ἡ Ἀ-
θηνᾶ, ὁ Ἑρμῆς, ὁ Ἀσκληπιός, ἡ Κυβέλη,
οἱ Διόσκουροι, ὁ Ἡρακλῆς, ὅστις ἐθεωρεῖτο
ὡς ἱδρυτὴς τῆς πόλεως, ἡ Ἴσις καὶ ὁ Σέρα-
πις, καὶ τέλος ὁ Διόνυσος, ὅστις ἀπελάμβαν-
εν ἰδιαιτέρου σεβασμοῦ, καὶ πρὸς τιμὴν τοῦ
ὁποῦ ἐωρτάζοντο τὰ Διονύσια.

Καθ' ὅλον τὸν μεσαιῶνα δὲν γίνεται λό-
γος περὶ Καλλιᾶς. Μάλιστα καὶ αὐτὸ τὸ
ὄνομα τῆς ἐλημονήθη. Εἰς πολλοὺς δὲ γεω-
γραφικοὺς χάρτας τοῦ XVII, καὶ XVIII
αἰῶνος εἰς τὴν θέσιν αὐτῆς σημειοῦται πο-
λίχνη τις ὀνομαζομένη ἄλλοτε Παγκάλια καὶ
ἄλλοτε Μαγκάλια. Ὁ Μελέτιος (Γεωγρ. Τόμ.
Γ, σελ. 48) ὀνομάζει αὐτὴν Πάγκάλια. Ὑπε-
ρίσχυον ὁμοῦ τὸ ὄνομα Μαγκάλια, τὸ ὁποῖον
καὶ σήμερον φέρει, προσελθὼν ἀπὸ τοῦ Μαγ-
κάλους, οἱ ὁποῖοι ἀποικίσαντες μὲγα μέρος
τῆς Δοδρουτάς, ἐρημωθεῖσης ἐνεκὰ τῶν
συχνῶν πολέμων, ἀπεπέλουν σχεδὸν μόνου
ὄλον τὸν πληθυσμὸν τῆς χώρας.

(Βιβλιογραφία: O. Tafrahi, La Cité Pon-
tigue de Callatis, Paris 1925).

ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΕΙΑ.—Πόλις τῆς Ν. Α. Θρά-
κης, κειμένη ἐπὶ τοῦ κόλπου Ἀθούρα (Μπου-
γιούκ-Γουζιμτζέ). Ἀναφέρεται πολλάκις ὑπὸ
τῶν βυζαντινῶν συγγραφέων, ὡς κειμένη ἐπὶ
λαμπρᾶς καὶ γραφικῆς τοποθεσίας.

Ἐκ τοῦ Θεοφάνους (τόμ. Α', σελ. 445
καὶ τόμ. Β, σελ. 479) μανθάνομεν ὅτι ὁ αὐ-

τοκράτωρ Μαυρίκιος (582—602) μετέβαινε
εἰς Καλλικρατεῖαν χάριν κυνηγίου. Ὁ δὲ
Θεοφύλακτος (Ἱστορ. σελ. 328) λέγει περὶ
αὐτῆς: «Χῶρος γὰρ πρὸ τοῦ ἄστεως οὗτος
λίαν, ὡς ἔπος εἰπεῖν ὀρικός».

Ἐν Καλλικρατεῖα σώζεται ναὸς τῶν βυ-
ζαντινῶν χρόνων τῆς δοῦλας Παρσκευῆς τῆς
λεγομένης «Ἐπιβατινῆς», τῆς ὁποίας ὁ τά-
φος ὑπῆρχεν ἐν τινὶ παρεκκλήσει τοῦ χω-
ρίου, ὡς ἀναγράφει ἐπιγραφή τις ἐν αὐτῇ.

Καταφιέται μέχρι τῆς ἀνταλλαγῆς τῶν
πληθυσμῶν ὑπὸ 400 περίπου ὀρθοδόξων Ἑλ-
ληνικῶν οἰκογενειῶν.

ΚΑΛΛΙΠΟΛΙΣ (οἶ).—Θρακικὸς ἡ Σκουθικὸς
λαός, κατοικῶν τὴν Εὐρωπαϊκὴν Σαρματιαν
περὶ τὸν Ἰπτανιν ποταμὸν (νῦν Boug) τοῦ
τοῦ δ' Ἡρόδοτος (IV, 17) ὀνομάζει «Ἑλλη-
νας Σκύθας», ὡς καταγομένους ἐξ Ἑλλή-
νων, οἱ ὁποῖοι ἐκαρποῦντο τὴν πλουσιωτά-
την χώραν τῶν Βορροσθενικῶν περὶ τὴν Ὀλ-
βίαν (νῦν Νικολαΐαφ).

Κατὰ τινὰς εἶναι οἱ αὐτοὶ μετὰ τοὺς Ἀρ-
πίους ἡ Καρπιανούς τοῦ Πτολεμαίου, ἢ τοὺς
Καρπίδας τοῦ Σκύμνου τοῦ Χίου (βλ. λέξ.).

ΚΑΛΛΙΠΟΛΙΣ.—Πόλις τῆς Ἀνατολι-
κῆς Θράκης ἐπὶ τοῦ πρὸς τὴν Προπον-
τίδα στομίου τοῦ Ἑλλησπόντου, ἐπέχουσα,
κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, τὴν θέσιν τῆς κα-
ταστραφείσης πόλεως Κριθωτῆς (βλ. λέξ.).
Μετωνομάσθη δὲ Καλλιπολις περὶ τὸ 209 π.
Χ. ὅτε κατελήφθη ὑπὸ Φιλίππου τοῦ Ε'
βασιλέως τῆς Μακεδονίας.

Κατὰ τὸν ἔκτον καὶ δέκατον αἰῶνα ἀνα-
φέρεται ὡς μία τῶν 14 πόλεων τοῦ θέματος
Θράκης τῆς Ἐπαρχίας Θράκης Εὐρώπης
(Ἱεροκλ. Συνέκδ. 633, Κ. Πορφυρ. Περὶ Θεμ.
47), εἰς δὲ τὰ Ἐκκλησιαστικὰ Χρονικά ὡς
ἔδρα ἐπισκόπου ὑπὸ τὸν Μητροπολίτην Ἡ-
ρακλεῖας.

Ἐνεκὰ τῆς ἐπικρατοῦς θέσεώς της ἐπὶ τῆς
Θρακικῆς Χερσονήσου, ἀπὸ τῶν Βυζαντινῶν
χρόνων ἐχρησιμοποιήθη ὡς στρατηγικὸν ση-
μεῖον καὶ κέντρον ἐμπορίου. Ἐπὶ δὲ τῆς βυ-
σιλείας τοῦ Ἰουστινιανοῦ (527—565) περι-
τείχισθη δι' ὀχυρωτάτου τείχους (Προκ. Περὶ
Κτισμ. IV, 10, 22).

Κατὰ τὴν τετάρτην Σταυροφορίαν περιήλθε
τὸ 1204 εἰς χεῖρας τῶν Σταυροφόρων. Τὸ

1236 ἐπελθὼν κατὰ τῶν Σταυροφόρων ὁ βασιλεὺς τῆς Νικαίας Ἰωάννης Γ' ὁ Βατάτσης μετ' ἰσχυροῦ στόλου ἐξέπυρρῆκε τὴν Καλλιπόλιν. Ἐνθ' ἀκόμη εὐρίσκται ἐκεῖ ὁ Βατάτσης, προσήλθεν ὁ ἡγεμὼν τῶν Βουλγάρων Ἰωάννης Ἀσάν μετὰ τῆς συζύγου του Μαρίας καὶ τῆς θυγατρὸς του Ἑλένης, τὴν ὁποίαν ἐμνήστεισε μετὰ τοῦ Θεοδώρου υιοῦ τοῦ Ἰωάννου Βατάτση ὑπὸ τὰς εὐλογίας τοῦ πατριάρχου Γερμανοῦ.

Βραδύτερον, μετὰ τὸν φόνον τοῦ Ρογήρου Δεφλώρ ἐν Ἀδριανουπόλει, ἀρχηγὸς τῶν μιθοφόρων Καταλάνων, κατελήφθη τὸ 1305 ὑπ' αὐτῶν, οἱ ὁποῖοι ἐκδικοῦμενοι τὸν θάνατον τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν κατέσφαξαν τοὺς κατοίκους μὴ φεισθέντες οὐδ' αὐτῶν τῶν νηπίων. Ὀχυρωθέντες δὲ ἐν αὐτῇ ἐπεχειροῦν συχνὰς ἐπιδρομὰς βιοῦντες τὴν ἑπαίθρον χώραν μέχρι τοῦ 1307, ὅποτε ἀπῆλθον ἀφοῦ προηγουμένως κατηδάψαν τὰ τείχη τῆς.

Οἱ ἐπακολούθησαντες ἐμφύλιοι πόλεμοι μετὰ τῶν Ἰωάννου τοῦ Καντακουζηνοῦ καὶ Ἰωάννου Ε' Παλαιολόγου (1341—1347) διεγκόλυναν τὰς ἐπιδρομὰς τῶν Τούρκων, οἵτινες τέλος κατέλαβον αὐτήν, τὸ 1357 ἐπὶ τοῦ Σουλτάνου Ὁρχάν. Ἡ Καλλιπόλις εἶναι ἡ πρώτη εὐρωπαϊκὴ πόλις ἣ ὁποία περιήλθεν εἰς χεῖρας τῶν Τούρκων, οἱ ὁποῖοι ὁρμώμενοι ἐξ αὐτῆς κατέλαβον τὴν Ἀδριανουπόλιν τὸ 1361 ἐπὶ τοῦ σουλτάνου Μουράτ τοῦ Α' καὶ κατέστησαν πρωτεύουσαν τοῦ κράτους αὐτῶν.

ὑπὸ τοὺς Τούρκους παρέμεινεν ἡ Καλλιπόλις μέχρι τοῦ 1920, ὅποτε διὰ τῆς Συνθήκης τῶν Σεβρῶν παρεχώρηθη εἰς τὴν Ἑλλάδα μεθ' ὀλοκλήρου τῆς Θρακικῆς Χερσονήσου. Μετὰ τὴν μικρασιατικὴν ὁμωσ καταστροφὴν, οἱ κάτοικοι ἐγκατέλειψαν τὴν πόλιν καὶ κλιτεύγον εἰς τὴν Ἑλλάδα κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1922.

Ἐπὶ τουρκοκρατίας, πρὸ τοῦ 1912 ἀνήρχοντο εἰς 15.000 περίπου, ἐκ τῶν ὁποίων περὶ τὰς 5.000 ἦσαν Ἕλληνες. οἱ δὲ λοιποὶ Τούρκοι, Ἀρμένιοι, Ἑβραῖοι καὶ ὀλίγοι ξένοι. Ἐνεκα ὁμωσ τῶν πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων ἐν Θράκῃ, ἰδίως δὲ κατὰ τὸ 1915, ὅτε μὲγα μέρος τοῦ Τουρκοῦ στρατοῦ εἶχε συγκεντρωθῆ ἐκεῖ, οἱ κάτοικοι τῆς ἠναγκάσθησαν νὰ μετοικήσουν εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν

καὶ Θράκην. Κατὰ τὴν ἑλληνικὴν ἀπογραφήν τοῦ 1920 οἱ κάτοικοι τῆς ἀνήρχοντο εἰς 7842.

Ἐκκλησιαστικῶς, ἀπὸ τοῦ ἔαιτου ἦδη αἰώνος ἦτο ἔδρα ἐπισκόπου ἀνυψωθεῖσα βραδύτερον καὶ εἰς τὴν ἔδραν μητροπολίτου ἐπὶ Ἀνδρονίκου Γ' τοῦ Παλαιολόγου (1328—1341). Ἐκλιποῦσα πρὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐμφανίζεται καὶ πάλιν ὡς ἔδρα ἐπισκόπου ὑπὸ τὸν μητροπολίτην Ἡρακλείας, συνηνωμένη μετὰ τῆς Μαδύτου. Προαχθεῖσα καὶ πάλιν εἰς ἔδραν μητροπόλεως (Καλλιπόλεως—Μαδύτου), κατηργήθη τὸ 1923 ἔνεκα τῆς ἀναλλαγῆς τῶν πληθυσμῶν (Ραλλὴ καὶ Ποτλῆ, τόμ. V, σελ. 458.—Γερμανοῦ Μητροπολίτου Σάρδεων, Ἐπισκοπικοὶ κατάλογοι Ἀνατολικῆς καὶ Δυτικῆς Θράκης, εἰς «Θρακικά», 1935, σελ. 79 καὶ ἐξῆς).

ΚΑΛΑΙΠΡΟΗ.—Θυγάτηρ τοῦ Νέστου, κατὰ τὴν μυθολογίαν, αὐζυγος τοῦ Ἄρως καὶ μητὴρ τοῦ Ἡθωνοῦ, Ὁδύμαντος καὶ Βίστωνος γενεάρχων τῶν ὁμωνύμων Θρακῶν λαῶν.

ΚΑΛΑΙΣΘΕΝΗΣ.—Ὀλύμπιος ἱστορικός, ἀνεψιὸς τοῦ Ἀριστοτέλους ἐπ' ἀδελφῆ καὶ συσπουδαστῆς τοῦ Μεγ. Ἀλεξάνδρου. (Πλουμάρχ. Βίος Ἀλεξάνδρου, 55). Κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Μεγ. Ἀλεξάνδρου, συνώδευεν αὐτόν ὡς φίλος καὶ ὡς ἱστορικός. Ἀνήρ αὐστηρῶν ἠθῶν καὶ χαρακτηριστῶς ἀνεξαρτήτου, δὲν ἐπεβοῦμίμαζε τὰ δουλοπρεπῆ ἠθῆ καὶ ἔθιμα τῶν Περσῶν, τὰ ὁποῖα δσημέραι κατέκτων τὴν Μακεδονικὴν Αἰθλῆν. Τοῦτο ὅμως ἐξηγεῖται κατ' αὐτοῦ τὸ μῖσος τῶν αὐλικῶν καὶ τῶν κολάκων τοῦ Ἀλεξάνδρου, οἱ ὁποῖοι τὸν ἐσυκοφάντησαν ὡς συνομοτιοῦντα κατὰ τοῦ βασιλέως καὶ ἐρριφθῆ εἰς τὰς φυλακάς, ὅπου, κατὰ τινας, ἀπέθανεν ἐξ ἀσθενείας, ἢ, κατ' ἄλλους, ἐθανατώθη κατὰ διαταγὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου. «Καλλιθένην δὲ Ἀριστόδουλος μὲν λέγει δεδεμένον ἐν πέδαις συμπεριάγεσθαι τῇ στρατιᾷ, ἔπειτα νόσφ τελευτήσαι. Πτολεμαῖος δὲ ὁ Ἀχγοῦ στρεβλωθέντα καὶ κρεμασθέντα ἀποθάνειν». (Πλουτάρχ. Βίος Ἀλεξάνδρου 52—55. — Ἀρριαν. Ἀνάδ. IV, 10—14).

Ὁ Πλούταρχος, ἀναφέρει καὶ ἄλλην ἔκδοσιν, κατὰ τὸν Χάρητα, καθ' ἣν, ἀφοῦ συνηλθῆ ἐφυλάσσετο σιθηροδέσμοιο ἐπὶ ἐπτά

μῆκος, καὶ ὅτι ἀπέθανεν ἐξ ὑπερβολικοῦ πάχους καὶ ἐκ φθειριάσεως. (Πλουτάρχ. αὐτόθι, 55).

Ἐκ τῶν συγγραμμάτων τοῦ Καλλιθέου σώζονται μόνον ἀποσπάσματα τινα, ἀναφέρονται δὲ ὡς ἔργα αὐτοῦ: «Τὰ Ἑλληνικά» εἰς 10 βιβλία, πραγματευόμενα τὴν ἱστορίαν τῶν ἐτῶν 387—357 π. Χ. «Περὶ τοῦ Ἰεροῦ πολέμου», «Μακεδονικά», «Θρακικά», «Περσικά», εἰς τὰ ὅποια ἐξιστοροῦντο τὰ κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Μεγ. Ἀλεξάνδρου χρησιμεύσαντα ὡς πηγὴ εἰς τοὺς μεταγενεστέρους ἱστοριογράφους τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ ἄλλα τινά. (Τὰ ἀποσπάσματα τοῦ Καλλιθέου περιελήφθησαν εἰς τὰ *Fragm. historic. Graecorum* ὑπὸ C. Müller, εἰς 5 τόμους ἐν Παρισίοις 1841—1870. Πρὸς W. Christ, *Ἱστορ. Ἑλλην. Λογοτεχνίας, μετάφρ. Λυο. Γ. Χ. Κώνστα*, τόμ. Α'. σελ. 580.—Μιστριώτου, *Ἑλλην. Γραμματολογία*. τόμ. Β', σελ. 182).

ΚΑΛΑΙΤΕΡΑΙ.—Πόλις τῆς Βισαλτίας, ἀναφερομένη μόνον ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. Γ, 12, 22) ἀλλ' ἄγνωστον ποῦ ἀκριβῶς. Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ἔκειτο ἐν τῇ περιόχῃ τῆς νῦν Νιγρίτας.

ΚΑΔΟΝ.—Ἀρχαία τοπαθεσία ἐν Θράκῃ παρὰ τὴν Προποντιδα, κατὰ τὸ Ὄδοπορικόν τοῦ Ἀντωνίου, ἀλλ' ἄγνωστον ποῦ ἀκριβῶς κειμένη.

ΚΑΛΟΣ ΣΤΟΜΑ ἢ **ΚΑΛΟΣ ΤΟΜΟΝ**.—Ἀρχαία ὀνομασία τοῦ μεσαίου ἐκ τῶν τριῶν βραχιόνων τοῦ Δέλτα τοῦ Δουνάβου, κείμενον, κατὰ τὸν Πτολεμαῖον (Γεωγρ. Γ, 10, 2) ἐν τῇ Κάτω Μοισίᾳ (ὄψ. πλάτ. 49", 30' καὶ ἀνακ. μῆκ. 50", 15', καὶ ἐκβάλλον εἰς τὸν Εὐξεινον Πόντον μετὰ ροὴν 75 χλμ.

Σήμερον καλεῖται Σουλινᾶς, κεῖται δὲ μεταξὺ τῶν δύο ἄλλων βραχιόνων, τῆς Κιλίας πρὸς Β. καὶ τοῦ ἁγίου Γεωργίου πρὸς Ν.

* **ΚΑΛΟΣ ΑΓΡΟΣ**.—Γραφικωτάτη κοιλὰς τῆς Θρακικῆς παραλίας τοῦ Βοσπόρου, διαρρομένη ὑπὸ τοῦ ποταμίσκου Βαθυρρύακος (Μπουγιόκ - ντερέ), ἢ σημερινῇ Λιθάδιον.

ΚΑΛΟΦΕΡΙΟΝ.—Βυζαντινὴ κομητολίς τῆς βορείου Θράκης, ἐπὶ τῶν μεσημβρινῶν ὄψεων τοῦ Αἴμου καὶ ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Τόνζου (κοινῶς Τούντζα) 63 χλμ. πρὸς βορρᾶν

τῆς Φιλιππουπόλεως. Ὄνομάθη δὲ Καλοφῆριον, κατὰ τοὺς Βουλγάρους ἐκ τινος ὀπλαρχηγοῦ Καλοφῆρη καλουμένου.

Παρ' αὐτὴν εὐρίσκεται ὄρεια Μονὴ Ἰβρυθεῖσα τὸ 1.606.

Σήμερον ἡ πόλις ὀνομάζεται ὑπὸ τῶν Βουλγάρων Καλοφῆρ καὶ κεῖται ἐν τῇ περιφερείᾳ Καρλόβου.

* **ΚΑΛΥΒΗ**.—Ἀρχαία Θρακικὴ πόλις ἀποικος Μακεδόνων. Τὸ ἔθνικόν Καλυβίτης (Στέφ. Βυζάντιος).

* **ΚΑΜΑΡΑ** (ἦ).—Βυζαντινὴ ὀνομασία ρυακίου τινός, ἐκβάλλοντος εἰς τὸν Βορβύσην ἢ Βορβύσην ποταμόν (βλ. λέξ.) τὸν Ἰδραλιν τῶν ἀρχαίων. Ἐλαβε δὲ τὸ ὄνομα «Καμάρα» ἕνεκα τῶν οἰκοδομῶν τὰς ὁποίας ἔκτισεν ὁ αὐτοκράτωρ Ἀνδρόνικος πρὸς παροχέτευσιν τῶν ὑδάτων αὐτοῦ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν.

ΚΑΜΑΡΩΔΗΣ (Αἰγαῖος).—Τοπωνυμία τῶν βυζαντινῶν χρόνων, ἐπὶ τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Βοσπόρου, πρὸς βορρᾶν τοῦ κολλίσκου τῆς Στένης (τοῦ Σωσθενίου τῶν ἀρχαίων). Σήμερον ἐπὶ τῆς θέσεως αὐτοῦ κεῖται τὸ Γενήκιον ἢ Νεοχώριον, τὸ μεγαλύτερον τῶν προαστείων τοῦ Βοσπόρου, Ἰβρυθὲν περὶ τὰ μέσα τοῦ XVI αἰῶνος ὑπὸ τοῦ σουλτάνου Σολεῦμάν τοῦ Μεγαλοπρεποῦς.

ΚΑΜΗΟΣ (ὁ).—Οὕτως ἐκαλεῖτο κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς χρόνους ἢ εἰς τὰ Β. Δ. τοῦ Βυζαντίου ἐκτετατομένη πεδῖος «ἐν τῇ λεγομένῃ Ἐβδόμῃ, ὃν Κάμπος οἱ Ρωμαῖοι κατονομάζουσαν», (Θεοφ. Συμμεκ. σελ. 339), ἀνάλογος πρὸς τὸ ἐν Ρώμῃ Campus Martis. Εἶναι τὸ ἄλλως λεγόμενον Ἐβδόμον (βλ. λέξ.).

Ἐνταῦθα Θεοδοσίος δ' Α' (379—395) ἀηγόρευσε Ἀβγούστον τὸν υἱὸν τοῦ Ἀρκάδιου (395—408), καθὼς καὶ οὗτος τὸν υἱὸν τοῦ Θεοδοσίου τὸν Β' (408—450).

Ἐνταῦθα ἐστρατοπέδευσε ὁ στρατηγὸς Βιταλλιανὸς τὸ 514 μὲ 60.000 ἄνδρας μέλλον να πολιορκήσῃ τὴν πρωτεύουσαν ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀναστασίου Α' τοῦ Δικέου.

Εἰς τὸ Ἐβδόμον, ἄλλοτε μὲν ἐν τῇ Κάμπῳ, ἄλλοτε δὲ ἐν τῇ Τριβουναλίῳ (βλ. λέξ.) ἐγένοντο αἱ ἀναγορεύσεις τῶν πρώτων Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων, ὅπως λ. χ. Λέων δ' Μέγας (457), ὁ Φωκάς (602), Λέων δ' Γ' ὁ Ἰσαυρὸς (717), Λέων δ' Ἀρμένιος (813) ὁ

Νικηφόρος Φωκᾶς (963) καὶ ἄλλοι, ἄλλοι δὲ ἔλαβον τὸν τίτλον τοῦ Αὐγούστου πρὶν χρισθοῦν βασιλεῖς, ὅπως ὁ Ἀρκάδιος καὶ Θεοδόσιος ὁ Β΄.

* Βικτοίαι αἱ τελευταῖαι αὐταὶ ἐγένοντο ἐν τῇ Ἰπποδρόμῳ, διότι τὸ Ἐβδόμον παρήκμασεν ἕνεκα τῶν συχνῶν ἐπιδρομῶν τῶν Ἀδάρων, Βουλγάρων, Ἀράβων κτλ.

Ἡ πεδιάς τοῦ Κάρπου ἐχρησίμευεν ἐπίσης ὡς καταφύγιον καὶ κατασκήνωσις ἐν καιρῷ σεισμοῦ, ὅπως π. χ. κατὰ τὸν ἐπισιμθάντα μέγαν σεισμόν τοῦ 430 μ. Χ. ὁπότε ἕλος ὁ πληθυσμὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως κατέφυγεν ἐκεῖ, ἀσχολούμενος εἰς προσευχὰς καὶ λιτανείας. (Θεοφ. σελ. 64).

* CAMPUS MARTINENSIS. — Τοποθεσία παρὰ τὴν Ἀδριανουπόλιν, μεταξύ Χαυσᾶς καὶ Αἰταυπᾶ. Ἐσκή. Ἐνταῦθα συνήφθη τὸ 812 μ. Χ. ἡ μεταξύ Μαξιμίνου καὶ Αἰκινίου μάχη, καθ' ἣν ὁ μὲν πρῶτος ἐνίκηθη κατὰ κράτος, ὁ δὲ δευτέρος ἔγινε κύριος τῆς Ἀνατολῆς.

Δέκα ἔτη βραδύτερον καὶ ἐν τῇ αὐτῇ τοποθεσίᾳ συνεκροτήθη τὴν 3 Ἰουλίου ἡ μεταξύ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου φονικωτάτη μάχη, καθ' ἣν ἐνίκηθη ὁ Αἰκίνιος, ἐθριαμβεῦσε δὲ ὁ Κωνσταντίνος, καὶ μετ' αὐτοῦ ὁ χριστιανισμὸς.

ΚΑΜΦΑ, ΚΑΦΑ ἢ ΣΚΑΦΑ (ἦ). — Πόλις τῆς Χαλκιδικῆς χερσονήσου ἢ ἐπὶ Θράκης, ἐν τῇ Κρουσαίᾳ ἢ Κρουσιδίᾳ χώρᾳ, καίμενη μεταξύ Γηγώνου καὶ Σμίλης πρὸς Ν. τῆς Αἰνείας. (Ἡροδ. VII, 123). Παρὰ Στ. Βουλγαντίφ φέρεται καὶ Κέφα, τὸ δὲ ἐθνικὸν Καφίτος. Κατὰ τινες, πιθανόν, νὰ ἐκαλεῖτο καὶ Καναστραία, ἐκ τοῦ ὁμωνύμου ἀκρωτηρίου παρὰ τὸ ὅποιον ἔκειτο. Ἐπιστάζα τὴν τύχην ὄλων τῶν παραλιακῶν πόλεων τῆς Χαλκιδικῆς, ἠναγκάσθη νὰ χορηγήσῃ στρατὸν καὶ πλοῖα εἰς τὸν παραπλέοντα τὰ παράλια αὐτῆς στόλον τοῦ Εὐέρξου, μετὰ δὲ τὴν ἀναχώρησιν τῶν Πεσρῶν ἀναφέρεται εἰς τοὺς φορολογικοὺς καταλόγους τῶν Ἑλληνοταμῶν τῶν ἐτῶν 451—482 π. Χ. καταβάλλουσα εἰς τοὺς Ἀθηναίους τὸν λεγόμενον «Θράκιον φόρον».

Τῆς Κέμφας ἢ Κέφας ἢ Σκίφας σώζονται ἀργυρὰ νομίσματα φέροντα ἔμπροσθεν

ἡμίονον καὶ κάτωθεν αὐτῆς κύλικα, ὅπισθεν δὲ τὴν ἐπιγραφὴν ΚΑ, ἀναγόμενα εἰς τὸ 480 π. χ. (Head-Σεοζῶνον, Τόμ. Α', σελ. 278). Πότε καὶ ὑπὸ τίνος κατεστράφη, ἀγνωστον.

ΚΑΜΨΗΣ — Φρούριον τῆς Ἄνω Μοισίας ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Δουνάβεως. μετὰ τὰς Νοβᾶς (νῦν Σιστοβα), ἀνακαινισθὲν ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ. (Προκόπιου, Περὶ Κτισμ. IV, 6, 5).

ΚΑΝΑΣΤΡΟΝ — ΚΑΝΑΣΤΡΑΙΟΝ. — «Ἄκρον Θράκης καὶ Μακεδονίας. Τὸ ἐθνικὸν Καναστραῖος» (Στέφ. Βουλγαντίου). Εἶναι τὸ σημερινὸν ἀκρωτήριον τῆς χερσονήσου Παλλήνης (νῦν Κασσάνδρας), κοινῶς Παλιοῦρι κατὰ τὸ Ν. Α. αὐτῆς ἄκρον.

ΚΑΝΑΙΔΙΑΝΑ. — Φρούριον τῆς Θράκης ἐν τῇ Κάτω Μοισίᾳ, καλούμενον καὶ Ἀλινηῶν ἔβρυμα, καίμενον ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Δουνάβεως, μεταξύ τῶν φρουρίων τῆς Τρασμαρίσκας (νῦν Τροτροκάν) πρὸς δυσμὰς καὶ τοῦ Δουροστόλου (παρὰ τὴν Σιλιστρια) πρὸς ἀνατολὰς. Τὸ φρούριον τοῦτο κατεστραμμένον ἀπὸ πολλοῦ «ἐπιμελείας ἤξιωσε κατὰ λόγον τῆς χρείας» ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανός (Ἡροκ. Περὶ Κτισμ. IV, 7, 9).

ΚΑΝΘΑΡΩΔΕΘΡΟΝ. — Κοίτη τις τοπωνυμία τῆς Χαλκιδικῆς χερσονήσου παρὰ τὴν Ὀλυθὸν, ἐπὶ τοῦ Τρωναίου κόλπου, λαβούσα τὸ ὄνομα, κατὰ τὸν Στραβῶνα (VII, 330, 30), διότι «τὸ ζῦρον ὁ κῆνθαρος τῆς πέριξ χώρας γενόμενος ἦν ἵκα ψύσῃ τὸ χωρίον ἐκαίνο διαφθείρεται».

ΚΑΝΤΑΒΑΖΑ. — Φρούριον τῆς Κάτω Μοισίας ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Δουνάβεως, μετὰ τὰς Νοβᾶς (νῦν Σιστοβα), ἀνακαινισθὲν ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ. (Ἡροκ. Περὶ Κτισμ. IV, 6, 5).

ΚΑΠΑΪ (Αἰ). — Πόλις τῆς Θράκης μνημονευομένη ὑπὸ Στεφάνου τοῦ Βουλγαντίου, παρὰ τὸν Ἑλλησποντον, ἀλλ' ἀγνωστον ποῦ καίμενη. Τὸ ἐθνικὸν Καπαίος.

ΚΑΠΙΣΤΟΥΡΙΑ. — Φρούριον τῆς Θράκης ἐν τῇ Κάτω Μοισίᾳ Β. Α. τῆς Φιλίππουπόλεως, ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Βέσσιων, ἀνακαινισθὲν κατὰ τὸν Προκόπιον (Περὶ Κτισμ. IV, 11) ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ (527—565).

ΚΑΠΟΜΑΒΑ. — Φρούριον τῆς Δαρδανίας, καίμενης μεταξύ Μοισίας καὶ Μακεδονίας,

ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ Προκοπίου (Περὶ Κτισμ. IV, 4). Τοῦτο κατεστραμμένον ὑπὸ τοῦ χρόνου καὶ τῶν ἐχθρῶν, ἀνεκαίνισεν ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς (527—565).

ΚΑΠΟΥΓΒΟΕΣ.—Φρούριον ἐν Ἀακίᾳ, ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Δουνάβεως ποταμοῦ, ἀνεγερθὲν κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ δευτέρου μ. Χ. αἰῶνος ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Τραϊανοῦ πληροῦ τῆς ρωμαϊκῆς πόλεως Τοῦρνο-Σαβερίνο. Τοῦτο περιέβαλεν ὁ Ἰουστινιανὸς (527—565) δι' ὄχρου τείχους, καταστήσας αὐτὸ «πρόβολον τῆς πολιτείας ἀνανταγώνιστον». (Προκοπ. Περὶ Κτισμάτων).

* **ΚΑΠΡΟΝΤΑΙ (ΟΙ).**—Ὄνομασία τῶν Θρακῶν, κατὰ τὸν Ἡούχιον, οἱ ἔποιοι ὑπὸ τινῶν ἐκαλοῦντο καὶ Ἰωνες.

ΚΑΠΡΟΣ.—Λιμὴν τῶν Σταγείρων καὶ ὁμώνυμος πρὸ αὐτοῦ νησίς τῆς Χαλκιδικῆς Χερσονήσου ἢ ἐπὶ Θράκης, παρὰ τὸν Στρομωνικὸν κόλπον (Στράβ. VII, 330. 35), κοινῶς καλούμενος σήμερον Λυμπιάδα, ἢ δὲ πρὸ αὐτοῦ νησίς Καφριανᾶς (Πρόβλ. Μελετίου Γεωγρ. Τόμ. Β'. σελ. 464).

ΚΑΡΑΒΙΑ (Η).—Πόλις τῆς Κρηστουρίας ἢ τῆς χώρας τῶν Κρηστῶνων, ἀναφερομένη ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων συγγραφέων. Κατὰ τὸν Πτολεμαῖον (Γεωγρ. Γ, 12, 33) ὅστις γράφει αὐτὴν μὲ δύο ρ, ἔκειτο ἐν Μυθονίᾳ, ἐν τῇ ὁσίᾳ συμπεριελήφθη ἢ Κρηστωνία ἀπὸ τοῦ 480 π. Χ. διὰ τῆς κατακτήσεως αὐτῆς ὑπὸ Ἀλεξάνδρου τοῦ Α'. Ἡ θέσις τῆς παραμένει ἀγνωστὸς καὶ ἀκαθόριστος.

ΚΑΡΑΒΙΖΓΗ.—Βυζαντινὴ κωμόπολις τῆς Ἄν. Θράκης, ἐν τῇ περιφερείᾳ Βιζύης, ἀλλ' ἀγνωστὸν ποῦ ἀκριβῶς κειμένη. Κατὰ τὴν παράδοσιν ἔκειτο ἐπὶ τῆς ἡμίωρον πρὸς δυσμὰς τοῦ Σαμμικαοβίου κειμένης κοιλάδος, ὅπου σῶζονται τὰ εἰσέπια τῆς ἀρχαίας κωμοπόλεως Ἑλληνος. (Σάββα Λακίδου, Ἱστορία τῆς ἐπαρχίας Βιζύης καὶ Μηδείας, σελ. 18).

Κατὰ τὸν ὑπὸ Λέοντος τοῦ Σοφοῦ (886—912) πίνακα τῶν Ἐκκλησιῶν τοῦ Πατριαρχικοῦ θρόνου, ἀναφέρεται ὡς ἀρχιεπισκοπὴ. (Πάλλη καὶ Ποτλῆ, τόμ. Ε, σελ. 475).

* **ΚΑΡΑΒΟΣ.** Πόλις τῆς Θράκης, ἀναφερομένη κατὰ τὸν δέκατον αἰῶνα εἰς τὰ Ἐκκλησιαστικά Χρονικά ὡς ἔδρα ἐπισκόπου τῆς ἐπαρχίας Αἰμιμόντου ὑπὸ τὸν μητροπολίτην

Ἀδριανουπόλεως, ἀλλ' ἀγνωστὸν ποῦ ἀκριβῶς κειμένη.

Κατὰ τὸν Ἰγνάτιον Σαράφογλου, ἐπίσκοπον Ναζιανζοῦ εἶναι ἢ αὐτὴ μὲ τὸ Καρπούδαμον (βλ. λέξ.) ἢ τὰς Καρπούδας, τὰς μετὰ ταῦτα Σαράντα Ἐκκλησίας (Πρόβλ. «Θρακικά» 1929, σελ. 82).

ΚΑΡΑΣΟΥΡΑ.—Μεσόγειος πόλις τῆς Θράκης ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Ὀβρυσῶν, κειμένη δεξιᾶ τοῦ Ἑβρου ποταμοῦ, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Φιλιππουπόλεως - Ἀδριανουπόλεως. Ἰπὸ τοῦ Ὀδοιπορικοῦ τῶν Βουρδεγάλων (333 μ. Χ.) ὀνομάζεται Καράσουρα, καὶ ἀναφέρεται ὡς σταθμὸς (statio), ἀπέχουσα τῆς Φιλιππουπόλεως 93 μίλια, ὑπὸ δὲ τοῦ Προκοπίου (Περὶ Κτισμ. IV, 11) ὡς φρούριον ἐπισκευασθὲν ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ (527—565). Ταυτίζεται πρὸς τὸ σημερινὸν χωρίον Χισαρχλίκ ἐν Βουλγαρίᾳ, πρὸς νότον τοῦ Χάσκιοι, ὅπου σῶζονται ἀρχαῖα εἰσέπια.

ΚΑΡΑΣΟΥΡΑ.—Πόλις τῆς Θράκης ἢ αὐτὴ μὲ τὴν Καράσουρα (βλ. λέξ.) ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Ὀδοιπορικοῦ τῶν Βουρδεγάλων ὡς σταθμὸς (statio) τῆς ἀπὸ Φιλιππουπόλεως εἰς Ἀδριανουπόλιν ὁδοῦ.

* **ΚΑΡΑΤΝΘΗΣ.**—Ὄνομα Θρακικῶν κύριον. Ἰπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο ἀναφέρεται καὶ φθλαρχὸς τις τῆς Ἑβρητιδος φυλῆς «ἄρχας ἀγνῶς καὶ ἐπεικὸς κατὰ τοὺς νόμους» κατ' ἀναμνηστεικὴν ἀλλοτριότηρον εἰσιγραφὴν τοῦ τρίτου μ. Χ. αἰῶνος εἰρηθεῖσαν ἐν Χισάρ τῆς Βουλγαρίας. (Dumont—Homolle σελ. 331 ἀριθμ. 26, —«Θρακικά», τόμ. VI (1935, σελ. 159).

ΚΑΡΑΙΑ.—Ἡ μεγίστη τῶν πόλεων τῆς Θρακικῆς Χερσονήσου, κειμένη ἐπὶ τῆς δυσικῆς παραλίας τοῦ Μέλανος κόλπου (νῦν Εγηροῦ), εἰς βόρ. πλάτ. 41°, 5' καὶ ἀνατ. μῆκ. 54° κατὰ τὸν Πτολεμαῖον (Γεωγρ. Γ, 11, 9), καὶ ἐπὶ τοῦ στενωπέρου μέρους τοῦ ἰσθμοῦ ὅστις ἐνώνει τὴν χερσονήσον μετὰ τῆς Θράκης. Κατὰ Στέφ. τὸν Βυζάντιον, «Ἐρμοχάριος ἢ τοῦ κτίστου θύοντος, κόρακα τὴν καρδίαν ἀρπάσαντα καὶ ἀναπτάντα εἰς τόνδε τὸν χώρον, ἀφείναι καὶ διὰ τοῦτο οὕτως κληθῆναι».

Ἀποικία τῶν Μιλησίων καὶ Κλαζομενίων ἐδέχθη κατὰ τὸν ἕκτον π. Χ. αἰῶνα ἀποίκους Ἀθηναίους ὑπὸ τὸν Μιλιτιάδην, ὅτε οὐ-

τος προσκληθείς ὑπὸ τῶν Δολόγων (βλ. λέξ.) ἐγένετο ἡγεμὼν τῆς χώρας. (Ἡροδ. VI, 36). Πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς χώρας ἀνήγειρε ὁ Μιλτιάδης τὸ ἀπὸ Καρδίας μέχρι Πακτύης τεῖχος ἐκτεινόμενον ἐπὶ ὄλου τοῦ ἰσμοῦ πλάτους 36 σταδίων, οὗτω δὲ ἡ Καρδία κατέστη ἡ κλεῖς τῆς χερσονήσου.

Ἐπὶ Φιλίππου τοῦ Μακεδόνα (359—336 π. Χ.) ὁπότε ἡ κατοχὴ τῆς Θρακικῆς Χερσονήσου ἐξησφάλιζε τὸν διὰ τὰς Ἀθήνας ἀπαιτούμενον αἶτον, ἡ Καρδία κατελήφθη ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Θράκης Κερσοβλέπτου (βλ. λέξ.) καὶ ἐχρησίμευσεν ὡς ὀρμητήριον αὐτοῦ ἐναντίον τῶν ἐπὶ τῆς Χερσονήσου κινήσεων τῶν Ἀθηναίων, πρὸς τοὺς ὁποίους εὐρίσκειτο οὕτως ἄλλοτε εἰς φιλικὰς καὶ ἄλλοτε εἰς ἐχθρικὰς σχέσεις. Μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Φιλίππου ὑποταγὴν τοῦ Κερσοβλέπτου τὸ 342 π. Χ. ἡ Καρδία περιήλθεν εἰς χεῖρας τοῦ Φιλίππου.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, ὑπῆλθη εἰς τὴν σατραπείαν τῆς Νοτίου Θράκης διοικουμένης ὑπὸ τοῦ Λυσιμάχου, ὅστις κτίσας τὸ 309 π. Χ. μεταξὺ Καρδίας καὶ Πακτύης τὴν ὑπ' αὐτοῦ ὀνομασθεῖσαν Λυσιμάχειαν, τὴν μετὰ ταῦτα πρωτεύουσαν τοῦ κράτους του, μετόπισθε τοὺς κατοίκους τῆς καὶ οὕτω ἠρῆσθη ἡ πόλις.

Ἡ Καρδία ὑπῆρξε πατρίς τοῦ ἐμπόρου ἀρχιγερματέως τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου τοῦ μεγάλου στρατηγοῦ Ἐδμήνου (βλ. λέξ.) καὶ τοῦ ἱστορικοῦ Ἰερωνύμου, (βλ. λέξ.) ὅστις συνέγραψεν ἱστορίας τῶν διαδοχῶν τοῦ Μεγ. Ἀλεξάνδρου.

Τῆς Καρδίας σώζονται νομίσματα τῶν ἐτῶν 400—309 π. Χ. φέροντα τὴν ἐπιγραφὴν ΚΑΡΔΙΑ ἢ ΚΑΡΔΙΑΝΩΝ καὶ κεφαλὴν Ἀήμητρος ἢ Περσεφόνης μετὰ στεφάνου σταχθῶν, ἢ λέοντα κατατροχθίζοντα λείαν καὶ κόκκον κριθῆς ἢ ἀστέρα ὡς σύμβολον (Head—Σβορώνου, Ἱστορ. τῶν Νομισμ. τόμ. Α, σελ. 352). Τὰ εἰρήπια αὐτῆς σώζονται παρὰ τὸ σημερινὸν ἀκρωτήριον Μπακλάρ—Μπουρνου.

* ΚΑΡΔΙΑΝΩΝ (Ἐμπόριον).—Ὁ ἐπὶ τῆς βορείας παραλλίας τοῦ Μέλανος κόλπου (νῦν Σάρου ἢ Ξηροῦ) λιμὴν Κῶβρος, (βλ. λέξ.), ἀναφερόμενος ὑπὸ Σκύλακος τοῦ Καρυανδέως (Περίπλ. 67) ὡς «ἐμπόριον Καρδιανῶν».

—* ΚΑΡΕΑ (ἦ).—Ἡ περὶ τὸν λιμένα τῶν Καρῶν χώρα τῆς Θράκης (βλ. λέξ.), ἐπὶ τῆς δυτικῆς παραλλίας τοῦ Εὐξείνου Πόντου, ἢ ἄλλοτε Καρία καλουμένη κατὰ δὲ τὸν Ἀνώνομον (Περίπλ. Εὐξείν. Πόντου, 75) «νῦν δὲ Καρέα».

* ΚΑΡΖΗΝΟΣ (Ζεὺς).—Τοπικὴ προσωνομία τοῦ Διὸς, λατρευομένου ἐν Θράκῃ, κατ' ἐπιγραφὰς εὐρεθείσας ἐν αὐτῇ. «Θρακικά», 1934, σελ. 47).

* ΚΑΡΙΑ (ἦ).—Ἡ περὶ τὸν λιμένα τῶν Καρῶν χώρα (βλ. λέξ.) τῆς Θράκης ἐπὶ τῆς δυτικῆς παραλλίας τοῦ Εὐξείνου Πόντου, κειμένη κατὰ τὸν Ἀρριανόν (Περίπλ. Εὐξ. Πόντου, 35) μεταξὺ Καλλάτιδος (νῦν Μαγγάλια) καὶ Τετρισιάδος ἄκρας (νῦν Καλιακρά). Ὑπὸ τοῦ Ἀωνοῦμου (Περίπλ. Εὐξ. Πόντου, 75), καλεῖται Καρέα (βλ. λέξ.).

ΚΑΡΙΑΝΟΣ.—Πολυτελέστατον ἀνάκτορον ἐν Κωνσταντινουπόλει κτισθὲν ὑπὸ τοῦ αυτοκράτορος Θεοφίλου (829—842) ἐντὸς τοῦ περιβάλλου τῶν ἀνακτόρων. Ἐχρησίμευσεν ὡς χειμερινὴ διαμονὴ τῶν αυτοκρατόρων, ὠναμάζετο δὲ οὕτω, διότι ἦτο ἐκτισμένον ἐκ λευκοῦ μαρμάρου τῆς Καρίας. Εἰς αὐτὸ ἐφυλάσσοντο καὶ τὰ διὰ 1.000 περίπου δαιτημόνας ἀργυρᾶ καὶ χρυσᾶ ἐπιτραπέζια οσέυη. Κατὰ τὸν δέκατον αἰῶνα ἐχρησιμοποιήθη ὡς βασιλικὸν «βεσιτάριον», ὅπου ἐφυλάσσοντο τὰ μεταξωτὰ ἐνδύματα καὶ ἄλλα τιμαλφῆ ἀντικείμενα τῶν βασιλικῶν στολῶν, βαρδύτερον δὲ κατόπισθε εἰς αὐτὸ ὁ βασιλικὸς κλειδοῦχος.

Τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο μετὰ τῶν ἄλλων ἐν τῷ περιβάλλῳ τῶν παλαιῶν παλατιῶν ἐγκατελείφθη κατὰ τὸν XII αἰῶνα, ἔκτοτε δὲ ἠρειψόθη.

* ΚΑΡΙΣΤΟΡΗΝΗ (Ἥρα).—Τοπικὴ προσωνομία τῆς Ἥρας, λατρευομένης ἐν Θράκῃ, κατ' ἐπιγραφὰς εὐρεθείσας ἐν τῇ βορ. Θράκῃ καὶ τῇ Μοισίᾳ («Θρακικά» 1934, σελ. 47).

* ΚΑΡΙΣΤΟΡΗΝΟΣ (Ζεὺς).—Τοπωνυμικὸν ἐπίθετον τοῦ Διὸς, λατρευομένου ἐν τῇ Β. Θράκῃ, κατ' ἐπιγραφὰς εὐρεθείσας ἐν αὐτῇ (Θρακικά 1934, σελ. 47).

ΚΑΡΟΣ ΚΗΡΟΙ.—«Χωρίον Θράκης», κατὰ Στέφ. τὸν Βυζάντιον. Τὸ ἐθνικόν: Καροκηπίτης».

ΚΑΡΡΙΑΝΟΙ.—Λαὸς τῆς Εὐρωπαϊκῆς Σαρ-

ματίας, ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. Γ' 5, 10), ὁ αὐτός, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, μὲ τοῦδε Ἀρπίους τοῦ Ἰθίου συγγραφέως, κατοικοῦντας ἐν τῇ Κάτω Μοισίᾳ (βλ. λέξ.) ἢ τοὺς Καρπίδας τοῦ Σκύμνου (Περσέγ. 841).

ΚΑΡΠΙΑΔΑΙ.—Ἐτέρα ὀνομασία τῶν Καρπιανῶν ἢ Κάρπιων, λαοῦ τῆς Εὐρωπαϊκῆς Σαρματίας, ἀναφερόμενος ὑπὸ Σκύμνου τοῦ Χίου, ὁ αὐτός μὲ τοὺς Ἀρπίους τοῦ Πτολεμαίου (βλ. λέξ.). ἢ τοὺς Καλλιπίδας τοῦ Ἡροδότου (IV, 17).

* **ΚΑΡΠΟΙ (ΟΙ).**—Παραδουναβίους βαρβαρικός λαός, συγγεόμενος μετὰ τῶν Θρακικῶν λαῶν, κατὰ τῶν ἐποίων ἐξεστράτευσεν Φίλιππος ὁ Μακεδὼν «τὰ περὶ τὸν Ἴστρον ληϊσμένους».

ΚΑΡΠΟΥΓΑΙΜΟΝ.—Μεσόγειος πόλις τῆς Ἄν. Θράκης, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. Γ' 11, 7), ἀλλ' ἄγνωστὴν πού ἀκριθῶς κειμένη. Κατὰ τινὰς πεθανόν εἶναι αἱ Σαράντα Ἐκκλησίαι, καθ' ὅσον εἰς πολλὰ μέρη τῆς περιφερείας αὐτῶν ἀνευρέθησαν νομίματα καὶ μνημεῖα, καθὼς καὶ ἐπιγραφή, μαρτυροῦσα ὅτι ἐλατρεύετο ἐνταῦθα Ἀπέλλων ὁ Ἄλσηγός. Ὁ Μελέτιος εἰς τὴν Γεωγραφίαν του (Τόμ. Γ', σελ. 103), γράφει. «Καρπούδαι, ἧτις καὶ Κάππα ἐλέγετο, πόλις ποτέ, τανῶν λέγεται Χαφά μεταξὺ Βιζύης καὶ Βεργούλης». (Γ'. Παπαδοπούλου Κεραμείως, εἰς Θρακικὴν Ἐπιτηρίδα τοῦ 1897, σελ. 8.—Μελισσηνοῦ Χριστοδούλου, περὶ τῆς Ἐπιτοχ. Σαράντα Ἐκκλησιῶν σελ. 13 καὶ 23.—Σπῆλιου Χ. Σκελλαριάδου. Πόλεις καὶ θέσμοι Θράκης καὶ Ἰωνίας, τόμ. Α, σελ. 161).

* **ΚΑΡΣΙΜΗΝΗ (ΗΡΑ).**—Γοπωνυμικὸν ἐπίθετον τῆς Ἡρας, λατρευομένης ἐν τῇ Β. Θράκῃ. κατ' ἐπιγραφὰς εὐρεθείσας ἐν αὐτῇ («Θρακικὰ» 1934, σελ. 47).

* **ΚΑΡΣΟΣ ἢ ΚΑΡΠΟΣ**—Βλέπε Καρσὸ καὶ Καρσούμ.

ΚΑΡΣΟΥΜ.—Παραδουναβίους πόλις τῆς Κάτω Μοισίας, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (Γεωγρ. Γ', 10, 5) εἰς βέρ. πλάτ' 45°, 50' καὶ ἀνατ. μῆκ. 54°, 10'. Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα εἶναι ἢ αὐτὴ μὲ τὸ ὑπὸ τοῦ Προκοπίου (Περὶ Κτισμ. IV, 11) ἀναφερόμενον φρούριον Καρσὸ (βλ. λέξ.), τὸ ὁποῖον ἐπε-

σκεύασεν ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς (527—565). Ἐπὶ τοῦ Ἰεροκλέους (Συνέκδ. 637, 11), ἀναφέρεται ὑπὸ τὸ ὄνομα Κάρρος, ὡς μία τῶν 15 πόλεων τῆς ἐπαρχίας Σουθίας ὑπὸ ἡγεμόνα, ὑπὸ δὲ τοῦ Κ. Παρφυρογεννήτου Περὶ Θεμ. Β, 47), κατὰ παραφθορὰν ἰσως Κάρπος. Ἐπὶ τῶν ἐρειπίων αὐτῆς κεῖται σήμερον ἡ ρουμανικὴ κωμόπολις Χίρσοβα ἐν Δοβρουτσᾷ.

ΚΑΡΣΩ.—Φρούριον τῆς Θράκης ἐν τῇ Κάτω Μοισίᾳ, ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὀχθῆς τοῦ Δουναβέως ποταμοῦ, 90 περίπου χιλιόμετρα βορειοανατολικῶς τοῦ Δορουστόλου (παρὰ τὴν Σιλίστριαν), ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ Προκοπίου (Περὶ Κτισμ. IV, 11). Ἐπὶ τῶν ἐρειπίων αὐτοῦ κεῖται σήμερον ἡ Ρουμανικὴ κωμόπολις Χίρσοβα ἐν Δοβρουτσᾷ (βλ. λέξ. Καρσούμ).

ΚΑΡΤΕΡΑ (ἦ)—Πρωτεύουσα τοῦ μυθικοῦ βασιλείως τῶν Βιστόνων Διομήδους (βλ. λέξ.) παρὰ τὰ Ἀβήτρα, κληθεῖσα εὖθι, κατὰ τὸν Στράβωνα (VI, 331, 40) «Κρατερὰ κώμη διὰ τὴν ἐρυμνότητα».

Κατὰ τὸν Στίλωνα Κυριακίδην, ἔσκετο, ἂν ἔχι ἀκριθῶς ἐπάνω ἀπὸ τὴν λιμνην Βιστονίδα (νῦν Μπουρού), ὅπου σύζονται τὰ ἐρεῖπια ἀρχαίου φρουρίου, τοῦλάχιστον περὶ αὐτὰ, ἐπὶ τόμβου τινὸς προϊστορικοῦ, καλουμένου Μάλ—τεπέ. Ἡμορολ. Μεγ. Ἑλλάδος, 1931, σελ. 204).

Ἐπὶ τοῦ Πλινίου (Φυσ. Ἱστορ. IV, 18, 3) ἀναφέρεται ὑπὸ τὸ ὄνομα Τυρίδα (βλ. λέξ.), ὑπὸ δὲ τῶν Ὀδοιπορικῶν τοῦ Ἀντωνίου καὶ τοῦ Ἱεροζολυμιτικοῦ, καθὼς καὶ τοῦ Περουτιγγεσιανοῦ χάρτου σημειοῦται ὑπὸ τὸ ὄνομα Σταθμὸς Διομήδους (Stabulo Diomedis).

ΚΑΡΩΝ (λιμνή).—Λιμνὴ τῆς Θράκης ἐπὶ τῆς βυαικῆς παραλίης τοῦ Εὐδαίσιου Πόντου, ἀναφερόμενος μόνον ὑπὸ τοῦ Ἀνωμόνου (Ἡσέριπλ. Εὐξ. Πόντου, 75) καὶ τοῦ Ἀρριανοῦ (Περὶ κλ. Εὐξ. Πόντου, 35). Ἐκεῖνο δὲ πρὸς νότον μὲν τῆς Καλλάτιδος (νῦν Μαγάλια) 180 σταδίου, πρὸς βορρᾶν δὲ τῆς Τατρισιίδος ἄκρας (νῦν Καλιάκρα) 120 στάδια.

Ἡ περὶ τὸν λιμένα τῶν Καρῶν χώρα, ὠνομάζετο *Καρία*.

Κατὰ τὸν Müller (Geogr. Graeci Minores, Ἐκδ. Didot, σελ. 399) εἶναι ἢ (Ἡ συνέχεια εἰς τὸν προσηγῆ Γ' τόμον)

I.—Ο κ. Δ. Πετρόπουλος εἰς τὴν 138 σελ. τοῦ Η' τόμου τοῦ *Ἀρχείου* γράφει: «ἅμα γήλεγ' ὁ μέγας μῆνας 18, κίσδοξαν (=μισοχειμωνιά)». Κίσδοξανὶ εἶναι λ. Τ. καὶ σημαίνει ἐνενηντα (ντοξάν) τοῦ χειμῶνος (κίς). Ὑπολογίζοντες ἀρχὴν τοῦ χειμῶνος τοῦ Ἁγίου Δημητρίου (26]10 κάσιμ) ἔρχεται εἰς τὰς 18]1 ἡμέραι 90. Ἀρχὴν τοῦ καλοκαιριοῦ ἐθεώρουν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου (Χεδριλέξ).

5—9—42

ΜΙΑΤ. ΣΤΑΜΟΥΛΗΣ

Ἀθῆναι τῆ 20 ΙΙ 43

Ἀγαπητὲ φίλε κ. Π. Παπαχριστοδοῦλου,

II.—Δὲν γνωρίζω τὴν βιβλιογραφίαν τῶν Θρακικῶν *ἀναστεναγίων* καὶ δὲν εὐκαιρῶ δυστυχῶς νὰ τὴν ἐξετάσω, ἵνα ἐξακριβώσω, ἂν οἱ γράψαντες περὶ τοῦ χοροῦ ἢ τοῦ βαδίσματος ἐπὶ πυρᾶς ἀνθρώπων εὗρον παραδείγματα ἐκ τῆς ἀρχαιότητος. Ἐν τοῖς κατωτέρω ἀναγράφω δύο τοιαῦτα παραδείγματα ἐκ τοῦ Στράβωνος καὶ παρακαλῶ νὰ δημοσιεύσῃτε αὐτὰ εἰς τὸ Ἀρχεῖόν σας, ἂν ἐξακριβώσῃτε, ὅτι εἶναι ἄγνωστα εἰς τοὺς ἀσχοληθέντας μὲ τὸ ζήτημα:

α) Ἐκ τῆς Ἰταλίας· Στράβ. Ε' 226,9: «ὕπὸ δὲ τῷ Σωράκτῳ ὄρει Φερωνία πόλις ἐστίν, ὁμώνυμος ἐπιχωρίᾳ τινὶ δαίμονι τιμωμένη σφόδρα ὑπὸ τῶν περιοίκων, ἧς τέμενός ἐστιν ἐν τῷ τόπῳ θαυμαστὴν ἱεροποιῖαν ἔχον· *γυμνοῖς γὰρ ποσὶ διεξίασιν ἀνθρακιᾶν καὶ σποδιᾶν μεγάλην οἱ κατεχόμενοι ὑπὸ τῆς δαίμονος ταύτης ἀπαθεῖς, καὶ συνέρχεται πλῆθος ἀνθρώπων ἅμα τῆς τε πανηγύρεως χάριν, ἢ συντελεῖται κατ' ἔτος, καὶ τῆς λεχθείσης θείας*».

β) Ἐκ Καππαδοκίας τῆς Μικρᾶς Ἀσίας· Στράβ. 12,537,7: «οὐ πολὺ δ' ἄπωθεν ταύτης (τῆς πόλεως τῶν Τυάνων) ἐστὶ τὰ τε Καστάβαλα καὶ τὰ Κύβιστρα, ἔτι μᾶλλον τῷ ὄρει πλησιάζοντα πολιίσματα· ὧν ἐν τοῖς Κασταβάλοις ἐστὶ τὸ τῆς Περσσίας Ἀρτέμιδος ἱερόν, *ὅπου φασὶ τὰς ἱερείας γυμνοῖς τοῖς ποσὶ δι' ἀνθρακιᾶς βαδίξεν ἀπαθεῖς*».

Ἐμέτερος

Α· Δ· ΚΕΡΑΜΟΠΟΥΛΟΣ

III.—Ἀπὸ τὸ *Ἀρχεῖον Δημ. Κων. Κοντοδήμου*, ἐκ Πλεσίου τῶν Φιλιατῶν τῆς Ἠπείρου ἐγκατασταθέντος καὶ ἀποβιώσαντος ἐν Φιλίππου πόλει τῆς Ἀνατ. Ρωμυλίας εἰς τὰς 4 Ἰουνίου 1927 ἀπὸ 21 Αὐγούστου 1854—7 Σ)βρίου 1907) 1).

1) Τὸ Ἀρχεῖο καταρτίσθηκε ἀπὸ τὸ γαμβρὸ τοῦ Χουρμούζη Ἀθανάσιο.

1ον. Τὸ *Ἀρχεῖον* τοῦ Δημ. Κωνστ. Κοντοδήμου εἶναι μικροῦ περιεχομένου, ἀλλὰ περιέχει μερικά ἔγγραφα καὶ γράμματα ἐνδιαφέροντα τῆς ἐποχῆς τῆς αὐτονομίας τῆς Ἀν. Ρωμυλίας, ὅπως πιστοποιητικά γραμμένα στὴν Ἑλλην. γλῶσσα, πὺν εἶταν κι' αὐτὴ μιὰ ἀπὸ τὶς ἐπίσημες τρεῖς γλῶσσες τῆς αὐτόνομης χώρας, λογισμοὺς ἰδιαίτεροὺς τῆς δουλειᾶς του, γράμματα ἀπὸ τὴν ἰδιαίτερή του πατρίδα, πὺν ἐνίσχυε τὰ σχολεῖα της, τεφτέρι μὲ τὰ ἔξοδα τοῦ σπιτιοῦ του, ἔγγραφα τῆς δημορχίας Φιλολόλεως συνταγμένα ἑλληνικὰ στὰ 1882 καὶ ὑπογραμμένα ἑλληνικὰ ἀπὸ τὸν δήμαρχο Ἰ. Γκέσωφ. Ἐγγραφα, ὅπως τοῦ μητροπολίτη Ἰωακείμ πρὸς τὸ ἑσνάφι τῶν ψωμάδων τὰ 1884 καὶ πρακτικὰ ἑσναφίων ὅπως τῶν Σημιτζήδων, τοῦ ὁποῖου πρόεδρος ἦτο ὁ Δημ. Κ. Κοντοδήμος (πρώην Σιόλας) ὅπως τὰ ἑξῆς :

Π ρ α κ τ ι κ ὸ ν

«Δι' οὗ οἱ ὑπογεγραμμένοι Μαῖστοροὶ τῆς Συντεχνίας τῶν Σημιτζήδων συνελθόντες σήμερον ἐν τῷ φούρνῳ τοῦ Δημ. Κ. Κοντοδήμου καὶ συσκεφθέντες περὶ τῶν συμφερόντων τῆς Συντεχνίας μας ἅπαντες ὁμοφώνως ἀπεφασίσαμεν τὰ ἀκόλουθα :

1) Ἡ τιμὴ τοῦ σημιτίου ἐψημένου ὀρίζεται εἰς τέσσαρα γρόσια τὴν ὀκτῶν ἀρ. 4.

2) Ἡ τιμὴ τοῦ παξιμαδιοῦ εἰς γρόσια τρία ἀρ. 3.

3) Ἡ » » κουλατίου » » τέσσαρα ἀρ. 4.

4) Ἡ » τῆς πογάτσας » » ὀκτῶ ἀρ. 8.

5) Πᾶς ὑπάλληλος οἰουδήποτε φούρνου συμπεριλαμβανομένου καὶ τῶν ταυλακιαρέων δὲν δύναται νὰ συμφωνηθῆ εἰς ἄλλον φούρνον, ἄνευ προηγουμένης ἀποδείξεως τοῦ Μαῖστοροῦ ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἀνεχώρησε.

6) Πᾶς ταυλακιάρης δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ καταβιβάζῃ ταῦτα καὶ νὰ πωλῆ πρᾶγμα τῆς τέχνης μας εἰς μέρος ἀπὸ τὸ ὁποῖον φαίνεται τεζάχι οἰουδήποτε φούρνου.

7) Τὸ διδόμενον ὄνταλκι εἰς τοὺς ταυλακιαρέους εἶναι δέκα παράδες τὸ γρόσι, ἓνα σημίτι εἴκοσι παράδων διὰ καφὲ ἀλλτὶ καὶ εἴκοσι παράδες μετρητά.

8) Ἐκαστος Μαῖστορ δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ψήνη πρᾶγμα οἰουδήποτε εἶδους ἐὰν προσέρχεται ἀπὸ συνοικίαν ἄλλου φούρνου.

9) Ἀπαγορεύεται ἐπίσης τὸ νὰ ψήνη τις πρᾶγμα τῆς τέχνης μας ἀνθρώπου, ὅστις ἤθελε ἐμπορευθῆ αὐτό.

10) Ἡ τιμὴ διὰ τὰ ψηστικά ὀρίζεται διὰ μὲν τοὺς ἄρτους δέκα παράδες δι' ἕκαστον, διὰ δὲ τὰ γκιουβέτσια εἴκοσι.

11) Τὸ ἀπομένον πρᾶγμα δηλ. μπαγιατίτικο θὰ πωλῆται τὴν ἄλλην ἡμέραν εἰς τὸν κατσιβέλικον μαχαλὲ μετὰ τὴν ἐνάτην ὥραν τουρκιστί.

12) Διορίζεται Πρωτοματίστῳ τῆς Συντεχνίας μας δι' ἓνα ἔτος ὁ κ.

Κ. Καρατζώνης, τσαούσης δὲ ὁ Ζουλιάνης, τοῦ ἔποίου ὁ μισθὸς ὁρίζεται ἀνά γρ. τριακόσια κατὰ μῆνα.

13) Ὁ τσαούσης ὀφείλει νὰ ἐπιτηρῇ ὅπως κανεὶς ἐκ τῶν ὑπογεγραμμένων Μαϊστώρων νὰ μὴ παραβῇ τοὺς ἀνωτέρω ὅρους, ἐὰν δὲ τις παραβῇ, αὐτοὺς καταγγέλει τοῦτον εἰς τὸν πρωτομαίστορα, ὅστις προσκαλῶν εἰς συνέλευσιν τοὺς λοιποὺς μαστώρους ἀποφασίζει μετ' αὐτῶν ἀπὸ κοινοῦ τὰ δέοντα.

14) Πρὸς ἀκριβῆ τήρησιν τῶν ἀνωτέρω ὅρων ἕκαστος τῶν ὑπογεγραμμένων ἔδωκεν εἰς τὸν Πρωτομαίστορα ἀπὸ μίαν χροεωστικὴν ὑπογραφὴν ἐκ λιθ. Τουρ. 5, ἣτις ὑπογραφή οὐδεμίαν ἰσχὺν ἔχει ἐν ὄσῳ ἕκαστος φυλάττει τοὺς ἀνωτέρω ὅρους. Ἐὰν δὲ τις παραβῇ αὐτοὺς ὑποχρεοῦται νὰ πληρώσῃ κατὰ τὴν ὑπογραφὴν του τὸν πρωτομαίστορα, ὁ δὲ πρωτομαίστωρ τὸ ποσὸν τοῦτο θὰ τὸ νέμηται μετὰ τῶν ἄλλων Μαϊστώρων ἀναλόγως.

15) Ἐκαστος φθῶνος θὰ ἔχη ταυλακιαρέους ὡς ἐξῆς: Δημ. Κ. Σιόλιας (Κοντοδήμος) δύο, Σπῦρος Σπανὸς τρεῖς, Γ. Α. Σταμπολοῦς τέσσαρες, Δήμος Σαγιαδάς τρεῖς, Δ. Κατσούπας τέσσαρες, Κώστας Καρατζώνης πέντε, Σπῦρος Καλύβας τρεῖς, Γιάννης Α. Κολέττης τέσσαρις, Ἀγγέλης Α. Σταμπολοῦ τέσσαρες, Κόλιος εἰς Μαράσιον τέσσαρις· πισκοῦνι δὲ κανεὶς δὲν θὰ ἔχη εἰς ξένην συνοικίαν.

16) Ὁ πρωτομαίστωρ ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ συγκροτῇ συνέλευσιν, ὡσάκις βλέπει ὅτι βλάπτεται τὸ συμφέρον τῆς Συντεχνίας μας καὶ ὡσάκις ἤθελον ἀποτανθῆ αὐτῷ παράπονα ἐξ οἰουδήποτε μαϊστορος τῆς Συντεχνίας μας. Τὰ δὲ πρακτικὰ ἄτινα θὰ γίνωνται κατὰ τὰς διαφόρους συνελεύσεις δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ὑπογράφωνται ὑφ' ὄλων τῶν Μαϊστώρων ἀρκεῖ μόνον εἰς τὴν συνέλευσιν νὰ ὑπάρχῃ τὸ ἡμῖσι πλέον ἕνός.

Διὸ ἐγένετο τὸ παρὸν τῇ κοινῇ συνενέσει τῶν ὑπογεγραμμένων ἔχον ἐν παντὶ κριτηρίῳ κ.τ.λ.

Ἐν Φιλ(λ)όπει τῇ Νβρίου 1884.

Οἱ Μαῖστορες: Κόλας Καρατζώνης, Δημ. Κοντοδήμος (Σιόλιας) Γεώργ. Ἰωάννου, Σπῦρος σπανός, διμου παπᾶ, μιτρο κατσούπης, σπυρο Καλύβας, Ἀγγελῆς Ἰπάννου, Νικόλα Αρτλοβ¹⁾, δια το Ἄγγελον διμιτρίου, Ἐπογραφο εγο ὁ γιῶργιος Χ", αθανασιος μιχαήλ, Ἰωάννης Ἀγ. Κωλέττης.

2. Πρακτικὸν

Δι' οὗ ἡ συντεχνία τῶν Σημιτζιδων συνελθοῦσα ἐν ἀπαρτία σήμερον καὶ συζητήσασα τὸν διορισμὸν τῶν μελῶν αὐτῆς τῇ προτάσει τοῦ πρωτομαϊστορος διορίζει μέλη αὐτῆς τοὺς ἐξῆς: Σπυρίδωνα Κ. Σπανοῦ, Γιῶργιον Ἰ. Σταμπολοῦ, Ἰωάννην Ἀγ. Κωλέττην, Ράγγελον Δημητρίου, Δημήτριον

1) Βούλγαρος.

Κ. Σιόλαν και Στογιάντζιον..... πρωτομαίστορα τῶν ψητάδων, τὰ μέλη δὲ ταῦτα θὰ ἔχωσι τὸ δικαίωμα νὰ συζητοῦν ἅπαντα τὰ ἀναγόμενα ζητήματα εἰς τὴν Συντεχνίαν μας καὶ θὰ ἀποφασίζωσιν ὅπως δόξη αὐτοῖς συμφερότερον· θὰ συνέρχωνται τακτικῶς δσάκις ὁ πρωτομαίστωρ τοὺς εἰδοποιήσει. Προσέτι ὁ πρωτομαίστωρ θὰ ἔχη τὸ δικαίωμα νὰ ἀντικαθίσταται ὑπ' ἄλλου δσάκις δὲν δύναται νὰ ποσέλθῃ μόνος του ἐν τῇ συνελεύσει καθὼς καὶ τὰ μέλη αὐτοῦ, ἅπαντες δὲ ἡμεῖς οἱ ὑπογεγραμμένοι οἱ ἀποτελοῦντες τὴν Συντεχνίαν ταύτην ὀφείλομεν νὰ παραδεχθῶμεν ὅλας τὰς πράξεις τῶν ἀνωτέρω ὀρισθέντων μελῶν.

Φιλ)λις 18 Ν)ρίου 1884

Διὰ τὸν Σπῦρον Καλύβαν ὑπογράφεται (Ἴπο Γράφεται) Βασιλ... Σ.Κλιβα. Διὰ τὸν δίδμον Παπᾶ ὑπογράφο ἐγὼ Βασίλης σύντροφός του Γιόργιος βολιότης. Γράφο μίτρο κατσούπας, ἀγγελῆς σημισῆς, Νικόλα... ')

2ον. Περιέχει συμβόλαια, ἔγγραφα τοῦ δήμου ἑλληνιστῶν πρὸς τὸν Δημ. Κοντοδήμου στὰ 1885 5 Μαρτίου, ἀποδείξεις κοινοτικῶν εἰσπραξέων, ἀποδείξεις εἰσπραξέων συλλόγων, ἐφημερίδων Φιλ)πόλεως καὶ διδάκτρων καὶ εἰσφορῶν: Ἰδοῦ ἓνα ἔγγραφον τοῦ ἔσκαφρίου τῶν γουναράδων συμβιβαστικόν.

Ἔγγραφον Συμβιβαστικόν

Οἱ ὑποφαινόμενοι Ἰαγύριος Ἰωάννου ὡς Πρωτομαίστωρ τῆς συντεχνίας τῶν γουναράδων καὶ Δημήτριος Σόλας, ἄρτοποιὸς κάτοικοι Φιλ)λεως συνεβιβάσθημεν ὡς ἑξῆς :

1ον) Καταγοῦσι τὰς κατ' ἀλλήλων ἐκκρεμεῖς δίκας τῶν διὰ τὰ παράθυρα καὶ τὸν ὄχετόν (γκεριζ) τῆς οἰκίας καὶ τοῦ φούρνου Δημ. Σόλα.

2ον) Τὰ παράθυρα ἀναφορικῶς τοῦ φωτός καὶ τῆς θέας τῆς οἰκίας καὶ τοῦ φούρνου τοῦ Δημ. Σόλα, τὰ ὅποια βλέπουσι ἐντὸς τοῦ χανίου τῶν γουναράδων θὰ μείνωσι ἀνεωγμένα.

3ον) Αἱ ἀκαθαρσίαι τοῦ ὄχετοῦ θὰ διέρχονται ὡς μέχρι τοῦδε διὰ τοῦ ὄχετοῦ τοῦ χανίου τῶν γουναράδων ὑποχρεομένου τοῦ Δημ. Σόλα εἰς ἀνάλογον πληρωμὴν ἐπὶ τοῦ καθαρισμοῦ καὶ ἐπισκευῆς τοῦ ρηθέντος ὄχετοῦ ὅτε γίνεται ἀνάγκη.

4ον) Ὁ Δημ. Σόλας δὲν δικαιούται οὐδὲν οὐδέποτε παράπονον νὰ ἐγείρῃ κατὰ τῆς συντεχνίας τῶν γουναράδων περὶ δυσωδίας ἢ τοιαύτης ἄλλης οἰασδῆποτε αἰτίας ἀναφορικῶς τῶν ἐν τῷ χανίῳ κατεργαζομένων δευμάτων, ἐπίσης καὶ ἡ συντεχνία τῶν γουναράδων δὲν δικαιούται νὰ ἐγείρῃ οἰανδῆποτε ἀγωγὴν ἢ ἀξίωσιν κατὰ τοῦ Δημ. Σόλα ἀναφορικῶς τοιαύτης αἰτίας.

Δι' ὃ πρὸς βεβαίωσιν συνετάχθη τὸ παρὸν εἰς διπλοῦν ὑπογραφὴν παρ' ἀμφοτέρων τῶν συμβιβασθέντων. Ἐν Φιλ)πόλει τῇ εἰκοστῇ τετάρτῃ

1) Βούλγαρος

Αυγούστου τοῦ χιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ ὀγδοηκοστοῦ πέμπτου Σωτηρίου ἔτους:

Μάρτυρες, Ε. Ταχίνης, Α. Καρδερίνης, Χριστόδουλος Στεφάνου μαρτυρο. Βλάσιος Ἰωάννου μαρτυρῶ, Δημ. Ἄρ. Δαδάτζ μαρτυρῶ, Ἄργ. Δ. Παυλάτου μαρτυρῶ, αργυριος ἰωάννου πρωτομάστορας τον γουναράδων, Δημ. Κ. Σιόλας.

Ἐδῶ φέρει χαρτόσημον *Ἄν. Ρωμυλίας* τυπομένον εἰς τρεῖς γλώσσας ἐπ' αὐτοῦ Ἑλληνικὴν, Βουλγαρικὴν καὶ Τουρκικὴν.

Ἄνωθεν ὑπάρχει σφραγὶς τῶν γουναράδων με παρὰστασιν λευκὴν ἀλεποῦς σὲ μαῦρο φόντο.

3ον. Περιέχει ἀκόμη πωλητήρια, καταλόγους τῶν συνδρομητῶν συντεχνίας ἀρτοποιῶν καὶ σημιτοποιῶν διὰ τὴν λειτουργίαν τοῦ ἁγίου Βασιλείου καὶ ἔξοδα διὰ τὴν θεῖαν λειτουργίαν λεπτομερῶς καταγραμμένα, συμβόλαια, προσκλητήρια συνελεύσεων, γάμων, συνεδριάσεων, εὐχητήρια ὅπως τοῦ Ἑλληνικοῦ ἱερατικοῦ συλλόγου, στὰ 1887, τοῦ Ἑλληνικοῦ συλλόγου Ἰσχύς στὰ 1887, (πρόσκληση πρὸς χορὸν), στέλεχος εἰσπραξέων τῆς ἐν Φιλ)πόλει Ἑλλην. ὀρθοδόξου κοινότητος διὰ προαιρετικὰς εἰσφορὰς πρὸς τὴν Κοινότητα χάριν τῶν σχολείων (1888—89), στέλεχος εἰσφορᾶς διὰ τὴν ἀνέγερσιν τῆς Ἑλλην. ὀρθοδόξου μητροπόλεως ἐπίσης καὶ διὰ τὴν «Cveta Petka» βουλγαρ. ἐκκλησίαν, ἔξοφλητικά, προσκλητήρια γάμων, πρακτικὰ τῆς συντεχνίας σημιτζίδων στὰ 1888. Ἐκτιμητήρια κτημάτων ἀπὸ ἐπιτροπὴν (κομισίαν), ἀλληλογραφίαν με τοὺς συμπατριώτας του ζητοῦντας τὴν ἐνίσχυση τῶν σχολείων τῆς πατρίδος των κ.λ.π.

Ὅλα αὐτὰ τὰ ἀσήμαντα ἴσως ἀλλὰ πολύτιμα σημάδια μιᾶς ζωῆς παρωχημένης μέσα σ' Ἑλληνικὸν περιβάλλον, ποὺ σήμερον δὲν ὑφίσταται καὶ βίᾳ ἔξηφανίσθη, ἀποτελοῦν σπουδαῖα τεκμήρια τῆς Ἑλληνικότητος τῆς Φιλ)πόλεως καὶ τῆς ἀκμῆς τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ὃ ὁποῖος ἐπὶ τρεῖς χιλιετηρίδες περίπου ἔγραψε τὴν ἱστορίαν του ἀνεξάλειπτον.

ΠΟΛΥΔ. ΠΑΠΑΧΡΙΣΤΟΔΟΥΑΟΥ

ΕΠΙΤΥΜΒΙΟ

Στὴ μνήμη τοῦ ἀρχαιολόγου Χρήστου Τσοῦντα

Ἢ γῆς, καιροὺς ποῦ ἔσκαβες καὶ χρόνια
πολύτιμους νὰ βγάλεις θησαυροὺς της,
στοὺς κόρφους πιά σὲ κλεῖ τοὺς ἱεροὺς της
τῶν θησαυρῶν της θησαυρό. Συμπόνια

γεμάτη καὶ στὸ κάμα καὶ στὰ χιόνια
ἀφήνοντας κρυφοὺς γλυκοὺς χυμούς της,
στολίζει τὸ μνημόρι σου μ' ἀνθούς της
καὶ στοργικὰ σοῦ τὸ φυλάει ἢ αἰώνια.

Διαβαίνοντας κι' ὁ Χρόνος δὲ θὰ σβήσει
ἀπὸ τὴ θύμησή μας τ' ὄνομά σου!

Κι' ἀπ' τὴν ἀνατολή του κι' ὡς τὴ δύση

κι' ὁ Ἥλιος θὰ φωτίζει τὰ ἔργατά σου,
ποῦ διαλαλοῦν τὴ δόξα των οἱ Ἀθῆνες
κι' οἱ κλασικὲς ἐκεῖνες σου οἱ Μυκῆνες!

Ἀθήνα 20-11-41

ΠΕΡΙΚΛΗΣ ΠΑΠΑΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

1) Ἀπὸ τὴ συνἐργασία εἰς τὸ ΕΠΙΤΥΜΒΙΟΝ ΧΡ. ΤΣΟΥΝΤΑ

ΙΩΑΝ. Π. ΚΑΡΔΑΜΑΤΗΣ (1859—1939)

Ὁ Ἰ. Καρδαμάτης ἀποτελεῖ μοναδικὴν φυσιογνωμίαν ἀνὰ τὸ Πανελλήνιον. Ἐπὶ μακρὸν θὰ μνημονεύεται τὸνομά του, καὶ οἱ ἄθλοι του κατὰ τῆς ἐλκονοσίας, θὰ παραμείνουν ὡς μυθολογήματα εἰς τὰς μελλούσας γενεάς, καὶ ὅταν ποτὲ παταχθῇ αὐτὴ ἡ Λεσναία Ὑδρα τῆς νοσηρᾶς Ἑλληνικῆς

γῆς, ὅπως ἐπίστευε μὲ τὴν ἀναδάσωσιν αὐτός, θὰ θεωρεῖται ὁ ἥρωας, πού μὲ τόσον πάθος καὶ συνείδησιν ἀνέλαβε τὸ μέγα τοῦτο ἔργον καὶ κατὰ τοῦ ἐντόμου, ἀλλὰ πρὸ παντός κατὰ τοῦ ἀνθρώπου, πού μοιρολατρικὰ εἶχε παραδοθῆ ἀνίκανος ν' ἀντιδράσῃ πρὸς τὸ ἀκατάβλητον θηρίον, μὲ τὰς βιω-

τικός του ἀθλίας συνθήκας, με τὰς ὁποίας ἔξει καὶ ζεῖ ἀκόμη εἰς τὴν ὑπαιθρον Ἑλληνικὴν γῆν. Ἡ Πελοπόννησος, ἡ Θεσσαλία, ἡ Στερεὰ καὶ αἱ ἐλώδεις ἐκτάσεις τῆς χώρας μας θὰ τοῦ στήσουν τὸ ἀκατάλυτον γνώρισμα καὶ σῆμα ποῦ θὰ δεικνύη ἔσσει τὸν ἄνδρα, ὅστις ἐθνύσισε πᾶσαν τὴν δύναμιν του εἰς τὸ ἔργον τῆς σωτηρίας τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ ἀπὸ τὸ ἐλωνοσιακὸν μίσημα. Ὁ ἴδιος εἰς τὰ βιογραφικὰ του σημειώματα μᾶς πληροφορεῖ ὅτι κατήγετο ἐκ πατρὸς Ἕλληνας Ἑθακός, γεννηθέντος ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἀπολλωνίᾳ, τῇ Σωζουπόλει, τοῦ Παναγιώτη Καρδαμάτη καὶ ἐκ μητρὸς Ἀθηναίας Σοφίας Κωστατζωροῦζη καὶ ὅτι ἐγεννήθη εἰς τὰ 1859 ἐν Ἀθήναις.

Ἦτο ὅπως μᾶς πληροφορεῖ «αἰσθηματίας, ὀρμητικὸς, γεμάτος ἀπὸ ἰδεαλισμὸν καὶ ἀλλύριστον πολεμικὸν μένος» ἔξ οὗ καὶ μετέσχε μετὰ τοῦ ὀπλαρχηγοῦ Φαρμάκη εἰς τὸν ἀπελευθερωτικὸν ἀγῶνα τῆς Θεσσαλίας, ὅτε καὶ ἔλαβε πληγὰς μαχόμενος. Ἀπὸ τὰ 1880 ἤρχισε νὰ δημοσιογραφῇ πρὸς ἀναδημιουργίαν Ἑλληνικοῦ στρατοῦ, καὶ εἰς τὴν ἐφημ. Ἀκρόπολιν τοῦ Γαβριηλίδη ἀγωνίζεται με ἄρθρα ποικίλα νὰ βοηθήσῃ τὸν ἀγῶνα.

Εἰς τὰ 1897 προσφέρει τὰς ἀμίσθους ὑπηρεσίας του εἰς τὸ Β. Πολεμικὸν Ναυτικόν. Κατὰ τοὺς πολέμους 1912—1916 εἰργάσθη ὡς ἑφεδρὸς ἰατρός, ὡς ἰατρός τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ, ὡς ὀργανωτῆς τῆς ἀντιχολερικής ἐκοτρατείας εἰς Θεσσαλονικὴν καὶ ἀλλαχοῦ, δημοσιεύσας εἰς τὴν **Ἱατρικὴν Πρόδον** 1914 τὰς προσπάθειάς του καὶ τὰ πεπραγμένα τῆς ἀναληφθείσης ἐντολῆς.

Ἐγένετο εἰς τὰ 1902 ἐπιμελητῆς τῆς Κλινικῆς Παίδων. Εἰς τὰ 1909 διωρίσθη ὑφηγητῆς τῶν νοσημάτων τῶν Θεριῶν χωρῶν καὶ ἀνεγνωρίσθη ὡς πρῶτος εἰσηγητῆς τοῦ μαθήματος τούτου, τὸ ὁποῖον καὶ ἐδίδαξεν ἐπιμελῶς, ἐνῶ κατὰ τὰ ἔτη 1911—14 ἐδίδαξεν εἰς τὸ Μαρμάσειον Διδασκαλεῖον τὸ μάθημα τῆς ὑγιεινῆς. Τέλος ἐγένετο διευθυντῆς καὶ καθηγητῆς τῆς Ἑλονοσιακῆς Σχολῆς εἰς τὴν ὁποίαν ὡς λέγει: *«ἐδιδάξαμεν με τὴν πλατύτερην ἰδέαν με πνοὴν καὶ πύρινον φανατισμὸν τοὺς μειεκπαιδευμένους ἰατροὺς ἐπὶ δύο συνεχῆ ἔτη (1930—31) πρὸς κατάργησιν ἐλονοσιολόγων ἰατρῶν, προσορισθησομένων διὰ τὸν ἀνθελονοσιακὸν ἀγῶνα»*.

Αἱ ἐπιστημονικαὶ του ἐργασίαι ἐβραβεύθησαν ἔξω τῆς Ἑλλάδος καὶ ἔλαβε τὸ παράσημον τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας, τῆς Ἱατρικῆς Ἀκαδημίας Παρισίων, τῆς Στατιστικῆς Ἑταιρείας τῆς Ἑλλάδος κ.λ.π. Ἀλλὰ καὶ ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν ἐβράβευσε τὸν ἄνδρα καὶ τὸ ἐπιστημονικὸν καὶ κοινωνικὸν του ἔργον καὶ τὸν ἐπήνεσε δημοσίᾳ «διὰ τὴν συμβολὴν του πρὸς καταπολέμησιν τῆς ἐλονοσίας». Ἀπέκτησε τίτλους ἀναγνωρίσεως τοῦ ἔργου του πολλοὺς ἀπὸ τοῦ 1900 καὶ ἐντεῦθεν μέχρι τοῦ 1930, τοὺς ὁποίους οἱ βουλόμενοι σήμερον καὶ οἱ μεταγενέστεροι ἤμποροῦν νὰ ἴδωσιν εἰς τὸ ἔργον του **«Πατρίς, ἐπιστήμη, κοινωνία»** ὅπου ἐκτίθεται ἡ ἑορτὴ τῆς ἀναδειξεώς

του ὡς ἐθνικοῦ ἀνδρὸς ἀπὸ τὸ ἐπίσημον κράτος.

Ἐν ἐνὶ λόγῳ ξένοι καὶ ἀλλοδαποὶ καὶ ἡμετέροι πανηγυρικοῦς πλέον ἀνεγνώρισαν τοὺς ἐπιστημονικοὺς του μόχθους, ὅπως τὸ *Institut Paster* καὶ πολλοὶ δαφνοστεφεῖς εὐρωπαῖοι ἐπιστήμονες ὅπως ὁ Laveran καὶ ὄνομαστοὶ ἄλλοι. Μετὰ τοῦ Κ. Σάββα μικροβιολόγου καθηγ. ἴδρυσεν τὸν **Σύλλογον πρὸς περιστολὴν τῶν ἐλωδῶν νόσων**, ὅστις τόσας προσέφερεν ὑπηρεσίας δι' ἐξυγιαντικῶν ἐργασιῶν, αἵτινες ἐπεξετάθησαν καὶ ἔξω τῆς Ἑλλάδος ὅπως λ. χ. ἐν Ἀλβανίᾳ.

Ὁ Καρδαμάτης, ὑπῆρξεν ἕνας μέγας ἀλτρουϊστής, διότι ἐδαπάνησε τὴν ζωὴν του χάριν τῶν ἄλλων, χάριν τῶν πολλῶν, χάριν τῶν Ἑλλήνων. Τὰς προσπαθείας του αὐτὰς βλέπει τις εἰς τὸ ἀνωτέρω μνημονευθὲν βιβλίον του ἀναπτυσσομένης με ἀκριβείαν, εἰλικρίνειαν καὶ ἀλήθειαν. Ἄλλ' ὅ,τι καταπλήσσει ἀπὸ τὸ ἔργον τους εἶναι ὁ ὄγκος τῶν ἐπιστημονικῶν του ἐργασιῶν. Εἰς τὸ βιβλίον του δύναται τις νὰ ἴδῃ πόσην ἐδαπάνησε σοφίαν, σπουδὴν καὶ μελέτην, πόσας παρατηρήσεις ἔκαμε ὑπὲρ τῆς ἐπιστήμης. Τοιαῦται ἐργασίαι του μετεφράσθησαν γαλλιστὶ καὶ ὑπεβλήθησαν εἰς τὴν Ἱατρικὴν Ἀκαδημίαν Παρισίων, ἀποδεικνύουσαι ὅτι Ἑλληνικὴ εἶναι καὶ ὄχι ξένη ἡ ἐργασία τῆς ἐκ τῆς κινήσεως **αἰμοσφαιρινουρίας** Αἱ ξένοι κρίσεις περὶ τοῦ ἔργου—καὶ εἶναι ἀμέτροτοι—βρίθουν ἀπὸ τιμητικὰς κρίσεις καὶ ἐπαίνους καὶ ἀναγνώρισιν.

Τὸ ἔργον τοῦ Ἰ. Καρδαμάτη δὲν ἤμπορεῖ νὰ περιληφθῇ εἰς ἕνα σημεῖωμα μόνον. Ὁ χρόνος θὰ μᾶς τὸν ἀποκαλύψῃ μέγαν, διότι εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἐλονοσίας ἐν Ἑλλάδι (καίτοι αὕτη καλύπτεται ἀπὸ τὸν σκιερὸν καὶ ἀδιαφανὴ πέπλον τῶν αἰῶνων), ἥτις ὑφίστατο ἀδιαμφισβητήτως ἀρχῆθεν ἐν τῇ χώρᾳ μας, ὁ Ἰ. Καρδαμάτης προσέφερε τὰ πάντα καὶ ἔστησε τὰ θεμέλια τοῦ ἀγῶνος, τὸν ὁποῖον καὶ μόνον ἀποθνήσκων ἐγκατέλειπεν τὸν εἰς τοὺς μεταγενεστέρους του. Αὐτὸς μόνος εἶδε καὶ ἐγνώρισε τὴν **«πυρρίνην τραγωδίαν τὴν σκορπίζουσαν τὴν φρόνην, τὴν αἰωνίως γαγγραινιασμένην πληγὴν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους»** ὅπως ἐχαρακτήρισε προσφύεστατα τὴν ἐλονοσίαν. Ἀπέθανεν ἀνακουφισόμενος ἀπ' ὅ,τι ἔκαμε διὰ τὸ Ἔθνος. Ἀπέθανε λέγων: «Ἐὰν δὲν κατώρθωσα νὰ συλλάβω τοὺς ἀστέρας, τοῦλάχιστον ἔκαμα με σύνθημα ἐθνικοῦ συναγεροῦ καὶ θύελλαν κοινωνικὴν, συνειδητὸ ἐκεῖνο ποῦ ἦτο ἀσυνειδητο. Στείρας δὲ με ἐργωδῆ δημιουργικὴν προσπάθειαν τὸν σπόρον τοῦ φωτός, τῆς ἀληθείας, ἐφώτισα καὶ διέλυσα ὅσον τὸ ἐπ' ἐμοί, τὰ σκοτεινιασμένα μαῦρα σύννεφα τῆς Ἐθνικῆς ψυχῆς καὶ ἐμίλευσα με σμίλη ἀλύγιστη εἰς τὰς φωτεινὰς σελίδας τῶν τριῶν τελευταίων μου βιβλίων ἀνεξίτηλα ἕνα νέον ἠθικὸν πολιτισμόν».

Ἡ **Θράκη** σεμνύνεται διὰ τὸ τέκνον της καὶ ὑπερσηφανεύεται διὰ τὸν ἄνδρα, ποῦ δὲν ἀπέθανε καὶ πρέπει νὰ τὸν τιμήσῃ ἐν καιρῷ με τὸν ἀνάλογον τρόπον. Ἡ **Ἐταιρεία Θερακικῶν Μελετῶν** τὸ ὑπόσχεται.

ΠΟΛΥΔ. ΠΑΠΑΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΚΑΙ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΣΩΤΗΡΙΟΥ ΑΝΤΩΝΙΑΔΑΙ

Ἐπὶ μακρὰ ἔτη τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος Φιλιππουπόλεως καὶ δημογεροντίας, ἀξιολόγου ἱατροῦ καὶ μεγάλου πατριώτου, τοῦ ὁποίου ἡ δράσις θὰ γίνῃ γνωστὴ εἰς προσεχεῖς τόμους τοῦ *Ἀρχείου Θεράκης*.

Ὁ *Ἀντώνιος* ὑπῆρξε μηχανικός, σπουδάσας μεταλλουργίαν καὶ μεταλλειολογίαν ἐν Εὐρώπῃ. Εἰργάσθη ἐν Σόφια ἐπὶ ἔτη καὶ ἔπειτα ἐνταῦθα, μελετήσας τὸν ἐθνικὸν πλοῦτον τῆς χώρας καὶ τὸν τρόπον τῆς προσφορωτέρας ἐκμεταλλεύσεώς του, προσενεγκὼν οὕτω μεγάλας ὑπηρεσίας εἰς τὸ Ἔθνος καὶ τὸν κλάδον του. Ἀπεβίωσε πρὸ τριετίας ἀφίσης κενὸν δυσαναπλήρωτον.

Ὁ *Κωνσταντῖνος* σπουδάσας ἱατρὸς ἐν Βιέννῃ καὶ εἰδικευθεὶς εἰς τὴν ὀφθαλμολογίαν ἐξήσκησε τὸ ἐπάγγελμά του ἐνταῦθα εὐδοκιμώτατα. Ὑπῆρξε πατριώτης ἔνθετος καὶ εἰργάσθη πάντοτε ὑπὲρ τῶν δικαίων τοῦ ἐν Βορείῳ Θεράκῃ Ἑλληνισμοῦ. Ἀπέθανεν ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς δράσεώς του πρὸ ἐτῶν.

Τὸ *Ἀρχεῖον Θεράκης* μνημονεῦον τὴν ἀπώλειαν τῶν δύο ἐξαιρετῶν τέκνων τῆς Θεράκης ἐπιτελεῖ χρέος ἐπιβεβλημένον καὶ ἐπιφυλλάσσει γὰρ ἐξάρα λεπτομερῶς τὴν δρασίαν των κατὰ τὸ μνημόσυνον τοῦ ἀοιδίμου πατρὸς των Σωτηρίου Ἀντωνιάδου εἰς προσεχῆ τόμον του, ὅτε θὰ δημοσιεύσῃ, ἀνέκδοτα ἰδιόγραφα ἱστορικὰ σημειώματά του περὶ Στενιμάχου καὶ τῶν Ζαριφείων Διδασκαλείων Φιλλεως, εἰς τὸν ἔορτασμόν τῆς εἰκοσιπενταετηρίδος τῶν ὁποίων ἐξεφώνησε τὸν πανηγυρικόν, ἀποτελοῦντα ἱστορικὸν μνημεῖον τῶν ἐκπαιδευτικῶν πραγμάτων τοῦ ἐν Βορείῳ Θεράκῃ Ἑλληνισμοῦ.

ΠΟΛΥΔ. ΠΑΠΑΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΜΑΥΡΟΜΜΑΤΗΣ

Εἰς τὴν ἀκμὴν ἀκόμη τῆς ἡλικίας του, μόλις ἀποχωρήσας ἀπὸ τὴν ἐν τῇ Ἔθν. Τραπέζῃ τῆς Ἑλλάδος πολυχρόνιον ὑπηρεσίαν του, ἀπέθανεν ἀπὸ καρδιακὸν νόσημα αἰφνιδίως τὴν 4 Ἰουνίου 1943 ὁ προσωπάρχης αὐτῆς καὶ διευθυντῆς Ἀλέξ. Μαυρομμάτης, τοῦ ὁποίου ἡ σταδιοδρομία ὑπῆρξε γόνιμος καὶ εὐδόκιμος καὶ ἐξαιρετικὴ ἐν αὐτῇ.

Ὁ Ἀλέξ. Μαυρομμάτης καταγόμενος ἔξ Ἀγχιάλου Ἀνατ. Ρωμυλίας, εἰσῆλθεν εἰς τὸ ἐθνικὸν μας τοῦτο ἴδρυμα μετὰ τὰ φορικτὰ γεγονότα τοῦ 1906 ἐν Ἀνατ. Ρωμυλίᾳ, ὅτε περατώσας τὰς νομικὰς του σπουδὰς ἐν τῷ Ἔθν. Πανεπιστημίῳ, προερχόμενος ἐκ τῶν Ζαριφείων Διδασκαλείων Φιλλεως, τὰ ὁποῖα ἐτελείωσε κατὰ τὸ 1897, ἐξήσκει ἤδη τὸ δικηγορικὸν ἐπάγγελμα ἐν Ἀγχιάλῳ καὶ εἰργάζετο πατριωτικώτατα ἐν τῷ πατριῳ του ἐθνικῷ πολλῶν αἰῶνων οἴκῳ.

Ἡ οἰκογενειακὴ του ἀνατροφή καὶ αἱ προγονικαὶ παραδόσεις τῆς παλαιότητας οἰκογενείας του διέπλασαν τὸν χαρακτήρα τοῦ Ἄλεξ. Μαυρομμάτη λαμπρὸν ἀλλὰ καὶ σπάνιον. Ἠγάπα τὴν ὁμαλότητα, ἀπέφευγε πάντοτε τὰς προστριβὰς καὶ ἐπιβάλλετο διὰ τῆς μειλιχιότητος καὶ προσηνείας. Οἱ θόρυβοι καὶ αἱ κατὰ τὴν δρᾶσιν τοῦ ἀνθρώπου διαμάχαι ἦσαν ξένα πρὸς τὸν χαρακτήρα του καὶ διὰ τοῦτο ὄλον τὸ μακρὸν τῆς ὑπηρεσίας του διάστημα, ὅπου καὶ ἂν εἰργάσθη, διήνυσε τιμώμενος καὶ ἀγαπώμενος ὑπὸ πάντων καὶ ἐν τῷ κέντρῳ καὶ ταῖς ἐπαρχίαις.

Ὁ Ἄλεξ. Μαυρομμάτης ὑπῆρξε ἐκ τῶν ἰδρυτῶν τοῦ **Ἀρχείου Θράκης**, τὸ ὁποῖον περιέβαλλε μὲ ἀγάπην καὶ στοργὴν καὶ ἐνδιαφέρον, ὡς ἐπίσης καὶ ἐκ τῶν ἰδρυτῶν τῆς **Ἐταιρείας Ὀρακικῶν Μελετῶν**, ὅπως ἄλλοτε ὑπῆρξε καὶ πρόεδρος τοῦ Συλλόγου Ἀγχιαλιτῶν.

Τὸ **Ἀρχεῖον Θράκης** ἐκφράζει τὴν ἄφατον λύπην του διὰ τὸν θάνατον τοῦ ἐκλεκτοῦ τούτου Θρακῆς, ὅστις ἐτίμησε τὴν Πατρίδα του, ὅπου καὶ ἂν εἰργάσθη, καὶ ἐξάγει τὴν ὀδύνην ὄλων τῶν Θρακῶν οἵτινες ἠγάπων καὶ ἐτίμων τὰ πολλαπλᾶ προσόντα του διὰ τῶν ὁποίων ἐξήσκησε τὸ χρέος του πρὸς τὴν οἰκογένειάν του, τὴν γενέτειράν του καὶ τὴν ἐνιαίαν μεγάλην Πατρίδα μας.

ΠΟΛ. ΠΑΠΑΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

ΧΡΗΣΤΟΣ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΗΣ

Τὴν 2αν Ἰανουαρίου 1943 ἀπεβίωσεν εἰς ἡλικίαν 69 ἐτῶν ὁ ἐκ Σκοποῦ τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης Χρῆστος Τριανταφυλλίδης, φαρμακοποιὸς καὶ χημικὸς ἀ' τάξεως.

Ἐξήσκησε τὸ ἐπάγγελμα τοῦ φαρμακοποιοῦ καὶ χημικοῦ λίαν εὐδοκίμως κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν μέχρι τοῦ ἔτους 1929, ὅτε ἐγκατεστάθη μονίμως εἰς Ἀθήνας συνεχίσας τὸ ἐπάγγελμα του.

Ἦλθε ἀριστος ἐπιστήμων τυχῶν τεσσάρων διπλωμάτων εὐρεσιτεχνίας διὰ πρωτότυπα φαρμακευτικὰ ἰδιοσκευάσματα. Διετέλεσε προϊστάμενος χημικὸς—φαρμακοποιὸς τοῦ Διεθνοῦς Ὑγειονομικοῦ Κωνσταντινουπόλεως διακριθεὶς καὶ εἰς τὰ ἐν Καβακίῳ Κων)πόλεως, Σμύρνη καὶ Τζέδνα (Ἀραβίας) Ὑγιονομεῖα. Αἱ ἔξοχοι ὑπηρεσίαι αὐτοῦ ἐξετιμῆθησαν καὶ ὑπὸ ξένων Κρατῶν, ὡς τοῦ Βασιλέως τῆς Σουηδίας, παρὰ τοῦ ὁποίου ἐτιμῆθη δι' ἀνωτέρου παρασήμου καὶ τοῦ τίτλου τοῦ Ἰππότη τοῦ Βασιλικοῦ Σουηδικοῦ Τάγματος WASA.

Τ. Δ. Θ.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

Θὰ εἶταν μιὰ παράλειψη ἂν στὸ πάνθεο τῶν μνημοσύνων τοῦ «Ἀρχείου Θράκης» δὲν ἔδινε τὸ παρὼν κ' ἕνας Ἴκαρος, ποῦ τίμησε ἐξαιρετικά.

τῆ Θράκῃ. Περάσανε πέντε περίπου τώρα χρόνια ποὺ πέσανε καὶ λίσσανε τὰ φτερά τοῦ σηναρχοῦ Θεοδώρου Δημητριάδου, μὰ ὅσοι τὸν εἶχαν γνωρίσει θὰ τὸν θυμοῦνται πάντα.

Γεννήθηκε στὸ Σκοπὸ τῆς Ἀνατολικῆς Θράκῃς τὸ 1896. Ἀφοῦ τελείωσε τὸ Γυμνάσιο τῆς Ἀδριανουπόλεως, πηγαίνει στὴν Αἴγυπτο κι' ὕστερ' ἐγγράφεται στὴ Σχολὴ Εὐελπίδων μὲ τὸ ὄνειρο νὰ δῆ ἐλεύθερη τὴ

γενέτειρά του ἀπὸ τὸν τουρκικὸ ζυγὸ. Τὸ 1917 ὡς ἀξιωματικὸς τοῦ πυροβολικοῦ παίρνει μέρος στὸν πόλεμο. Ἡ ψυχὴ του φτερουγίζει ἀπὸ χαρὰ, ποὺ πλησιάζει ὁ καιρὸς νὰ πραγματοποιηθῆ τ' ὄνειρό του, νὰ ἰδῆ ἐλεύθερους τοὺς συμπατριῶτες του Θράκες καὶ μεγάλη τὴν Ἑλλάδα.

Γενναῖο παλλικάρι ὁ ἴδιος μετατάσσεται σὲ λίγο στὴν ἀεροπορία. Ἐκπαιδεύεται στὴ Γαλλία καὶ Ἀγγλία μὲ μεγάλη ἐπίδοση.

Ἀποφασιστικὸς καὶ πάντα ριψοκίνδυνος πετᾷ στοὺς αἰθέρες ἀτενίζοντας κάθε φορὰ μὲ θάρρος τὸν ἐχθρό. Γράφει ὡραίες σελίδες δόξης στὸ Σκοπὸ, στὴ Δοϊράνη, στὸ Οὐσάκ, στὸ Σαγγάριο καὶ στὰ ἐνδότερα τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Ἡ νίκη τὸν στεφανώνει παντοῦ.

Κατὰ τὸ 1921 ὁ ἥρωικὸς ἀεροπόρος μας ἔπεσε δυὸ φορὲς τραυματισμένος προσγειώνοντας σ' ἐχθρική γῆ στὴ Μικρὰ Ἀσία, μὰ θαρραλέος πάντα κατορθώνει νὰ διαφύγῃ τὴν αἰχμαλωσία.

Στὸν καιρὸ τῆς εἰρήνης καταρτισμένος μὲ ἀριστη μόρφωση προσφέρει πολὺτιμες ὑπηρεσίες ὡς ἀντισυνταγματάρχης ἀεροπορίας Θ. Δημητριάδης ὡς καθηγητὴς τῆς Ἀεροπορικῆς Σχολῆς Θεσσαλονίκης καὶ ὡς Ὑποδιοικητὴς τῆς Ἀεροπορικῆς βάσεως Σέδες (Θεσ|νίκης).

Κατηγορηθεὶς γιὰ τὴ συμμετοχὴ του στὸ κίνημα τοῦ Πλαστήρα μαζί μὲ τὸν Διοικητὴ του καὶ Σωματάρχῃ στρατηγὸ κ. Κλάδο «ἀποτάσσεται» ἀπ' τὸ στρατό, γιὰ τὸν ὁποῖον ἀφιέρωσε ὅλη τὴ νιότη του, ὅλη του τὴ ζωὴ. Αὐτὸ τὸ ἔφερε βαρῶν, καὶ τὴ νύχτα τῆς 24 Μαΐου 1937 ζήτησε τὴ γαλήνη στὰ νερά τοῦ Θερμαϊκοῦ.

Ἡ ἱστορία τῆς ἀεροπορίας θὰ γράψῃ μὲ χρυσὰ γράμματα τὸ ὄνομά του, γιὰτὶ ἦταν ἓνας μεγάλος ἥρωας καὶ ἡ φήμη του θὰ μείνῃ ἀθάνατη.

Ἀθῆναι 11-1-43

ΤΡ. Δ. ΘΕΟΔΩΡΙΔΗΣ

ΔΗΜ. ΧΑΤΖΗΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ

Ἀπέθανεν εἰς τὰς ἀρχὰς Νοεμβρίου ὁ Δημ. Χατζηπαναγιώτης (συνταξιούχος καθηγ. τῆς Γαλλικῆς) εἰς τὸ Ἄσυλον τῶν Ἀνιάτων, ὅπου ὀλίγας ἡμέρας πρὶν μετεφέρθη πάσχων ἐξ ἀνιάτου νοσήματος. Ὁ Δημ. Χατζηπαναγιώτης ἐκ Σαράντια Ἐκκλησιῶν τῆς Ἀνατ. Θράκης τελειόφοιτος τῶν Ζαριφ. Διδασκαλείων καὶ συμμαθητῆς τοῦ μακαρίτου Μυρτ. Ἀποστολίδου ἐδίδαξε πολλὰ χρόνια ὡς δημοδιδάσκαλος καὶ ψάλτης. Ἰδίως διέπρεπεν ὡς ἱεροψάλτης κάτοχος μεγάλης καὶ ἡδείας φωνῆς, διατελέσας ὡς τοιοῦτος ἐν Σαρ. Ἐκκλησίαις, Φιλιππουπόλει καὶ ἀλλαχοῦ. Εἰς ἡλικίαν μεγάλην ἐπεδόθη εἰς τὴν σπουδὴν τῆς Γαλλικῆς γλώσσης, τὴν ὁποίαν καλῶς ἐξέμαθε διαμείνας ἐν Μασσαλία καὶ ὡς κάτοχος αὐτῆς ἐγένετο καθηγ. τῆς Γαλλικῆς εἰς τὰ Γυμνάσια τοῦ ἐλευθέρου Βασιλείου.

Κατὰ τὴν νεότητά του διέπρεπε διὰ τὰ σπάνια προσόντα τοῦ ἠθοποιῦ καὶ μάλιστα τοῦ δραματικοῦ, ἐρμηνεύσας πολλοὺς ρόλους τραγικοῦς εἰς τὰ ἐρασιτεχνικὰ θεάτρα τῆς κοινότητος Σαρ. Ἐκκλ. διότι καὶ ἡ ψυχικὴ καὶ ἡ σωματικὴ διάπλασίς του ἦσαν συγγενικοὶ πρὸς τὸ τραγικόν. Ὡς ἠθοποιὸς θὰ διέπρεπε μέγανως, ἂν ἐκ νεότητος ἐσπούδαζε τὴν ἠθοποιίαν.

Οἱ σύγχρονοὶ του οὐδέποτε θὰ λησμονήσουν τὰς ἐπιτυχίας του αὐτὰς εἰς τὸ θέατρον τὸ ἐρασιτεχνικόν, διὰ τοῦ ὁποίου ἐτρέφετο ὁ δούλος Ἑλληνισμὸς καὶ συγχρόνως ἐξυπηρετοῦντο τὰ κοινοτικὰ σχολεῖα, ποὺ διετηροῦντο μὲ ἐράνους καὶ συνδρομὰς τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Τὸ Ἄρχεῖον Θράκης ἐκφράζει τὴν συμπάθειάν του καὶ γεραίρει τὴν μνήμην τοῦ ἀνδρός, ποὺ ἐδαπάνησε τὴν ζωὴν του διδάσκων καὶ ψάλλων ὑπὲρ τῶν ἰδανικῶν τοῦ δούλου Ἑλληνισμοῦ. Αἰωνία του ἡ μνήμη.

ΠΟΛ. ΠΑΠΑΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΔΟΞΙΑΔΗΣ

Ὁ Ἀπόστολος Δοξιάδης ὑπῆρξε μία πανελλήνια προσωπικότης. «Οὐδενὸς δεύτερος» τῶν Θρακῶν καὶ στὴν ἐπιστήμην καὶ στὴν πολιτικὴν καὶ στὴν κοινωνικὴ δραστηριότητα καὶ ὠφέλεια. Ἄν ἡ Θράκη στερήθηκε πρόωρα ἓνα κεφάλαιόν της, ἡ Ἑλλάδα ἔχασε ἐπίσης ἓναν ἄνδρα χρησιμώτατον.

Ὁ Ἀπόστ. Δοξιάδης πρὸ 68 χρόνια γεννήθηκε στὸ Στενίμαχο τῆς Ἀνατ. Ρωμυλ., τὸ προπύργιον αὐτὸ τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ὅπου ὁ ἀείμνηστος ἔξεκολάφθηκε γιὰ νὰ ἀναδειχθῇ κατόπιν ὁ ρυθμιστῆς τῶν τεχνῶν τῆς δύσμοιρης αὐτῆς πολιτείας, ποὺ ἐπέπρωτο μὲ τὴ βία καὶ τὴν καταστροφὴν νὰ χάσῃ τὸν Ἑλληνικὸν τῆς χαρακτῆρα. Ὁ Δοξιάδης σπούδασε γιὰ τὸν σὴν Εὐρώπῃ καὶ ἐπέστρεψε στὴν πατρίδα του, ὅπου ἀπεδύθηκε στὸν ἀγῶνα τῆς περισώσεως τοῦ Ἑλλην. τῆς Ἀνατολ. Ρωμυλ. ἀπὸ τὴν καταδίκη της σὲ θά-

νατον. Ἀγωνίστηκε πολιτικά, γενναῖα καὶ ἐμψυχωμένα ἕως τὴν ἡμέρα ποὺ ἀναγκάστηκε νὰ διαφύγῃ στὴ μητέρα Ἑλλάδα γιὰ νὰ σώσῃ τὴ ζωὴ του. Οἱ ἀγῶνες του αὐτοὶ εἶναι πανελλήνια γνωστοὶ καὶ διαγράφονται στὴν ἱστορία τοῦ Στενιμάχου ἀπὸ τὸν Κ. Μ. Ἀποστολίδη. 1) Ὁ Ἀπόστολος Δοξιάδης ὑπῆρξε φυσιογνωμία, ποὺ εὐκόλα δὲν χανότανε, γιὰτὶ ἂν καὶ διωγμένος καὶ ξένος στὴν Ἀθήνα βρῆκε τὸ δρόμο του καὶ μπόρεσε νὰ ἐπιπλεύσῃ καὶ

νὰ ἐπικρατήσῃ. Ἡ προσωπικότης του ὑπῆρξε πολλαπλῆ καὶ ἡ πολυμέρειά του μεγάλη. Ἐδῶ στὴν Ἀθήνα ἐπεβλήθηκε ἀμέσως ὡς ἱατρός— ὡς παιδίατρος μᾶλλον—καὶ ὡς τέτοιος μπόρεσε νὰ προσφέρῃ μεγάλες ὑπηρεσίες. Ἐτσι γνωστότατος πλέον ἐπεδόθηκε στὴν ὑπηρεσία τῆς Πατρίδος ὡς πρόεδρος τοῦ Πατριωτικοῦ Ἰδρύματος, ποὺ τὸ ἀνέδειξε καὶ τὸ δόξασε, μπορῶ νὰ πῶ, στὴ συνείδηση τοῦ λαοῦ μὲ τὴν εὐεργετικὴ δράση του, ὥστε ὁ λαὸς νὰ τὸ θεωρῆ τὸ μοχλὸ καὶ στηλοβάτη τῆς εὐποιίας στὴν Ἑλλάδα.

Ἀλλὰ ἡ προσωπικότητα τοῦ Δοξιάδου ἐπεβλήθηκε ἀκόμα πλεονεκτήματα στὸν πολιτικούς κύκλους καὶ ἦλθε γρήγορα ὁ καιρὸς, ποὺ ἐκλήθηκε νὰ προσφέρῃ τίς ὑπηρεσίες του γενικώτερα παίρνοντας μέρος στὴν διακυβέρνηση

τῆς χώρας ὡς Ὑπουργὸς τῆς Ὑγιεινῆς. Στὴν ἀσκηση τοῦ ἀξιωματίου του ἀνεδείχθηκε σπουδαῖος, γιὰτὶ ὠργάνωσε πρῶτος τὸ ὑπουργεῖο, ποὺ ἀνέλαβε καὶ ἔβαλε θεμέλια καλά, γιὰ νὰ προχωρήσῃ τὸ ἔργο του.

Ὁ Ἀπόστολος Δοξιάδης στὸ ἱατρικὸ του ἔργο ὑπῆρξε ὑπέροχος. Τὰ παιδιά τῶν Ἀθηναίων, ποὺ τώρα εἶναι μεγάλοι πια καὶ πατέρες καὶ μητέρες, θὰ τὸν θυμῶνται μὲ ποιά γλυκύτητα, μὲ ποιά σοφία τοὺς ἐρεύνησε, τοὺς διέγινωσε τὴν ἀρρώστειά τους καὶ τοὺς γιάτρευε μὲ τὸ ἐμψύχωμα, ποὺ ἐνέπνεε ἢ ὑποβλητικὴ του μορφῆ. Ἐτσι ἔγινε ὁ εὐεργέτης τοῦ παιδιοῦ στὴν Ἑλλάδα ὡς παιδίατρος καὶ παρήγορος τῶν μητέρων, προστάτης καὶ πατέρα.

Στὰ γιατρικὰ προβλήματα τῆς χώρας δὲν ἀγωνίστηκε μονάχα μὲ τὴν ἐξάσκηση τοῦ ἐπαγγέλματός του, ἐργάστηκε πολὺ καὶ μὲ τὴν πέννα. Ἐγραψε κ' ἐκλαίκευσε ἐπιστημονικὰ θέματα, δημοσίεψε πλούσια ἄρθρα καὶ σοφὰ, νουθέτησε, διεφώτισε, καθωδήγησε τὴν κοινὴ γνώμη. Τὸ γλαφυρὸ καὶ ἐπαγωγὸ του ὕφος θὰ μείνῃ στὰ δημοσιεύματά του πρότυπο. Ὅποιος διάβαζε ἄρθρα του, σχημάτιζε τὴν ἐντύπωση τοῦ δασκάλου, ποὺ διαφωτίζει

1) Βλέπε Ἱστορία Στενιμάχου σ. 73 κ. ἔξ.

με ἀπλότητα, ἐνάργεια καὶ σαφήνεια ὕφους, πού εἶναι τ' ἀπαραίτητα στοιχεῖα τῆς διδασκαλίας τοῦ κοινοῦ, ὅταν τὰ γραφόμενα δὲν εἶναι ἐπιδεικτικά ἄρθρα ξένης σοφίας, πού διοχετεύεται εὐκολὰ μετὰ τὴ λογικλοπία, ἀλλ' ἀπαυγίσματα μελειῶν καὶ σπουδῆς καὶ γνώσεως ἀληθινῆς καὶ πραγματικῆς σοφίας καὶ ἀπορρέουν ὄχι ἀπὸ τὸ ὑπέρημα, ἀλλ' ἀπὸ τὴν περίσσειαν τῆς γνώσεως.

Ὁ Δοξιάδης ἐξελαίκενε τὰ θέματά του καὶ μετὰ διαλέξεις καὶ ὡς κομψοφανοῖ ἐπῆρξε δεινός. Ἡ στομυλία του θὰ παραμείνῃ μοναδική, ἢ πειθῶ του ἀκαταμάχητη καὶ καὶ ἡ ἡδονὴ τῆς ἀκροάσεώς του μεγάλη. Ὁμιλοῦσε γλαφυρὰ καὶ ἀπλά. Ἡ ἀπλότης του μάλιστα ἐγλύκαινε περισσότερο μετὰ ἐκεῖνο, πού χαρακτήριζε τὸ λόγο του, τὸ ἰδιωματικὸ τῆς προγονικῆς του προφορᾶς τοῦ Στενιμάχου μετὰ τὸ βόρειο τῆς ἰδιώμα, πού μ' ὄλες τὶς σπουδές του, μ' ὄλη τὴ διαμονή του στὴν Εὐρώπη, τὴ ζωὴ του στὴν Ἀθήνα δὲν τὸ ἀπέβαλε καὶ ἔντονα τὸ εἶχε στὴν ἐκφρασὴ του. Βορειοελλαδίτης σωστός: στὴν ὀμιλία, στὴν ἐκφραση. Ὁμιλοῦσε ἀπὸ στήθους, ὅπως ὅλοι οἱ σοφοὶ καὶ εὐφραδεῖς ἄνθρωποι, πού ἔχουν καὶ μποροῦν νὰ ποῦν κάτι, χωρὶς νὰ ἐπιζητῆ νὰ τὸ στολίσῃ μετὰ τᾶνθη τοῦ λόγου ἢ μετὰ ρητορικά σχήματα. Ἡ μορφὴ του, μορφὴ ἀσκητικὴ, πού τῆς ἔλειπε τὸ φωτιστέρανο τοῦ μαρτυρίου καὶ τῆς ἀγιωσύνης ἔπαιρνε μιὰ τραγικὴ ποιητικὴ διάθεση, ὅταν ἀφηγεῖτο κάτι τὸ πατριωτικόν. Τὸν ἐνθυμοῦμαι, ὅταν μοῦ ἀφηγήθηκε κάποτε πῶς γλύτωσε τὴ βιβλιοθήκη τῆς πατρίδος του Στενιμάχου, καὶ τὴν ἔφερεν ἐδῶ στὶς Ἀθήνες καὶ τὸ δραματικὸ τέλος τῆς.

Σῶλα τὰ ἀξιώματα, πού κατέλαβε ἐδῶ στὴν Ἑλλάδα—ἀφοῦ ἔκαμε τὸ πατριωτικὸ χρέος του ὑπέροχα στὸ Στενίμαχο—δείχτηκε ὑπέροχος. Ὁργάνωσε τὴν Ὑγιεινὴ ὡς ἀρχηγὸς ἀποστολῆς περιθάλψεως ὑγιεινολογ. ὁργανώσεως τῶν Ἑλλήν. χωρῶν πού ἀπελευθερώθηκαν, θεμέλιωσε τὸ Πατριωτικὸν Ἰδρυμα καὶ τὸ ὁργάνωσε, ἔγινε κήρυκας καὶ πραγματικὸς ἀπόστολος τῆς προστασίας τοῦ παιδιοῦ, σὰν παιδαγωγός καὶ παιδίατρος, ὑπόβρυγεσε στὸ Ὑπουργ. Προνοίας καὶ Δημ. Ὑγιεινῆς, ὁργάνωσε τὴν περίθαλψη τῶν προσφύγων μετὰ τὴ Μικρασιατικὴ καταστροφή. Στὰ συνέδρια τῆς Κοινωνίας τῶν Ἑθνῶν πάντοτε εἶταν πολῦτιμος παράγοντας, καὶ ὑστερονὰ πρόσφατα ψυχὴ τοῦ Ἑθν. Ὁργανισμοῦ Χριστιανικῆς ἀλληλεγγύης, πού στὶς ἐπάλξεις τῆς ἔπεσε πεθαίνοντας σάκμῃ ἀκόμα σώματος καὶ ψυχῆς 68 ἐτῶν. Καὶ ὅλα αὐτὰ ἀφοῦ ἐπὶ δεκαπέντε χρόνια ἀγωνίστηκε μέσα στὴν πατρίδα του Στενίμαχο γιὰ τὰ Κοινοτικά σχολεῖα καὶ τὴ διοίκησιν τῆς Κοινότητος, καὶ στάθηκε τὸ κάρφος τῆς γειτονικῆς μας φυλῆς, πού ὤμοσε ἀπὸ μακροῦς αἰῶνας τὴν κατάλυσιν τῆς φυλῆς μας καὶ τὸν ἀφανισμό τῆς. Οὐδενὸς δευτέρου, ὅπως εἶπα, τῶν Ἑθρῶν καὶ γιὰ τὸ τὸ κενὸ του, πού δημιούργησε μεγάλο, πρὸ παντός γιὰ τὸ Ἑθρῶν κόσμον. Καὶ ὅπως εἶπε ὁ Παπαδοῦκος—ὁ φτωχὸς παπᾶς τοῦ νεκροταφείου Ἑθρᾶς κιαὐτὸς στὸν τάφον του πάνω—

«χωρίς ἴσως νὰ διαβάσῃ τοῦ Χρυσόστομου τὰ διδάγματα ἐργάσθηκε γιὰ τὴν ἀνθρωπότητα ὡς μαθητὴς του ὑπέροχος καὶ μιμητὴς».

Τὸ ἔργο του θὰ μείνῃ αἰώνιο, ἡ μνήμη του ἀλησμόνητη καὶ σὲ κάποιο λευκὸ κάποτε κατεβατὸ μαρμάρου θάναγραφῇ τὸ ἔργο του ὡς ἔργο ἱεραπόστολου, πού μὲ αὐταπάρνηση μεγάλη πρόσφερε τὸν ἑαυτό του μέχρι θανάτου ὑπηρετῆ τῆς ἀνθρωπίνης εὐποιίας καὶ βοήθειας.

Ἡ Θράκη οὐδέποτε θὰ λησμονήσῃ τὸν πατριώτη, τὸν ἱατρό, τὸν ἐθνικὸ παλαιστή. Κάποτε τὰ κόκκαλά του οἱ Θραῖκές θὰ τὰ μεταφέρουν στοὺς πρόποδας τῆς Ροδόπης, στὰ κράσπεδά της ὅπου κατηγορεῖται ὁ Στενίμαχος, νὰ τάποθέσουν σὲ μνημεῖο μαρμαρένιο, πού θὰ τοῦ στήσουν οἱ συμπατριῶτές του στὸ μέσο τῆς πολιτείας, γιὰ νὰ θυμίσῃ στοὺς μεταγενεστέρους τὸν ἄνδρα, πού θυσίασε τὴ ζωὴ του γιὰ τὴν Πατρίδα, γιὰ τὴν Ἑλλάδα, γιὰ τὴν υἰεὶά της καὶ εὐτυχία της, ὅπως καὶ τοῦ ἄλλου βορειοθρακῶς Κ. Μ. Ἀποστολίδου στὴν Φιλιππούπολη, πού ὡς ποιητὴς, ὡς διδάσκαλος τοῦ Γένους, ὡς ἱστορικὸς καὶ ἐρευνητὴς κατεδεδάφησε τὴ ζωὴ του νὰ τὴν ὑμνήσῃ, νὰ τὴν ἱστορήσῃ, νὰ τὴν ἀποθανάτισῃ, αὐτὸς ὁ ἀκούρατος ὑμνητὴς καὶ ἱστορητὴς της.

ΠΟΛΥΔ. ΠΑΠΑΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ

Τὸν περασμένον Μάϊο ἀπέθανε ὁ βυζαντινολόγος καὶ νομισματολόγος, διευθυντὴς τοῦ Νομισματικοῦ Μουσείου Κ. Κωνσταντόπουλος γεννημένος στὴν Πόλη τὸ 1894. Τὸ ἄρχειον Θράκης πενθεῖ γιὰ τὸ θάνατο τοῦ ἀξιολόγου συνεργάτου του καὶ ὑπόσχεται νὰ δημοσιεύσῃ ἐκτενῆ ἀνάλυσιν τοῦ ἐπιστημονικοῦ του ἔργου στὸν προσεχῆ δέκατο τόμο.

Η ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ

ΑΡΧΕΙΟΝ ΤΟΥ ΘΡΑΚΙΚΟΥ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟΥ ΚΑΙ ΓΛΩΣΣΙΚΟΥ ΘΗΣΑΥΡΟΥ

ΕΚΚΛΗΣΙΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΑΠΑΝΤΑΧΟΥ ΘΡΑΚΑΣ

Ἡ ἀνταλλαγὴ τῶν πληθυσμῶν ἢ ἀποφασισθεῖσα διεθνῶς καὶ ἐκτελεσθεῖσα τῷ 1922, εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα, ὅτι ἡ Μικρὰ Ἀσία, ἔνθα εἶχον ἐγκατασταθῆ οἱ Ἕλληνες ἀπὸ τοῦ 14ου αἰῶνος περίπου π. Χ. καὶ ἡ κάτω τοῦ Δουνάβεως Θράκη, ἔνθα πιστοῦται ἡ παρουσία τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τοῦ 8ου τοῦλάχιστον αἰῶνος π. Χ. ἐκενώθησαν ὑπὸ τῶν προαιωνίων κατοίκων τῶν Ἑλλήνων. Ἐκεῖ ὅπου διεδραματίσθη ἐπὶ 3½ ἢ 3 χιλιετηρίδας μία ἱστορία ἐνδοξοτάτη, ἢ κάλλιον εἰπεῖν ἡ ἐνδοξοτάτη, διότι ἔθεσε τὰ θεμέλια τοῦ παγκοσμίου πολιτισμοῦ, οἱ ἐργάται ταύτης τῆς ἱστορίας ἀντεκατεστάθησαν διὰ λαῶν νέων, ξένων πρὸς τὰς χώρας τῶν πατέρων μας καὶ εὐηργετημένων ὑπ' αὐτῶν.

Ἡ Διεύθυνσις τοῦ *Ἀρχείου Θράκης* νομίζει ὅτι ἡ ἔξοδος τῶν Ἑλλήνων ἐκ τῶν χωρῶν τῆς Θράκης τὰς ὁποίας οἱ πρόγονοί μας ἐπότισαν διὰ τοῦ ἰδρώτος καὶ τοῦ αἵματός των, ἐκόσμησαν διὰ τῆς φιλοκαλίας των καὶ ἐδόξασαν διὰ τῆς διανοίας καὶ τῶν ἔργων των, εἶναι μέγα ἱστορικὸν γεγονός διὰ τε τὴν παγκόσμιον ἱστορίαν καὶ διὰ τὴν Ἑλληνικὴν.

Ἰδιαιτέρως δὲ δι' ἡμᾶς τοὺς Θραῶνας ἢ ἐκλιπούσα φιλότιτη Πατρις εἶναι ὁ πολυτιμότεος οἰκεῖος, ὃν ἐχάσαμεν. Διὰ τοὺς ἀποθνήσκοντας ἄλλους οἰκεῖους μας συνηθίζομεν νὰ κάμνωμεν μνημόσυνα, νὰ ἀναπολῶμεν τὴν μορφήν πολλάκις δὲ καὶ νὰ διαιωνίζομεν αὐτὴν καὶ τὰ ἔργα των διὰ τοῦ λόγου ἢ διὰ τῆς εἰκόνας.

Τὶ ἐκάμαμεν διὰ τὴν φιλότιτην Πατρίδα μας, ἥτις καλύπτει τὰ ὁσᾶ τῶν προγόνων μας, κρατεῖ δεσμίαν τὴν ἀνάμνησίν μας, καὶ παραμένει τὸ ἱστορικὸν στάδιον τῶν ἐκπολιτιστικῶν ἐθνικῶν ἀγώνων τῆς προαιωνίου ἐκεῖ ἱστορίας τῶν προγόνων μας; Τίποτε!

Ἡ Διεύθυνσις τοῦ *Ἀρχείου Θράκης* ἔκρινε πρέπον καὶ ἐπιβεβλημένον καθῆκον νὰ καλέσῃ εἰς μνημόσυνον τῆς ἱερᾶς χώρας μας, τῆς ἀγαπητῆς πατρίδος ἣν ἐχάσαμεν. Τὸ μνημόσυνον τοῦτο συνίσταται εἰς τὸ ἑξῆς:

Καλοῦμεν πάντας τοὺς ἐγγραμμάτους, ὅχι μόνον τοὺς ἐπι-

στήμονας, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀπλῶς γνωρίζοντας γραφὴν καὶ ἔχοντας ἀκόμη ἀνάμνησιν τῆς πατρίδος τῶν, νὰ περιγράψουν συντόμως αὐτήν, ἐκθέτοντες τὴν ἐκκλησιαστικὴν καὶ πολιτικὴν τῆς τάξιν (ἐκκλησιαστικὴ καὶ διοικητικὴ ἐξάρτησις, ἀριθμὸς καὶ ὀνόματα ἐκκλησιῶν, ἱερεῖς), καὶ τὴν ἐκπαιδευτικὴν ὀργάνωσιν (σχολεῖα, διδάσκαλοι, χρονολογικὴ τις ἱστορία περὶ τούτων ὁσηδήποτε) πληθυσμὸς, συνοικίαι, ἀριθμὸς οἰκιῶν, ὀνόματα καὶ ἐπίθετα οἰκογενειῶν, μέλη ἐκάστης ὅτε ἐγένετο ἡ ἀναχώρησις, ἡμερομηνία ἀναχωρήσεως, σκηναὶ τινες ἐξ αὐτῆς χαρακτηριστικαί, περιπέτειαὶ μέχρι τῆς νέας ἐγκαταστάσεως καὶ τόποι τῆς ἐγκαταστάσεως ταύτης. Προσέτι ἀσχολήματα : γεωργία, βιοτεχνία, εἰδικὰ προϊόντα. Ὄνόματα διαφόρων τοποθεσιῶν τῆς παλαιᾶς πατρίδος, σχετικαὶ παραδόσεις ἢ μῦθοι περὶ αὐτῶν ἢ ἱστορίαι. Ἄσματα, ἥθη, ἔθιμα, ἑορταί, γέννησις, γάμος, θάνατος, δεισιδαιμονίαι, προλήψεις κλπ. Ἀρχαῖα ἐρεῖπια, μοναστήρια.

Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ εἶναι λογοτεχνικῶς συντεταγμένα τὰ χειρόγραφα. Ἄν εἶναι, βεβαίως τοῦτο καλύτερον. Ἄλλὰ δὲν πρόκειται περὶ λογοτεχνικοῦ διαγωνίσματος. Ἐνας φιλόπατρις καφεπώλης ἢ παντοπώλης ἢ τεχνήτης οἰοσδήποτε δύναται νὰ γράψῃ ὅλας τὰς ἀναμνήσεις του, βοηθούμενος ὑπὸ τῶν γεροντοτέρων πατριωτῶν του ἀνδρῶν ἢ γυναικῶν ἔστω καὶ μὲ ἀνορθογραφίας.

Ἡμεῖς θὰ δώσωμεν ἀμοιβὴν ἀνάλογον εἰς ἕκαστον συγγραφέα, θὰ ἐπαινέσωμεν τὸ ἔργον του ἀναλόγως τῆς ἀκριβολογίας καὶ τοῦ πλούτου τῶν ἀναμνήσεών του καὶ θὰ συστήσωμεν τὸ ὄνομά του εἰς τὴν ὑπόληψιν τῶν συμπατριωτῶν μας. Ὅλα τὰ χειρόγραφα θὰ εἶναι πολύτιμα· διότι ὅλα μαζὺ θὰ εἶναι ἡ συνολικὴ ἱστορία τῶν τελευταίων ἐτῶν καὶ ἡμερῶν τοῦ ἐκλιπόντος Θρακικοῦ Ἑλληνισμοῦ. Οὗτος ἤρχισεν ὀκτῶ σχεδὸν αἰῶνας πρὸ Χριστοῦ νὰ θάλλῃ εἰς τὰς παρὰ τὸν Ἴστρον, τὸν Αἴμον, τὴν Ροδόπην καὶ τὸν Εὐξεινον χώρας καὶ ἐξερριζώθη ἀποτόμως εἰς τὰς ἡμέρας ἡμῶν. Κάπως ἀργὰ ἐξυπνώμεν καὶ ἀναλαμβάνομεν τὸ ἔργον τῆς γραπτῆς διακωνίσεώς του, ἀλλὰ ζῶσιν ἀκόμη πολλοί. Ἐμπρὸς εἰς τὸ ἔργον οἱ ἀπανταχοῦ Θρακᾶς !

Ἀθῆναι Ἰούνιος 1943

Η ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ
ΤΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ ΘΡΑΚΗΣ

ΠΕΡΙ ΠΡΟΚΗΡΥΞΕΩΣ ΒΡΑΒΕΙΩΝ, ΑΜΟΙΒΩΝ Η ΕΝΘΑΡΡΥΝΣΕΩΝ

Πρὸς τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον α') τῶν Ἑπειρωτικῶν Χρονικῶν, β') τῆς Ἐταιρείας Μακεδονικῶν Σπουδῶν, γ') τῶν Μικρασιατικῶν Χρονικῶν, δ') τῶν Κρητικῶν Σπουδῶν, εἰς Ἐταιρείας Θρακικῶν Μελετῶν, ε') τῶν Θρακικῶν, στ') τοῦ Ἀρχείου τοῦ Θρακικοῦ λαογραφικοῦ καὶ γλωσσικοῦ θησαυροῦ, ζ') τοῦ Ἀρχείου τοῦ Πόντου καὶ πρὸς πᾶν ὅμοιον Ἑλληνικὸν Ἐπιστημονικὸν Ἰδρυμα.

Λαμβάνω τὴν τιμὴν γ' ἀποστέλλω ὑμῖν ἀντίγραφον ὑπομνήματός μου πρὸς τὴν Ἀκαδημίαν Ἀθηνῶν ἀπὸ 10 Φεβρουαρίου 1939. Τοῦτο εἶχον ἀποστείλει ἔξ ἀφορμῆς προτάσεώς μου πρὸς τὴν αὐτὴν Ἀκαδημίαν ὅπως διὰ προκηρύξεως βραβείων ἢ ἀμοιβῶν συλλέξῃ τὰς λεπτομερείας καὶ ἀναμνήσεις περὶ τῶν τελευταίων ἀγώνων ἢ προσπαθειῶν τοῦ ἔθνους μας πρὸς βελτίωσιν τῆς τύχης του ἢ ἀπόκρουσιν δυστυχιῶν καὶ περὶ τῶν παθημάτων αὐτοῦ.

Ζῶσιν ἀκόμη ἄνθρωποι γνωρίζαντες τὰς περιπετείας ταύτας τοῦ ἔθνους μας καὶ θὰ ἠδύναντο νὰ περιγράψωσι τί εἶδον ἢ τί ἐγνώρισαν κατὰ τοὺς ἀγῶνας τῆς Κρήτης, τῆς Θεσσαλίας καὶ Ἠπείρου καὶ Μακεδονίας, κατὰ τὴν ἱστορικὴν ἐκκένωσιν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ τῆς Θράκης.

Δυστυχῶς δὲν ἠδυνήθην νὰ πείσω τὴν Ἀκαδημίαν, ἵνα ἀναλάβῃ τὸ ἔργον, ἐπειδὴ αὕτη ἐνόμισεν ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ δυσχεράνη τὸ εἰρηνικὸν πολιτικὸν καὶ διπλωματικὸν πρόγραμμα τοῦ κράτους μας.

Ἀλλὰ καὶ ἐγὼ δὲν ἐπέισθην, ὅτι τὸ προτεινόμενον ἔργον ἔστρεφεν αἰχμὴν τινα κατὰ τινος, ἐπειδὴ ἤτιο καθαρῶς ἐπιστημονικὸν ἱστορικὸν καὶ ἀπέβλεπε νὰ περισώσῃ τὴν ἱστορίαν του, ὅπερ εἶναι καθήκον παντὸς λαοῦ, τὸ ἐσεβάσθη δὲ πάντοτε ἡ Ἑλλὰς πρὸς τοὺς γείτονάς της μηδέποτε ἐνοχλήσασα αὐτοὺς ἐρευνῶντας ἢ γράφοντας ἡρέμας τὴν ἱστορίαν των ἄνευ ἐπιθετικῆς αἰχμῆς.

Ἐπειδὴ δὲ ἐξακολουθῶ νὰ πιστεύω ὅτι τὸ καθήκον τοῦτο, δὲν ἔκλυσε νὰ βαρύνῃ τὰς εὐθύναις ἡμῶν πάντων, διὰ τοῦτο ἀπευθύνομαι πρὸς ὑμᾶς, ἵνα ἕκαστοι ἐν τῷ μέρει αὐτῶν κατορθώσωσι νὰ περισώσωσι καὶ τὰς πολεμικὰς ἀναμνήσεις τῶν δευτερευόντων ἀγώνων τοῦ ἔθνους, περὶ ὧν δὲν ὀμιλοῦσιν αἱ ἐπιτελικαὶ ἐκθέσεις, καὶ τὰς συγκινητικὰς εἰκόνας τῆς ἐγκαταλείψεως τῶν προαιωνίων πατρίδων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ τῆς Θράκης.

Μετ' ἐξαιρέτου τιμῆς

ΑΝΤΩΝ. Δ. ΚΕΡΑΜΟΠΟΥΛΟΣ

Ἐν Ἀθήναις τῇ 10ῃ Φεβρουαρίου 1939

Πρὸς τὴν Ἀκαδημίαν Ἀθηνῶν

Κύριε Πρόεδρε,

1) Ἐπειδὴ ἡ προκήρυξις βραβείων εἰς τοὺς ὑποβάλλοντας λαογραφικὴν ὕλην ἀπεδείχθη λίαν τελεσφόρος, ὑπεβλήθησαν δὲ πολλαὶ συλλογαί, αἵτινες εἶναι ταμεῖα πολυτίμου ὕλικου, εὐρίσκω ὄρθην νὰ μεταβάλωμεν τὴν περὶ **βραβείων** ἔννοιαν, ὥστε ταῦτα νὰ προσλάβωσι καὶ τὴν σημασίαν τῆς **ἀμοιβῆς**, ἣτις τότε θὰ παρέχεται κατὰ τι ποσὸν εἰς πάντας τοὺς μετέχοντας τοῦ ἀγῶνος καὶ προσκομίζοντας ὕλην. Ὅσοι ἔδειξαν μεγάλην προσπάθειαν καὶ εἰσφέρουσι πολλὰ καὶ ἀξιόλογα, θὰ λαμβάνωσιν ἀναλόγως ἀμοιβὴν ἢ βραβεῖον ἀξιολογώτερον, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνοι οἵτινες εἰσήνεγκον ὀλίγα, ἀλλὰ χρήσιμα, πρέπει νὰ ἀμοιβῶνται καὶ νὰ ἐνισχύωνται ἔστω καὶ διὰ 500 δραχμῶν. Οὕτω δὲ ἡ **Ἀκαδημία γίνεται νομίμως κυρία τοῦ εἰσφερομένου ὕλικου καὶ δύναται νὰ χρησιμοποιῇ αὐτὸ** διὰ τοῦ λαογραφικοῦ καὶ λεξικογραφικοῦ ἀρχείου. Πρὸς τοῦτο καλὸν εἶναι νὰ ψηφισθῇ ποσὸν τι ἀξιόλογον λ. χ. 25 χιλ. δραχ. κατανεμόμενον εἰς ἐνθαρρύνσεις καὶ βραβεῖα ὡς ἑξῆς: ἐν βραβεῖον 5 χιλ. δραχ., ἐν βραβεῖον 4 χιλ. δραχ., τέσσαρα τῶν 2 χιλ., τὰ δὲ ὑπόλοιπα ὀκτὼ πρὸς χίλια (=25 χιλ.). Νὰ δικαιουται δ' ἡ Ἀκαδημία νὰ διαιορῇ αὐτά, ἐὰν τυχὸν ὑποβληθῶσι συλλογαὶ πλείονες ἢ ὅσας δύναται νὰ καλύψῃ ἡ ἀκεραία διανομὴ τῶν **βραβείων, ἀμοιβῶν ἢ ἐνθαρρύνσεων.**

2) Τὸ ἱστορικὸν ὕλικὸν τῶν δραστικῶν ἐποχῶν τῆς ἱστορίας, ὡς εἶναι ἡ ἐποχὴ, ἣν ἔζησεν ἡ σημερινὴ ἀνδρική καὶ γεροντικὴ ἡλικία, εἶναι πολυτιμότερον, καὶ μόνον κατωτέρου πολιτισμοῦ λαοὶ θὰ ἔβλεπον αὐτὸ μετ' ἀδιαφορίας λησμονούμενον. Ἡ ἀποψις, ἣν ἐδέχθη ἡ Ἀκαδημία, ὅτι πᾶσα βράβευσις ἱστορικῆς συλλογῆς περὶ τοῦ προσφάτου παρελθόντος δύναται νὰ βλάψῃ διπλωματικῶς τὴν πατρίδα μας, δὲν εἶναι ἀπόφασις προσήκουσα εἰς Ἐπιστημονικὸν σωματεῖον. Τοιαῦτα σωματεῖα πρέπει νὰ ἐνδιαφέρονται μόνον περὶ τῆς ἐπιστήμης, ἡ διπλωματία ἀνήκει εἰς τὸ κράτος, καὶ ἔχει καθήκον νὰ βοηθῇ ἡμᾶς νὰ ἐκτελέσωμεν τὸ πρὸς τὴν πατρίδα καὶ τὴν ἐπιστήμην καθήκον μας καὶ νὰ καλύπτῃ ἡμᾶς ὡς καλύπτει τοὺς στρατιωτὰς ἀκονῶντας τὸ ξίφος. Ἀλλὰ οὐδ' ἡ διπλωματία ἤξισεν ἀπὸ τοὺς λαοὺς, μεθ' ὧν συνεκρούσθη τὸ κράτος τῆς νὰ λησμονήσωσι τὸ παρελθόντων ἢ νὰ διαγράψωσι τὰ ἐνδόξα κατορθώματά των, ἅτινα ἀποτελοῦσι μείωσιν διὰ τὸ ἥττηθὲν κράτος. Διὰ τοῦτο καὶ τὰ Ἐπιτελεῖα ἐκδίδουσιν ἐπισήμους ἱστορίας τῶν πολέμων, καὶ οἱ λαοὶ καὶ αἱ στρατιωτικαὶ μονάδες των πανηγυρίζουσι τὰς ἐνδόξους ἐπετεῖους τῶν νικῶν των, αἵτινες εἶναι ἐπέτειοι ἥττης διὰ τὸν γείτονα, καὶ ἡ ποίησις καὶ ἡ καλλιτεχνία ἀθανατίζει τοὺς ἡρωισμούς, τοὺς ὁποίους σέβονται ὅλοι οἱ λαοὶ τιμῶντες τοὺς ἀγνώ-

στους στρατιώτας. Ἡ καλλιέργεια τῆς φιλίας πρὸς τινὰ γείτονα δὲν ἔχει ἀνάγκην ἀνιστορήτου διαπραγματεύσεως ἢ ἀμαθοῦς καὶ ἐθελουφλοῦντος κλασανγενισμού. Ἡ εὐκρίνεια καὶ ἡ ἀνδρική ἀντίληψις τῶν πραγμάτων δὲν ἀξιοῖ ταπεινώσιν ἢ ἄρνησιν τῆς ἱστορικῆς φυσιογνωμίας τοῦ γείτονος. Ἡ ἱστορία ἀνήκει εἰς τὸ παρελθόν, ἡ καλλιέργεια τῆς φιλίας ἢ τῆς ἔχθρας ἀφορᾷ εἰς τὸ μέλλον. Ἄλλ' ὅταν οἱ λαοὶ ἀνδρικῶς συνεννοούμενοι ὁμολογῶσιν, ὅτι συγκρουσθέντες πολλάκις εἰς τὰ πεδία τῶν μαχῶν καὶ νικήσαντες ἢ ἠττηθέντες ἐδιδάχθησαν ὅτι συμφέροι νὰ εἶναι ἤδη φίλοι, τότε δὲν σημαίνει τοῦτο ὅτι ἀρνοῦνται τὸ παρελθόν ὡς ἱστορίαν οὔτε ἀξιοῦσι νὰ ἔχη ὁ γείτων τοιαύτην ἀντίληψιν. Τοῦναντίον στηρίζουσι τὴν φιλίαν εἰς τὸ παρελθόν. Ἡ μελέτη τῆς ἱστορίας δὲν εἶναι προπαγάνδα ἔχθρας κατὰ τῶν ἄλλων. Ἄλλα εἶναι τὰ ψυχικὰ ἐδάφη, πρὸς ἃ ἀπευθύνεται ἡ ἱστορία καὶ ἄλλα εἶναι ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἀναμοχλεύει ἡ προπαγάνδα τοῦ μίσους ἢ εἰς τὰ ὁποῖα καλλιεργεῖται ὁ σεβασμὸς πρὸς τὴν ἀνδρείαν ἢ τὴν φιλοπατριάν τοῦ πρώην γενναίου ἀντιπάλου, ἢ ἡ ἐκτίμησις καὶ ἡ φιλία πρὸς τὸν σημερινὸν ἐπιθυμητὸν συνεργάτην. Δὲν ὑπάρχει παράδειγμα **πεπολιτισμένου** λαοῦ, ὅστις νὰ παρημέλησε τὸ φρόνιμον πατριωτικὸν ἱστορικὸν καθήκον του ἕνεκα τοῦ σκιώδους φόβου ὅτι ὁ γείτων θὰ δυσαρεστηθῇ. Σκέπτονται οἱ Γάλλοι τὴν δυσαρέσκειαν τῶν Γερμανῶν καὶ τὰνάπαλιν, ὅταν συντάσσωσι τὰς ἀναμνήσεις των ἐκ τοῦ προσφάτου πολεμικοῦ παρελθόντος ἢ μήπως ἔχουσι τὴν γνώμην, ὅτι ἡ θησαύρισις τοῦ ἱστορικοῦ ὕλικου ἀποτελεῖ ἔχθρικὴν πράξιν πρὸς τὸν χθρσινδὸν ἀντίπαλον νῦν δὲ φίλον; Τὰ γεγονότα ἅτινα θὰ συλλέξωμεν θὰ εἶναι τὸ κάτοπρον τῆς λαϊκῆς ψυχῆς καὶ τὸ δίδαγμα τῶν μελλουσῶν γενεῶν, διότι οἱ ἀνδρεῖοι ὡς οἱ 300 τοῦ Λεωνίδα ὑπῆρξαν πολλαχοῦ ἐν τῷ κόσμῳ, ἀλλὰ ἐκδηλώσεις ὡς τὸ «ἢ τὰν ἢ ἐπὶ τὰς», ὡς τὸ «μολὼν λαβὲ» ὡς τὸ «θὰ πολεμῶμεν ὑπὸ σκιάν», ὡς τὸ «πάταξον μὲν, ἄκουσον δέ», εὐρίσκονται μὲν ἔξω τῶν ἐπιτελικῶν ἱστορικῶν, ἀλλὰ δεικνύουσι τὴν παιδαγωγοῦσαν ψυχὴν τοῦ ἔθνους. Τοιαῦτα δὲ διδάγματα ζητοῦμεν νὰ σώσωμεν ἀπὸ τοῦ ἀφανισμού.

Διὰ ταῦτα νομίζω ἀτυχῆ τὴν σκέψιν τῆς Ἀκαδημίας νὰ ταχθῇ κατὰ τῆς συλλογῆς τοῦ ἱστορικοῦ ὕλικου τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος καὶ προτείνω ἀντιθέτως νὰ εὐρύνωμεν τὸ ἱστορικὸν ἐνδιαφέρον τῆς Ἀκαδημίας ὡς ἑξῆς :

α) Νὰ ψηφισθῇ ποσὸν 20 χιλιάδων δραχμῶν, ἵνα ἐξ αὐτοῦ δίδονται βραβεῖα, ἐν μὲν ἐκ πέντε χιλ. δραχ., δύο ἐκ τεσσάρων χιλ. δραχ. καὶ ἐπὶ τὰ ἐκ χιλιάδων δραχ. δυνάμενα νὰ διαιρεθῶσι, διὰ τὴν ἀναγραφὴν ἀνεκδότου ἱστορικοῦ ὕλικου ἀπὸ τῆς προσαρτήσεως τῆς Θεσσαλίας μέχρι τοῦ 1912, ἢτοι ἀναφερομένου εἰς τὴν προσάρτησιν τῆς Θεσσαλίας, τὰς συμπλοκάς τοῦ 1886, τὸν πόλεμον τοῦ 1897, τὸν Κορητικὸν καὶ τὸν Μακεδονικὸν ἀγῶνα. Οἱ ἀγωνιζόμενοι καλοῦνται νὰ ἀναγράψωσιν ἀτομικὰς ἀναμνήσεις, ἢ τὴν ἱστορίαν ἑνὸς γεγονότος, ἢ ἑνὸς ἀτόμου, ἢ ἑνὸς χωρίου, ἢ μίᾳ περιοχῆς

εἴτε ἐπαρχίας ἢ συνολικὸν ἀγῶνα τῆς ἀνωτέρω περιόδου, εἰ δυνατόν μετὰ μαρτυρικῶν ἐγγράφων.

β') Νὰ ψηφισθῇ ποσὸν 20 χιλ. δραχ. πρὸς **βράβευσιν** συλλογῶν ἢ **ἀμοιβῆν** καὶ **ἐνθάρρυνσιν** ἀναμνήσεων καὶ περιγραφῶν, μετὰ μαρτυρικῶν εἰ δυνατόν ἐγγράφων ἐκ τῶν βαλκανικῶν πολέμων καὶ ἐκ τοῦ παγκοσμίου, ἐφ' ὅσον οὗτος ἐξετάθη εἰς τὴν Εὐρωπαϊκὴν καὶ τὴν Ἀσιατικὴν ἐγγὺς Ἀνατολήν. Αἱ περιγραφαὶ θὰ ἀναφέρονται εἰς τοπικὰ ἑκασταχοῦ γεγονότα ὑποπεσόντα εἰς τὴν ἀντίληψιν τῶν ἀγωνιζομένων διαρκούντος τοῦ πολέμου ἢ κατὰ τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν πληθυσμῶν. Τὰ βραβεῖα θὰ εἶναι δύο ἐκ τεσσάρων χιλιάδων, τρία ἐκ δύο χιλ. καὶ ἕξ ἐκ χιλίων δραχμῶν δυνάμενα νὰ διαιρεθῶσιν.

γ') Νὰ ψηφισθῇ ποσὸν 15 χιλ. δραχ. ἀπονομὴν **βραβείων** ἢ **ἐνθαρρύνσεων** κατὰ τὴν κρίσιν τῆς Ἀκαδημίας εἰς συλλογὴν ἢ συλλογὰς διηγημάτων ἐκδεδοιμένας κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαπενταετίαν καὶ ἐχούσας θέμα τοὺς ἐθνικοὺς ἀγῶνας τοῦ παρόντος αἰῶνος ἢ σκηνὰς ἕξ αὐτῶν.

δ') Ἐπειδὴ παρακολοῦθῶ ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τῆς Ἀκαδημίας τὰ ἔργα αὐτῆς καὶ παρετήρησα ὅτι ἡ ἐπαρχιακὴ λογοτεχνία δικαίως, ὡς πείθεται, ἀμελεῖται πρὸ τῆς λογοτεχνίας τῆς πρωτεύουσας, ἅτε μειονεκτοῦσα συνήθως, διὰ τοῦτο νομίζω ὅτι πρὸς ἐνθάρρυνσιν τῶν ἐργατῶν τοῦ πνεύματος ἐν ταῖς ἐπαρχίαις πρέπει νὰ ψηφισθῇ ποσὸν τι λ. χ. 15 χιλ. δραχμῶν πρὸς ἀπονομὴν βραβείων εἰς τόμους λογοτεχνημάτων πεζῶν ἢ ποιητικῶν συντεταγμένων καὶ ἐκδιδομένων ἐν ταῖς ἐπαρχίαις. Τὰ βραβεῖα ταῦτα δύνανται νὰ ὀνομασθῶσι καὶ ἀπλῶς **διακρίσεις**, ἐὰν νομισθῇ ἀναγκαῖον νὰ χρητήσωμεν τὸν ὄρον βραβεῖον διὰ τὰ ἀναμφισβητήτως καλλιτεχνικὰ ἔργα τοῦ λόγου.

Ἐὰν τυχὸν ἀποκρουσθῶσιν αἱ γνώμαί μου καὶ δὲν πεισθῶ ὅτι ἔχω ἄδικον, παρακαλῶ, κύριε πρόεδρε, νὰ μοὶ ἐπιτραπῇ νὰ ἔχω ἐλευθερίαν νὰ ἀπεκδυθῶ πᾶσαν εὐθύνην ἀπὸ ἀντιθέτου ἀποφάσεως, συζητῶν καὶ ἔξω τῆς Ἀκαδημίας τὰς γνώμας μου ἐν πάσῃ εὐλαβείᾳ πρὸς τὸ ἀξίωμα αὐτῆς.

Μετ' ἑξαιρέτου τιμῆς

ΑΝΤΩΝ. Δ. ΚΕΡΑΜΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟΝ

- Ἄγαθούπολη 163
 Ἄγγελος Ἰπάννου 307
 Ἄγγελος σημισῆς 308
 Ἄγγελοφ Γ. 97
 ἄγιασμα 152
 Ἄγγλος Ρῆκο 119
 Ἄγγιλος 116
 ἀδελφοὶ Σολάκοβοι 97
 ἀδελφοὶ Κώστοβοι 97
 ἀδελφοὶ Χατζηβασιλείου 97
 ἀδελφοὶ Σάβοβοι 97
 ἀδελφοὶ Γρηγόριος καὶ Ἀπάσιος Πα-
 κουριανοὶ 100
 ἀδελφοὶ Ράιτσεβοι 97
 Ἀθανάσιος Χατζηδημητρίου Γκιου-
 μουσγκερδάνης 36
 Ἀθανάσιος μιχαήλ 307
 αἰμοσφαιρινουρία 313
 Ἀκάκιος 99
 Ἀλαβέρα Χρ. 128
 Ἀλέξανδρος Βάτεμπεργ 140
 ἄληπανάβατ' 159, 168
 ἄλοῦμικρος 204
 ἄμυγδαλιὰ 182
 Ἀνανιά 182
 Ἄννα Κομνηνὴ 81
 Ἄννα Ταχτατζή 128
 ἀνθρακίαν 305
 ἀνακαχὴ 75
 Ἀναστασία Ἀθανασιάδου 158
 ἀναστεναρίων 305
 Ἄννα Καραμπατζή Ἰωάννου Θεοδο-
 σίου Σλαβούα 31
 Ἀναστάσιος Ἀργυρεῖτογλου 19
 Ἀνατολικὴ Ρωμυλία 75 309
 Ἀντωνιάδης Σωτήριος 75, 114, 115
 Ἀντωνιάδης Κ. 75
 Ἀντώνιος Κομιζόπουλος 13
 Ἀντώνιος καὶ Κωνσταντίνος Σωτηρ. Ἀν-
 τωνιάδαι 314
 Ἄνω Βοδενά 92
 ἀποδείξεις 139
 Ἀπόστολος Σέμκογλου 96
 Ἀπόστολος Ἀνδρέας 138
 Ἀπόστολος Χ' Μεξεβίρης 17
 Ἀπόστολος Γ. Τζιούντας 17
 Ἀρβανίτες 182
 Ἀρβανιτόχωρι 92
 ἀργιάν' 173
 Ἀργύριος Ἰ. πρωτομαίστωρ 308
 Ἀρναούτογλου Κωνστ. Χρ. 32
 Ἀρχεῖον Δημ. Κ. Κοντοδήμου 305
 Ἀρχιμανδριτῆς Νικόδημος 99
 > Κωνσταντῖνος 99
 > Καλλίνικος 96, 98, 99
 > Μακάριος 96, 98
 > Παναγίου Τάφου κ.
 Χατζηδιονύσιος 15
 αὐτοκράτωρ Μανουήλ Κομνηνός 100
 αὐτοκράτωρ Θεοδοσίος μέγας 108
 αὐτόνομος ὄργανισμός Ἀνατολ. Ἐκ-
 κλησίας 90
 Ἀφκαριοῦ (Εὐκάρου) 180
 Ἀχλαντὴς Δημήτριος 32
 Βακούφ 182
 Βαρνάροφ Κ. 97
 Βάρνη (Ὀδησσός) 118
 Βαρώνος Καλλάλη 119
 Βασίλειος Ἀλεξίου Κομνηνοῦ 81
 Βασίλειος Χ' Νικολάου 17
 > Χ' Μεξεβίρης 17
 > Ἐμ. Παπαδόπουλος 6, 7
 Βασιλικὸς 118, 163
 Βάτσοχον 79, 93, 96, 100, 107
 βγατὰ 192
 βγίτες (δίστιχα) 189
 βεγίτια 190
 Βελικτοῦς Δημητριάς Μήτσορας Με-
 τζοβίτης 30
 Βερολίνοις Συνθήκη 91, 116
 Βίργκος 182
 Βλάσιος Ἰωάννου 309
 βλασταργιά 160
 Βοδενά 79
 Βοτσητοῦ Χρ. 97
 Βουλγαρικὴ Ἱερά Σύνοδος 99
 Βουλγαρικὴ Ἐκκλησία 82, 83
 βραστό 173
 Βυζάντιον 118
 Γεράσιμος Δωρίφας 96
 Γεώργιος Ἰωάννου 307
 Γεώργιος Ἰ. Σταμπολοῦ 307
 Γεωργικὴ Τράπεζα 97
 Γεωργόπουλος 79
 Γεωργ. Δ. Μεξεβίρης 17
 Γεωργ. Σχολάριος Πατριάρχης Κων-
 σταντινουπόλεως 90
 γιάννια (γουλιανοὶ) 174
 γιατάκια 178
 γίζμπα 158
 γιοφκάς 160, 171
 Γκαγκκαούζοι 142, 145
 γκάδος 158
 Γκεμὶς Γκερδάν Δημ. 128

γκιουζλεμέδες 161, 169, 171, 175
 Γκορτσάκωφ 134
 Γουναρόπουλος 174
 γράφο μίτρο κατσούπας 308
 γροθ'ζαμ' 158
 γροθ'ζ' 159
 Γυμνάσιον θηλέων 113
 Δαδάτζ Δημ. 'Αρ. 309
 Δεκατρις 197
 Δέλωφ 128
 Δημητριάδης Θεοδ. 315
 Δημογεροντία Φιλ(ι)λεως 114, 114
 Δημοτικὸν σχολεῖον ἁγ. Στεφάνου 83
 Δημοτικὸν σχολ. ἁγίου Γεωργίου 83
 Δήμος Στενιμάχου 84
 Δήμωφ Θωμάς 128
 Δισσόρ' 182
 Διεθνὲς δικαστήριον Χάγης 80
 δῖμου Πακά 307
 Διοικήσεις τῆς Μονῆς Βατοκόβου 95
 διουλάζει 195
 Δόβρης Νικ. 97
 Δόκτωρ Κ. Στοίλωφ 140
 Δοξιάδης 'Απ. 317, 318, 319, 320
 Δυτική Θράκη 76
 ἔγγραφοι συμβιβαστικὸν 308
 Ἔδρα θεοῦ Βάκχου 118
 Ἐθνάρχης τοῦ Γένους τῶν Ρωμαίων
 117
 Ἐκκλησία Παναγίας 83
 » ἁγ. Νικολάου 83
 » ἁγ. Μαρίνης 83
 » ἁγ. Τριάδος 83
 » ἁγ. Γεωργίου 83
 » ἁγ. Ἀθανασίου 83
 Ἐκκλησις 321, 322
 ἐκμὲκ κανταίφ 175
 ἐκόπιαξι 200
 Ἐλένη Στογιάννου Θεοδώρου 30
 Ἐλένη Ἡλιοῦ ἱερέως 33
 Ἐλευθ. Βενιζέλος 76
 Ἐλλην μητροπολίτης Βάρνης 143, 149
 Ἐλληνικαὶ θρησκευτ. Κοινότητες 75
 Ἐλληνικὴ Στρατιωτικὴ ἀποστολὴ 76
 Ἐλληνικὴ Κοινότης Βάρνης 141, 153
 Ἐλληνικὴ Σχολὴ Στενιμάχου 3
 Ἐλλην. θρησκ. Κοινότης Βάρνης 135
 Ἐλλην. θρησκ. Κοινότης Στενιμάχου
 86, 89, 108, 110
 Ἐμῖν Ἀγὰ καὶ Σινὰπ 95
 Ἐνοριακὰ μοναστήρια 147
 ἐνστάσεις ἀντιδίκων 84
 ἐπαρχία Δόμπρις 147
 ἐπαρχία Βαλτσικ 147
 ἐπιγράφο ἐγὼ 307
 Ἐπίσκοπος Στρομνίτης Ἐμμανουὴλ
 100
 Ἐπιτόμιο Χρ. Τσοῦντα 3. 223 310
 ἐργαστήριον Χατζῆ-Ἀμβροσίου 97
 Ἐταίρεια Θρακ. Μελετητῶν 313

Εὐάγγελος Βούλωφ 97
 εὐελπίζομεν 221
 Ἐφετεῖον Ρουσσουκίου 148, 149
 Ζαρίφειον οἰκοτροφεῖον θηλέων 113
 Ζαφειρόπουλος 134
 Ζαχερές 157
 Ζελέζωφ Β, 97
 Ζερδέφ (πληγοῦρι) 175
 Ζήδρωφ 128
 Ζήσης Δημ. Νέμτσουγλου 31
 Ζήσης Χ' Βασιλείου 32
 ζυμώτρια 158
 Ἡ ἀλληλογραφία τοῦ Σχολείου Στενι-
 μάχου 13
 ἡγεμῶν Βουλγαρίας 91
 θερμοσπουδιά 162
 Θράκη 118
 Θερησκευτικὴ Κοινότης Φιλ(ι)λεως 112
 ἱατρός Ἀνδρόνικος 114
 Ἰβανῶφ Ἰορδ. 107
 ἰδρυτὴς Πακουριανὸς 100
 ἱερεὺς Γεράσιμος 99
 » Βενέδικτος 99
 » Σωφρόνιος 99
 » Γαβριήλ 99
 » Δανιήλ 99
 » Γρηγόριος 99
 » Ἀγγύριος 114
 ἱεροδιάκονος Ἀνθίμος 99
 ἱερὸν δοβλέτι 220
 ἱερὸς ναὸς ἁγίας Μαρίνης 113
 » » Παρασκευῆς 113
 » » ἁγίου Κωνσταντίνου 113
 » » Δημητρίου 113
 » » Χαλαμάπους 113
 Jirecek 81, 119
 Ἴνταρὲ Μετζλίσι 91, 109
 Ἴταλὸς κόμης Μαρσίλη 119
 Ἰωάννης πάπος Γρηγ. Μαρασλή 130
 Ἰωάννης Α. Τζιάτζιου 17
 Ἰωάννης Χ' Καρακάση 17
 Ἰωάννης Παπαγεωργίου 34
 Ἰωάννης Δημ. Νέμτσουγλου 31
 Ἰωάννης Δημητρ. Σιτσάνης Ἀγραφαῶ-
 τῆς 29
 Ἰωάννης Ἄλ. Κωλέττης 307
 καβουρμά 173
 Καζὰς 40 Ἐκκλησιῶν 221
 καθιστὸ σαραγλι 170
 Καλλικράτεια 118
 Καλλιπόλις 118
 Κάλτσεφ. Κ. 120, 122, 123, 129
 Καρὰ Ἰντζιγλι 132
 Καρατζάνης Κόλας 307
 Καραδζῶφ 128
 Καρδαμάτης Ἰ. Π. 311, 312, 313
 Καρδερίνης Ἄ. Α. 309
 Καρίδας 174
 Καρποδαίμων 165
 κάσα 161, 169, 172

- Καστάβαλα 305
 κάτι (κάθεται) 193
 κατσαμάκ' 161, 169, 174
 Κβέλια 182
 κελάρια 157
 κερπάλια 163
 Κεντρική σχολή Θηλέων 83
 Κεντρικόν άρρ. ήμιγυμνάσιον 83
 κεραμιδάρηδες 177
 κεραμιδαρλίκι 177
 Κεραμόπουλος Α. Δ. 305
 Κιμιρλή 182
 κουλμπαστές 173
 Κοινοτικά περιουσιαί έν Βουλγαρία 79
 κολυβόσμο 166
 Κοντοδήμος Δημ. Σιόλας 307
 Κοπιργιά 204
 Κορνηζόπουλος Γιάννης 128
 κόσιαξι 199, 200, 202
 Κούκλαινα 79, 92
 κουλάκια 176
 Κούμτσεφ Π. 97
 κουρι (τό) 157
 κοδρκοι 163
 κουρκούτα 174
 κουρούπια 157
 κουσκούς' (τό) 160, 175
 κούτσιρου 193
 κρεββατίνα (άργαλειό) 183
 κριάσια 163
 Κριμαϊκός πόλεμος 133
 κρίνα (δωδεκάμιση οκάδες) 182
 Κρίστωφ 97
 κτήματα Έλλ. Θρ. Κοιν. Βάρνης 138
 κτήματα τής πρώτης κατηγορίας 138
 Κυρκώφ Γ. 97
 Κύβιστα 305
 κώδικας Α' Στενιμάχου 223
 κώδικες Έλληνικοί 121, 131
 Κωνσταντινωφ Γιάννης 128
 Κωνσταντίπουλος Κ. 320
 Λαγαρίας Γ. 128
 λαλάγκια 173
 λαλαγκάκια 175
 λάπατα 173
 λαρδι 162
 Λεμονίδης Αθ. 7
 Λεωνίδας Θεοδ. οίκονόμος 96
 λιγδοφυχιές 161, 169
 λουδριά 165
 Λουϊ Πετι τυπικόν Πακουριανού 101,
 103, 104
 λουκούμια 161, 166
 λυάμα 158
 Ματζαράκης Κ. 75
 Μαϊστρος (Τιτζέκιοι) Άν. Θράκης 181
 μάνισις 204
 μανιτάρια 172
 μαντηλώματα 187
 μάντρες 165
 Μανώλης Γιώτσος 97
 Μαρασλής Γρηγόριος 115, 120, 130
 Μάρδας Χρ. 128
 μαρέτς 167
 μαστίχα 167
 Μάτεφ Κ. 97
 Μαυρομάτης Άλέξ. 314
 μεντζλήσιον 220
 Μεσημβρία 118, 163
 Μεταξάς Κ. 128
 μήδια 174
 Μητροπολίτης Φιλλεως Φάτιος 115
 » » Γρηγόριος 96
 » Βάρνης 147, 143, 153
 μητροπολιτικόν μέγαρον 115
 Μιγάλ' Διασόφ' 182
 Μικτή Έπιτροπή Έλληνοβουλγαρικής
 Μεταναστεύσεως 77, 121
 μιλίνα 161, 172
 Μίρσκο δήμαρχος Βάρνης 134
 μισθαργοι 159
 Μιχαήλ Βέης Γκιουμουσγκερδάνης 25
 μικρο Κατσούπης
 Μονή άγιου Κωντίνου 154, 155
 » » Γεωργίου 131
 » Βατσκόβου ή Ιερά μονή Πανα-
 γίας 93, 94
 Μονή Έλεούσης (Βαλούσια) τής Στρω-
 μνίτσης 100
 Μονή άγιων Άναργύρων 113
 » άγιου Κηρύκου 113
 » άγιου Γεωργίου Μπελαστίτης
 113
 Μοραβένωφ 120, 122
 μουνουκέρια 188
 μουρμπή 182
 Μουσαίος Γ. (Λειψία 1888) 102. 103
 104
 Μουσείο Μπενάκη 180
 Μουστακωφ Κ. 128
 μουστολαμπάδες 157
 Μπαλιτζήωφ Π. 128
 μπάτα 167
 μπογιαμάς 167
 Μπογιατζίκιοι 180
 μπουντζόρν' (καντήλια) 183
 μπουρλιές 157
 μπουρλιά σταφυλιών 166
 Μυκήνες 310
 μυλινόβεργα 160
 μυλωνόπιττα 175
 μωρόχλιο νερό 158
 Ναμές 80
 Νηπιαγωγείο Άγίας Τριάδος. 83
 » Νικοδήμου 113
 » άγιου Κωνσταντίνου (Εύ-
 ρυδικής) 113
 Νιάδα 163
 Νικαίας Ίωαννίκιος 21
 Νικόλα Άρτλόβ 307

- νόμος Ζίφκωφ 144, 153
 ντερμεντζήδες (κεφαλόπουλα) 174
 ντολμάδες 163
 ντούζκο 167
 ντρουβανίτσια 173
 ντρουβανόξυλο 173
 νυχτέρια 166
 νυχτούτσκα 158
 Ξάνθος 134
 Ξαντά 192
 ὁ Γάλλος Λαμαρτίνος 119
 ὁ ἐκ Φιλ)λεως Οἰκονόμος 119
 ὁ νταγής ὁ Βασίλης 159
 οἱ προύχοντες τῆς Κοιν. Στενιμάχου 20
 Ὁρανήνικος νόμος Ἀνατολικῆς Ρωμυ-
 λίας 116, 117, 120, 125
 ὄρος Ροδόπη 81
 ὄρντ σαραγλι 166, 169
 Ὁρφεύς 118
 οὐρακτισήδες 198
 ὄχθος 82
 ὄχυρόν Πετρίσος 118
 ὄχυρόν Στενιμάχος 118
 Παλαμίδα 164
 Παναγιώτης Δημητριάδου Πελοποννή-
 σιος 29
 Πανήγυρις 83, 84
 Παπαδόπουλος Ἐμμ. Β. 75, 78, 79
 παπαζκαλαρίκ' 167
 Παπαθεοφίλου Γ. 128
 παπάρα 175
 Παπαχριστόλδος 168
 Παπαχριστοδούλου Περ. 310
 Παρασκευάς Νικόλαου 140
 παστό λαρδι 173
 Πατριάρχης Τυρνάβου Εὐθύμιος 101,
 106
 Πατριάρχης Κύριλλος Λούκαρις 110
 Παυλάτου Ἀργ. Α. 309
 Περασίας Ἀρτέμιδος ἱερὸν 305
 Περιγραφή Φιλ)λεως καὶ Περιχώρων
 αὐτῆς 102
 Περιηγητής Γ. Β. Σεβαλιέ 133
 » Γκέρλαχ 119
 περιοχὴ χωρίου Ἰγγοβο 97
 περὶ τοῦ τρόπου ἐκλογῆς Δημογερον-
 τιῶν 137
 περουχιά (λαζάνια) 175
 περμέτσια 167
 Πέτρα 170
 Πετρακίδης Γιάννης 128
 Πετρόπουλος Δ. 170
 Πέτρος Κοζουχάρωφ 97
 Πόλις Βάφνα 132, 138, 139, 141, 146
 Πολίτης Νικόλαος 80
 Πολίτογλου Ἐλένη 30
 Πολύδ. Παπαχριστοδούλου 167, 180
 πρακτικὸν 306, 307
 πράσινο τσιμσὴρ' 161
 Πριμκυριάδης Γ. 128
 Προνόμια 110
 προστάντζα 178
 Πρώην δημοτικὴ Σχολὴ ἁγίας Παρα-
 σκευῆς 113
 Προτοδικεῖον Βάρνης 148
 Πύργος 118
 Ράγγελον Δημητρίου 307
 Ραιδεστός 118
 Ρατσουκάνωφ Π. 97
 ρεντές 165
 ρεπανοσαλάτα 173
 Ριχίμ 182
 Ρώσος συγγραφεὺς Γκολομπίνσκυ 133
 ρύμη 191
 Σαΐτίδης Κ. 8, 13, 14
 σακελλάριος Παπαγεώργιος Χ' Δημη-
 τρίου 19
 σαλιάγκια 173
 Σαμοκοβιανοὶ 164
 σαμόλαδο 165
 Σαράντα Ἐκκλησίαι 170
 Σαρῆ Σταῦρος 116
 σαράμ 163
 σεφτμέδες 168
 σημίτι 309
 σιγίλλιον Πατριάρχου Παΐσιου 111
 Σιόκωφ Γ. Α. 147, 180
 Σιώποφ 93
 σκαντζόχερους 175
 Σκαρλάτος Κων)ίδης 118
 Σκαρλίδης Νικόλαος 123
 σκιπό (στέγη) 187
 Σκόπελος 170
 Σκορδέλλη Γ. Βλασίου 5, 6
 Σουλῆνης Β. 141
 Σουλτάν Ἀπτούλ Μετζιτ 220
 Σουλτανικὸν φιορμάνιον 87
 Σουλτανίτσα Τζελεμπῆ Μιχαλάκη
 Κύρου 31
 Σουλτάνος Μωάμεθ ὁ Β. 89
 Σουμπάρα Γιάννης 128
 σουμπάτια 185
 σουτζούκια χοιρινά 173
 σουφρωτὸ σαραγλι 166
 Σοφία Κοσπατζώρτζη 312
 Sonranie 223
 σποδιάν 305
 Σπῆρος Σπανὸς 307
 σπύρο Καλύβα 307
 Σταμπούλωφ Στ., 153
 Σταυροπηγιακὰ μοναστήρια 147
 Σταῦρος Κων)τίνου 19
 σταφλοσκιμιά 173
 Στενιμάχος 79, 81, 91, 92
 Στῆ σκῆρα 179
 Στὸ φοῦρο 173
 Σύλλογος Ὁρφεύς 113
 Συνθήκη τοῦ Νεϊγὺ
 Συνομοσπονδία τῶν ἐκ Βουλγαρίας
 Ἑλλήνων 78

- συντεχνία γουναράδων 308
 συντεχνία σημιτζήδων 306
 σφουγγάτο 161, 169
 Σχολεῖον Ἁγίου Ἀθανασίου 83
 Σχολὴ Νικοδήμου 230
 » Σαρῆ Σταύρου Στενιμαχίτου 180
 » Μαρσολῆ 129
 » Μαρσάσειος 113
 » ἁγίας Μαρίνης 83
 » ἁγίου Νικολάου 83
 σύβραση 161
 Σωζούπολη 163
 σωματεῖον γυναικῶν Εὐρυδίκη 115
 Σωράκιω ὄρει 305
 Τὰ κάλαγα 185
 τὰ κινάκια (ἄσπροι σάλιαγκοι) 174
 τὰ πρακτικά τῆς Σχολῆς Στενιμά-
 χου 223
 τὰ πράματα 162
 τὰ τσίρακια 179
 ταυλακιάρει 306, 307
 τάφος Γ. Σιταρᾶ
 τάφος Μεταξᾶ 54
 τάφος Σταματιάδων τουπίκην Κρασο-
 βυτινόγλου 54
 τάφος Δημητριάδου 54
 τάφος Θωμίδου 55
 τάφος Πολυζαΐδου 55
 τάφος Γιόντσογλου 55
 τάφος Καρύδη 56
 τάφος Σταυρίδου 56
 τάφος Μιχάλου 56
 τάφος Τσικερδέκη 57
 τάφος Δημητρίου 57
 τάφος πρωθιερέως Γεωργίου 57
 τάφος Καμπέρη 58
 τάφος Ἀργυρίου Ἰακώβου 58
 τάφος Ἰωάννου Χ' Κωστάκη Κοϊμ-
 τζόγλου 58
 τάφος Πέτρογλου 59
 τάφος Κ. Κυτανίδου 59
 τάφος Κάβρα 59
 τάφος Κατσιγρα καὶ Γεωργιάδων 60
 τάφος Κενδιδένογλου 60
 τάφος Μαυρίδου 61
 τάφος Κωνσταντινίδου Μουμτζόγλου
 καὶ Κύρου 61
 τάφος Ἀχλανῆ 62
 τάφος Οἰκονομίδου 62
 τάφος Ματσιώνη 62
 τάφος Μανίτσα 62
 τάφος Καζαντζόγλου 62
 τάφος Ἰ. Λαγαρία 63
 τάφος Παναγιώτου Τερεζοπούλου 63
 τάφος Μιχαηλίδου 68
 τάφος Τριανταφύλλου 63
 τάφος Ἑλληνα 63
 τάφος Δημητρίου Κοντοδήμου 63
 τάφος Κυριτίδου Πέτρου 64
 τάφος Ἀράβογλου 65
 τάφος Βλασίου 65
 τάφος Νίκογλου 65
 τάφος Μαντατζόγλου 65
 τάφος Μάλαμμα 65
 τάφος Μπογιατζῆ 66
 τάφος Τσίκογλου 66
 τάφος Σλίβογλου 66
 τάφος Μακρῆ καὶ Μοντεσάντου 66
 τάφος Δάνη 67
 τάφος Κωτσοπούλου 67
 τάφος Νάτση 67
 τάφος Χ' Νικολάου 68
 τάφος Στεφανίδου 68
 τάφος Ζάκα 68
 τάφος Μαυρουδῆ 68
 τάφος Πλούτση 69
 τάφος Χαμαδᾶ 69
 τάφος Μαντζανίδου 69
 τάφος Στεφανίδου 69
 τάφος Κεσκίνη 69
 τάφος Σακελλαρίου 70
 τάφος Κωνσταντίνου Πλούτση 70
 τάφος Κοντογιώργι 70
 τάφος ἱερέως οἰκονόμου Χαράλαμπος
 70
 τάφος Βαλσαματζῆ 70
 τάφος Σωτηροπούλου 70
 τάφος Τεμπεσήρη 71
 τάφος Χ' Μηνᾶ 71
 τάφος Καπητάνου 71
 τάφος Φιλίπποβιτς 71
 τάφος Ἀντωνίου Κουτέλη 71
 τάφος Βαρουσιάδου 39
 τάφος Παπασαούλ 40
 τάφος Γεωργίου Τσουκαλά 40
 τάφος Χ' Κωνσταντίνου 41
 τάφος Γ. Σιαγκούνη 41
 τάφος οἰκογ. Καζάση 42
 τάφος Κώστογλου 42
 τάφος Γιαγκου Χ' Παύλου 42
 τάφος Χατζῆ Ἰωάννου Κωνσταντίνου
 Τιούτιου 42
 τάφος Ταχτζῆ 43
 τάφος Ἰακώβου Ζαφειριάδου 43
 τάφος Γ. Παπακωνσταντίνου Μουσι-
 κοῦ 43
 τάφος Μανουῆλ 44
 τάφος Μπαρέκου 44
 τάφος Παναγιώτου 45
 τάφος Ἀργύρογλου 45
 τάφος Σωτηρ. Ἀντωνιάδου 46
 τάφος οἰκογενεῖας Βενθόλου 46
 τάφος Βλάδου καὶ Τσουντα 46
 τάφος Παππαδάκη 47
 τάφος Κλεάνθους 47
 τάφος Μανωλιδῶν 48
 τάφος Μάρδα 48
 τάφος Σκούφα 48
 τάφος Εὐστ. Ἀράβογλου 49
 τάφος Θεοδώρου 49

- τάφος Θεοδ. Ἀθ. Παπάζογλου 49
 τάφος Κ. Μυρτ. Ἀποστολίδου 50
 τάφος Πινδίου 50
 τάφος Δερμενιζοπούλου 51
 τάφος Σταματιαδῶν 51
 τάφος Ἀντωνίου Ἀντώνογλου 51
 τάφος Βασιλείου Ζαφειριάδου 51
 τάφος Βασιλείου 52
 τάφος Τσιολακιδῶν 52
 τάφος Φιλίποβιτς 52
 τάφος Ἀργ. Κοϊμτζόγλου 53
 τάφος Ἰωάννου Γκρούγιου 38, 39
 τάφος Πέντισοβιτς 36
 τάφος Γεωργίου Σεραίου 37
 τάφος Νέμισσογλου 37
 Τάφωφ Κ. 97
 Ταχίνης Ε. 309
 τεζάχι 306
 Τεπλιάκωφ Ρῶσος περιηγητής 133
 Τξαντέ 178
 τζατζίκι 195
 τζιγίτ (κόκκοι βαμβακιοῦ) 183
 Τζελέμπογλου Θεοδ. 220
 Τζηρίδης Α. 78
 τζορμπάς 159
 Τζορμπατζή Στογιάννος
 τηγανίτες 177
 τίς ἀνάβασις 182
 τὸ ἄνωθεν τοῦ Κλωβίου 97
 τόγια 175
 τὸ ἐν Στενιμάχῳ μετόχιον 97
 τὸ ὄχυρόν Στενιμάχου 81
 τοποθεσία Πετρίτσι 97
 τὸ στοίχισμα 178
 τοῦ γιαλοῦ 184
 τουλουμοτύρι 165
 τοῦ Παλατιν' τοῦ ρέμα 182
 τοῦρνες (ψάρια) 174
 τουρμπιά 157
 Τουρτόγλου 128
 Τράπεζα Ροδόπης 67
 τραχανάς 159, 170, 176
 Τριανταφυλλίδης Χρ. 315
 Τριπδῶ 202, 203
 τριφτή (ζυμάρι τεμάχια μικρά) 164
 τσαγανοὶ 174
 Τσαλίκογλου ἢ Τσαλόγλου 30
 τσαπάκια (γριβάδια) 174
 Τσάρως Ἰβάν Ἀλέξανδρος 100, 105, 106
 τσατσόπιττα 172
 τσελεμπήδες Θεσσαλονίκης (τσερνού-
 μια) 174
 τσιγαρίδες 162
 τσιγαριστό 173
 Τσιγγερίδης Ν. 114
 Τσιλιμπή 182
 τσίπουρο 167
 τσίροι 164
 Τσουκαλάς Γ. 102, 119
 Τσουκαλά Μαρία 128
 τσουνάλια 157
 Ὑψηλὴ Πύλη 91
 Φερωνία πόλις 305
 φιλά 196
 Φιλιππούπολις 79
 φερμάνιον Ζηλχαδζέ 116
 Φίλωφ Φ. 107
 φόβολη (χόβολη) 173
 Φοίβος Π. 17
 φούρναρης 159
 χαβούτσια (καρόττα) 174
 χαϊρ σουβατζήδες 221
 Χαμένοι κόσμοι 180
 Χαράλαμπος Ἀστεριάδης 96
 χαρνταλιγιές 157
 Χάρτης τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας 117
 Χάσκινου 182
 χάσκο 157
 Χατζηπαναγιώτης Δημ. 317
 Χατζή Βασιλείου ἔμπορος 115
 Χατζή Βασιλείου Γ. 128
 Χατζή Ἀντώνιος 128
 Χατζή Κάλτσεφ 123
 Χατζή Γιάνκος Σαμαρά 97
 Χατζή γιάγκος παναγιώτου 19
 Χάτι Σερίφ 90, 108, 109, 117, 125
 Χάτι Χουμαγιούν 90, 108, 109, 117, 125
 χιρουμλιάζουμ' ρόβ' 183
 χοντροκοπανίζουμ' 160
 Χουρμουζιάδης Καλλ. 173
 Χουρμουζής Ἀθ. 305
 Χουσάφια 157, 166, 167
 Χριστόδ. Στεφάνου 309
 Χρυσή Ν. Σόρμα 160
 Ψαροζοῦμ' 174
 Ψειρούς' 161, 171
 Ὠραία Βέτσογλου 128

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

α) Κατὰ συγγραφείς

- Ἀποστολίδου Κ. Μ.*, Οἱ τάφοι λαλοῦσιν 28—74.
Δεληγιάννη Ν., Ζυμαρικά Μαλαγάρων 175—177.
Παπαδοπούλου Ἐμμ. Π., Τὰ δίκαια τοῦ ἐν Βορείῳ Θράκῃ Ἑλληνισμοῦ 75—156.
Παπαχριστοδοῦλου Πολυδ., Ὁ δεῦτερος Κώδικας τῶν σχολείων τῆς Στενιμάχου σ. 51—57.
» » Λαογραφικά. Τροφές καὶ διαίτα στὴ Θράκῃ 157—170.
» » Ἐπαγγέλματα στὴ Θράκῃ 177—180
» » Ἐνα ἔγγραφο τοῦ Καζὰ Σαρ. Ἐκκλησιῶν Ἀνατ. Θράκῃς 220—223.
» » Ἐπανόρθωση 223—224.
» » Μνημόσυνα 310—320.
» » Σημειώματα 305—309.
Παπαχριστοδοῦλου Περ., Ἐπιτύμβιο Χρ. Τσούντα 310
Πετροπούλου Δ. Λαογραφικά Μαϊστρου Ἀν. Θράκῃς 181—221.
» » Τροφές Ἀν. Θράκῃς χωρίων Πέτρας καὶ Σκοπέλου Σαρ. Ἐκκλησιῶν 170—173.
Σαμοθράκῃ Ἀχιλλ., Λεξικὸν ἱστορικὸν καὶ γεωγραφικὸν Θράκῃς 225—304.
† *Χουρμουζιάδου Καλλ.* Τροφές ἐπιτοχίας Μετροῶν Ἀν. Θρ. 173—175.

β) Καθ' ἑλθν

- Ἐκκλησις* 321—322 (Διεύθυνσις).
Ἱστορικά 5—7. Ὁ δεῦτερος κώδικας τῶν σχολείων Στενιμάχου Ἀν. Ρωμυλίας (Πολυδ. Παπαχριστοδοῦλου).—28—74. Οἱ τάφοι λαλοῦσιν (Κ. Μ. Ἀποστολίδου).—75—156. Τὰ δίκαια τοῦ ἐν Βορείῳ Θράκῃ Ἑλληνισμοῦ (Β. Ἐμμ. Παπαδοπούλου).
Λαογραφικά 157—188. Ἡ διαίτα καὶ οἱ τροφές στὴ Θράκῃ (Πολυδ. Παπαχριστοδοῦλου.—181—220. Λαογραφικά Μαϊστρου Ἀν. Ρωμυλίας (Δ. Πετροπούλου).—Τροφές Πέτρας καὶ Σκοπέλου (Δ. Πετροπούλου).—Τροφές ἐπιτοχίας Μετροῶν (Καλλ. Χουρμουζιάδου).—Τροφές Μαλαγάρων (Ν. Δεληγιάννη).
Λεξιμογραφικά 225—304. Ἱστορικὸν καὶ γεωγραφικὸν λεξικὸν τῆς Θράκῃς. (Ἀχιλλ. Σαμοθράκῃ).
Μνημόσυνα 306—320. Ἰ. Καρδαμάτη, Ἀλ. Μαυρομάτη, Δ. Χατζηπαναγιώτη, Ἀπ. Δοξιάδη (Πολυδ. Παπαχριστοδοῦλου). Δημητριάδη, Τριανταφυλίδη (Τρ. Θεοδοριάδη).
Προκήρυξις 323—325 (Ἀντ. Κεραμοπούλου).
Σημειώματα 305—309. (Πολ. Παπαχριστοδοῦλου).